

EASTERN ARMENIAN
FOR THE ENGLISH-SPEAKING WORLD

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԴՈՐԱ ՍԱՔԱՅԱՆ

ԱՐԵՎԵԼԱՀԱՅԵՐԵՆԸ

ԱՆԳԼԻԱԽՈՍ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՄԱՐ

ՋՈՒԳԱԴՐԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՄԱՄԲ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ - 2007

YEREVAN STATE UNIVERSITY

DORA SAKAYAN

EASTERN ARMENIAN

FOR THE ENGLISH-SPEAKING WORLD

A CONTRASTIVE APPROACH

YEREVAN STATE UNIVERSITY PRESS

YEREVAN - 2007

ՀՏԴ 809.198.1

ԳՄԴ 81.2Հ

U 294

Հրատարակության է երաշխավորվել հայ բանասիրության ֆակուլտետի գիտական խորհրդի 2007թ. հոկտեմբերի 17-ի նիստում:

Recommended for publication by the Senate of the Armenian Philology Faculty at Yerevan State University on October 17, 2007.

Sakayan, Dora 1931 -

© 2007 Dora Sakayan

1. Armenian language (Eastern version).
2. Contrastive linguistics (Armenian-English contrasts)

ISBN 978-5-8084-08 90-6

Artwork inside the textbook by ARTO

All rights reserved.

No part of this book may be reproduced in any form.

Printed in Armenia

Yerevan State University Press, 2007

ACKNOWLEDGMENTS

I would like to express my deepest gratitude to all those, friends and colleagues, who offered encouragement and advice during the preparation of this textbook. I especially appreciated the feedback I received in the final stage of this project from my colleagues at Yerevan State University. I wish to thank in particular

- the distinguished Orientalist Arman Akopian, who, on a diplomatic mission in Canada, kindly volunteered to read the manuscript and responded with valuable suggestions;
- Professor Hrachik Mirzoyan who carried out the initial copy-editing of the Armenian text;
- Professor Sergey Galstyan who examined, edited and evaluated the linguistic corpus of the book with utmost care;
- Professor Samvel Muradyan for reading and approving the appended literary material;
- Associate Professor Svetlana Vardanian for the final copy-editing of the entire textbook.

I am also indebted to the Armenologist Davit Gyulzadyan for the proofreading of the Armenian sections, Hasmik Gulakyan and Zareh Tjeknavorian for their assistance during the production of the attached CD, as well as Maro Manavian for professional help with the layout of this textbook.

Dora Sakayan
Yerevan, 2007

TABLE OF CONTENTS

Unit Contents.....	ix
Foreword	xiii
Preface	xv
The Armenian Alphabet.....	xxii
Introductory Unit	xxv
Unit 1	1
Unit 2	23
Unit 3	45
Unit 4	67
Unit 5	89
Unit 6	115
Unit 7	143
Unit 8	169
Unit 9	197
Unit 10	219
Unit 11	247
Unit 12	275
Appendix	299
Gambits.....	301
Grammar Tables	325
Readings	
About Armenia	363
Articles from Newspapers	373
Armenian Fables.....	383
Armenian Fairy Tales	391
Armenian Humor	398
Excerpts from Armenian Prose.....	403
Armenian Poems in Translation	433
Armenian-English Glossary	461
English-Armenian Glossary	501
Bibliography.....	527
Index.....	529
Short Biography	536

UNIT CONTENTS

UNIT 1

Speech Acts in Dialogues:	Requesting and receiving personal information	2
Vocabulary:	1. Countries, their people and languages 2. Cardinal numerals	6 8
Grammar:	VERBS: 1. The Armenian infinitive 2. The indicative mood a) the present tense of regular verbs b) the present tense of some irregular verbs 3. Uses of the present tense NOUNS: 1. The definite article 2. The indefinite article	10 10 11 12 13 13 14
Armenian-English Contrasts:	Armenian equivalents of the English <i>you</i>	15
Word Formation:	Derivations from country names	16
Pronunciation:	Armenian word accentuation	17
Orthography:	Punctuation marks	18
Writing:	Ա, ա, Ս, ս, Ո, ո, Ու, ու, Ռ, ռ, Մ, մ, Ն, ն, Հ, հ, Ժ, ժ, Օ, օ, (°) . . .	19

UNIT 2

Speech Acts in Dialogues:	1. Identifying things and persons 2. Affirming and denying states and actions	24 25
Vocabulary:	1. Rooms and furniture 2. Classroom items	28 29
Grammar:	VERBS: Formation of the negative forms of verbs 1. Irregular verbs 2. Regular verbs NOUNS: Formation of the plural	30 30 32
Armenian-English Contrasts:	Word order in Armenian sentences (inversion)	34
Word Formation:	Formation of compound nouns	36
Pronunciation:	The letters Բ, բ, Պ, պ, Փ, փ	37
Orthography:	Exclamation marks	38
Writing:	Բ, բ, Գ, գ, Դ, դ, Ե, է, Չ, չ, Կ, կ, Լ, լ, Թ, թ, Ի, ի, Լ, Լ (°)	39

UNIT 3

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Making requests and responding to them	46
<i>Vocabulary:</i>	Food	50
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. Armenian equivalents of the English <i>to be</i>	52
	2. The indicative imperfect tense	52
	POSSESSION: Possessive adjectives, possessive articles, and possessive pronouns.	54
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Gender in Armenian	57
<i>Word Formation:</i>	1. Derivation of abstract nouns	58
	2. Derivation of nouns denoting locations	59
<i>Pronunciation:</i>	The letters զ ղ, Կ կ, and Ք ք	60
<i>Orthography:</i>	Ե է or է է	61
<i>Writing:</i>	Խ խ, Վ Վ, Կ կ, Ձ ձ, Ղ ղ, Յ ջ, Յ յ, Շ շ, Ջ ճ, Պ պ	62

UNIT 4

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Introducing family and friends	68
<i>Vocabulary:</i>	Family and relatives	72
<i>Grammar</i>	VERBS: The aorist (simple past)	74
	NOUNS: 1. The declension paradigm	77
	2. The nominative and accusative cases	78
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Some Armenian expressions of politeness	80
<i>Word Formation:</i>	Diminutives	82
<i>Pronunciation:</i>	The letters Դ ղ, Տ տ, and Թ ղ	83
<i>Orthography:</i>	Ո ո or Օ օ ?	84
<i>Writing:</i>	Ջ ճ, Վ Վ, Տ տ, Ր ը, Փ փ, Ք ք, Ֆ ֆ, Ճ ճ, Ե պ, Լ	85

UNIT 5

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Asking for opinion and expressing one	90
<i>Vocabulary:</i>	Clothing, colors	94
<i>Grammar:</i>	VERBS: The perfect and pluperfect tenses	96
	NOUNS: 1. Declension types	100
	2. The genitive and dative cases	102
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	1. Impersonal sentences	105
	2. Expressions of like and dislike	106
<i>Word Formation:</i>	Vowel alterations and mutations	107
<i>Pronunciation:</i>	The letters Ղ ղ and Խ խ	109
<i>Orthography:</i>	Ե պ, է պ or Լ ?	110

UNIT 6

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Asking about and telling time	116
<i>Vocabulary:</i>	Time expressions	120
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. The future and the future imperfect.	124
	2. The imperative mood	126
	NOUNS: The ablative case.	128
	NUMERALS: 1. Ordinal numerals	131
	2. Distributive numerals	132
	3. Fractional numerals	133
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Interrogative sentences	134
<i>Word Formation:</i>	Formation of nouns denoting persons	135
<i>Pronunciation:</i>	The letters զ ձ, Ծ ծ, and Յ յ	136
<i>Orthography:</i>	Armenian syllabification and the transitory vowel [ə]	137

UNIT 7

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Discussing health and well-being	144
<i>Vocabulary:</i>	Body parts	148
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. The subjunctive mood	150
	2. The passive voice	154
	NOUNS: The instrumental case	156
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Prepositions and postpositions	158
<i>Word Formation:</i>	Derivation of verbs.	160
<i>Pronunciation:</i>	The letters զ ջ, ճ ճ, and Չ չ	163
<i>Orthography:</i>	Ի ռ or Ր ր ?	164

UNIT 8

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Describing and comparing people and things	170
<i>Vocabulary:</i>	1. Profession.	174
	2. Adjectives, antonyms	176
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. The mandative mood	177
	2. The nominalized infinitive	182
	ADJECTIVES: 1. Functions of adjectives	184
	2. Comparison	184
	PRONOUNS: Declension of personal pronouns	186
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	The Armenian deictic system	187
<i>Word Formation:</i>	Formation of adjectives	188
<i>Pronunciation:</i>	Armenian ‘diphthongs’	190
<i>Orthography:</i>	The spelling of Armenian ‘diphthongs’	191

UNIT 9

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Discussing weather	198
<i>Vocabulary:</i>	Nature, flowers, trees, animals	202
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. Resultative constructions	205
	2. Phrasal or two-part verbs	207
	NOUNS: The locative case	209
	PRONOUNS: Interrogative and relative pronouns	210
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	The relative pronoun <i>որ(ը)</i>	211
<i>Word formation:</i>	Formation of adverbials	212
<i>Pronunciation:</i>	Connecting words that belong together (liaison)	213
<i>Orthography:</i>	Hyphenation in Armenian	215

UNIT 10

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Extending and accepting invitations	220
<i>Vocabulary:</i>	Holidays and recreation	223
<i>Grammar:</i>	VERBS: The hypothetical mood	224
	PRONOUNS: Reciprocal, possessive, definite pronouns	230
	SYNTAX: Simple sentences in Armenian	232
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Negation in Armenian	234
<i>Word Formation:</i>	Formation of participles	236
<i>Pronunciation:</i>	The vowel <i>-ը</i> [ə]	240
<i>Orthography:</i>	Punctuation marks	241

UNIT 11

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Planning leisure time and vacations	248
<i>Vocabulary:</i>	City and country	252
<i>Grammar:</i>	SYNTAX: The structure of sentences	255
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Government of verbs and adjectives	260
<i>Word Formation:</i>	Two-word compounds	266
<i>Pronunciation:</i>	Interjections	267
<i>Orthography:</i>	Capitalizing words	268

UNIT 12

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Discussing news.	276
<i>Vocabulary:</i>	Media and news	280
<i>Grammar:</i>	Syntax: Direct and indirect speech	282
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Nominalizations in Armenian	285
<i>Word formation:</i>	Reduplication in Armenian	288
<i>Pronunciation:</i>	Double consonants	291
<i>Orthography:</i>	Rendering English words into Armenian	293

FOREWORD

For Armenologists in and outside Armenia, Dora Sakayan does not need introduction. She is the author of several Armenological studies, and the present textbook, *Eastern Armenian for the English-speaking World*, is the sister edition of an earlier textbook of hers, *Modern Western Armenian for the English-speaking World*. Published in Montreal, Canada, in 2000, this manual was very well received all over the world.

The present textbook aims at teaching Eastern Armenian, the official language of the Republic of Armenia, to adult beginners. Though the manual is not written specifically with students of Armenian descent in mind, its importance for the younger generations of Diaspora Armenians cannot be stressed enough. It allows them to improve their own linguistic skills and discover the language of their faraway homeland, especially if their parents and family friends spoke West Armenian. Since Armenian outside Armenia could rightly be considered an endangered language, Sakayan's twin textbooks not only fill a vast gap, but also contribute to the preservation outside its tiny political borders of a language so important for Indo-European research and patristic studies.

Each line of this textbook reveals both the skilled educator and the learned scholar, but it is not just a matter of having an in-depth knowledge of the language, extensive classroom experience and thorough training in modern teaching methods. Sakayan also displays a rare and much-coveted talent for knowing how to properly organize her teaching material, how to select the best-suited approach for a given topic and, last but not least, where to find the texts that provide each chapter with a culturally-enriching supplement.

Sakayan has found the most productive way of promoting communication skills for both oral and written performances. She has succeeded in incorporating a vast amount of linguistic material into a single textbook by distributing that material methodically among the 12 proportionally structured units. Each of these units deals with a special topic and usually consists of 12 sections of its own in which linguistic phenomena of various levels are discussed in a consistent order. All units start with a dialogue that is followed by an easy-to-comprehend narrative text. After the dialogue come sections of a thematically organized vocabulary, pertinent grammatical explanations, pronunciation, calligraphy, orthography, and word formation. Though each unit includes a specific section on Armenian-English contrasts, the similarities and differences between the two languages are continuously pointed out and, whenever possible, principles of contrastive linguistics are invoked

FOREWORD

to provide explanations. The units end with the listing of a few topic-related proverbs, which present ethnographic snapshots of the Armenian nation.

As the dialogues expand and the linguistic material becomes richer and more versatile, learners, before they realize it, have acquired an appreciable degree of communicative competence. Reading skills are also progressively developed through a special Romanization method that makes the Armenian script easy to master. At first, texts are read and understood with the help of the section “New Words and Expressions” provided after each text, but this becomes less and less necessary as learners expand their lexicons. The teaching of reading skills gets in addition a cultural overtone through the selection of texts that give a glimpse at Armenian history, folklore, and civilization.

Another positive feature of this textbook — a ground-breaking one to my knowledge for foreign language textbooks published in Armenia — is the accompanying CD, produced by the author for self-study. Since the texts are read by native speakers of East Armenian, this CD will prove indispensable for mastering East Armenian pronunciation.

The appendix is rich in reference material. The first chapter contains a host of pragmatically organized conversational expressions, and the second chapter features useful grammar tables. The final items of the appendix are the two glossaries, Armenian-English and English-Armenian. The most remarkable part of the appendix, however, is the central part, which consists of an anthology of carefully collected samples of East Armenian prose narratives and poetry. Students have the opportunity not only to familiarize themselves with masterpieces of Armenian literature, but also to read them in the original language. A selected number of poems are provided with an English translation, either reproduced from existing publications or penned by Sakayan. In addition to the literary texts, newspaper articles, medieval fables, and fairy tales have been introduced to give an idea of the gamut of styles in which the Armenian language can appear.

Time now to bring these “Few Words” to a close and express to Professor Sakayan my envious admiration for her vigor and unflagging energy, wish her textbook a successful journey, and hope to have the opportunity of welcoming from her more such high quality publications in the near future.

Professor Sergey Galstyan
Doctor of Philology
Department of Armenian Language
Yerevan State University

PREFACE

ABOUT THIS TEXTBOOK

Eastern Armenian for the English-speaking World is an introductory, yet complete first-year course for adults in the English-speaking world. It is a handbook for both the prospective teacher and the student of Armenian. However, the full guidance given in this textbook will allow motivated learners to use it for self-instruction as well.

Of the two existing versions of standard Armenian, Eastern (EA) and Western (WA), this textbook deals with Eastern Armenian, the official language of the Republic of Armenia (see pp. xix-xx).

This book incorporates the recent achievements of applied linguistics into the instruction of EA. While many modern foreign-language textbooks have drawn on these insights, textbooks on Armenian have not kept pace with the new trends. This textbook differs from other Armenian manuals in many ways.

1. Although grammar is treated as an important aspect in mastering the language, other linguistic areas also receive attention. The main body of the book includes 12 units, each of which contains the following sections:

- I DIALOGUES
- II TEXT
- III NEW WORDS AND EXPRESSIONS
- IV THEMATIC GROUPS OF WORDS
- V GRAMMAR (MORPHOLOGY AND SYNTAX)
- VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS
- VII WORD FORMATION
- VIII PRONUNCIATION
- IX ORTHOGRAPHY
- X WRITING
- XI EXERCISES
- XII PROVERBS

This structure is maintained in all units, guaranteeing a smooth progression in the mastering of EA. GRAMMAR (morphology and syntax) in this book is not a goal in itself, but a means of achieving “communicative competence.” Grammatical categories are selected and carefully introduced in each unit in accordance with their functionality. Furthermore, an organ-

PREFACE

ized section of grammatical tables is appended to the book for reference. Cross-references in each unit reinforce the students' cognitive knowledge of Armenian grammar.

2. The textbook is conceptualized pragmatically, aiming at active rather than passive knowledge. Its main goal is to enable students to interact in Armenian by carrying out fundamental speech acts, such as making a request and responding to it, expressing agreement or disagreement, conveying information and reacting to it, seeking an opinion and expressing one, asking for advice and giving it, etc. Students will learn how to engage in small talk about health, weather, and so on. Each unit opens with **DIALOGUES**, a short exchange of utterances used in a given situation. **DIALOGUES** focus on a particular speech act that evokes normally anticipated responses. The idea is to promote oral skills for recurring everyday situations. Learning to apply linguistic material to innumerable universal life-settings is the main goal of **DIALOGUES**. This section is supported by a special division in the **APPENDIX** under the heading **GAMBITS** (see p. 301). These are conventionally accepted expressions to be used as tools for communication. **GAMBITS** are arranged according to the speech acts they carry out, and are provided as useful material for memorization. Students are presented with **GAMBITS** as lexical units, regardless of their grammatical complexity. Familiarity with complex **GAMBITS** will help students to internalize grammatical forms.

3. **TEXTS** are short reading passages of various origins. Some are selected and adapted from existing Armenian textbooks. Others are written by the author of this textbook. **TEXTS** enrich the vocabulary of students and develop their narrative and descriptive skills. They can be reinforced through a systematic analysis and thorough discussion in class. To acquaint students with Armenian folklore, each unit includes a few Armenian proverbs with their English translation. Proverbs are thematically and structurally related to the main topic of each unit. Vocabulary drawn from each **TEXT** appears in translation in **NEW WORDS AND EXPRESSIONS**. The section **THEMATIC GROUPS OF WORDS** will expand students' active and passive vocabulary.

4. This book places special emphasis on Armenian-English contrasts. All discussions in the book's various sections are based on such a contrastive approach. A special section, **ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS**, explains Armenian idiosyncrasies at various linguistic levels that might otherwise escape the students' — and in some cases even the teacher's — attention. Translations from and into English also play a role in revealing linguistic contrasts. Explanations are given throughout the book in English.

5. **WORD FORMATION**, an essential but often overlooked area in language instruction, is given proper treatment. Each unit discusses derivation, composition or inversion patterns that are productive in certain word classes in Armenian. The advantage of this approach is

PREFACE

enormous: Students learn to recognize and analyze the basic elements of words. As they progress, students also learn to create new words by analogy with models they have already learned. A special table in the GRAMMAR APPENDIX gives an overview of affixes (prefixes and suffixes) that are productive in the formation of various word classes.

6. Armenian is by no means a common language. For the majority of students who undertake the study of Armenian, it can be a great challenge, especially in view of its unique alphabet. In order to overcome difficulties with spelling and pronunciation, a special system of transcription-romanization has been created. To ease both the spelling and the pronunciation of Eastern Armenian words, this transcription system takes into account not only graphic correspondences, but also phonetic subtleties of Armenian. A special trait of this romanization system is that it inserts the vowel [ə] (schwa) not only in all positions where it is spelled by the letter *ը*, but also where it is not written but pronounced as a transitory sound, which is indicated by [ə]. This approach facilitates the reading of certain Armenian words with consonant clusters. For example, the Armenian male name *Մկրտիչ* [M^ək^ərtiç^h] consists of five consonants and only one vowel, but constitutes three syllables. This is due to the transitory vowel [ə] that is not written but pronounced between consonants.

In the first half of the 12 units, almost all newly introduced words and texts are transcribed. In the second half, however, transcription is used more sparingly, disappearing gradually towards the end of the book. At this point, students are expected to have mastered the skill of reading Armenian. One could argue that the transcription should have been eliminated at a much earlier stage. However, it was maintained for two reasons: First, to facilitate cross-referencing throughout the book; second, to provide additional direction to students working without the guidance of a teacher.

7. Along with square brackets [...] used for transcription, parentheses (...) are often used as structural (morpho-syntactic) glosses in English. The glosses (see 3. below) explain those Armenian phrase and sentence structures that are fundamentally different from the free English translation (see 4. below), presented in italics. The structural glosses illustrate differences in word order, case, number, etc. As a result, a phrase or a sentence may appear in four lines:

1. Armenian text:	<i>Ամռան արևը կիզիչ է:</i>
2. Transcription:	[Amṙan arevə kizitç ^h e]
3. Structural gloss:	(Summer _{gen} sun-the _{nom} scorching is)
4. Free English translation:	<i>Summer sun is scorching.</i>

8. The section WRITING introduces the 38 letters of the Armenian alphabet throughout the first four units. Letters are presented as calligraphic samples with their printed and translit-

PREFACE

erated counterparts. However, this should not prevent students from practicing writing at a much earlier stage, using the samples provided with the Armenian alphabet (see pp. xxii-xiii). Writing skills need to be developed throughout the entire learning progress.

9. Each unit has a section of EXERCISES which draws on newly acquired knowledge or reviews linguistic material from previous units. All EXERCISES, both traditional and innovative, aim at the development of communicative competence. To ensure the crucial shift from traditional third-person narrative sentences — which are often isolated and unrelated — to interactions containing “I” and “you,” communicative exercises have been introduced. These are exercises based on *micro-dialogues*, patterns of two or more interlocking utterances that consist of a *stimulus* by speaker A and a *response* by speaker B, and vice versa. The *micro-dialogues* contain recurring routine expressions, i.e. GAMBITS (see p. 301), and a variable lexical-grammatical content, i.e. vocabulary and grammatical forms, that have already been learned. The student is asked to modify the variable content using the pattern given for each communicative exercise. In a more creative type of communicative exercise, students are instructed to produce certain speech acts and to react to them in simulated real-life settings. For instance, they are asked to initiate polite requests and to react with adequate responses in Armenian. This type of communicative exercise ensures the meaningful practice of forms and structures necessary for successful interaction. Most of these communicative exercises are designed for oral work in class and should be supervised by the teacher. Only selected exercises could be assigned as homework after careful preparation by the instructor in class. This applies especially to the initial stages of instruction.

10. The purpose of the introductory unit (p. xxv) is to acquaint students with a new world of sounds and to lay the foundation for instruction in East Armenian.

11. The APPENDIX, which follows the 12 units, constitutes the next half of this textbook. It contains a collection of passages from masterpieces of East Armenian literature, prose, poetry, and folklore, as well as newspaper articles that offer an insight into Armenian culture and civilization. Most of the poems appear in English translation. The GAMBITS section represents an important part of East Armenian routine expressions, some useful tools for every-day communication. TABLES give an overview of East Armenian grammar, and an ARMENIAN-ENGLISH and ENGLISH-ARMENIAN GLOSSARY with each entry romanized aids in independent study. A vast BIBLIOGRAPHY of academic books on East Armenian grammar used in this textbook is also annexed. The textbook ends with a subject INDEX.

12. The textbook is accompanied by a CD in which the sections DIALOGUES (I), TEXTS (II), and PRONUNCIATION (VIII) are systematically recorded. Some additional texts from the APPENDIX, both prose and poetry, are also read by native speakers of Armenia.

**ON THE ARMENIAN LANGUAGE,
THE ARMENIAN ALPHABET AND THE SUBTLETIES OF THE TWO VARIETIES,
EAST AND WEST ARMENIAN**

1. Armenian is an ancient yet vibrant language that represents its own independent branch in the Indo-European family of languages. The six million people who speak Armenian around the world have been divided geographically and linguistically into two communities, the Eastern and the Western. Accordingly, as a literary language, Armenian exists in two versions: East Armenian (EA) and West Armenian (WA). EA is based on the dialect of the Ararat valley and the city of Yerevan; WA originates from the Armenian dialect of Istanbul. EA is the official language of the Republic of Armenia, as well as the language of Armenians living in the former Soviet Union, Iran, and India. WA is the language of the greater Armenian diaspora throughout the Middle East, Asia Minor, Europe, Australia, and the Americas. Since 1991, however, the year when the independent Republic of Armenia was established, many Armenians have left their country and settled in the West. It is thus difficult to draw a strict distinction between East and West Armenian communities, since the diaspora increasingly uses both varieties of Armenian. Differences between the two versions manifest themselves in both grammar and vocabulary, but most significantly in pronunciation. Orthography also differs: While in the early years of Soviet Armenia a simplifying spelling reform was adopted for EA, rules of traditional orthography as found in Grabar, the Classical Armenian, were preserved in WA. All these differences do not, however, greatly hinder communication between Armenians of different backgrounds.

2. The Armenian alphabet is a set of 38 characters unique to Armenian, used in all three of its manifestations: Classical Armenian or Grabar, EA and WA. This alphabet was developed in A.D. 405 by the cleric of the Armenian royal court, prominent scholar Saint Mesrop Mashtots. The order of the letters in the Armenian alphabet suggests that it was modeled after the Greek alphabet. Originally, the Armenian alphabet had 36 characters. However, two letters, **Օ** **օ** and **Ֆ** **ֆ**, were added in the middle ages to meet the need of writing foreign names and borrowed words. In 1922, along with revisions to the traditional orthography, the Soviet reform implemented certain changes to the Armenian alphabet. The most significant change was the outmoding of the 34th letter of the original alphabet, **Խ** **ւ**, and the addition of the combined graphic sign **ու** for [u] in its place. The reform also supplemented the alphabet with the ligature **ւ** to replace the combination **Խ+ւ**. Today, the extensively used ligature **ւ** is officially recognized as a complementation rather than an integral part of the Armenian alphabet for EA use.

PREFACE

This alphabet thirty consonants and eight vowels. Most of the letters also have numerical values (see p. xxii-xxiii).

3. Differences between the pronunciation of the Armenian alphabet in the two versions of Armenian, Eastern and Western, involve mainly the consonant system, and particularly the stops. As a result of a consonant shift, WA has deviated considerably from its phonetic origins and has shifted from a three-part to a two-part consonant system that consists of one voiced and one voiceless stop:

- (1) *պ* [b] *կ* [g] *ւ* [d] *ծ* [dʒ] *ճ* [j]
- (2) *փ, ք* [p] *ք, զ* [k] *թ, դ* [t] *ձ, ց* [tʃ] *ղ, չ* [ç]

A similar two-part system can be found in other Indo-European languages. Compare the one in English: b / p g / k d / t

The EA pronunciation of the Armenian alphabet corresponds phonetically to that of Classical Armenian. Each character has a distinct phonetic value, which explains the number of letters in the Armenian alphabet created by Mesrop Mashtots in A.D. 405. The EA three-part consonant system consists of one voiced stop (line 1) and two types of voiceless stops, one unaspirated (line 2) and one aspirated (line 3):

- (1) voiced stops *ք* [b] *զ* [g] *դ* [d] *ձ* [dʒ] *ղ* [j]
- (2) unaspirated stops *պ* [p] *կ* [k] *ւ* [t] *ծ* [tʃ] *ճ* [ç]
- (3) aspirated stops *փ* [pʰ] *ք* [kʰ] *թ* [tʰ] *ց* [tʃʰ] *չ* [çʰ]

Many linguists attribute this three-part consonant system, unusual for Indo-European languages, to the influence of other Caucasian languages in the region.

SAMPLE OF A TEXT (Universal Declaration of Human Rights, Article 1):

PRINTED

Բոլոր մարդիկ ծնվում են ազատ և իրենց արժանապատվությամբ ու իրավունքներով՝ հավասար: Նրանք օժտված են բանականությամբ ու խղճով և իրար հետ պետք է վարվեն եղբայրաբար:

WRITTEN

Բոլոր մարդիկ ծնվում են ազատ և իրենց արժանապատվությամբ ու իրավունքներով հավասար: Նրանք օժտված են բանականությամբ ու խղճով և իրար հետ պետք է վարվեն եղբայրաբար:

TRANSLATED

All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

THE ARMENIAN ALPHABET
(East Armenian Reading)

THE ARMENIAN ALPHABET

PRINTED	WRITTEN	NAME	ROMANIZATION	PRONUNCIATION	NUMERIC VALUE
Ա ա	Ա ա	ayb	[a]	as in car	1
Բ բ	Բ բ	ben	[b]	as in bar	2
Գ գ	Գ գ	gim	[g]	as in good	3
Դ զ	Դ զ	da	[d]	as in door	4
Ե է	Ե է	yech ^h	[ye] or [e] ¹	as in yes or there	5
Զ զ	Զ զ	za	[z]	as in zest	6
Է է	Է է	e	[e]	as in there	7
Ը ը	Ը ը	ət ^h	[ə]	as in about	8
Թ թ	Թ թ	t ^h o	[t ^h]	as in team	9
Ճ ճ	Ճ ճ	zhe	[zh]	as in pleasure	10
Ի ի	Ի ի	ini	[i]	as in bee	20
Լ լ	Լ լ	lyun	[l]	as in light	30
Խ խ	Խ խ	khe	[kh]	as in Bach or Jose	40
Տ տ	Տ տ	t̥sa	[t̥s]	a plosive t̥s	50
Կ կ	Կ կ	ken	[k]	as in stock	60
Հ հ	Հ հ	ho	[h]	as in hot	70
Ձ ձ	Ձ ձ	dza	[d͡z]	as in odds	80
Ղ ղ	Ղ ղ	ghat	[gh]	as the French r	90
Ճ ճ	Ճ ճ	che	[t͡ʃ]	a plosive t͡ʃ	100
Մ մ	Մ մ	men	[m]	as in me	200
Թ թ	Թ թ	he	[y]	as in yard	300
Ն ն	Ն ն	nu	[n]	as in nine	400
Շ շ	Շ շ	sha	[ʃh]	as in shine	500

THE ARMENIAN ALPHABET (cont'ed)

PRINTED	WRITTEN	NAME	ROMANIZATION	PRONUNCIATION	NUMERIC VALUE
Ո ո	<i>Ո ո</i>	vo	[vo] or [o] ²	as in v ocal or f or	600
Չ չ	<i>Չ չ</i>	ch ^h a	[ch ^h]	as in ch air	700
Պ պ	<i>Պ պ</i>	pe	[p]	as in c opper	800
Ջ ղ	<i>Ջ ղ</i>	je	[j]	as in j ournal	900
Ռ ռ	<i>Ռ ռ</i>	ra	[r̥]	trilled 'r'	1000
Ս ս	<i>Ս ս</i>	se	[s]	as in s ay	2000
Վ վ	<i>Վ վ</i>	vev	[v]	as in v ase	3000
Տ տ	<i>Տ տ</i>	tyun	[t]	as in r otten	4000
Ր ը	<i>Ր ը</i>	re	[r]	liquid 'r'	5000
Յ ջ	<i>Յ ջ</i>	ts ^h o	[ts ^h]	as in l ots	6000
Ու ու	<i>Ու ու</i>	u	[u]	as in t ool	7000
Փ փ	<i>Փ փ</i>	p ^h yur	[p ^h]	as in p aper	8000
Բ բ	<i>Բ բ</i>	k ^h e	[k ^h]	as in k ind	9000
Օ օ	<i>Օ օ</i>	o	[o] ³	as in a ll	
Ֆ ֆ	<i>Ֆ ֆ</i>	fe	[f]	as in f ile ⁴	

NOTES

1. On the pronunciation of **Ե է** see p. 61.
2. On the pronunciation of **Ո ո** see p. 84.
3. The last two letters, **Օ օ** and **Ֆ ֆ**, do not have a numeric value, since they are later additions to the alphabet.
4. There is an additional letter, the ligament **և** which, although widely used in East Armenian, does not constitute an integral part of the alphabet (see pp. xix and 110). The ligament **և** has no capital counterpart. It is pronounced:
 - a) [yev] in initial position and after vowels (cf. **և** [yev] *and*, **հասև** [nayev] *also*).
 - b) [ev] in medial and final position of words after consonants (cf. **արևև** [arev] *sun*).
 In initial position of words, it is replaced by **Եվ** or **եվ**: **Եվրոպա** [Yevropa] *Europe*, **եվրոպական** [yevropakan] *European*. In word formation, this **եվ** may also appear in medial position of words: **Համաեվրոպական** [hamaevropakan] *All-European*, **Հնդեվրոպական** [h^ondevropakan] *Indo-European*, etc.

INTRODUCTORY UNIT

<p>1. Ներեցե՛ք, պարոն ...
[Neretʂ^hek^h, paron]   Ներեցե՛ք, տիկին ...
[Neretʂ^hek^h, tikin]   Կարե՞լի՞ է Ձեզ մի բան հարցնել:
[Kareli e dzez mi ban hartʂ^hnelʔ]   Անշու՛շտ:
[Anʂuʂt]   Խնդրե՛մ:
[K^hnt^hrem]</p>	Excuse me, Sir ... Excuse me, Madam ... May I ask you something? Of course. Please, go ahead.
<p>2. Բարև, Մարի:
[Barev, Mari]   Բարի լույս, տիկին Ազարյան:
[Bari luyʂ, tikin Azaryan]   Բարի երեկո, օրիորդ:
[Bari yereko, oriort^h]</p>	Hello, Mary. Good morning, Mrs. Azarian. Good evening, Miss.
<p>3. Անունդ ի՞նչ է:
[Anun^ət inč^h eʔ]   Ձեր անունը ի՞նչ է:
[Dzer anunə inč^h eʔ]   Անունս Անի է:
[Anun^əs Ani e]   Ազգանունս Սարյան է:
[Azganun^əs Saryan e]   (Շատ) ուրախ եմ:
[(ʂhat) urak^h em]</p>	What's your name? (informal) What's your name? (formal) My name is Ani. My last name is Saryan. I am (very) pleased (to meet you).

INTRODUCTORY UNIT

4. **Դու հայ ես?/Դուք հայ եք:**
[Du hay es?/Duk^h hay ek^h?]
- Այո՛, հայ եմ:**
[Ayo, hay em]
- Ո՛չ, ես հայ չեմ:**
[Voch^h, yes hay ch^hem]
- Դուք ամերիկացի՞ եք:**
[Duk^h amerikats^hi ek^h?]
- Դուք ամերիկուհի՞ եք:**
[Duk^h amerikuhi ek ?]
- Այո՛, ամերիկացի/ամերիկուհի եմ:**
[Ayo, amerikats^hi /amerikuhi em]
- Իսկ Աննան ազգությամբ ի՞նչ է:**
[Isk Annan azgut^hyamb inch^h e?]
- Անգլուհի/Ֆրանսուհի է:**
[Angluhi /fransuhi e]
- Սամվելն է՞լ ֆրանսիացի է:**
[Samveln el fransiats^hi e?]
- Ո՛չ, ամերիկացի է:**
[Voch^h, amerikats^hi e]
- Իսկ դո՞ւ:**
[Isk du?]
- Ես կանադացի/կանադուհի եմ:**
[Yes kanadats^hi/kanaduhi em]
5. **Ինչպե՞ս ես, Լիլիթ:**
[Inch^hpes es, Lilit^h?]
- Ինչպե՞ս եք, պարոն Սարյան:**
[Inch^hpes ek^h, paron Saryan?]
- Լավ եմ, շնորհակալություն:**
[Lav em, sh^onorhakalut^hyun]
- Իսկ դո՞ւք ինչպե՞ս եք:**
[Isk duk^h inch^hpes ek^h?]

Are you Armenian?
(informal/formal)

Yes, I am.

No, I am not.

Are you (formal) American? (male)

Are you (formal) American? (female)

Yes, I am American (male/female).

And what (nationality) is Anna?

She is English / French (female).

Is Samuel also French (male)?

No, he is American (male).

And you?

I am Canadian (male/female).

How are you, Lilith?

How are you, Mr. Saryan?

I am fine, thanks.

And how are you? (formal)

INTRODUCTORY UNIT

- Ես էլ լավ եմ, շնորհակալ եմ:**
[Yes eł lav em, ʃh^ənorhakal em] I am also well, thank you.
6. **Ներս արի, խնդրեմ:**
[Ners ari, kh^ənt^hrem] Come in, please. (informal)
- Ներս եկեք, խնդրեմ:**
[Ners yekek^h, kh^ənt^hrem] Come in, please. (formal)
- Բարով եկար/եկաք:**
[Barov yekar/yekak^h] You are welcome!
(informal/formal)
7. **Սա ի՞նչ է:**
[Sa inch^h e?] What is this?
- Սա գիրք է:**
[Sa girk^h e] This is a book.
- Իսկ սա՞:**
[Isk sa?] And this?
- Սա տետր է:**
[Sa tet^ər e] This is a notebook.
- Մատիտ ունե՞ս/ունե՞ք:**
[Matit unes/unek^h?] Do you have a pencil?
(informal/formal)
- Այո՛, ունեմ, ահա՛:**
[Ayo, unem, aha] Yes, I do. Here it is.
- Կտա՞ս / կտա՞ք:**
[K^ətas / k^ətak^h?] Would you (informal/formal)
give X to me?
- Խնդրեմ:**
[Kh^ənt^hrem] Here you are!
- Շնորհակալ եմ:**
[ʃh^ənorhakal em] Thank you!
- Չարժե:**
[Ch^harzhe] Don't mention it!
8. **Ո՞վ է այս պարոնը/տիկինը:**
[Ov e ays paronə/tikinə?] Who is this gentleman/lady?
- Պարոն/տիկին Սարյանն է:**
[Paron/tikin Saryann e] This is Mr./Mrs. Sarian.

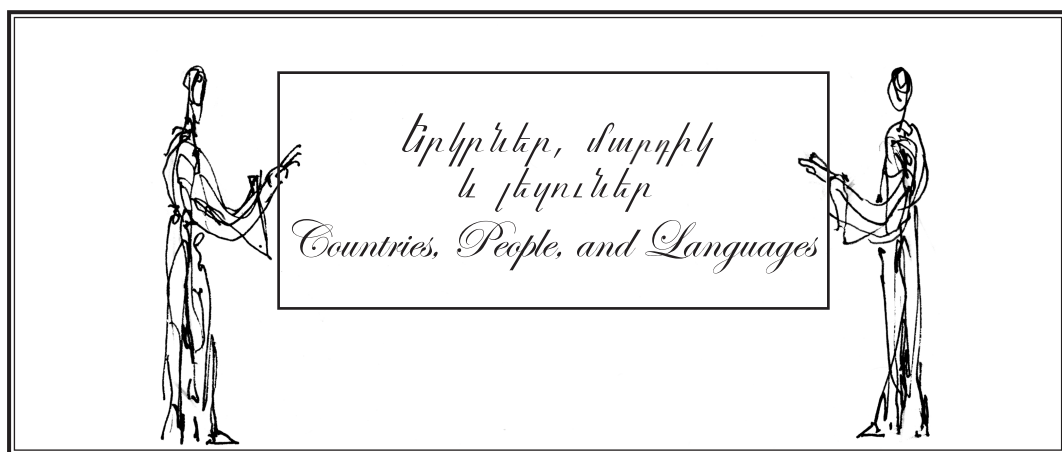
INTRODUCTORY UNIT

Իսկ այս տղա՞ն / աղջի՞կը: [Isk ays t ^ə ghan / akhch ^h ikəʔ]	And this boy/girl?
Սա Արմենն է/Արմենուհին է: [Sa Armenn e/Armenuhin e]	This is Armen / Armenuhi.
Արմենն ուսանո՞ղ է: Այո՞: [Armenn usanogh e? Ayo!]	Is Armen a student? Yes, he is.
Իսկ տիկին Սարյա՞նը: [Isk tikin Saryanəʔ]	And Mrs. Saryan?
Նա ուսուցչուհի է: [Na usutsh ^h ch ^h uhi e]	She is a (female) teacher.
9. Ներեցե՛ք: / Ներիր՛! [Nerets ^h ek / Nerir!]	Excuse me. (formal / informal)
Ներողություն: [Neroghut ^h yun]	Excuse me. / Sorry.
Ոչի՛նչ: [Voch ^h nch ^h]	No problem.
Խնդրեմ, կարևոր չէ: [Kh ^ə nt ^h rem, karevor ch ^h e]	It's O.K., don't mention it.
10. Ձեռնով թո՛ղ: [Tsh ^ə tesut ^h yun]	See you later!
Մնաք/մնաս բարով: [M ^ə nak ^h /m ^ə nas barov]	Goodbye! (formal/informal)
Գնաք/գնաս բարով: [G ^ə nak ^h /g ^ə nas barov]	Take care!* (formal/informal)
Բարի գիշեր: [Bari gisher]	Good night!**
Լույս բարի: [Luys bari]	Good night!**

* A conventional exchange of salutations when guests depart: **Մնաս/Մնաք բարով** *Goodbye!* [literally: Stay well!] and **Գնաս/Գնաք բարով** *Goodbye!* (literally: Leave well!)

** A conventional exchange of expressions for *Good night*: **Բարի գիշեր** *Good night!* and **Լույս բարի** lit.: *Good light!*, i.e. expression extending the good wishes to the next day.

Unit 1

On the agenda...

Speech Acts in Dialogues:	Requesting and receiving personal information	2
Vocabulary:	1. Countries, their people and languages	6
	2. Cardinal numerals	8
Grammar:	VERBS: 1. The Armenian infinitive	10
	2. The indicative mood	10
	a) the present tense of regular verbs	11
	b) the present tense of some irregular verbs	12
	3. Uses of the present tense indicative	13
	NOUNS: 1. The definite article	13
	2. The indefinite article	14
Armenian-English Contrasts:	Armenian equivalents of the English <i>you</i>	15
Word Formation:	Derivations from country names	16
Pronunciation:	Armenian word accentuation	17
Orthography:	Punctuation marks	18
Writing:	Ա ա, Ս ս, Ո ո, ՈԼ ու, Ռ ռ, Մ մ, Ն ն, Հ հ, Յ չ, Չ ջ, Օ օ, (°)	19

I DIALOGUES

1. *B, an Armenian-speaking officer in the Canadian Embassy in Yerevan, is filling out a questionnaire for A, an Armenian citizen who does not speak English. They address each other formally.*

A.	Բարև ձեզ:
[Barev dʒez]	Hello!
B.	Բարև, ի՞նչ է ձեր անունը:
[Barev, inch ^h e dʒer anunə [?]]	Hello! What's your name?
A.	Անունս Արմեն է:
[Anun ^s Armen e]	My name is Armen.
B.	Իսկ ձեր ազգանունը:
[Isk dʒer azganunə [?]]	And your family name?
A.	Ազգանունս Սարյան է:
[Azganun ^s Saryan e]	My family name is Saryan.
B.	Քանի՞ տարեկան եք:
[K ^h ani tarekan ek ^h ?]	How old are you?
A.	Քսան տարեկան:
[K ^h san tarekan]	Twenty years old.
B.	Ձեր քաղաքացիությունը:
[Dʒer k ^h aghak ^h ats ^h iuth yunə [?]]	Your citizenship?
A.	Հայաստանի քաղաքացի եմ:
[Hayastani k ^h aghak ^h ats ^h i em]	I am a citizen of Armenia.
B.	Ի՞նչ լեզուներ գիտեք:
[Inch ^h lezuner gitek ^h ?]	What languages do you know?
A.	Հայերեն և ռուսերեն:
[Hayeren yev ruseren]	Armenian and Russian.
B.	Այդ լեզուներով նաև գրում
[ayt lezunerov naye v g ^o rum]	Do you also read and write
	ու կարդում եք:
[u kart ^h um ek ^h]	in those languages?

* In the flow of speech some Armenian words are drawn together and pronounced as one word. This feature, also called liaison (see Unit 9, pp. 213-214), is designated by the sign ◡ in the transcription of the first four units.

UNIT 1

- A. **Այո՞:**
[Ayo] Yes!
- B. **Ո՞րն է Ձեր հասցեն:**
[Vorn e dzer hastsh en?] What is your address?
- A. **Երևան, Պարոնյան փողոց տասը:**
[Yerevan, Paronyan p^hoghots^h tasə] Ten Paronyan Street, Yerevan.
- B. **Ո՞րն է Ձեր հեռախոսի համարը:**
[Vorn e dzer herakhosi hamarə?] What is your telephone number?
- A. **Չորս հարյուր, հիսունութ, տասներկու:**
[Ch^hors haryur, hisunut^h, tasnerku] Four-zero-zero, five-eight, one-two.
- B. **Ինչո՞վ եք զբաղվում:**
[Inch^hov ek^h zbaghvum?] What is your occupation?
- A. **Ուսանող եմ:**
[Usanogh em] I am a student.
- B. **Ի՞նչ եք ուսումնասիրում:**
[Inch^h ek^h usumnasirum?] What are you studying?
- A. **Գրականություն:**
[G^orakanut^h yun] Literature.
- B. **Շնորհակալ եմ: Ազատ եք:**
[Sh^onorhakal em. Azat ek^h.] Thank you. You are free to go.
- A. **Շնորհակալություն: Ցտեսություն:**
[Sh^onorhakalut^h yun. Tsh^htesut^h yun.] Thanks. Good bye.

2. A is an adult, B is a five-year old child who is lost. The adult addresses the child informally.

- A. **Անունդ ի՞նչ է:**
[Anun^ot inch^h e?] What is your name?
- B. **Անունս Անի է:**
[Anun^os Ani e] My name is Ani.
- A. **Իսկ ազգանունդ:**
[Isk azganun^ot?] And your family name?
- B. **Մալյան:**
[Malyan] Malyan.

UNIT 1

- A. **Քանի՞ տարեկան ես:** How old are you?
[K^hani tarekan es?]
- B. **Հինգ տարեկան:** Five years old.
[Hing tarekan]
- A. **Ձեր հասցեն գիտե՞ս:** Do you know your (plur.) address?
[Dzer hastʂ^hen gites?]
- B. **Կոմիտաս փողոց, երեսուն:** Thirty Komitas Street.
[Komitas p^hoghots^h yeresun]
- A. **Իսկ ձեր հեռախոսի համարը:** And your (plur.) telephone number?
[Isk dzer herak^hosi hamarə?]
- B. **Քսանութ, հիսունմեկ, տասներկու:** Two-eight, five-one, one-two.
[K^hsanut^h, hisunmek, tasnerku]
- A. **Ապրե՛ս: Հիմա կգնանք և** Good for you! Now we'll go and
[Apres. Hima k^gənank^h yev]
կզանգահարենք ձեր տուն: phone your home.
[k^əzangaharenk^h dzer tun]

II TEXT

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
[Hayastan]

Հայաստանը փոքր երկիր է: Այն ունի երեք ու կես միլիոն բնակիչ: Հայերը
[Hayastanə p^hok^hə^r yerkir e. Ayn uni yerek^h u kes milyon b^ənakich^h. Hayerə

**խոսում են հայերեն: Հայերենը հին լեզու է: Ինչպես ֆրանսերենը, անգլերենը, գեր-
կիսում են հայերեն. Hayerenə hin lezu ye. Inč^h pes franserenə, anglerenə, ger-**

**մաներենը և այլ լեզուներ, հայերենը հնդեվրոպական լեզու է: Հայկական այբուբենը
manerenə yev ayl lezuner, hayerenə h^əndevropakan lezu ye. Haykakan aybubenə**

**հին է: Այն ստեղծել է Մեսրոպ Մաշտոցը 405 (չորս հարյուր հինգ) թվականին: Հայ-
hin e. Ayn steghtsəl e Mesrop Mashtots^h ə 405 (č^h ors haryur hing) t^h əvakanin. Hay-**

**կական այբուբենն ունի 38 (երեսունութ) տառ: Հայաստանը ամենահին քրիստոնյա
kakan aybubenn uni 38 (yeresunut^h) tař. Hayastanə amenahin k^hristonya**

**երկիրն է: Այն ընդունել է քրիստոնեությունը 301 (երեք հարյուր մեկ) թվականին:
yerkirin e. Ayn ənt^h unel e k^hristoneyut^h yunə 301 (yerek^h haryur mek) t^h əvakanin]**

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

Հայաստանը	[Hayastan]	Armenia
փոքր	[p ^h ok ^h ɔr]	small
երկիր	[yerkir]	country
է	[e]	is
ունենալ, ունի	[unenal, uni]	to have, has
երեք ու կես	[yere ^h u kes]	three and* a half
միլիոն	[milyon]	million
բնակիչ	[b ^o nakic ^h]	inhabitant
հայերը	[hayerə]	the Armenians
խոսել	[k ^h osel]	to speak
հայերեն	[hayeren]	Armenian (language)
հին	[hin]	old
լեզու	[lezu]	language
ինչպես	[in ^h pes]	as, how
անգլերեն	[angleren]	English (language)
ֆրանսերեն	[franseren]	French (language)
գերմաներեն	[germaneren]	German (language)
և	[yev]	and*
այլ	[ayl]	other
հնդեվրոպական	[h ^o ndevropakan]	Indo-European
հայկական	[haykakan]	Armenian (adjective)
այբուբեն	[aybuben]	alphabet
այն	[ayn]	it
ստեղծել	[steg ^h tsel]	to create
ստեղծել է	[steg ^h tsel e]	has created
թվական	[t ^h ɔvakan]	date, year
տառ	[tar]	letter (graphic sign)
ամենահին	[amenahin]	(the) oldest
քրիստոնյա	[k ^h ristonya]	Christian
երկիր	[yerkir]	country
ընդունել	[ənt ^h unel]	to adopt
ընդունել է	[ənt ^h unel e]	has adopted
քրիստոնեություն	[k ^h ristoneyut ^h yun]	Christianity

* The coordinating conjunctions **և** [yev] and **ու** [u] correspond to the English *and*. Most of the time, they are interchangeable: **հաց ու պանիր** [hats^h u panir] or **հաց և պանիր** [hats^h yev panir] *bread and cheese*. There are, however, some contexts where the language norm requires the use of **և** or **ու** (see also the note in Unit 11, p. 255).

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

1. COUNTRIES, THEIR PEOPLE AND LANGUAGES				
<i>Country</i>	<i>Male</i>	<i>Female</i>	<i>Language</i>	<i>Adjective</i>
Հայաստան [Hayastan] Armenia	Հայ [hay] Armenian	Հայուհի [hayuhi] Armenian	Հայերեն [hayeren] Armenian	Հայկական/Հայ [haykakan/hay] Armenian
Ամերիկա [Amerika] America	ամերիկացի [amerikatʰi] American	ամերիկուհի [amerikuhi] American	անգլերեն [angleren] English	ամերիկյան [amerikyan] American
Կանադա [Kanada] Canada	կանադացի [kanadatʰi] Canadian	կանադուհի [kanaduhi] Canadian	անգլերեն/ֆրանսերեն [angleren/franseren] English/French	կանադական [kanadakan] Canadian
Անգլիա [Anglia] England	անգլիացի [angliatʰi] English	անգլուհի [angluhi] English	անգլերեն [angleren] English	անգլիական [angliakan] English
Ռուսաստան [Rusastan] Russia	ռուս [rus] Russian	ռուս [rus] Russian	ռուսերեն [ruseren] Russian	ռուսական [rusakan] Russian
Ֆրանսիա [Fransia] France	ֆրանսիացի [fransiatsʰi] French	ֆրանսուհի [fransuhi] French	ֆրանսերեն [franseren] French	ֆրանսիական [fransiakan] French
Գերմանիա [Germania] Germany	գերմանացի [germanatsʰi] German	գերմանուհի [germanuhi] German	գերմաներեն [germaneren] German	գերմանական [germanakan] German
Իտալիա [Italia] Italy	իտալացի [italatsʰi] Italian	իտալուհի [italuhi] Italian	իտալերեն [italeren] Italian	իտալական [italakan] Italian
Իսպանիա [Ispania] Spain	իսպանացի [ispanatsʰi] Spaniard	իսպանուհի [ispanuhi] Spaniard	իսպաներեն [ispaneren] Spanish	իսպանական [ispanakan] Spanish
Չինաստան [Chʰinastan] China	չինացի [chʰinatʰi] Chinese	չինուհի [chʰinuhi] Chinese	չինարեն [chʰinaren] Chinese	չինական [chʰinakan] Chinese
Ճապոնիա [Chaponia] Japan	ճապոնացի [chaponatsʰi] Japanese	ճապոնուհի [chaponuhi] Japanese	ճապոներեն [chaponeren] Japanese	ճապոնական [chaponakan] Japanese

UNIT 1

Հունաստան [Hunastan] Greece	Հույն [huyn] Greek	Հույն [huyn] Greek	Հունարեն [hunaren] Greek	Հունական/Հույն [hunakan/huyn] Greek
Եգիպտոս [Yegiptos] Egypt	եգիպտացի [yegiptats ^h i] Egyptian	եգիպտուհի [yegiptuhi] Egyptian	արաբերեն [araberen] Arabic	եգիպտական [yegiptakan] Egyptian
Վրաստան [Vrastan] Georgia	վրացի [vrats ^h i] Georgian	վրացուհի [vrats ^h uhi] Georgian	վրացերեն [vrats ^h eren] Georgian	վրացական/վրաց [vrats ^h akan/vrats ^h] Georgian
Թուրքիա [T ^h urk ^h ya] Turkey	թուրք [t ^h urk ^h] Turk	թրքուհի [t ^h ʔrk ^h uhi] Turk	թուրքերեն [t ^h urk ^h eren] Turkish	թուրքական/թուրք [t ^h urk ^h akan/t ^h urk ^h] Turkish
Պարսկաստան [Parskastan] Iran	պարսիկ [parsik] Iranian	պարսկուհի [parskuhi] Iranian	պարսկերեն [parskeren] Persian	պարսկական [parskakan] Iranian/Persian
Լեհաստան [Lehastan] Poland	լեհ [leh] Pole	լեհուհի [lehuhi] Pole	լեհերեն [leheren] Polish	լեհական [lehakan] Polish
Լիբանան [Libanan] Lebanon	լիբանանցի [libanants ^h i] Lebanese	լիբանանցի [libanants ^h i] Lebanese	արաբերեն [araberen] Arabic	լիբանանյան [libananyan] Lebanese
Ռումինիա [Ruminia] Roumania	ռումինացի [ruminats ^h i] Roumanian	ռումինուհի [ruminuhi] Roumanian	ռումիներեն [rumineren] Roumanian	ռումինական [ruminakan] Roumanian
Հունգարիա [Hungaria] Hungary	հունգարացի [hungarats ^h i] Hungarian	հունգարուհի [hungaruhi] Hungarian	հունգարերեն [hungareren] Hungarian	հունգարական [hungarakan] Hungarian
Հնդկաստան [H ^ʔ ndkastan] India	հնդիկ [h ^ʔ ndik] Indian	հնդկուհի [h ^ʔ ndkuhi] Indian	հնդկերեն [h ^ʔ ndkeren] Hindi	հնդկական [h ^ʔ ndkakan] Indian
Հոլանդիա [Holandia] Holland	հոլանդացի [holandats ^h i] Dutch	հոլանդուհի [holanduhi] Dutch	հոլանդերեն [holanderen] Dutch	հոլանդական [holandakan] Dutch
Իսրայել [Israyel] Israel	իսրայելցի/հրեա [israyelts ^h i/h ^ʔ rya] Israeli/Jewish	հրեուհի [hreuhi] Jewish	եբրայերեն [yebraayeren] Hebrew	իսրայելական/հրեական [israyelakan/hreakan] Israeli/Jewish
Բուլղարիա [Bulgharia] Bulgaria	բուլղարացի [bulgharats ^h i] Bulgarian	բուլղարուհի [bulgharuhi] Bulgarian	բուլղարերեն [bulghareren] Bulgarian	բուլղարական [bulgharakan] Bulgarian

2. CARDINAL NUMERALS

Like other languages, Armenian uses Arabic numbers, 1, 2, 3, etc., for cardinal numerals. Cardinal numerals denote quantity, size, measurement, etc., and in Armenian answer the question *քանի՞* [k^h ani?] *how many?* The Armenian wording for these symbols is presented below. Note that the word for *zero* (0) is spelled *զրո* [z^oro] or *զերո* [zero].

2. CARDINAL NUMERALS					
1	<i>մեկ</i>	[mek]	31	<i>երեսունմեկ</i>	[yeresunmek]
2	<i>երկու</i>	[yerku]	32	<i>երեսուներկու</i>	[yeresunerku]
3	<i>երեք</i>	[yerek ^h]	33	<i>երեսուներեք</i>	[yeresunerek ^h]
4	<i>չորս</i>	[ch ^h ors]	34	<i>երեսունչորս</i>	[yeresunch ^h ors]
5	<i>հինգ</i>	[hing]	35	<i>երեսունհինգ</i>	[yeresunhing]
6	<i>վեց</i>	[vets ^h]	36	<i>երեսունվեց</i>	[yeresunvets ^h]
7	<i>յոթ</i>	[yot ^h]	37	<i>երեսունյոթ</i>	[yeresunyot ^h]
8	<i>ութ</i>	[ut ^h]	38	<i>երեսունութ</i>	[yeresunut ^h]
9	<i>ինն</i> (or <i>ինը</i>)	[in ^o n] (or [inə])	39	<i>երեսունինն</i> (-ինը)	[yeresunin ^o n (-inə)]
10	<i>տասն</i> (or <i>տասը</i>)	[tas ^o n] (or [tasə])	40	<i>քառասուն</i>	[k ^h afasun]
11	<i>տասնմեկ</i>	[tasn ^o mek]	50	<i>հիսուն</i>	[hisun]
12	<i>տասներկու</i>	[tasnerku]	60	<i>վաթսուն</i>	[vat ^h sun]
13	<i>տասներեք</i>	[tasnerek ^h]	70	<i>յոթանասուն</i>	[yot ^h anasun]
14	<i>տասնչորս</i>	[tasn ^o ch ^h ors]	80	<i>ութսուն</i>	[ut ^h sun]
15	<i>տասնհինգ</i>	[tasn ^o hing]	90	<i>իննսուն</i>	[inn ^o sun]
16	<i>տասնվեց</i>	[tasn ^o vets ^h]	100	<i>հարյուր</i>	[haryur]
17	<i>տասնյոթ</i>	[tasn ^o yot ^h]	200	<i>երկու հարյուր</i>	[yerku haryur]
18	<i>տասնութ</i>	[tasn ^o ut ^h]	300	<i>երեք հարյուր</i>	[yerek ^h haryur]
19	<i>տասնինն</i>	[tasn ^o in ^o n]	400	<i>չորս հարյուր</i>	[ch ^h ors haryur]
20	<i>քսան</i>	[k ^h san]	500	<i>հինգ հարյուր</i>	[hing haryur]
21	<i>քսանմեկ</i>	[k ^h sanmek]	600	<i>վեց հարյուր</i>	[vets ^h haryur]
22	<i>քսաներկու</i>	[k ^h sanerku]	700	<i>յոթ հարյուր</i>	[yot ^h haryur]
23	<i>քսաներեք</i>	[k ^h sanerek ^h]	800	<i>ութ հարյուր</i>	[ut ^h haryur]
24	<i>քսանչորս</i>	[k ^h sanch ^h ors]	900	<i>ինն հարյուր</i>	[in ^o n haryur]
25	<i>քսանհինգ</i>	[k ^h sanhing]	1 000	<i>հազար</i>	[hazar]
26	<i>քսանվեց</i>	[k ^h sanvets ^h]	1 001	<i>հազար մեկ</i>	[hazar mek]
27	<i>քսանյոթ</i>	[k ^h sanyot ^h]	1 002	<i>հազար երկու</i>	[hazar yerku]
28	<i>քսանութ</i>	[k ^h sanut ^h]	2 000	<i>երկու հազար</i>	[yerku hazar]
29	<i>քսանինն</i> or <i>-ինը</i>	[k ^h sanin ^o n] or [-inə]	3 000	<i>երեք հազար</i>	[yerek ^h hazar]
30	<i>երեսուն</i>	[yeresun]	10 000	<i>տասը հազար</i>	[tasə hazar]

UNIT 1

41	քառասունմեկ	[k ^h arasunmek]	72	յոթանասուներկու	[yot ^h anasunerku]
42	քառասուներկու	[k ^h arasunerku]	73	յոթանասուներեք	[yot ^h anasunerek ^h]
43	քառասուներեք	[k ^h arasunerek ^h]	84	ութսունչորս	[ut ^h sunch ^h ors]
54	հիսունչորս	[hisunch ^h ors]	85	ութսունհինգ	[ut ^h sunhing]
55	հիսունհինգ	[hisunhing]	86	ութսունվեց	[ut ^h sunvet ^h]
56	հիսունվեց	[hisunvet ^h]	97	իննսունյոթ	[in ^ə sunyot ^h]
67	վաթսունյոթ	[vat ^h sunyot ^h]	98	իննսունութ	[in ^ə sunut ^h]
68	վաթսունութ	[vat ^h sunut ^h]	99	իննսունինն	[in ^ə sunin]
69	վաթսունինն	[vat ^h sunin]	101	հարյուր մեկ	[haryur mek]
71	յոթանասունմեկ	[yot ^h anasunmek]	111	հարյուր տասնմեկ	[haryur tasn ^ə mek]
1896	հազար ութ հարյուր իննսունվեց	[hazar ut ^h haryur in ^ə sunvet ^h]			
1915	հազար ինն հարյուր տասնհին	[hazar in haryur tasn ^ə hing]			
1922	հազար ինն հարյուր քսաներկու	[hazar in haryur k ^h sanerku]			
1983	հազար ինն հարյուր ութսուներեք	[hazar in haryur ut ^h sunerek ^h]			
2007	երկու հազար յոթ	[yerku hazar yot ^h]			
23 027	քսաներեք հազար քսանյոթ	[k ^h sanerek ^h hazar k ^h sanyot ^h]			
154 002	հարյուր հիսունչորս հազար երկու	[haryur hisunch ^h ors hazar yerku]			
1 000 000	մեկ միլիոն	[mek milyon]			
1 500 000	մեկուկես միլիոն or մեկ միլիոն հինգ հարյուր հազար	[mekukes milyon] or [mek milyon hing haryur hazar]			
34 687 200	երեսունչորս միլիոն վեց հարյուր ութսունյոթ հազար երկու հարյուր	[yeresunch ^h ors milyon vet ^h haryur ut ^h sunyot ^h hazar yerku haryur]			
ԹՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ		[T ^h əvabanut ^h yun]	ARITHMETIC		
գումարում [gumarum] <i>addition:</i>					
5 + 6 = 11 Հինգին գումարած վեց հավասար է տասնմեկի: [Hingin gumarat ^s vet ^h havasar e tasn ^ə meki]					
հանում [hanum] <i>subtraction:</i>					
10 - 9 = 1 Տասից հանած ինը հավասար է մեկի: [Tasit ^s hanat ^s inə havasar e meki]					
բազմապատկում [bazmapatkum] <i>multiplication:</i>					
4 x 5 = 20 Չորս անգամ հինգ հավասար է քսանի: [C ^h ors ank ^h am hing havasar e k ^h sani]					
բաժանում [bazhanum] <i>division:</i>					
30 ÷ 6 = 5 Երեսունը բաժանած վեցի հավասար է հինգի: [Yeresunə bazhanat ^s vet ^h i havasar e hingi]					

V GRAMMAR

A. VERBS

I. THE ARMENIAN INFINITIVE

To conjugate an Armenian verb, it is important to know its uninflected form, i.e. the infinitive, which is the basic form of verbs as found in dictionaries. The Armenian infinitive consists of two elements: the verb stem and the infinitive ending. The infinitive of the verbs *գրել* [g^ərel] *to write* and *կարդալ* [kart^hal] *to read*, for instance, can be broken down into two components: the verb stems *գր-* [g^ər-] and *կարդ-* [kart^h-] and their infinitive endings *-ել* [-el] and *-ալ* [-al].

There are two infinitive endings and, correspondingly, two conjugation types in Armenian:

1. **The first conjugation:** verb stem + *-ել* [-el]
2. **The second conjugation:** verb stem + *-ալ* [-al]

EXAMPLES OF THE FIRST-CONJUGATION VERBS:

ուտ-ել [ut-el] *to eat*, *երգ-ել* [yerk^h-el] *to sing*, *խոս-ել* [k^hos-el] *to speak*, *պար-ել* [par-el] *to dance*, *ան-ել* [an-el] *to do*, *խմ-ել* [k^hm-el] *to drink*, *ստեղծ-ել* [stegh-t^sel] *to create*, *զանգահար-ել* [zangahar-el] *to phone*, etc.

EXAMPLES OF THE SECOND-CONJUGATION VERBS:

խաղ-ալ [k^hagh-al] *to play*, *գն-ալ* [g^ən-al] *to go*, *կարդ-ալ* [kart^h-al] *to read*, *գոռ-ալ* [gor-al] *to scream*, *հազ-ալ* [haz-al] *to cough*, *ուշ-ան-ալ* [ush-an-al] *to be late*, *հուս-ալ* [hus-al] *to hope*, *որոտ-ալ* [vorot-al] *to thunder*, etc.

II. THE INDICATIVE MOOD

1. The present tense of regular verbs

In languages, the indicative is known as the most common mood, since most statements and questions are expressed in this mood. As opposed to English, which has two types of present tense, namely the present indefinite [*I go*] and the present continuous [*I am going*], Eastern Armenian has only one present tense equivalent to both English present tenses. The Armenian present tense is a complex formation which combines the auxiliary verb *եմ* [em] *I am* (see p. 12) and the present participle, which is built from the infinitive stem of the verb and the ending *-ում* [-um] (see p. 236):

UNIT 1

<i>Infinitive</i>	→ <i>Present participle</i>	→ <i>Indicative present tense</i>
գր-ել [g ^ə rel]	→ գր-ում [g ^ə r-um]	→ (ես)* գրում եմ [g ^ə rum em] I write or I am writing
կարդ-ալ [kart ^h al]	→ կարդ-ում [kart ^h -um]	→ (ես) կարդում եմ [kart ^h um em] I read or I am reading

All regular verbs follow the pattern below:

SINGULAR		
1st pers. (ես)	infinitive stem + ում եմ	[-um em]
2nd pers. (դու)	infinitive stem + ում ես	[-um es]
3rd pers. (նա)	infinitive stem + ում է	[-um e]
PLURAL		
1st pers. (մենք)	infinitive stem + ում ենք	[-um enk ^h]
2nd pers. (դուք)	infinitive stem + ում եք	[-um ek ^h]
3rd pers. (նրանք)	infinitive stem + ում են	[-um en]

INDICATIVE MOOD
Present tense (affirmative)

գրել [g^ərel] *to write*

կարդալ [kart^h al] *to read*

(ես) գրում եմ
(դու) գրում ես
(նա) գրում է
(մենք) գրում ենք
(դուք) գրում եք
(նրանք) գրում են

կարդում եմ
կարդում ես
կարդում է
կարդում ենք
կարդում եք
կարդում են

Example:

Ջոնը սովորում է հայերեն: Նա արդեն կարդում է:
[Jonə sovorum e hayeren. Na art^hen kart^hum e.]
John is learning Armenian. He is already reading.

* Normally, Armenian finite forms do not necessarily require personal pronouns (ես, դու, etc.) as the expressive personal forms of the conjugated verb (եմ, ես, է, etc.) make them redundant.

2. The present tense of some irregular verbs

a) Three monosyllabic verbs, տալ [tal] *to give*, գալ [gal] *to come*, and լալ [lal] *to cry* deviate from the regular pattern: they form their indicative present tense with a participle ending in *-իս* [-is], rather than the regular present participle ending in *-ում* [-um]. Here is the indicative present tense of տալ [tal] *to give*, գալ [gal] *to come*, and լալ [lal] *to cry*:

տալ [tal] <i>to give</i>		գալ [gal] <i>to come</i>		լալ [lal] <i>to cry</i>	
(ես)	տալիս եմ	գալիս եմ	լալիս եմ		
(դու)	տալիս ես	գալիս ես	լալիս ես		
(նա)	տալիս է	գալիս է	լալիս է		
(մենք)	տալիս ենք	գալիս ենք	լալիս ենք		
(դուք)	տալիս եք	գալիս եք	լալիս եք		
(նրանք)	տալիս են	գալիս են	լալիս են		

b) There are irregular and defective verbs (see pp. 334-336) that do not follow the conventional pattern of forming just one present tense. Some frequently used Armenian verbs have two parallel sets of present tense, one irregular pattern and one regular. For instance, the verbs լինել [line] *to be* and ունենալ [unenal] *to have*:

լինել * [line] <i>to be</i>			ունենալ [unenal] <i>to have</i>		
(ես)	եմ	լինում եմ	ունեմ	ունենում եմ	
(դու)	ես	լինում ես	ունես	ունենում ես	
(նա)	է	լինում է	ունի	ունենում է	
(մենք)	ենք	լինում ենք	ունենք	ունենում ենք	
(դուք)	եք	լինում եք	ունեք	ունենում եք	
(նրանք)	են	լինում են	ունեն	ունենում են	

Note that each entry in the first set conjugates as a single word (*եմ, ես, etc.*) while each entry in the second one is regular (*լինում եմ, լինում ես, etc.*). The difference between the sets is aspectual: While the single forms *եմ* [em] *I am (now)* and *ունեմ* [unem] *I have (now)* express a current state, the regular forms *լինում եմ* [linum em]) *I (usually) am* and *ունենում եմ* [unenum em] *I (usually) have* indicate continuity:

Այստեղ եմ: [Aystegh em] <i>I am (now) here.</i>	vs.	Այստեղ լինում եմ: [Aystegh linum em] <i>I am (usually) here.</i>
Ժամանակ ունեմ: [Zhamanak unem] <i>I (now) have time.</i>	vs.	Ժամանակ ունենում եմ: [Zhamanak unenum em] <i>I (usually) have time.</i>

* See all forms of the irregular verb լինել on pp. 334-335 and the defective auxiliary եմ on p. 336.

3. Uses of the present tense

In Armenian, the primary function of the indicative present tense is to express events, actions, and states that are in effect in the present. It can also indicate an action in progress at the time of speaking:

–Ի՞նչ ես անում: –Նամակ եմ գրում:*

[Inch^h es anum? Namak em g^orum]

What are you doing? I am writing a letter.

This tense also expresses habitual actions:

Դուք հայերեն կարդո՞ւմ եք:

[Duk^h hayeren kart^h um ek^h?]

Do you read Armenian?

It is used to indicate recurrent events and universal truths:

Երկիրը պտտվում է արևի շուրջը:

[Yerkirə p^ot^otvum e arevi şhurjə]

The earth rotates around the sun.

It can indicate an action in the future, implying that events have been arranged:

Այս ամառ գնում ենք Հայաստան:

[Ays amar g^onum enk^h Hayastan]

This summer we are going to Armenia.

In certain narratives, the indicative present expresses past events more dynamically:

Մտնում են քաղաք և ամեն ինչ ավերում:

[M^otnum en k^h aghak^h yev amen inch^h averum]

They enter the city and destroy everything.

B. NOUNS

1. The definite article -ը [-ə] / -ն [-n]

When referring to particular persons or things, English uses the definite article *the*, which precedes the common noun. Armenian expresses such determination by affixing the definite article -ը [-ə] or -ն [-n] to the noun. The selection of -ը or -ն depends on the phonetic environment of the noun in question. As a rule, the subject is affixed by the definite article.

* In reference to complex verbal tenses appearing in inverted word order, i.e. եմ գրում rather than գրում եմ, see Unit 2, pp. 34-35.

UNIT 1

-ը [-ə] appears after nouns ending in a consonant, and **-ն** [-n] after nouns ending in a vowel:

չուն → **չուն-ը**
 [ʃhun] → [ʃhunə]
 (dog) → (dog_{the})
dog → *the dog*

կատու → **կատուն**
 [katu] → [katun]
 (cat) → (cat_{the})
cat → *the cat*

-ն [-n] may also be attached to a noun that ends in a consonant if it is followed by a word that begins with a vowel:

չուն-ն ու կատուն
 [ʃhun n̩ u katun]
 (dog_{the} and cat_{the})
the dog and the cat

Սա մեր փողոց-ն է:
 [Sa mer p^hoghots^h n̩ e]
 (This our street_{the} is)
This is our street.

Unlike in English and other major European languages, proper nouns in East Armenian require definite articles. This applies to geographic names:

Չինաստանը մեծ երկիր է:
 [tʃ^h inastanə mets yerkir e]
 (China_{the} great country is)
China is a great country.

Երևանը մայրաքաղաք է:
 [Yerevanə mayrak^h aghak^h e]
 (Yerevan_{the} capital is)
Yerevan is a capital.

Names of persons also appear with the definite article:

Արամը նկարում է:
 [Aramə n^əkarum e]
 (Aram_{the} painting is)
Aram is painting.

Անին կարդում է:
 [Anin kart^h um e]
 (Ani_{the} reading is)
Ani is reading.

Արամն ու Լևոնը հայ են:
 [Aram n̩ u Levonə hay en]
 (Aram_{the} and Levon_{the} Armenians are)
Aram and Levon are Armenians.

2. The indefinite article **մի** [mi]

Unlike the definite article **-ը** [-ə]/**-ն** [-n], the Armenian indefinite article **մի** [mi] is placed before the noun, and is not attached to it in writing:

մի տուն
 [mi tun]
 (a house)
a house

մի տղա
 [mi t^əgha]
 (a boy)
a boy

մի վարդ
 [mi vart^h]
 (a rose)
a rose

However, the indefinite article **մի** [mi] can be optional. In many cases it can be omitted altogether. This applies particularly to non-countable nouns:

Սա (մի) վարդ է:
 [Sa (mi) vart^h e]
 (This [a] rose is)
This is a rose.

Նամակ գրեցի:
 [Namak g^ərets^h i]
 (Letter I-wrote)
I wrote a letter.

Լավ գինի է:
 [Lav gini e]
 (Good wine is)
It is a good wine.

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

Armenian equivalents of the English personal pronoun *you*

When addressing people, Armenian features two pronouns that correspond in usage to the personal pronoun *you* in English: the informal *դու* [du] and the formal *դուք* [dukʰ] for *you*, which are comparable to *tu* and *vous* in French. *Դու* [du] is a singular form used to address close friends and relatives, as well as members of the same social group such as classmates, students, co-workers, etc. It is also the way in which an adult addresses a child.

EXAMPLES:

Անի, (դու) քանի՞ տարեկան ես:
[Ani, (du) kʰani tarekan es?]
Ani, how old are you? (informal)

Մայրիկ, (դու) գալի՞ս ես:
[Mayrik, (du) galis es?]
Mother, are you coming? (informal)

Like the French *vous*, the personal pronoun *դուք* [dukʰ] has two applications:

- 1) it is the formal or polite way to address a stranger or a person of higher status;
- 2) it is the plural form of the personal pronoun used to address two or more people.

EXAMPLES:

Տիկին, դուք հայ՞ էք:
[Tikin, dukʰ hay ekʰ?]
Madam, are you Armenian? (formal)

Երեխաներ, (դուք) գնո՞ւմ եք:
[Yerekhaner, (dukʰ) gnum ekʰ?]
Children, are you leaving? (plural)

When the two versions of the personal pronoun *you*, *դու* [du] and *դուք* [dukʰ], are declined, conventional distinctions are maintained (see Unit 8, p. 186):

informal

դու [du] *you*
քո [kʰo] *your*
քեզ [kʰez] *(to) you*
քեզ(ա)նից [kʰez(a)nitʰ] *from you*
քեզ(ա)նով [kʰez(a)nov] *with you*

formal / plural

դուք [dukʰ] *you*
ձեր [dzer] *your*
ձեզ [dzez] *(to) you*
ձեզ(ա)նից [dzez(a)nitʰ] *from you*
ձեզ(ա)նով [dzez(a)nov] *with you*

EXAMPLES:

Քեզ լավ հասկանում եմ:
[Kʰez lav haskanum em]
I understand you well. (informal)

Ձեզ լավ չեմ լսում:
[Dzez lav chʰem lsum]
I don't hear you well. (formal/plural)

Note that the English *you* does not make case distinctions either, invariably applying *you* for the informal *քեզ* [kʰez] *(to) you* and the formal or plural *ձեզ* [dzez] *(to) you*.

VII WORD FORMATION

Derivations from country names

To form new words from names of countries, Armenian uses the following nominal and adjectival suffixes:

1. **-(ա)ցի** [-(a)t͡sʰi] is used to form nouns indicating provenance or nationality:

Գերմանիա [Germania] <i>Germany</i>	→ գերմանացի [germanat͡si] <i>German</i> (male)
Ճապոնիա [Čhaponia] <i>Japan</i>	→ ճապոնացի [čhaponat͡sʰi] <i>Japanese</i> (male)
Կանադա [Kanada] <i>Canada</i>	→ կանադացի [kanadat͡sʰi] <i>Canadian</i> (male)

2. Provenance and nationality are also expressed by reduced forms corresponding to the root of the country name:

Հայաստան [Hayastan] <i>Armenia</i>	→ հայ [hay] <i>Armenian</i>
Ռուսաստան [Rusastan] <i>Russia</i>	→ ռուս [rus] <i>Russian</i>
Լեհաստան [Lehastan] <i>Poland</i>	→ լեհ [leh] <i>Pole</i>

3. Less common is the suffix **-իկ** [-ik] added to the root of the proper noun designating the country:

Պարսկաստան [Parskastan] <i>Persia</i>	→ պարսիկ [parsik] <i>Persian</i> (male)
Հնդկաստան [H ^ə ndkastan] <i>India</i>	→ հնդիկ [h ^ə ndik] <i>Indian</i> (male)

4. **-ուհի** [-uhi] creates feminine counterparts from masculine nouns:

իտալացի [italat͡sʰi] <i>Italian</i> (male)	→ իտալուհի [italuhi] <i>Italian</i> (female)
հայ [hay] <i>Armenian</i> (male)	→ հայուհի [hayuhi] <i>Armenian</i> (female)
հնդիկ [h ^ə ndik] <i>Indian</i> (male)	→ հնդկուհի [h ^ə ndkuhi] <i>Indian</i> (female)

5. **-երեն** [-eren] and **-արեն** [-aren] serve to build words denoting languages. They are added to the root of the country name:

ռուս [rus] <i>Russian</i> (person)	→ ռուսերեն [ruseren] <i>Russian</i> (language)
հայ [hay] <i>Armenian</i> (person)	→ հայերեն [hayeren] <i>Armenian</i> (language)
հույն [huyn] <i>Greek</i>	→ հունարեն [hunaren] <i>Greek</i> (language)
չինացի [čʰ ^h inat͡sʰi] <i>Chinese</i> (male)	→ չինարեն [čʰ ^h inaren] <i>Italian</i> (language)

6. **-ական** [-akan] is the most productive adjectival suffix. Adjectives are formed by adding this suffix to the root of the noun:

իտալիա [Italia] <i>Italy</i>	→ իտալական [italakan] <i>Italian</i> (adjective)
Թուրքիա [T ^h urk ^h ya] <i>Turkey</i>	→ թուրքական [t ^h urk ^h akan] <i>Turkish</i> (adjective)
Ռուսաստան [Rusastan] <i>Russia</i>	→ ռուսական [rusakan] <i>Russian</i> (adjective)

VIII PRONUNCIATION

Armenian word accentuation

As a rule, Armenian stresses the final syllable of words. This implies that the stress is mobile and shifts to the final syllable when more complex forms of words are created from less complex ones:

- Հայ [háy] *Armenian* (person)
- Հայեր [hayér] *Armenians*
- Հայերեն [hayerén] *Armenian* (language)
- Հայերենից [hayereníʒh] *from the Armenian* (language)
- Հայագիտություն [hayagitut^h yún] *Armenology*, etc.

There are exceptions to this rule:

1. Since the vowel **-ը** [ə] is always unstressed, it is the syllable before the definite article **-ը** [-ə] where the stress is placed:

- Հայը [háyə] *the Armenian*
- Հայերը [hayéřə] *the Armenians*
- Հայերենը [hayerénə] *the Armenian* (language)
- Հայագիտությունը [hayagitutyúnə] *the Armenology*, etc.

2. Some two-syllable words do not necessarily consist of two vowels in writing. The last syllable contains an unwritten [ə] which is not pronounced:

- բարձր [bartʒ^h ər] *high*
- վագր [vag^ə r] *tiger*
- մեղր [megh^ə r] *honey*, etc.

3. When words of any length ending in a consonant assume the possessive articles **-ս** [-s] and **-դ** [-t] (see p. 55), the final syllable containing the unwritten [ə] is not stressed: *անունս* [anún^əs] *my name*, *ազգանունդ* [azganún^ət] *your surname*, *մայրս* [máyr^əs] *my mother*, *գրքերդ* [g^ərk^h er^ət] *your books*, etc.

4. Ordinal numbers and other words ending in **-երորդ** [-erort^h] do not stress the final syllable. They retain the stress of the main component: *հինգերորդ* [híngrert^h] *fifth*, *քսաներորդ* [k^h sánert^h] *twentieth*, *իննսուներորդ* [inn^ə súnert^h] *ninetieth*, *քանի՞երորդ* [k^h aníert^h] *which one in the series?* etc. (see p. 131).

5. Some common words do not stress the final syllable and must be memorized: *որևէ* [vóreve] *any*, *գոնե* [góne] *at least*, *միմիայն* [mímíayn] *only*, *գուցե* [gútʒ^h e] *perhaps*, *գրեթե* [grét^h e] *almost*, *նույնպես* [núynpes] *also*, *անպայման* [ánpayman] *definitely*, *իհարկե* [ihárke] *of course*, *մանավանդ* [mánavand] *especially*, *above all*, *մի՞թե* [mit^h e?] *Is it possible?* etc.

IX ORTHOGRAPHY

Punctuation marks in Armenian

Punctuation marks in Armenian (see Unit 10, p. 241) differs somewhat from those in English. Here is some information on the most commonly used marks.

In its graphic representation, the Armenian comma [,] coincides with its English counterpart. Its usage, however, varies (see p. 241). In contrast, the Armenian period [.] graphically differs from the English full-stop [.] while its usage is very similar to English.

In Armenian, the most distinct punctuation mark, in both representation and usage, is the question mark [°]. Rather than concluding the interrogative sentence with an [?], the Armenian [°] is always placed on the stressed syllable of the word emphasized in the interrogative sentence.

EXAMPLES:

Քանի՞ լեզու գիտեք:

[Kani lezu gitek^h?]

How many languages do you know?

Անգլերեն խոսո՞ւմ եք:

[Angleren khosum ek^h?]

Do you speak English?

Դո՞ւք եք խոսում անգլերեն:

[Duk^h ek^h khosum angleren?]

Do you speak English?

Անգլերեն չե՞ք խոսում:

[Angleren ch^h ek^h khosum?]

Do you not speak English?

Անգլերե՞ն եք խոսում:

[Angleren ek^h khosum?]

Do you speak English?

Չինարեն ես սովորում, չե՞:

[Ch^h inaren es sovorum, ch^h e?]

You study Chinese, don't you?

Մի՞թե չինարեն ես սովորում:

[Mit^h e ch^h inaren es sovorum]

How is it possible that you study Chinese?

X WRITING

u, u, uu, ʏ, uʏ, uuu, d, duu, h, uhū

h, h, hu, ʏ, ʏu, huū, U, Uuu, h, hhu

<i>u,</i>	<i>u,</i>	<i>uu,</i>	<i>ʏ,</i>	<i>ʏu,</i>	<i>uuu,</i>	<i>d,</i>	<i>duu,</i>	<i>h,</i>	<i>uhū</i>
U,	U,	Uu,	ʏ,	ʏu,	Uuu,	U,	Uuu,	h,	Uhu
[a]	[s]	[sa]	[n]	[na]	[asa]	[m]	[mas]	[h]	[aha]

Blank handwriting practice lines consisting of three horizontal lines.

n, nū, nd, ni, n̄, n̄id, n, nnu d, duud, nid, o

h, hū, hu, h, h̄, h̄id, h, hnu d, duud, hu, o

<i>n,</i>	<i>nū,</i>	<i>nd,</i>	<i>n,</i>	<i>n̄,</i>	<i>n̄u,</i>	<i>n,</i>	<i>nnu,</i>	<i>d,</i>	<i>duu,</i>	<i>nd,</i>	<i>o,</i>
h,	hū,	hu,	h,	h̄,	h̄u,	h,	hnu,	d,	duu,	hd,	o,
[vo]	[vom ^ə n]	[mom]	[u]	[us]	[i]	[rus]	[zh]	[zham]	[uzh]	[o]	

Blank handwriting practice lines consisting of three horizontal lines.

XI EXERCISES

1. Combine words from the left column with appropriate words from the right column.

a. Ես		գրում ենք:
b. Անին ու Արմենը		կարդում եմ:
c. Մարիամը		այստեղ է սովորում:
d. Դու		լավ աղջիկ է:
e. Մենք		ի՞նչ են անում:
f. Նա		ու՞րև էք:
g. Դուք		հեռաձայն ունե՞ս:

2. Form mini-dialogues according to the patterns in a, b, c, and d. Replace անգլերեն with Ֆրանսերեն, ռուսերեն and հայերեն.

- a. A. Դու անգլերեն խոսո՞ւմ ես:
 B. Այո՛, անգլիացի եմ:
- b. A. Նա անգլերեն խոսո՞ւմ է:
 B. Անչուչտ խոսում է, անգլիացի է:
- c. A. Անգլերեն խոսել գիտե՞ք:
 B. Իհարկե գիտենք, բոլորս անգլիացի ենք:
- d. A. Ուսանողները խոսո՞ւմ են անգլերեն:
 B. Անգլիացի չեն, բայց խոսում են:

3. Complete the sentences.

- a. Այստեղ քանի՞ ուսանող է հայ: Այստեղ (2, 3, 4) երկու ուսանող է հայ:
 b. Այստեղ քանի՞ ուսանող կա: Այստեղ (10, 12, 15) ...
 c. Այստեղ քանի՞ ուսանող է կանադացի: Այստեղ (3, 5, 14) ...
 d. Ամերիկան քանի՞ բնակիչ ունի: ...
 e. Հայաստանը քանի՞ բնակիչ ունի: ...
 f. Ֆրանսիան քանի՞ բնակիչ ունի: ...

4. Complete the sentences.

- a. Ես հայ եմ: Հայերեն լավ գիտեմ:
 b. Դու ռուս ես: Ռուսերեն ... :
 c. Նա հույն է: Նա խոսում է ... :

UNIT 1

- d. Մենք կանադացի ենք: Մենք խոսում ենք ... և ... :
- e. Դուք ամերիկացի եք: Խոսում :
- f. Նրանք ֆրանսիացի են: Խոսում :
- g. Ալին թուրք է: Նա խոսում :

5. Fill in the corresponding words.

- a. Պարոնը ամերիկացի է, իսկ օրիորդը՝ գերմանուհի:
- b. Հանսը գերմանացի է, իսկ Ալիսը՝ ... (Ֆրանսիա):
- c. Իվանը ռուս է, իսկ Նանսին՝ ... (Ամերիկա) է:
- d. Միտոն ճապոնուհի է, իսկ Քրիստոֆերը՝ ... (Անգլիա):
- e. Մերին ... (Կանադա) է, իսկ Ջոնը՝ ... (Ամերիկա):
- f. Ուսանողը ... (Եգիպտոս) է, իսկ ուսանողուհին՝ ... (Իսպանիա):
- g. Օրիորդը ... (Չինաստան) է, իսկ պարոնը ... (Անգլիա):

6. Fill in the corresponding words.

- a. Այս այբուբենը հայկական է: (Հայաստան)
- b. Իզաբելլան ... քաղաքացիություն ունի: (Իսպանիա)
- c. Հանսը ... քաղաքացի է: (Գերմանիա)
- d. Միքին ... քաղաքացիություն ունի: (Հունաստան)
- e. Իվանը ... անուն է: (Ռուսաստան)
- f. Այս ազգանունը ... է: (Իտալիա)
- g. Անահիտ անունը ... է: (Հայաստան)
- h. Ջոնսոն ազգանունը ... է: (Անգլիա)

7. Use the appropriate forms of the verbs.

- a. Դու հայերեն գրո՞ւմ ես: (գրել [gʰrel] to write)
- b. Դուք ուսուցչուհի ... , իսկ ես աշակերտ ... : (եմ [em] to be)
- c. Աննան ... : (գրել [gʰrel] to write)
- d. Մենք ... (կարդալ [kartʰ al] to read) անգլերեն:
- e. Այս ուսանողները ... հայերեն: (խոսել [kʰosel] to speak)
- f. Մարիամը ֆրանսիական քաղաքացիություն ... : (ունենալ [unenal] to have)
- g. Արամը ... (ապրել [aprel] to live) այստեղ:

8. Translate the following questions, using the appropriate forms to address people.

- a. What is your name, Sir?
- b. How old are you, Ani?

UNIT 1

- c. How many languages do you speak, Miss?
- d. What is your address, Armen?
- e. What is your telephone number, Mr. Smith?
- f. What do you study, Anna?
- g. What are you doing here, children?

9. Answer the following questions.

- a. *Ձեր անունը և ազգանունն ի՞նչ է:*
- b. *Քանի՞ տարեկան եք:*
- c. *Ձեր քաղաքացիությունը ո՞րն է:*
- d. *Անգլերեն խոսո՞ւմ եք:*
- e. *Հայերեն գիտե՞ք:*
- f. *Ձեր հասցեն ո՞րն է:*

10. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. *Հայաստանը մե՞ծ երկիր է:*
- b. *Հայաստանը քանի՞ բնակիչ ունի:*
- c. *Հայերենը ի՞նչ լեզու է:*
- d. *Ո՞վ է ստեղծել հայկական այբուբենը:*
- e. *Քանի՞ տառ ունի հայկական այբուբենը:*
- f. *Քանի՞ տառ ունի լատինական այբուբենը:*

XII PROVERBS

Քանի լեզու գիտես, այնքան մարդ ես:

[K^hani lezu gites, aynk^h an mart^h-es]

You are as many (people) as the languages you know.

Աշխարհի շինողն ու քանդողը լեզուն է:

[Ashkharhi shinogh^h u k^h andogh^h lezun^h e]

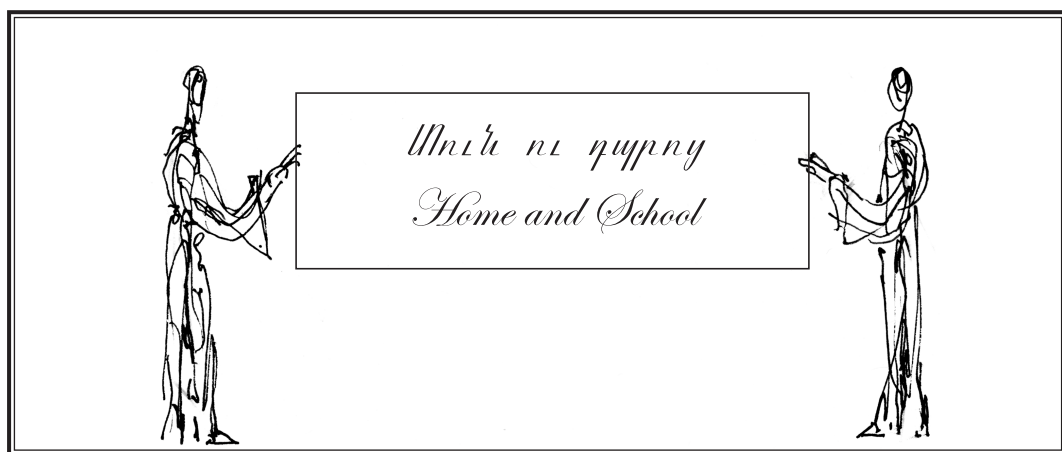
The world's builder or destroyer is the tongue.

Երկար լեզուն կարճացնում է կյանքը:

[Yerkar lezun karchats^h ʔnum^h e kyank^h ʔ]

A long tongue shortens life.

Unit 2

On the agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	1. Identifying things and persons	24
	2. Affirming and denying states and actions	25
<i>Vocabulary:</i>	1. Rooms and furniture	28
	2. Classroom items	29
<i>Grammar:</i>	VERBS: Formation of the negative forms of verbs	
	1. Irregular verbs	30
	2. Regular verbs	30
	NOUNS: Formation of the plural	32
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Word order in Armenian sentences (inversion)	34
<i>Word Formation:</i>	Formation of compound nouns	36
<i>Pronunciation:</i>	The letters Բ , Բ , Պ , ւր , and Փ , փ	37
<i>Orthography:</i>	Exclamation marks in Armenian	38
<i>Writing:</i>	Բ , Բ , Գ , զ , Դ , զ , Ե , Ե , Զ , զ , Է , Է , Ը , ը , Թ , թ , Ի , ի , Լ , լ (').	39

I DIALOGUES

Two friends, A and B, meet in the university hallway.

- A. **Բարև, Մերի:**
[Barev, Meri] Hello, Mary!
- B. **Բարև, Լիլիթ: Այստեղ ի՞նչ ես անում.**
[Barev, Lilit^h. Aystegh inch^h es anum?] Hello, Lilith! What are you doing here?
- աշխատո՞ւմ ես:**
[ashkhatum es?] Do you work (here)?
- A. **Ո՛չ, հայերեն եմ սովորում:**
[Voçh, hayeren em sovorum] No, I'm studying Armenian.
- B. **Մ՛հ, գիտեմ, դու շատ**
[Ah, gitem, du shat] Oh, I know, you have many
- հայ ընկերներ ունես:**
[hay ənkerer unes] Armenian friends.
- A. **Այո՛, և հայերենը շատ եմ սիրում:**
[Ayo, yev hayerenə shat em sirum] Yes, and I like Armenian very much. . .
- B. **Բայց դու հայերեն գիտես, չէ՞:**
[Bayts^h du hayeren gites, çh^h e?] But you know Armenian, don't you? .
- A. **Հասկանում եմ, մի քիչ էլ խոսում եմ,**
[Haskanum em, mi k^hich^h el khosum em,] I understand [Armenian], I also speak a little,
- բայց գրել և կարդալ չգիտեմ:**
[bayts^h grel yev kartal çh^h gitem] but I don't write or read it.
- B. **Հայկական այբուբենը դժվար է:**
[Haykakan aybubenə d^ozhvar e?] Is the Armenian alphabet difficult?
- A. **Երկար է, բայց բնավ դժվար չէ:**
[Yerkar e, bayts^h b^onav d^ozhvar çh^h e] It's long, but not difficult at all.
- B. **Իսկ հայերեն քերականությունը:**
[Isk hayeren k^herakanut^h yunə?] And Armenian grammar?
- A. **Շատ լավ դասագիրք ունենք:**
[Shat lav dasagirk^h unenk^h] We have a very good textbook.
- Դրանով ամեն ինչ խաղ ու պար է:**
[Dranov amen inch^h khagh u par e] With it, everything is child's play.
- B. **Բոլոր տառերը կարո՞ղ ես գրել:**
[Bolor ta^orerə karogh es g^orel?] Can you write all the letters?

UNIT 2

- A. *Ո՛չ, բոլորը դեռ չգիտեմ:*
[Voçh^h, bolorə deɪ çh^həgitem]
- No, I don't know them all yet.
- B. *Ամեն օր հայերենի դաս ունե՞ք:*
[Amen or hayereni das unek^h?]
- Do you have Armenian classes every day?
- A. *Ո՛չ, շաբաթը երկու անգամ:*
[Voçh^h, şhap^hat^hə yerku ank^ham]
- No, twice a week.
- B. *Ուզո՞ւմ ես քեզ քննեմ:*
[Uzum es k^hez k^hənnem?]
- Do you want me to examine you?
- A. *Ինչո՞ւ չէ, սկսե՛նք:*
[Inçh^hu çh^he? Sk^əsenk^h!]
- Why not? Let's start!
- B. *Սա ի՞նչ է:*
[Sa inçh^he?]
- What's this?
- A. *Սա դասարան է:*
[Sa dasaran e]
- This is a classroom.
- B. *Դասարանը փո՞քր է:*
[Dasaranə p^hok^hr e?]
- Is the classroom small?
- A. *Ո՛չ, փոքր չէ: Մեծ է:*
[Voçh^h, p^hok^hə r çh^he. Mets e]
- No, it's not small. It's big.
- B. *Այստեղ ի՞նչ ես տեսնում:*
[Aystegh inçh^hes tesnum?]
- What do you see here?
- A. *Մի սեղան, գրասեղաններ և աթոռներ:*
[Mi seghan, g^ərasedghanner yev at^hoiner]
- A table, desks, and chairs.
- B. *Ի՞նչ կա սեղանի վրա:*
[Inçh^hka seghani v^əra ?]
- What's on the table?
- A. *Գրքեր ու տետրեր:*
[G^ərk^her u tetrer]
- Books and notebooks.
- B. *Ուրիշ ի՞նչ կա:*
[Urişh inçh^hka?]
- What else is there?
- A. *Մատիտներ, գրիչներ և մի ուետին:*
[Matitner, g^əriçh^hner yev mi retin]
- Pencils, two pens, and an eraser.
- B. *Այստեղ ո՞վ է նստում:*
[Aystegh ov e n^əstum?]
- Who sits here?
- A. *Ուսուցիչը:*
[Usuts^hich^hə]
- The teacher does.

UNIT 2

- B *Իսկ այնտեղ:* And over there?
[Isk ayntegh?]
- A. *Այնտեղ ուսանողներն են նստում:* The students sit there.
[Ayntegh usanoghñern en n^ostum]
- B. *Պատին ի՞նչ կա:* What's on the wall?
[Patin inçh^h ka?]
- A. *Գրատախտակ ու նկարներ:* A blackboard and pictures.
[G^oratakhtak u n^okarner]
- B. *Ուրի՞շ:* What else?
[Urisçh?]
- A. *Մի ժամացույց:* A clock.
[Mi çhamatç^h uytç^h]
- B. *Ապրե՛ս, լավ աշակերտուհի ես:* Good for you! You are a good pupil (female).
[Apres, lav ašhakertuhi es]

II TEXT

ԼԱՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆ
[Lav pataskhan]

Այս խումբը հայերեն է սովորում: Աշակերտները արդեն մի քիչ խոսում են, գրում
[Ays khumbə hayeren e sovorum. Ašhakertnerə art^h en mi kich^h khosum en, g^orum

ու կարդում հայերեն: Այսօր էլ հաշվել են սովորում: Ուսուցչուհին հարցնում է.
u kart^h um hayeren. Aysor el hašhvel en sovorum. Usutç^h çh^h uhin hartç^h ^onum e:

–Եթե այս կավիճը կիսեմ, քանի՞ կտոր կավիճ կունենամ:
–Yete ays kavichə kiseum, k^h ani k^otor kavich kunenam?

Մի աշակերտ պատասխանում է. –Երկու կտոր: Ուսուցչուհին նորից է հարցնում.
Mi ašhakert pataskhanum e: –Yerku k^otor. Usutç^h çh^h uhin noritç^h e hartç^h ^onum:

–Եթե նորից կիսեմ ամեն մի կտորը: –Չորս կտոր, –ասում է աշակերտը:
–Yet^h e noritç^h kiseum amen mi k^otorə? –Çh^h ors k^otor, –asum e ašhakertə.

–Իսկ եթե նորից կիսեմ, ի՞նչ կունենանք:
–Isk yete noritç^h kiseum, inçh^h kunenank^h?

–Կավիճ չի մնա. փռչի կդառնա, – պատասխանում է աշակերտը:
–Kavich çh^h i m^ona; p^h ošhi k^odaına, – pataskhanum e ašhakertə.]

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

լավ	[lav]	good
պատասխան	[pataskʰan]	answer
այս	[ays]	this
խումբ	[kʰumb]	group
սովորել	[sovorel]	to learn
աշակերտ	[aʃhakert]	pupil (male)
աշակերտուհի	[aʃhakertuhi]	pupil (female)
արդեն	[artʰen]	already
մի քիչ	[mi kʰichʰ]	a little
այսօր	[aysor]	today
էլ	[el]	too, also
հաշվել	[haʃhvel]	to count
ուսուցչուհի	[usutsʰchʰuhi]	teacher (female)
հարցնել	[hartʃʰanel]	to ask
եթե	[yetʰe]	if
կավիճ	[kavich]	chalk
կիսել	[kisel]	to cut in half
եթե կիսեմ	[yetʰe kistem]	if I cut it in half
քանի՞	[kʰani]	how many?
կտոր	[kʰtor]	piece
ունենալ	[unenal]	to have
պատասխանել	[pataskʰanel]	to answer
նորից	[noritʃʰ]	again
ամեն	[amen]	every, each
ասել	[asel]	to say
իսկ	[isk]	and, but
փոշի	[pʰoʃhi]	dust
մնալ	[mʰnal]	to remain, stay
չի մնա	[chʰi mʰna]	won't remain
դառնալ	[dairnal]	to become, to turn
կդառնա	[kʰdairna]	will become, will turn into

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ՍԵՆՅԱԿՆԵՐ ԵՎ ԿԱՀՈՒՅՔ [Senyakner yev kahuyk ^h]		ROOMS AND FURNITURE
բազկաթոռ	[bazkat ^h or]	<i>armchair</i>
պատշգամբ	[pat ^ə ʃhgamb]	<i>balcony</i>
լողարան	[logharan]	<i>bathroom</i>
մահճակալ	[mahčhakal]	<i>bed</i> (piece of furniture)
անկողին	[ankoghin]	<i>bed</i> (mattress+bedding)
ննջասենյակ	[n ^ə njasenyak]	<i>bedroom</i>
գորգ	[gorg]	<i>carpet</i>
առաստաղ	[arastagh]	<i>ceiling</i>
աթոռ	[at ^h or]	<i>chair</i>
ժամացույց	[zhamats ^h uyt ^s ^h]	<i>clock</i>
միջանցք	[mijants ^h k ^h]	<i>corridor, hallway</i>
բազմոց	[bazmots ^h]	<i>couch</i>
վարագույր	[varak ^h uyr]	<i>curtain</i>
ճաշասենյակ	[čhasšhasenyak]	<i>dining room</i>
դուռ	[dur]	<i>door</i>
մուտք	[mutk ^h]	<i>entrance</i>
հատակ	[hatak]	<i>floor</i>
տուն	[tun]	<i>house, home</i>
խոհանոց	[khohanots ^h]	<i>kitchen</i>
լուսամփոփ	[lusamp ^h op ^h]	<i>lampshade</i>
Հյուրասենյակ	[hyurasenyak]	<i>living room</i>
հայելի	[hayeli]	<i>mirror</i>
դաշնամուր	[dašnamur]	<i>piano</i>
ռադիո	[radio]	<i>radio</i>
աշխատասենյակ	[aškhatasenyak]	<i>study room</i>
սեղան	[seghan]	<i>table</i>
հեռախոս	[herakšos]	<i>telephone</i>
հեռուստացույց	[herustats ^h uyt ^s ^h]	<i>television set</i>
զուգարան	[zuk ^h aran]	<i>toilet</i>
ծաղկաման	[čaghkaman]	<i>vase</i>
պատուհան	[patuhan]	<i>window</i>

UNIT 2

ԳՆԱՍԱՐԱՆ	[Dasaran]	CLASSROOM
լսարան	[l ^o saran]	<i>auditorium</i>
պայուսակ	[payusak]	<i>bag</i>
նստարան	[n ^o staran]	<i>bench</i>
գիրք	[girk ^h]	<i>book</i>
գրադարան	[g ^o radaran]	<i>bookcase, library</i>
գրապահարան	[g ^o rapaharan]	<i>bookcase</i>
գրատախտակ	[g ^o ratakhtak]	<i>blackboard</i>
հաշիվիչ	[hashvich ^h]	<i>calculator</i>
կավիճ	[kavich]	<i>chalk</i>
համակարգիչ	[hamakark ^h ich ^h]	<i>computer</i>
գրասեղան	[g ^o raseghan]	<i>desk</i>
բառարան	[bararan]	<i>dictionary</i>
ուետին	[retin]	<i>eraser</i>
քննություն	[k ^o nnut ^h yun]	<i>exam</i>
թղթապանակ	[t ^h ogh ^h apanak]	<i>file</i>
դասախոսություն	[dasakhosut ^h yun]	<i>lecture</i>
դաս	[das]	<i>lesson</i>
քարտեզ	[k ^h artez]	<i>map</i>
նկար	[n ^o kar]	<i>picture</i>
ցուցափայտ	[ts ^h utzap ^h ayt]	<i>pointer</i>
տետր	[tet ^o r]	<i>notebook</i>
գրասենյակ	[g ^o rasenyak]	<i>office</i>
էջ	[ej]	<i>page</i>
թուղթ	[t ^h ught ^h]	<i>paper</i>
գրիչ	[g ^o rich ^h]	<i>pen</i>
մատիտ	[matit]	<i>pencil</i>
գրչատուփ	[g ^o rch ^h atup ^h]	<i>pen tray</i>
բեմահարթակ	[bemahart ^h ak]	<i>podium</i>
ամբիոն	[ambion]	<i>pulpit</i>
քանոն	[k ^h anon]	<i>ruler</i>
դասագիրք	[dasagirk ^h]	<i>textbook</i>

V GRAMMAR

A. VERBS

1. Formation of the negative forms of verbs

To create negative counterparts of affirmative forms, Armenian uses the negative particle չ- [çh^h-] by prefixing it to the verb. This is, for instance, how the negative forms of the infinitive are formed:

գրել [g ^ə rel] <i>to write</i>	→ չգրել [çh ^h g ^ə rel] <i>not to write</i>
կարդալ [kart ^h al] <i>to have</i>	→ չկարդալ [çh ^h ˚kart ^h al] <i>not to read</i>
լինել [lineɫ] <i>to be</i>	→ չլինել [çh ^h ˚lineɫ] <i>not to be</i>
ունենալ [unenal] <i>to have</i>	→ չունենալ [çh ^h unenal] <i>not to have, etc.</i>

EXAMPLE: Լինել թե՞ չլինել
[lineɫ t^he çh^h˚lineɫ?]
To be or not to be?

The negative counterparts of some common irregular verbs are similarly constructed:

եմ [em] <i>I am</i>	→ չեմ [çh ^h em] <i>I am not</i>
ունեմ [unem] <i>I have</i>	→ չունեմ [çh ^h unem] <i>I don't have</i>
գիտեմ [gitem] <i>I know</i>	→ չգիտեմ [çh ^h ˚gitem] <i>I don't know, etc.</i>

Compare the full paradigm:

(ես)	եմ	→	չեմ	ունեմ	→	չունեմ	գիտեմ	→	չգիտեմ
(դու)	ես	→	չես	ունես	→	չունես	գիտես	→	չգիտես
(նա)	է	→	չի/չէ*	ունի	→	չունի	գիտի	→	չգիտի
(մենք)	ենք	→	չենք	ունենք	→	չունենք	գիտենք	→	չգիտենք
(դուք)	եք	→	չեք	ունեք	→	չունեք	գիտեք	→	չգիտեք
(նրանք)	են	→	չեն	ունեն	→	չունեն	գիտեն	→	չգիտեն

2. The negative paradigm of present tense indicative (regular verbs)

Regular verbs form the negative paradigm of the present tense indicative by combining the negated auxiliary չեմ [çh^hem] (see above) with the present participle ending in *-ում*:

Affirmative: (ես) գրում եմ [(yes) g^ərum em] *I write/I am writing*

Negative: (ես) չեմ գրում [çh^hem g^ərum] *I do not write/I am not writing*

Note here the difference in word order: rather than following the present participle գրում [g^ərum], the negated auxiliary չեմ [çh^hem] precedes it.

*Note that in the conjugation paradigm of regular verbs (see p. 31) for the third person singular չի [çh^hi] is used rather than the regular negative form չէ [çh^he]. **EXAMPLES:** (Նա) չի գրում: [(Na) çh^hi g^ərum] *He/she is not writing*. But: (Նա) չայ չէ: [(Na) hay çh^he.] *He/she is not an Armenian*.

UNIT 2

All regular verbs follow the pattern below:

SINGULAR			
1. pers. (ես)	չեմ՝	+ verb stem + ում՝	[tʃʰem + verb stem + um]
2. pers. (դու)	չես	+ verb stem + ում՝	[tʃʰes + verb stem + um]
3. pers. (նա)	չի՝*	+ verb stem + ում՝	[tʃʰi + verb stem + um]
PLURAL			
1. pers. (մենք)	չենք	+ verb stem + ում՝	[tʃʰenkʰ + verb stem + um]
2. pers. (դուք)	չեք	+ verb stem + ում՝	[tʃʰekʰ + verb stem + um]
3. pers. (նրանք)	չեն	+ verb stem + ում՝	[tʃʰen + verb stem + um]

Present tense indicative (negative)

գրել [gʷrel] to write		խոսել [kʰosel] to speak		կարդալ [kartʰal] to read	
չեմ՝	գրում	չեմ՝	խոսում	չեմ՝	կարդում
չես	գրում	չես	խոսում	չես	կարդում
չի	գրում	չի՝*	խոսում	չի	կարդում
չենք	գրում	չենք	խոսում	չենք	կարդում
չեք	գրում	չեք	խոսում	չեք	կարդում
չեն	գրում	չեն	խոսում	չեն	կարդում

The three monosyllabic verbs, գալ [gal] to come, տալ [tal] to give, and լալ [lal] to cry (see Unit 1, p. 11) follow the same pattern, but take the participle ending in -իս [-is]: գալիս [galis], տալիս [talis], and լալիս [lalis].

Affirmative: (ես) գալիս եմ [(yes) galis em] I come/I am coming

Negative: (ես) չեմ գալիս [(yes) tʃʰem galis] I do not come/I am not coming

գալ [gal] to come		տալ [tal] to give		լալ [lal] to cry	
չեմ՝	գալիս	չեմ՝	տալիս	չեմ՝	լալիս
չես	գալիս	չես	տալիս	չես	լալիս
չի	գալիս	չի	տալիս	չի	լալիս
չենք	գալիս	չենք	տալիս	չենք	լալիս
չեք	գալիս	չեք	տալիս	չեք	լալիս
չեն	գալիս	չեն	տալիս	չեն	լալիս

* See the note on p. 30.

A common East Armenian complex construction that corresponds to the English *I can* is *կարող եմ* [karogh em] (literally: *I am able*). Here is its conjugation paradigm:

(ես)	կարող եմ <i>I can</i>	→ չեմ կարող <i>I cannot</i>
(դու)	կարող ես <i>you can</i>	→ չես կարող <i>you cannot</i>
(նա)	կարող է <i>he/she/it can</i>	→ չի կարող <i>he/she/it cannot</i>
(մենք)	կարող ենք <i>we can</i>	→ չենք կարող <i>we cannot</i>
(դուք)	կարող եք <i>you can</i>	→ չեք կարող <i>you cannot</i>
(նրանք)	կարող են <i>they can</i>	→ չեն կարող <i>they cannot</i>

The parallel regular verb *կարողանալ* [karoghantal] has a slightly different aspectual meaning: *to be usually/normally/in general able*.

Affirmative: (ես) կարողանում եմ [karoghantal em] *I am (usually) able*, etc.

Negative: (ես) չեմ կարողանում [tʰem karoghantal] *I am (usually) not able*, etc.

B. NOUNS

Formation of the plural forms

Most Armenian countable nouns form the plural by adding one of the two plural suffixes to the stem: **-եր** [-er] for monosyllabic nouns and **-ներ** [-ner] for nouns consisting of more than one syllable:

լույս [luys] <i>light</i>	→ լույսեր [luyser] <i>lights</i>
գորգ [gorg] <i>carpet</i>	→ գորգեր [gorger] <i>carpets</i>
մատիտ [matit] <i>pencil</i>	→ մատիտներ [matitner] <i>pencils</i>
պատուհան [patuhan] <i>window</i>	→ պատուհաններ [patuhanner] <i>windows</i>

Only a certain group of monosyllabic nouns form the plural with **-ներ**.*

լեռ [leɾ] <i>mountain</i>	→ լեռներ [leɾner] <i>mountains</i>
թոռ [tʰoɾ] <i>grandchild</i>	→ թոռներ [tʰoɾner] <i>grandchildren</i>
գառ [gɑɾ] <i>lamb</i>	→ գառներ [gɑɾner] <i>lambs</i>
դուռ [duɾ] <i>door</i>	→ դուռներ [duɾner] <i>doors</i>

The suffix **-ներ** is also added to nouns that have only one written vowel, but are pronounced as having more than one syllable because of the transitory [ə] before or between consonants (see Unit 6, p. 137):

նկար [nʰkar] <i>picture</i>	→ նկարներ, etc. [nʰkarner] <i>pictures</i>
զգեստ [zgest] <i>dress</i>	→ զգեստներ [zgestner] <i>dresses</i>

But: վագր [vagɾ] *tiger* → վագրեր [vagrer] *tigers***
աստղ [astɾgʰ] *star* → աստղեր [astgʰer] *stars***

* Originally, this **-ն** belonged to the stem of these monosyllabic nouns. Compare *դուռն*, *լեռն*, etc., in Classical Armenian. Modern Armenian has dropped the final **-ն** in the singular, retaining it in the plural form.

** Note that in the plural [ə] is reduced; these nouns form their plural like regular monosyllabic nouns.

Compound nouns take the ending **-եր** if their second component is a monosyllabic noun:

<i>դասագիրք</i> [dasagirk ^h] <i>textbook</i>	→ <i>դասագրքեր</i> [dasag ^o rk ^h er] <i>textbooks</i>
<i>չոգենավ</i> [ʃhok ^h enav] <i>steamboat</i>	→ <i>չոգենավեր</i> [ʃhok ^h enaver] <i>steamboats</i>
<i>սոնածառ</i> [tonatʃar] <i>Christmas tree</i>	→ <i>սոնածառեր</i> [tonatʃar ^{er}] <i>Christmas trees</i>

However, if the second component is a verbal derivation that is not used as an independent noun, the compound noun takes the plural ending **-ներ**:

<i>ստախոս</i> [s ^o takhos] <i>liar</i>	→ <i>ստախոսներ</i> [s ^o takhosner] <i>liars</i>
<i>ձկնորս</i> [dʒ ^o knors] <i>fisherman</i>	→ <i>ձկնորսներ</i> [dʒ ^o knorsner] <i>fishermen</i>
<i>ազգասեր</i> [azgaser] <i>patriot</i>	→ <i>ազգասերներ</i> [azgaserner] <i>patriots</i>

Some nouns may have additional plural forms. Nouns ending in **-ցի**, **-ացի**, and **-եցի** take also the archaic plural suffix **-ք**:

<i>երևանցի</i> [yerevants ^h i] <i>native of Yerevan</i>	→ <i>երևանցիք</i> or <i>երևանցիներ</i> <i>native of Yerevan</i>
<i>գյուղացի</i> [gyughats ^h i] <i>peasant</i>	→ <i>գյուղացիք</i> or <i>գյուղացիներ</i> <i>peasants</i>
<i>լոռեցի</i> [loretʃ ^h i] <i>a local from Lori</i>	→ <i>լոռեցիք</i> or <i>լոռեցիներ</i> <i>locals from Lori</i>

Other irregular plural formations include:

<i>կին</i> [kin] <i>woman</i>	→ <i>կանայք</i> [kanayk ^h] <i>women</i>
<i>տիկին</i> [tikin] <i>madam, Mrs.</i>	→ <i>տիկնայք</i> [tiknayk ^h] or <i>տիկիներ</i> <i>ladies</i>
<i>պարոն</i> [paron] <i>Sir, gentleman</i>	→ <i>պարոնայք</i> [paronayk ^h] <i>Sirs, gentlemen</i>
<i>մարդ</i> [mart ^h] <i>human being, man</i>	→ <i>մարդիկ</i> [mart ^h ik ^h] <i>human beings, men</i>
<i>սղամարդ</i> [t ^o ghamart ^h] <i>man</i>	→ <i>սղամարդիկ</i> [t ^o ghamart ^h ik ^h] <i>men</i>

Note that after numerals, nouns are generally used in the singular:

Հինգ մարդ [hing mart^h] *five men*, *ութ օր* [ut^h or] *eight days*, *20 էջ* [k^h san ej] *20 pages*.

Correspondingly, with such quantifiers as *քանի՞* [k^h ani?] *how many?*, *մի քանի* [mi k^h ani] *a few*, nouns are often used in the singular:

- Քանի՞ կտոր* [k^h ani k^otor?] *how many pieces?* (literally: *how many piece?*)
- Չորս կտոր* [tʃ^h ors k^otor] *four pieces* (literally: *four piece*)

However, after *բոլոր* [bolor] *all*, *որոշ* [vorosh] *certain*, *բազմաթիվ* [bazmat^h iv] *numerous*, the plural form of the noun is used:

- բոլոր հարցերը* [bolor hartʃ^h erə] *all (the) questions*
- որոշ ուսանողներ* [vorosh usanoghner] *certain students*
- բազմաթիվ գույներ* [bazmat^h iv guyn^{er}] *numerous colors*

After *չատ* [ʃhat] *many* and *քիչ* [k^h ich^h] *few*, both singular and plural can follow:

- չատ բան* [ʃhat ban] or *չատ բաներ* [ʃhat baner] *many things*
- քիչ մարդ* [k^h ich^h mart^h] or *քիչ մարդիկ* [k^h ich^h mart^h ik] *few people*

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

Word order in Armenian sentences (inversion)

The normal word order of an English simple clause is SVO (Subject - Verb - Object): *Maria wrote a letter*. In Armenian, although word order is relatively free, a SOV (Subject - Object - Verb) order predominates. Thus, in a simple Armenian clause, be it a statement, question, or command, the conjugated verb tends to occupy the final position:

(Ես) Ժամանակ ունեմ:	(Դու) դրամ չունե՞ս:
[(Yes) zhamanak unem]	[(Du) dram ch ^h unes?]
(I time have)	(You money not-have?)
<i>I have time.</i>	<i>Don't you have money?</i>

When the auxiliary *եմ* [em] *I am* fulfills the function of a copula, i.e. a verb that joins a subject to its complement, it generally assumes the typical final position:

Արամը հայ է:	Ջոնը հայ չէ:
[Aramə hay e]	[Jonə hay ch ^h e]
(Aram Armenian is)	(John Armenian not-is)
<i>Aram is an Armenian.</i>	<i>John is not an Armenian.</i>

However, when the auxiliary *եմ* [em] *I am* is part of a compound tense (auxiliary verb *եմ* + participle), the auxiliary enforces its own rules. It then positions itself in a sentence depending on the sentence type.

1. In an affirmative sentence, where the action itself is emphasized, the regular SOV word order (participle + auxiliary verb *եմ* [em] *I am*) with the auxiliary in final position prevails (see pp. 11-12). However, as was seen on p. 30, in the negative counterpart of the same sentence the word order is inverted: the auxiliary precedes the participle.*

(Մենք) խոսում ենք:	(Դուք) չեք լսում:
[(Menk ^h) khosum enk ^h]	[(Duk ^h) ch ^h ek ^h l ³ sum]
(We talking are)	(You not-are listening)
<i>We are talking.</i>	<i>You are not listening.**</i>

2. In special questions initiated by an interrogative pronoun, typically an inversion occurs whereby the normal word order is changed. For East Armenian this means:

* Note that rules of reversed word order apply not only to the present tense but to all compound tenses that are formed by the auxiliary verb “*եմ*.” This also includes the following tenses: the indicative imperfect (see Unit 3, pp. 52-53), indicative perfect and pluperfect (Unit 5, pp. 96-100), and indicative future (Unit 6, pp. 124-126).

**Compare here the word order in English and Armenian: While it differs in affirmation, it coincides in negation.

- a) placing the emphasized word, i.e. the interrogative pronoun, in initial position;
- b) placing the respective response to the question in initial position;
- c) placing the auxiliary verb, with or without negation, immediately after the emphasized word.

Ո՛ւր ես գնում:

[Ur es g^ənum?]

Where are you going?

→ **Տուն եմ գնում:**

[Tun em g^ənum]

I am going home.

Ո՞վ չի հարցնում:

[Ov ch^hi hart^s^hənum?]

Who is not asking?

→ **Աննան չի հարցնում:**

[Annan ch^hi hart^s^hənum]

Anna is not asking.

As illustrated, the inverted word order applies to special questions, both affirmative and negative, and their respective responses. Here, the word order between Armenian and English is obvious.

3. Thus, inversion serves to mark priorities that can be tested by a simple question:

Ես եմ գրում:

[Yes em g^ərum]

I am writing.

(Question) **Ո՞վ է գրում:**

[Ov e g^ərum?]

Who is writing?

(Ես) նամակ եմ գրում:

[(Yes) namak em g^ərum]

I am writing a letter.

(Question) **Ի՞նչ ես գրում:**

[Inch^h es g^ərum?]

What are you writing?

(Ես) քեզ եմ գրում:

[(Yes) k^hez em g^ərum]

I am writing to you.

(Question) **Ո՞ւմ ես գրում:**

[Um es g^ərum?]

To whom are you writing?

4. Unstressed complements of the verb appear between the auxiliary and the participle:

Նա է նամակ գրում:

[Na e namak g^ərum]

He is writing a letter.

(Question) **Ո՞վ է նամակ գրում:**

[Ov e namak g^ərum?]

Who is writing a letter?

Նա քեզ է նամակ գրում:

[Na k^hez e namak g^ərum]

He is writing a letter to you.

(Question) **Ո՞ւմ է նա նամակ գրում:**

[Um e na namak g^ərum?]

To whom is he writing a letter?

Նա այսօր է նամակ գրում:

[Na aysor e namak g^ərum]

He is writing a letter today.

(Question) **Ե՞րբ է նա նամակ գրում:**

[Yer^h e na namak g^ərum?]

When is he writing a letter?

VII WORD FORMATION

Formation of compound nouns

Armenian compound nouns typically consist of two basic elements that are joined to each other either directly or by the connecting vowel *-ա-*.

The following compound nouns are joined directly, without a connecting vowel:

<i>կեսօր</i> [kesor] <i>midday, noon</i>	← (<i>կես</i> + <i>օր</i> <i>half</i> + <i>day</i>)
<i>ծովափ</i> [tsovap ^h] <i>seashore</i>	← (<i>ծով</i> + <i>ափ</i> <i>sea</i> + <i>shore</i>)

More commonly, however, the two components are joined by the connecting vowel *-ա-*:

<i>Հյուրասենյակ</i> [hyurasenyak] <i>living room</i>	← (<i>Հյուր</i> + <i>ա</i> + <i>սենյակ</i>) (<i>guest</i> + conn. + <i>room</i>)
<i>Հարցազրույց</i> [harts ^h az ^o ruyt ^h] <i>interview</i>	← (<i>Հարց</i> + <i>ա</i> + <i>զրույց</i>) (<i>question</i> + conn. + <i>talk</i>)

The components can originate from various parts of speech:

- a) noun + noun: *գետափ* [getap^h] *riverbank* ← (*գետ* + *ափ*) *river* + *shore*
- b) noun + verb: *մարդասպան* [mart^h aspan] *murderer* ← (*մարդ* + *սպան*[ել] *human* + *kill*)
- c) verb + noun: *գրասեղան* [g^oraseghan] *desk* ← (*գր*[ել] + *սեղան* *write* + *table*)
- d) adjective + noun: *լիալուսին* [lialusin] *full moon* ← (*լի* + *լուսին* *full* + *moon*)
- e) pronoun + verb: *ինքնաթիռ* [ink^h nat^h ir] *airplane* ← (*ինքն* + *թռ*[չել] *self* + *fly*)

When the first element ends in *-ի*, this vowel contracts with the connecting *ա* to an *ե*:

<i>գինետուն</i> [ginetun] <i>wine cellar</i>	← (<i>գինի</i> + <i>ա</i> + <i>տուն</i> <i>wine</i> + conn. + <i>house</i>)
<i>չոգենավ</i> [shok ^h enav] <i>steamboat</i>	← (<i>չոգի</i> + <i>ա</i> + <i>նավ</i> <i>steam</i> + conn. + <i>boat</i>)

Elements of compound nouns may also be joined by the particles *-ու-* [u] and *-և-* [yev] *and*:

<i>այբուբեն</i> [aybuben] <i>alphabet</i>	← (<i>այբ</i> + <i>ու</i> + <i>բեն</i> <i>a</i> + <i>and</i> + <i>b</i>)
<i>կերուխում</i> [kerukhum] <i>feast</i>	← (<i>կեր</i> + <i>ու</i> + <i>խում</i> <i>eat</i> + <i>and</i> + <i>drink</i>)
<i>առևտուր</i> [arevtur] <i>commerce</i>	← (<i>առ</i> + <i>և</i> + <i>տուր</i> <i>take</i> + <i>and</i> + <i>give</i>)

In Armenian word formation it is common for some vowels to alternate. For instance, *ի* [i] and *ու* [u] shift to a transitory [ə], *ույ* [uy] to *ու* [u], *յա* [ya] to *ե* [u], etc.*

<i>գին</i> [gin] <i>price</i>	→ <i>գնացուցակ</i> [g ^o nat ^h ut ^h ak] <i>price list</i>
<i>սուտ</i> [sut] <i>lie</i>	→ <i>ստախոս</i> [s ^o takhos] <i>liar</i>
<i>լույս</i> [luys] <i>light</i>	→ <i>լուսամփոփ</i> [lusamp ^h op ^h] <i>lampshade</i>
<i>մատյան</i> [matyan] <i>book</i>	→ <i>մատենագիր</i> [matenagir] <i>bibliographer</i> *

*These alterations are discussed in Unit 5, pp. 107-108.

VIII PRONUNCIATION

The letters **բ**, **ք**, **ղ**, **պ**, and **փ**

The consonant system of Eastern Armenian differs from that of other Indo-European languages (see p. xx). Rather than a dual system of stop consonants, such as the voiced **b** and the voiceless **p**, East Armenian has a triple system with one voiced **բ** [b] and two voiceless stops, the non-aspirated **պ** [p] and the aspirated **փ** [p^h]. The non-aspirated **պ** [p] may seem unusual to the English-speaking student in that it is pronounced with stronger plosion, occupying an intermediate position between the **բ** [b] and the **փ** [p^h]. The triple system of the related stop consonants **բ**, **պ**, and **փ** can be presented in the following table:

voiced	բ ք	[b]
voiceless non-aspirated	ղ պ	[p]
voiceless aspirated	փ փ	[p ^h]

Each of these stops represents an independent phoneme, i.e. the smallest phonetic unit in a language that distinguishes one word from another. The following three words differ in meaning in the contrast of the phonemic consonants **բ**, **պ**, and **փ**:

բուժ [but^h] *blunt*

պուտ [put] *dot*

փուտ [p^hut^h] Russian weight unit (16,3 kg)

East Armenian is, on the whole, a phonetic language in that words are pronounced as written: **Բենիամին** [Benjamin] *Benjamin*, **Աբել** [Abel] *Abel*, **Պետրոս** [Petros] *Peter*, **պանիր** [panir] *cheese*, **փիլիսոփա** [p^hilisop^ha] *philosopher*, **ափ** [ap^h] *palm*, etc.

There are, however, some exceptions. After vowels, after **մ** [m] and **ր** [r], the voiced **բ** [b] is pronounced as the voiceless aspirated **փ** [p^h]: **խաբել** [k^hap^hel] *to deceive*, **շաբաթ** [ʃap^hat^h] *Saturday*, **Հակոբ** [Hakop^h] *Jacob*, **երբ** [yerp^h] *when*, **նուրբ** [nurp^h] *tender*, **ուրբաթ** [urp^hat^h] *Friday*, **սուրբ** [surp^h] *sacred*, **համբույր** [hamp^huyr] *kiss*, **համբերել** [hamp^herel] *to be patient*, etc. Also, after the consonant **ղ** the voiced **բ** [b] is pronounced like the voiceless, non-aspirated **պ** [p]: **եղբայր** [yek^hpayr] *brother*, **ողբ** [vok^hp] *lamentation*, **աղբ** [ak^hp] *trash*, etc. These phonetic deviations apply also to derivations of the above-mentioned words: **նուրբ** [nurp^h] *tender* → **նրբութիւն** [n^hrp^hut^hyun] *tenderness*, **համբերել** [hamp^herel] *to be patient* → **համբերութիւն** [hamp^herut^hyun] *patience*, **երբ** [yerp^h] *when* → **երբեմն** [yerp^hem^hn] *sometimes*, etc.

IX ORTHOGRAPHY

Exclamation marks in Armenian

There are two exclamation marks in Armenian, the stress or acute mark (´) and the extension mark (ˆ). On the whole, they correspond to the English exclamation mark (!). Like the question mark (°) (see p. 18), they are superscripts. Both signs are placed on the stressed syllable of the emphasized word. The stress or acute mark (´) is placed:

1. Over words stressed in an imperative sentence:

Գիրքս տո՛ւր: [Girk ^h əʰs tur!] <i>Give me my book!</i>	Մի՛ գնա: [Mi g ^ə na!] <i>Don't go!</i>
--	--

2. Over names of persons or words addressed to people:

Արամ, ես այստեղ եմ: [Aram, yes aystegh em] <i>Aram, I am here!</i>	Պարո՛ն, այս տեղը ազատ է: [Paron, ays teghə azat e?] <i>Sir, is this seat free?</i>
---	---

3. Over one-word replies used as strong assertions:

–Թերթս բերե՞լ ես: –Այո՛: or: Ո՛չ: or: Իհարկե՛:
[T^hert^həʰs berel es? Ayo! or: Voch^h! or: Iharke!]
Did you bring my newspaper? Yes! or: No! or: Of course!

4. Over more prominent words singled out in a sentence:

Ձեմ տեսնում ի՛մ մատիտը : or: Իմ մատիտը չեմ տեսնում: [Im matitə çh ^h em tesnum] or: [Im matitə çh ^h em tesnum] <i>I don't see my pencil. or: I don't see my pencil!</i>
--

The extension mark (ˆ) appears in passionate speech where stressed vowels are prolonged to express emotion. It is placed:

1. Over greetings, welcoming expressions, congratulations, wishes, etc.:

–Ողջո՛ւյն: or: Շնորհավո՛ր: or: Բարո՛վ եկար:
[Voghjuyn! or Sh^hə^ənorhavor! Barov yekar!]
Greetings! or: Congratulations! or: Welcome!

2. Over interrogative pronouns that initiate sentences expressing feelings such as admiration, regret, astonishment, etc.:

Ի՛նչ մարդ է: or: Ո՛վ էր սպասում: or: Որտե՛ղ են այն օրերը:
[Inç^h mart^h e! or: Ov er spasum! or: Vortegh^hen ayn orerə!]
What a person! or: Who would expect it! or: Where are those days!

3. Over the majority of interjections:

Վա՛խ: or: Ափսո՛ս: or: Վայ՛:
[Vakh! or: Ap^hsos! or: Vay!]
Woe! or: Alas! or: Ouch!

X WRITING

p, pash, q, qash, r, rash, t, tu, y, yash

բ, բաշ, գ, գաշ, ղ, ղաշ, ե, էա, չ, չաշ

<i>p</i>	<i>pash</i>	<i>q</i>	<i>qash</i>	<i>r</i>	<i>rash</i>	<i>t</i>	<i>tu</i>	<i>y</i>	<i>yash</i>
<i>բ</i>	<i>բաշ</i>	<i>գ</i>	<i>գաշ</i>	<i>ղ</i>	<i>ղաշ</i>	<i>ե</i>	<i>էա</i>	<i>չ</i>	<i>չաշ</i>
[b]	[ban]	[g]	[gar]	[d]	[dur]	[ye]	[yes]	[z]	[zoh]

Blank handwriting practice lines.

t, tsh, h, hsh, p, ph, l, lah, r, rash

է, էշ, հ, հշ, թ, թէ, լ, լալ, ը, ընթրել

<i>t</i>	<i>tsh</i>	<i>h</i>	<i>hsh</i>	<i>թ</i>	<i>թէ</i>	<i>լ</i>	<i>lah</i>	<i>ը</i>	<i>resh</i>
<i>է</i>	<i>էշ</i>	<i>հ</i>	<i>հշ</i>	<i>թ</i>	<i>թէ</i>	<i>լ</i>	<i>լալ</i>	<i>ը</i>	<i>ընթրել</i>
[e]	[eh!]	[i]	[im!]	[t]	[t ^h e?]	[l]	[lal]	[ə]	[ənt ^h rel]

Blank handwriting practice lines.

XI EXERCISES

1. Combine words from the left column with appropriate words from the right column.

a. Այս խումբը հայերեն	գիտենք:
b. Քանի՞ կտոր կավիճ	է սովորում:
c. Մենք չորս լեզու	կարդո՞ւմ ես:
d. Մարի՛, հայերեն լավ	գիտես:
e. Ես հայերենը շատ	է:
f. Դու քանի՞ լեզու	կա այստեղ:
g. Սա լավ պատասխան	եմ սիրում:

2. Combine words from each of the three columns to create a complete sentence.

a. Կարինեն	անգլերեն	չեն խոսում:
b. Դուք	ճապոներեն	չի գրում:
c. Մերին և Ջոնը	հայերեն	չեն կարդում:
d. Արմենը	չինարեն	չի ուզում խոսել:
e. Դու	իսպաներեն	չեմ կարող սովորել:
f. Ես	գերմաներեն	չգիտես:
g. Նրանք	հունարեն	լավ չեք խոսում:

3. Form mini-dialogues according to the patterns in a, b, c, d, and e. Replace the verb կարդալ by խոսել and գրել.

- a. A. Դու անգլերեն կարդո՞ւմ ես:
 B. Այո՛, շատ լավ եմ կարդում:
- b. A. Դուք հայերեն կարդալ գիտե՞ք:
 B. Այո՛, մի քիչ կարդում ենք:
- c. A. Մարին հայերեն լավ է կարդում:
 B. Բայց անգլերեն կարդալ չգիտի:
- d. A. Հայերեն կարդալ սիրո՞ւմ ես:
 B. Սիրում եմ, բայց լավ կարդալ չգիտեմ:
- e. A. Աշակերտները լավ՞ են կարդում:
 B. Ո՛չ, լավ չեն կարդում:

4. Answer the questions using the appropriate plural forms.

- a. Այս բառը գիտե՞ս: Ես բոլոր բառերը գիտեմ:
 b. Դասագիրք ունե՞ք: Մենք մի քանի դասագիրք ունենք:

- c. Տետր ունե՞ս: Ես չատ ...
- d. Նա սխալ անո՞ւմ է: Նա որոչ ...
- e. Մի օտար լեզու գիտե՞ս: Ես երեք ...
- f. Այստեղ անգլիացի կա՞: Այստեղ հինգ ...
- g. Մի հայ ուսանող գիտե՞ք: Մենք մի քանի ...

5. Answer the questions with a negative response following the pattern.

- a. Դու հայերեն կարդո՞ւմ ես: Ո՛չ, չեմ կարդում:
- b. Չինարեն գիտե՞ս: Ո՛չ, ...
- c. Ջոնը ֆրանսերեն գիտի՞: Ո՛չ, նա ...
- d. Մարին այստե՞ղ է ուսանում: Ո՛չ, նա ...
- e. Ամեն օր հայերենի դաս ունե՞ք: Ո՛չ, մենք ...
- f. Դու սուրճ խմո՞ւմ ես: Ո՛չ, ես ...
- g. Ամեն օր գալի՞ս եք: Ո՛չ, մենք ...
- h. Արփին ուտել ուզո՞ւմ է: Ո՛չ, նա ...

6. Complete the sentences.

- a. Նա քանի՞ մատիտ ունի: Նա երկու մատիտ ունի (2):
- b. Քանի՞ նկար ունես: Ես (10) ... ունեմ:
- c. Մարին քանի՞ բառ գիտի: Մարին շատ ... գիտի:
- d. Գրադարանը շատ գրքեր ունի՞: Գրադարանը տասը հազար ... :
- e. Հայկական այբուբենը քանի՞ տառ ունի: (39) ... :
- f. Այստեղ քանի՞ ուսանող է հայերեն սովորում: Բոլոր ... :
- g. Շաբաթը քանի՞ անգամ հայերեն ունեք: Մենք ... (3) ...:

7. Complete the sentences with an appropriate form of the verb գիտենալ.

- a. Նա գերմաներեն շատ լավ գիտի:
- b. Ես մի քիչ ֆրանսերեն ... :
- c. Դու անգլերեն լավ ... :
- d. Դուք հայերեն ... :
- e. Մենք մի քիչ ռուսերեն ... :
- f. Նրանք իտալերեն ... :

8. Complete the sentences with an appropriate form of the phrasal verb կարող լինել.

- a. Նա կարող է իտալերեն խոսել:
- b. Դու հայերեն կարդալ:
- c. Ես գերմաներեն խոսել:

- d. Նրանք կորեացի են: Անգլերեն և ֆրանսերեն չեն կարող խոսել:
- e. Մերին խպաներեն չ... .. կարդալ:
- f. Մենք իտալերեն չ... .. գրել:

9. Form sentences using the verb *ուզել*.

- a. Նա/այստեղ/նստել: Example: Նա ուզում է այստեղ նստել:
- b. Դու/հայերեն/սովորել:
- c. Սիրվա/այս գիրքը/կարդալ:
- d. Մենք/այս տունը/տեսնել:
- e. Մերի/տուն/գնալ: Example: Մերին չի ուզում տուն գնալ:
- f. Նրանք/չինարեն/խոսել:
- g. Ես/չատ/աշխատել:
- h. Մարիա/այստեղ/մնալ:

10. Use appropriate forms of *եմ* and *ունենալ*.

- a. Ես ամերիկացի եմ, իսկ նա հայ է:
- b. Մատիտները ո՞ւր ... :
- c. Մարին քանի՞ գիրք ... :
- d. Անունդ ի՞նչ ... :
- e. Հայկական այբուբենը 38 տառ ... :
- f. Մենք հայերենի շատ լավ գիրք ... :
- g. Ո՞րտեղ ... աշակերտները:

11. Answer the questions in a correct word order:

- a. Ո՞վ է հարցնում: Ուսուցիչն է հարցնում:
- b. Ո՞վ է պատասխանում: Աշակերտն ... :
- c. Ի՞նչ ես գրում: Նամակ եմ ... :
- d. Այստեղ ի՞նչ ես սովորում: Հայերեն ... :
- e. Ո՞վ է լավ կարդում: Մարիան ... :
- f. Ի՞նչ եք սովորում: Զինարեն ... :
- g. Ո՞վ է այստեղ աշխատում: Մենք ... :

12. Translate the following sentences.

- a. The room has three windows.
- b. Can you write all the letters?
- c. How many pictures do you have?
- d. I know a few words.

- e. You have many books.
- f. All students learn Armenian.
- g. I have all the notebooks.

13. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Այս խումբը ո՞ր լեզուն է սովորում:
- b. Աշակերտները հայերեն մի քիչ խոսո՞ւմ են:
- c. Ուսանողները հայերեն գրել գիտե՞ն:
- d. Կարգա՞լ էլ գիտեն:
- e. Այսօր ի՞նչ են սովորում:
- f. Ուսանողը լա՞վ է պատասխանում:

XII PROVERBS

Ով կարգա, նա մարդ ա:

[Ov kart^h a, na mart^h a]

He who studies is a person.

Գիտությունը հարստություն է:

[Gitut^h yunə har^ostut^h yun e]

Knowledge is wealth.

Ուսում ստացածը սոված չի մնա:

[Usum stat^h a t^h sə sovats ç^h i m^ona]

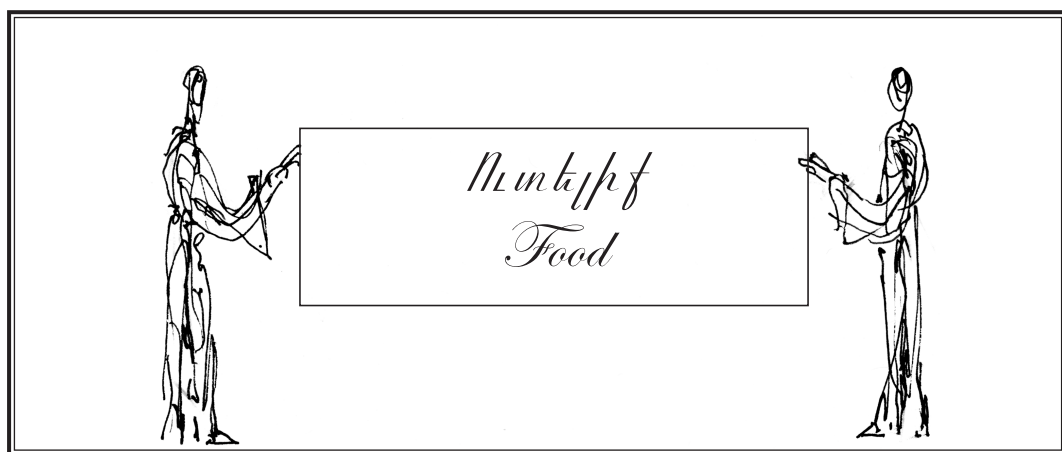
The educated won't remain hungry.

Կարգալը ոսկի ապարանջան է:

[Kart^h alə voski aparanjan e]

Education is a golden bracelet.

Unit 3

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Making requests and responding to them	46
<i>Vocabulary:</i>	Food	50
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. Armenian equivalents of the English <i>to be</i>	52
	2. The indicative imperfect tense	52
	POSESSION: 1. Possessive adjectives	54
	2. Possessive articles	55
	3. Possessive pronouns	56
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Gender in Armenian	57
<i>Word Formation:</i>	1. Derivation of abstract nouns	58
	2. Derivations of nouns denoting locations	59
<i>Pronunciation:</i>	The letters զ z, Կ k, and Ք p	60
<i>Orthography:</i>	Ե e or է é ?	61
<i>Writing:</i>	Խ kh, Մ m, Կ k, Զ z, Դ d, Դ d, Ծ ch, Զ z, Դ d, Զ z, Դ d	62

I DIALOGUES

1. In class: A and B are classmates. They address each other informally.

- A. *Մի բան եմ խնդրելու:*
[Mi ban em kh^ənt^hrelu:
Կարմիր մատիտ ունե՞ս:
[Karmir matit unes?]
- I have something to ask you:
Do you have a red pencil?
- B. *Ունեմ, ահա՛:*
[Unem, aha]
- I do, here you are!
- Բայց վերադարձրու, խնդրեմ:*
[Bayts^h veradarts^hru kh^ənt^hrem]
- But please return it to me!
- A. *Իհարկե, մի րոպեով է ինձ պետք:*
[Iharke, mi ropeyov e indz petk^h]
- Of course, I just need it for a minute.

2. In the office: A and B are colleagues. A addresses B formally

- A. *Պարոն Պալյան, սա ձեր հաշվիչն է:*
[Paron Palyan, sa dzer hashvich^hn e?]
- Mr. Palyan, is this your calculator?
- B. *Այո՛, ինչո՞ւ եք հարցնում:*
[Ayo, inch^hu ek^h hartst^hanum?]
- Yes, why do you ask?
- A. *Մի րոպեով ինձ կտա՞ք:*
[Mi ropeyov indz k^ətak^h?]
- May I have it for a moment?
- B. *Անշուշտ, համեցե՛ք:*
[Anshusht, hamets^hek^h!]
- Of course, here you are!

3. In the students' residence: A and B live together. A has just returned from shopping.

- A. *Օ՛հ, շատ ծարավ եմ:*
[Oh, shat tsarav em]
- Oh, I'm very thirsty!
- Մինաս, ինձ մի բաժակ*
[Minas, indz mi bazhak]
- Minas, would you bring me
- ջուր կբերե՞ս:*
[jur k^əberes?]
- a glass of water?
- B. *Սիրով: Սա՞նք ջուր ես ուզում:*
[Sirov. Sa^ə jur es uzum?]
- Gladly. Do you want cold water?
- A. *Այո՛, եթե կարելի է:*
[Ayo, yet^h e kareli e]
- Yes, if it's possible.
- B. *Սառույցով:*
[Saruyts^hov?]
- With ice?

- A. Այո՛, երկու կտոր, խնդրեմ: [Ayo, yerku k^ətor, kʰ^ənt^hrem] Yes, two pieces, please.
- Ծնորհակալ եմ: [Sʰ^ənorhakal em] Thank you!
- B. Չարժե: [Ch^harzhe] Don't mention it.
- A. Իսկ ես մի բան եմ բերել: [Isk yes mi ban em berel] I brought something.
- Կարո՞ղ ես կռահել, թե ինչ է: [Karogh es k^ərahel t^he inch^he:] Can you guess what it is?
- սառն է բայց սառույց չէ, քաղցր է [sain e bayts^h saruyts^h ch^he, k^haghts^hr e] It's cold but it isn't ice, it's sweet
- բայց կարկանդակ չէ: Ի՞նչ է: [bayts^h karkandak ch^he. Inch^he?] but it isn't cake. What is it?
- B. Պաղպաղակ է: [Paghpaghak e!] It's ice-cream!
- 4. At the dinner table: Siblings A and B are having lunch together.**
- A. Բարի ախորժակ: [Bari akhorzhak!] Bon appetit!
- B. Քե՛զ էլ: [K^hez el] The same to you!
- Արմեն, աղը կփոխանցե՞ս: [Armen, aghə k^əp^hokhants^hes?] Armen, would you pass me the salt?
- A. Խնդրեմ, հաց է՞լ ես ուզում: [Kh^ənt^hrem, hats^h el es uzum?] Here you are! Would you like some bread, too?
- B. Այո՛, եթե կարելի է, լավաշ: [Ayo, yet^he kareli e, lavash] Yes, *lavash* if possible.
- Ծնորհակալ եմ: Ի՞նչ համով ճաշ է: [Sʰ^ənorhakal em. Inch^h hamov chash e!] Thank you. What a delicious meal!
- A. Ճաշերը միշտ համով են, [Chasherə misht hamov en] Meals are always tasty
- երբ մայրիկն է պատրաստում: [yerp^h mayrikn e patrastum] when Mother prepares them.
- B. Մի քիչ էլ թան կլցնե՞ս: [Mi k^hich^h el t^han k^əl^əts^hnes?] Would you also pour me some *tan*?

UNIT 3

- A *Սիրով, խնդրեմ:* [Sirov, kh^ont^hrem] Certainly, here you are!
- B. *Իսկ ի՞նչ ենք խմում:* [Isk inch^h enk^h kh^omum?] And what shall we drink?
- Գինի կամ ուրիշ խմիչք ունե՞նք:* [Gini kam urish^h kh^omich^hk^h unenk^h?] Do we have some wine or any other drink?
- A. *Գինի չունենք, բայց ահա՛ սառը* [Gini ch^hunenkh^h, baytsh^h aha sarə] We don't have wine, but here is some cold
- «Կոտայք»՝ մեր հայկական գարեջուրը:* [Kotayk^h, mer haykakan garejurə] “Kotayk,” our Armenian beer.
- B *Կենանցր:* [Kenatsh^hat!] Cheers!

II TEXT

PRUNUS ARMENIACA

Ամեն տարի Ամերիկայից շատ զբոսաշրջիկներ են գալիս Հայաստան: Այս ամառ էլ
[Amen tari Amerikayitsh^h shat zbosash^orj^hikner en galis Hayastan. Ays amar el

տիկին Սմիթն է այստեղ: Նրան ուղեկցում է Կարինեն՝ Երևանցի մի ուսանողուհի:
tikin Smit^hn e aystegh. N^oran ugh^hektsh^hum e Karinen, yerevantsh^hi mi usanogh^huhi.

Ամեն օր նրանք նոր վայրեր են այցելում: Այսօր Կարինեն նրան տանում է Երևանի
Amen or n^or^hank^h nor vayrer en aytsh^hel^hum. Aysor Karinen n^oran tanum e Yerevani

կենտրոնական շուկա: Ի՞նչ հիանալի շենք է Երևանի կենտրոնական շուկան, –
kentronakan shuka. Inch^h hianali shenk^h e Yerevani kentronakan shukan,

ասում է տիկին Սմիթը: Ի՞նչ գեղեցիկ ու թարմ են ձեր միրգն ու բանջարեղենը,
asum e tikin Smit^hə. Inch^h geghetsh^hik u th^harm en dzer mirk^hn u bandjareghenə,

մանավանդ դեղձն ու թուզը, սեխն ու ձմերուկը: Հապա ծիրա՞նք: Քանի՛ տեսակներ,
manavand deghtsh^hn u t^huzə, sekhn u dz^omerukə. Hapa tsiranə? K^hani tesakner,

ինչպիսի՞ գույներ, ի՞նչ առատութուն, ինչպիսի՞ գեղեցկութուն:
inch^hpisi guyner, inch^h aratu^hyun, inch^hpisi geghetsh^hku^hyun!

– *Գիտե՞ք, որ Հայաստանը ծիրանի հայրենիքն է: prunus armeniaca է նրա լատիներեն*
Gitek^h vor Hayastanə tsirani hayrenik^hn e? prunus armeniaca e n^ora latineren

անունը, – ասում է Կարինեն, – այսինքն՝ հայկական սալոր: – Հիմա հասկանում եմ,
anunə, asum e Karinen, aysink^hən, haykakan salor. Hima haskanum em,

թե ինչու է ծիրանն այստեղ այսքան համով, – ասում է տիկին Սմիթը:
t^he inch^hu e tsirann aystegh aysk^han hamov, asum e tikin Smit^hə.]

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

ամեն	[amen]	<i>every, each</i>	միրգ	[mirk ^h]	<i>fruit</i>
տարի	[tari]	<i>year</i>	բանջարեղեն	[banjareghen]	<i>vegetables</i>
Ամերիկայից	[amerikayits ^h]	<i>from America</i>	մանավանդ	[manavand]	<i>especially</i>
զբոսաշրջիկ	[zbosash ^h erjik]	<i>tourist</i>	դեղձ	[deghts ^h]	<i>peach</i>
գալ	[gal]	<i>to come</i>	թուզ	[t ^h uz]	<i>fig</i>
այս	[ays]	<i>this</i>	սեխ	[sekh]	<i>cantaloup</i>
ամառ	[amar]	<i>summer</i>	ձմերուկ	[dz ^h meruk]	<i>watermelon</i>
էլ	[el]	<i>also, too</i>	հասկա ...	[hapa ...]	<i>what about ...</i>
տիկին	[tikin]	<i>Mrs., madam</i>	ծիրան	[tsiran]	<i>apricot</i>
այստեղ	[aystegh]	<i>here</i>	քանի	[k ^h ani?]	<i>how many?</i>
նրան	[n ^h ran]	<i>him/her</i>	տեսակ	[tesak]	<i>variety, sort</i>
ուղեկցել	[ughekt ^h el]	<i>to accompany</i>	ինչպիսի	[inch ^h pisi]	<i>what a ...!</i>
երևանցի	[yerevant ^h i]	<i>native of</i>	գույն	[guyn]	<i>color</i>
		<i>Yerevan</i>	առատություն	[aratut ^h yun]	<i>abundance</i>
ուսանողուհի	[usanogh ^h uhi]	<i>female student</i>	գեղեցիկություն	[geghets ^h ku ^h yun]	<i>beauty</i>
օր	[or]	<i>day</i>	գիտե՞ք	[gitek ^h ?]	<i>do you know?</i>
նոր	[nor]	<i>new</i>	որ	[vor]	<i>that</i>
վայր	[vayr]	<i>place</i>	հայրենիք	[hayrenik ^h]	<i>fatherland</i>
այցելել	[ayts ^h elel]	<i>to visit</i>			<i>prunus armeniaca (lat.) - Armenian plum</i>
այսօր	[aysor]	<i>today</i>	նրա	[n ^h ra]	<i>his/her/its</i>
նրան	[n ^h ran]	<i>him/her</i>	լատիներեն	[latinereh]	<i>Latin</i>
տանել	[tanel]	<i>to take</i>	անուն	[anun]	<i>name</i>
տանում է	[tanum e]	<i>he/she is taking</i>	այսինքն	[aysink ^h an]	<i>i.e., namely</i>
կենտրոնական	[kentronakan]	<i>central</i>	սալոր	[salor]	<i>plum</i>
շուկա	[shuka]	<i>market</i>	հիմա	[hima]	<i>now</i>
ասել	[asel]	<i>to say</i>	հասկանալ	[haskanal]	<i>understand</i>
ասում է	[asum e]	<i>says</i>	հասկանում եմ	[haskanum em]	<i>I understand</i>
ինչ	[inch ^h]	<i>what</i>	ինչու	[inch ^h u]	<i>why</i>
հիանալի	[hianali]	<i>wonderful</i>	թե ինչու	[t ^h e inch ^h u]	<i>as to why</i>
շենք	[shenk ^h]	<i>building</i>	այստեղ	[aystegh]	<i>here</i>
գեղեցիկ	[geghets ^h ik]	<i>beautiful</i>	այսքան	[aysk ^h an]	<i>so (much)</i>
թարմ	[t ^h arm]	<i>fresh</i>	համով	[hamov]	<i>tasty, delicious</i>

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ՈՒՏԵԼԻՔ	[Utelik ^h]	FOOD
լավաշ	[lavash]	Armenian flatbread
գաթա	[gat ^h a]	Armenian sweet bread
խմորեղեն	[kh ^ə moreghen]	baked goods
խորոված	[khorovats]	barbecue
հաց	[hats ^h]	bread
կարագ	[karak ^h]	butter
կարկանդակ	[karkandak]	cake, pastry
պանիր	[panir]	cheese
հավ	[hav]	chicken
թխվածք	[t ^h əkhvatsk ^h]	cookies, baked goods
կաթնաչոռ	[kat ^h naschor]	cottage cheese, cream cheese
ապուխտ	[apukht]	cured meat
ձու	[dzu]	egg
ձուկ	[dzuk]	fish
պաղպաղակ	[paghpaghak]	ice-cream
սունկ	[sunk]	mushroom
միս	[mis]	meat
ձվածեղ	[dʒ ^ə vatsəgh]	omelette
ձիթապտուղ	[dʒit ^h ap ^ə tugh]	olive
բրինձ	[b ^ə rindʒ]	rice
շաքար	[shak ^h ar]	sugar
աղցան, սալաթ	[aghts ^h an, salat ^h]	salad
երշիկ	[yershik]	sausage
սուր	[apur]	soup
տոլմա	[tolma]	stuffed vine (cabbage) leaves
մածուն	[matsun]	yogurt
ԸՄՊԵԼԻՔ	[Əmpelik ^h]	BEVERAGES
գարեջուր	[garejur]	beer
սուրճ	[surch]	coffee
մրգաչյուղ	[m ^ə rk ^h ahyut ^h]	fruit juice
կաթ	[kat ^h]	milk
թան	[t ^h an]	tan (Arm. yogurt beverage)
թեյ	[t ^h ey]	tea
(հանքային) ջուր	[(hank ^h ayin) jur]	(mineral) water
գինի	[gini]	wine
օղի	[oghi]	vodka

UNIT 3

ՄՐԳԵՂԵՆ	[M ^ə rk ^h egħen]	FRUITS
խնձոր	[kħ ^ə ndzɔr]	<i>apple</i>
ծիրան	[tʃsiran]	<i>apricot</i>
բանան	[banan]	<i>banana</i>
բալ	[bal]	<i>cherry (sour)</i>
կեռաս	[keʀas]	<i>cherry (sweet)</i>
արմավ	[armav]	<i>date</i>
խաղող	[kħaghogh]	<i>grape(s)</i>
լիմոն/կիտրոն	[limon/kitron]	<i>lemon</i>
սեխ	[sekħ]	<i>melon</i>
նարինջ	[narinj]	<i>orange</i>
դեղձ	[degh ^{tʃ}]	<i>peach</i>
տանձ	[tandz]	<i>pear</i>
սալոր	[salor]	<i>plum</i>
նուռ	[nuʀ]	<i>pomegranate</i>
սերկևիլ	[serkevil]	<i>quince</i>
ելակ	[yelak]	<i>strawberry</i>
ձմերուկ	[dʒ ^ə meruk]	<i>watermelon</i>
ԲԱՆՋԱՐԵՂԵՆ	[Banjareghen]	VEGETABLES
ռեհան	[rehan]	<i>basil</i>
բազուկ	[bazuk]	<i>beet, beet root</i>
կաղամբ	[kaghamb]	<i>cabbage</i>
գազար, ստեպղին	[gazar, stepghin]	<i>carrot</i>
ծաղկակաղամբ	[tʃaghkakaghamb]	<i>cauliflower</i>
համեմ	[hamem]	<i>coreander, cilantro</i>
վարունգ	[varung]	<i>cucumber</i>
սամիթ	[samit ^h]	<i>dill</i>
ամբուկ, բադրիջան	[s ^ə mbuk, badrijan]	<i>eggplant</i>
սխտոր	[s ^ə kħtor]	<i>garlic</i>
սոխ	[sokħ]	<i>onion</i>
մաղադանոս, ազատքեղ	[magħadanos, azatk ^h egħ]	<i>parsley</i>
պղպեղ	[p ^ə ghpegh]	<i>pepper</i>
կարտոֆիլ	[kartofil]	<i>potato</i>
դդում	[d ^ə t ^h um]	<i>pumpkin, squash</i>
բողկ	[bogħk]	<i>radish</i>
թարխուն	[t ^h arkħun]	<i>tarragon</i>
լոլիկ	[lolik]	<i>tomato</i>
դդմիկ	[d ^ə t ^h mik]	<i>zucchini</i>

V GRAMMAR

A. VERBS

1. Armenian equivalents of the English auxiliary verb *to be*

Armenian has three verbs that are equivalent to the English verb *to be*. They appear in three irregular conjugations and differ in form, meaning, and function.

1) The auxiliary verb *եմ* (*եմ, ես, է, ենք, եք, են*) has a largely copular function, i.e. it links the subject to its complement. It is used to indicate a current state, status, or presence:

Անին հիվանդ է:
Ani is sick.

Նրանք հայ են:
They are Armenians.

2) The verb *լինել* (*լինում եմ, լինում ես, լինում է, լինում ենք, լինում եք, լինում են*) is also used as a copula. It differs, however, from the verb *եմ* in aspect. Rather than indicating a current state or presence, *լինել* refers to a habitual state or presence:

Նա ժամը չորսին այստեղ է լինում:
At four o'clock, he/she is (usually) here. Or:

3) The defective verb *կամ* (*կամ, կաս, կա, կանք, կաք, կան*) means *to exist*:

Մտածում եմ՝ ուրեմն կամ:
I think, therefore I am (I exist).

Third-person forms of the verb *կամ* (singular *կա*, plural *կան*) correspond to the English constructions *there is ...* and *there are*.

Սեղանի վրա շատ գրքեր կան:
There are many books on the table.

The negative counterparts of the affirmative forms are:

- 1) *Չեմ, չես, չէ/չի* (see note on p. 30), *չենք, չեք, չեն*: *I am not, you are not, etc.*
- 2) *Չեմ լինում, չես լինում, չի լինում, չենք լինում, չեք լինում, չեն լինում*: *I am (usually) not or I won't be, You are (usually) not or you won't be, etc.*
- 3) *Չկամ, չկաս, չկա, չկանք, չկաք, չկան*: *I am not here or I do not exist, You are not there or You do not exist, There is no ..., etc.*

2. The imperfect tense (regular verbs)

The Armenian imperfect tense indicative places an action or an event in the past indicating that it is in progress, habitual or repeated. It consists of the conjugated imperfect forms of the auxiliary verb *եմ* [em] *I am* and the present participle of the main verb (ending in *-ում*).

UNIT 3

All regular verbs follow the pattern below:

SINGULAR			
1st pers. (ես)		verb stem + ում էի	[-um eyi]
2nd pers. (դու)		verb stem + ում էիր	[-um eyir]
3rd pers. (նա)		verb stem + ում էր	[-um er]
PLURAL			
1st pers. (մենք)		verb stem + ում էինք	[-um eyink ^h]
2nd pers. (դուք)		verb stem + ում էիք	[-um eyik ^h]
3rd pers. (նրանք)		verb stem + ում էին	[-um eyin]

IMPERFECT

գրել [g^ərel] *to write*

	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(ես)	գրում էի	չէի գրում
(դու)	գրում էիր	չէիր գրում
(նա)	գրում էր	չէր գրում
(մենք)	գրում էինք	չէինք գրում
(դուք)	գրում էիք	չէիք գրում
(նրանք)	գրում էին	չէին գրում

3. The imperfect tense (irregular verbs)

In the imperfect tense, the most common irregular verbs **գիտենալ** [gitenal] *to know* and **ունենալ** [unenal] *to have* are conjugated as follows:

IMPERFECT

	գիտենալ [gitenal] <i>to know</i>		ունենալ [unenal] <i>to have</i>	
	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(ես)	գիտեի	չգիտեի	ունեի	չունեի
(դու)	գիտեիր	չգիտեիր	ունեիր	չունեիր
(նա)	գիտեր	չգիտեր	ուներ	չուներ
(մենք)	գիտեինք	չգիտեինք	ունեինք	չունեինք
(դուք)	գիտեիք	չգիտեիք	ունեիք	չունեիք
(նրանք)	գիտեին	չգիտեին	ունեին	չունեին

կամ [kam] <i>I exist</i>			գալ [gal] <i>to come</i>	
(ես)	կայի	չկայի	գալիս էի	չէի գալիս
(դու)	կայիր	չկայիր	գալիս էիր	չէիր գալիս
(նա)	կար	չկար	գալիս էր	չէր գալիս
(մենք)	կայինք	չկայինք	գալիս էինք	չէինք գալիս
(դուք)	կայիք	չկայիք	գալիս էիք	չէիք գալիս
(նրանք)	կային	չկային	գալիս էին	չէին գալիս

3. Uses of the imperfect tense

The Armenian imperfect tense has several equivalents in English translation. When it is used to indicate a continuous action carried out at a certain point in the past, it corresponds to the English past progressive:

Անցնում էի փողոցով, երբ քեզ տեսա:
 [Ants^hnum eyi p^hoghots^hov, yerp k^hez tesa]
I was walking down the street when I saw you.

When the imperfect tense refers to a habitual action in the past without being tied to a particular time or situation, it is translated into English with the *used to* construction:

Նախկինում նա քիչ էր ուտում, քիչ քնում, շատ աշխատում:
 [Nakh^hkinum na k^hich^h er utum, k^hich^h k^hnum, shat ashkhatum]
In the past, he used to eat a little, sleep a little, work a lot.

In colloquial speech the imperfect tense indicates a future in the past:

Իսկ մենք արդեն գնում էինք:
 [Isk menk^h art^hen gnum eyink^h]
And we were already about to leave.

B. POSSESSION

In Armenian, possession is mainly expressed by 1) possessive determiners or possessive adjectives, 2) possessive articles, or 3) possessive pronouns.

1. Possessive adjectives

The possessive adjectives (also called possessive determiners) are:

1. իմ [im] <i>my</i>	մեր [mer] <i>our</i>
2. քո [k ^h o] <i>your (informal)</i>	ձեր [dzer] <i>your (plural and formal)</i>
3. իր [ir] or նրա [n ^o ra] <i>his/her/its*</i>	իրենց [irents ^h] or նրանց [n ^o rant ^h] <i>their**</i>

* Armenian has no grammatical gender (see p. 57 in this unit).

**Regarding the distinction Armenian makes for personal pronouns in the third person, see p. 57 in this unit.

Like their English counterparts, Armenian possessive adjectives precede nouns:

մեր լեզուն	նրանց երկիրը
[mer lezun]	[nʰrantʂʰ yerkirə]
(our language-the)	(their country-the)
<i>our language</i>	<i>their country</i>

Note that in addition to the possessive adjective preceding the noun, the definite article **-ը** is affixed to the noun.

2. Possessive articles

In addition to possessive adjectives, Armenian also uses possessive articles to express possession. Like the definite article, they are affixed to nouns, expressing both possession and determination. The possessive articles are:

1. -ս [-ʰs] <i>my</i>	-ներս ** [-nerʰs] <i>our</i>
2. -դ [-dʰ] <i>your</i> (informal)	-ներդ [-nerʰdʰ] <i>your</i> (plural / formal)
3. -ը [-ə] / -ն * [-n] <i>his/her/its</i>	-ները [-nerə] <i>their</i>

EXAMPLES: տունս [tunʰs] <i>my house</i>	տներս [tʰners] <i>my houses, our house</i>
տունդ [tunʰdʰ] <i>your house</i>	տներդ [tʰnerʰdʰ] <i>your houses, your house</i>
տունը [tunə] <i>his/her house</i>	տները [tʰnerə] <i>their houses, his/her house</i>

In Eastern Armenian, redundant forms like **իմ տունս** [im tunʰs] *my house* (literally: my house-mine), **քո շունդ** [kʰ o ʂhunʰdʰ] *your dog* (lit.: your dog-yours), involving both possessive adjective and possessive articles, are not correct. Instead, only one possessive marker is used: **իմ տունը** [im tunə] or **տունս** [tunʰs] *my house*, **քո շունը** [kʰ o ʂhunə] or **շունդ** [ʂhunʰdʰ] *your dog*, etc.

The possessive article for the third person and the definite article are homonymous. Thus, **շունը** can have two meanings, depending on the context:

1. **շունը** [ʂhunə] *the dog*
2. **շունը** [ʂhunə] *his/her dog*

To further elucidate, the following redundant form (possessive adjective **իր** or **նրա** + **-ը/-ն**) is acceptable in the third person singular:

3. **նրա** or **իր շունը** [nʰra/ir ʂhunə] *his/her dog*

* Compare the use of the definite articles **-ը** and **-ն** (Unit 1, pp. 13-14).

** The plural forms have two meanings. Thus, **տներս** means both *my houses* and *our house*, the latter usage being restricted to colloquial speech. For *our house*, in standard Armenian the analytical form **մեր տունը** is the norm. The same applies to **տներդ** *your houses* and *your (plur.) house*. As for **տները**, it means *their houses* and less commonly *his/her house*, for which **նրա տները** is the standard form.

3. Possessive pronouns

In Armenian, possessive pronouns are nominalized possessive adjectives (see pp. 54-55). Like nouns, they take the definite article *-ը /-ն*:

<i>իմը</i>	[imə]		<i>mine</i>
<i>քոնը</i>	[kʰonə]		<i>yours (informal)</i>
(1) <i>իրենը</i>	[irenə] or	(2) <i>նրանը</i> [nʰranə]	<i>his/hers/its (see p. 57, section 2)</i>
<i>մերը</i>	[merə]		<i>ours</i>
<i>ձերը</i>	[dʒerə]		<i>yours (formal and plural)</i>
(1) <i>իրենցը</i>	[irentsʰə] or	(2) <i>նրանցը</i> [nʰrantsʰə]	<i>theirs</i>

Thus, possession is expressed by the following variety of forms:

<i>իմ գիրքը</i> [im girkʰə] or <i>գիրքս</i> [girʰs]	<i>my book</i>	→	<i>իմը</i> [imə]	<i>mine</i>	
<i>քո գիրքը</i> [kʰo girkʰə] or <i>գիրքդ</i> [girʰd]	<i>your book</i>	→	<i>քոնը</i> [kʰonə]	<i>yours</i>	
<i>իր գիրքը</i> (1) [ir girkʰə] or <i>գիրքը</i> [girʰə]	<i>his/her book</i>	→	<i>իրենը</i> [irenə]	<i>his/hers</i>	
<i>նրա գիրքը</i> (2) [nʰra girkʰə] or <i>գիրքը</i> [girʰə]	<i>his/her book</i>	→	<i>նրանը</i> [nʰranə]	<i>his/hers</i>	
<i>մեր գիրքը</i> [mer girkʰə] or <i>գրքներս</i> [gʰrkʰnerʰs]	<i>our book</i>	→	<i>մերը</i> [merə]	<i>ours</i>	
<i>ձեր գիրքը</i> [dʒer girkʰə] or <i>գրքներդ</i> [gʰrkʰnerʰd]	<i>your book</i>	→	<i>ձերը</i> [dʒerə]	<i>ours</i>	
<i>իրենց գիրքը</i> (1) [irentsʰ girkʰə] or <i>գրքները</i> [gʰrkʰnerə]	<i>their book</i>				
			→	<i>իրենցը</i> [irentsʰə]	<i>theirs</i>
<i>նրանց գիրքը</i> (2) [nʰrantsʰ girkʰə] or <i>գրքները</i> [gʰrkʰnerə]	<i>their book</i>				
			→	<i>նրանցը</i> [nʰrantsʰə]	<i>theirs</i>

EXAMPLE: *Ձեր տունն ավելի մեծ է, քան մերը: Բայց նրանցը փոքր է:*
 [Dʒer tunn aveli mets e kʰan merə. Baytsʰ nʰrantsʰ ə pʰokʰr e]
Your house is bigger than ours. But theirs is small.

In colloquial speech there are two other common forms that express possession:

<i>մերոնք</i> [meronkʰ]	(those that are) <i>mine</i> or <i>ours (my/our folks)</i>
<i>ձերոնք</i> [dʒeronkʰ]	(those that are) <i>yours (your folks - formal and plural)</i>

EXAMPLE: *Ձերոնք որտե՞ղ են:*
 [Dʒeronkʰ vortegh en?]
Where are your folks?

Մերոնք միշտ տանն են:
 [Meronkʰ mišt tann en]
My folks are always at home.

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

1. Gender in Armenian

Gender in Armenian grammar is unmarked, i.e. there is no expressed grammatical distinction for masculine, feminine or even neuter gender as is the case in some European languages (cf. German: *der, die, das*). Therefore, in Armenian gender can be discerned from the linguistic context or situation. The only way to express gender in Armenian is with the nominal suffix *-ուհի* [-uhi], which forms feminine counterparts from masculine nouns indicating persons:

<i>աշակերտ</i>	vs. <i>աշակերտուհի</i>	<i>male pupil</i>	vs. <i>female pupil</i>
<i>ուսանող</i>	vs. <i>ուսանողուհի</i>	<i>male student</i>	vs. <i>female student</i> etc.

Gender distinctions are normally conveyed by distinct words:

<i>աղջիկ</i>	vs. <i>տղա</i>	<i>girl</i>	vs. <i>boy</i>
<i>հայր</i>	vs. <i>մայր</i>	<i>father</i>	vs. <i>mother</i> , etc.

The Armenian personal pronoun in the third person singular does not express gender as does English with *he/she/it* and derivations.

2. Distinct third-person pronouns

Armenian makes a particular third-person distinction. It has two sets of generic third-person pronouns: *ինք(ը)* and *նա* for the singular and *իրենք* and *նրանք* for the plural. These two sets of third-person pronouns prevent ambiguity when two persons are referred to in the same context. The pronoun *ինք(ը)* with its declined forms *իր* *his/her* and *իրեն* *him/her* refers to the subject of the sentence or to a word to which prominence is given in a context. However, the pronoun *նա* and its declined form *նրան* *him/her*, *his/her* hark back to a person who is secondary to the person designated by *ինք(ը)/իր/իրեն*. **EXAMPLE:**

Արամը սիրում է իր ընկերոջը և նրա շանը:
 [Aramə sirum e ir ənkerocʰə yev n^əra şhanə]
Aram likes his₁ friend and his₂ dog.

In this example, *իր* *his₁* refers to Aram, while *նրա* *his₂* to Aram's friend.

The same distinction is also made in the plural. Here *իրենք* *they₁* and *նրանք* *they₂* alternate with their declined forms *իրենց* *their/them* and *նրանց* *their/them*. The pronoun *իրենք* *they₁* refers to a number of initially mentioned persons, while *նրանք* *they₂* refers to those that are secondary to *իրենք* *they₁*.

Հայերը հարգում են իրենց հյուրերին և պատվում նրանց:
 [Hayerə hargum en irentş^h hyurerin yev patvum n^ərantş^h]
Armenians respect their₁ guests and honor them₂.

In this sentence, *իրենց* *their₁* refers to *Armenians*, *նրանց* *them₂* to *their guests*.

VII WORD FORMATION

1. Derivation of abstract nouns

Nouns in grammar are either concrete (*house, man*) or abstract (*joy, growth*). Most abstract nouns are derived from other parts of speech. The most productive suffixes that build abstract nouns in Armenian are: *-ություն* [-ut^hyun], *-ում* [-um], and *-անք* [-ank^h].

1. The suffix *-ություն* is widely applied to form abstract nouns:

a) from adjectives

<i>առատ</i> [arāt] <i>plenty, abundant</i>	→ <i>առատություն</i> [aratut ^h yun] <i>abundance</i>
<i>ուրախ</i> [urakh] <i>happy, joyful</i>	→ <i>ուրախություն</i> [urakhut ^h yun] <i>joy</i>
<i>ծանր</i> [tsan ^ə r] <i>heavy</i>	→ <i>ծանրություն</i> [tsanrut ^h yun] <i>weight</i>
<i>մեծ</i> [metʃ] <i>big, great</i>	→ <i>մեծություն</i> [metʃut ^h yun] <i>size, greatness</i>
<i>խաղաղ</i> [kʰaghagh] <i>peaceful</i>	→ <i>խաղաղություն</i> [kʰaghaghut ^h yun] <i>peace</i>

b) from verbs

<i>քննել</i> [k ^ə nnel] <i>to examine</i>	→ <i>քննություն</i> [k ^ə nnut ^h yun] <i>examination</i>
<i>օգնել</i> [ok ^h nel] <i>to help</i>	→ <i>օգնություն</i> [ok ^h nut ^h yun] <i>help</i>
<i>պաշտպանել</i> [paʃhtpanel] <i>to defend</i>	→ <i>պաշտպանություն</i> [paʃhtpanut ^h yun] <i>defense</i>
<i>շարունակել</i> [ʃharunakel] <i>to continue</i>	→ <i>շարունակություն</i> [ʃharunakut ^h yun] <i>con- tinuation</i>

c) from nouns

<i>մայր</i> [mayr] <i>mother</i>	→ <i>մայրություն</i> [mayrut ^h yun] <i>motherhood</i>
<i>Թշնամի</i> [t ^h əʃhnami] <i>enemy</i>	→ <i>Թշնամություն</i> [t ^h əʃhnamut ^h yun] <i>enmity</i>
<i>ընկեր</i> [ənker] <i>friend</i>	→ <i>ընկերություն</i> [ənkerut ^h yun] <i>friendship</i>

2. The suffix *-ում* [-um] creates abstract nouns from verbs:

<i>պաշարել</i> [paʃharel] <i>to besiege</i>	→ <i>պաշարում</i> [paʃharum] <i>siege</i>
<i>շարժել</i> [ʃharzʰel] <i>to move</i>	→ <i>շարժում</i> [ʃharzʰum] <i>movement</i>
<i>ներել</i> [nerel] <i>to forgive</i>	→ <i>ներում</i> [nerum] <i>forgiveness</i>
<i>ստուգել</i> [stugel] <i>to check</i>	→ <i>ստուգում</i> [stugum] <i>check-up</i>

3. The suffix *-անք* [-ank^h] forms abstract nouns from verbs:

<i>աշխատել</i> [aʃkʰatel] <i>to work</i>	→ <i>աշխատանք</i> [aʃkʰatank ^h] <i>work</i>
<i>հալածել</i> [halatʃel] <i>to persecute</i>	→ <i>հալածանք</i> [halatʃank ^h] <i>persecution</i>
<i>մարզել</i> [marzel] <i>to train, to drill</i>	→ <i>մարզանք</i> [marzank ^h] <i>exercise, gymnastics</i>
<i>տանջել</i> [tanjel] <i>to torture</i>	→ <i>տանջանք</i> [tanjank ^h] <i>torture, suffering</i>

2. Derivation of nouns denoting locations and places

There are a few suffixes in Armenian that indicate nouns of location. These suffixes are: **-անոց** [anotʂ^h], **-աստան** [-astan], and **-արան** [-aran].

1. The suffix **-անոց** [-anotʂ^h] indicates institutional locations. Such nouns are derived from adjectives and nouns:

ծեր [tʂer] <i>old</i>	→ ծերանոց [tʂeranotʂ ^h] <i>old age home</i>
հիվանդ [hivand] <i>sick</i>	→ հիվանդանոց [hivandanotʂ ^h] <i>hospital</i>
հյուր [hyur] <i>guest</i>	→ հյուրանոց [hyuranotʂ ^h] <i>hotel, guesthouse</i>
արվեստ [arvest] <i>art</i>	→ արվեստանոց [arvestanotʂ ^h] <i>art studio, etc.</i>

Only a few nouns ending in **-անոց** [-anotʂ] denote a piece of paper money with a specified amount:

հինգ [hing] <i>five</i>	→ հինգանոց [hinganotʂ ^h] <i>a five-dram-bill (dram=Arm. currency)</i>
տասը [tasə] <i>ten</i>	→ տասանոց [tasanotʂ ^h] <i>a ten-dram-bill</i>
հարյուր [haryur] <i>hundred</i>	→ հարյուրանոց [haryuranotʂ ^h] <i>a hundred-dram-bill</i>

2. The suffix **-(ա)ստան** [-(a)stan] indicates names of countries:

Հայաստան [Hayastan] <i>Armenia</i> ,	Հունաստան [Hunastan] <i>Greece</i>
Չինաստան [Çh ^h inastan] <i>China</i> ,	Ռուսաստան [Rusastan] <i>Russia</i>
Վրաստան [Vrastan] <i>Georgia</i> ,	Պարսկաստան [Parskastan] <i>Persia, etc.</i>

3. Nouns ending in **-արան** [-aran] denote various places, rooms, and localities.

դասարան [dasaran] <i>classroom</i>
բնակարան [b ^ə nakaran] <i>apartment</i>
ճաշարան [çhasʃaran] <i>restaurant</i>
համալսարան [hamalsaran] <i>university</i>
լողարան [logharan] <i>bathroom, etc.</i>

Some nouns ending in **-արան** can also denote furniture, appliances, vessels, etc.:

պահարան [paharan] <i>closet</i>
սառնարան [sainaran] <i>refrigerator</i>
վառարան [vararan] <i>oven, etc.</i>

A number of nouns in **-արան** can denote various books:

այբբենարան [aypbenaran] <i>primer</i>
ավետարան [avetaran] <i>bible</i>
բառարան [bararan] <i>dictionary, etc.</i>

VIII PRONUNCIATION

The letters **Գ** *g*, **Կ** *k*, and **Ք** *kʰ*

Consistent with its consonant system, Eastern Armenian manifests itself here, too, with a set of three stops. Rather than a pair of stops, i.e. the voiced (g) and the voiceless (k) of the Indo-European languages, East Armenian has a triple system with one voiced **Գ** [g] and two voiceless stops, the non-aspirated **Կ** [k] and the aspirated **Ք** [kʰ].

Thus, the triple system of the related consonants **Գ**, **Կ** and **Ք** can be presented as follows:

voiced	Գ <i>g</i>	[g]
voiceless non-aspirated	Կ <i>k</i>	[k]
voiceless aspirated	Ք <i>kʰ</i>	[kʰ]

Each of these stops represents an independent phoneme, the smallest phonetic unit in a language to distinguish one word from another. The following three words differ in meaning in the contrast of the phonemic consonants **Գ**, **Կ** and **Ք**:

Գող [gogh] *thief*
Կող [kogh] *rib, flank*
Քող [kʰogh] *veil*

As a rule, words are pronounced as they are written. **EXAMPLES:** **Գաբրիել** [Gabriel] *Gabriel*, **Գագիկ** [Gagik] *Gagik* (male name), **Գագաթ** [gagath] *summit*, **Կատարինե** [Katarine] *Catherine*, **Կապիկ** [kapik] *monkey*, **Քրիստոս** [Kʰristos] *Christ*, **Քաղաք** [kʰaghakʰ] *city*, etc.

There are some exceptions to this general rule:

a) after vowels, **Գ** [g] is pronounced as a voiceless aspirated [kʰ] in the following words: **Հոգս** [hokʰs] *worry*, **ուրագ** [urakʰ] *adze*, **Հոգնակի** [hokʰnaki] *plural*, **չոգ** [ʃhokʰ] *hot (weather)*, **ձիգ** [dʒikʰ] *tight, long*, **ձագ** [dʒakʰ] *the young, the offspring*, **կարագ** [karakʰ] *butter*, **իգական** [ikʰakan] *female*, **թագավոր** [takʰavor] *king*, **օգնել** [okʰnel] *to help*, **օգուտ** [okʰut] *profit*, **հագնել** [hakʰnel] *to dress*, **չոգի** [ʃhokʰi] *steam*, etc. The same rule applies to all the derivatives of these words: **Հոգի** [hokʰi] *soul*, **Հոգեկան** [hokʰekan] *spir- itual*, **Հոգեբան** [hokʰeban] *psychologist*, **Հոգևորական** [hokʰevorakan] *clergyman*, etc.

b) after the consonant **ր** [r], **Գ** [g] is pronounced as a voiceless aspirated [kʰ]: **կարգ** [karkʰ] *class, row*, **մարգարիտ** [markʰarit] *pearl*, **մարգարե** [markʰare] *prophet*, **երգ** [yerkʰ] *song*, **միրգ** [mirkʰ] *fruit*, **երգել** [yerkʰel] *to sing*, **թարգմանել** [tʰarkʰmanel] *to translate*, **սարգև** [parkʰev] *gift*, etc.

IX ORTHOGRAPHY

ե ե or է է ?

There are some orthographic and phonetic rules that are prevalent for the use of **ե ե** and **է է**.

ե ե occurs

1. in initial position of words and is pronounced [ye] as in English *yesterday*:

ես [yes] *I*, *երազ* [yeraz] *dream*, *եփել* [yep^hel] *to cook*, *ելք* [yelk^h] *exit*, etc.

2. in medial position of words ‘ե’ and stands for [e] as in English *red*:

մեքենա [mek^hena] *machine*, *գրել* [g^orel] *to write*, *թեթև* [t^het^hev] *light*, etc.

3. in final position of words ‘ե’ and stands for [e]:

րոպե [rope] *minute*, *բազե* [baze] *falcon*, *հասցե* [hast^he] *address*, *եթե* [yet^he] *if*, *գուցե* [gut^he] *perhaps*, etc.

4. within derivations and compounds where ‘ե’ is pronounced

a) as [ye] when it appears after vowels:

ամենաերկար [amenayerkar] (*the*) *longest* (from *ամենա+երկար*, liter. *most+long*), *կիսաեփ* [kisayep^he] *half-cooked* (from *կես+եփել* *half+cook*), etc.

b) as [e] when it occurs after consonants:

աներես [aneres] *shameless* (from *ան+երես*, literally: *un+face*), *քսաներկու* [k^hsanerku] *twenty-two* (from *քսան+երկու* *twenty+two*), etc.

5. in the conjugated forms of the auxiliary verb *եմ*, *ես*, *ենք*, *եք*, and *են*, where ‘ե’ is pronounced:

a) as [e] when the verb follows words ending in consonants: *գնում եմ* [g^onum em] *I am going*, *ասում են* [asum en] *they say*, etc.

b) as [ye] following words ending in vowels: *գալու եմ* [galu yem] *I will come*, *տղա ես* [t^ogha yes] *you are a boy*, etc.

է է appears

1. in initial position of words and stands for [e] as in English *end*.

էփան [ezhan] *cheap*, *էջ* [ej] *page*, *էակ* [eyak] *creature*, etc.

2. in final and medial position of words as a result of compounding or derivation:

չէ *is not* (from *չ+է* *not+is*), *անհանալ* *to disappear* (from *ան+հանալ*, literally: *un+exist*), *վայրէջք* [vayrech^hk^h] *descent* (from *վայր+իջնել* *down+to descent*), etc.

X WRITING

խ, խոսել, ծ, ծառ, կ, կես, չ, չուկ, դ, աղ

խ, խոսել, ծ, ծառ, կ, կես, Չ, Չուկ, դ, աղ

<i>խ,</i>	<i>խոսել,</i>	<i>ծ,</i>	<i>ծառ,</i>	<i>կ,</i>	<i>կես,</i>	<i>ճ,</i>	<i>ճուկ,</i>	<i>դ,</i>	<i>աղ</i>
<i>խ,</i>	<i>խոսել,</i>	<i>ժ,</i>	<i>ժառ,</i>	<i>կ,</i>	<i>կես,</i>	<i>Չ,</i>	<i>Չուկ,</i>	<i>Ղ,</i>	<i>Աղ</i>
[kʰ]	[kʰosel]	[ts]	[tsar]	[k]	[kes]	[dz]	[dzuk]	[gh]	[agh]

ց, ցուցակ, յ, յուր, շ, շուն, չ, չամիչ, պ, պապիկ

Կ, Կուցակ, Յ, Յուր, Շ, Շուն, Չ, Չամիչ, Պ, Պապիկ

<i>ց,</i>	<i>ցուցակ,</i>	<i>յ,</i>	<i>յուր,</i>	<i>շ,</i>	<i>շուն,</i>	<i>չ,</i>	<i>չամիչ,</i>	<i>պ,</i>	<i>պապիկ</i>
<i>Ց,</i>	<i>Ցուցակ,</i>	<i>Յ,</i>	<i>Յուր,</i>	<i>Շ,</i>	<i>Շուն,</i>	<i>Չ,</i>	<i>Չամիչ,</i>	<i>Պ,</i>	<i>Պապիկ</i>
[tsʰ]	[tsʰ utʰsʰ ak]	[y]	[yur]	[ʃh]	[ʃhun]	[tʃʰ]	[tʃʰ amitʃʰ]	[p]	[papik]

XI EXERCISES

1. Combine words from the left column with appropriate words from the right column.

a. Կարիներն	որտե՞ղ է Ձեր հաշվիչը:
b. Պարոն Սարյան,	չատ է խոսում:
c. Օրիորդ,	մի կտոր կարկանդակ կտա՞ս:
d. Արմեն,	Ձեր անունն ի՞նչ է:
e. Երեխաները	քո աթոռն այնտեղ է:
f. Սուրեն,	գիտե՞ք:
g. Մենք երկու լեզու	խաղում են:

2. Form mini-dialogues according to the patterns in 1, 2, 3, 4, and 5. Replace the requested item մատիտ with գրիչ, քանոն, ուետին, հաշվիչ, etc.

1. A. Մատիտս ո՞րտեղ է:
B. Չգիտեմ, սա իմ մատիտն է:
2. A. Այս մատիտը ո՞ւմն է. քո՞նն է:
B. Այո՛, սա իմն է:
3. A. Մարի, սա քո՞ մատիտն է:
B. Ո՛չ, այս մատիտը իմը չէ:
4. A. Ձեր մատիտը մի ըոպեով կտա՞ք:
B. Միրո՞վ, բայց սա իմը չէ, նրանն է:
5. A. Սա իմ մատիտը չէ: Որտե՞ղ է իմը:
B. Չգիտեմ, թե քոնն ուր է. իմն այստեղ է:
6. A. Ո՞վ ինձ մի մատիտ կտա:
B. Իմ մատիտը ոչ ոքի չեմ տա:

3. Answer the following questions.

- a. Հայերեն խոսո՞ւմ ես: Այո՛, խոսում եմ:
- b. Անգլերեն կարդո՞ւմ ես: Ո՛չ, չեմ կարդում:
- c. Գերմաներեն գիտե՞ս: Այո՛, ...
- d. Հեռախոս ունե՞ս: Այո՛, ...
- e. Ուսանո՞ղ ես: Ո՛չ, ...
- f. Շա՞տ լեզուներ գիտե՞ս: Ո՛չ, ...
- g. Հայերեն կարդալ կարո՞ղ ես: Այո՛, ...
- h. Չինարեն գիտե՞ս: Ո՛չ, ...
- i. Ժամանակ ունե՞ս: Ո՛չ, ...

4. Answer the questions following the pattern.

- a. Սուրճ խմո՞ւմ էս: Առաջ խմում էի, բայց հիմա չեմ խմում:
- b. Քաղցրեղեն սիրո՞ւմ էս: Առաջ սիրում էի, բայց ...
- c. Ջոնը ծխո՞ւմ է: Առաջ ...
- d. Երեխան ախորժակ ունի՞: Առաջ ...
- e. Նրանք թատրոն գնո՞ւմ են: Առաջ ...
- f. Սեղաններին ուտելիք կա՞: Առաջ չատ ...
- g. Այս գույնը հավանո՞ւմ էս: Առաջ ...

5. Complete the sequences by translating the English text.

- a. Այս տունը սիրում եմ: (It is my house.)
- b. Մեր քաղաքը գեղեցիկ է: (I like your city, Maria.)
- c. Նրանք հայերեն են սովորում: (Their teacher is Armenian.)
- d. Իմ հասցեն ունե՞ս: (I don't. What is your address?)
- e. Անունս Մարի է: (And what is your surname, Maria?)
- f. Քաղաքացիությունս ամերիկյան է: (And what is your citizenship, Ani?)
- g. Իմ մայրենի լեզուն հայերենն է: (And my mother tongue is English.)
- h. Այնտեղ մի գիրք կա: (That is my book.)

6. Derive abstract nouns from the adjectives.

- a. Շուկան գեղեցիկ է: Ինչպիսի՞ գեղեցկություն:
- b. Սեղանը առատ է: Ինչպիսի՞ ...
- c. Երկիրը մեծ է: Ինչպիսի՞ ...
- d. Սարը բարձր է: Ինչպիսի՞ ...
- e. Բոլորը ուրախ են: Ինչպիսի՞ ...
- f. Միրգը թարմ է: Ինչպիսի՞ ...
- g. Ծիրանը քաղցր է: Ինչպիսի՞ ...

7. Complete the sentences by inverting the word order.

- a. Խոսում էս: Շատ ես խոսում:
- b. Սիրում եմ: Շատ ...
- c. Սովորում եմ: Այստեղ ...
- d. Աչխատում է: Լավ ...
- e. Խոսում է: Ռուսերեն ...
- f. Կարդում է: Վատ ...
- g. Տալիս ես: Քիչ ...

8. Use an appropriate present-tense form of the verb given in parentheses.

- a. Ես շատ ... (սիրել [sirel] to love) կարդալ:
Ես շատ եմ սիրում կարդալ:
- b. Դու ամեն օր ... (գալ [gal] to come) համալսարան:
- c. Արվին ի՞նչ ... (ուզել [uzel] to wish) սովորել:
- d. Դուք այս ամառ ո՞ւր ... (գնալ [gʰnal] to go)
- e. Մենք շատ ... (սիրել [sirel] to love) մեր երկիրը:
- f. Այս ուսանողները հայերեն ... (սովորել [sovorel] to study):
- g. Դուք այստեղ ի՞նչ ... (անել [anel] to do).

9. How would you say it in Armenian? Make a polite request.

- a) You are in class; you need certain things.
 - a. You need a dictionary.
 - b. You are looking for a pencil.
 - c. You need a calculator.
 - d. You have run out of paper.
 - e. You are looking for a piece of chalk.
 - f. You have left your ruler behind at home.
 - g. You cannot find your eraser.
- b) You are sitting around a table with friends; you cannot reach many things.
 - a. The salt is too far from you.
 - b. You need a piece of bread.
 - c. You are thirsty.
 - d. Your wine glass is empty.
 - e. The salad is out of reach.
 - f. You need some pepper.
 - g. You would like some juice.
- c) You are filling out a form for a foreigner. You ask:
 - a. His/her name.
 - b. His/her address.
 - c. His/her telephone number.
 - d. His/her citizenship.
 - e. His/her mother tongue.
 - f. The languages he/she speaks.

10. Answer the questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Ո՞րտեղ է տիկին Սմիթը այս ամառ:
- b. Ո՞վ է նրա առաջնորդը:
- c. Ո՞վ է Կարինեն:
- d. Ո՞ւր է տանում Կարինեն տիկին Սմիթին:
- e. Տիկին Սմիթը Կենտրոնական շուկան հավանո՞ւմ է:
- f. Ի՞նչ է ասում տիկին Սմիթը:
- g. Ո՞ր միրգն է, որ տիկին Սմիթը ամենից շատ է հավանում:
- h. Ի՞նչ է prunus armeniaca-ն:
- i. Դուք ծիրան սիրո՞ւմ եք:

XII PROVERBS

Սոված մարդը քարից փափուկը կուտի:

[Sovats mart^h ə k^h arits^h p^h ap^h ukə kuti]

The hungry will eat anything softer than stone.

Խոսքը քամին կտանի, կերածը կմնա:

[Khosk^h ə k^h amin k^ə tani, keratsə k^ə m^ə na]

What you say, wind will carry away; what you eat, will stay.

(Մարդուս) ախորժակն ատամի տակն է:

[(Mart^h us) akhorzhakn atami takn e]

A person's appetite is under his teeth.

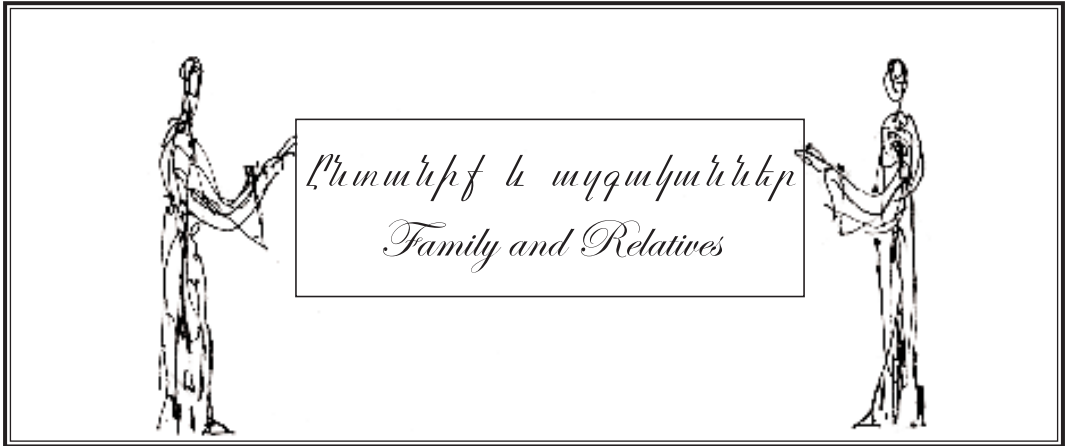
(Message: Once you start eating, you work up your appetite.)

Բանը ծնունդը չէ, բանը սնունդն է:

[Banə ts^ə nundə ch^h e, banə s^ə nundn e]

It's not the nature, it's the nurture (that counts).

Unit 4

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Introducing family and friends	68
<i>Vocabulary:</i>	Family and relatives	72
<i>Grammar</i>	VERBS: The aorist (simple past)	74
	NOUNS: 1. The declension paradigm	77
	2. The nominative and accusative cases	78
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Some Armenian expressions of politeness	80
<i>Word Formation:</i>	Diminutives	82
<i>Pronunciation:</i>	The letters Պ պ, Տ տ and Թ թ	83
<i>Orthography:</i>	Ո ո or Օ օ ?	84
<i>Writing:</i>	Ջ ձ, Վ վ, Տ տ, Ր ր, Փ փ, Ք ք, Ֆ ֆ, Ճ ճ, Ելլ, Լ Լ	85

I DIALOGUES

1. Two friends, A and B, are looking through a family photo album.

- A. *Ի՜նչ սիրունիկ երեխա է:*
[Inch^h sirunik yerek^hja e] What a lovely baby!
- B. *Քրոջս տղան է, վեց ամսական:*
[K^h ʔroch^hʔs t^əghan e, vetʃ^h amsakan] He is my nephew, six months old.
- A. *Իսկ ո՞վ է այս համակրելի կինը:*
[Isk ov e ays hamakreli kinə?] And who is this lovely woman?
- B. *Եղբորս նշանածն է:*
[Yeghpors n^əʃhanatʃn e] She is my brother's fiancée.
- A. *Իսկ կողքինները ովքե՞ր են:*
[Isk kog^hk^h innerə ovk^h er en?] And who are those next to her?
- B. *Սա քույրս է, իսկ սա եղբորս տղան է:*
[Sa k^h uyr^əs e, isk sa yeghpors t^əghan e] This is my sister and this is my nephew.
- A. *Ծնողներիդ նկարը ունե՞ս:*
[Tʃ^ənoghnerit n^əkarə unes?] Do you have a picture of your parents?
- B. *Ահա նրանք՝ նոր նշանված:*
[Aha n^ərank^h, nor n^əʃhanvatʃ] Here they are, newly engaged.
- A. *Դու մորդ նման ես:*
[Du mor^ət n^əman es] You look like your mother.
- B. *Գիտեմ: Իսկ սա տատիկս է,*
[Gitem. Isk sa tatik^əs e] I know. And this is my grandmother,
սա էլ պապիկս՝ մորս ծնողները:
[sa e^l papik^əs, mor^əs tʃ^ənoghnerə] and this is my grandfather, my mother's parents.
- A. *Ինչքա՛ն երիտասարդ են:*
[Inch^hk^han yeritasart^h en!] How young they are!
- B. *Ո՛չ, սա հին նկար է:*
[Voč^h, sa hin n^əkar e] No, this is an old picture.
- Տատս հիմա իննսուն տարեկան է:*
[Tat^əs hima inn^əsun tarekan e] My grandmother is 90 years old now.
- A. *Կարծեմ նոր տեսա նրան այգում:*
[Kartʃem nor tesa n^əran aygum] I think I just saw her in the garden.
- B. *Այո՛, ինքն է, արի՛ ծանոթացնեմ:*
[Ayo, ink^hn e, ari tʃanot^hatʃ^hanem!] Yes, it's her; let me introduce you.

2. A and B are getting to know each other.

- A. **Ծանոթանանք:** [Tʃanoth^hanank^h] Let's get to know each other.
- Անունս Արամ է:** [Anun^əs Aram e] My name is Aram.
- B. **Ուրախ եմ ծանոթանալու համար:** [Urakh^h em tʃanoth^hanalu hamar] I am pleased to meet you.
- Մինաս Ազարյան:** [Minas Azaryan] Minas Azarian.
- Իսկ սա կինս է՝ Կարինեն:** [Isk sa kin^əs e, Karinen] And this is my wife, Karine.
- A. **Շատ ուրախ եմ:** [ʃhat urakh^h em] A pleasure to meet you.
- Տանտերը ձեր ի՞նչն է,** [Tanterə dzer inch^hn e,] How is the host related to you?
- ձեր եղբայրն է:** [dzer yeghpayrn e?] Is he your brother?
- B. **Այո՛: Իսկ դուք եղբորս ընկերն եք:** [Ayo! Isk duk^h yeghpore^s ənkern ek^h?] Yes. And are you my brother's friend?
- A. **Ո՛չ, աշխատակիցը:** [Voçh^h, aʃhkʰatakits^hə] No, his colleague.

3. A is introducing her friend, B, to her mother, C.

- C. **Չեմ կարծում, որ իրար ծանոթ ենք:** [Ch^h em kartsum vor irar tʃanoth^henk^h] I don't think we have met.
- A. **Մայրիկ, սա Արամն է՝ դասընկերս:** [Mayrik, sa Aramn e, dasənkere^s] Mother, this is Aram, my classmate.
- Արամ, ծանոթացի՛ր, մայրս է:** [Aram, tʃanoth^hats^hir, mayr^əs e] Aram, meet my mother.
- B. **Արամ: Շատ ուրախ եմ, տիկին:** [Aram. ʃhat urakh^h em, tikin] Aram. Very pleased to meet you, Madam.
- C. **Չեր մասին շատ եմ լսել:** [Dzer masin ʃhat em l^əsel] I have heard a lot about you.
- Ուրախ եմ, որ վերջապես** [Urakh^h em vor verçh^hapes] I am happy to meet you

- անձամբ եմ ծանոթանում:*
[andzamb em tʃanot^h anum] in person at last.
- B. *Նմանապես:*
[N^əmanapes] Likewise.
- A. *Արամ, արի՛ մյուսներին էլ*
[Aram, ari myusnerin el] Aram, let me introduce
քեզ ծանոթացնեմ:
[kez tʃanot^h atʃ^h ənem] you to the others as well.
- B. *Միտո՛ղ, գնանք:*
[Sirov, g^ənank^h !] Gladly, let's go!

II TEXT

ՀՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

[Hor khorhurt^h ə]

Մի հայր միշտ խորհուրդ էր տալիս որդիներին, որ համերաշխ ապրեն իրար հետ:
[Mi hayr miʃht khorhurt^h er talis vort^h inerin, vor hamerasħkħ apren irar het.

Որդիները չէին լսում իրենց հորը: Մի օր հայրը հրամայեց՝ մի ցախավել բերեն:
Vortinerə ċh^h eyin l^əsum irentʃ^h horə. Mi or hayrə hramayetʃ^h mi tʃ^h akħavel beren.

Ցախավելը տվեց որդիներին և առաջարկեց, որ այն կտորեն: Որդիները փորձեցին,
Tʃ^h akħavelə t^əvetʃ^h vort^h inerin yev ařaċh^h arketʃ^h, vor ayn kotren. Vort^h inerə portʃ^h etʃ^h in,

բայց չկարողացան կտորել: Այն ժամանակ հայրը քանդեց ցախավելը և շյուղերը
baytʃ^h ċh^h əkarogħatʃ^h an kotrel. Ayn zħamanak hayrə k^h andetʃ^h tʃ^h akħavelə yev ūyugħerə

մեկ-մեկ տվեց որդիներին, որ կտորեն: Որդիները հեշտությամբ կտորեցին առանձին
mek-mek t^əvetʃ^h vort^h inerin, vor kotren. Vort^h inerə heʃhtut^h yamb kotretʃ^h in arandzin

շյուղերը: Ապա հայրը ասաց որդիներին. – Այսպես էլ դուք, եթե իրար
ūyugħerə. Apa hayrə asatʃ^h vort^h inerin. – Ayspes el duk^h, yet^h e irar

ամուր բռնեք, ոչ մեկը չի կարողանա հաղթել ձեզ, իսկ եթե կռվեք, խռովեք,
amur b^əřnek^h, voċh^h mekə ċh^h i karoghana ħakħt^h el dzez, isk yet^h e k^əřvek^h, ħħ^ərovek^h,

ձեզ մեկ-մեկ կտորելը հեշտ կլինի:
dzez mek-mek kotrelə heʃht k^əlini.]

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

հոր (genitive from հայր <i>father</i>)	[hor]	<i>father's</i>
խորհուրդ	[khorhurt ^h]	<i>advice</i>
խորհուրդ տալ	[khorhurt ^h tal]	<i>to advise</i>
որդի	[vort ^h i]	<i>son</i>
համերաշխ	[hameras ^h kh]	<i>in harmony</i>
ապրել	[aprel]	<i>to live</i>
իրար հետ	[irar het]	<i>with each other</i>
լսել	[l ^o sel]	<i>to listen to, to obey</i>
իրենց	[irents ^h]	<i>their</i>
մի օր	[mi or]	<i>one day</i>
հրամայել	[hramayel]	<i>to order</i>
ցախավել	[ts ^h ak ^h avel]	<i>birch-broom</i>
բերել	[berel]	<i>to bring, to fetch</i>
առաջարկել	[arach ^h arkel]	<i>to propose</i>
կոտրել	[kotrel]	<i>to break</i>
փորձել	[port ^h el]	<i>to try</i>
բայց	[bayts ^h]	<i>but</i>
կարողանալ	[karogh ^h anal]	<i>to be able</i>
այն ժամանակ	[ayn zh ^h amanak]	<i>at that time, then</i>
քանդել	[k ^h andel]	<i>to untie</i>
շյուղ	[shyugh]	<i>twig</i>
մեկ-մեկ	[mek-mek]	<i>one by one</i>
տվեց (past from տալ <i>to give</i>)	[t ^o vet ^h]	<i>gave</i>
հեշտու[թյամբ	[heshtut ^h yamb]	<i>with ease</i>
առանձին	[arandzin]	<i>separate, single</i>
այսպես էլ	[ayspes el]	<i>this way, thus</i>
եթե	[yet ^h e]	<i>if</i>
իրար	[irar]	<i>each other</i>
ամուր	[amur]	<i>strong</i>
բռնել	[b ^o inel]	<i>to hold</i>
ոչ մեկը	[voch ^h meka]	<i>nobody</i>
հաղթել	[haght ^h el]	<i>to vanquish</i>
իսկ	[isk]	<i>but</i>
կռվել	[k ^o rvel]	<i>to fight</i>
խուռովել	[kh ^o rovel]	<i>to get alienated</i>
հեշտ կլինի	[hesht k ^o lini]	<i>it will be easy</i>

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ԸՆՏԱՆԻՔ, ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐ	[Պտանի՞, azgakanner]	FAMILY, RELATIVES
ծնողներ	[tʰənoɣhner]	parents
հայր(իկ), պապա (coll.)	[hayr(ik), papa]	father
մայր(իկ), մամա (coll.)	[mayr(ik), mama]	mother
որդի, տղա	[vortʰi, tʰəɣha]	son
տղա	[tʰəɣha]	boy
դուստր, աղջիկ	[dustʰr, aɣhɔtʰik]	daughter
աղջիկ	[aɣhɔtʰik]	girl
պապ(իկ)	[pap(ik)]	grandfather
տատ(իկ)	[tat(ik)]	grandmother
թոռ(նիկ)	[tʰoɾ(nik)]	(little) grandchild
ծոռ	[tʰsoɾ]	great-grandchild
եղբայր	[yeghpayr]	brother
քույր	[kʰuyr]	sister
հորեղբայր	[horeghpayr]	paternal uncle
հորաքույր	[horakʰuyr]	paternal aunt
քեռի	[kʰeɾi]	maternal uncle
մորաքույր	[morakʰuyr]	maternal aunt
զարմիկ	[zarmik]	cousin (male)
զարմուհի	[zarmuhi]	cousin (female)
ամուսին	[amusin]	husband
կին	[kin]	wife, woman
խորթ մայր, մայրացու	[kʰortʰ mayr, mayratsʰu]	stepmother
խորթ հայր, հայրացու	[kʰortʰ hayr, hayratsʰu]	stepfather
քավոր	[kʰavor]	best man
կնքահայր	[kʰənkʰ ahayr]	godfather
քավորակին	[kʰavorakin]	best man's spouse
կնքամայր	[kʰənkʰ amayr]	godmother

UNIT 4

նշանվել	[nʰsʰanvel]	<i>to get engaged</i>
նշանած	[nʰsʰanatsʰ]	<i>fiancé</i>
նշանված	[nʰsʰanvatʰsʰ]	<i>engaged</i>
ամուսնանալ	[amusnanal]	<i>to marry, to get married</i>
ամուսնացած	[amusnatʰsʰ atʰsʰ]	<i>married</i>
ամուրի	[amuri]	<i>bachelor</i>
հարսանիք	[harsanikʰ]	<i>wedding</i>
ամուսնալուծութիւն	[amusnalutsʰutʰ yun]	<i>divorce</i>
բաժանվել	[bazʰanvel]	<i>to get divorced</i>
բաժանված	[bazʰanvatʰsʰ]	<i>divorced</i>
այրի	[ayri]	<i>widow(er)</i>
որբ	[vorpʰ]	<i>orphan</i>
խնամի(ներ)	[kʰhʰnami(ner)]	<i>in-law(s)</i>
զույգ	[zuykʰ]	<i>couple</i>
(ս)կեսուր	[(s)kesur]	<i>mother-in-law (husband's mother)</i>
(ս)կեսրայր	[(s)kesrayr]	<i>father-in-law (husband's father)</i>
զոքանչ	[zokʰ anchʰ]	<i>mother-in-law (wife's mother)</i>
աներ	[aner]	<i>father-in-law (wife's father)</i>
հարս	[hars]	<i>daughter-in-law, sister-in-law, bride</i>
հարսնացու	[harsnatʰsʰ u]	<i>bride, bride-to-be</i>
փեսա	[pʰ esa]	<i>son-in-law, brother-in-law, bridegroom</i>
փեսացու	[pʰ esatʰsʰ u]	<i>bridegroom</i>
տալ	[tal]	<i>sister-in-law (husband's sister)</i>
տեղր	[tekʰ ʰr]	<i>brother-in-law (husband's brother)</i>
քենի	[kʰ eni]	<i>sister-in-law (wife's sister)</i>
քենակալ	[kʰ enakal]	<i>husband of the wife's sister</i>
աներձագ	[anerdzakʰ]	<i>brother-in-law (wife's brother)</i>
երեխա	[yerekʰha]	<i>child</i>
մանուկ	[manuk]	<i>infant</i>
պատանի	[patani]	<i>adolescent</i>

V GRAMMAR

A. VERBS

1. The aorist (simple past) tense

The aorist or the simple past is the only simple tense in the conjugation paradigm of the Armenian indicative mood. It expresses a completed action in the past without any implication of duration or progression. **EXAMPLES:** *զրեցի I have written or I wrote* from *զրեւլ* and *կարդացի I have read or I read* from *կարդալ*. Below is the aorist pattern for the majority of regular verbs that belong to the first (infinitive ending in *-ել*) and second conjugation (infinitive ending in *-ալ*). What follows is a conjugation paradigm of the verbs *զրեւլ* and *կարդալ*, in both affirmative and negative forms:

SINGULAR		
1st pers. (<i>ես</i>)	verb stem + <i>եցի/ացի</i>	[verb stem + etʰi/atʰi]
2nd pers. (<i>դու</i>)	verb stem + <i>եցիր/ացիր</i>	[verb stem + etʰir/atʰir]
3rd pers. (<i>նա</i>)	verb stem + <i>եց/աց</i>	[verb stem + etʰ/atʰ]
PLURAL		
1st pers. (<i>մենք</i>)	verb stem + <i>եցինք/ացինք</i>	[verb stem + etʰinkʰ/atʰinkʰ]
2nd pers. (<i>դուք</i>)	verb stem + <i>եցիք/ացիք</i>	[verb. stem + etʰikʰ/atʰikʰ]
3rd pers. (<i>նրանք</i>)	verb stem + <i>եցին/ացին</i>	[verb. stem + etʰin/atʰin]

AORIST

	<i>զրեւլ</i>		<i>կարդալ</i>	
	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(<i>ես</i>)	<i>զրեցի</i>	<i>չզրեցի</i>	<i>կարդացի</i>	<i>չկարդացի</i>
(<i>դու</i>)	<i>զրեցիր</i>	<i>չզրեցիր</i>	<i>կարդացիր</i>	<i>չկարդացիր</i>
(<i>նա</i>)	<i>զրեց</i>	<i>չզրեց</i>	<i>կարդաց</i>	<i>չկարդաց</i>
(<i>մենք</i>)	<i>զրեցինք</i>	<i>չզրեցինք</i>	<i>կարդացինք</i>	<i>չկարդացինք</i>
(<i>դուք</i>)	<i>զրեցիք</i>	<i>չզրեցիք</i>	<i>կարդացիք</i>	<i>չկարդացիք</i>
(<i>նրանք</i>)	<i>զրեցին</i>	<i>չզրեցին</i>	<i>կարդացին</i>	<i>չկարդացին</i>

Some verbs deviate from this pattern. Instead of ending in *-(եց)ի* and *-(աց)ի*, these verbs end in a *-ա*: *-ա, -ար, -ալ, -անք, -աք, -ան*. Compare the verb *տեսնել to see*:

տեսա I saw, տեսար you saw, տեսալ he/she saw, տեսանք we saw, տեսաք you saw, տեսան they saw.

Knowledge of the aorist forms is important as other verbal forms are derived either from the infinitive or the aorist stem. Here are some basic rules for the aorist stem construction:

1. replacing the infinitive endings *-ել* with *-եց*, and *-ալ* with *-աց* (plus ending *-ի*):

INFINITIVE	AORIST STEM	AORIST (1st pers. sing.)
<i>գր-ել</i>	<i>գրեց-</i>	<i>գրեցի</i> I wrote
<i>կարդ-ալ</i>	<i>կարդաց-</i>	<i>կարդացի</i> I read

2. dropping the infixes *-ն-* and *-չ-* from verbs (plus ending *-ա*):

<i>ընկ-ն-ել</i> to fall	<i>ընկ-</i>	<i>ընկ-ա</i> I fell
<i>տես-ն-ել</i> to see	<i>տես-</i>	<i>տես-ա</i> I saw
<i>կոր-չ-ել</i> to disappear	<i>կոր-</i>	<i>կոր-ա</i> I disappeared

3. changing *ն* to *ց* in verbal derivations with the infix *-ան-* or *-են-* (plus ending *-ա*):

<i>մեծ-ան-ալ</i> to grow big	<i>մեծաց-</i>	<i>մեծաց-ա</i> I grew big
<i>ծեր-ան-ալ</i> to grow old	<i>ծերաց-</i>	<i>ծերաց-ա</i> I grew old
<i>պարծ-են-ալ</i> to boast	<i>պարծեց-</i>	<i>պարծեց-ա</i> I boasted

4. changing *ն* to *ր* in verbal derivations with the infix *-ացն-* or *-եցն-* (plus ending *-ի*):

<i>հեռացն-ել</i> to remove	<i>հեռացր-</i>	<i>հեռացրի</i>
<i>ծիծաղեցն-ել</i> to make laugh	<i>ծիծաղեցր-</i>	<i>ծիծաղեցրի</i>

The following verbs have irregular aorist forms:

<i>լինել</i> - to be	<i>եղ-ա, եղար, եղավ, եղանք, եղաք, եղան</i>
<i>առնել</i> - to take	<i>առ-ա, առար, առավ, առանք, առաք, առան</i>
<i>դնել</i> - to put	<i>դրեց-ի</i> (or <i>դրի</i>), <i>դրեցիր, դրեց, դրեցինք, դրեցիք, դրեցին</i>
<i>անել</i> - to do	<i>արեց-ի</i> (or <i>արի</i>), <i>արեցիր, արեց, արեցինք, արեցիք, արեցին</i>
<i>գալ</i> - to come	<i>եկ-ա, եկար, եկավ, եկանք, եկաք, եկան</i>
<i>տալ</i> - to give	<i>տվեց-ի</i> (or <i>տվի</i>), <i>տվեցիր, տվեց, տվեցինք, տվեցիք, տվեցին</i>
<i>ուտել</i> - to eat	<i>կեր-ա, կերար, կերավ, կերանք, կերաք, կերան</i>
<i>ընկնել</i> - to fall	<i>ընկ-ա, ընկար, ընկավ, ընկանք, ընկաք, ընկան*</i>

The negative forms of the aorist are constructed by prefixing the negative marker *չ-*:

<i>գրեցի</i> I wrote or I have written	→ <i>չգրեցի</i> I didn't write or I haven't written
<i>կարդացի</i> I read or I have read	→ <i>չկարդացի</i> I didn't read or I haven't written
<i>արեցի</i> I did or I have done	→ <i>չարեցի</i> I didn't do or I haven't done
<i>ընկա</i> I fell or I have fallen	→ <i>չընկա</i> I didn't fall or I haven't fallen
<i>առա</i> I took or I have taken	→ <i>չառա</i> I didn't take or I haven't taken

* See the table of irregular verbs in the Appendix (pp. 334-335).

2. Uses of the aorist tense

The Armenian aorist or simple past tense has several equivalents in English translation. With reference to usual activities in the past, it corresponds to the English simple past:

Երեկ նա երկար աշխատեց, գործը վերջացրեց ու գնաց:
 [Yerek na yerkar ašhkhataṭṭṣ^h, gortṣə verčh^h atṣ^h ʔrets^h u g^ənatṣ^h]
Yesterday he worked for a long time, finished his business and left.

As mentioned before, the aorist or simple past tense denotes an action completed at some point in the past without any implication of the duration or progression. In this sense, it differs from the Armenian imperfect tense, which indicates a past action in progress:

Նկարում էի, երբ դու ներս մտար:
 [N^əkarum eyi, yerp^h du ners m^ətar]
I was painting when you came in.

The Armenian aorist can be viewed as the equivalent of the English present perfect, which refers to a past action that has current relevance:

Պատուհանը կոտրեցի:	Այսպիսով մենք այլևս չխոսեցինք:
[Patuhanə kotrets ^h i]	[Ayspisoṽ menk ^h aylyev ^ə s čh ^h ʔkħosets ^h ink ^h]
<i>I have broken the window.</i>	<i>Thus we haven't spoken any more.</i>

It is important to note that the Armenian aorist differs from other past tenses in that it is the witness' tense. It is used only if the speaker has either witnessed the activity or if he/she can speak about it with absolute certainty.

The aorist has various secondary functions in colloquial Armenian:

a) as an action very close to the present time or one that is to follow immediately in time. Note in the following example the translation of *գնացի* as *I am going*:

Ես իմ ասելիքն ասացի. հիմա դու գիտես:
 [Yes im aselik^hn asatṣ^h i; hima du gites]
I said what I had to say; now it's up to you.

b) it can be used as a directive, an appeal for immediate action:

Շուտ արեք, շարժվեցի՛նք:
 [Šhut arek^h, žharzħ^əvets^h ink^h !]
Hurry up, let's go!

c) in conditional sentences, the aorist can replace the subjunctive mood.

Եկար, կգնանք. չեկար՝ կմնանք:
 [Yekar, k^əg^ənank^h; čh^h ekar, k^əm^ənank^h]
If you come, we'll go; if you don't come, we'll stay.

Note that in the above sentence *եկար* is translated as *if you come*:

B. NOUNS

1. The declension paradigm

To fulfill various syntactic functions in a sentence, nouns and pronouns in some languages have an extensive declension system. In other languages, these functions are performed by prepositions and postpositions (see Unit 7, pp. 158-159). English and Armenian have both, although Armenian has a more elaborate system of noun and pronoun declensions.*

Nouns in Armenian have an elaborate declension paradigm, which may overwhelm the English speaker. They change forms either by taking case markers, by undergoing vowel alternations or inner permutations, or by doing both (see Unit 5, pp. 107-108).

Armenian has seven cases: nominative, accusative, genitive, dative, ablative, instrumental, and locative. The first four cases, nominative and accusative, genitive and dative, form two pairs that may correspond in form but differ in syntactic function. The following specific questions address the different functions of each case:

Cases	person		non-person	
Nominative:	ո՞վ	[ov?] <i>who?</i>	ի՞նչ(ը)	[inch ^h (ə)?] <i>what?</i>
Accusative:	ո՞ւմ	[um?] <i>whom?</i>	ի՞նչ(ը)	[inch ^h ə?] <i>what?</i>
Genitive:	ո՞ւմ	[um?] <i>whose?</i>	ի՞նչի՞	[inch ^h i?] <i>whose? of what?</i>
Dative:	ո՞ւմ	[um?] <i>to whom?</i>	ի՞նչի՞(ն)	[inch ^h i(n)?] <i>to/for what?</i>
Ablative:	ումի՞ց	[umits ^h ?] <i>from whom?</i>	ի՞նչի՞ց	[inch ^h its ^h ?] <i>from what?</i>
Instrumental:	—		ի՞նչո՞վ	[inch ^h ov?] <i>with what?</i>
Locative:	—		ի՞նչո՞ւմ	[inch ^h um?] <i>in what?</i>
	Singular	Plural	Singular	Plural
Nominative:	<i>աշակերտ(ը)</i>	<i>աշակերտներ(ը)</i>	<i>դպրոց(ը)</i>	<i>դպրոցներ(ը)</i>
Accusative:	<i>աշակերտին</i>	<i>աշակերտներին</i>	<i>դպրոց(ը)</i>	<i>դպրոցներ(ը)</i>
Genitive:	<i>աշակերտի</i>	<i>աշակերտների</i>	<i>դպրոցի</i>	<i>դպրոցների</i>
Dative:	<i>աշակերտի(ն)</i>	<i>աշակերտների(ն)</i>	<i>դպրոցի(ն)</i>	<i>դպրոցների(ն)</i>
Ablative:	<i>աշակերտից</i>	<i>աշակերտներից</i>	<i>դպրոցից</i>	<i>դպրոցներից</i>
Instrumental:	<i>աշակերտով</i>	<i>աշակերտներով</i>	<i>դպրոցով</i>	<i>դպրոցներով</i>
Locative:	—	—	<i>դպրոցում</i>	<i>դպրոցներում</i>

*English nouns change forms either to express possession or when they are used in the plural (cf. *father's, fathers*).

2. The nominative and accusative cases

The *nominative* case in singular is the citation form of nouns as they appear in dictionaries. It is the initial form in a declension paradigm and has no explicit case markers. It can, however, be used with or without determiners, i.e. a definite article (*-ը/-ն*) (see Unit 1, p. 13) or a possessive article ending in *-ս, -դ* or *-ը/-ն* (see p. 55) as the case may be.

The noun in the nominative case serves primarily as the subject of a sentence, a topic about which a comment is made:

Անահիտը վառ գույներ էր սիրում:
[Anahitə var guyner er sirum]
Anahit liked bright colors.

Գորգս նոր է:
[Gorgʰs nor e]
My carpet is new.

In the above sentences, **Անահիտը** [Anahitə] *Anahit* and **գորգս** [gorgʰs] *my carpet* are subjects and appear in the nominative case. They can be elicited in response to the questions **ո՞վ** [ovʰ?] *who?* (**Անահիտը**) and **ի՞նչը** [inčʰəʰ?] *what?* (**գորգը**) respectively.

The secondary syntactic function of the nominative case is also to serve as subject complement, linked to the subject by the auxiliary verb **եմ** or other copular verbs:

Եղբայրս բժիշկ է:
[Yeghpayrʰs bəzhiʃhk e]
My brother is a physician.

Արամը մնում է ընկերս:
[Aramə mʰnum e ənkerʰs]
Aram remains my friend.

In the first sentence, both the subject **եղբայրս** [yeghpayrʰs] *my brother* and its complement **բժիշկ** [bəzhiʃhk] *physician* appear in the nominative case. They are linked to each other by the copula **է** *is*. In the second sentence, it is the verb **մնալ** [mʰnal] *to remain* that links the subject **Արամը** [Aramə] *Aram* to **ընկերս** [ənkerʰs] *my friend*, and both nouns are used in the nominative case.

The *accusative* varies depending on the semantics of the noun. Eastern Armenian makes a person vs. non-person distinction: nouns that indicate persons use explicit case markers, namely the dative form (see p. 77) while nouns for non-persons do not change, thus coinciding with the nominative. In a sentence, the accusative performs the following functions:

a) A direct object governed by a transitive verb:

Հայրը գովում է որդուն:
[Hayrə govum e vortʰun]
The father praises his son.

Նկարներս տեսո՞ր:
[Nʰkarnerʰs tesarʰ?]
Have you seen my pictures?

In these sentences, **որդուն** [vortʰun] *son* and **նկարներս** [nʰkarnerʰs] *my pictures* are direct objects of the transitive verbs **գովել** [govel] *to praise* and **տեսնել** [tesnel] *to see* respectively. Note that in the first sentence, the question asked is (**ո՞ւմ**) [umʰ?] *whom?* with reference to **որդուն** [vortʰun] and that both the question and the form of the noun **որդի** [vortʰi] correspond to the dative case (see pp. 102-103). In the second sentence the ques-

tion (**ի՞նչ**) [inçh^h?] *what?* refers to an non-person; hence the form **նկարներս** [n^okarners] that coincides with the nominative case.

b) A local adverb that answers the question **ուր** [ur?] *where?*

Վերջապես տուն եկա:
[Verçh^hapes tun yeka]
At last I came home.

Երբեմն գրադարան էի գնում:
[Yerp^hem^on gradaran eyi g^onum]
I used to go to the library sometimes.

Here, the unmarked nouns **տուն** [tun] and **գրադարան** [g^oradaran] are adverbials of place.

c) A temporal adverbial that answers the question **երբ** [yerp^h?] *when?*

Մի օր էլ նա անհետացավ:
[Mi or el na anhetats^hav]
One day he disappeared.

Հաջորդ տարի կտեսնվենք:
[Hajort^h tari k^otesn^ovenk^h]
Next year we will see each other.

Here, **օր** [or] and **տարի** [tari] are unmarked nouns used as adverbials of time.

d) An adverbial indicating measurements and sizes (miles, kilograms, pounds, litres, etc.):

Երեք բաժակ զինի խմեցի:
[Yerek^h bazhak gini kh^ometst^hi]
I drank three glasses of wine.

Տասը մղոն քայլեցինք:
[Tasə m^oghon k^h aylets^h ink^h]
We walked ten miles.

In the examples above, **երեք բաժակ** [yerek^h bazhak] *three glasses* and **տասը մղոն** [tasə m^oghon] *ten miles* take the accusative case. The following questions apply:

Որքա՞ն զինի խմեցիր:
[Vork^h an gini kh^ometst^hir?]
How much wine did you drink?

Որքա՞ն քայլեցիր:
[Vork^h an k^h aylets^h ik^h?]
How long did you walk?

The nominative plural takes the ending **-(ն)եր**, which can appear with or without determiners, i.e. a definite article (**-ը/-ն**) or possessive article (**-ս, -դ** or **-ը/-ն**). This, however, does not apply to nouns that have the plural ending **-ք**, **-իկ**, and **-յք** (see p. 33) as these plural endings do not take the articles **-ը** or **-ն**:

Երեխաներն ուշացան:
[Yerekhanern ushats^han]
The children are late.

but: **Մարդիկ (տիկնայք) ուշացան:**
[Mart^h ik^h (tiknayk^h) ushats^han]
The people (the ladies) are late.

For the direct object, the accusative plural makes the same person vs. non-person distinction as the accusative singular. Nouns indicating persons use their genitive-dative case while nouns for non-persons use the nominative-accusative form:

Պաշտպանե՛նք երեխաներին:
[Pashtpanenk^h yerekhanerin]
Let's protect the children!

but: **Պաշտպանե՛նք մեր անտառները:**
[Pashtpanenk^h mer antarnerə!]
Let's protect our forests!

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

Some Armenian expressions of politeness

Like all languages, Armenian has conventionally established conversation units, or *gambits* (see Appendix, p. 301), which are bound by socio-cultural conventions and, most of the time, defy literal translation into other languages. Some examples include *խնդրեմ* [kʰəntʰrem], *կարելի՞ է* [kareli eʔ], *համեցե՞ք* [hametsʰekʰ!] (formal), etc.

1. *խնդրեմ* [kʰəntʰrem] is frequently used in polite requests and replies. As such, it corresponds to the English *please*:

Ասա՛ (informal) / *Ասացե՛ք* (formal) *խնդրեմ* ...
[Asa kʰəntʰrem .../ Asatsʰekʰ kʰəntʰrem ...]
Tell me, please, ...

– *Պատուհանը փակե՞մ:* – *Այո՛, խնդրեմ:*
[Patuhanə pʰakem? Ayo, kʰəntʰrem]
“*Shall I close the window?*” “*Yes, please.*”

a) *խնդրեմ* [kʰəntʰrem] is also used to make commands sound milder:

Դուռը բաց արե՛ք, խնդրեմ:
[Durə batsʰ arekʰ, kʰəntʰrem!]
Open the door, please!

However, there is not always a one-to-one correspondence between the Armenian *խնդրեմ* and the English *please*. There are cases where, when Armenian uses *խնդրեմ*, English has other conventional expressions:

b) *խնդրեմ* serves as a prompt response to “*Thank you!*”

– *Շնորհակալ էմ:* – *խնդրեմ:*
[Shənorakal em. – Kʰəntʰrem]
“*Thank you!*” “*You are welcome!*” or “*Don’t mention it!*” or “*My pleasure!*”

c) *խնդրեմ* is employed alone when offering an item to someone:

– *խնդրեմ:*
[Kʰəntʰrem]
Here you are!

d) *խնդրեմ* serves as a reply to a request for permission:

– *Թույլ կտա՞ք ձեր [թերթը կարդալ]:* – *խնդրեմ:*
[Tʰuyɫ kətakʰ dzer tʰertʰə kartʰal? – Kʰəntʰrem]
“*May I please read your newspaper?*” “*By all means!*” or “*Sure!*” or “*Please do!*”

2. The very common conversation tool *կարելի՞ է* [kareli e?] *May I* is used to ask for permission before

- a) entering a room: *Կարելի՞ է:*
[Kareli e?]
May I (come in)?
- b) doing something: *Կարելի՞ է փորձել:*
[Kareli e portʂ^hel?]
May I try it?
- c) saying something: *Կարելի՞ է մի բան ասել:*
[Kareli e mi ban asel?]
May I say something?

3. *Համեցե՛ք* [hametʂ^hek^h] is used:

- a) As a polite response to a request for permission:
– *Կարելի՞ է: May I?– Համեցե՛ք: Please do!*
- b) As a polite incitement to accept an offer of food or drinks:
– *Համեցե՛ք: Help yourself!*
- c) As a welcome to guests entering the house:
– *Համեցե՛ք: Come in, please!*

4. In everyday talk, there are a few expressions of kindness and hospitality, containing the word *անուշ* [anusʂ] *sweet*.

a) *Անո՛ւշ արա* [Anusʂ ara!] (informal) or *Անո՛ւշ արե՛ք* [Anusʂ arek^h] (formal or plural) correspond to the English *Enjoy!* or *Enjoy it!* These expressions accompany the act of offering food:

– *Համեցե՛ք* [hametʂek!], *անու՛շ արե՛ք* [anusʂ arek^h].
“*Help yourself!*” “*Enjoy it!*”

b) *Անո՛ւշ լինի* [Anusʂ lini!] (literally: *May it be sweet!*) is also used in response to someone’s appreciation of the food just enjoyed:

– *Ճաշը շատ համեղ է(ր): – Անո՛ւշ լինի:*
[ʤashə ʂhat hamegh e(r)] [Anusʂ lini!]
“*The meal is/was very tasty.*” “*I am glad you enjoyed it!*”

c) *Անու՛շ լինի* [Anusʂ lini!] is used around the dinner table as a well-wishing expression to a guest who has just emptied a glass of wine or any other drink on a happy occasion.

– *Կենս՛ցը:* (informal) or: – *Ջե՛ր կենսցը:* (formal/plur.) – *Անո՛ւշ լինի:*
[Kenatʂ^həʔ] [Dzer kenatʂ^hə] [Anusʂ lini]
“*To your health!*” “*Enjoy it!*”

VII WORD FORMATION

Diminutives

Armenian has three suffixes that create diminutives: **-իկ** [ik], **-ակ** [ak] and **-ուկ** [uk]. They impart to the noun the meaning of smallness (in size or value), affection, endearment, but also degradation or debasement on the part of the speaker.

1. All three suffixes **-իկ**, **-ակ**, and **-ուկ** are added to nouns; their selection, however, is predetermined. Each noun combines with a specific suffix:

ձուկ [dzuk] <i>fish</i>	→ ձկնիկ [dz ^ə knik] <i>little fish</i>
լիճ [lich] <i>lake</i>	→ լճակ [l ^ə ʃhak] <i>little lake</i>
արջ [arçh ^h] <i>bear</i>	→ արջուկ [arçh ^h uk] <i>little bear</i>

2. The most productive diminutive suffix **-իկ** creates the largest number of diminutives:

սեղան [seghan] <i>table</i>	→ սեղանիկ [seghanik] <i>little table</i>
շուն [shun] <i>dog</i>	→ շնիկ [sh ^ə nik] <i>doggy</i>
պատառ [patar] <i>piece</i>	→ պատառիկ [patarik] <i>little piece</i>

- a) Nouns denoting close relatives appear with **-իկ**, expressing intimacy or familiarity:

հայր [hayr] <i>father</i>	→ հայրիկ [hayrik] <i>daddy</i>
քույր [k ^h uyr] <i>sister</i>	→ քույրիկ [k ^h uyrik] <i>sis</i>
պապ [pap] <i>grandfather</i>	→ պապիկ [papik] <i>grandpa</i>

- b) Added to proper names, **-իկ** expresses a subjective or emotional attitude toward a person:

Տիգրան [Tigran]	→ Տիգրանիկ [Tigranik]
Մարիամ [Mariam]	→ Մարիամիկ [Mariamik]
Վարդան [Vart ^h an]	→ Վարդանիկ [Vart ^h anik]

Longer names form diminutives by adding the suffix **-իկ** to the first syllable of the name:

Լուսինե [Lusine]	→ Լուսիկ [Lusik]
Խաչատուր [Khach ^h atur]	→ Խաչիկ [Khach ^h ik]
Հովհաննես [Hovhannes]	→ Հովիկ [Hovik]

- c) The suffix **-իկ** and **-ուկ** may also be attached to adjectives. When referring to or addressing a person or an object, they indicate affection or fondness:

սիրուն [sirun] <i>cute</i>	→ սիրունիկ [sirunik] <i>cutie</i>
անուշ [anus ^h] <i>sweet</i>	→ անուշիկ [anus ^h ik] <i>sweetie</i>
տաք [tak ^h] <i>warm</i>	→ տաքուկ [tak ^h uk] <i>warmish, cosy</i>
գեր [ger] <i>thick, fat</i>	→ գիրուկ [giruk] <i>plumpish, flabby</i>

VIII PRONUNCIATION

The letters **դ**, **Տ**, **ւ**, and **թ**

Rather than a double system of stop consonants, i.e. the voiced **d** and the voiceless **t**, East Armenian has a triple system with one voiced **դ** [d] and two voiceless stops, the non-aspirated **ւ** [t] and the aspirated **թ** [tʰ]:

The triple system of the related consonants **դ**, **ւ** and **թ** can be presented as follows:

voiced	դ դ [d]
voiceless non-aspirated	Տ ւ [t]
voiceless aspirated	թ թ [tʰ]

Like in the case of **բ**, **պ** and **փ**, each of these consonants is an independent phoneme, i.e. the smallest phonetic unit that distinguishes one word from another. The following three words differ in meaning in the contrast of the phonemic consonants **դ**, **ւ** and **թ**:

դեր [der] *role*
տեր [ter] *Lord, master*
թեր [tʰer] *for* (as opposed to **դեմ** [dem] *against*)

In general, the letters **դ**, **Տ**, **ւ** and **թ** are pronounced as written. **EXAMPLES:** **Դանիել** [Daniel] *Daniel*, **Դավիթ** [Davith] *David*, **դաս** [das] *lesson*, **Տիգրան** [Tigran] *Tigran*, **տատիկ** [tatik] *grandmother*, **տանտեր** [tanter] *house lord*, **Թերեզա** [Tʰereza] *Theresa*, **թթու** [tʰətʰu] *sour*, **թատ** [tʰatʰ] *paw*, etc.

There are words that constitute exceptions to this rule with the voiced **դ** [d] pronounced as a voiceless aspirated [tʰ] after vowels and after **ր** [r]: **օդ** [otʰ] *air*, **դադար** [datʰar] *pause, intermission*, **զարդ** [zartʰ] *adornment*, **բարդ** [bartʰ] *complex*, **բուրդ** [burtʰ] *wool*, **մարդ** [martʰ] *human being*, **վարդ** [vartʰ] *rose*, **նյարդ** [nyartʰ] *nerve*, **բերդ** [bertʰ] *fortress*, **օրիորդ** [oriortʰ] *Miss*, **ջարդ** [jartʰ] *massacre*, **որդ** [vortʰ] *worm*, **երդում** [yertʰum] *oath*, **արդար** [artʰar] *just*, **որդի** [vortʰi] *son*, **արդեն** [artʰen] *already*, **դրդել** [dʰrtʰel] *to incite*, **առաջնորդ** [aʁajnortʰ] *leader*, etc. In some words, after **ն** [n]: **անդամ** [antʰam] *member*, **խնդիր** [kʰnʰtʰir] *problem*, **կենդանի** [kentʰani] *animal*, **ընդամենը** [əntʰamenə] *totally*, **ընդարձակ** [əntʰartsʰak] *spacious*, etc. In certain words, as well as in final position of words, **-դ** is pronounced like the voiceless, non-aspirated **ւ** [t]: **այդ** [ayt] *that*, **խեղդել** [kʰekhtel] *to strangle*, **հոդված** [hotvats] *article*, etc. The same applies to the possessive ending **-դ**: **տունդ** [tunəʔ] *your house*, **հայրդ** [hayrəʔ] *your father*, etc.

IX ORTHOGRAPHY

Ո ո or Օ օ ?

The following orthographic and phonetic rules govern the usage of the letters **Ո ո** and **Օ օ** in East Armenian:

Ո ո occurs:

1. in initial position of words and is pronounced [vo] as in English *volt*:

որդի [vort^hi] *son*, *որս* [vors] *hunting*, *ոտք* [votk^h] *foot*, etc.

2. in medial and final position of words, ‘ո’ is pronounced [o] as in the English word *folk*:

չորս [tʃ^hors] *four*, *բոլոր* [bolor] *all*, *Կարո* [Karo] *Karo (male name)*, etc.

3. within compound and derived words where ‘ո’ is pronounced

a) as [vo] when it appears after vowels:

արջաորս [arʃ^havors] *bear hunting* (from *արջ+ա+որս*), *ամենաորակյալ* [ame-
navorakyal] *most qualified* (superlative of the adjective *որակյալ* *qualified*, etc.

b) as [o] when it appears after consonants:

ձկնորս [dʒ^oknors] *fisherman* (from *ձուկ+որսալ*), *անորոշ* [anorosʃ] *indefinite*
(from *ան+որոշ*), etc.

EXCEPTION 1: The initial **Ո ո** is pronounced [o] in the pronoun *ով* [ov] *who* and its plural form *ովքեր* [ovk^her] *who*;

EXCEPTION 2: Nouns of foreign origin starting with [vo] are spelled with **Վ ո** *վո* rather than the regular **Ո ո** in initial position:

Վոլգա [Volga] *a river in Russia (Russian: Волга)*, *վոլտ* [volt] *volt*, etc.

Օ օ occurs:

1. in initial position of words and stands for [o] as in English *on* or *all*:

օր [or] *day*, *օգնել* [ok^hnel] *to help*, *օդ* [ot^h] *air, weather*, etc.

2. within words, where **օ** appears as a result of compounding or derivation:

ապօրինի [aporini] *illegal* (from *ապ+օրինի* *outside+law*), *կեսօր* [kesor] *midday, noon* (from *կես+օր* *half+day*), *անօգուտ* [anok^hut] *useless* (from *ան+օգուտ* *without+use*), *անօրինակ* [anorinak] *unequaled* (from *ան+օրինակ* *without+example*) etc.

X WRITING

զ, զուր, վ, վեր, տ, տասր, ր, տարր, վերադարձ

Ջ, Ջուր, Վ, Վեր, Ս, Սասր, Բ, Սարր, Վերադարձ

ջ	ջուր	վ	վեր	տ	տասր	ր	տարր	վերադարձ
Ջ	Ջուր	Վ	Վեր	Տ	Տասր	Բ	Տարր	Վերադարձ
[j]	[jur]	[v]	[ver]	[t]	[tasə]	[r]	[tarr]	[veradarts ^h]

Blank handwriting practice lines.

փ, փուռ, ք, քիչ, ճ, ճանճ, ֆ, ֆշալ, և

Փ, Փուռ, Է, Էիչ, Ճ, Ճանճ, Ֆ, Ֆշալ, Եվ

փ	փուռ	ք	քիչ	ճ	ճանճ	ֆ	ֆշալ	և
Փ	Փուռ	Է	Էիչ	Ճ	Ճանճ	Ֆ	Ֆշալ	Եվ
[p ^h]	[p ^h uɾ]	[k ^h]	[k ^h ich ^h]	[ch]	[chanch]	[f]	[fəʃhal]	[yev]

Blank handwriting practice lines.

XI EXERCISES

1. Combine questions from the left column with appropriate responses from the right column.

a.	Ո՞ւր գնացիր երեկ:		Թատրոն
b.	Ո՞ւմ տեսաք այսօր:		Հյուրերը
c.	Ո՞վ կերավ կարկանդակը:		Նոր ուսանողին
d.	Քանի՞ ժամ աշխատեցիր:		մայրիկը
e.	Ո՞վ է սիրում երեխային:		երեկ
f.	Ե՞րբ գնացիր գրադարան:		խորհուրդ
g.	Ի՞նչ տվեց հայրը որդիներին:		երեք ժամ

2. Form mini-dialogues according to the patterns in 1, 2, 3, and 4. Replace մայր with հայր, եղբայր, ընկեր, քույր, նշանած, etc., and տիկին with պարոն.

- a. A. Խնդրում եմ, ծանոթացե՛ք: Մայրս է:
 B. Շատ ուրախ եմ, տիկին:
- b. A. Ո՞վ է այս համակրելի կինը: Ձեր մայրն է:
 B. Ո՛չ, Աննայի մայրն է:
- c. A. Ուզո՞ւմ ես ծանոթանալ մորս հետ:
 B. Սիրով, այդ տիկինը մայրդ է:
- d. A. Դուք Անիի ի՞նչն եք:
 B. Ես նրա մայրն եմ: Իսկ դո՞ւք:
 A. Ես էլ Արմենի մայրն եմ:

3. Complete the sentences according to the pattern.

- a. Ո՞ւր ես գնում: Երևան եմ գնում:
 b. Ե՞րբ ես գնում Երևան: Այսօր եմ ...:
 c. Երևանը սիրո՞ւմ ես: Շատ ...
 d. Ո՞վ է այնտեղ ապրում: Տատիկս ...
 e. Ուրիշ ո՞վ է այնտեղ: Ընկերներս ...
 f. Կարոտե՞լ ես բոլորին: Շատ ...
 g. Քանի՞ օր ես սովորաբար մնում: Տասը օր ...

4. Answer the questions with an affirmative or negative response, using շատ or բնավ.

- a. Արամին ճանաչո՞ւմ ես: Այո՛, լավ եմ ճանաչում:
 b. Ֆրանսերեն գիտե՞ս: Ո՛չ, բոլորովին չգիտեմ:
 c. Մեր տուն գնացի՞ր: Այո՛, ...

- d. Մայրիկիս հետ խոսեցի՞ր: Ո՛չ, ...
- e. Վարդանը այնտե՞ղ էր: Այո՛, ...
- f. Ընկերներիս տեսա՞ր: Այո՛, ...
- g. Ընտանիքիս հետ ծանոթ ես: Ո՛չ, ...

5. Complete the sentences using the words in the parentheses as diminutives.

- a. Ճանաչո՞ւմ ես: Սա իմ ... (քույր) է: - Սա իմ քույրիկն է:
- b. Ահա՛ մեր համալսարանը: Իմ ... (հայր) այնտեղ է աշխատում:
- c. Ո՞վ է այս տարիքոտ կինը: Սա իմ ... (տատ) է:
- d. Այս երեխային ճանաչո՞ւմ ես: Այո՛, տիկին Սարյանի ... (թոռ) է:
- e. Ո՞ւմ է նա շատ սիրում: Իր ... (պապ):
- f. Այդ տղայի անունը ի՞նչ է: ... (Վարդան):
- g. Այդ կինը Աննայի ի՞նչն է: ... (մայր) է:

6. Complete the sentences, following the example in a.

- a. Նա խոսում էր, իսկ դուք չէիք խոսում:
- b. Նա չէր ուզում, իսկ ես ...
- c. Նա գիտեր, իսկ դու ...
- d. Նա գալիս էր, իսկ ես ...:
- e. Նա այնտեղ չէր լինում, իսկ նրանք ...
- f. Նա սիրում էր կարդալ, իսկ ես ...
- g. Նա անգլերեն խոսում էր, իսկ մենք ...

7. Insert the appropriate Armenian greeting.

- a. ... , մայրիկ: (Hello!)
- b. ... , Արմեն: (So long!)
- c. ... , տատիկ: (Good night!)
- d. ... , հայրիկ: (Good morning!)
- e. ... , պարոն Հակոբյան: (Good evening!)
- f. ... , երեխաներ: (Welcome to you!)
- g. ... , տիկին: (See you later!)

8. Form interrogative sentences, concluding with the following words.

- a. խոսեցի՞ր:
- b. չգրեցի՞ք:
- c. գնա՞ց:
- d. հավանեցի՞ր:
- e. չսիրեցի՞ն:
- f. տվի՞ր:
- g. աշխատե՞ց:

9. How would you say it in Armenian?

- a. May I introduce to you my relatives?
- b. This is my uncle (my mother's brother: *քեռի*).
- c. This is my uncle's wife.
- d. This is my grandfather.
- e. This is my grandmother.
- f. This is my aunt (my father's sister: *հորաքույր*).

10. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Հայրը ի՞նչ խորհուրդ տվեց որդիներին:
- b. Որդիները իրենց հորը լսեցի՞ն:
- c. Հայրը ի՞նչ հրամայեց մի օր:
- d. Ի՞նչ առաջարկեց հայրը որդիներին:
- e. Որդիները կարողացա՞ն ցախավելը կոտրել:
- f. Ինչպե՞ս կոտրեցին որդիները շյուղերը:
- g. Ի՞նչ ասաց այն ժամանակ հայրը:

XII PROVERBS

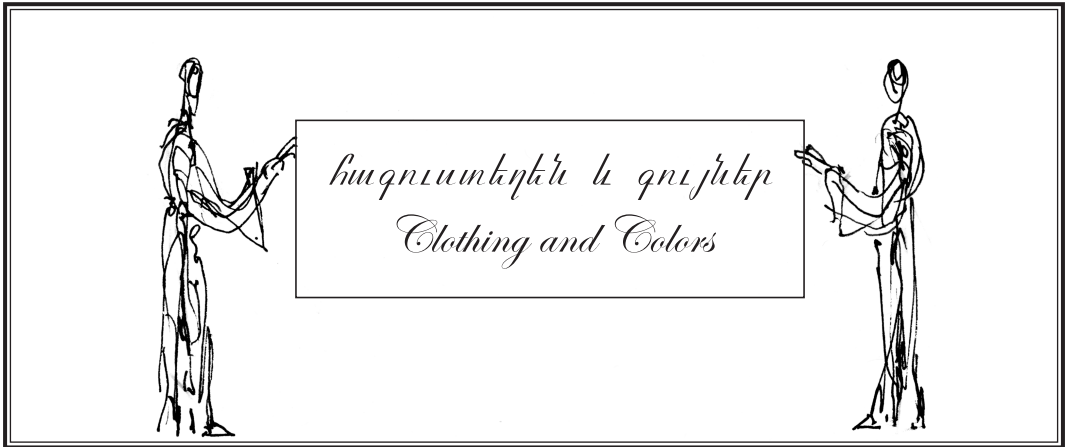
Հավը թևով է թռչում, մարդը՝ ազգականով:
 [Havə t^h evov e t^h ʔiçh^h um, mart^h n azgakanov]
Birds fly with their wings, humans with their kin.

Ծերը տան սյունն է:
 [Tserə tan syunn e]
The elder is the pillar of the house.

Որդին հորն է քաշում, աղջիկը՝ մորը:
 [Vort^h in horn e k^h ašhum, akhçh^h ikə morə]
A son takes after his father, a daughter after her mother.

Մեծացավ, մեծ ցավ դարձավ:
 [Metṣats^h av, meṣ ṭṣ^h av dartṣ^h av]
(Your child) grew, your pain grew.

Unit 5

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Asking for an opinion and expressing one	90
<i>Vocabulary:</i>	Clothes, colors	94
<i>Grammar:</i>	VERBS: The perfect and pluperfect tenses	96
	NOUNS: 1. Declension types	100
	2. The genitive and dative cases	102
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	1. Impersonal sentences	105
	2. Expressions of personal preference	106
<i>Word Formation:</i>	Vowel alterations and mutations	107
<i>Pronunciation:</i>	The letters Ղ ղ and Խ ք	109
<i>Orthography:</i>	Եվ, եվ or և ?	110

I DIALOGUES

1. A has invited B, a friend, to his/her new apartment. B's opinion is important to A.

- A. **Հավանո՞ւմ ես նոր բնակարանս:** Do you like my new apartment?
[Havanum es nor b^onakaran^os?]
- B. **Այո՛, շատ եմ հավանում:** Yes, I like it very much.
[Ayo, shat em havanum]
- Նո՞ր ես տեղափոխվեի:** Did you just move in?
[Nor es teghap^h okhvel]
- A. **Այո՛: Դուրդ գալի՞ս է տեսարանը:** Yes! Do you like the view?
[Ayo. Dur^ot galis e tesaran^o?]
- B. **Շատ: Կահույքդ էլ է գեղեցիկ:** Very much! Your furniture is also nice.
[Shat. Kahuyk^h ot el e geghets^hik]
- A. **Ամեն ինչ վերջերս գնեցի:** I bought everything recently.
[Amen inch^h verch^her^os g^onets^hi]
- Գո՛րգս տես: Գեղեցիկ է, չէ՞:** Look at my carpet! It's beautiful, isn't it?
[Gorg^os tes! Geghets^hik e, ch^he?]
- B. **Հիանալի՛ է: Հայկական՞ն է:** It's wonderful! Is it Armenian?
[Hianali e. Haykakan e?]
- A. **Այո՛: Իսկ ի՞նչ կարծիքի ես** Yes. And what do you think
[Ayo. Isk inch^h kartsik^hi es]
- այս յուղանկարի մասին:** about this oil painting?
[ays yughan^okari masin?]
- B. **Վատ չէ:** It's not bad.
[Vat ch^he]
- A. **Ի՞նչ է, դուրդ չեկա՞վ:** What's wrong, you don't like it?
[Inch^h e, dur^ot ch^hekav?]
- B. **Դժվարանում եմ ասել:** I can't tell you.
[D^ozhvaranum em asel]
- Ճամանակակից արվեստը չեմ հասկանում:** I don't understand modern art.
[Zh^hamanakakits^h arvest^o ch^hem haskanum]

2. A is on her way to the theatre when she meets her friend B:

- B. *Ո՛ւր այսպես, գոլգված-զարդարված:* Where are you going, all dressed up?
[Ur ayspes, zuk^hvatsʒ-zart^harvatsʒ?]
- A. *Թատրոն: Հավանո՞ւմ ես հագուստ:* To the theatre. Do you like my dress?
[T^hatron. Havanum es hak^hustʰsʰ?]
- B. *Այո՛, շատ սիրուն է: Նո՞ր է:* Yes, it's very nice. Is it new?
[Ayo, shat sirun e. Nor eʰ?]
- A. *Այո՛: Իսկ գլխարկս դուրդ գալի՞ս է:* Yes. And how do you like my hat?
[Ayo. Isk g^olkhark^ʰs dur^ʰt galis eʰ?]
- B. *Դա է՞լ է նոր: Բարո՞վ մաշես:* Is that also new? Wear it in good health!
[Da e^l e norʰ? Barov mashesh]
- A. *Կոշիկներս չնկատեցիր:* You didn't notice my shoes.
[Koshikner^ʰs ch^hʰn^ʰkatets^hir]
- B. *Անշուշտ նկատեցի. միայն թե կրունկները շատ բարձր չե՞ն:* Of course I noticed them; only aren't the heels too high?
[Anshush^t n^ʰkatets^hi; miayn t^he]
[k^ʰrunkner^ə shat bart^ʰs^ʰʰr ch^henʰ?]
- A. *Այո՛, բարձր են, և հոգնում եմ:* Yes, they are high and I get tired.
[Ayo, bart^ʰs^ʰʰr en yev hok^hnum em]
- Բայց կին ենք, չե՞:* But we're women, aren't we?
[Bayt^ʰ kin enk^h, ch^heʰ?]

3. A is a customer, B is a sales lady in a department store.

- A. *Կարո՞ղ եք ինձ ցույց տալ* Could you show me
[Karogh ek^h indz t^ʰs^huyt^ʰ tal]
- ցուցափեղկի կապույտ հագուստը:* the blue dress in the window?
[t^ʰs^hut^ʰs^hap^heghki kapuyt hak^hust^ʰəʰ?]
- B. *Խնդրեմ: Ուզո՞ւմ եք փորձել:* Sure! Would you like to try it on?
[Kh^ʰntrem. Uzum ek^h p^hort^ʰs^helʰ?]
- A. *Ո՛չ, ուրիշի համար է:* No, it's for someone else.
[Voch^h, urishi hamar e]

- Ավելի փոքր չափսը չունե՞ք:**
[Aveli p^hok^hr ɟ^hap^hsə ɟ^hunek^h?] Don't you have a smaller size?
- B. Սա միակն է, դրա համար է գեղչը:**
[Sa miakn e, d^əra hamar e zeghɟ^hə] This is the only one, that's why it's on sale.
- A. Ի՞նչ է վերջնական գինը:**
[Inɟ^h e verɟ^hnakan ginə?] What is the final price?
- B. Շատ էժան է. Տասը հազար դրամ:**
[ʃhat ezhan e; tasə hazar dram] Very cheap. Ten thousand drams.
- A. Հիանալի է: Գնելու եմ:**
[Hianali e. G^ənelu yem] That's great! I'll buy it.

II TEXT

ԱՆԱՀԻՏԸ ԵՎ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐԸ [Anahitə yev hayelinerə]

Երբ քույրս՝ Անահիտը, դեռ փոքր էր, շատ էր սիրում վառ գույները. վառ կարմիրը
[Yerp k^huyr^əs, Anahitə, deɾ p^hok^hr er, ʃhat er sirum vaɾ guynere; vaɾ karmirə]

և վառ նարնջագույնը նրա գույներն էին: Նա շատ էր սիրում նաև հայելիները:
yev vaɾ nar^ənjaguynə n^əra guynern eyin. Na ʃhat er sirum nayeɐv hayelinerə.

Ուր որ գնար, մի հայելի էր գտնում ու առաջը կանգնած՝ իր տեսքով հիանում:
Ur vor g^ənar, mi hayeli er g^ənum, u aɾaɟ^hə kangnatʃ ir tesk^hov hianum.

Հագուստը նրա համար շատ կարևոր էր: Մի օր զգեստն էր, մյուս օրը՝ կոշիկը.
Hakustə n^əra hamar ʃhat karevor er. Mi or ^əzgestn er, myus orə koʃhikə

դուր չէր գալիս նրան, և չէր ուզում դպրոց գնալ: Մայրս հուսահատ էր:
dur ɟ^her galis n^əran, yev ɟ^her uzum d^əprotʃ^h g^ənal. Mayr^əs husahat er.

–Ի՞նչ քմահաճ է մեր աղջիկը, – ասում էր նա հաճախ, – չգիտեմ՝ ինչ անեմ
Inɟ^h k^həmahaɟ^h e mer aghɟ^hikə, asum er na haɟ^hak^h, ɟ^həgitem inɟ^h anem.

–Կփոխվի, – ասում էր հայրս, – երբ մեծանա, կփոխվի: Հայրս իրավացի էր: Այսօր
K^əp^hok^hvi, asum er hayr^əs, yerp^h meɟsana, k^əp^hok^hvi. Hayr^əs iravatʃ^hi er. Aysor

Անահիտը հայտնի նկարչուհի է և հիանալի տանտիկին: Իսկ հայելիները:
Anahitə haytni n^əkarch^huhi e yev hianali tantikin. Isk hayelinerə?

–Հիմա երեխաներս են հայելիներս: Նրանց մեջ եմ տեսնում ինձ, – ասում է նա:
Hima yerek^haner^əs en hayeliner^əs. N^ərantʃ^h meɟ^h em tesnum indz, asum e na.

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

Հայելի	[hayeli]	mirror	ուզենալ	[uzenal]	to wish
Երբ	[yerp ^h]	when	չէր ուզում	[ç ^h er uzum]	didn't wish
քույր	[k ^h uyr]	sister	հագնել	[hak ^h nel]	to wear
դեռ	[deɾ]	still, yet	դպրոց	[d ^ə protɕ ^h]	school
փոքր	[p ^h ok ^h əɾ]	small, young	մայր	[mayr]	mother
աղջիկ	[açhç ^h ik]	girl	հուսահատ	[husahat]	desperate
սիրելի	[sirel]	to love, to like	քմահաճ	[k ^h əmahaçh]	capricious
վառ	[vaɾ]	bright	հաճախ	[haçhakçh]	often
գույն	[guyn]	color	գիտենալ	[gitenal]	to know
կարմիր	[karmir]	red	անել	[anel]	to do
նարնջագույն	[nar ^ə njaguyn]	orange	չգիտեմ, ինչ անեմ	[ç ^h əgitem, inç ^h anem]	I don't know what to do.
նրա	[n ^ə ra]	his/her/its	փոխվել	[p ^h okçhvel]	to change
նաև	[nayev]	also	կփոխվի	[k ^ə p ^h okçhvi]	she'll change
ուր որ	[ur vor]	wherever	հայր	[hayr]	father
գնալ	[g ^ə nal]	to go	մեծանալ	[metɕanal]	to grow older
ուր որ գնար	[ur vor g ^ə nar]	wherever she would go	Երբ մեծանա when she grows older	[yerp metɕana]	
գտնել	[g ^ə tnel]	to find	իրավացի	[iravats ^h i]	right
առաջը	[aɾaç ^h ə]	in front of it	այսօր	[aysor]	today
կանգնած	[kangnatɕ]	standing	հայտնի	[haytni]	well-known
տեսք	[tesk ^h]	looks	նկարչուհի	[n ^ə karc ^h uhi]	painter (fem.)
հիանալ	[hianal]	to admire	հիանալի	[hianali]	wonderful
հագուստ	[hak ^h ust]	clothing	տանտիկին	[tantikin]	homemaker
նրա համար	[n ^ə ra hamar]	for her	իսկ	[isk]	what about ...
կարևոր	[karevor]	important	հիմա	[hima]	now
մի օր	[mi or]	one day	երեխա	[yerekça]	child
մյուս օրը	[myus orə]	another day	նրանց մեջ	[n ^ə rants ^h meç ^h]	in them
զգեստ	[əzgest]	dress	տեսնել	[tesnel]	to see
կոշիկ	[koɕhik]	shoe	ինձ	[indz]	me, myself
դուրս գալ	[dur gal]	to please			

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԵՆ	[Hak ^h usteghen]	CLOTHING
գոգնոց	[gok ^h nots ^h]	<i>apron</i>
գոտի	[goti]	<i>belt</i>
ապարանջան	[aparanjan]	<i>bracelet</i>
վարտիք	[vartik ^h]	<i>briefs</i>
կոճակ	[koçhak]	<i>button</i>
հագուստ	[hak ^h ust]	<i>clothing, dress</i>
վերարկու	[verarku]	<i>coat</i>
օձիք	[oçzik ^h]	<i>collar</i>
բամբակ	[bambak]	<i>cotton</i>
զգեստ	[ʰzgest]	<i>dress</i>
մուշտակ	[muşhtak]	<i>fur</i>
ձեռնոց	[dzerinots ^h]	<i>glove</i>
պայուսակ	[payusak]	<i>handbag</i>
գլխարկ	[g ^h lkçhark]	<i>hat</i>
բաճկոն	[baçhkön]	<i>jacket</i>
վզնոց	[v ^h znots ^h]	<i>necklace</i>
վզկապ	[v ^h zkap]	<i>necktie</i>
գիշերանոց	[gisheranots ^h]	<i>nightgown</i>
կրկնակոշիկ	[k ^h rknakoşhik]	<i>overshoe</i>
գրպան	[g ^h rpan]	<i>pocket</i>
տաբատ	[tabat]	<i>pants</i>
շալ	[şhal]	<i>scarf</i>
(վերնա)շապիկ	[(verna)şhapiçk]	<i>shirt</i>
կոշիկ	[koşhik]	<i>shoe</i>
շրջագգեստ, փեշ	[şh ^h rjazgest, p ^h eşh]	<i>skirt, hem</i>

UNIT 5

<i>մետաքս</i>	[metak ^h s]	<i>silk</i>
<i>հողաթափ</i>	[hoghat ^h ap]	<i>slipper</i>
<i>գուլպա</i>	[gulpa]	<i>sock, stocking</i>
<i>լողազգեստ</i>	[loghazgest]	<i>swimsuit</i>
<i>փողկապ</i>	[p ^h oghkap]	<i>tie</i>
<i>հովանոց</i>	[hovanoṣ ^h]	<i>umbrella</i>
<i>ներքնաշապիկ</i>	[nerk ^h naṣhapik]	<i>undershirt</i>
<i>անդրավարտիք</i>	[andravartik ^h]	<i>underwear</i>
<i>համազգեստ</i>	[hamazgest]	<i>uniform</i>
<i>բուրդ</i>	[burt ^h]	<i>wool</i>
ԳՈՒՅՆԵՐ	[Guyner]	COLORS
<i>սև</i>	[sev]	<i>black</i>
<i>կապույտ</i>	[kapuyt]	<i>blue</i>
<i>գունեղ</i>	[gunegh]	<i>colorful</i>
<i>ոսկեգույն</i>	[voskeguyn]	<i>gold-colored</i>
<i>կանաչ</i>	[kanaç ^h]	<i>green</i>
<i>մոխրագույն</i>	[moxhraguyn]	<i>grey</i>
<i>նարնջագույն</i>	[nar ^o njaguyn]	<i>orange</i>
<i>վարդագույն</i>	[vart ^h aguyn]	<i>pink</i>
<i>կարմիր</i>	[karmir]	<i>red</i>
<i>արծաթագույն</i>	[artṣat ^h aguyn]	<i>silver-colored</i>
<i>երկնագույն</i>	[yerknaguyn]	<i>sky blue, azure</i>
<i>մանուշակագույն</i>	[manuṣhakaguyn]	<i>violet</i>
<i>սպիտակ/ճերմակ</i>	[spitak/çhermak]	<i>white</i>
<i>դեղին</i>	[deghin]	<i>yellow</i>
<i>բաց կանաչ, etc.</i>	[batṣ ^h kanaç ^h]	<i>light green</i>
<i>մուգ կանաչ, etc.</i>	[muk ^h kanaç ^h]	<i>dark green</i>

V GRAMMAR

A. VERBS

1. The perfect and pluperfect tenses (indicative)

In addition to the aorist (*գրեցի, գրեցիր, գրեց*, etc.)* and the imperfect (*գրում էի, գրում էիր, գրում էր*, etc.):** Armenian uses the perfect and pluperfect to express actions that took place in the past. They are compound tenses formed by combining the auxiliary verb *եմ*, in the present and imperfect tense respectively, with the past participle (ending either in *-ել /-ացել*) of the base verb (*գրել եմ, գրել էի / կարդացել եմ, կարդացել էի*, etc.). The past participle of the base verb is built as follows:

a) For first-conjugation verbs (ending in *-ել*), the infinitive and the past participle coincide:

Infinitive		Past Participle
<i>սիրել</i> [sirel] <i>to love</i>	→	<i>սիրել</i>
<i>կառուցել</i> [karuṣ ^h eɫ] <i>to build</i>	→	<i>կառուցել</i> , etc.

b) Second-conjugation verbs (ending in *-ալ*) and irregular verbs add *-ել* to the aorist stem:

Infinitive	Aorist		Past Participle
<i>կարդալ</i> [kart ^h al] <i>to read</i>	<i>կարդաց-ի</i>	→	<i>կարդացել</i>
<i>գալ</i> [gal] <i>to come</i>	<i>եկ-ա</i>	→	<i>եկել</i>
<i>ուտել</i> [utel] <i>to eat</i>	<i>կեր-ա</i>	→	<i>կերել</i> , etc.

2. Formation of the perfect tense (affirmative)

The perfect paradigm consists of the past participle ending in *-ել* or *-ացել* and the present tense of the auxiliary verb *եմ*. All verbs build their perfect as follows:

SINGULAR		
1st pers. (<i>եմ</i>)	inf. or aorist stem + <i>-ել /-ացել եմ</i>	[-el/-atṣ ^h eɫ em]
2nd pers. (<i>դու</i>)	inf. or aorist stem + <i>-ել /-ացել ես</i>	[-el/-atṣ ^h eɫ es]
3rd pers. (<i>նա</i>)	inf. or aorist stem + <i>-ել /-ացել է</i>	[-el/-atṣ ^h eɫ e]
PLURAL		
1st pers. (<i>մենք</i>)	inf. or aorist stem + <i>-ել /-ացել ենք</i>	[-el/-atṣ ^h eɫ enk ^h]
2nd pers. (<i>դուք</i>)	inf. or aorist stem + <i>-ել /-ացել եք</i>	[-el/-atṣ ^h eɫ ek ^h]
3rd pers. (<i>նրանք</i>)	inf. or aorist stem + <i>-ել /-ացել են</i>	[-el/-atṣ ^h eɫ en]

* See Unit 4, pp. 74-76

** See Unit 3, pp. 53-54.

Perfect (affirmative)

	գրել	դնել (to place)	կարդալ
(ես)	գրել եմ	դրել եմ	կարդացել եմ
(դու)	գրել ես	դրել ես	կարդացել ես
(նա)	գրել է	դրել է	կարդացել է
(մենք)	գրել ենք	դրել ենք	կարդացել ենք
(դուք)	գրել եք	դրել եք	կարդացել եք
(նրանք)	գրել են	դրել են	կարդացել են

3. Formation of the perfect tense (negative)

The perfect tense forms its negative paradigm by combining the respective negative forms of the auxiliary verb եմ = չեմ with the *-ել* or *-ացել* participle:

գրել	գրել եմ <i>I have written</i>	→ չեմ գրել → <i>I haven't written</i>
կարդալ	կարդացել եմ <i>I have read</i>	→ չեմ կարդացել → <i>I haven't read</i>
դնել	դրել եմ <i>I have placed</i>	→ չեմ դրել → <i>I haven't placed</i>

4. Formation of the pluperfect tense

Pluperfect consists of the past participle ending in *-ել* or *-ացել* and the imperfect tense of the auxiliary verb եմ → էի. All verbs form pluperfect in the following way:

SINGULAR		
1st pers. (ես)	inf. or aorist stem + <i>-ել/-ացել էի</i>	[-el/-atʃ ^h el eyi]
2nd pers. (դու)	inf. or aorist stem + <i>-ել/-ացել էիր</i>	[-el/-atʃ ^h el eyir]
3rd pers. (նա)	inf. or aorist stem + <i>-ել/-ացել էր</i>	[-el/-atʃ ^h el er]
PLURAL		
1st pers. (մենք)	inf. or aorist stem + <i>-ել/-ացել էինք</i>	[-el/-atʃ ^h el eyink ^h]
2nd pers. (դուք)	inf. or aorist stem + <i>-ել/-ացել էիք</i>	[-el/-atʃ ^h el eyik ^h]
3rd pers. (նրանք)	inf. or aorist stem + <i>-ել/-ացել էին</i>	[-el/-atʃ ^h el eyin]

Pluperfect (affirmative)

	գրեց	դնեց	կարդալ
(ես)	գրեց էի	դրեց էի	կարդացեց էի
(դու)	գրեց էիր	դրեց էիր	կարդացեց էիր
(նա)	գրեց էր	դրեց էր	կարդացեց էր
(մենք)	գրեց էինք	դրեց էինք	կարդացեց էինք
(դուք)	գրեց էիք	դրեց էիք	կարդացեց էիք
(նրանք)	գրեց էին	դրեց էին	կարդացեց էին

5. Formation of the pluperfect (negative):

The pluperfect tense forms its negative paradigm by combining the respective negative forms of the auxiliary verb *եմ* (*էի* → *չէի*) with the *-ել* or *-ացել* participle:

գրեց	գրեց էի <i>I had written</i>	→ <i>չէի գրեց</i> → <i>I hadn't written</i>
դնեց	դրեց էի <i>I had put</i>	→ <i>չէի դրեց</i> → <i>I hadn't put</i>
կարդալ	կարդացեց էի <i>I had read</i>	→ <i>չէի կարդացեց</i> → <i>I hadn't read</i>

6. Uses of the perfect tense

The perfect tense (*գրեց եմ*, *կարդացեց եմ*, etc.) refers to a past action that still holds in the present time:

Ձյունը եկել է ու ծածկել ամեն ինչ:

[Dzyunə yekel e u tʂatʂkel amen inçʰ]

The snow has fallen and has covered everything. (I am witnessing it.)

a) In that sense, it differs in meaning from the aorist (*գրեցի*, *գրեցիր*, *գրեց*, etc.), which expresses a past action without any reference to duration or progression. Compare the usage of these two tenses in the following sentences:

perfect: *Բոլոր ընկերներդ եկել են քեզ տեսնելու:*

[Bolor ənkernerət yekel en kʰez tesnelu]

All of your friends have come to see you. (They are still here.)

aorist: *Բոլոր ընկերներդ եկան քեզ տեսնելու:*

[Bolor ənkernerət yekan kʰez tesnelu]

All your friends came to see you. (No indication whether they are still here.)

There are other differences in meaning between these two past tenses:

b) While the aorist (*գրեցի, կարդացի*, etc.) refers to an action in the immediate past, the perfect (*գրել եմ, կարդացել եմ*, etc.) indicates a more general and distant action. Thus the choice between these two past tenses is made according to the context:

perfect – Այս գիրքը կարդացել ես: *Have you (ever) read this book?*

aorist – Երեկ կարդացի: *I read it yesterday.*

perfect – Տարիներ առաջ եմ կարդացել: *I read it years ago.*

Therefore, words such as *just now, yesterday*, etc., are more likely to appear with the aorist than with the perfect:

aorist – Քեզ ո՞վ ասաց: – Երեկ լսեցի: (But not: Երեկ եմ լսել:)
 [–K^hez ov asats^h? –Yerek l^əsets^h i] (But not: Yerek em l^əsel]
Who told you? I heard it yesterday.

c) As opposed to the aorist, past activity expressed by the perfect does not necessarily indicate activity experienced by the speaker, but rather knowledge of an activity:

aorist – Աննան որտե՞ղ է: – Ինչ-որ տեղ գնաց:
 [–Annan vortegh e? – Inč^h-vor tegh g^ənatš^h]
Where is Anna? She went somewhere. (I saw her going.)

perfect – Աշոտն ո՞ւր է: – Դպրոց է գնացել:
 [–Ashotn ur e? – D^əprotš^h e g^ənatš^h el]
Where is Ashot? He went to school. (I believe.)

d) The Armenian perfect also has a *reportative* or *mediative* meaning that plays an important role in colloquial speech. Forms such as *գնացել եմ, եկել եմ*, etc., and most typically, forms in the third person *գնացել է, եկել են*, etc., indicate a past activity regarded by the speaker as alleged, hearsay, or information not witnessed but rather obtained from a third party:

Իրեն (իրբև թե) տեսել եմ, բայց չեմ բարևել:
 [Iren (ip^h rev t^h e) tesel em, bayts^h č^h em barevel]
I have (allegedly) seen him, but have not greeted him.

Լսեցի՞ր: Կարինեն ամուսնացել է:
 [L^əsets^h ir? Karinen amusnatš^h el e]
Have you heard? Karine got married. (So they say.)

e) In certain contexts of colloquial speech, the perfect tense can indicate an action in the future:

Մեկ էլ որ նման բան ես արել, հետո չեմ խոսի:

[Mek el or n^əman ban es arel, het^{ət} ʧ^hem k^hosi]

If you ever do (literally: did) something like that, I will not talk to you again.

7. Uses of the pluperfect tense

Pluperfect is a past perfect tense that denotes an activity completed prior to another activity in the past. Here are two examples to illustrate the use of pluperfect in Armenian:

Երբ հասանք, համերգն արդեն սկսվել էր:

[Yerp^h hasank^h, hamern art^hen sk^əsvel er]

When we arrived, the concert had already started.

Զգիտեի, որ նրանք ցանկացել էին գալ:

[ʧ^həgiteyi, vor n^ərank^h ʧ^hankats^hel eyin gal]

I didn't know that they had wanted to come.

Pluperfect can also indicate an action previous to another action that the speaker has not witnessed but reports on it based on hearsay or on the action's results:

Մարիան վաղուց իր ընկերների հետ չէր խոսել:

[Marian vaghuts^h ir ənkerneri het ʧ^her k^hosel]

Maria had not spoken to her friends for a long time.

B. NOUNS

1. Declension types

When declined, nouns change their forms in the genitive case first: they either take a genitive case marker or mutate or do both. Therefore, basic declensions are named after changes that nouns undergo in the genitive case, such as the **-ի** declension, **-ու** declension, **-որ** declension, etc. Here are the common declension types:

-ի declension

This is the most productive declension type. Most Armenian common and proper nouns, as well as nominalized (i.e. non-nominals with the definite article **-ը**) adjectives, participles, postpositions, numerals, and pronouns are declined by this paradigm:

սեղան → *սեղանի*, *քաղաք* → *քաղաքի*, *ծառ* → *ծառի*, *չարը* → *չարի*, *յոթը* → *յոթի*, *գրածը* → *գրածի*, *մեջը* → *միջի*, *մյուսը* → *մյուսի*, *Փարիզ* → *Փարիզի*, etc.

-ու declension

Here belong many nouns ending in *-ի*: *ձի* → *ձիու*, *ոսկի* → *ոսկու*, *աշակերատուհի* → *աշակերատուհու*; all infinitives: *գրել* → *գրելու*, *գալ* → *գալու*, *խմել* → *խմելու*, etc.; some proper names, Armenian and non-Armenian: *Մեղրի* → *Մեղրու*, *Լուի* → *Լուու*, *Գորկի* → *Գորկու*, etc.; and the following nouns: *մարդ* → *մարդու*, *ամուսին* → *ամուսնու*, *անկողին* → *անկողնու*, *Աստված* → *Աստծու*, *այգի* → *այգու*, *գինի* → *գինու*, etc.

-ան declension

Abstract nouns ending in *-ում*: *ուսում* → *ուսման*, *բուժում* → *բուժման*, etc., some monosyllabic words like *դուռ* → *դռան*, *գառ* → *գառան*, *ձուկ* → *ձկան*, *մուկ* → *մկան*, *թոռ* → *թռռան*, etc., and the nouns: *աշուն* → *աշնան*, *գարուն* → *գարնան*, and *մանուկ* → *մանկան*, etc. Also abstract nouns ending in *-ություն*: *ուրախություն* → *ուրախության*, *ծերություն* → *ծերության*, *բարություն* → *բարության*, etc.

-վա declension

Nouns denoting time: *ժամ* → *ժամվա*, *օր* → *օրվա*, *շաբաթ* → *շաբաթվա*, *տարի* → *տարվա*, *գիշեր* → *գիշերվա*, *ցերեկ* → *ցերեկվա*, *ամառ* → *ամառվա*, *ձմեռ* → *ձմեռվա*, *առավոտ* → *առավոտվա*, *ժամանակ* → *ժամանակվա*, etc., and many temporal adverbs: *այսօր* → *այսօրվա*, *երեկ* → *երեկվա*, *վաղը* → *վաղվա*, *առաջ* → *առաջվա*, *հիմա* → *հիմիկվա*, *վաղուց* → *վաղուցվա*, etc.

-որ declension

Some nouns denoting family members: *հայր* → *հոր*, *մայր* → *մոր*, *եղբայր* → *եղբոր*, and compounds such as *մորեղբայր* → *մորեղբոր*, etc.

-ոջ declension

A few nouns denoting relatives and friends: *քույր* → *քրոջ*, *կին* → *կնոջ*, *ընկեր* → *ընկերոջ*, *սկեսուր* → *սկեսրոջ*, *տալ* → *տալոջ*, *տեգր* → *տեգրոջ*, *տեր* → *տիրոջ*, *տիկին* → *տիկնոջ*, etc.

-ո declension

This is the remnant of an archaic declension type. Very few words take this genitive form: *հույս* → *հուսո*, *սուգ* → *սգո*, *սեր* → *սիրո*, *պատիվ* → *պատվո*, *մամուլ* → *մամլո*, etc.

There are also certain irregular genitive-dative forms that apply to only one word or a few words:

-ա:	<i>աղջիկ</i>	→ <i>աղջկա</i>	
-եր:	<i>դուստր</i>	→ <i>դատեր</i> ,	<i>կայսր</i> → <i>կայսեր</i>
-վան:	<i>մահ</i>	→ <i>մահվան</i> ,	<i>անուն</i> → <i>անվան</i>

-յան: սյուն → սյան, գալուստ → գալստյան, ծնունդ → ծննդյան,
անկյուն → անկյան, արյուն → արյան

Although certain semantic groups of nouns tend to gravitate towards particular declension types, there are no exhaustive rules. Therefore, the declension of each noun must be learned separately. Note that in contemporary usage many nouns tend to follow the more common *-ի* declension. This occurs particularly in colloquial speech:

արյուն	→ արյան	or	արյունի
անուն	→ անվան	or	անունի
մանուկ	→ մանկան	or	մանուկի (proper name only: Մանուկի)
գալուստ	→ գալստյան	or	գալուստի

While the singular forms of the genitive and dative cases manifest a great diversity, this cannot be said about the plural cases which, in fact, are quite uniform. The plural genitive/dative of nouns is formed from the nominative singular with the addition of the plural *-(ն)եր* ending + *-ի(ն)*:

Nom. sing. աղջիկ <i>girl</i>	→ gen. sing.: աղջկա	→ gen./dat. plur.: աղջիկ-ներ-ի(ն)
Nom. sing. անուն <i>name</i>	→ gen. sing.: անվան	→ gen./dat. plur.: անուն-ներ-ի(ն)
Nom. sing. ձի <i>horse</i>	→ gen. sing.: ձիու	→ gen./dat. plur.: ձի-եր-ի(ն)
Nom. sing. քույր <i>sister</i>	→ gen. sing.: քրոջ	→ gen./dat. plur.: քույր-եր-ի(ն)

Some nouns preserve the genitive singular mutations or alternation of certain root vowels (see pp. 107-108 in this unit) in the plural:

Nom. sing. գիրք <i>book</i>	→ Gen. sing.: գրքի	→ gen./dat. plur.: գրքերի(ն)
Nom. sing. սուտ <i>lie</i>	→ Gen. sing.: ստի	→ gen./dat. plur.: ստերի(ն)

Some nouns deviate from this plural genitive/dative pattern: Nouns with the plural suffix *-ք, -իկ, or -այք* (see pp. 32 and 102) take the ending *-ց*:

Nom. sing. կին <i>woman</i>	→ Nom. plur.: կանայք	→ gen./dat. plur.: կանանց
Nom. sing. մարդ <i>man</i>	→ Nom. plur.: մարդիկ	→ gen./dat. plur.: մարդկանց
Nom. sing. Գրիգոր <i>Grigor</i>	→ nom. plur.: Գրիգորենք	→ gen./dat. plur.: Գրիգորենց

2. The genitive and dative cases

These two cases coincide basically in form, but differ in function. While the genitive is always used without the definite article, the dative appears with or without it.

The *genitive* case primarily expresses possession. It may also indicate provenance and attribution; as such, it modifies a noun that is either the subject or the complement of a sen-

UNIT 5

tence. In Armenian, the genitive is commonly placed before the noun it modifies:

Երևանի խաղողը [Yerevani kʰaghoghə] <i>the grapes of Yerevan</i>	-ի declension
մարդու երազները [martʰu yeraznerə] <i>the man's dreams</i>	-ու declension
նուան գույնը [nəˈran guynə] <i>the color of pomegranate</i>	-ան declension
ուրախության արցունքները [urakʰutʰyan art͡sʰunkʰnerə] <i>the tears of joy</i>	-յան declension
տարվա եղանակները [tarva yegʰanaknerə] <i>the seasons of the year</i>	-վա declension
քրոջս ամուսինը [kʰəroçʰəs amusinə] <i>my sister's husband</i>	-ոջ declension

Genitive forms of nouns are often synonymous with adjectives derived from nouns:

մոր սերը [mor serə] <i>a mother's love</i>	մայրական սերը [mayrakan serə] <i>motherly love</i>
Թագավորի պալատը [tʰakʰavori palatə] <i>the King's palace</i>	Թագավորական պալատը [tʰakʰavorakan palatə] <i>the royal palace</i>
տան աշխատանք [tan aʃkʰhatankʰ] <i>housework</i>	տնային աշխատանք [təˈnayin aʃkʰhatankʰ] <i>home work, domestic work</i>

The genitive is also required by some prepositions and postpositions:

առանց աշխատանքի [aˈrant͡sʰ aʃkʰhatankʰi] <i>without work</i>	Հորս մասին [horəs masin] <i>about my father</i>
---	--

The primary function of the *dative* case is to indicate the recipient or the beneficiary of an action. It is the case of the indirect object. Many verbs, nouns and adjectives govern the indirect object in the dative case (see Unit 11, p. 262).

While in Armenian a limited number of verbs take only one object in the dative (see p. 262), there is a large group of verbs that govern two objects, one in the dative, the other in the accusative. Verbs of ‘giving’ (*lending, offering, etc.*) and ‘communicating’ (*saying, reporting, explaining, writing, etc.*) belong to this group. In each of the following sentences, for instance, verbs take both a direct and an indirect object (see p. 263):

Գիրքս ուսանողին տվեցի:

[Girk^h ʰs usanoghin tʰvets^h i]

I gave my book to the student.

Խնդիրը քեզ բացատրել եմ:

[K^hnt^h irə k^hez bats^h atrel em]

I have explained the problem to you.

The direct and indirect objects in the sentences above are governed by the verbs *տալ to give* and *բացատրել to explain* respectively: As a rule, the direct object in the accusative case refers to a thing (*գիրքս, խնդիրը*), the indirect object in the dative case represents a person (*ուսանողին, քեզ*) who is the recipient of the action.

The dative case may also be used to express various adverbials, for instance:

a) time

Մայիսին վարդերը բացվում են:

[Mayisin vart^h erə bats^h vum en]

In May, roses open.

Կեսգիշերին մի ձայն լսեցի:

[Kesgisherin mi dzayn lʰsets^h i]

At midnight I heard a noise.

b) place

Նա դռանը կանգնած է:

[Na dʰranə kangnat^s e]

He is standing at the door.

Կտուրին մի թռչուն էր երգում:

[Kʰturin mi t^h ʰtch^h un er yer^h um]

There was a bird singing on the roof.

c) manner (price, measure, age, etc.)

Հազար դրամի գնեցի:

[Hazar drami gʰnets^h i]

I bought (it) for a hundred drams.

Մենք նույն տարիքի մարդիկ ենք:

[Menk^h nuyn tarik^h i enk^h]

We are (people) of the same age.

d) purpose

Ճաշի գնացինք:

[Chashhi gʰnat^s h ink^h]

We went to dinner.

Եկանք օգնելու:

[Yekank^h ok^h nelu]

We came to help.

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

1. Impersonal sentences

Unlike English, Armenian has an elaborate set of personal endings for conjugating verbs, rendering personal pronouns redundant. This applies not only to sentences where the person is implied in the context and identified by the personal ending but even more so to sentences that don't have an expressed subject. While impersonal sentences in English start with the empty subject word *it*, or the impersonal pronoun *one*, Armenian does not use a pronoun.

1. Impersonal sentences in the 3rd person singular refer to daylight and temperature changes:

Մթնում է / լուսանում է / ցրտում է, etc.
 [M^ət^h num e / lusanum e / t̥s^hərtum e, etc.]
*It is getting dark / light / cold, etc.**

2. Impersonal sentences with adjectives and nouns linked by a copula (*է, չէ, էր, եղավ, etc.*) evaluate various situations and events or pass judgment on them:

(Ան)կարելի (չ)է / դժվար (չ)է / ամոթ (չ)է / վտանգավոր (չ)է, etc.
 [(An)kareli (ç^h)e/dəzɰvar (ç^h)e/amt^h (ç^h)e/vətangavor (ç^h)e, etc.]
It is (im)possible/it is (not) difficult/it is (not) shameful/it is (not) dangerous

3. Sentences starting with *պետք (չ)է* [petk^h (ç^h)e] express necessity, a need or an order:

Պետք է հասկանալ / պետք չէ վհատվել / պետք է շտապել, etc.
 [Petk^h e haskanal / petk^h ç^he vəhatvel / petk^h e ʂhtapel, etc.]
One/We must understand / One/We should not wince / One/We must hurry, etc.

4. Impersonal sentences with a verb in the 3rd person singular of the passive voice (see p. 155) have synonymous forms in the 3rd person plural of the active voice:

Ասվում է or ասում են / հանձնարարվում է or հանձնարարում են, etc.
 [Asvum e or asum en / handznararvum e or handznararum en, etc.]
It is said or they say / it is recommended or they recommend, etc.

Note that the only contrasting feature in the formation of impersonal sentences between Armenian and English is that Armenian does not use pronouns as the English does (cf. *it, they, one, etc.*). As for the use of verbal categories, i.e. person, number, tense, mood, and voice, the formation of impersonal sentences in these two languages is mostly similar.

* Synonymous sentences describing weather conditions have a subject, but still lack reference to the doer of the action:

Անձրև / կարկուտ / ձյուն է գալիս, etc.
 [Andzrev / karkut / dzyun e galis, etc.]
It is raining / hailing / snowing, etc.

2. Expressions of personal preference

There are two basic verbs expressing personal preference in Armenian: *սիրել* [sirel] *to love*, *հավանել* [havanel] *to like*, and one phrasal verb *դուր գալ* [dur gal] *to appeal, to please*. In their affirmative or negative forms the basic verbs express people's likes and dislikes:

Սիրում եմ vs. *Չեմ սիրում*
[sirum em vs. ɟʰem sirum]
I love vs. *I don't love*

Հավանում եմ vs. *Չեմ հավանում*
[havanum em vs. ɟʰem havanum]
I like vs. *I don't like*

The meaning of the Armenian verb *սիրել* [sirel] has a broader scope than that of the English verb *to love*. It often overlaps with the meaning of *հավանել* [havanel] *to like*. However, the use of the verbs *սիրել* and *հավանել* do not, on the whole, pose great difficulty to the English-speaking learner of Armenian. It is the very common phrasal verb *դուր գալ* [dur gal] *to appeal, to please* (literally: *to come across as appealing or likeable to someone*) that needs special attention. Here is how *դուր գալ* [dur gal] is used:

1. The preferred item is brought into focus by moving it from the object to the subject position. Thus, rather than the construction *I like X* the reverse construction, *X pleases me*, is employed:

(Ես) հավանում եմ կինոնկարը: vs. *կինոնկարը ինձ դուր է գալիս*:
[(Yes) havanum em kinon^okarə] [Kinion^okarə indz dur e galis]
I like the film. *The film pleases me.*

Thus, the person who likes or dislikes something or someone – marked by X – is being expressed by a personal pronoun (*ինձ, քեզ, նրան, մեզ, ձեզ, նրանց*, etc.) or a noun (*Աննային, մորս, ընկերոջս* etc.) in the dative case.

X-ը մարդկանց, Արմենիին, մեզ, բոլորին շատ դուր եկավ/չեկավ:
[X-ə mart^h kants^h, Armenin, mez, bolorin şhat dur yekav/ɟʰekav]
People, Armen, we, everybody liked/disliked X very much.

2. While the conjugated verb *գալ* agrees in person and number with the subject X asserted as being liked or disliked, the possessive markers attached to the nominal component *դուր* refer to the subject who likes or dislikes something. The latter is carried out by using the possessive adjective (*իմ, քո, նրա, մեր, ձեր, նրանց*) before *դուր*.

Singular

1st person:	<i>X-ը ինձ դուր եկավ</i>	[X-ə indz dur yekav]
2nd person:	<i>X-ը քեզ դուր եկավ</i>	[X-ə k ^h ez dur yekav]
3rd person:	<i>X-ը նրան դուր եկավ</i>	[X-ə n ^o ran dur yekav]

Plural

1st person:	X-ը մեզ դուր եկավ	[X-ə mez dur yekav]
2nd person:	X-ը ձեզ դուր եկավ	[X-ə dʒez dur yekav]
3rd person:	X-ը նրանց դուր եկավ	[X-ə n ^ə rants ^h dur yekav]

3. The possessive adjective (*իմ, քո, նրա, մեր, ձեր, նրանց*) can be replaced by a noun (person) or other pronoun in the dative case (see p. 104 in this unit).

X-ը Արմենին, Աննային, մարդկանց, բոլորին դուր եկավ:
[X-ə Armenin, Annayin, mart^hkants^h, bolorin dur yekav]
Armen, Anna, people, everybody liked/disliked X.

4. In a sentence containing the phrasal verb *դուր գալ*, questions are asked as follows:

a. For the person to whom X does or does not appeal, the dative: *Ո՞ւմ to whom?*

<i>Ո՞ւմ դուր չեկավ այս ֆիլմը:</i> [Um dur ʧ ^h ekav ays filmə?] <i>Who didn't like this film?</i> <i>(Lit.: To whom did this film not appeal?)(It did not appeal to my brother.)</i>	<i>Եղբորս դուր չեկավ:</i> [Yeghpor ^s dur ʧ ^h ekav] <i>My brother did not like it.</i>
---	---

b. For the person or thing being liked/disliked the nominative: *Ո՞վ who?* or *Ի՞նչ what?*

<i>Ո՞վ քեզ դուր չի գալիս:</i> [Ov k ^h ez dur ʧ ^h i galis?] <i>Who does not please you (informal)?</i>	<i>Ի՞նչը քեզ դուր չի գալիս:</i> [Inch ^h ə k ^h ez dur ʧ ^h i galis?] <i>What does not please you?</i>
---	--

VII WORD FORMATION**Vowel alterations and mutations in the same root**

In word formation, declension, and in plural formation certain root vowels within words may change or be suppressed on a regular basis. This change is triggered by the shift of stress from the root to the next, usually the last syllable of words. As a result, words with common roots display recurring vowel alterations and mutations that can be isolated and described:

1. *ի* [i] → *ը* [ə]*

EXAMPLES: *սիրտ* [sirt] *heart* → *սրտի* [s^ərti] *heart*_{gen}, *սրտաբան* [s^ərtaban] *cardiologist*, *սրտագին* [s^ərtagin] *heartfelt*, etc., *գիր* [gir] *letter* → *գրել* [g^ərel] *to write*, *գրող* [g^ərog^h] *writer*, *գրադարան* [g^əradaran] *library*, *գրական* [g^ərakan] *literary*, etc., *գիրք* [girk^h] *book* → *գրքեր* [g^ərk^her] *books*, etc.

* Note that here *ը* [ə] is pronounced, but not written, except in hyphenation (see Unit 9, p. 215.)

2. **ի** [i] → **Ø** *

EXAMPLES:

պատիվ [pativ] *honor* → *պատվի* [patvi] *honor*_{gen}, *պատվել* [patvel] *to honor*,
պատվավոր [patvavor] *honorable*
հաշիվ [hasʰiv] *account* → *հաշվի* [hasʰvi] *account*_{gen}, *հաշվել* [hasʰvel] *to*
count, to calculate, *հաշվապահ* [hasʰvapah] *accountant*

3. **ի** [i] → **ու** [u]

EXAMPLES:

այգի [aygi] *garden* → *այգու* [aygu] *garden*_{gen}
որդի [vortʰi] *son* → *որդու* [vortʰu] *son*_{gen}
գինի [gini] *wine* → *գինու* [ginu] *wine*_{gen}

4. **ու** [u] → **ը** [ə] (pronounced but not written)

EXAMPLES

սուտ [sut] *lie* → *ստի* [sʰti] *lie*_{gen}, *ստել* [sʰtel] *to lie*, *ստախոս* [sʰtakʰos] *liar*
բուրդ [burtʰ] *wool* → *բրդե* [bʰrtʰe] *wool*_{gen}, *բրդյա* [bʰrtʰya] *woolen*
դուրս [durs] *out(side)* → *դրսի* [dʰrsi] *outside*_{gen}, *դրսեցի* [dʰrsetsʰi] *outsider*
սուն [tun] *house* → *տներ* [tʰner] *houses*, *գիր* [gir] *letter* → *գրեր* [gʰrer] *letters*

5. **ու** [u] → **Ø** *

EXAMPLES:

ուսում [usum] *study* → *ուսման* [usman] *study*_{gen}
անցում [antsʰum] *passage* → *անցման* [antsʰman] *passage*_{gen}

6. **ույ** [uy] → **ու** [u]

EXAMPLES:

լույս [luys] *light* → *լուսավոր* [lusavor] *bright*, *լուսամուտ* [lusamut] *window*
հույս [huys] *hope* → *հուսո* [huso] *hope*_{gen}, *հուսահատ* [husahat] *desperate*
թույն [tuyn] *poison* → *թունավոր* [tʰunavor] *poisonous*, *թունավորել* [tuna
vorel] *to poison*

7. **ե** [e] → **ի** [i]

EXAMPLES:

սեր [ser] *love* → *սիրո* [siro] *love*_{gen}, *սիրել* [sirel] *to love*, *սիրեկան* [sirekan]
lover, *սիրահարվել* [siraharvel] *to fall in love*
տեր [ter] *master* → *տիրոջ* [tirochʰ] *master*_{gen}, *տիրել* [tirel] *to reign*, etc.,
նվեր [nʰver] *present* → *նվիրել* [nʰvirel] *to give (a gift)*, etc.

* **Ø** stands for the complete reduction of the vowel.

VIII PRONUNCIATION

The letters Ղ ղ and Խ ք

Ղ ղ [għ] and Խ ք [kħ] stand for a pair of voiced and voiceless guttural consonants in Armenian that do not exist in the English alphabet. Guttural is the term for sounds that are created in the throat.

The voiced Ղ ղ is pronounced like the uvular ‘r’ in Parisian French pronunciation; cf. ‘r’ in *rouge* - red, or *arrière* - behind; cf. the Modern Greek ‘γ’ in γάτα [għata] *cat*.

EXAMPLES: Ղազարոս [Għazaros] *Lazarus*, լողալ [logħal] *to swim*, ղեկավար [għekavar] *leader*, etc.

The voiceless Խ ք is pronounced like the German velar fricative x-Laut in *acht* - eight or *Bach*.

EXAMPLES: խոսել [kħosel] *to speak*, ուրախ [urakħ] *joyful, happy*, խառն [kħaiʔn] *mixed*, խրախուսել [kħʰʔrakħusel] *to encourage*, etc.

Armenian words that contain both of these guttural sounds represent certain difficulties for the English-speaking learner. They can be overcome by steady practice.

EXAMPLES: խաղող [kħaghogh] *grape*, խաղաղ [kħaghagh] *peaceful*, խաղաղություն [kħaghaghutʰyun] *piece*, կախաղան [kakħaghan] *gallows*, etc.

In some words, Ղ ղ [għ] is pronounced Խ ք [kħ], confusing in some cases even the native speaker. Consider the common words աղջիկ [aghçʰik] *girl* and աղքատ [aghkʰat] *poor*, pronounced [akħçʰik] and [akħkʰat] respectively.

Note the following spelling and pronunciation rules:

1. Before Ջ ձ [dʒ] and Ջ ղ [j], the letter Ղ ղ [għ], not Խ ք [kħ], is written although the pronunciation is close to Խ ք [kħ]:

ղեղձ [degħtʰ] <i>peach</i>	pronounced [dekħtʰ]
չղջիկ [çʰʔghçʰik] <i>bat</i>	pronounced [çʰʔkħçʰik]

2. Before Թ Ժ the letter Ղ ղ [għ], not Խ ք [kħ], is written despite the fact that the pronunciation of Ղ ղ [għ] is close to Խ ք [kħ]:

թուղթ [tʰugħtʰ] <i>paper</i>	pronounced [tʰukħtʰ]
մաղթել [magħtʰel] <i>to wish</i>	pronounced [makħtʰel]
հաղթանակ [haghʰtʰanak] <i>victory</i> , etc.	pronounced [hakħtʰanak]

IX ORTHOGRAPHY

եվ, էվ or լ ?

In modern Eastern Armenian there are two distinct spellings for the sound combinations [yev] and [ev]:

- a) the ligature **լ** that exists only in the lower case
- b) two letters, **է** and **վ**, appearing as **եվ** or **էվ**

Unlike the two Armenian letters **է** and **վ**, the graphic sign **լ** does not belong to the Armenian alphabet due to its ambiguous phonetic value. It is however perceived as a complementation to the alphabet and is widely used to replace the combination **է+վ** in East Armenian writing and printing. Here are some orthographic and phonetic rules for the usage of **եվ, էվ** or **լ**.

1. Occurrences of **լ**:

a) The ligature **լ** is used to designate an independent word, namely the coordinate conjunction **և** [yev] with the meaning *and*.

EXAMPLES: **և** *այլն*

[yev ayl'n]

et cetera (literally: *and other[s]*)

Մարդիկ և նրանց միջավայրը

[Mart^h ik yev n^orants^h mijavayrə]

Humans and their environment

b) In medial or final position of words, **լ** stands for [ev] after consonants:

էրևույթ [yerevuyt^h] *phenomenon*, **թև** [t^h ev] *arm*, **արև** [arev] *sun*, **օթևան** [ot^h evan] *inn, shelter*, **տերև** [tere^h ev] *leaf*, **իբրև** [ip^h rev] *as, in the role of*, **որևէ** [vore^h ve] *any*, etc.

c) In medial or final position of words **լ** stands for [yev] after vowels:

նաև [nayev] *also, as well*, **թեև** [t^h eyev] *although*, etc.

d) In initial position of words **լ** occurs only in two instances: **ևս** [yev^as] *also, as well* and **լեւից** [yevet] *right away, at once*.

2. Occurrences of **եվ, էվ**:

a) In initial position of names of foreign origin, compounds and derivations thereof:

Եվրոպա [Yevropa] *Europe*, **Եվրոպական** [yevropakan] *European*, **Հնդեվրոպական** [h^ondevropakan] *Indo-European*, etc.

b) In hyphenation: **էրե-վույթ**, **թե-վավոր**, **արե-վային**, etc.

c) When printed in capital letters: **ԵՐԵՎՈՒՅԹ** [yerevuyt^h] *phenomenon*, **ԱՐԵՎԵԼ** [arevelk] *East*, **ԹԵՎ** [t^h ev] *arm*, etc.

d) In compound words, when the letters **է+վ** meet by coincidence:

տարեվերջ [tareverch^h] *end of the year* (from **տարի+ա+վերջ** *year+end*) **հոգեվիճակ** [hok^h evichak] *emotional state*, (from **հոգի+ա+վիճակ** *soul+state*), etc.

X EXERCISES

1. Combine words from each of the columns to create appropriate utterances; translate them.

a. Գորգերս	դուրս չի գալիս:
b. Չեմ սիրում	նոր են:
c. Այս հագուստը	վառ գույները:
d. Հագուստդ	չեմ կարող:
e. Որտե՞ղ է	հավանո՞ւմ ես:
f. Թատրոն գնալ	հայելին:
g. Տեսարանս	նո՞ր է:

2. Form mini-dialogues according to the given patterns in 1, 2, 3 and 4. Replace հագուստ with գլխարկ, վերարկու, կոշիկներ, փողկապ, պայուսակ, etc.

- A. Հագուստս հավանո՞ւմ ես:
 B. Շատ ճաշակով է: Բարո՞վ վայելես նոր հագուստդ:
- A. Հագուստս դուրդ գալի՞ս է:
 B. Այո՛, բայց ես արդեն տեսել եմ այս հագուստը:
- A. Հագուստս գեղեցիկ է, չէ՞:
 B. Այս հագուստդ իմ ճաշակով չէ: Կներես, ինձ դուր չի գալիս:
- A. Արամը հավանե՞ց հագուստդ:
 B. Արամը իմ հագուստները երբեք չի հավանում:

3. Form mini-dialogues according to the given patterns 1, 2, 3 and 4. Replace the discussed item ճաշ with խմորեղեն, ապուր, ձվածեղ, աղցան, etc.

- A. Ճաշս հավանո՞ւմ ես:
 B. Այո՛, շատ համեղ է: Ապրե՛ս:
- A. Ի՞նչ համեղ է ճաշդ:
 B. Իմ ճաշերը միշտ էլ սիրում ես:
- A. Այս ճաշը դո՞ւ ես պատրաստել:
 B. Ուրիշ ո՞վ է այստեղ ճաշ պատրաստում:
- A. Ճաշս ինչպե՞ս է:
 B. Վատ չէ:
 A. Ի՞նչ է, քեզ դուր չի՞ գալիս:
 B. Այսպիսի ճաշեր չեմ սիրում:

4. Complete the sentences by using the negative forms of the verbs in parentheses.

- a. Այս բնակարանը փոքր է: (հավանեցի: (հավանել)
- b. Այս բառը չի նարեն է: ... (հասկանալ)
- c. Այս ճաշերը ծանր էին: ... (դուրը չգալ)
- d. Այս հագուստը հին է: ... (հագնել)
- e. Այս գիրքը թանկ է: ... (գնել)
- f. Այս գինին թթու էր: ... (դուրը չգալ)
- g. Այդ գլխարկը շատ մեծ էր: ... (դուրը գալ)

5. Respond to the questions according to the given pattern.

- a. Ճաշ կերե՞լ ես: Ո՛չ, դեռ չեմ կերել:
- b. Գինի խմե՞լ ես: Ո՛չ, դեռ ...
- c. Այս երչիկը փորձե՞լ ես: Ո՛չ, ...
- d. Այս գիրքը կարդացե՞լ ես: Ո՛չ, ...
- e. Սուրճ խմե՞լ ես: Ո՛չ, ...
- f. Պաղպաղակ գնե՞լ ես: Ո՛չ, ...
- g. Զվածեղ սարքե՞լ ես: Ո՛չ, ...

6. Complete the second statement according to the given pattern.

- a. – Թեյ ուզո՞ւմ ես: – Նոր եմ թեյ խմել:
- b. – Սուրճ չե՞ս ուզում խմել: – Մի քիչ առաջ ...
- c. – Քույրս չի ուզում թատրոն այցելել: – Երեկ ...
- d. – Գիրքը չե՞ս ուզում կարդալ: – Մի ամիս առաջ ...
- e. – Ուզո՞ւմ ես ճաշել: – Նոր ...
- f. – Շուկա գնացե՞լ ես: – Առավոտյան ...
- g. – Նոր նկարս տեսե՞լ ես: – Երեկ ...

7. Answer the following questions using the words in parentheses.

- a. Հավանո՞ւմ ես այս նկարը: (չատ) Այո՛, շատ եմ հավանում:
- b. Պապիկդ լավ լսո՞ւմ է: (դժվար) Մի քիչ դժվար է լսում:
- c. Գրադարան գնո՞ւմ ես: (հաճախ) Այո՛, հաճախ ...
- d. Հայրդ ինչո՞ւ չեկավ: (միշտ ուշ) Նա միշտ ...
- e. Թատրոն այցելո՞ւմ ես: (հաճախ) Այո՛, հաճախ ...
- f. Նրա լեզուն հասկանո՞ւմ ես: (դժվար) Մի քիչ դժվար ...
- g. Սիրո՞ւմ ես լողալ: (չատ) Այո՛, շատ ...

8. Complete the sentences following the pattern.

- a. Նա գալիս էր, իսկ ես չէի գալիս:
- b. Նա ուզում էր չինարեն սովորել, իսկ ես ...
- c. Նա գրում էր, իսկ դու ...
- d. Նրանք խոսում էին, իսկ դուք ...
- e. Նա այնտեղ էր լինում, իսկ դու ...
- f. Նա սիրում էր կարդալ, իսկ ես ...
- g. Նա շատ էր կարգում, իսկ մենք ...

9. Complete the interrogative sentences and respond to them.

- a. Ո՞ւմ հետ էիր խոսում: Ընկերոջս հետ էի խոսում:
- b. Ի՞նչ (գրել): Նամակ
- c. Ո՞ւմ (նամակ գրել): Մորս
- d. Ո՞վ(գալ): Աննան
- e. Ո՞ւր.....(գնում): Շուկա
- f. Որտե՞ղ(սովորել): Համալսարանում
- g. c. Ի՞նչ(ուզել): Մի բան

10. How would you say it in Armenian?

A. Your classmate's opinion is important to you. You ask:

- a. What's your opinion of our teacher? (կարծիք)
- b. How was my answer? (պատասխան)
- c. I read Armenian well, don't I?
- d. He speaks Armenian well, doesn't he?
- e. Don't you like my letter?
- f. Don't you think that this book is good?
- g. Do you like our new teacher?

B. You have guests in your new house. You ask them about their impressions:

- a. How do you like our new apartment?
- b. our garden?
- c. our kitchen?
- d. my bedroom?
- e. our dining room ?
- f. our new furniture?

II. Answer the questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Ի՞նչ էր սիրում Անահիտը, երբ փոքր էր:
- b. Ի՞նչ գույներ էր սիրում Անահիտը:
- c. Ո՞վ էր հուսահատ:
- d. Ի՞նչ էր ասում մայրիկը:
- e. Ի՞նչ էր պատասխանում հայրիկը:
- f. Քանի՞ երեխա ունի այսօր Անահիտը:
- g. Ի՞նչ է անում այսօր Անահիտը:

XI PROVERBS

Մարդուն մարդ շինողը հագուստն է:

[Mart^h un mart^h şhinoghə hak^h ustn e]

Clothes make the man.

Հագուստ տուր՝ շնորհքի գամ, հաց տուր՝ ուժի գամ:

[Hak^h ust tur, şh^ənork^hi gam, hats^h tur, uzhi gam]

Dress me to look smart; feed me to be strong.

Էշը՝ թամբով, մարդը՝ հագուստով:

[Eshə t^h ambov, mart^h ə hak^h ustov]

Donkeys (are judged) by their saddles, humans by their clothes.

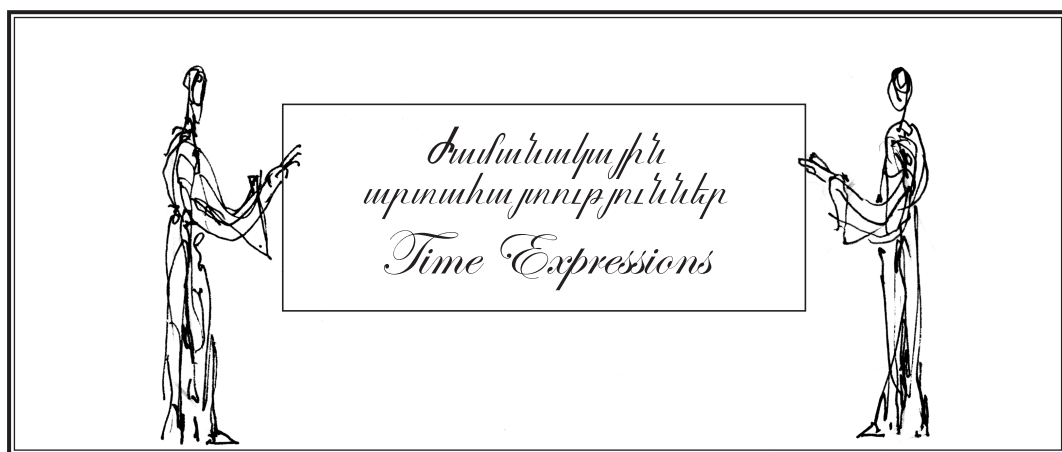
Ծալած հագուստը ինքն իրեն կմաշվի:

[Tşalatş hak^h ustə ink^h n iren k^əmaşhvi]

Folded clothing wears out by itself.

(Message: Clothes are to be used.)

Unit 6

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Asking about and telling time	116
<i>Vocabulary:</i>	Time expressions	120
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. The future and the future imperfect	124
	2. The imperative mood	126
	NOUNS: The ablative case	128
	NUMERALS: 1. Ordinal numerals	131
	2. Distributive numerals	132
	3. Fractional numerals	133
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Interrogative sentences	134
<i>Word Formation:</i>	Formation of nouns denoting persons	135
<i>Pronunciation:</i>	The letters Ձ ձ, Վ վ, and Յ ջ	136
<i>Orthography:</i>	Armenian syllabification and the transitory [ə]	137

I DIALOGUES

1. *A and B are students taking the same Armenian course. It is before Armenian class.*

- A. **ժամը քանի՞սն է:**
[Zhamə kʰanish e?] What time is it?
- B. **Ութն անց կես է:**
[Utʰn antʃʰ kes e] It's half past eight.
- A. **Ուրեմն դեռ կես ժամ ունենք**
[Uremʰn der kes zʰham unenkʰ]
մինչև հայերենի դասը:
[minçʰ ev hayereni dasə] That means we still have half an hour before Armenian class.
- B. **Ուղիղ երեսուն րոպե:**
[Ughigh yeresun rope] Exactly thirty minutes.
- A. **Ի՛նչ լավ է. Արի՛ միասին**
[Inçʰ lav e! Ari miasin]
հայերենի դասին պատրաստվենք:
[hayereni dasin patrastʰvenkʰ] That's great! Come, let's prepare for the Armenian class together.
- B. **Ես պատրաստ եմ:**
[Yes patrast em] I'm ready.
- A. **Կողքիս նստի՛ր ու ինձ օգնի՛ր:**
[Koghkʰ is nʰstir, u indz okʰnir!] Sit next to me and help me!
- B. **Գիրքը բաց արա ու կարդա՛:**
[Girkʰ ə batʃʰ ara u kartʰa!] Open the book and read!

2. *At the Yerevan train station. A is getting information from B at the information desk.*

- A. **Ե՞րբ է ժամանելու գնացքը:**
[Yerpʰ e zʰhamanelu gnatsʰkʰə?] When is the train arriving?
- B. **Որտեղի՞ց:**
[Vorteghitsʰ?] From where?
- A. **Սպիտակից:**
[Spitakitsʰ] From Spitak.
- B. **Սպիտակի գնացքն ուշանում է:**
[Spitaki gʰnatsʰkʰn ushanum e] The train from Spitak is delayed.
- A. **Քանի՞ րոպեից է այտեղ լինելու:**
[Kʰani ropeyitsʰ e aystegh linelu?] In how many minutes will it be here?

- B. **Այն ժամանելու է ժամը տասին:**
[Ayn zhamanelu e zhamə tasin] It will arrive at ten o'clock.
- A. **Որտե՞ղ կարող եմ գնել**
[Vortegh karogh em g^ənel]
օրվա թերթերն ու ամսագրերը:
[orva t^hert^hern u amsagerə?] newspapers and magazines?
- B. **Այստեղից ուղիղ գնացե՛ք,**
[Aysteghıt^h ughıgh g^ənats^h ek^h .] Go straight from here and
ձախ կողմում թերթի կրպակ կա:
[dzakh koghmum t^hert^hi k^ərpa^k ka] there's a newspaper kiosk on the left.
- A. **Շնորհակալությո՛ւն:**
[Shnorakalut^h yun!] Thank you!

3. In the Armenian class. A is a foreign student, B is the Armenian teacher.

- A. **Մի բան կարող եմ հարցնել:**
[Mi ban karogh em hart^h ənel?] May I ask (you) something?
- B. **Խնդրեմ:**
[Kh^ənt^hrem] Sure.
- A. **Ի՞նչ է նշանակում «օրացույց»:**
[Inch^h e n^əshanakum “orats^huyts^h”?] What does *orats^huyts^h* mean?
- B. **Օրացույց նշանակում է calendar:**
[Orats^huyts^h n^əshanakum e “calendar”] *Orats^huyts^h* means *calendar*.
- A. **Իսկ ի՞նչ են ասում computer-ին:**
[Isk inch^h en asum computerin?] And how do you say *computer*?
- B. **«Համակարգիչ»:**
[Hamakark^h ich^h] *Hamakark^hich^h*.
- A. **Կարող եք բառը կրկնել**
[Karogh ek^h barə k^ərknel] Can you repeat the word
և ասել, թե ինչպես է գրվում:
[yev asel t^he inch^hpes e g^ərvum] and tell me how it's spelled?
- B. **Այո՛, սիրով: Այսպես է գրվում՝**
[Ayo, sirov. Ayspes e g^ərvum:] Yes, sure. It's spelled like this:
հ-ա-մ-ա-կ-ա-ր-կ-ի-չ :
[H-a-m-a-k-a-r-k^h-i-č^h]

4. A and B are strangers, meeting in the university hallway.

A. Ասացե՛ք, ինդրե՞մ, որտե՞ղ է գրադարանը: Tell me please, where is the library?
[Asats^hek^h kh^ənt^hrem, vortegh e g^əradaranə?]

B. Այստեղից թեքվե՛ք ձախ. Turn left from here,
[Aysteghitsu^h t^hek^hvek^h dzakh]

դիմացի դուռն է: and it's the door facing you.
[dimats^hi duirn e]

A. Շնորհակալ եմ: Thank you.
[Sh^ənorakal em]

B. Բայց այսօր գրադարանը փակ է: But the library is closed today.
[Bayts^h aysor g^əradaranə p^hak e]

II TEXT

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԱԳԻԼ
[Hayastani aragilə]

Հայաստանում շատ արագիլներ կան: Արագիլը իր բույնը շինում է բարձր ծառերի,
[Hayastanum shat aragilner kan. Aragilə ir buynə shinum e bartsh^ər tsareri,

տների կամ ժայռերի վրա: Արագիլները ամբողջ տարին Հայաստանում չեն մնում:
t^əneri kam zhayⁱeri v^əra. Aragilnerə ambokhch^h tarin Hayastanum ch^hen m^ənum.

Նրանք վախենում են ցրտից, և երբ ձմեռը գալիս է, չվում են և գնում դեպի
N^ərank^h vakhenum en tsh^hartits^h, yev yerp dzh^əme^ə galis e, ch^həvum en yev g^ənum depi

հարավ, դեպի տաք երկրներ: Հայ գյուղացին գիտի, որ երբ գարունը գա, և օդը
harav, depi tak^h yerp^əner. Hay gyughats^hin giti, vor yerp^h garunə ga, yev ot^hə

տաքանա, արագիլը օտար երկրներից կրկին կվերադառնա Հայաստան: Նա գիտի, որ
tak^hana, aragilə otar yerp^əneritsh^h k^ərkin k^əveradarna Hayastan. Na giti, vor

արագիլները գալիս են, գտնում իրենց հին բույնը և բազմանում:
aragilnerə galis en, g^ətnum irentsh^h hin buynə yev bazmanum.

Դրա համար է, որ հայկական առածն ասում է. Մարտի իննին՝ արագիլն իր բնին:
D^əra hamar e, vor haykakan aratsn asum e: Marti innin, aragiln ir b^ənin.

Արագիլները շատ օգտակար թռչուններ են: Արագիլից վախենում են օձերը և
Aragilnerə shat ok^htakar t^hərch^hunner en. Aragilitsh^h vakhenum en otsh^herə yev

վնասատու մյուս կենդանիները:
v^ənasatu myus kent^haninerə.]

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

արագիլ	[aragil]	stork	երկիր	[yerkir]	country
շատ	[shat]	much, many	երկրներ	[yerk ^ə ner]	countries
կան	[kan]	there are	գյուղացի	[gyughats ^h i]	peasant
բույն	[buyn]	nest	գիտենալ	[gitenal]	to know
շինել	[shinel]	to build	գիտի	[giti]	he knows
շինում է	[shinum e]	is building	երբ	[yerp ^h]	when
բարձր	[bartsh ^ə r]	high	գարուն	[garun]	spring
ծառ	[tsar]	tree	օդ	[ot ^h]	air
տուն	[tun]	house	տաքանալ	[tak ^h anal]	to warm up
տների վրա	[t ^ə neri vra]	on the houses	օտար	[otar]	foreign
ժայռ	[zhayi]	cliff	երկրներից	[yerk ^ə merits ^h]	from countries
ժայռերի վրա	[zhayreri v ^ə ra]	on cliffs	կրկին	[k ^ə rkin]	again
ամբողջ	[amboghj]	entire	վերադառնալ	[veradainal]	to return
տարի	[tari]	year	գտնել	[g ^ə tnel]	to find
մնալ	[m ^ə nal]	to stay	գտնում են	[g ^ə tnum en]	they find
չեն մնում	[ch ^h en m ^ə num]	don't stay	իրենց	[irents ^h]	their
վախենալ	[vakhenal]	to fear	հին	[hin]	old
վախենում են	[vakhenal]	they fear	բազմանալ	[bazmanal]	to breed
ցուրտ	[ts ^h urt]	cold	դրա համար	[d ^ə ra hamar]	therefore
ցրտից	[ts ^h artits ^h]	from the cold	առած	[arats]	proverb
երբ	[yerp ^h]	when	ասել	[asel]	to say
ձմեռ	[dz ^ə mei]	winter	մարտ	[mart]	March
գալ	[gal]	to arrive	մարտի 9-ին	[marti innin]	on March 9
գալիս է	[galis e]	is coming	իր բնին	[ir b ^ə nin]	in its nest
հեռանալ	[he ^ə anal]	to go away	օգտակար	[ok ^h takar]	useful
հեռանում են	[he ^ə anum en]	they go away	թռչուն	[t ^h ətch ^h un]	bird
չվել	[ch ^h ʷvel]	to fly over	օձ	[ots ^h]	snake
չվում են	[ch ^h ʷvum en]	they fly over	օձերը	[ots ^h erə]	the snakes
դեպի	[depi]	towards, to	մյուս	[myus]	other
հարավ	[harav]	south	վնասատու	[v ^ə nasatu]	harmful
տաք	[tak ^h]	warm	կենդանի	[kent ^h ani]	animal

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

a) ԺԱՄ ՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ [Zham u zhamanak]		TIME EXPRESSIONS
ժամ	[zham]	hour
լոպե	[rope]	minute
վայրկյան	[vayrkyan]	second
կես ժամ	[kes zham]	half an hour
քառորդ ժամ	[karort ^h zham]	a quarter of an hour
օր	[or]	day
առավոտ	[aravot]	morning
կեսօր	[kesor]	noon
կեսօրից հետո	[kesorit ^s heto]	afternoon
երեկո	[yereko]	evening
գիշեր	[gisher]	night
կես գիշեր	[kes gisher]	midnight
շաբաթ*	[shap ^h at ^h]	1. week; 2. Saturday
ամիս	[amis]	month
տարի	[tari]	year
տասնամյակ	[tasnamyak]	decade
դար	[dar]	century
հազարամյակ	[hazaramyak]	millennium
b) ՇԱԲԱԹՎԱ ՕՐԵՐԸ [Shap ^h at ^h va orerə]		THE WEEK DAYS
երկուշաբթի	[yerkushap ^h t ^h i]	Monday
երեքշաբթի	[yerek ^h shap ^h t ^h i]	Tuesday
չորեքշաբթի	[ch ^h orek ^h shap ^h t ^h i]	Wednesday
հինգշաբթի	[hingshap ^h t ^h i]	Thursday
ուրբաթ	[urp ^h at ^h]	Friday
շաբաթ	[shap ^h at ^h]	Saturday
կիրակի	[kiraki]	Sunday
c) ԱՄԻՍՆԵՐԸ [Amisnerə]		THE MONTHS
հունվար	[hunvar]	January
փետրվար	[p ^h et ^o rvar]	February
մարտ	[mart]	March
ապրիլ	[april]	April
մայիս	[mayis]	May
հունիս	[hunis]	June

* The word շաբաթ [shap^h at^h] has two meanings: week and Saturday.

UNIT 6

հուլիս	[hulis]	July
օգոստոս	[ogostos]	August
սեպտեմբեր	[september]	September
հոկտեմբեր	[hoktember]	October
նոյեմբեր	[noyember]	November
դեկտեմբեր	[dektember]	December
d) ՏԱՐՎԱ ԵՎԱՆԱԿՆԵՐԸ [Tarva yeghanaknerə] THE SEASONS OF THE YEAR		
գարուն	[garun]	spring
ամառ	[amar]	summer
աշուն	[ashun]	fall
ձմեռ	[dz ^ə mer]	winter
e) ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՄԱԿԲԱՅՆԵՐԸ [Zh^hamanaki makbayner] ADVERBS OF TIME		
հիմա	[hima]	now
հետո	[heto]	after, then
առաջ	[arach ^h]	before
միշտ	[mish ^t]	always
շարունակ	[sh ^h arunak]	continuously
երբեք	[yer ^h ek ^h]	never
երբեմն	[yer ^h em ^ə n]	sometimes
հաճախ	[hachhak ^h]	often
այսօր	[aysor]	today
վաղը	[vaghə]	tomorrow
երեկ	[yerek]	yesterday
(երեկ չէ) մյուս օրը	[(yerek ch ^h e) myus orə]	the day before yesterday
վաղը չէ մյուս օրը	[vaghə ch ^h e myus orə]	the day after tomorrow
այս առավոտ/գիշեր	[ays aravot/gish ^h er]	this morning, tonight
երեկ/անցյալ գիշեր	[yerek/ants ^h yal gish ^h er]	last night
այս շաբաթ/ամիս/տարի	[ays shap ^h at ^h /amis/tari]	this week/month/year
հաջորդ շաբաթ/ամիս/տարի	[hajort ^h shap ^h at ^h /amis/tari]	next week/month/year
անցյալ շաբաթ/ամիս/տարի	[ants ^h yal shap ^h at ^h /amis/tari]	last week/month/year
վերջերս	[verch ^h er ^ə s]	lately, recently
շուտով	[sh ^h utov]	soon, shortly
վաղ	[vagh]	early
վաղուց	[vaghuts ^h]	since long
կրկին, նորից	[k ^ə kin, norits ^h]	again
այսուհետև	[aysuhetev]	henceforth
այսօրվանից	[aysorvanits ^h]	starting today
վաղվանից	[vaghvanits ^h]	starting tomorrow

ԺԱՄԱՐԱՑՈՒՅՑՆԸ	[Zhaməts ^h uyt ^s ^h ə]	THE CLOCK
<p>1. ԺԱՄԱՐ ԲԱՆԻՊՍՆ Է: [Zhamə k^h anisn e?] WHAT TIME IS IT?</p>		
<p>a. Ժամը մեկն է (երկուսն է, չորսն է, ..., տասներկուսն է): [Zhamə mekn e (yerkusn e, ç^h orsn e, ..., tasnerkusn e) <i>It's one (two, four, ..., twelve).</i></p>		
<p>b. Ժամը մեկ անց կես է* (երկուսն անց կես է, ..., ինն անց կես է): [Zhamə mek ant^s^h kes e (yerkusn ant^s^h kes e, ..., inn ant^s^h kes e) <i>It's half past one (half past two, ..., half past nine).</i></p>		
<p>c. (Ժամը) մեկն (երկուսն, երեքն, չորսն, ..., ինն) անց քառորդ է: [Zhamə mekn (yerkusn, yerek^h n, ç^h orsn ..., inn) ant^s^h k^h arort e] <i>It's a quarter past one (two, ..., nine).</i></p>		
<p>d. (Ժամը) մեկն (երկուսն, երեքն, ..., ութն) անց հինգ է: [Zhamə mekn (yerkusn, yerek^h n, ..., ut^h n) ant^s^h hing e] <i>It's five (minutes) past one (two, three, ..., nine).</i></p>		
<p>f. (Ժամը) մեկն (երկուսն, երեքն, ..., ութն) անց քսան է: [Zhamə mekn (yerkusn, yerek^h n, ..., ut^h n) ant^s^h k^h san e] <i>It's twenty (minutes) past one (two, three, ..., eight).</i></p>		
<p>e. (Ժամը) մեկից** (երկուսից, երեքից, ..., տասից) քառորդ է պակաս: [Zhamə meki^t^s^h (yerkusi^t^s^h, yerek^h i^t^s^h ..., tasi^t^s^h) k^h arort e pakas] <i>It's a quarter to one (two, three, ..., ten).</i></p>		
<p>g. (Ժամը) մեկից (երկուսից, ..., տասնմեկից) հինգ է պակաս: [Zhamə meki^t^s^h (yerkusi^t^s^h, ..., tasn^o meki^t^s^h) hing e pakas] <i>It's five (minutes) to one (two, ..., eleven).</i></p>		
<p>h. (Ժամը) մեկից (երկուսից, ..., տասներկուսից) քսան է պակաս: [Zhamə meki^t^s^h (yerkusi^t^s^h, ..., tasnerkusi^t^s^h) k^h san e pakas] <i>It's twenty (minutes) to one (two, ..., twelve).</i></p>		
<p>* Another possible word order is: Ժամը մեկն անց է կես (1:30), տասն անց է քսան (10:20), etc. ** Ablative forms such as մեկից, երկուսից etc. can be replaced by the dative forms մեկին, երկուսին, etc.</p>		

2. ԺԱՄՐ ԲԱՆԻՍԻՄՆՆԵՐ: [Zhamə k^h anisin?] AT WHAT TIME?

a. (Ժամը) մեկին (երկուսին, չորսին, ..., տասներկուսին):
[Zhamə mekin (yerkusin, ç^h orsin, ..., tasnerkusin)]
At one (two, four, ... twelve) o'clock.

b. (Ժամը) մեկն (երկուսն, հինգն, ..., ինն) անց կեսին:
[Zhamə mekn (yerkusn, hingn, ..., inn) antş^h kesin]
At half past one (two, five, ..., nine).

c. (Ժամը) մեկն (երկուսն, ..., ինն) անց քառորդին:
[Zhamə mekn (yerkusn, ..., inn) antş^h k^h afort^h in]
At quarter past one (two, ..., nine).

d. (Ժամը) մեկն (երկուսն, երեքն, ..., ութն) անց հինգին:
[Zhamə mekn (yerkusn, yerek^h n, ..., ut^h n) antş^h hingin]
At five (minutes) past one (two, three, ..., eight).

e. (Ժամը) մեկն (երկուսն, երեքն, ..., տասն) անց քսանին:
[Zhamə mekn antş^h (yerkusn, ..., yerek^h n, tasn) antş^h k^h sanin]
At twenty (minutes) past one (two, three, ..., ten).

f. (Ժամը) մեկից* (երկուսից, ..., տասից) քառորդ պակաս:
[Zhamə mekitş^h (yerkusitş^h, ..., tasitş^h) k^h afort^h pakas]
At quarter to one (two, ..., ten).

g. (Ժամը) մեկից (երկուսից, ..., իննից) հինգ պակաս:
[Zhamə mekitş^h (yerkusitş^h, ..., innitş^h) hing pakas]
At five to one (two, ..., nine).

h. (Ժամը) մեկից (երկուսից, ..., իննից) քսան պակաս:
[Zhamə mekitş^h (yerkusitş^h, ..., innitş^h) k^h san pakas]
At twenty to one (two, ..., nine).

*All ablative forms such as մեկից, երկուսից etc. can be replaced by the dative forms մեկին, երկուսին, etc.

V GRAMMAR

A. VERBS

I. THE FUTURE AND FUTURE IMPERFECT TENSES (INDICATIVE)

To express future activities and events Armenian has two future tenses in the indicative mood: future and future imperfect. Both are compound tenses.

1. Formation of the future tense:

The future tense is formed by combining the future participle ending in *-ելու* (*գրելու*) or *-ալու* (*կարդալու*) and the conjugated forms of the auxiliary verb *եմ* *I am*.

EXAMPLES: *գրելու եմ* [g^orelu em] *I am going to write/I shall write*, etc.
կարդալու եմ [kart^halu em] *I am going to read/I shall read*, etc.

For the future tense, all regular verbs follow the pattern below:

SINGULAR		
1st pers. (<i>ես</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>եմ</i>	[verb stem+-elu/-alu + em]
2nd pers. (<i>դու</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>ես</i>	[verb stem+-elu/-alu + es]
3rd pers. (<i>նա</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>է</i>	[verb stem+-elu/-alu + e]
PLURAL		
1st pers. (<i>մենք</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>ենք</i>	[verb stem+-elu/-alu + enk ^h]
2nd pers. (<i>դուք</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>եք</i>	[verb stem+-elu/-alu + ek ^h]
3rd pers. (<i>նրանք</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>են</i>	[verb stem+-elu/-alu + en]

INDICATIVE MOOD

FUTURE

	<i>գրել</i>		<i>կարդալ</i>	
	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(<i>ես</i>)	<i>գրելու եմ</i>	<i>չեմ գրելու</i>	<i>կարդալու եմ</i>	<i>չեմ կարդալու</i>
(<i>դու</i>)	<i>գրելու ես</i>	<i>չես գրելու</i>	<i>կարդալու ես</i>	<i>չես կարդալու</i>
(<i>նա</i>)	<i>գրելու է</i>	<i>չի գրելու</i>	<i>կարդալու է</i>	<i>չի կարդալու</i>
(<i>մենք</i>)	<i>գրելու ենք</i>	<i>չենք գրելու</i>	<i>կարդալու ենք</i>	<i>չենք կարդալու</i>
(<i>դուք</i>)	<i>գրելու եք</i>	<i>չեք գրելու</i>	<i>կարդալու եք</i>	<i>չեք կարդալու</i>
(<i>նրանք</i>)	<i>գրելու են</i>	<i>չեն գրելու</i>	<i>կարդալու են</i>	<i>չեն կարդալու</i>

2. Formation of the future imperfect tense:

The future imperfect tense is formed by combining the future participle ending in *-ելու* (*գրելու*) or *-ալու* (*կարդալու*) and the conjugated forms of the auxiliary verb *եմ* *I am* in the imperfect. **EXAMPLES:** *գրելու էի* [g^ərelu eyi] *I was going to write*, etc. and *կարդալու էի* [kart^halu eyi] *I was going to read*, etc. All regular verbs follow the pattern below:

SINGULAR		
1st pers. (<i>ես</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>էի</i>	[verb stem+-elu/-alu + eyi]
2nd pers. (<i>դու</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>էիր</i>	[verb stem+-elu/-alu + eyir]
3rd pers. (<i>նա</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>էր</i>	[verb stem+-elu/-alu + er]
PLURAL		
1st pers. (<i>մենք</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>էինք</i>	[verb stem+-elu/-alu + eyink ^h]
2nd pers. (<i>դուք</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>էիք</i>	[verb stem+-elu/-alu + eyik ^h]
3rd pers. (<i>նրանք</i>)	verb stem <i>-ելու/-ալու</i> + <i>էին</i>	[verb stem+-elu/-alu + eyin]

The future imperfect

	<i>գրել</i>		<i>կարդալ</i>	
	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(<i>ես</i>)	<i>գրելու էի</i>	<i>չէի գրելու</i>	<i>կարդալու էի</i>	<i>չէի կարդալու</i>
(<i>դու</i>)	<i>գրելու էիր</i>	<i>չէիր գրելու</i>	<i>կարդալու էիր</i>	<i>չէիր կարդալու</i>
(<i>նա</i>)	<i>գրելու էր</i>	<i>չէր գրելու</i>	<i>կարդալու էր</i>	<i>չէր կարդալու</i>
(<i>մենք</i>)	<i>գրելու էինք</i>	<i>չէինք գրելու</i>	<i>կարդալու էինք</i>	<i>չէինք կարդալու</i>
(<i>դուք</i>)	<i>գրելու էիք</i>	<i>չէիք գրելու</i>	<i>կարդալու էիք</i>	<i>չէիք կարդալու</i>
(<i>նրանք</i>)	<i>գրելու էին</i>	<i>չէին գրելու</i>	<i>կարդալու էին</i>	<i>չէին կարդալու</i>

3. Uses of the future tense

a) The future tense denotes actions or states that the speaker expects to take place in the future:

Այս երեկո միասին ենք ճաշելու:
Tonight we will have dinner together.

Ասում են՝ ձյուն է գալու:
They say it will snow.

b) In particular contexts, the future may also connote determination, compulsion, threat, or promise on the part of the speaker.

Այս օրը հիշելու եմ:
I'll remember this day.

c) In most cases, it is linked to a condition expressed by a subordinate clause:

Եթե չգաս, տխրելու եմ:
If you don't come, I'll be sad.

The conditional clause may also be implied:

Տխրելու եմ:
I'll be sad.

d) The future may be used to express an exhortation:

Անելու ես այն, ինչ որ ես եմ ասում:
You'll do what I tell you to do.

Note that the auxiliary verb is not repeated when the clause contains more than one verb:

Երգելու, պարելու և ուրախանալու ենք:
We'll sing, dance, and have fun.

4. Uses of the imperfect future tense

It denotes actions or states that were anticipated in the past but did not take place:

Նամակը գրելու էի, բայց հետո միտքս փոխեցի:
I was going to write the letter, but then I changed my mind.

Ծիշտ այն պահին, երբ ներս էի մտնելու, դուռը փակվեց:
I was about to enter the room when the door closed.

II. THE IMPERATIVE MOOD

The imperative serves to designate commands, requests, demands, offers, and entreaties. In Armenian these can be rendered assertively or prohibitively.

1) Assertive commands are mainly expressed by the imperative mood, which has two second-person forms in Armenian: singular and plural.

1. Imperative Singular:

a) Regular verbs form their singular imperative forms by replacing the infinitive endings *-ել* with *-ի՛ր*, and *-ալ* with *-ա՛*.

երգ-ել → *երգ-ի՛ր*
խոս-ել → *խոս-ի՛ր*

գն-ալ → *գն-ա՛*
կարդ-ալ → *կարդ-ա՛*

b) Verbs with the suffixes *-ան-, -են-, -ն-* and *-չ-* form the singular imperative by adding to the aorist stem the ending *-ի՛ր*.

<i>Infinitive</i>		<i>Aorist</i>		<i>Sing. Imperative</i>
<i>հեռ-ան-ալ</i>	→	<i>հեռաց-ա</i>	→	<i>հեռաց-ի՛ր</i>
<i>մոտ-են-ալ</i>	→	<i>մոտեց-ա</i>	→	<i>մոտեց-ի՛ր</i>
<i>իջ-ն-ել</i>	→	<i>իջ-ա</i>	→	<i>իջ-ի՛ր</i>
<i>փախ-չ-ել</i>	→	<i>փախ-ա</i>	→	<i>փախ-ի՛ր</i>

c) Verbs with the causative suffix *-ցն-* add to the aorist stem the ending *-ո՛ւ*.

<i>հասկա-ցն-ել</i>	→	<i>հասկացր-ի</i>	→	<i>հասկացր-ո՛ւ</i>
<i>մոտե-ցն-ել</i>	→	<i>մոտեցր-ի</i>	→	<i>մոտեցր-ո՛ւ</i>

d) Prohibitive commands are initiated by the prohibitive particle *մի՛* don't. Most regular verbs derive their prohibitive singular from their assertive forms:

<i>երգի՛ր</i>	→	<i>մի՛ երգիր /</i>	<i>գնա՛</i>	→	<i>մի՛ գնա</i>
<i>վերցրո՛ւ</i>	→	<i>մի՛ վերցրու</i>	<i>փախի՛ր</i>	→	<i>մի՛ փախիր</i>

e) Verbs with the suffixes *-ան-, -են-,* and *-ցն-* form their prohibitive singular by adding to the infinitive stem the ending *-ա* or *-ի*.

<i>հեռ-ան-ալ</i>	→	<i>մի՛ հեռանա</i>	<i>վախ-են-ալ</i>	→	<i>մի՛ վախենա</i>
<i>մոռ-ան-ալ</i>	→	<i>մի՛ մոռանա</i>	<i>կոր-ցն-ել</i>	→	<i>մի՛ կորցնի</i>

2. Imperative Plural

a) Regular verbs are derived from the aorist stem and take the ending *-ե՛ք*:

<i>երգ-ել</i>	→	<i>երգեց-ի</i>	→	<i>երգեց-ե՛ք</i>
<i>խաղ-ալ</i>	→	<i>խաղաց-ի</i>	→	<i>խաղաց-ե՛ք</i>
<i>մեծ-ան-ալ</i>	→	<i>մեծաց-ա</i>	→	<i>մեծաց-ե՛ք</i> *

b) Irregular verbs normally use the aorist stem for both singular and plural imperatives:

<i>գալ</i>	→	<i>եկա</i>	→	<i>ե՛կ</i> or <i>արի՛</i> / <i>եկե՛ք</i>
<i>ուտել</i>	→	<i>կերա</i>	→	<i>կե՛ր</i> / <i>կերե՛ք</i>
<i>լալ</i>	→	<i>լացի</i>	→	<i>լա՛ց</i> / <i>լացե՛ք</i> **

c) The plural prohibitive uses the infinitive stem by replacing the infinitive endings *-ել* with *-եք*, and *-ալ* with *-աք*. However, *-եցեք* and *-ացեք* forms are also possible:

<i>խոս-ել</i>	→	<i>մի՛ խոսեք, խոսալ</i>	→	<i>մի՛ խոսաք</i> OR <i>մի՛ խոսեցեք</i>
<i>գր-ել</i>	→	<i>մի՛ գրեք, մոտեն-ալ,</i>	→	<i>մի՛ մոտենաք</i> OR <i>մի՛ մոտեցեք</i>

* In current every-day speech, plural imperative forms derived from the infinitive stem are also common. Compare *վազե՛ք, խմե՛ք, խոսե՛ք*, etc. rather than *վազեցե՛ք, խմեցե՛ք, խոսեցե՛ք*, etc.

** The singular imperative has a variety of irregular endings and forms (see Appendix, table of irregular verb, pp. 334-335).

B. NOUNS

1. Formation of the ablative

The Armenian ablative has no equivalent case in English. Whereas English expresses ablative meaning by such prepositions as *from*, *of*, etc., Armenian achieves the same effect by adding the ablative marker to nouns and pronouns. The most common markers for the ablative in Armenian are **-ից** and **-ուց**, which are normally added to the nominative form.

տուն house → *տն-ից* from the house, *արևելք* East → *արևելք-ից* from the East, *դու* you → *քեզ(ա)ն-ից* from you, *մարդ* human being → *մարդ-ուց* from the human being, etc.

There are, however, some words that form their ablative based on the genitive case: *հայր*

Nom. sing.: *հայր* father → gen. sing.: *հոր* → abl. sing.: *հոր-ից*

Nom. sing.: *քույր* sister → gen. sing.: *քրոջ* → abl. sing.: *քրոջ-ից*

When the genitive case ends in *-ա*, there is an *-ն-* included between the genitive form and the ablative ending *-ից*:

Nom. sing.: *աղջիկ* girl → gen. sing.: *աղջկա* → abl. sing.: → *աղջկա-ն-ից*

Nom. sing.: *օր* day → gen. sing.: *օրվա* → abl. sing.: → *օրվա-ն-ից*

Some nouns also preserve the genitive singular mutations or alterations of certain root vowels (see pp. 107-108) in the plural:

Nom. sing. *գիրք* book → gen. sing.: *գրքի* → gen./dat. plur.: *գրքից*

Nom. sing. *սուտ* lie → gen. sing.: *ստի* → gen./dat. plur.: *ստից*

Nom. sing. *հաշիվ* account → gen. sing.: *հաշվի* → gen./dat. plur.: *հաշվից*

The diversity of noun stems in the singular is not preserved in the plural. The ablative plural is based on the nominative plural and is formed mostly by simply adding the ablative marker *-ից* to the plural ending *-(ն)եր*:

Sing. plur.: *քույր* → nom. plur.: *քույրեր* → abl. plur.: *քույրերից*

Sing. plur.: *հայր* → nom. plur.: *հայրեր* → abl. plur.: *հայրերից*

Sing. plur.: *այգի* → nom. plur.: *այգիներ* → abl. plur.: *այգիներից*

Exception to this rule: a limited group of nouns with the plural ending *-ք*, *-ենք*, *-ոնք*, *-իկ*, or *-այք* (see Unit 2, p. 33). The ablative of these nouns is based on the genitive/dative plural ending in *-ց*:

Nom. sing. *Գրիգորենք* → gen. plur.: *Գրիգորենց* → abl. plur.: *Գրիգորենցից*

Nom. sing. *մերոնք* → gen. plur.: *մերոնց* → abl. plur.: *մերոնցից*

Nom. plur.: *կանայք* → gen. plur.: *կանանց* → abl./ plur.: *կանանցից*

Nom. sing. *մարդիկ* → gen. plur.: *մարդկանց* → gen./dat. plur.: *մարդկանցից*

2. Uses of the ablative case

The ablative is used

1. When governed by a verb or an adjective (see Unit 11, p. 264):

Այս շնից վախենում եմ:
[Ays ʃh^əniɫʰ vakhenum em]
I am afraid of this dog.

In this example, the ablative form **շնից** of *this dog* is governed by the verb **վախենալ** to *be afraid*. Note that the English *to be afraid* is followed by the preposition *of (this dog)*.

Աչքից հեռու, մտքից հեռու:
[Aɫh^hk^hitʰ heɾu, m^ətk^hitʰ heɾu]
Out of sight, out of mind.

This proverb contains two ablative forms, **աչքից** [aɫh^hk^hitʰ] [lit.: *from the eye*] and **մտքից** [m^ətk^hitʰ] [lit.: *from the mind*], governed by the adverb **հեռու** [heɾu] *away, far*.

2. To describe various circumstantial details such as source, origin, removal, or distance. It can indicate, for instance, the starting point of an event or an action.

a) The person who carried out an action:

Այս նվերն ստացել եմ մորիցս:
[Ays n^əvern stats^h el em moritʰ^əs]
I received this gift from my mother.

The form **մորիցս** *from my mother* is an ablative. It indirectly indicates the performer of the action, namely the person who bestowed the gift. The question here is: **ումից?** [umitʰ?] *from whom?* or *by whom?*

b) The place where an action begins:

Որտեղից ես գալիս: Շուկայից:
[Vorteghitʰ es galis? ʃhukayitʰ]
Where do you come from? From the market.

This example already contains the appropriate question for the ablative form **որտեղից** *from where?* **Շուկայից** *from the market*.

c) The person, the place or the material from which people or things originate:

Երկուսս էլ նույն հորից ենք: [Yerkus ^ə s el nuyn horitʰ enk ^h] <i>We both have the same father.</i>	Շենքը կառուցեցին քարից: [ʃhenk ^h ə kaiutʰ etʰ in k ^h aritʰ] <i>They built the house from stone.</i>
--	--

The ablative forms **հորից** (question: **ումից** [umits^h?]) and **քարից** (question: **ինչից** [inçh^h it^h?]) indicate the origin of the subjects in question.

d) The time as a starting point of an action or event:

Մեկ շաբաթից կգամ:

[Mek şhap^h at^h it^h k^əgam]

I will come in a week.

Անցյալ տարվանից այստեղ ենք:

[Ant^h yal tarvaniç^h aystegh enk^h]

We have been here since last year.

Here, the questions **ինչքան ժամանակից** [inçh^h k^h an çhamanakiç^h?] would apply to the starting point in the future, and **երբվանից** [yerp^h vaniç^h?] to the starting point in the past.

e) The cause of an action or state:

Ցրտից դողում եմ:

[T^h ʔrtiç^h doghum em]

I am shivering with cold.

Սովից շատերը մահացան:

[Soviç^h şhaterə mahaç^h an]

Many died of starvation.

3. The ablative expresses partitive meaning by indicating a whole from which a part (a piece, a number, etc.) is separated:

Քույրերից մեկը սա է:

[K^h uyeriç^h mekə sa e]

This is one of the sisters.

Այս հացից մի կտոր կեր:

[Ays haç^h it^h mi k^ətor ker]

Eat a piece of this bread!

4. The ablative is used in comparisons:

Ոսկին արծաթից (ավելի) թանկ է:

[Voskin art^hat^h it^h (aveli) t^h ank e]

Gold is more expensive than silver.

Ես քեզանից արագ եմ վազում:

[Yes k^h ezaniç^h arag em vazum]

I run faster than you do.

5. The ablative is employed in passive constructions when the original subject is removed from its position and shifted to an indirect object. Compare the following sentence, in which the actual subject has been shifted from the nominative to the ablative form of the noun **արև** (cf. **արևից** *by the sun*) and the pronoun **մենք** (cf. **մեր+կողմից** *by us*) (see p. 154):

Խոտը խանձվեց արևից:

[Khotə khandz^h vet^h areviç^h]

The grass was scorched by the sun.

Թշնամին հաղթվեց մեր կողմից:

[T^h ʔshnamin hakht^h ʔvet^h mer koghmits^h]

The enemy was conquered by us.

6. In addition to nouns and pronouns, words of other word classes (adverbs, postpositions, numerals, etc.) may be nominalized and used in the ablative case:

այստեղ [aystegh] *here*

→ **այստեղից** [aysteghitiç^h] *from here*

ձախ [dzakh] *left*

→ **ձախից** [dzakhitiç^h] *from the left*

մեջ [meçh^h] *in, inside*

→ **միջից** [mijits^h] *from the inside*

C. NUMERALS

1. Ordinal numerals

Ordinal numerals denote the relative position of things, persons, and phenomena in a sequence, row, class, line, etc. In Armenian, ordinal numerals are derived from cardinal numerals by adding the suffix *-րորդ* [-rort^h] or *-երորդ* [-erort^h] to the stem.

ORDINAL NUMERALS		CARDINAL NUMERALS	
The first four numbers are exceptions to the rule:			
1 մեկ	[mek]	→	<i>առաջին</i> [arəçh ^h in] <i>first</i>
2 երկու	[yerku]	→	<i>երկրորդ</i> [yerkrort ^h] <i>second</i>
3 երեք	[yerek ^h]	→	<i>երրորդ</i> [yerrort ^h] <i>third</i>
4 չորս	[çh ^h ors]	→	<i>չորրորդ</i> [çh ^h orrort ^h] <i>fourth</i>
Below are regularly formed ordinal numerals:			
5 հինգ	[hing]	→	<i>հինգերորդ</i> [hingerort ^h] <i>fifth</i>
6 վեց	[vetçh ^h]	→	<i>վեցերորդ</i> [vetçh ^h erort ^h] <i>sixth</i>
7 յոթ	[yot ^h]	→	<i>յոթերորդ</i> [yot ^h erort ^h] <i>seventh</i>
8 ութ	[ut ^h]	→	<i>ութերորդ</i> [ut ^h erort ^h] <i>eighth</i>
9 ինն or ինը	[inn] or [inə]	→	<i>իններորդ</i> [innerort ^h] <i>ninth</i>
10 տասն or տասը	[tas ^ə n] or [tasə]	→	<i>տասներորդ</i> [tasnerort ^h] <i>tenth</i>
11 տասնմեկ	[tasn ^ə mek]	→	<i>տասնմեկերորդ</i> * [tasn ^ə mekerort ^h] <i>11th</i>
12 տասներկու	[tasnerku]	→	<i>տասներկուերորդ</i> [tasnerkuerort ^h] <i>12th</i>
13 տասներեք	[tasnerek ^h]	→	<i>տասներեքերորդ</i> [tasnerek ^h erort ^h] <i>13th</i>
15 տասնհինգ	[tasn ^ə hing]	→	<i>տասնհինգերորդ</i> [tasn ^ə hingerort ^h] <i>15th</i>
20 քսան	[k ^h san]	→	<i>քսաներորդ</i> [k ^h sanerort ^h] <i>20th</i>
21 քսանմեկ	[ksanmek]	→	<i>քսանմեկերորդ</i> [k ^h sanmekerort ^h] <i>21st</i> *
30 երեսուն	[yeresun]	→	<i>երեսուներորդ</i> [yeresunerort ^h] <i>30th</i>
40 քառասուն	[k ^h arasun]	→	<i>քառասուներորդ</i> [karasunerort ^h] <i>40th</i>
50 հիսուն	[hisun]	→	<i>հիսուներորդ</i> [hisunerort ^h] <i>50th</i>
60 վաթսուն	[vatsun]	→	<i>վաթսուներորդ</i> [vat ^h sunerort ^h] <i>60th</i>
70 յոթանասուն	[yot ^h anasun]	→	<i>յոթանասուներորդ</i> [yot ^h anasunerort ^h] <i>70th</i>
80 ութսուն	[utsun]	→	<i>ութսուներորդ</i> [ut ^h sunerort ^h] <i>80th</i>
85 ութսունհինգ	[utsun ^ə hing]	→	<i>ութսունհինգերորդ</i> [ut ^h sun ^ə hingerort ^h] <i>85th</i>
90 իննսուն	[inn ^ə sun]	→	<i>իննսուներորդ</i> [inn ^ə sunerort ^h] <i>90th</i>

* Note that in two-digit numbers (21, 22, etc.), the regular forms *-մեկերորդ*, *-երկուերորդ*, *-երեքերորդ*, *չորսերորդ*, etc.) are employed rather than the common irregular forms (*առաջին*, *երկրորդ*, *երրորդ*, *չորրորդ*).

UNIT 6

100 հարյուր	[haryur]	→	հարյուրերորդ	[haryurerort ^h]	100th
101 հարյուր մեկ	[haryur mek]	→	հարյուրմեկերորդ	[haryurmekerort ^h]	101st
500 հինգ հարյուր	[hing haryur]	→	հինգհարյուրերորդ	[hingharyurerort ^h]	500th
1000 հազար	[hazar]	→	հազարերորդ	[hazarerort ^h]	1000th

Corresponding to the patterns above, the question *քանի՞երորդ* *which one ?* (in a sequence, in a row, etc.) is derived from the question *քանի՞* *how many?*

Armenian uses cardinal, not ordinal, numerals to indicate days of the month. For this purpose, cardinal numbers are nominalized (by adding the definite article *-ը* to the stem) and appear after the genitive form of the noun denoting the month:

Մայիսի մեկը *The first of May* or *May the first*
 [May_{gen} one_{the}] (literally: The one of May)

Հունվարի վեցը *The sixth of January* or *January the sixth*
 [January_{gen} six_{the}] (literally: The six of January)

Nominalized cardinal numerals are declined like regular *-ի* declension nouns (see p. 100):

Ապրիլի երեքին *On the third of April*
 [April_{gen} three_{dat}] (literally: On the three of April)

Մայիսի մեկից հետո *After the first of May*
 [May_{gen} one_{abl} after] (literally: After the one of May)

2. Distributive numerals

Distributive numerals indicate numeric distribution or assignment of items. To this end

a) the suffix *-ական* is added to the cardinal numerals:

<i>մեկ</i>	1	→	<i>մեկական</i>	[mekakan]	<i>one to each</i>
<i>երկու</i>	2	→	<i>երկուական</i>	[yerkuakan]	<i>two to each</i>
<i>տասը</i>	10	→	<i>տասական</i>	[tasakan]	<i>ten to each</i>
<i>քսան</i>	20	→	<i>քսանական</i>	[k ^h sanakan]	<i>twenty to each</i>
<i>հարյուր</i>	100	→	<i>հարյուրական</i>	[haryurakan]	<i>a hundred to each, etc.</i>

Reduced forms such as *5-ական*, *20-ական*, *35-ական* etc. are also common.

b) cardinal numerals are reduplicated:

<i>մեկ</i>	1	→	<i>մեկ-մեկ</i>	[mek-mek]	<i>one to/of each</i>
<i>երկու</i>	2	→	<i>երկու-երկու</i>	[yerku-yerku]	<i>two to/of each</i>

Հարյուր 100 → Հարյուր-հարյուր [haryur-haryur] *hundred to/of each*
 Հազար 1000 → Հազար-հազար [hazar-hazar] *thousand to/of each*

The question for distributive numerals is: **քանիսկա՞ն** *how many each?*

EXAMPLES: –Քանիսկա՞ն դուրս ստացաք: –Քսանական:
 [K^h aniakan dolar statʂ^h ak^h? –K^h sanakan.]

“How many dollars did each of you receive?” “Twenty (each).”

Երկու-երկու շարքի կանգնեցինք:
 [Yerku-yerku ʂhark^h kangnetʂ^h ink^h]
We lined up in pairs.

3. Fractional numerals

Fractional numerals denote a fraction or fractions of a unit in terms of numerals. The numerator is indicated by a cardinal numeral while the denominator by an ordinal one (ending in *-(ե)րորդ*) which is very often formed by adding the suffix *-ական*.

EXAMPLES DENOMINATORS:

- (5) Հինգ → Հինգերորդ [hingerort^h] or Հինգերորդական [hingerort^h akan]
- (9) Ինը → Իններորդ [innerort^h] or Իններորդական [innerort^h akan]
- (7) յոթ → յոթերորդ [yot^h erort^h] or յոթերորդական [yot^h erort^h akan]
- (20) քսան → քսաներորդ [k^h sanerort^h] or քսաներորդական [k^h sanerort^h akan]

There are three exceptions:

- (2) երկու [yerku] → կես [kes] *half*
- (3) երեք [yerek^h] → երրորդ [yerrort^h] *third*
- (4) չորս [ç^h ors] → քառորդ [k^h aort^h] *quarter*

EXAMPLES OF FRACTIONAL NUMERALS:

- 2/3 երկու երրորդ [yerku yerrort^h] or երկու երրորդական [yerku yerrort^h akan]
- 3/5 երեք հինգերորդ [yerek^h hingerort^h] or երեք հինգերորդական [yerek^h hingerort^h akan]
- 3/4 երեք քառորդ [yerek^h k^h aort^h] or երեք քառորդական [yerek^h k^h aort^h akan]
- 6/8 վեց ութերորդ [vetʂ^h ut^h erort^h] or վեց ութերորդական [vetʂ^h ut^h erort^h akan]
- 12/20 տասներկու քսաներորդ [tasnerku k^h sanerort^h] or տասներկու քսաներորդական [tasnerku k^h sanerort^h akan]

Sometimes the syllable *-եր* in the fractional numbers is reduced:

- 7/10 յոթ տասներորդ [yot^h tasnerort^h] or 7/10 յոթ տասնորդական [yot^h tasnort^h akan]

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

Interrogative sentences in Armenian

Like other languages, Armenian has two types of interrogative sentences:

- a) specific questions seeking new, supplementary information;
- b) general questions that require a *yes* or *no*-answer.

1) While English employs mostly *wh*-words for specific questions, Armenian uses interrogative words of diverse origins: *ո՞վ* [ov?] *who?*, *ի՞նչ* [inchʰ?] *what?*, *ո՞ր* [ur?] *where?*, *ե՞րբ* [yerpʰ?] *when?*, *ի՞նչո՞ւ* [inchʰ u?] *why?*, *ի՞նչպե՞ս* [inchʰ pes?] *how?*, etc.

Ո՞վ ասաց կրկին վերջին բառը: *Who had* [literally: *said*] *the last word again?*

However, word order in interrogative sentences is not as rigid as it is in English, where *wh*-words normally appear at the beginning of an interrogative sentence. In Armenian, interrogative words can appear in any position:

<i>Վերջին բառը կրկին ո՞վ ասաց:</i>	[Literally: * <i>The last word again who had?</i>]
<i>Վերջին բառը ո՞վ կրկին ասաց:</i>	[Literally: * <i>The last word who again had?</i>]
<i>Կրկին ո՞վ ասաց վերջին բառը:</i>	[Literally: * <i>Again who had the last word?</i>]
<i>Կրկին վերջին բառը ո՞վ ասաց:</i>	[Literally: * <i>Again the last word who had?</i>]

2) The structure of general *yes/no*-questions in Armenian also differs from that of English. For example, Armenian does not initiate general questions with an auxiliary verb, as is the case in English (by using “*to do*”):

(Դու) *խոսաներեն խոսո՞ւմ ես:* *Do you speak Spanish?* [Literally: **You Spanish speak?*]

In accordance with the prevalent (SOV-Subject-Object-Verb) word order in Armenian, general questions rarely start with a finite verb. In fact, the word order of general questions and regular statements can be identical, the only difference being the intonation and punctuation. Compare the word order of the statement below:

(Դու) *խոսաներեն խոսում ես:* *You do speak Spanish.*

However, if the verb itself carries the question mark, it can shift positions:

Խոսո՞ւմ ես խոսաներեն: *Do you speak Spanish?* [As opposed to *write, read, etc.*]

Since any independent word in a sentence can carry the question mark (see Unit 1, p. 18), we have also the following options:

Խոսաներե՞ն ես խոսում: *Do you speak Spanish?* [As opposed to *Greek, German, etc.*]

Դո՞ւ ես խոսում խոսաներեն: *Do you speak Spanish?* [As opposed to *he, they, etc.*]

* Ungrammatical sentences in English are marked with an asterisk

VII WORD FORMATION

Formation of nouns denoting persons

The most productive suffixes for forming nouns denoting persons are:

- ացի/-եցի/-ցի [-ats^hi / -ets^hi / -ts^hi]
- (ա)պան [-(a)pan]
- որդ [-ort^h]
- իչ [-ich^h]
- բան [-ban]

1. Nouns formed by the suffix **-ացի/-եցի/-ցի** denote residents. These nouns are derived from common and proper nouns of place:

գյուղ [gyugh] <i>village</i>	→	գյուղացի [gyughats ^h i] <i>peasant</i>
Վան [Van] <i>Van</i>	→	վանեցի [vanets ^h i] <i>originating from Van</i>
Երևան [Yerevan] <i>Yerevan</i>	→	երևանցի [yerevants ^h i] <i>resident of Yerevan</i>

2. Nouns ending in **-(ա)պան** indicate a profession. They are derived from nouns:

դուռ [dur] <i>door</i>	→	դռնապան [d ^o rnapan] <i>porter</i>
պարտեզ [partez] <i>garden</i>	→	պարտիզպան [partizpan] <i>gardner</i>
կառք [kaik ^h] <i>coach, carriage</i>	→	կառապան [karapan] <i>coachman</i>

3. The suffix **-իչ** [-ich^h] added to verbal stems form nouns denoting professions:

երգել [yerk ^h el] <i>to sing</i>	→	երգիչ [yerk ^h ich ^h] <i>singer</i>
նկարել [n ^o karel] <i>to paint</i>	→	նկարիչ [n ^o karich ^h] <i>painter</i>
հսկել [h ^o skel] <i>to control</i>	→	հսկիչ [h ^o skich ^h] <i>controller</i>

4. The suffix **-որդ** [-ort] comes with verbal and nominal stems and indicates occupations:

սայլ [sayl] <i>cart</i>	→	սայլորդ [saylort ^h] <i>carter, cartwright</i>
որսալ [vorsal] <i>to hunt</i>	→	որսորդ [vorsort ^h] <i>hunter</i>
հետևել [hetevel] <i>to follow</i>	→	հետևորդ [hetevort ^h] <i>follower</i>

While most of these derivations do not specify gender, some form parallel nouns extended by the suffix **-ուհի** [-uhi], which designates female gender:

նկարիչ [n ^o karich ^h] <i>painter</i>	→	նկարչուհի [n ^o karch ^h uhi] <i>female painter</i>
երգիչ [yerk ^h ich ^h] <i>singer</i>	→	երգչուհի [yerk ^h ch ^h uhi] <i>female singer</i>
գերմանացի [germanats ^h i] <i>Geman (male)</i>	→	գերմանուհի [germanuhi] <i>German (female)</i>

VIII PRONUNCIATION

The letters Ջ ձ, Ծ ծ, and Զ ց

Similarly to all East Armenian stops discussed so far (see Unit 2, p. 37, Unit 3, p. 59, Unit 4, p. 83), the East Armenian affricates* are also represented by a triple system. Ջ ձ, Ծ ծ and Զ ց are a set of affricates that correspond to the following three distinct sounds:

voiced	Ջ ձ	[dʒ]
voiceless non-aspirated	Ծ ծ	[tʃ]
voiceless aspirated	Զ ց	[tʃʰ]

The meaning of the following words differs in the contrast of the affricates ձ, ծ and ց:

ձախ [dʒakʰ] *left*

ծախ(ել) [tʃakʰ(eɫ)] *(to) sell*

ցախ [tʃʰakʰ] *twig*

1) Ջ ձ stands for the voiced affricate [dʒ], a composite sound that starts with the voiced stop [d] and ends with the voiced sibilant [z]. It sounds like the combination of [d+z] in the English *odds* or *kids*.

EXAMPLES: **ձուկ** [dʒuk] *fish*, **օձիք** [odʒikʰ] *collar*, **ձի** [dʒi] *horse*, etc.

2) Ծ ծ represents the voiceless non-aspirated affricate [tʃ], a complex sound that starts with the voiceless non-aspirated stop [t] and ends with the voiceless sibilant [ʃ]. It is pronounced similarly to the English combination [t+s] without any aspiration.

EXAMPLES: **ծաղիկ** [tʃaghik] *flower*, **ծով** [tʃov] *sea*, **ծիծաղել** [tʃitʃaghel] *to laugh*, etc.

3) Զ ց represents the voiceless aspirated affricate [tʃʰ], a complex sound that starts with the voiceless aspirated stop [tʰ] and ends with the voiceless sibilant [ʃ]. It is pronounced similarly to the English combination [t+s] in *lots* or *cats*.

EXAMPLES: **ցանց** [tʃʰantʃʰ] *net*, **բաց** [batʃʰ] *open*, **ցուցակ** [tʃʰutʃʰak] *list*, etc.

EXCEPTION: In a number of words ձ [dʒ] is pronounced as ց [tʃʰ] after ը [r]: **բարձր** [bartʃʰɔr] *high*, **փորձ** [pʰortʃʰ] *attempt*, **բարձ** [bartʃʰ] *pillow*, **արձակ** [artʃʰak] *prose*, **դերձակ** [dertʃʰak] *taylor*, **վարձել** [vartʃʰel] *to rent*, etc.

* Affricate: a complex sound that consists of a stop and a sibilant (note their romanization).

IX ORTHOGRAPHY

Armenian syllabification and the transitory vowel [ə]

In general, Armenian words form as many syllables as the number of vowels they contain:

one syllable	պատ [pat] <i>wall</i>
two syllables	ռետին [retin] <i>eraser</i>
three syllables	ընտանիք [əntanik ^h] <i>family</i>
four syllables	երկուշաբթի [yerkuʃap ^h t ^h i] <i>Monday</i>
five syllables	վիրահատություն [virahatutyun] <i>surgery</i> , etc.

However, this rule does not hold for all Armenian words. Certain words can have

two syllables but only one vowel: **նկար** [n^əkar] *picture* ([ə] between **ն** and **կ**)

three syllables but only one vowel: **մկրտել** [m^ək^ərtel] *to baptize* ([ə] between **մ** and **կ**, **կ** and **ր**)

As seen above, additional syllables are formed due to the transitory vowel [ə], which is not written but clearly pronounced between consonants. There are some rules governing this syllabification. For instance, [ə] is pronounced but not written

1) between two consonants in initial position of words:

մնալ [m^ənal] *to stay*, **գնալ** [g^ənal] *to go*, **թթու** [t^ətu] *sour*, **կտոր** [k^ətor] *piece*, **ուկար** [t^əkar] *weak*, **սխալ** [s^ək^hal] *mistake*, etc.

2) before **ս**, **զ**, and **չ** in initial position of words when followed by the plosive consonants **բ**, **պ**, **փ**, **գ**, **կ**, **տ**, and **թ** (see Unit 10, pp. 240):

զգուշ [əzguys^h] *cautious*, **սկսել** [əsk^əsel] *to start*, **զգալ** [əzgal] *to feel*, etc.

3) when the negative particle **չ-** [ç^h-] is prefixed to verbs:

չլինել [ç^h^əline] *not to be* from **լինել** [line] *to be*, **չգիտեմ** [ç^h^əgitem] *I don't know* from **գիտեմ** [gitem] *I know*, etc.

4) when **կ-** [k-] and **կ-** [k-] is prefixed to verbs:

կգամ [k^əgam] *I will/may come* from **գամ** [gam], **կվազեմ** [k^əvazem] *I will run* from **վազեմ** [vazem] (see Unit 10, p. 224), etc.

5) when the possessive articles **-ս** [-s], **-դ** [-t], and **-ն** [-n] are suffixed to nouns:

տունդ [tun^ət] *your house* from **տուն** [tun] *house*, **մատս** [mat^əs] *my finger* from **մատ** [mat] *finger*, **Տիգրան Մեծն** [Tigran Mets^ən] *Tigran the Great*, etc.

6) in the final, unstressed syllable of some words:

արկղ [ark^əgh] *box*, **աստղ** [ast^əgh] *star*, **մետր** [met^ər] *meter*, etc.

X EXERCISES

1. Combine appropriate strings of sentences from each of the two columns.

a. Ժամը քանի՞սն է:	Ժամը երկուսին:
b. Ե՞րբ ես գալու:	Մեկն անց կես է:
c. Քանի՞ ժամ աշխատեցիր:	Չարժի:
d. Ժամը քանիսի՞ն ես գնալու:	Հինգ ժամ:
e. Այսօր ամսի քանի՞սն է:	Գրադարանից:
f. Հյուրերը ե՞րբ են գալու:	Սեպտեմբերի մեկն է:
g. Որտեղի՞ց ես գալիս:	Երեկոյան:

2. Form mini-dialogues according to the pattern in a, b, c, and d. Replace the words համալսարան with թատրոն, ճաշարան, տուն, գրադարան, etc.

- a. Գիտե՞ս, թե ուր գնաց այս աղջիկը:
Եթե չեմ սխալվում, համալսարան:
- b. Քանի՞ համալսարան ունեք:
Չգիտեմ, բայց մեր քաղաքում շատ համալսարաններ կան:
- c. Ինձ կասե՞ք, թե սա ինչ դուռն է:
Կարծեմ համալսարանի դուռնն է:
- d. Որտեղի՞ց է գալիս այս ուսանողը:
Ինձ ասացին, որ համալսարանից է գալիս:

3. Form mini-dialogues according to the given pattern in a, b, c, d, and e. Replace այսօր, where appropriate, with վաղը, այս երեկո, երկուշաբթի օրը, այս շաբաթ, etc.

- a. Կուզեի իմանալ, թե երբ եկավ նոր ուսուցիչը:
Կարծեմ այսօր եկավ:
- b. Հայրդ Գերմանիայից այսօ՞ր ժամանեց:
Ո՛չ, երեկ ժամանեց:
- c. Գիտե՞ս, թե դասերը երբ սկսվեցին:
Այսօրվանից են սկսվում:
- d. Այսօրվա հանդիպումը ժամը քանիսի՞ն է:
Որքան ինձ հայտնի է, ժամը չորսին:

4. Answer the questions, using the data in parentheses.

- a. Ժամը քանի՞սն է: Ժամը չորսն է (10.00, 4.15, 6.00, 5.20, 10.30, 3.45, etc.)
- b. Այսօր ի՞նչ օր է: Այսօր կիրակի է (Monday, Wednesday, Friday, etc.)
- c. Ո՞ր ամիսն է: Հունվար ամիսն է (March, May, July, October, December, etc.)
- d. Այսօր ամսի քանի՞սն է: Մայիսի մեկն է (21.03, 28.11, 24.01, 28.05, etc.)
- e. Թվականը ո՞րն էր: Հազար ինը հարյուր քառասունմեկն էր (1889, 1900, 1915, 1922, 1993, 2005, 2007, etc.)
- f. Ո՞ր դասարանում ես: (1, 3, 4, 5, 8, 10, etc.)
- g. Քանիակա՞ն դոլար ստացաք: (10, 30, 45, 50, 100, etc.)

5. Complete the sentences according to the pattern.

- a. Դու ե՞րբ ես դպրոց գնալու: Ժամը յոթին: (7:00)
- b. Երանուհին ե՞րբ է այստեղ լինելու: Ժամը (4:15) ... :
- c. Երեխաները ժամը քանիսի՞ն են դպրոցից գալու: (5:20)
- d. Դասը ե՞րբ է սկսվելու: (8:30)
- e. Դու ժամը քանիսի՞ն ես ճաշելու: (12:30)
- f. Դուք այսօր ե՞րբ եք մեկնելու: (2:45)
- g. Հայրիկդ աշխատանքից ե՞րբ է տուն գալու: (8:15)

6. Respond to the questions using the items in parentheses. Follow the pattern.

- a. Որտեղի՞ց ես գալու: Ինչպես միշտ, համալսարանից եմ գալու: (համալսարան)
- b. Իսկ հայրիկդ որտեղի՞ց է գալու: Ինչպես միշտ, ... (աշխատանք)
- c. Իսկ մայրիկդ որտեղի՞ց է գալու: Ինչպես միշտ, ... (շուկա)
- d. Իսկ քույրիկդ որտեղի՞ց է գալու: Ինչպես միշտ, ... (գրադարան)
- e. Իսկ եղբայրդ որտեղի՞ց է գալու: Ինչպես միշտ, ... (դպրոց)
- f. Իսկ պապիկդ որտեղի՞ց է գալու: Ինչպես միշտ, ... (ճաշարան)
- g. Իսկ ուսուցիչը որտեղի՞ց է գալու: Ինչպես միշտ, ... (տուն)

7. Form interrogative sentences according to the pattern.

- a. Ո՞վ ... (Մոսկվա, ապրել): Ո՞վ է Մոսկվայում ապրում:
- b. Որտե՞ղ ... (հայրիկդ, աշխատել):
- c. Ե՞րբ ... (դուք, ճաշել):
- d. Ո՞ւմ ... (դու, գիրքը, տալ):
- e. Քանի՞ անգամ ... (դուք, այստեղ, գալ):
- f. Երբվանի՞ց ... (քույրդ, Երևան, ապրել):
- g. Ո՞ր ... (դու, գույներ, սիրել):
- h. Որտեղի՞ց ... (Մարիա, գալ):
- i. Ինչո՞ւ ... (երեխա, լալ):

8. Ask for information on the whereabouts of persons and items:

- a. a relative
- b. a book
- c. a special food
- d. a piece of clothing
- e. a country

9. Translate into Armenian.

- a. There are 12 months and four seasons in a year.
- b. The seasons are: spring, summer, fall, and winter.
- c. Each season has three months. January is the first month, February is the second month, March is the third month, etc., and December is the last month of the year.
- d. There are thirty or thirty-one days in a month.
- e. Only February has 28 or 29 days.
- f. There are 24 hours in a day and 60 minutes in an hour.
- g. How many weeks are there in a year? Fifty-two.
- h. How many days are there in a week? Name the days of the week!

10. Derive verbs from the adjectives given in parentheses.

- a. Տունը փոքր է: (մեծ) Պետք է մեծացնել:
- b. Վերարկուն նեղ է: Պետք է ... (լայն)
- c. Օրիորդ Վարդը տխուր է: Պետք է ... (ուրախ)
- d. Սենյակը սառն է: ... (տաք)
- e. Շապիկը մեծ է: ... (փոքր)
- f. Լույսը շատ մոտ է: ... (հեռու)
- g. Հագուստը կարճ է: ... (երկար)

11. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Արագիլը իր բույնը որտե՞ղ է չինում:
- b. Արագիլները ձմռանը ինչի՞ց են վախենում:
- c. Արագիլները ձմռանը որտեղի՞ց են չվում:
- d. Արագիլները ձմռանը ո՞ր է գնում:
- e. Հայ գյուղացին ի՞նչ գիտի արագիլի մասին:
- f. Ի՞նչ է ասում հայկական առածը:
- g. Ո՞վ է վախենում արագիլից:
- a. Դու արագիլ տես՞ել ես:

XI PROVERBS

Ամառվա փուռը, ձմեռվա նուռը:

[Amaṛva puṣhə, dʒəmeṛva nuṣhə]

The summer's thorn (is) the winter's almond.

Տարվա չորս եղանակները դրացի են, մեկը մյուսին հակառակ:

[Tarva ք^hors yeghanaknerə d^əratsi en, mekə myusin hakaṛak]

The four seasons of the year are neighbors, all at odds with one another.

Ամառվա անձրևին, ձմեռվա արևին մի՛ հավատա:

[Amaṛva andʒrevin, dʒəmeṛva arevin mi havata]

Do not rely on summer rain, nor on winter sun.

Տարի կա՛ օր է պահում, օր կա՛ տարի:

[Tari ka or e pahum, or ka tari]

Some years feed for a day, some days feed for a year.

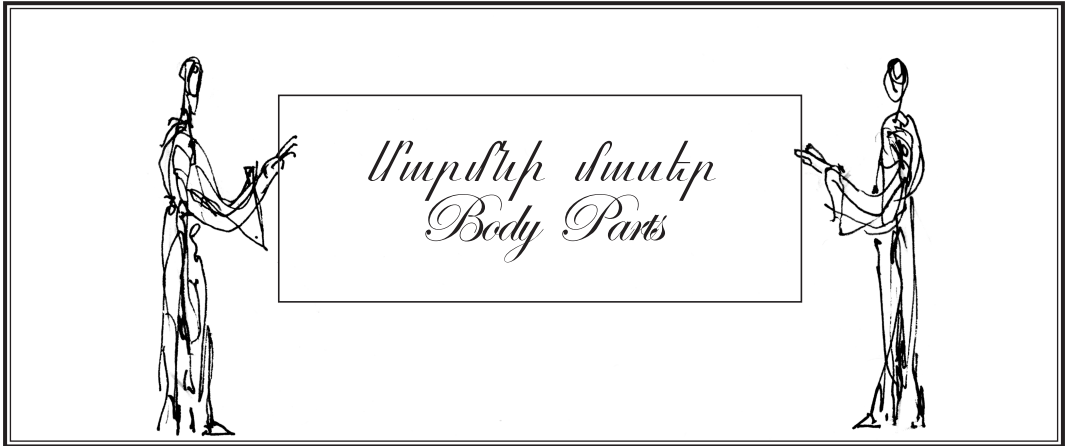
Մարտի իննին՝ արագիլը իր բնին:

[Marti innin, aragilə ir b^ənin]

On the ninth of March, the stork is back in its nest.

(Folk belief on the arrival of spring)

Unit 7

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Discussing health and well-being	144
<i>Vocabulary:</i>	Body parts	148
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. The subjunctive mood	150
	2. The passive voice	154
	NOUNS: The instrumental case	156
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Prepositions and postpositions	158
<i>Word Formation:</i>	Derivation of verbs	160
<i>Pronunciation:</i>	The letters զ ջ, ճ ճ, and ջ չ	163
<i>Orthography:</i>	Ռ ու or Ր ր ?	164

I DIALOGUES

1. *A and B are friends; they meet at work.*

- A. **Ի՞նչ է պատահել:**
[Inch^h e patahel?]
- What happened?
- Գունատ ես: Հիվանդ տեսք ունես:**
[Gunat es. Hivand tesk^h unes]
- You're pale. You look ill.
- B. **Այո՛, լավ չեմ:**
[Ayo, lav ch^hem]
- Yes, I'm not well. I don't know what it is.
- A. **Վա՞տ ես զգում:**
[Vat es əzgum?]
- What's wrong?
- B. **Գլուխս է ցավում:**
[G^əlukh^əs e ts^havum]
- I have a headache.
- A. **Ջերմո՞ւթյուն ունե՞ս:**
[Jermut^hyun unes?]
- Have you got a fever?
- B. **Չգիտեմ, գուցե մի քիչ:**
[Ch^həgitem, gut^sh e mi k^hich^h]
- I don't know; maybe a little.
- A. **Հագո՞ւմ ես:**
[Hazum es?]
- Do you have a cough?
- B. **Շատ ուժեղ:**
[Shat uzhegh]
- A bad one.
- A. **Բժշկի դիմե՞լ ես:**
[B^əzh^əshki dimel es?]
- Did you see a doctor?
- B. **Դեռ ոչ:**
[Der voch^h]
- Not yet.
- A. **Ինչո՞ւ ես ուշացնում, գնա՛:**
[Inch^hu es ushats^hənum, g^əna?]
- Why are you delaying it? Go!
- B. **Վաղը գնալու եմ:**
[Vaghə g^ənalu em]
- I'll go tomorrow.

2. *A is a physician, B a patient.*

- A. **Ինչի՞ց եք գանգատվում:**
[Inch^hits^h ek^h gangatvum?]
- What's your problem?

- B. **Կոկորդս ցավու՞մ է,**
[Kokort^h əs e tʃ^h avum]
Դողացնում եմ:
[doghatʃ^h ənum em]
I have a sore throat,
and I'm shivering.
- A. **Փորի ցավ ունե՞ք:**
[P^h ori tʃ^h av unek^h ?]
Do you have abdominal pain?
- B. **Ո՛չ, բայց սիրտս է խառնում:**
[Voch^h , baytʃ^h sirt^əs e kʰaɾnum]
No, but I'm nauseous.
- A. **Հիմա քննեմ ու տեսնենք:**
[Hima k^h ənnem u tesnenk^h]
Let me examine you now, and we'll see
(what's wrong).
- B. **Բժիշկ, ծա՞նր է վիճակս:**
[B^əzhishk, tʃsan^{ər} e vichak^əs?]
Doctor, am I in a critical state?
- A. **Մի՛ մտածեք, երևի մրսել էք:**
[Mi m^{ət}atʃek^h , yerevi m^ərsele k^h]
Don't worry, you probably have a cold.

3. A is a mother who brought her child to the emergency ward. B is the receptionist.

- A. **Օգնեցե՛ք, երեխայիս քթից**
[Ok^h nets^h ek^h , yerekhayis k^h ət^h itʃ^h]
առատ արյուն է գալիս:
[arat aryun e galis]
Help me, my child's nose
is bleeding profusely.
- B. **Ե՞րբ է սկսվել:**
[Yerp^h e əsk^əsvel?]
When did it start?
- A. **Երկու ժամ առաջ և չի կտրվում:**
[Yerku zham arach^h yev ch^hi kət^ərvum]
Չգիտեմ՝ ինչն է պատճառը:
[Ch^h əgitem inch^hn e patcharə]
I don't know what's causing it.
- B. **Բժիշկը որ գա, կիմանանք:**
[B^əzhishkə vor ga, amen inch^h kasi]
When the doctor comes, we'll find out.
- A. **Երանի՛ թե բժիշկը շուտ գար:**
[Yerani t^h e b^əzhishkə şhut gar]
I wish the doctor would arrive soon!
- B. **Տեսե՛ք, ահա գալիս է:**
[Teseke^h , aha galis e]
Look, he's coming!

II TEXT

ՓԻՂԸ

Փիղն առաջին հայացքից սգեղ կենդանի է: Մեծ գլուխ ունի և խոշոր դեմք, որի վրա աչքերը այնքան փոքր են, որ գրեթե չեն երևում: Ականջները լայն են, մեջքը՝ բարձր, ոտքերը՝ տձև, մորթին էլ գորշ գույն ունի: Բերանից դուրս են գալիս երկու խոշոր ժանիքներ, որոնց երկարությունը երկու մետրից անցնում է: Փղի կնճիթը որպես ձեռք է ծառայում: Նա իր կնճիթով ամեն գործողություն կարող է կատարել: Հակառակ իր չափերին՝ նա քիչ ուտելիքով գոհանում է: Փիղը հեզ ու բարի կենդանի է, նա բարեկամ է մարդուն: Ընկերական է ու աշխատասեր և իր ուժով մարդուն շատ օգտակար է: Սակայն նա վտանգավոր է դառնում, երբ իր հետ անարդար են վարվում: Այն ժամանակ փիղը իր ժանիքներով հարվածում է մարդուն, նրան իր կնճիթով գետին է սապալում և ոտքերով կոխկռտում:

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

փիղ	[p ^h igh]	elephant
առաջին հայացքից	[arajin hayats ^h kits ^h]	at first glance
սգեղ	[t ^o gegh]	ugly
կենդանի	[kent ^h ani]	animal
մեծ	[metʃ]	big
գլուխ	[g ^o lukh]	head
խոշոր	[k ^h oshor]	huge
դեմք	[demk ^h]	face
որի վրա	[vori v ^o ra]	on which
աչք	[ač ^h k ^h]	eye
այնքան	[aynk ^h an]	so
փոքր	[p ^h ok ^h o ^r]	small
գրեթե	[gret ^h e]	almost
երևալ	[yereval]	to be seen
ականջ	[akanj]	ear
լայն	[layn]	wide
մեջք	[meč ^h k ^h]	back
բարձր	[bartʃ ^h o ^r]	high
ոտք	[votk ^h]	foot, leg
տձև	[t ^o dzev]	deformed
մորթ	[mort ^h]	skin
գորշ	[gorʃh]	gray

գույն	[guyn]	<i>color</i>
բերան	[beran]	<i>mouth</i>
դուրս գալ	[durs gal]	<i>to stick out</i>
ժանիք	[zhanik ^h]	<i>tusk</i>
որոնց	[voronts ^h]	<i>of which</i>
երկարություն	[yerkarut ^h yun]	<i>length</i>
մետր	[met ^ə r]	<i>meter</i>
անցնել	[ants ^h nel]	<i>to surpass</i>
կնճիթ	[k ^ə nc ^h it ^h]	<i>trunk</i>
որպես	[vorpes]	<i>as</i>
ձեռք	[dzeik ^h]	<i>hand</i>
ծառայել	[tsarayerl]	<i>to serve</i>
գործողություն	[gortso ^h gut ^h yun]	<i>action</i>
կատարել	[katarel]	<i>to perform</i>
հակառակ	[hakarak]	<i>despite</i>
չափ	[ch ^h ap ^h]	<i>measure, size</i>
հակառակ իր չափերին	[hakarak ir ch ^h ap ^h erin]	<i>despite his size</i>
քիչ	[k ^h ich ^h]	<i>little</i>
ուտելիք	[utelik ^h]	<i>food</i>
գոհանալ	[gohanal]	<i>to content oneself</i>
հեզ	[hez]	<i>humble</i>
բարի	[bari]	<i>kind</i>
բարեկամ	[barekam]	<i>friend</i>
մարդ	[mart ^h]	<i>human being</i>
ընկերական	[ənkerakan]	<i>friendly</i>
աշխատասեր	[a ^h shk ^h hataser]	<i>industrious</i>
ուժ	[uz ^h]	<i>strength</i>
օգտակար	[ok ^h takar]	<i>useful</i>
սակայն	[sakayn]	<i>however</i>
վտանգավոր	[v ^ə tangavor]	<i>dangerous</i>
դառնալ	[darnal]	<i>to become</i>
իր հետ	[ir het]	<i>with/to him</i>
անարդար	[anart ^h ar]	<i>unjust</i>
վարվել	[varvel]	<i>to treat</i>
հարվածել	[harvat ^h sel]	<i>to hit</i>
գետին	[getin]	<i>ground</i>
տապալել	[tapalel]	<i>to subvert</i>
գետին տապալել	[getin tapalel]	<i>to knock down to the ground</i>
կոխկուտել	[kok ^h ku ^ə rtel]	<i>to trample</i>

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ՄԱՐՄՆԻ ՄԱՍԵՐ	[Marmni maser]	BODY PARTS
փոր	[p ^h or]	<i>abdomen, belly</i>
թև	[t ^h ev]	<i>arm</i>
մեջք	[mec ^h k ^h]	<i>back</i>
մորուք	[moruk ^h]	<i>beard</i>
արյուն	[aryun]	<i>blood</i>
մարմին	[marmin]	<i>body</i>
ոսկոր	[voskor]	<i>bone</i>
ուղեղ	[ughegh]	<i>brain</i>
կուրծք	[kurt ^h sk ^h]	<i>breast, chest</i>
այտ	[ayt]	<i>cheek</i>
կզակ	[k ^ə zak]	<i>chin</i>
ականջ	[akanj]	<i>ear</i>
արմունկ	[armunk]	<i>elbow</i>
աչք	[ac ^h k ^h]	<i>eye</i>
հոնք	[honk ^h]	<i>eyebrow</i>
թարթիչ	[t ^h art ^h ic ^h]	<i>eyelash</i>
դեմք/երես	[demk ^h / yeres]	<i>face</i>
մատ	[mat]	<i>finger</i>
ոտք	[votk ^h]	<i>foot</i>
ցուցամատ	[t ^h ut ^h amat]	<i>forefinger</i>
ճակատ	[c ^h akat]	<i>forehead</i>
մազ(եր)	[maz(er)]	<i>hair</i>
ձեռք	[dzerk ^h]	<i>hand</i>
գլուխ	[g ^ə luk ^h]	<i>head</i>
սիրտ	[sirt]	<i>heart</i>
կոնք(եր)	[konk ^h (er)]	<i>hip(s)</i>
աղիքներ	[aghik ^h ner]	<i>intestines</i>

UNIT 7

ծնոտ	[tʰənot]	<i>jaw</i>
հոդ	[hod]	<i>joint</i>
երիկամ	[yerikam]	<i>kidney</i>
ծունկ	[tʰunk]	<i>knee</i>
սրունք	[sʰrunkʰ]	<i>leg</i>
չրթունք	[ʃhʰrtʰunkʰ]	<i>lip</i>
լյարդ	[lyartʰ]	<i>liver</i>
ճկույթ	[chʰkuytʰ]	<i>little finger</i>
միջնամատ	[michʰnamat]	<i>middle finger</i>
բերան	[beran]	<i>mouth</i>
եղունգ	[yeghung]	<i>nail (finger/toe)</i>
պորտ	[port]	<i>navel</i>
ծոծրակ	[tʰotʰrak]	<i>nape</i>
վիզ	[viz]	<i>neck</i>
նյարդ	[nyartʰ]	<i>nerve</i>
քիթ	[kʰitʰ]	<i>nose</i>
քիմք	[kʰimkʰ]	<i>palate</i>
ափ	[apʰ]	<i>palm</i>
մատնեմատ	[matnemat]	<i>ring finger</i>
ուս	[us]	<i>shoulder</i>
մաշկ	[masʰk]	<i>skin</i>
գանգ	[gang]	<i>skull</i>
ողնաշար	[voghnashar]	<i>spine</i>
քունք	[kʰunkʰ]	<i>temple</i>
ազդր	[azdʰr]	<i>thigh</i>
կոկորդ	[kokortʰ]	<i>throat</i>
բթամատ	[bʰtʰamat]	<i>thumb</i>
լեզու	[lezu]	<i>tongue</i>
ատամ	[atam]	<i>tooth</i>
երակ	[yerak]	<i>vein</i>
իրան	[iran]	<i>waist</i>

V GRAMMAR

A. VERBS

I. THE SUBJUNCTIVE MOOD

Unlike the indicative mood, which denotes certainty and factuality, the subjunctive mood expresses potential, imaginary, conditional, or optional actions. In Armenian, the subjunctive mood has two basic paradigms: a) the subjunctive future and b) the subjunctive past.

1. The subjunctive future

The subjunctive future represents simple forms consisting of the infinitive stem and personal endings. There are two sets:

- 1) those containing *-ե-* (1st conjugation): *գր-ել* → *գր-եմ, գր-ես*, etc.
- 2) those containing *-ա-* (2nd conjugation): *կարդ-ալ* → *կարդ-ամ, կարդ-աս*, etc.

Thus, for the subjunctive future, all verbs follow the pattern below:

SINGULAR		
1st pers. (<i>ես</i>)	verb stem + <i>-եմ</i> or <i>-ամ</i>	[verb stem + -em or -am]
2nd pers. (<i>դու</i>)	verb stem + <i>-ես</i> or <i>-աս</i>	[verb stem + -es or -as]
3rd pers. (<i>նա</i>)	verb stem + <i>-ի</i> or <i>-ա</i>	[verb stem + -i or -a]
PLURAL		
1st pers. (<i>մենք</i>)	verb stem + <i>-ենք</i> or <i>-անք</i>	[verb stem + -enk ^h or -ank ^h]
2nd pers. (<i>դուք</i>)	verb stem + <i>-եք</i> or <i>-աք</i>	[verb stem + -ek ^h or -ak ^h]
3rd pers. (<i>նրանք</i>)	verb stem + <i>-են</i> or <i>-ան</i>	[verb stem + -en or -an]

SUBJUNCTIVE FUTURE

	<i>գրել</i>		<i>կարդալ</i>	
	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(<i>ես</i>)	<i>գրեմ</i>	<i>չգրեմ</i>	<i>կարդամ</i>	<i>չկարդամ</i>
(<i>դու</i>)	<i>գրես</i>	<i>չգրես</i>	<i>կարդաս</i>	<i>չկարդաս</i>
(<i>նա</i>)	<i>գրի</i>	<i>չգրի</i>	<i>կարդա</i>	<i>չկարդա</i>
(<i>մենք</i>)	<i>գրենք</i>	<i>չգրենք</i>	<i>կարդանք</i>	<i>չկարդանք</i>
(<i>դուք</i>)	<i>գրեք</i>	<i>չգրեք</i>	<i>կարդաք</i>	<i>չկարդաք</i>
(<i>նրանք</i>)	<i>գրեն</i>	<i>չգրեն</i>	<i>կարդան</i>	<i>չկարդան</i>

2. The subjunctive past

The subjunctive past forms are also simple and consist of the infinitive stem and a set of special personal endings. There are two sets:

- 1) those containing *-ե-* (1st conjugation) *գր-ել* → *գր-եի, գր-եիր*, etc.
- 2) those containing *-ա-* (2nd conjugation) *կարդ-ալ* → *կարդ-այի, կարդ-այիր*, etc.

Thus, for the subjunctive past, all verbs follow the pattern below:

SINGULAR		
1st pers. (<i>ես</i>)	verb. stem + <i>-եի</i> or <i>-այի</i>	[verb. stem + -eyi or -ayi]
2nd pers. (<i>դու</i>)	verb. stem + <i>-եիր</i> or <i>-այիր</i>	[verb. stem + -eyir or -ayir]
3rd pers. (<i>նա</i>)	verb. stem + <i>-եր</i> or <i>-ար</i>	[verb. stem + -er or -ar]
PLURAL		
1st pers. (<i>մենք</i>)	verb. stem + <i>-եինք</i> or <i>-այինք</i>	[verb. stem + -eyink or -ayink ^h]
2nd pers. (<i>դուք</i>)	verb. stem + <i>-եիք</i> or <i>-այիք</i>	[verb. stem + -eyik or -ayik ^h]
3rd pers. (<i>նրանք</i>)	verb. stem + <i>-եին</i> or <i>-ային</i>	[verb. stem + -eyin or -ayin]

SUBJUNCTIVE PAST

	<i>գրել</i>		<i>կարդալ</i>	
	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(<i>ես</i>)	<i>գրեի</i>	<i>չգրեի</i>	<i>կարդայի</i>	<i>չկարդայի</i>
(<i>դու</i>)	<i>գրեիր</i>	<i>չգրեիր</i>	<i>կարդայիր</i>	<i>չկարդայիր</i>
(<i>նա</i>)	<i>գրեր</i>	<i>չգրեր</i>	<i>կարդար</i>	<i>չկարդար</i>
(<i>մենք</i>)	<i>գրեինք</i>	<i>չգրեինք</i>	<i>կարդայինք</i>	<i>չկարդայինք</i>
(<i>դուք</i>)	<i>գրեիք</i>	<i>չգրեիք</i>	<i>կարդայիք</i>	<i>չկարդայիք</i>
(<i>նրանք</i>)	<i>գրեին</i>	<i>չգրեին</i>	<i>կարդային</i>	<i>չկարդային</i>

The irregular verbs *տալ, գալ, լալ* follow the *-ա-* pattern:

Infinitive	(<i>չ</i>) <i>տալ</i>
Subjunctive future	(<i>չ</i>) <i>տամ, (չ)տաս, (չ)տա, (չ)տանք, (չ)տաք, (չ)տան</i>
Subjunctive past	(<i>չ</i>) <i>տայի, (չ)տայիր, (չ)տար, (չ)տայինք, (չ)տայիք, (չ)տային</i>

3. Uses of the subjunctive future

In Armenian, both the future and past subjunctive have a wide range of applications with various meanings. Most commonly, they appear in subordinate clauses.

The subjunctive future has

- a) an *optative* meaning expressing a wish or an urge that can be made in the form of a statement or question:

Գամ՝ տեսնեմ՝ ինչ կա:
Let me come and see what's on.

Ասե՞մ, թե չասեմ:
Should I say it or not?

- b) a *mandative* meaning used in subordinate clauses starting with the conjunction *որ* [vor] *that* to express a command, a suggestion, a blessing or a curse:

Աստված չանի, որ ձյուն դա:
God forbid that it snow!

Աստված լինի քո օգնականը:
May God be your helper!

Անիծվի՛ր այն օրը:
Damn that day!

Զլինի, որ ուշանաս:
Make sure you are not late!

- c) a *final* meaning used in subordinate clauses introduced by *որ* *that* or *որպեսզի* [vor-peszi] *in order to*, to express a purpose or a goal:

Զանացի, որ գործս վերջացնեմ:
I tried to finish my work.

Եկա, որպեսզի մի բան խնդրեմ:
I came to ask for something.

- d) an *inclusive first-person-plural imperative* meaning that may be rendered by *Let's ...* or *Let's not ...*

<i>երգել</i>	→	<i>երգե՛նք</i>	→	<i>չերգե՛նք</i>	<i>Let's sing!</i>	→	<i>Let's not sing!</i>
<i>խոսել</i>	→	<i>խոսե՛նք</i>	→	<i>չխոսե՛նք</i>	<i>Let's talk!</i>	→	<i>Let's not talk!</i>
<i>խաղալ</i>	→	<i>խաղա՛նք</i>	→	<i>չխաղա՛նք</i>	<i>Let's play!</i>	→	<i>Let's not play!</i>

- e) in a less direct imperative function, the subjective third-person singular and plural forms are often intensified by adding the imperative *Թող* *let*:

Թող Աստված մեզ օգնի: *God help us!*
Թող չգնա՛: *Let him/her stay!* (Literally: *Let him/her not go!*)

- f) a *conditional* meaning used in a subordinate (conditional) clause initiated by the conjunction *եթե* [yet^h e] *if*. Such conditions leave the question open as to whether the action will be fulfilled or not:

Եթե ողջ մնանք, շատ բան ենք տեսնելու:
If we stay alive, we will experience many things.

- g) a *temporal* meaning used in subordinate (temporal) clauses introduced by the conjunction *երբ* [yerp^h] *when*. In such clauses, the verb always refers to the future:

Երբ վաղը մեկնես, ետ չնայես:
When you leave tomorrow, don't look back.

4. Uses of the subjunctive past

a) The subjunctive past resembles the subjunctive future in its *optative* meaning. There is, however a difference: the subjunctive past expresses an unfulfilled desire. This could be an action or an event that did or did not take place in the past. Correspondingly, affirmative forms indicate desired but unfulfilled activity and negative forms express events that were undesired but did occur. Usually, the optative meaning is reinforced in sentences starting with the formulas **Երանի՛ր թե ...** [yerani te] *I wish ..., I only wish ..., կուզեի (որ) ...* [kuzeyi (vor)] *I wish, or ու՛ր է(ր) որ ...* [ur e(r) (vor) ...] *I wish ..., etc.*

Ու՛ր է(ր) (որ) շահեիր:

I wish you had won. (But you didn't.)

Երանի՛ր թե այնտեղ չլինեի:

I wish I were not there. (But I was)

b) The optative meaning of the past subjunctive can also refer to the future. In that sense, the two forms, future subjunctive and past subjunctive, are very close in meaning, for instance, in constructions such as **գնամ տեսնեմ նրան = գնայի տեսնեի նրան**. However, in these parallel forms the latter expresses a much more urgent desire that is difficult or impossible to fulfill. A popular Armenian song of WWII period starts with the words

Թռչեի մտքով տուն ...

I wish I'd fly home in my thoughts ...

c) The subjunctive past is often used in subordinate clauses. It appears in temporal clauses introduced by the temporal conjunctions **երբ** [yerp^h] *when*, **հենց որ** [hents^h vor] *as soon as*, etc.

Հենց որ նա ներս մտներ, կատակներն սկսվում էին:

As soon as he came in, the jokes would start.

d) To express a hypothetical *condition*, namely in a subordinate (conditional) clause initiated by the conjunction **եթե** [yet^he] *if*. Such forms imply that the action has not taken place or it is doubtful that it will:

Եթե գայիր, գուցե իրար հանդիպեինք:

If you came, perhaps we would meet.

e) The subjunctive past forms are commonly used in conversation to make a request or to ask for a favor in a more polite way:

Լավ կլիներ, որ գնայիր և Մարոյին կանչեիր:

It would be nice if you went and called Maro.

II. THE PASSIVE VOICE

Verbs express not only mood, tense, person, and number, but also voice. In languages, voice is used to indicate whether the subject is the doer or the receiver of the action.

EXAMPLES:

a) *active voice*: Մարդը ավտոմեքենան վաճառեց: *The man sold the car.*

In sentence (a), the grammatical subject *մարդը* is the doer of the action *ծախել*, while *կառքը* the grammatical (direct) object is the receiver of the action *վաճառել*.

b) *passive voice*: Ավտոմեքենան վաճառվեց մարդու կողմից: *The car was sold by the man.*

In sentence (b), the word order is reversed: the original direct object *ավտոմեքենան* is brought into focus and placed in subject position, while the original subject *մարդը* is removed from focus and shifted to the position of indirect object. In sentence (b), the real-life role of the grammatical subject *ավտոմեքենան* is not an active but a passive one. To express this passivity the active verb *վաճառել* must be transformed into the passive verb *վաճառվել*. Passive verbs are formed by combining the infinitive or the perfect (aorist) stem with the suffix *-վ-* + the infinitive ending *-ել*. **EXAMPLES:**

ACTIVE		PASSIVE		
<i>վաճառել</i>	<i>to sell</i>	→ <i>վաճառ-վել</i>	<i>to be sold</i>	
<i>կոչել</i>	<i>to call</i>	→ <i>կոչ-վել</i>	<i>to be called</i>	
<i>կարդալ</i>	<i>to read</i>	→ <i>կարդաց-ի</i>	→ <i>կարդաց-վել</i>	<i>to be read</i>
<i>մոռանալ</i>	<i>to forget</i>	→ <i>մոռաց-ա</i>	→ <i>մոռաց-վել</i>	<i>to be forgotten</i>
<i>դնել</i>	<i>to put</i>	→ <i>դր-ի</i>	→ <i>դր-վել</i>	<i>to be placed</i>

Passive verbs are conjugated like regular verbs ending in *-ել*:

Present: *կոչվում եմ, կոչվում ես, կոչվում է, կոչվում ենք, կոչվում եք, կոչվում են: Չեմ կոչվում, չես կոչվում, etc.*

Imperfect: *կոչվում էի, կոչվում էիր, կոչվում էր, կոչվում էինք, կոչվում էիք, կոչվում էին: Չէի կոչվում, չէիր կոչվում, etc.*

Aorist: *կոչվեցի, կոչվեցիր, կոչվեց, etc. Չկոչվեցի, չկոչվեցիր, etc.*

Future I: *կոչվելու եմ, կոչվելու ես, կոչվելու է, կոչվելու ենք, կոչվելու եք, կոչվելու են: Չեմ կոչվելու, չես կոչվելու, etc.*

Future II: *կոչված եմ լինելու, կոչված ես լինելու, etc. կոչված չեմ լինելու, etc.*

Perfect: *կոչվել եմ, կոչվել ես, կոչվել է, etc. Չեմ կոչվել, etc.*

Pluperfect *Կոչվել էի, կոչվել էիր, կոչվել էր, etc. Չէի կոչվել, չէիր կոչվել, etc.*

Imperative *Կոչվի՛ր, կոչվե՛ք; Մի՛ կոչվիր, մի՛ կոչվեք.*

In a passive sentence, the subject of the original sentence is transformed:

1) from the nominative into the ablative

a) **active voice** *Դու ինձ վիրավորեցիր: You offended me.*

b) **passive voice** *Ես քեզնից վիրավորվեցի: I was offended by you.*

2) from the nominative into a phrase, using the postposition *կողմից* by + abl.:

a) **active voice** *Բոլորը նրան հարգում էին: Everyone respected him.*

b) **passive voice** *Նա բոլորի կողմից հարգված էր: He was respected by all.*

The subject of the original sentence is often omitted altogether:

Ավտոմեքենան վաճառվեց: The car was sold.

This occurs

1) when the doer of the action is unknown:

Տուներ կողոպտվեց: The house has been robbed.

2) when the doer of the action is irrelevant:

Այս հարցը շուտով կլուծվի: This problem will soon be solved.

3) when the doer of the action is easily inferred:

Նախագահը վերընտրվեց: The president was re-elected.

4) in reporting, where a tone of detachment and impartiality is relevant:

Տնօրենի գործը քննվում է: The director's case is being examined.

The fact that the original grammatical subject can be omitted allows passive verbs to be employed especially in impersonal sentences. Note that this applies only to the third-person singular:

Այս ջուրը չի խմվի: This water is not drinkable.

Անունս այսպես է գրվում: My name is spelled this way.

As a rule, only transitive verbs followed by a direct object are readily transformed into a passive verb. However, in impersonal sentences intransitive verbs may sometimes be transformed into passive ones: *տալ* to give → *տրվել* to be given, *բացատրել* to explain → *բացատրվել* to be explained, etc.

Այս նվերը չի տրվի: This gift is not presentable.

Ինչպե՞ս է սա բացատրվում: How can this be explained?

B. NOUNS**1. The instrumental case**

The Armenian instrumental has no equivalent case in English. Whereas English expresses instrumental meaning by either a preposition such as *with*, *by*, *on*, etc., or the construction *by means of*, *by way of*, etc., Armenian achieves the same effect by adding the instrumental case marker to nouns and pronouns. The most common marker for the instrumental case is **-ով** as in *ոտք* *foot* → *ոտքով* *on foot*, *մատիտ* *pencil* → *մատիտով* *with a pencil*, *ես* *I* → *ինձանով* *with me*, etc.

Abstract nouns ending in **-ություն** are the exception to this rule. They may also take the ending **-ությամբ** in the instrumental singular:

դժվարություն *difficulty* → *դժվարությամբ* OR *դժվարությունով* *with difficulty*
ուրախություն *joy* → *ուրախությամբ* OR *ուրախությունով* *with pleasure*

2. Uses of the instrumental case

A. The instrumental expresses various meanings.

a) to show the instrument or the means by which an action is carried out:

Հացը դանակով են կտրում:
Bread is cut with a knife.

Զեմ սիրում ինքնաթիռով ճանապարհորդել:
I don't like to travel by plane.

b) to denote the addition of one item to another:

Սուրճը կաթով եմ սիրում:
I like coffee with milk.

Այս ապուրը բրնձով են եփում:
They cook this soup with rice.

c) to indicate the manner, way, or mode in which an action occurs:

Նա հուզմունքով լսեց ինձ:
He listened to me with emotion.

Համբերությամբ սպասեցի:
I waited patiently (literally: with patience).

d) used with singular forms of temporal nouns to denote limited periods of time:

Մեկ շաբաթով եկա:
I came for a week.

e) used with plural forms of temporal nouns to express extended periods of time:

Օրերով / շաբաթներով / ամիսներով, etc. **Նրան չտեսա:**
I haven't seen him/her for days / weeks / months, etc.

B. The instrumental case may be governed by a verb or an adjective (see p. 265):

Այս գումարով բավարարվում եմ:
I am pleased (content myself) with this sum.

Մենք հպարտ ենք մեր անցյալով:
We are proud of our past.

In the first example above, the instrumental case is required by the verb **բավարարվել** *to be pleased (to content oneself with something)*. In the second example, it is the construction **հպարտ լինել** *to be proud* that governs the instrumental. As can be seen in the translations, the prepositions *with* and *of* convey the same meaning in English as the instrumental case marker **-ով** in Armenian.

Along with the instrumental forms, Armenian also uses nouns with postpositions (such as **հետ** *with*, or **միջոցով** *by means of*, etc.). These parallel constructions have different meanings. Compare the use of the noun **բժիշկ** *doctor* in the following two sentences where it is used (a) with the postposition **հետ** *with* and (b) in the instrumental case (without a postposition or preposition).

EXAMPLES:

a) Noun_{dat} + postposition **հետ** *with*

Ձկան հետ սպիտակ գինի են խմում: (along with fish)
With fish they drink white wine.

b) Noun in the instrumental case

Միայն ձկով չեմ կշտանա: (by [eating] fish alone)
Fish alone doesn't fill me up.

OTHER EXAMPLES:

a) **Մարդկանց հետ եկար:**
Did you come (along) with people?

b) **Փողոցները լցված էին մարդկանցով:**
The streets were filled with people.

AND: **գնացքի հետ** (along) with the train vs. **գնացքով** by train
աշխատանքի հետ (along) with work vs. **աշխատանքով** by means of work, etc.

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

Armenian prepositions and postpositions

In languages, aside from declension, there are special words that create a grammatical relationship between words in a sentence. These are prepositions and postpositions. Prepositions appear before nouns and pronouns, and postpositions after them, although some of them can appear before or after nouns and pronouns. English has only prepositions, such as *for*, *after*, *since*, *outside*, etc. In Armenian, prepositions are less common than postpositions.

Armenian postpositions and prepositions require that nouns and pronouns following and preceding them take a particular case. Compare the use of the Armenian postposition *մասին* [masin] *about* that follows the noun or the pronoun placed in the genitive:

<i>քո մասին</i>	[k ^h o masin]	<i>about you</i>
<i>գրքի մասին</i>	[g ^o rk ^h i masin]	<i>about the book</i>
<i>մարդկանց մասին</i>	[mart ^h kants ^h masin]	<i>about people</i>
<i>մեր հյուրերի մասին</i>	[mer hyureri masin]	<i>about our guests</i>

Below are the most common postpositions classified according to the case they govern.

POSTPOSITIONS WITH THE GENITIVE	POSTPOSITIONS WITH THE DATIVE	POSTPOSITIONS WITH THE ABLATIVE
<i>առաջ</i> [ařach ^h] <i>in front of</i>	<i>տեղ</i> [tegh] <i>instead of</i>	<i>առաջ</i> [ařach ^h] <i>before</i>
<i>առթիվ</i> [ařt ^h iv] <i>on the occasion of</i>	<i>օրոք</i> [orok ^h] <i>during</i>	<i>այն կողմ</i> [ayn koghm] <i>beyond</i>
<i>դիմաց</i> [dimats ^h] <i>facing</i>	<i>հակառակ*</i> [hakařak] <i>against</i>	<i>այս կողմ</i> [ays koghm] <i>on this side of</i>
<i>դեմ</i> [dem] <i>against</i>	<i>համար</i> [hamar] <i>for</i>	<i>բացի*</i> [bats ^h i] <i>except</i>
<i>ետև</i> [yetev] <i>behind</i>	<i>համաձայն*</i> [hamadzayn] <i>according to</i>	<i>դուրս</i> [durs] <i>outside</i>
<i>ժամանակ</i> [zhamanak] <i>during</i>	<i>համեմատ</i> [hamemat] <i>compared to</i>	<i>զատ</i> [zat] <i>except</i>
<i>վրա</i> [vra] <i>on</i>	<i>հանդեպ</i> [handep] <i>towards</i>	<i>ի վեր</i> [i ver] <i>since</i>
<i>տակ</i> [tak] <i>underneath</i>	<i>հետ</i> [het] <i>with</i>	<i>հեռու</i> [heřu] <i>far from</i>
<i>մեջ</i> [mech ^h] <i>in</i>	<i>մոտ</i> [mot] <i>next to, near</i>	<i>հետո</i> [heto] <i>after</i>
<i>մեջտեղ</i> [mech ^h tegh] <i>in the middle of</i>	<i>նման</i> [n ^o man] <i>like</i>	<i>ներս</i> [ners] <i>inside</i>
<i>միջև</i> [mijev] <i>between</i>	<i>չնորհիվ*</i> [řh ^o norhiv] <i>thanks to</i>	<i>սկսած*</i> [sk ^o sats] <i>starting, as of, since</i>
<i>չուրջ</i> [řhurj] <i>around</i>	<i>պես</i> [pes] <i>like</i>	<i>վերև</i> [verev] <i>above</i>
<i>մասին</i> [masin] <i>about</i>	<i>փոխարեն</i> [p ^h okhareñ] <i>instead</i>	<i>ներքև</i> [nerk ^h ev] <i>below</i>

* The asterisk indicates words used as both prepositions and postpositions: *հակառակ իմ կամքին* or *իմ կամքին հակառակ* *against my wish*.

UNIT 7

The most common prepositions are:

<i>անկախ</i>	[ankakʰ]	<i>independent of</i>	<i>Abl.</i>
<i>առանց</i>	[aʀantsʰ]	<i>without</i>	<i>Dat.</i>
<i>դեպի</i>	[dɛpi]	<i>towards</i>	<i>Dat./Acc.</i>
<i>ըստ</i>	[əst]	<i>according to</i>	<i>Dat.</i>
<i>իբր(և)</i>	[ipʰr(ev)]	<i>as</i>	<i>Acc.</i>
<i>հանուն</i>	[hanun]	<i>for (the sake of)</i>	<i>Dat.</i>
<i>մինչ(և)</i>	[minçʰ ev]	<i>until</i>	<i>Dat./Acc.</i>
<i>որպես</i>	[vorpɛs]	<i>as, in the capacity of</i>	<i>Acc.</i>
<i>նախքան</i>	[nakʰkʰ an]	<i>before</i>	<i>Acc.</i>

Compare the use of such prepositions:

<i>առանց քեզ</i>	[aʀantsʰ kʰ ez]	<i>without you</i>
<i>մինչև երեկո</i>	[minçʰ ev yereko]	<i>till evening</i>
<i>հանուն հայրենիքի</i>	[hanun hayrenikʰ i]	<i>for the sake of the fatherland</i>
<i>իբրև մարդ</i>	[ipʰ rev martʰ]	<i>as a human being</i>

Many postpositions are by origin declined forms of nouns. Consider the following nouns in the instrumental case that are chiefly used as postpositions:

<i>հետևանքով</i>	[hetevankʰ ov]	<i>as a result of</i>	from	<i>հետևանք</i> _{instr.}	<i>result</i>
<i>պատճառով</i>	[patçʰarov]	<i>because of</i>	from	<i>պատճառ</i> _{instr.}	<i>cause</i>
<i>միջոցով</i>	[mijotsʰ ov]	<i>by means of</i>	from	<i>միջոց</i> _{instr.}	<i>means</i>

Armenian postpositions and prepositions express various meanings, such as:

Place	<i>մեջ in, վրա on, տակ under, մոտ next to, վերև above, ներքև below, etc.</i>
Time	<i>հետո after, նախքան before, մինչև till, օրով during, etc.</i>
Manner	<i>պես as, նման like, միջոցով by means of, etc.</i>
Cause	<i>պատճառով because of, շնորհիվ thanks to, նայած depending on, etc.</i>
Measure	<i>չափ as much as, ավելի more, ավելի քան more than, etc.</i>
Reference	<i>մասին about, վերաբերյալ referring to, առթիվ on the occasion of, etc.</i>
Objective	<i>համար for, հանուն for the sake of, հօգուտ for the benefit of, etc.</i>

Some of them have more than one meaning. Thus, the postposition *առաջ* can indicate both place (*in front of*) and time (*before*). The case they govern differs accordingly:

- Տան*_{gen} *առաջ* *in front of the house*
- Դասից*_{abl} *առաջ* *before the lesson* (See table on previous page.)

VII WORD FORMATION

Derivation of verbs

There are several suffixes in Armenian that form verbs derived from other word classes, such as a) from nouns, adjectives, adverbs and b) from simple verbs.

A. To derive verbs from nouns, adjectives and adverbs, Armenian has two productive suffixes: **-ալ** (**ան+ալ**) [an+al] and **-ել**. It forms

1) intransitive verbs with **-ալ** (**ան+ալ**) [-an+al]

a) from nouns:

քար [k ^h ar] <i>stone</i>	→ քարանալ [k ^h aranal] <i>to harden</i>
ընկեր [ənker] <i>friend</i>	→ ընկերանալ [ənkeranal] <i>to befriend</i>
բյուրեղ [byuregh] <i>crystal</i>	→ բյուրեղանալ [byureghanal] <i>to crystalize</i>

b) from adjectives and adverbs:

մեծ [metʃ] <i>big</i>	→ մեծանալ [metʃanal] <i>to grow, to become big</i>
տաք [tak ^h] <i>warm</i>	→ տաքանալ [tak ^h anal] <i>to warm up</i>
հեռու [heɪu] <i>far</i>	→ հեռանալ [heɪanal] <i>to go away, to depart</i>

2) intransitive verbs with **-ել** [-el]

a) from nouns:

չունչ [ʃhunch ^h] <i>breath</i>	→ չնչել [ʃh ^ə nc ^h el] <i>to breathe</i>
գիշեր [gisher] <i>night</i>	→ գիշերել [gisherel] <i>to stay overnight</i>
անձրև [andzrev] <i>rain</i>	→ անձրևել [andzrevel] <i>to rain</i>

b) from adjectives:

կանաչ [kanach ^h] <i>green</i>	→ կանաչել [kanach ^h el] <i>to become green</i>
ապուշ [apus ^h] <i>stupid</i>	→ ապշել [apshel] <i>to stun, to get astonished</i>
փափուկ [p ^h ap ^h uk] <i>soft</i>	→ փափկել [p ^h ap ^h kel] <i>to soften up</i>

3) transitive verbs with **-ել** [-el]

a) from nouns:

արդուկ [arduk] <i>iron</i>	→ արդուկել [hardukel] <i>to iron</i>
գրպան [g ^ə rpan] <i>pocket</i>	→ գրպանել [g ^ə rpanel] <i>to pocket</i>
պատիժ [patiz ^h] <i>punishment</i>	→ պատժել [patz ^h hel] <i>to punish</i>

b) from adjectives:

<i>դատարկ</i> [datark] <i>empty</i>	→ <i>դատարկել</i> [datarkel] <i>to empty</i>
<i>ապահով</i> [apahov] <i>secure</i>	→ <i>ապահովել</i> [apahovel] <i>to secure</i>
<i>պարզ</i> [parz] <i>clear</i>	→ <i>պարզել</i> [parzel] <i>to clarify</i>

B. To form derivative verbs from simple verbs, Armenian uses various means:

1) the suffix *-(ա)ցնել/-(ե)ցնել* to derive transitive (causative) verbs from intransitives:

<i>ուրախանալ</i> <i>to rejoice</i>	→ <i>ուրախացնել</i> <i>to make sb. happy</i>
<i>սպասել</i> <i>to wait</i>	→ <i>սպասեցնել</i> <i>to make sb. wait</i>
<i>քայլել</i> <i>to walk</i>	→ <i>քայլեցնել</i> <i>to make sb. walk</i>

Causation may also be expressed analytically by adding the verb *տալ* *to give* to the main verb:

<i>կարել</i> <i>to sew</i>	→ <i>կարել տալ</i> <i>to have sewn</i>
<i>ուղարկել</i> <i>to send</i>	→ <i>ուղարկել տալ</i> <i>to have sent</i>
<i>բերել</i> <i>to bring</i>	→ <i>բերել տալ</i> <i>to have brought</i>

EXAMPLES:

Այս հագուստը կարել տվեցի: I had this dress sewn.

Դեղը ուղարկել տուր: Have the medication delivered.

Նամակը ուղարկել եմ տալիս: I am having the letter sent.

Redundant forms, i.e. combinations of verbs ending in *-(ա)ցնել/-(ե)ցնել* and the verb *տալ*, are common but not recommended:

<i>սպասեցնել</i> <i>to make smb. wait</i>	→ <i>սպասեցնել տալ</i> <i>to make smb. wait</i>
<i>քայլեցնել</i> <i>to make smb. walk</i>	→ <i>քայլեցնել տալ</i> <i>to make smb. walk</i>

b) the infixes *-տ-*, *-ոտ-* or *-ատ-* to create verbs expressing repetitive actions:

<i>քաշել</i> <i>to pull</i>	→ <i>քաշկոտել</i> <i>to drag</i>
<i>կոխել</i> <i>to step</i>	→ <i>կոխոտել</i> <i>to trample</i>
<i>կտրել</i> <i>to cut</i>	→ <i>կտրատել</i> <i>to cut in pieces</i>

c) the infix *-վ-* to construct

a. passive voice from transitive verbs:

<i>քննել</i> <i>to examine</i>	→ <i>քննվել</i> <i>to be examined</i>
<i>կառուցել</i> <i>to build</i>	→ <i>կառուցվել</i> <i>to be built</i>
<i>սպանել</i> <i>to kill</i>	→ <i>սպանվել</i> <i>to get killed</i>

օրհնել *to bless* → **օրհնվել** *to get blessed* (see pp. 154-155)

b. reciprocal verbs from transitive verbs:

տեսնել *to see* → **տեսնվել** *to see each other*
համբուրել *to kiss* → **համբուրվել** *to kiss each other*
բաժանել *to separate* → **բաժանվել** *to separate (from each other), divorce*

Not all verbs have this flexibility. Reciprocity is also expressed analytically by the reciprocal pronoun **իրար** *each other*.

Մենք իրար չհամոզեցինք:
We did not convince each other.

Այս երկու ընկերները իրար սիրում են. նրանք իրարից չեն հոգնում:
These two friends love each other; they do not get tired of each other.

c. reflexive verbs from transitive verbs:

սանրել *to comb* → **սանրվել** *to comb one's hair*
լվանալ *to wash* → **լվացվել** *to wash oneself*

Reflexivity can also be expressed by a reflexive pronoun (i.e. **քեզ** *yourself*, **իրեն** *himself*, etc.):

Քեզ մի՛ գովիր:
Don't praise yourself!

As the examples illustrate, **-վ-** is added to the infinitive or aorist stem of the verb. This results in the complex ending **-վել**, **-ացվել** or **-եցվել**:

սիր-ել *to love* → **սիր-վել** *to be loved*
օրհն-ել *to bless* → **օրհն-վել** *to be blessed*
կարդ-ալ *to read* → **կարդաց-ի** *I read* → **կարդաց-վել** *to be read*
կարճացնել *to shorten* → **կարճացր-ի** *I shortened* → **կարճաց-վել** *to be shortened*
դնել *to put, to place* → **դր-ի** *I put* → **դր-վել** *to be placed*

Thus, a series of related verbs can be created that vary in grammatical meaning:

<i>intransitive</i>	<i>transitive</i>	<i>passive</i>
մոտենալ <i>to approach</i>	մոտեցնել <i>to draw closer</i>	մոտեցվել <i>to be brought closer</i>
մեծանալ <i>to grow</i>	մեծացնել <i>to make grow</i>	մեծացվել <i>to be made big(ger)</i>
փայլել <i>to shine</i>	փայլեցնել <i>to polish</i>	փայլեցվել <i>to be polished</i>

VIII PRONUNCIATION

The letters Ջ ղ, Ճ ճ, and Չ չ

Ջ ղ, Ճ ճ and Չ չ are a set of three affricates that stand for the following three distinct sounds:

voiced	Ջ ղ	[j]
voiceless non-aspirated	Ճ ճ	[tʃ]
voiceless aspirated	Չ չ	[tʃʰ]

1) Ջ ղ is the voiced affricate [j], a complex sound that begins with the voiced stop [d] and ends with the voiced sibilant [ʒh] (cf. the English ‘g’ in *gender* or ‘j’ in *jeans*).

EXAMPLES: ջուր [jur] *water*, ջերմ [jerm] *warm*, etc.

2) Ճ ճ represents the voiceless non-aspirated affricate [tʃ], a complex sound that starts with the voiceless non-aspirated stop [t] and ends in the voiceless sibilant [ʃh] (cf. the English ‘ch’ in *bench*).

EXAMPLES: ճանճ [tʃanʃ] *fly*, ոճ [voʃ] *style*, ճոճանակ [tʃoʃanak] *swing*, etc.

3) Չ չ represents the voiceless aspirated affricate [tʃʰ], a combination of the voiceless aspirated stop [tʰ] and the voiceless sibilant [ʃh] (cf. the English ‘ch’ in *charm*, *arch*).

EXAMPLES: չոր [tʃʰor] *dry*, չամիչ [tʃʰamiʃʰ] *raisin*, չարչարեղ [tʃʰarʃʰarel] *to torture*, etc.

EXCEPTIONS: in certain positions ղ [j] can be pronounced like the voiceless aspirated չ [tʃʰ]:

a) after vowels: առաջ [arəʃʰ] *before*, աջ [aʃʰ] *right*, ոջիլ [voʃʰil] *louse*, մեջ [meʃʰ] *in*, առաջին [arəʃʰin] *first*, մեջք [meʃʰkʰ] *back*, etc. The same applies to all genitive forms ending in *-ոջ* [-oʃʰ], like քույր [kʰuyr] *sister* → քոջ [kroʃʰ] *sister’s*, կին [kin] *woman* → կոջ [knoʃʰ] *woman’s*, etc.

b) after *ր* [r]: արջ [arʃʰ] *bear*, թրջել [tʰrʃʰel] *to wet*, վերջ [verʃʰ] *end*, and derivations: վերջին [verʃʰin] *last*, վերջնական [verʃʰnakan] *final*, etc.

c) after *ղ* [gh]: աղջիկ [akhʃʰik] *girl*, ողջ [vokʃʰ] *alive*, ամբողջ [ambokʃʰ] *entire*, ողջ՛ւյն [vokʃʰuyn] *salute!*, etc.

IX ORTHOGRAPHY

Ռ ռ or Ր ր ?

The letters **Ռ ռ** and **Ր ր** stand for two distinct sound values: **Ռ ռ** [r̥] is an alveolar trilling or rolled sound with a strong vibration, like the “r” in Russian and Spanish. **Ր ր** [r] represents a softer, rather liquid sound. The meaning of two words can differ in the contrast of these consonants. **EXAMPLES:**

վարել [varel] *to lead* vs. *վառել* [varel] *to burn*
կրել [kʰrel] *to carry* vs. *կռել* [kʰrel] *to forge*

For beginners, the distinction between **Ռ ռ** and **Ր ր** represents a challenge in both pronunciation and spelling. Therefore, the different spellings (**Ռ ռ** or **Ր ր**) in certain Armenian words must be memorized. Here are some helpful hints:

- As any Armenian dictionary shows, there are only a few words starting with the letters **Ռ ռ** or **Ր ր**. Commonly known words starting with **Ռ ռ** are *ռետին* [retin] *rubber, eraser*; *ռազմիկ* [razmik] *fighter*; *ռումբ* [rumb] *bomb*, *ռոճիկ* [roçhik] *salary*, *Ռուսաստան* [Rusastan] *Russia*, and their derivatives. There are even fewer words starting with **Ր ր**: *րոպե* [rope] *minute*, *րոպեակահան* [ropeakan] *instantaneous*, and the Armenian male name *Րաֆֆի* [Rafi] *Raffi*.
- Within words, **ռ** usually appears before **ն**: *առնել* [arnel] *to take*, *դառնալ* [darnal] *to turn*, *բռնել* [br̥nel] *to hold*, *սպառնալ* [sparnal] *to threaten*, etc. Exceptions: *գարնան* [garnan], which is the genitive form of *գարուն* *spring*, etc.
- Before consonants other than **ն**, the letter **ր** appears in: *մարդ* [martʰ] *human being*, *բուրդ* [burʰt] *wool*, *երդում* [yertʰum] *oath*, *վարդ* [varʰt] *rose*, etc. Exceptions: *ձեռք* [dzejrkʰ] *hand*, *փառք* [pʰarkʰ] *glory*, *կառք* [karkʰ] *coach*, etc.
- Words, which in Classical Armenian ended in **-ռն**, have dropped the final **ն**, leaving the following words with a final **ռ**: *դուռ* [dur̥] *door*, *ամառ* [amar̥] *summer*, *ձմեռ* [dz̥mer̥] *winter*, *լեռ* [le̥r̥] *mountain*, *թոռ* [tʰor̥] *grandchild*, etc.
- Here are some commonly used words with **ռ** in final position or between two vowels:

<i>անտառ</i>	[antar̥] <i>forest</i>	<i>առատ</i>	[ar̥at] <i>abundant</i>
<i>բառ</i>	[bar̥] <i>word</i>	<i>Թափառել</i>	[tʰapʰar̥el] <i>to roam</i>
<i>կշիռ</i>	[kʰʃhir̥] <i>weight</i>	<i>գոռոզ</i>	[go̥roz] <i>haughty</i>
<i>աստառ</i>	[astar̥] <i>lining</i>	<i>ուռուցք</i>	[ur̥utsʰkʰ] <i>tumor</i>
<i>բեռ</i>	[ber̥] <i>load</i>	<i>առաջին</i>	[ar̥açʰin] <i>first</i>
<i>ծուռ</i>	[tʃur̥] <i>crooked</i>	<i>ծառ</i>	[tʃar̥] <i>tree</i>
<i>պատառ</i>	[patar̥] <i>piece, bite</i>	<i>ժառանգ</i>	[zhar̥ang] <i>heir, heiress</i>
<i>Թշվառ</i>	[tʰʷʃvar̥] <i>miserable</i>	<i>Հակառակ</i>	[hakar̥ak] <i>against</i>

X EXERCISES

1. Answer the questions according to the pattern.

a.	Հիվանդ ես:	Հիվանդ էի, բայց հիմա այլևս հիվանդ չեմ:
b.	Դողացնում ես:	Դողացնում էի, բայց ...
c.	Հագում ես:	Հագում ...
d.	Գլուխդ ցավում է:	...
e.	Ջերմություն ունե՞ս:	...
f.	Կոկորդդ ցավում է:	...
g.	Վա՞տ ես զգում:	...

2. Form mini-dialogues according to the patterns in a, b, c, and d. Replace the items սուրճ/կաթ with թեյ/չաքար, վրսկի/սառույց, օղի/ջուր, գինի/սողա, etc.

a.	A. Սուրճը ինչո՞վ եք խմելու:
B. Իհարկե կաթով:
b.	A. Սուրճի հետ ի՞նչ բերեմ:
B. Մի քիչ կաթ, եթե կարելի է:
c.	A. Սուրճ բերե՞մ:
B. Այո՛, եթե կարելի է՝ առանց կաթի:
d.	A. Եկե՛ք սուրճ խմենք:
B. Միրով, բայց ես սուրճը կաթով եմ խմում:

3. Answer the questions according to the pattern.

a.	Թատրոն գնացի՞ր:	Ո՛չ, չեմ գնացել, գնամ թե՞ չգնամ:
b.	Նամակ գրեցի՞ր:	Ո՛չ, ...
c.	Գիրքս կարդացի՞ր:	Ո՛չ, ...
d.	Աննայի հետ խոսեցի՞ր:	Ո՛չ, ...
e.	Փիղը տեսա՞ր:	Ո՛չ, ...
f.	Խմորեղենը կերա՞ր:	Ո՛չ, ...
g.	Աննային նվերը տվեցի՞ր:	Ո՛չ, ...

4. Complete the sentences according to the pattern in a.

a.	Դուռը ... (փակել): Դուռը փակվեց:
b.	Դրամը ... (ծախսել): Դրամը ...
c.	Տունը ... (վաճառել): ...
d.	Հարցը ... (քննել): ...
e.	Հիվանդը ... (բուժել): ...

- f. Նամակը ... (ուղարկել): ...
- g. Ճաշը ... (եփել): ...
- h. Կաթը ... (թափել): ...

5. Ask questions using the items given in parentheses. Follow the pattern in a.

- a. Կաթը շաքարով էս խմում, թե՞ առանց շաքարի:
- b. Թեյը ... (կիրոն)
- c. Օղին ... (սառույց)
- d. Սուրճը ... (կաթ)
- e. Ճաշը ... էս ուտում ... (հաց)
- f. Ձուն ... (աղ)
- g. Հացը ... (կարագ)
- h. Ձուկը ... (թարխուն)

6. Answer the questions following the pattern in a.

- a. Փիղը ինչով է ամեն ինչ անում: Կնճիթով:
- b. Ապուրը ինչով ենք ուտում: (գլալ)
- c. Գինին ինչով ենք խմում: (բաժակ)
- d. Ուսուցչին ինչպե՞ս եք լսել: (ուշադրություն)
- e. Ինչպե՞ս էս գալիս համալսարան: (հեծանիվ)
- f. Ինչպե՞ս էս գնում աշխատանքի: (ոտք)

7. Form sentences following the pattern in a.

- a. Ի՞նչ էս գրում: (նամակ, գրել) Նամակ էմ գրում:
- b. (գիրք, կարդալ)
- c. (գինի, խմել)
- d. (խնձոր, ուտել)
- e. (նամակ, ուղարկել)
- f. (ամեն ինչ, հասկանալ)

8. Ask questions starting with an interrogative pronoun (ինչպե՞ս, ինչով, etc.).

- a. Հայրս եկավ ինքնաթիռով:
- b. Նախաճաշս կերա ախորժակով:
- c. Ճաշը պատրաստեցի կարագով:
- d. Սուրճս խմում էմ կաթով ու շաքարով:
- e. Նա միշտ սպասում է համբերությամբ:
- f. Աշխատանքի էմ գնում հեծանիվով:

9. Conclude the sentences, using the verbs in parentheses in the subjunctive mood.

- a. Ուզո՞ւմ ես գամ: (գալ)
- b. Ջանացի՞նք, որ մեր գործը ... (վերջացնել):
- c. Նրանք եկան, որպեսզի Ձեզանից մի բան ... (խնդրել):
- d. Երանի՛ թե դու էլ այստեղ ... (լինել):
- e. Չգիտեմ, թե ինչպես ... նրան այդ բանը: (բացատրել)
- f. Չգիտենք, ... (գնալ) թե՞ ... (մնալ):
- g. Ու՛ր է, որ ամեն մարդ քեզ նման ... (լինել)

10. Translate the sentences, using the appropriate subjunctive forms.

- a. If I have time, I will be there.
- b. If you want, we can go.
- c. I want you to learn this proverb (առած).
- d. I don't want you to leave.
- e. If he came, we would see him.
- f. If you saw Armenia, you would like it.

11. Ask a person a series of questions about her/his health in Armenian.

- a) A classmate of yours is ill.
- b) An elderly Armenian lady on the street does not feel well.
- c) You visit an aunt in the hospital.

12. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Ի՞նչ տեսակ կենդանի է փիղը:
- b. Ի՞նչ գույն ունի փիղը:
- c. Ինչպիսի՞ աչքեր ունի փիղը:
- d. Որպես ի՞նչ է ծառայում փղի կնճիթը:
- e. Փիղը շատակե՞ր կենդանի է:
- f. Փիղը ե՞րբ է վտանգավոր դառնում:
- g. Ի՞նչ է անում փիղը, երբ մարդիկ նրա հետ անարդար են վարվում:

XI PROVERBS

Գլուխդ որ ցավի, ոտքիդ ցավը կմոռանաս:
[G^olukh^ot vor t^s^h avi, votk^h it t^s^h avə k^omo^oranas]
If you get a headache, you will forget your footache.

Ձեռքը ձեռք կլվանա, երկուսը՝ երեսը:
[Dzerk^h ə dzerk^h k^ol^ovana, yerkusn el yeresə]
One hand washes the other, and both wash the face.

Բարեկամդ գլխիդ է նայում, թշնամիդ՝ ոտքիդ:
[Barekam^ot g^olkhit e nayum, t^h əshnamit votk^h it]
A friend looks at your face, an enemy at your feet.

Սրտից սիրտ ճամփա կա:
[S^ortits^h sirt dchamp^h a ka]
From heart to heart, there is a path.

Unit 8

On the Agenda ...

Speech Acts in Dialogues:	Describing and comparing people and things	170
Vocabulary:	1. Professions	174
	2. Adjectives, antonyms	176
Grammar:	VERBS: 1. The mandative mood	177
	2. The nominalized infinitive	182
	ADJECTIVES: 1. Functions of adjectives	184
	2. Comparison	184
	PRONOUNS: Declension of personal pronouns	186
Armenian-English Contrasts:	The Armenian deictic system	187
Word Formation:	Formation of adjectives	188
Pronunciation:	Armenian ‘diphthongs’	190
Orthography:	The spelling of Armenian ‘diphthongs’	191

I DIALOGUES

1. *A and B are colleagues, discussing their new director after the first meeting.*

- A. *Մեր նոր տնօրենին տեսա՞ր:*
[Mer nor t^ənorenin tesar?]
Have you seen our new director?
- Դուրդ գալի՞ս է:*
[Dur^{ət} galis e?]
Do you like him?
- B. *Ես նախորդին էի շատ սիրում:*
[Yes nakhortⁱⁿin eyi shat sirum]
I liked his predecessor very much.
- A. *Ես սրան եմ հավանում: Նրա ելույթը*
[Yes s^əran em havanum. N^əra yeluyt^{hə}]
I like this one better. His speech
վերջին ժողովին սպավորիչ էր:
[verchⁱⁿin zhoghovin t^əpavorich^h er]
at the last meeting was impressive.
- B. *Բայց մի քիչ երկար չխոսեց:*
[Bayts^h mi khich^h yerkar ch^{hə}khosets^h?]
But didn't he speak a bit too long?
- Մեծամիտ է թվում:*
[Metshamit e t^{hə}vum]
He seems to be haughty.
- A. *Իսկ արտաքինի մասին ի՞նչ կասես:*
[Isk artak^hini masin inch^h kases?]
And what do you say about his looks?
- Գեղեցիկ մարդ է, չէ՞:*
[Geghets^hik mart^h e, ch^he?]
He's a handsome man, isn't he?
- B. *Իսկապես, ներկայանալի մարդ է,*
[Iskapes nerkayanali mart^h e]
He is indeed a good-looking man,
բայց դա ի՞նչ կարևոր է:
[bayts^h da inch^h karevor e?]
but why is that important?
- A. *Կտեսնես, թե ինչ հիանալի*
[K^ətesnes, t^he inch^h hiyanali]
You'll see what a wonderful
ղեկավար է լինելու:
[ghekavar e linelu]
leader he'll be.
- B. *Հուսանք, որ չես սխալվում:*
[Husank^h, vor ch^hes s^əkhalvum]
Let's hope that you're not mistaken.

2. *A and B are girlfriends, engaged in gossip.*

- A. **Հավանո՞ւմ ես Կարոյի նշանածին:**
[Havanum es Karoyi n^oshanaɬsin?]
Do you like Karo's fiancé?
- B. **Ես նրան դեռ չեմ տեսել:**
[Yes n^oran der ɟh^hem tesel]
I haven't seen her yet.
- A. **Երեկ եկել էր մեր հավաքույթին:**
[Yerek yekel er mer havak^huyt^hin]
She came to our party yesterday.
- B. **Ինչպիսի՞ն է: Դուրդ եկա՞մ:**
[Inɟh^hpisin e? Dur^ot yekav?]
What is she like? Did you like her?
- A. **Կարոյից ավելի բարձրահասակ է**
[Karoyits^h aveli bart^hrahasak e]
She's taller than Karo,

և նրանից՝ տարիքով մեծ:
[yev n^oranits^h tarik^hov mets]
and older than him.
- B. **Գոնե գեղեցի՞կ է:**
[Gone geghet^hik e?]
Is she pretty at least?
- A. **Եթե ինձ հարցնես, սգեղ է:**
[Yet^he indz hart^hnes, t^ogegh e]
If you ask me, she's ugly.
- B. **Ի՞նչ էր հագել:**
[Inɟh^h er hak^hel?]
What was she wearing?
- A. **Անճաշակ կին է:**
[Anɟhas^hhak kin e]
She is a woman with no taste.
- B. **Հեա՞ր խոսեցի՞ր:**
[Hetə k^hosets^hir?]
Did you talk to her?
- A. **Ո՛չ, չկարողացա: Ինքն էր**
[Voɟh^h, ɟh^hkaroghat^ha. Ink^hn er]
No, I couldn't. She did

բոլորից շատ խոսում:
[bolorits^h s^hat k^hosum]
all of the talking.
- B. **Ինձ զարմացնում է Կարոյի ճաշակը:**
[In zarmat^hnum e Karoyi ɟhas^hhakə]
I am surprised at Karo's taste.
- A. **Նա ե՞րբ է ճաշակ ունեցել:**
[Na yer^h e ɟhas^hhak unets^hel?]
Did he ever have taste?

II TEXT

ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆԸ

Մի գիտնական երիտասարդ օգնական էր փնտրում կարևոր փորձարկման համար: Շատերը դիմեցին հայտարարված տեղի համար, և վերջապես գիտնականը ընտրեց մեկին:

– Ասա՛, խնդրեմ, – հարցրեց նրան ընկերներից մեկը, – ինչո՞ւ ընտրեցիր այդ երիտասարդին: Նա ոչ միայն քեզ անծանոթ էր, այլև վկայական էլ չուներ: Ուրիշ թեկնածուներ, որքան գիտեմ, եկան ու զնացին լավ վկայականներով ու բնութագրերով, իսկ դու նրանց չընդունեցիր:

– Ասեմ, – պատասխանեց գիտնականը, – թե ինչու այդ երիտասարդին աշխատանքի ընդունեցի: Դեռ սպասարահում տեսա, թե նա ինչպես նստած տեղից վեր կացավ ու աթոռը գիջեց տարեց մի տիկնոջ: Գրասենյակս մտնելուց առաջ գլխարկը հանեց և դուռը փակեց առանց աղմուկի: Ապա սպասեց, որ իրեն տեղ առաջարկեմ: Ուրեմն քաղաքավարի է ու նրբանկատ: Գիտեմ, որ դեռ ուսանող է, բայց և հատուկ թոշակ է ստանում: Ուրեմն մտավոր կարողություններ ունի, ընդունակ է ու աշխատասեր: Հարցերիս տվեց արագ, ճշգրիտ և ճիշտ պատասխաններ, որոնք բոլորն էլ ինձ գոհացրին: Իսկ երբ նրան հարցրի, թե ինչու բնութագիր չունի, պատասխանեց, որ սա աշխատանք գտնելու իր առաջին փորձն է: Եվ որ շատ էր ուզում հնարավորություն ստանալ՝ աշխատանքում իրեն դրսևորելու: Ի՛նչ էս կարծում, այս բոլոր հատկությունները, միասին վերցրած, մի՞թե մի փայլուն վկայական չարժեն:

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

լավագույն	[lavaguyn]	best
վկայական	[v ^ə kayakan]	diploma
գիտնական	[gitnakan]	scientist
փնտրել	[p ^h ʔntrel]	to search
օգնական	[ok ^h nakan]	assistant
կարևոր	[karevor]	important
փորձարկում	[p ^h ort ^s arkum]	experiment
դիմել	[dimel]	to apply
հայտարարված	[haytararvat ^s]	announced
վերջապես	[verch ^h apes]	finally

UNIT 8

երիտասարդ	[yeritasart ^h]	young (man)
անծանոթ	[antsanot ^h]	unknown
թեկնածու	[t ^h eknat ^s u]	candidate
բնութագիր	[b ^o nut ^h agir]	recommendation
ընդունել	[ənt ^h unel]	to accept
սպասարահ	[spasas ^o rah]	waiting room
վեր կենալ	[verkenal]	to get up
զիջել	[zijel]	to yield
տարեց	[tarets ^h]	aged
մտնել	[m ^o tnel]	to enter
հանել	[hanel]	take off
փակել	[p ^h akel]	to close
աղմուկ	[aghmuk]	noise
առաջարկել	[arəç ^h arkel]	to offer
քաղաքավարի	[k ^h aghak ^h avari]	polite
նրբանկատ	[n ^o rp ^h an ^o kat]	considerate
հատուկ	[hatuk]	special
թոշակ	[t ^h o ^h ak]	stipend
ստանալ	[stanal]	to receive
մտավոր	[m ^o tavor]	mental
կարողություն	[karoghut ^h yun]	capacity
ընդունակ	[ənt ^h unak]	capable
աշխատասեր	[a ^h shk ^h hataser]	diligent
արագ	[arag]	fast, quick
ճշգրիտ	[ç ^h ^o shgrit]	exact
գոհացնել	[gohats ^h ənel]	to satisfy
գտնել	[g ^o tnel]	to find
փորձ	[p ^h ort ^s ^h]	attempt, try
հնարավորություն	[h ^o naravorut ^h yun]	chance
դրսևորվել	[d ^o rsevorvel]	to reveal himself
հատկույթյուն	[hatkut ^h yun]	quality
միասին վերցրած	[miasin vert ^s ^h ərats]	taken together
մի՞թե	[mit ^h e?]	Don't you think?/Isn't it?
փայլուն	[p ^h aylun]	brilliant
արժենալ	[arzhenal]	to be worth

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ [Masnagitut ^h yunner]		PROFESSIONS
հաշվապահ	[hasʃhvapah]	accountant
դերասան*	[derasan]	actor
գյուղատնտես	[gyughat ^o ntes]	agronomist
ճարտարապետ	[çhartarapet]	architect
արվեստագետ	[arvestaget]	artist
նկարիչ	[n ^o karich ^h]	artist-painter
հացագործ	[hatʃ ^h agortʃ]	baker
վարսավիր	[varsavir]	barber
դարբին	[darp ^h in]	blacksmith
որմնադիր / հյուսն	[vormnadir / hyus ^o n]	bricklayer
մսավաճառ	[m ^o savachar]	butcher
ատաղձագործ	[atakhtʃ ^h agortʃ]	carpenter
գանձապահ	[gandzapah]	cashier
շինարար	[ʃhinarar]	constructor, builder
խոհարար	[kʰoharar]	cook
ատամնաբույժ	[atamnabuyzʰ]	dentist
դիվանագետ	[divanaget]	diplomat
տնօրեն	[t ^o noren]	director
բժիշկ	[b ^o zʰiʃk]	doctor, physician
դերձակ	[dertʃ ^h ak]	dressmaker
տնտեսագետ	[t ^o ntesaget]	economist
ինժեներ, ճարտարագետ	[inzʰener, çhartaraget]	engineer
ձեռնարկատեր	[dzejnarkater]	entrepreneur
երկրաբան	[yerkraban]	geologist
ոսկերիչ	[voskerich ^h]	goldsmith, jeweler
վարսահարդար	[varsahardar]	hairdresser

* Some nouns indicating professions have female counterparts formed by the suffix *-ուհի* [-uhi]:
դերասան [derasan] actor → *դերասանուհի* [derasanuhi] actress, *ուսուցիչ* [usutʃ^hich^h] male
 teacher → *ուսուցչուհի* [usutʃ^hch^huhi] female teacher (see p. 57).

UNIT 8

քննիչ	[k ^h ˠnniç ^h]	<i>inspector</i>
լրագրող	[l ^ʁ ragrogh]	<i>journalist</i>
դատավոր	[datavor]	<i>judge</i>
իրավաբան	[iravaban]	<i>lawyer</i>
լեզվաբան	[lezvaban]	<i>linguist</i>
վաճառական	[vac ^h ařakan]	<i>merchant</i>
բուժքույր	[buz ^h k ^h uyr]	<i>nurse (female)</i>
բուժակ	[buz ^h ak]	<i>nurse (male)</i>
ներկարար	[nerkarar]	<i>painter</i>
դեղագործ	[deghagort̚s]	<i>pharmacist</i>
բանասեր	[banaser]	<i>philologist</i>
լուսանկարիչ	[lusan ^ʁ karich ^h]	<i>photographer</i>
դաշնակահար	[dař ^h nakahar]	<i>pianist</i>
օդաչու	[ot ^h ač ^h u]	<i>pilot</i>
բանաստեղծ	[banasteg ^h t̚s]	<i>poet</i>
ուստիկան	[vostikan]	<i>policeman</i>
վարչապետ	[varç ^h apet]	<i>premier</i>
քահանա	[k ^h ahana]	<i>priest</i>
դասախոս	[dasak ^h hos]	<i>professor; lecturer</i>
ծրագրավորող	[t̚s ^ʁ agravorogh]	<i>programmer</i>
հրատարակիչ	[hratarakich ^h]	<i>publisher</i>
թղթակից	[t ^h ˠght ^h akit̚s ^h]	<i>reporter; correspondent</i>
քարտուղար	[k ^h artug ^h ar]	<i>secretary (male)</i>
կոշկակար	[koř ^h kakar]	<i>shoemaker</i>
վարորդ	[varort ^h]	<i>driver</i>
մասնագետ	[masnaget]	<i>specialist</i>
վիրաբույժ	[virabuyz ^h]	<i>surgeon</i>
ուսուցիչ	[usut̚s ^h ič ^h]	<i>teacher</i>
առևտրական	[arevt ^ʁ rakan]	<i>trader</i>
անասնաբույժ	[anasnabuyz ^h]	<i>veterinarian</i>
ժամագործ	[z ^h amagort̚s]	<i>watchmaker</i>
բանվոր	[banvor]	<i>worker</i>
գրող	[g ^ʁ rogh]	<i>writer</i>

ԱԾԱԿԱՆՆԵՐ	[Aṡsakanner]	ADJECTIVES
հին	[hin]	<i>old</i>
նոր	[nor]	<i>new</i>
երիտասարդ	[yeritasart ^h]	<i>young</i>
ծեր	[ṡser]	<i>old</i>
ազնիվ	[azniv]	<i>honest</i>
անազնիվ	[anazniv]	<i>dishonest</i>
զգույշ	[zguys ^h]	<i>careful, cautious</i>
անզգույշ	[an ^o zguys ^h]	<i>careless</i>
աշխատասեր	[a ^h k ^h ataser]	<i>diligent</i>
ծուլ	[ṡsuy]	<i>lazy</i>
առատաձեռն	[aratadzein]	<i>generous</i>
ժլատ	[zh ^o lat]	<i>stingy</i>
զեղեցիկ	[geghet ^h ik]	<i>beautiful</i>
տգեղ	[t ^o gegh]	<i>ugly</i>
գեր	[ger]	<i>fat</i>
նիհար	[nihar]	<i>slim</i>
թափ/թփված	[t ^h ap ^h t ^h o ^h vat ^h]	<i>sloppy</i>
կոկիկ	[kokik]	<i>neat</i>
թուխ	[t ^h uk ^h]	<i>dark (about people)</i>
խարտյաշ	[khartyas ^h]	<i>blonde, fair</i>
բարձրահասակ	[bart ^h rasahasak]	<i>tall</i>
կարճահասակ	[karchahasak]	<i>short</i>
հաճելի	[hacheli]	<i>pleasant</i>
տհաճ	[t ^o hach]	<i>unpleasant</i>
հետաքրքրական	[hetak ^h o ^h rk ^h rakan]	<i>interesting</i>
ձանձրալի	[dzandzrali]	<i>boring</i>
հետաքրքրասեր	[hetak ^h o ^h rk ^h raser]	<i>curious</i>
անտարբեր	[antarber]	<i>indifferent</i>
ուժեղ	[uzhegh]	<i>strong</i>
թուլ	[t ^h uy]	<i>weak</i>
քաջ, անվախ	[k ^h aj, anvak ^h]	<i>brave, fearless</i>
վախկոտ	[vak ^h kot]	<i>coward</i>
լուրջ	[lurj]	<i>serious</i>
թեթևամիտ	[t ^h et ^h evamit]	<i>frivolous</i>

V GRAMMAR

A. VERBS

I. THE MANDATIVE MOOD

The mandative mood expresses actions or states considered by the speaker to be necessary and obligatory. There are four mandative tenses:

1. Mandative future I

The mandative future I is a compound tense consisting of the modal particle *պիտի* or *պետք է* and the personal forms of the base verb in the subjunctive future (see p. 150):

subjunctive future: գրեմ/կարդամ → *mandative future I: պիտի գրեմ* or *պետք է գրեմ, պիտի կարդամ* or *պետք է կարդամ*. All regular verbs follow the pattern given below:

SINGULAR		
1st (ես)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է</i> + verb stem+եմ/ամ	[piti or petk ^h e + verb stem+em/am]
2nd (դու)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է</i> + verb stem+ես/աս	[piti or petk ^h e + verb stem+es/as]
3rd (նա)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է</i> + verb stem+ի/ա	[piti or petk ^h e + verb stem+i/a]
PLURAL		
1st (մենք)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է</i> + verb stem+ենք/անք	[piti or petk ^h e + verb stem+enk ^h /ank ^h]
2nd (դուք)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է</i> + verb stem+եք/աք	[piti or petk ^h e + verb stem+ek ^h /ak ^h]
3rd (նրանք)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է</i> + verb stem+են/ան	[piti or petk ^h e + verb stem+en/an]

MANDATIVE FUTURE I

գրել

(ես)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է գրեմ</i>
(դու)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է գրես</i>
(նա)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է գրի</i>
(մենք)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է գրենք</i>
(դուք)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է գրեք</i>
(նրանք)	<i>պիտի</i> or <i>պետք է գրեն</i>

կարդալ

<i>պիտի</i> or <i>պետք է կարդամ</i>
<i>պիտի</i> or <i>պետք է կարդաս</i>
<i>պիտի</i> or <i>պետք է կարդա</i>
<i>պիտի</i> or <i>պետք է կարդանք</i>
<i>պիտի</i> or <i>պետք է կարդաք</i>
<i>պիտի</i> or <i>պետք է կարդան</i>

2. Mandative past I

The mandative past I is a compound tense that consists of the particle *պիտի* or *պետք է* and the conjugated personal forms of the subjunctive past (see p. 151).

subjunctive past: գրեի/կարդայի → *mandative past I: պիտի գրեի* or *պետք է գրեի, պիտի կարդայի* or *պետք է կարդայի*.

All regular verbs follow the pattern given below:

SINGULAR		
1st (ես)	պիտի or պետք է+ verb stem+եի/այի	[piti or petk ^h e + verb stem+eyi/ayi]
2nd (դու)	պիտի or պետք է + verb stem+եիր/այիր	[piti or petk ^h e + verb stem+eyir/ayir]
3rd (նա)	պիտի or պետք է + verb stem+եր/ար	[piti or petk ^h e + verb stem+er/ar]
PLURAL		
1st (մենք)	պիտի or պետք է+ verb stem+եինք/այինք	[piti or petk ^h e + verb stem+eyink ^h /ayink ^h]
2nd (դուք)	պիտի or պետք է + verb stem+եիք/այիք	[piti or petk ^h e + verb stem+eyik ^h /ayik ^h]
3rd (նրանք)	պիտի or պետք է + verb stem+եին/ային	[piti or petk ^h e + verb stem+eyin/ayin]

MANDATIVE PAST I

գրե՛լ

կարդա՛լ

affirmative

(ես)	պիտի OR պետք է գրե՛ի	պիտի OR պետք է կարդա՛յի
(դու)	պիտի OR պետք է գրե՛իր	պիտի OR պետք է կարդա՛յիր
(նա)	պիտի OR պետք է գրե՛ր	պիտի OR պետք է կարդա՛ր
(մենք)	պիտի OR պետք է գրե՛ինք	պիտի OR պետք է կարդա՛յինք
(դուք)	պիտի OR պետք է գրե՛իք	պիտի OR պետք է կարդա՛յիք
(նրանք)	պիտի OR պետք է գրե՛ին	պիտի OR պետք է կարդա՛յին

3. Formation of the negative paradigms

For both the mandative future I and mandative past I, the negation particle չ- is prefixed to պիտի or պետք է, resulting in չպիտի or չպետք է + the corresponding subjunctive form.

MANDATIVE FUTURE I

MANDATIVE PAST I

negative

(ես)	չպիտի OR չպետք է գրե՛մ	չպիտի OR չպետք է կարդա՛յի
(դու)	չպիտի OR չպետք է գրե՛ս	չպիտի OR չպետք է կարդա՛յիր
(նա)	չպիտի OR չպետք է գրի՛	չպիտի OR չպետք է կարդա՛ր
(մենք)	չպիտի OR չպետք է գրե՛նք	չպիտի OR չպետք է կարդա՛յինք
(դուք)	չպիտի OR չպետք է գրե՛ք	չպիտի OR չպետք է կարդա՛յիք
(նրանք)	չպիտի OR չպետք է գրե՛ն	չպիտի OR չպետք է կարդա՛յին

4. Mandative future II and the mandative past II

In addition to the primary set of mandative paradigms, mandative future I and mandative past I, there are two secondary paradigms, which we will call mandative future II and mandative past II. They consist of the mandative future I and past I forms of the auxiliary verb լինել (cf. պիտի լինեմ and պիտի լինեի) respectively and the past participle (ending in -ած or -ացած) (see p. 236): գրած or կարդացած պիտի/պետք է լինեմ and գրած or կարդացած պիտի/պետք է լինեի.

All regular verbs follow the pattern given below:

SINGULAR		
1st pers. (ես)	participle in -ած or -ացած	պիտի or պետք է լինեմ/լինեի
2nd pers. (դու)	participle in -ած or -ացած	պիտի or պետք է լինես/լինեիր
3rd pers. (նա)	participle in -ած or -ացած	պիտի or պետք է լինի/լիներ
PLURAL		
1st pers. (մենք)	participle in -ած or -ացած	պիտի or պետք է լինենք/լինեինք
2nd pers. (դուք)	participle in -ած or -ացած	պիտի or պետք է լինեք/լինեիք
3rd pers. (նրանք)	participle in -ած or -ացած	պիտի or պետք է լինեն/լինեին

MANDATIVE FUTURE II

MANDATIVE PAST II

affirmative

(ես)	գրած պիտի or պետք է լինեմ	գրած պիտի or պետք է լինեի
(դու)	գրած պիտի or պետք է լինես	գրած պիտի or պետք է լինեիր
(նա)	գրած պիտի or պետք է լինի	գրած պիտի or պետք է լիներ
(մենք)	գրած պիտի or պետք է լինենք	գրած պիտի or պետք է լինեինք
(դուք)	գրած պիտի or պետք է լինեք	գրած պիտի or պետք է լինեիք
(նրանք)	գրած պիտի or պետք է լինեն	գրած պիտի or պետք է լինեին

5. Formation of the negative paradigms

For this secondary set of mandative paradigms, the negative particle չ- is prefixed to պիտի or պետք է, resulting in գրած չպիտի or չպետք է լինեմ etc. (mandative future II) and գրած չպիտի or չպետք է լինեի, etc. (mandative past II).

6. Uses of the mandative future I

a) The mandative future I denotes actions or states anticipated by the speaker in the future. Compared to the indicative future (cf. *գրելու/կարդալու եմ* etc.), the action expressed by the mandative future I (cf. *պիտի գրեմ/պիտի կարդամ* etc.) contains a sense of necessity or obligation, which at times can be perceived as an action contrary to the speaker's wish:

Այս տարի բանակ պիտի/պետք է գնամ:
This year I must go to the army.

b) The modal particles *պիտի*, *պետք է* are used as synonyms, although at times the forms with *պետք է* express a stronger necessity. In the second person, *պետք է* is widely used in orders:

Դու պետք է անմիջապես հեռանաս այստեղից:
You must leave this place immediately.

c) In certain contexts, mandative future I may also connote determination on the part of the speaker to carry out an action in the future:

Ես պիտի/պետք է շարունակեմ իմ գործը:
I intend to continue my work.

d) Used in the second person, in some contexts the mandative future I may also indicate a supposition or presumption:

Ընկերոջս պիտի/պետք է ճանաչես:
You must know my friend.

e) At times, *պիտի* or *պետք է* are followed by the conjunction *որ*, which softens the mandatory meaning. Compare the translation:

Ընկերոջս պիտի/պետք է որ ճանաչես:
You must certainly know my friend.

7. Uses of the mandative past I

a) The mandative past I denotes a potential action or state that according to the speaker could have occurred, but did not. Hence the negative meaning of affirmative forms and the affirmative meaning of negative forms. Thus, *պիտի գրեի* *I should have written* implies *չգրեցի* *I haven't written* and *չպիտի գրեի* *I shouldn't have written* implies *գրեցի* *I have written*.

Հաջորդ կիրակի նա պիտի ամուսնանար:
Next Sunday he was to get married. (In reality, he didn't get married.)

b) As the mandative past I indicates potential actions that did not occur, second-person forms are frequently used to express advice or a reproach:

Այդ տունը պիտի գնեիր:

You should have bought that house. (You were going to, but didn't.)

This can be expressed by shorter sentences, such as:

Պիտի գնեիր:

You should have bought (it).

Այդ բանը չպիտի անեիր:

You shouldn't have done that.

- c) The mandative past I may also refer to the present time to express wishes and desires in a more polite manner. In that sense, it corresponds to the English “*I would ...*” or “*I wouldn't...*”:

Պիտի խնդրեի, որ հետս գայիր:

I would ask you to come with me.

8. Uses of the mandative future II

- a) The mandative future II indicates an action that in the speaker's mind must be completed at a certain point in the future:

Մինչև վաղը այս աշխատանքը պետք է ավարտած լինեմ:

By tomorrow I must have this work completed.

- b) Used in the second person, the mandative future II can be synonymous with the imperative mood, indicating an order or a strong demand for an action to be completed at a certain point in the future:

ժամը 12-ին դրամը բերած պիտի լինես:

By 12 o'clock you must have brought the money.

- c) In some contexts, the mandative future II can express an action that according to the speaker's conviction or guess must have been completed at the time of speech:

Նա վաղուց պետք է գնացած լինի:

He must have gone long ago.

9. Uses of the mandative past II

- a) The mandative past II indicates an action that should have taken place in the past but failed to do so:

Նամակը մինչև հիմա պիտի/պետք է գրված լիներ:

The letter should have been written by now.

- b) The very meaning of failure imparts to the statement a sense of wrong-doing. Hence the recurrent use of the mandative II in reproaches to others, as well as to oneself. It can be rendered in English by *should have*, *shouldn't have*, etc.

Ձեզ պիտի/պետք է զանգահարած լինեի:
I should have phoned you. (But I didn't.)

Այդ բանը ինձ չպիտի/չպետք է ասած լինեիր:
You shouldn't have told me that. (But you did.)

II. THE NOMINALIZED INFINITIVE

The Armenian infinitive is readily nominalized and it is used in two forms:

- a) with the definite article **-ը/-ն**
- b) with the possessive articles **-ս, -դ, -ը/-ն**

երգել to sing → *երգելը the singing* → *երգելս my singing*
խաղալ to play → *խաղալը the playing* → *խաղալդ your playing*
խոսել to speak → *խոսելը the speaking* → *խոսելը his/her speaking*

The nominalized infinitive is declined like a regular noun following the **-ու** declension. Below is the declension paradigm of the infinitive with the definite article **-ը/-ն** in the singular:*

SINGULAR			
Nom./Acc.	<i>երգելը</i>	<i>խաղալը</i>	<i>խոսելը</i>
Gen./Dat.	<i>երգելու(ն)</i>	<i>խաղալու(ն)</i>	<i>խոսելու(ն)</i>
Abl.	<i>երգելուց</i>	<i>խաղալուց</i>	<i>խոսելուց</i>
Instr.	<i>երգելով</i>	<i>խաղալով</i>	<i>խոսելով</i>

Below is the declension paradigm of the infinitive used with the possessive articles **-ս, -դ, -ը/-ն** in the singular:

SINGULAR			
Nom./Acc.	<i>երգելս</i>	<i>խաղալ</i>	<i>խոսելս</i>
Gen./Dat.	<i>երգելուս</i>	<i>խաղալուս</i>	<i>խոսելուս</i>
Abl.	<i>երգելուցս</i>	<i>խաղալուցս</i>	<i>խոսելուցս</i>
Instr.	<i>երգելովս</i>	<i>խաղալովս</i>	<i>խոսելովս</i>

* The plural paradigm is restricted to colloquial speech.

Uses of the nominalized infinitive

The nominalized infinitive ending with the definite article *-ը/-ն* is used as an abstract noun indicating an action or state. In this usage, the nominalized infinitive has much in common with the English gerund:

Ծխելը վնասակար է:
Smoking is harmful.

Ապրելը արվեստ է:
Living is an art.

Nominalized infinitives are readily declined and fulfill various functions in sentences:

Անցար առանց ինձ նկատելու:
You passed without noticing me.

Լալով ոչինչ չես փոխի:
By crying you won't change anything.

In the first sentence, the verb *նկատել* is in the dative case as required by the preposition *առանց* *without*. In the second sentence, the verb *լալ* appears in the instrumental case.

With an attribution to a person, the nominalized infinitive appears with a noun in the genitive case or the possessive adjective *իմ, քո, նրա*, etc. Most commonly, however, it is used with the possessive article *-ս, -դ, -ը/-ն* (see Unit 3, p. 55). It functions as a verbal noun that indirectly refers to a person's action or state. These personalized infinitives can transform complete sentences into nominal phrases designating facts. Compare:

Երեխան արդեն քայլում է:
The child is already walking.

Երեխայի քայլելը մեզ ուրախացրեց:
The child's walking made us happy.

Նրանք ուշանում են:
They are late.

Նրանց ուշանալը ինձ մտահոգում է:
Their being late worries me.

Դու ծխո՞ւմ ես:
Are you smoking?

Ծխելը ինձ զարմացրեց:
Your smoking surprised me.

When derived from a transitive verb, these nominalizations may take a direct object:

Նոր տուն գնեցիր:
You bought a new house.

Նոր տուն գնելը լավ լուր է:
Your buying a new house is good news.

Nominalized infinitives can also be prefixed with the negation marker *չ-*:

Աննան չի պատասխանում:
Anna is not answering.

Նրա չպատասխանելը տարօրինակ է:
Her not-answering is strange.

Personalized formations appear also with case markers, as governed by a verb, preposition or postposition:

Հիվանդանալուդ մասին ինձ չհայտնեցին: (*հիվանդանալ* in genitive +*դ*)
They didn't inform me about your falling ill.

Մեկնելուցս հետո ամեն ինչ փոխվեց: (*մեկնել* in ablative +*ս*)
After my departure everything changed.

B. ADJECTIVES

1. Functions of adjectives

As in many languages, Armenian adjectives are used

- 1) as modifiers of nouns, such as *առողջ healthy* in *առողջ երեխա healthy child* (attributive function);
- 2) complements to a copular verb, as *համեղ tasty* in *ճաշը համեղ է the meal is tasty*, or *ուժեղ strong* in *ուժեղ է թվում he seems strong* (predicative function);
- 3) as modifiers of verbs, indicating the manner in which an action is performed as *լավ good* in *լավ են պարում they dance well* (adverbial function).

In all three functions, Armenian adjectives do not change forms. When used alone, however, to refer to people and things, Armenian adjectives function as nouns. As such, they can take on the definite article *-ը/-ն*, the possessive articles *-ս, -դ, -ը/-ն*, case markers according to the *-ի* declension of nouns, and the plural ending *-(ն)երը*.

EXAMPLES: *լավը the good one, լավից from the good one, լավս or իմ լավը my good one, լավերը the good ones, լավերով with the good ones*, etc. As with regular nouns, the definite article *-ն* appears, rather than the common *-ը*, after the final vowel of an adjective or after the final consonant, if the following word begins with a vowel: *չարն ու բարին the evil and the good* (see p. 283).

When adjectives are used to refer to people in general, English and Armenian behave differently: While English uses only the singular, Armenian predominantly employs the plural: *հարուստները the rich, անվանիները the famous, մեր երիտասարդները our young*. Moreover, unlike English, where only selective adjectives can be nominalized in this role, Armenian knows almost no restrictions.

2. Comparison

To indicate the extent or the degree of quality inherent to certain items, Armenian adjectives have three degrees of comparison: *positive, comparative, and superlative*.

The *positive* degree is the plain form of adjectives as they appear in dictionaries:

լավ good
ուրախ joyous
հետաքրքրական interesting, etc.

- 1) The *positive* degree is used in constructions where two compared items, persons, or events are said to be equal or similar in quality. This is rendered in English by the correlative subordinators *as ... as*. For this purpose, Armenian uses two constructions. The first construction includes *այնքան ..., որքան. նույնքան ..., որքան. այնչափ ..., որչափ as (much) ... as*.

Նրա առաջին վեպը նույնքան հետաքրքրական է, որքան վերջինը:
His first novel is as interesting as the last one.

The second construction for the positive degree uses the postpositions **պես** or **չափ** that govern the dative case (see Unit 7, p. 158):

Արամը Արմենի պես աշխատասեր է:
Aram is as diligent as Armen.

2) The **comparative** degree serves to compare two items according to greater or lesser degrees of quality. In Armenian, it is always a combination of the comparative **ավելի** *more* (for superiority) or **նվազ** or **պակաս** *less* (for inferiority) with the simple form of the adjective:

գեղեցիկ beautiful → *ավելի գեղեցիկ more beautiful*
հետաքրքրական interesting → *նվազ* or *պակաս հետաքրքրական less interesting*

a) To introduce the second item of comparison, comparative constructions involve the word **քան** *than*:

Առաջին կարգը ավելի թանկ է, քան երկրորդը:
The first row is more expensive than the second one.

b) The second item of comparison can be shown in the ablative case:

Առաջին կարգը երկրորդից (ավելի) թանկ է:
The first row is more expensive than the second one.

c) When adjectives hark back to an earlier sentence or clause for comparison, some sentence structures can be elliptic:

Մայրս միշտ հիվանդ էր, բայց հայրս ավելի առողջ չէր:
My mother was always ill, but my father was not much healthier.

3) The **superlative** degree indicates the highest or lowest degree in quality. There are three superlative constructions in Armenian.

a) A construction consisting of **ամենից** *of all* and the plain form of the adjective:

երիտասարդ young → *ամենից երիտասարդ (the) youngest (of all)*
դժվար difficult → *ամենից դժվար (the) most difficult*

b) A derivation consisting of the superlative prefix **ամենամեծ** and the plain adjective:

մեծ big → *ամենամեծ (the) biggest*
երջանիկ happy → *ամենաերջանիկ (the) happiest*

c) A derivation that combines the plain adjective with the superlative suffix **-ազույն**:

մեծ big → *մեծազույն the biggest*
ուժեղ strong → *ուժեղազույն the strongest*

Some adjectives take both (b) and (c) constructions: **ամենալավ** and **լավազույն** *the best*, **ամենաբարձր** and **բարձրազույն** *the highest*, **ամենահին** and **հնազույն** *the oldest*, etc.

C. PRONOUNS

Declension of personal pronouns

As in English, Armenian personal pronouns make distinctions in person (first, second, and third), number (singular and plural), and case (although in Armenian, there is a more extensive declension paradigm: nominative, genitive, dative, accusative, ablative, and instrumental). The declension of personal pronouns in Armenian is more developed than that of nouns. Armenian personal pronouns, however, do not distinguish gender in the third-person singular (as in the English he/she/it), but have two sets of pronouns in the third person.

SINGULAR		PLURAL	
1st Person	<i>ես</i>	<i>I</i>	<i>մենք</i> <i>we</i>
2nd Person	<i>դու</i>	<i>you (informal)</i>	<i>դուք</i> <i>you (formal and plural)</i>
3rd Person	a) <i>ինք(ը)</i>	<i>he/she/it/himself/herself</i>	<i>իրենք</i> <i>they, themselves</i>
	b) <i>նա</i>	<i>he/she/it</i>	<i>նրանք</i> <i>they</i>
1st Person Singular		2nd Person Plural	
Nominative	<i>ես</i>	<i>մենք</i>	<i>դուք</i>
Genitive	<i>իմ</i>	<i>մեր</i>	<i>քո</i>
Dative	<i>ինձ</i>	<i>մեզ</i>	<i>քեզ</i>
Accusative	<i>ինձ</i>	<i>մեզ</i>	<i>քեզ</i>
Ablative	<i>ինձ(ա)նից</i>	<i>մեզ(ա)նից</i>	<i>քեզ(ա)նից</i>
Instrumental	<i>ինձ(ա)նով</i>	<i>մեզ(ա)նով</i>	<i>քեզ(ա)նով</i>
3rd Person			
Form (a): Singular		Form (2): Singular	
Nominative	<i>ինք(ը)</i>	<i>իրենք</i>	<i>նա</i>
Genitive	<i>իր</i>	<i>իրենց</i>	<i>նրա</i>
Dative	<i>իրեն</i>	<i>իրենց</i>	<i>նրան</i>
Accusative	<i>իրեն</i>	<i>իրենց</i>	<i>նրան</i>
Ablative	<i>իրենից</i>	<i>իրենցից</i>	<i>նրանից</i>
Instrumental	<i>իրենով</i>	<i>իրենցով</i>	<i>նրանով</i>
		Plural	
Nominative		<i>նրանք</i>	
Genitive		<i>նրանց</i>	
Dative		<i>նրանց</i>	
Accusative		<i>նրանց</i>	
Ablative		<i>նրանցից</i>	
Instrumental		<i>նրանցով</i>	

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

The Armenian deictic system

Deictic words (*I, you, here, now, this, that, etc.*) reflect the speaker's proximity to things, people, time, and place. Languages express this proximity between speaker and reality in different ways. While standard English makes two distinctions (*this/that, here/there, etc.*), Armenian makes three (*այս/այդ/այն, այստեղ/այդտեղ/այնտեղ, etc.*)*

This is illustrated in the table below where deictics indicate various distances from the speaker: (1) immediate proximity (*այս* [ays] *this near me*); (2) moderate distance (*այդ* [ayt] *that near you*); (3) greater distance (*այն* [ayn] *that over there*).

1. <i>այս</i> [ays]	1. <i>այստեղ</i> [aystegh]	1. <i>այսքան</i> [aysk ^h an]	1. <i>այսպես</i> [ayspes]
2. <i>այդ</i> [ayt]	2. <i>այդտեղ</i> [ayttegh]	2. <i>այդքան</i> [aytk ^h an]	2. <i>այդպես</i> [aytpes]
3. <i>այն</i> [ayn]	3. <i>այնտեղ</i> [ayntegh]	3. <i>այնքան</i> [aynk ^h an]	3. <i>այնպես</i> [aynpes]

Here is a table corresponding to the same group of deictics in English.

1. <i>this</i>	1. <i>here</i>	1. <i>this much</i>	1. <i>this way</i>
2. <i>that</i>	2. <i>there</i>	2. <i>that much</i>	2. <i>that way</i>

Consequently, there can be no exact equivalents in translation. As illustrated below, the Armenian groups (2) and (3) are reduced to a single category in English.

1. <i>այս գիրքը</i> [ays girk ^h ə]	<i>this book</i>
2. <i>այդ գիրքը</i> [ayt girk ^h ə]	} <i>that book</i>
3. <i>այն գիրքը</i> [ayn girk ^h ə]	

The recurring sounds associated with each of these three groups are **ս**, **դ** and **ն**. Note that these sounds are always present in the Armenian deictic system, for instance, in the personal pronouns *ես, դու, նա*; these sounds also constitute the possessive articles *-ս, -դ, -ը/-ն*.

1. <i>գիրքս</i> [girk ^h ə's]	<i>my book</i>
2. <i>գիրքդ</i> [girk ^h ə't]	<i>your book</i>
3. <i>գիրքը</i> [girk ^h ə] or <i>գիրքն</i> [girk ^h n]	<i>his/her book</i>

* Many non-standard English dialects have three demonstratives (cf. *this, that, yon/yonder*) corresponding to Early Modern English (cf. the Shakespearean *here, there, yonder*). Compare also the Spanish demonstratives *este, ese, aquel* and the Latin *hic, iste, ille*.

VII WORD FORMATION

Formation of adjectives

1. The Armenian adjectival prefixes are: *ան-* [an-], *չ-* [tʃʰ-], *դժ-* [dʰzɬ-], *տ-* [t-], *ապ-* [ap-]. They correspond to the English prefixes *un-*, *dis-*, *in-* and the suffix *-less*.

Of all the adjectival and nominal prefixes in Armenian, *ան-* is the most productive. It is chiefly used to create antonyms derived from

a) both radical and derived adjectives:

<i>մաքուր</i> <i>clean</i>	→ <i>անմաքուր</i> <i>unclean</i>
<i>կայուն</i> <i>steady</i>	→ <i>անկայուն</i> <i>unsteady</i>
<i>հաջող</i> <i>successful</i>	→ <i>անհաջող</i> <i>unsuccessful</i>
<i>պատասխանատու</i> <i>responsible</i>	→ <i>անպատասխանատու</i> <i>irresponsible</i>

b) nouns:

<i>նշան</i> <i>sign</i>	→ <i>աննշան</i> <i>insignificant</i>
<i>մեղք</i> <i>guilt</i>	→ <i>անմեղ</i> <i>innocent</i>
<i>հոտ</i> <i>odor</i>	→ <i>անհոտ</i> <i>odorless</i>
<i>հույս</i> <i>hope</i>	→ <i>անհույս</i> <i>hopeless</i>

Note that abstract nouns ending in *-ություն* can be formed from most adjectives with the prefix *ան-* (see Unit 3, p. 58).

<i>անհոգ</i> <i>careless</i>	→ <i>անհոգություն</i> <i>carelessness</i>
<i>անճաշակ</i> <i>tasteless</i>	→ <i>անճաշակություն</i> <i>tastelessness</i>
<i>անմեղ</i> <i>innocent</i>	→ <i>անմեղություն</i> <i>innocence</i>
<i>անպատիվ</i> <i>dishonest</i>	→ <i>անպատիվություն</i> <i>dishonor, disgrace</i>

The prefixes *չ-*, *դժ-*, *տ-*, and *ապ-* are less productive. They all have a negative meaning.

<i>չ-</i> :	<i>կամենալ</i> <i>to wish</i>	→ <i>չկամ</i> <i>unkind</i>
	<i>խոսել</i> <i>to speak</i>	→ <i>չխոսկան</i> <i>taciturn</i>
<i>դժ-</i> :	<i>գոհ</i> <i>content</i>	→ <i>դժգոհ</i> <i>discontent</i>
	<i>գույն</i> <i>color</i>	→ <i>դժգույն</i> <i>pale</i>
<i>տ-</i> :	<i>գիտենալ</i> <i>to know</i>	→ <i>տգետ</i> <i>ignorant</i>
	<i>հաճելի</i> <i>pleasant</i>	→ <i>տհաճ</i> <i>unpleasant</i>
<i>ապ-</i> :	<i>օրենք</i> <i>law</i>	→ <i>ապօրինի</i> <i>illegal</i>
	<i>չնորհք</i> <i>grace</i>	→ <i>ապաշնորհ</i> <i>disgraceful</i>

Many of these adjectives can have parallel formations with the more productive prefix *ան-*: *չկամ* - *անկամ* *unkind*, *դժգույն* - *անգույն* *pale*, *ապօրինի* - *անօրեն* *illegal*, etc.

2. The adjectival suffixes *-ալի* [-ali], *-ելի* [-eli], *-ական* [-akan]/*-եկան* [-ekan], *-ակի* [-aki], *-ային* [-ayin], *-ատ* [-at], *-ավետ* [-avet], *-ավոր* [-avor]/ *-եվոր* [-avor], *-ավուն* [-avun], *-ե* [-e]/*-յա* [-ya], *-ելի* [-eli], *-եղ* [-egh], *-ենի* [-eni], *-իչ* [-ich^h], *-ոտ* [-ot]/*-կոտ* [-kot], *-յալ* [-yal], *-յան* [-yan], *-ու* [-u], *-ուն* [-un], etc. are productive, adding various meanings to the adjectives derived from nouns, verbs, numerals, etc. They correspond to the English adjectival suffixes, such as *-ish*, *-(l)y*, *-ful*, *-able*, *-fold*, *-en*, etc.

EXAMPLES:

<i>-ալի</i>	<i>սոսկալ</i> to dread	→ <i>սոսկալի</i> dreadful
<i>-ելի</i>	<i>ատեի</i> to hate	→ <i>ատելի</i> detestable
<i>-ական</i>	<i>օր</i> day	→ <i>օրական</i> daily
<i>-եկան</i>	<i>չաճ</i> profit	→ <i>չաճեկան</i> profitable
<i>-ակի</i>	<i>բազում</i> many	→ <i>բազմակի</i> manyfold
<i>-ային</i>	<i>օդ</i> air	→ <i>օդային</i> aerial
<i>-ատ</i>	<i>գույն</i> color	→ <i>գունատ</i> pale
<i>-ավետ</i>	<i>բույր</i> scent	→ <i>բուրավետ</i> fragrant
<i>-ավոր</i>	<i>մեղք</i> guilt, sin	→ <i>մեղավոր</i> guilty, sinful
<i>-եվոր</i>	<i>ունենալ</i> to have	→ <i>ունևոր</i> wealthy
<i>-ավուն</i>	<i>կարմիր</i> red	→ <i>կարմրավուն</i> reddish
<i>-ե</i>	<i>փայտ</i> wood	→ <i>փայտե</i> wooden
<i>-յա</i>	<i>ապակի</i> glass	→ <i>ապակյա</i> made of glass
<i>-եղ</i>	<i>ուժ</i> strength	→ <i>ուժեղ</i> strong
<i>-ենի</i>	<i>մայր</i> mother	→ <i>մայրենի</i> maternal
<i>-իչ</i>	<i>հուզել</i> to move	→ <i>հուզիչ</i> moving (emotionally)
<i>-ոտ</i>	<i>յուղ</i> grease	→ <i>յուղոտ</i> greasy, fat
<i>-կոտ</i>	<i>վախ</i> fear	→ <i>վախկոտ</i> fearful, faint-hearted
<i>-յալ</i>	<i>որակել</i> to qualify	→ <i>որակյալ</i> qualified, high-quality
<i>-յան</i>	<i>արևելք</i> East	→ <i>արևելյան</i> Eastern
<i>-ու</i>	<i>հատել</i> to cut	→ <i>հատու</i> sharp
<i>-ուն</i>	<i>հնչել</i> to sound	→ <i>հնչուն</i> sounding,

VIII PRONUNCIATION

Armenian ‘diphthongs’

Diphthongs are defined as the combination of two vowels that are pronounced as a complex but unsegmentable, gliding speech sound that makes up one syllable. For instance, the English *ai* in *pain*, *oy* in *toy*, *oa* in *boat*, etc. Armenian does not have diphthongs in the classical sense of the term. It combines, however, one vowel (*ա, է, ո, ու*) with the semi-vowel *յ* to produce a sequence of two sounds that can in some positions within words be perceived as one syllable. There are two such sound combinations:

a) vowel+յ

այ [áy]: *բայ* [báy] *verb*, *այծ* [áyts] *goat*, *ձայն* [dzáyn] *voice*

էյ [éy]: *թէյ* [tʰéy] *tea*, *հէյ* [héy] *hey! (exclamation)*

ոյ [óy]: *խոյ* [khóy] *ram*, *Նոյ* [Nóy] *Noah*

ույ [úy]: *լույս* [lúys] *light*, *բույն* [búyn] *nest*, *քույր* [kʰúyr] *sister*

b) յ+vowel

յա [ya]: *յամբ* [yamb] *iamb*, *կյանք* [kyankʰ] *life*, *կայան* [kayan] *station*, etc.

յե [ye]: *ես* [yes] *I*, *և* [yev] *and*, *վայելել* [vayelet] *to enjoy*, etc.

յի [yi]: *կգայի* [kʰgayi] *I would come*, *մարդկային* [martʰkayin] *human*, etc.

յո [yo]: *յոթ* [yotʰ] *seven*, *արդյոք* [artʰyokʰ] *who knows?*, etc.

յու [yu]: *յուղ* [yugh] *oil*, *հյուր* [hyur] *guest*, *արդյունք* [artʰyunkʰ] *result*, etc.

յը [yə]: *բայը* [bayə] *the verb*, *խոյը* [khoyə] *the ram*, etc.

Of the two groups of sound combinations listed above, those under (a), i.e. vowel+յ, are closest to sounds commonly known as diphthongs. However, these sound combinations can be easily segmented in Armenian, whereas in English they cannot. This occurs when new syllables starting with another vowel are added and the stress is shifted to the next syllable. In this case, according to Armenian hyphenation rules, the vowels are separated from *յ*. Compare: *բայ* [báy] *verb* - *բա-յեր* [ba-yér] *verbs*, *թէյ* [tʰéy] *tea* - *թե-յի* [tʰe-yí] *of the tea*, *Նո-յան Տապան* [No-yan Tapan] *Noah's Ark*, etc.

This is how the sound combinations listed above under (b), i.e. յ+vowel, can be generated:

<i>Հա-յաստան</i> [Ha-yastan] <i>Armenia</i>	from <i>հայ</i> [hay] <i>Armenian</i>
<i>հա-յեր</i> [ha-yer] <i>Armenians</i>	—«»—
<i>հա-յորդի</i> [ha-yortʰi] <i>son of an Armenian</i>	—«»—
<i>հա-յուղյուն</i> [ha-yutʰyun] <i>Armenian race</i>	—«»—
<i>հա-յը</i> [ha-yə] <i>the Armenian (person)</i>	—«»—

IX ORTHOGRAPHY

The spelling of Armenian ‘diphthongs’

In addition to the combinations *այ, էյ, ոյ, ույ*, diphthong-like compound sounds [ey], [ye], [oy], [yo], etc., (see previous page) can result from a variety of other spellings. Here are the most common ones:

[ey] is spelled not only *էյ* but also *էյ* in initial position of words of foreign origin (cf. *էյֆել Eiffel*)

[oy] is spelled not only *ոյ* but also *օյ* in initial position of words of foreign origin (cf. *Օյստրախ Oistrakh*)

[ya] is mostly spelled *յա*, but also *իա* as in *օվկիանոս [ovkianos] ocean, հեքիաթ [hek^hyat] fairy tale* and *եա* in *հրեա [h^ərya] Jew*, etc.

[ye] is predominantly spelled *ե* in initial position and *յե* within words (cf. *նայել*), but also as *իե* as in *Վիետնամ [Vyetnam] Vietnam, պրեմիեր [premyer] premier*, etc.

[yi] is mostly spelled *յի* after *ա* (cf. *ամայի*). It also appears in word forms such as *էի [eyi] I was, կասեի [kaseyi] I would say*, etc., and in some proper names after *ա* followed by *ի*: *Նաիրի [Nayiri], Այդա [Ayida]*, etc.

[yo] is normally spelled *յո* (cf. *յոթ*), but also *իո* as in *ռադիո [radyo] radio*, as well as in certain word forms such as *րոպեով [ropeyov] with/by the minute, ձիով [dzyiov] by horse*, etc.

[yu] is regularly spelled *յու* (cf. *ձյուն*), but also *իու* as in *ամոնիում [amonyum] amonium, ցելսիուս [ts^helsyus] Celsius*, etc. It also occurs before the suffix of abstract nouns *-ություն* as in *մարգարեություն [markareyut^hyun] prophecy, խաբեություն [khap^heyut^hyun] fraud*, etc.

[yə] never occurs initially and medially in Armenian words. It appears only in final position when the definite article *ը* is added to nouns ending in *-յ*: *թեյը [teyə] the tea, հայը [hayə] the Armenian (person)*, etc. The sound combination *յը* [yə] is never stressed (see Unit 1, p. 17).

All above-mentioned two-sound sequences are segmentable into two syllables and therefore cannot be considered diphthongs: *մի-ակ [mi-yak] the only, հրե-ա [h^ər-ya] Jew, տի-եզերք [ti-ye-zerk^h] universe, ձի-ավոր [dzi-ya-vor] rider, մի-ություն [mi-yut^hyun] union, Ուկրա-ինա [Ukra-yi-na] Ukraine, Նաիրի [Na-yi-ri], ստադիոն [stadiyon], ձիով [dzi-yov]*, etc.

X EXERCISES

1. Combine words from the left column with appropriate words from the right column.

<p>a. Այս տունը նոր է,
 b. Այս աղջիկը
 c. Նույնքան ուրախ եմ
 d. Նոր ուսանողը
 e. Այս ծեր մարդը
 f. Սա ամենաթանկ
 g. Մայրս հիվանդ է,</p> | <p>այն աղջկանից ավելի գեղեցիկ է:
 երիտասարդներից ավելի ուժեղ է:
 ամենաբարձր թոշակը ստացավ:
 բայց հայրս էլ շատ առողջ է:
 որքան որ դու:
 բայց մյուսը ավելի նոր է:
 տներից մեկն է:</p> |
|---|---|

2. Form mini-dialogues according to the patterns in a, b, c, and d. Replace the items տնօրեն/երիտասարդ with աշակերտ/աշխատասեր, ուսանող/խելացի, օգնական/մաքրասեր, աշխատողը/լուրջ, etc.

- a. A. Այնտեղ կանգնած է մեր նոր տնօրենը:
 B. Ձեր տնօրենն այսքան երիտասարդ է:
- b. A. Նոր տնօրենի հետ ծանոթացա՞ր:
 B. Այո՛, որքա՛ն երիտասարդ է:
- c. A. Մեր նոր տնօրենին տեսա՞ր: Հավանո՞ւմ ես:
 B. Այո՛, շատ ավելի երիտասարդ է, քան մերը:
- d. A. Ո՞րն է ձեր տնօրենը:
 B. Ամենից երիտասարդը:

3. Answer the questions, using antonyms. Follow the pattern.

- a. Այս շենքը շատ հին է, չէ՞: Ո՛չ, ընդհակառակը՝ նոր է:
 b. Այս աղջիկը գեղեցիկ է, չէ՞: Ո՛չ, ընդհակառակը՝ ...
 c. Ուսանողը խելացի է, չէ՞: Ո՛չ, ընդհակառակը՝ ...
 d. Այս հարցը կարևոր է, չէ՞: Ո՛չ, ընդհակառակը՝ ...
 e. Հայերենը դժվար է, չէ՞: Ո՛չ, ընդհակառակը՝ ...
 f. Այս դասը հետաքրքրական է, չէ՞: Ո՛չ, ընդհակառակը՝ ...
 g. Արմենը մի քիչ ծուլ է, չէ՞: Ո՛չ, ընդհակառակը՝ ...

4. Answer the questions according to the pattern.

- a. Այս գիրքը թա՞նկ է: Այո՛, ավելի թանկ է, քան կարծում էի: Ամենաթանկ գրքերից է:
 b. Այս աշակերտն աշխատասե՞ր է: Այո՛, ավելի ...

- c. Այս խմորեղենը համեօղ է: Այո՛, ...
- d. Այս բժիշկը լա՞վն է: Այո՛, ...
- e. Տունը հի՞ն է: Այո՛, ...
- f. Սենյակը լուսավո՞ր է: Այո՛, ...
- g. Դասը դժվա՞ր է: Այո՛, ...
- h. Հայերենը հե՞շտ լեզու է: Այո՛, ...

5. Use the nominalized infinitive according to the pattern.

- a. Սիրում եմ կարդալ: Կարդալ սիրելիս բոլորը գիտեն:
- b. Նա միշտ ուշանում է: Նրա միշտ ... ինձ նեղացնում է:
- c. Հայաստանի մրգերը համեօղ են: Հայաստանի մրգերի համեղ ... ես գիտեի:
- d. Այս մարդը շատ վկայականներ ունի: Այս մարդու վկայական ... կարևոր չէ:
- e. Դու սենյակ մտա՞ր: Սենյակ ... չտեսա:
- f. Նա շատ քաղաքավարի է: Նրա քաղաքավարի ... կարևոր է:
- g. Բժիշկ կանչեցի: Բժիշկ ... օգնեց:

6. Replace the words in boldtype with personal pronouns in the appropriate case.

- a. Այդ մարդը **աշխատակիցս** է: Ես **նրան** վաղուց եմ ճանաչում:
- b. **Մեր** կատունը ծեր է, այլևս մուկ չի բռնում, բայց մենք ... շատ ենք սիրում:
- c. **Երեխաները** եկան: Դու ... տեսա՞ր:
- d. **Այդ** **կինը** ուսուցչուհի է: Ես ... էի սպասում:
- e. **Շունը** հաչում է: Ես ... վախենում եմ:
- f. Գիտնականը **օգնական** է փնտրում: ... վկայականները կարևոր չեն:
- g. **Ընկերուհիս** շատ լեզուներ գիտի, բայց ... մայրենի լեզուն հայերենն է:

7. Insert the appropriate forms of the verbs եմ, լինեմ or կամ.

- a. Մտածում եմ, ուրեմն ... (I exist)
- b. Այս քաղաքի մեջ լավ թատրոններ ... (there are no)
- c. Կիրակի օրերը նա տանը ... ([usually] is not)
- d. Եթե հիմա գնաս, նա այնտեղ ... (is expected to be)
- e. Փողոցներում շատ մարդիկ ... (there are)
- f. Քանի՞ ուսանող դասի ... (are usually) **ամեն օր**:
- g. Եթե մեզ փնտրեն, մենք այստեղ ... (are not)

8. Complete the sentences following the pattern.

- a. Ինչո՞ւ չխոսեցիր: Պետք է խոսեիր:

- b. Ինչո՞ւ չգնեցիր: Պետք է ...
- c. Մեքենան չնկատեցի: Պետք է ...
- d. Կրկին ուշացար: Չպետք է ուշանայիր:
- e. Արմենը չուտ գնաց քնելու: Չպետք է ...
- f. Շատ կերա: Չպետք է ...
- g. Արմենը չատ խմեց: Չպետք է ...

9. How would you say it in Armenian?

- a. Describe the appearance of your best friend.
- b. Describe the character of your best friend.
- c. Describe yourself.

10. You would like to know.

You have missed your first Armenian class.

- You ask :
- i) a fellow student
 - ii) an older participant in the course

- a. About the instructor
- b. About the classroom
- c. About the group
- d. About the textbook(s)
- e. About the assignments
- f. About the next class

11. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Ո՞ւմ էր փնտրում գիտնականը:
- b. Գիտնականը գտա՞վ մեկին:
- c. Ի՞նչ հարցրեց գիտնականին նրա բարեկամներից մեկը:
- d. Ի՞նչ արեց երիտասարդը սպասասրահում:
- e. Ի՞նչ արեց երիտասարդը գիտնականի սենյակ մտնելուց առաջ:
- f. Ինչպիսի՞ պատասխաններ տվեց երիտասարդը:
- g. Ինչո՞ւ երիտասարդը բնութագիր չունեց:
- h. Ինչպիսի՞ հույսեր ուներ երիտասարդը:

XI PROVERBS

Լավ է գիտունին գերի, քան անգետին սիրելի:

[Lav e gitunin geri, k^han angetin sireli]

Better to be a wise man's slave than a fool's friend.

Շատ անուշ է, տակը փուշ է:

[S^hat anush e, takə p^hush e]

(If) it's very sweet, there's a thorn underneath.

(Message: Beware of two-faced people.)

Անուշ լեզուն մեղրից անուշ է:

[Anush lezun meghrits^h anush e]

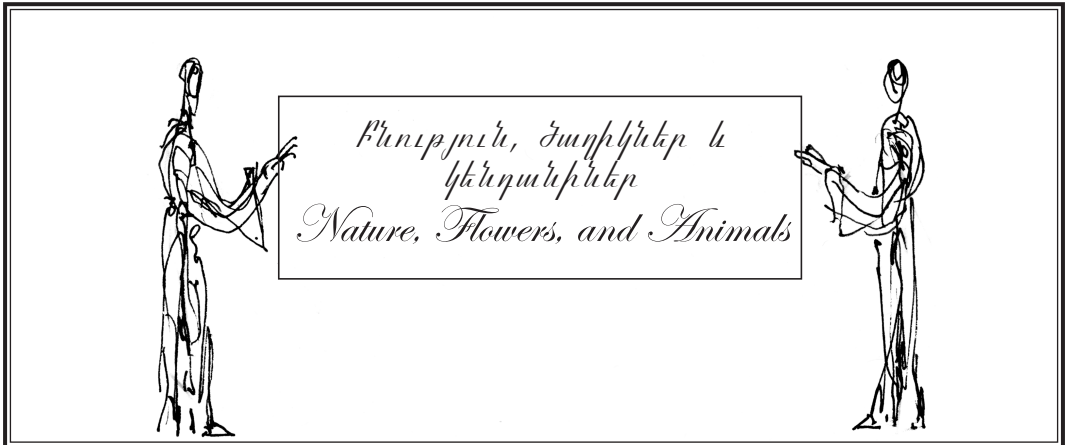
A sweet tongue is sweeter than honey.

Շատ լավը փնտրողը շատ վատին կհանդիպի:

[S^hat lavə p^hntroghə s^hat vatin k^əhandipi]

He who searches for the best will encounter the worst.

Unit 9

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Discussing weather	198
<i>Vocabulary:</i>	Nature, flowers, trees, animals	202
<i>Grammar:</i>	VERBS: 1. Resultative constructions	205
	2. Two-part verbs or phrasal verbs	207
	NOUNS: The locative case	209
	PRONOUNS: Interrogative and relative pronouns . . .	210
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	The relative pronoun <i>որ(ը)</i>	211
<i>Word formation:</i>	Formation of adverbs	212
<i>Pronunciation:</i>	Connecting words that belong together (liaison) . .	213
<i>Orthography:</i>	Hyphenation in Armenian	215

I DIALOGUES

A and B are roommates discussing the weather.

1. IN SPRING

- A. *Ի՛նչ հիանալի եղանակ է այսօր:*
[Inch^h hianali yeghanak e aysor!]
- B. *Վերջապես գարունն է: Ծառերը
[Verch^h apes, garun e. Tsa^herə]*
- կանաչել են, ծաղիկները՝ բացվել:*
[kanach^h el en, tsaghiknerə bats^h vel]
- A. *Այս տարվա ձմեռը մի քիչ
[Ays tarva dz^omerə mi k^hich^h]*
- երկար էր: Արևին կարոտ մնացինք:*
[yerkar er. Arevin karot m^onatsh^h ink^h]
- B. *Բայց շուտով շոգն սկսվելու է:*
[Bayts^h shutov shok^h n ^osk^osvelu e]
- A. *Ի՛նչ կարճ է Հայաստանի գարունը:*
[Inch^h karch e Hayastani garunə!]

2. IN SUMMER

- A. *Ի՛նչ տաք է այստեղ:*
[Inch^h tak^h e aystegh!]
- Պատուհանը չբացե՞նք:*
[Patuhanə ch^h ^obats^h enk^h ?]
- B. *Ո՛չ, դրսում ավելի տաք է:*
[Vo^hch^h, d^orsum aveli tak^h e]
- A. *Բայց այնտեղ օդն ավելի մաքուր է:*
[Bayts^h ayntegh ot^h n aveli mak^h ur e]
- B. *Այո՛, բայց այսօր խոնավ է:*
[Ayo, bayts^h aysor khonav e]

3. IN FALL

- A. *Դո՞ւրս ես գալիս:*
[Durs es galis?]
- B. *Այո՛, պետք է գրասենյակ գնամ:*
[Ayo, petk^h e g^orasenyak g^onam]

- A. *Անձրև է գալու: Նայի՛ր ամպերին:*
[Andzrev e galu. Nayir amperin] It's going to rain. Look at the clouds!
- B. *Ոչի՛նչ, անձրևանոց ունեմ:*
[Voçh^h ich^h, andzrevanots^h unem] No problem, I have an umbrella.
- A. *Որոտում է, լսո՞ւմ ես:*
[Vorotum e, l^əsum es?] There is thunder, can you hear it?
- Տաք հագիր, ցուրտ է:*
[Tak hakim, t^hurt e] Put something warm on, it's cold.
- B. *Զեմ մրսում:*
[Indz hamar t^hurt ç^he] I don't feel cold.
- Միրում եմ զով եղանակը:*
[Sirum em zov yeghanakə!] I like cool weather.

4. IN WINTER

- A. *Այսօր շատ ցուրտ է, մրսում եմ:*
[Aysor şhat t^hurt e, m^ərsum em] It's very chilly today, I'm cold.
- B. *Տասն աստիճան զրոյից ցածր է:*
[Tasn astičhan z^əroyits^h t^hats^ər e] It's ten degrees below zero.
- Եվ ի՛նչ ուժեղ քամի է:*
[Yev inç^h uzjhegh k^hami e!] And what a strong wind!
- Կարծես ձյուն է գալու:*
[Kartşes dzyun e galu] It looks like it will snow.
- A. *Մի՛ ասա, նորի՞ց ձյուն:*
[Mi asa, norits^h dzyun?] Don't tell me it's going to snow again.
- B. *Մի՛ գանգատվիր:*
[Mi gangatvir!] Don't complain!
- Այս տարի ձմեռը մեղմ է:*
[Ays tari d^zmei^ə meghm e] Winter is mild this year.
- A. *Իրավացի ես: Միշտ նույնն է:*
[Irava^ht^hi es. Mişht nuynn e] You're right. It's always the same:
- Ամռանը ձմեռ ենք փնտրում,*
[Amranə d^zmei^ə enk^h p^həntrum,] In summer we long for winter,
- ձմռանը՝ ամառ:*
[d^zmranə amar] and in winter we long for summer.

II TEXT

ԾՇՄԱՐԻՏ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

Տերևախիտ մի ծառ կար անտառի մեջ: Մի օր նրա տերևները սկսեցին դեղնել: Հետո բոլորը ոսկեգույն դարձան ու մեկ-մեկ գետին ընկան: Աշունն էր, որ կամաց-կամաց թափել էր ծառի տերևները:

Մի օր էլ ձյուն եկավ, ու նրա փաթիլները ծածկեցին մերկացած ճյուղերը փափուկ վերմակի պես: Սա էլ ձմեռն էր, որ ձյունով ծածկել էր ծառը:

Հետո ձյունն անհետացավ, ու մեղմ մի հովիվ շոյեց քնած ճյուղերը: Ապա արևը ծագեց ու համբուրեց ճյուղերը, որոնք ծածկվեցին բողբոջներով: Նրանցից դուրս եկան սիրուն տերևներ ու ծաղիկներ: Գարունն էր, որ ծառին հագցրել էր նոր հագուստներ:

Ի վերջո այդ ծառից կախվեցին պտուղներ, որոնք պես-պես գույներով փայլում էին արևի տակ: Եկան երեխաներ և մեկ առ մեկ պոկեցին պտուղները: Ամառն էր, որ ծառին տվել էր ոսկի պտուղներ:

Բայց պատմությունը այստեղ չի վերջանում, քանի որ այն ամեն տարի կրկնվում է:

ԳԱՐՆԱՆ ԿԱՐՈՏ

*Կարոտել ենք քեզ, գեղեցիկ գարուն,
Շունտ արի մեզ մոտ, բե՛ր տաքուկ օրեր,
Բե՛ր պայծառ արև, բե՛ր ծաղիկ սիրուն,
Բե՛ր երգող թռչուն, բե՛ր կանաչ դաշտեր:
Բա՛ց մեր սրտերը, դուռ ու պատուհան,
Թող բացվեն, ծաղկեն վարդ, մեխակ, շուշան.
Փակ սենյակներից դուրս գանք, ազատվենք,
Կանաչ դաշտ գնանք, խաղանք, ցատկոտենք:*

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

ճշմարիտ	[ch ^ə shmarit]	true, genuine	ծածկվել	[tsatsk ^ə vel]	to get covered
պատմութիւն	[patmut ^h yun]	story	բողբոջ	[boghboj]	bud
տերևախիտ	[terevakhit]	full of leaves	սիրուն	[sirun]	pretty
ծառ	[tsar]	tree	ծաղիկ	[tsaghik]	flower
անտառ	[antar]	forest	հագցնել	[hagts ^h anel]	to dress
տերև	[terev]	leaf	ի վերջո	[i verch ^h o]	finally
սկսել	[sk ^ə sel]	to start	կախվել	[kakhvel]	to hang
դեղինել	[deg ^h nel]	to turn yellow	պտուղ	[p ^ə tugh]	fruit
հետո	[heto]	after, then	պես-պես	[pes-pes]	various
բոլորը	[bolorə]	all of them	փայլել	[p ^h aylel]	to shine
ոսկեգույն	[voskeguyn]	gold-colored	պոկել	[pokel]	to pick
դառնալ	[darnal]	to become	ամառ	[amar]	summer
մեկ-մեկ	[mek-mek]	one-by-one	ոսկի	[voski]	gold(en)
գետին	[getin]	ground	վերջանալ	[verch ^h anal]	to end
ընկնել	[enknel]	to fall	քանի որ	[k ^h ani vor]	since
աշուն	[ashun]	autumn	կրկնվել	[k ^ə rk ^ə nvel]	to repeat itself
կամաց-կամաց	[kamats ^h -kamats ^h]	slowly	կարոտել	[karotel]	to miss
թափել	[t ^h ap ^h el]	to pour	զեղեցիկ	[geg ^h ets ^h ik]	beautiful
մի օր էլ	[mi or el]	and one day	գարուն	[garun]	spring
ձյուն	[dzyun]	snow	չո՛ւտ արի	[shut ari]	come soon!
փաթիլ	[p ^h at ^h il]	flake	բերել	[berel]	to bring
ծածկել	[tsatskel]	to cover	տաք(ուկ)	[tak ^h (uk)]	warm
մերկացած	[merkats ^h ats]	naked	պայծառ	[paytsar]	bright
ճյուղ	[chyu ^h gh]	branch	երգող	[yerkogh]	singing
փափուկ	[p ^h ap ^h uk]	soft	թռչուն	[t ^h ərch ^h un]	bird
վերմակ	[vermak]	blanket	դաշտ	[dash ^t]	field
պես	[pes]	like	բացել	[bat ^h el]	to open
ձմեռ	[dz ^ə mer]	winter	թող	[t ^h ogh]	may, let
անհետանալ	[anhetanal]	to disappear	բացվել	[bat ^h vel]	to open up
մեղմ	[meg ^h m]	mild	ծաղկել	[tsaghkel]	to bloom
հով(իկ)	[hov(ik)]	wind	վարդ	[vart ^h]	rose
չոյել	[shoyel]	to caress	մեխակ	[mek ^h hak]	carnation
քնած	[k ^h ənat ^s]	asleep	չուշան	[shushan]	lily
արև	[arev]	sun	փակ	[p ^h ak]	close
ծագել	[tsak ^h el]	to rise	ազատվել	[azatvel]	to break away
համբուրել	[hamp ^h urel]	to kiss	ցատկոտել	[ts ^h atkotel]	to jump around

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ԵՂԱՆԱԿ	[Yeghanak]	WEATHER
ամպ(եր)	[amp(er)]	<i>cloud(s)</i>
մշուշ/մառախուղ	[m ^ə ʃuʃuʃ/maɾakɰuɣɰ]	<i>fog</i>
կարկուտ	[karkut]	<i>hail</i>
սառույց	[saruytʃ ^h]	<i>ice</i>
կայծակ	[kaytʃak]	<i>lightning</i>
անձրև	[andʒrev]	<i>rain</i>
ծիածան	[tʃiatsan]	<i>rainbow</i>
որոտ	[vorot]	<i>thunder</i>
երկինք	[yerkink ^h]	<i>sky</i>
ձյուն	[dʒyun]	<i>snow</i>
փոթորիկ/ձյունամրրիկ	[p ^h ot ^h orik/dʒyunam ^ə rrik]	<i>storm/snowstorm</i>
արև	[arev]	<i>sun</i>
քամի	[k ^h ami]	<i>wind</i>
ԾԱՂԻԿՆԵՐ	[Tʃaghikner]	FLOWERS
աստղածաղիկ	[astghatʃaghik]	<i>aster</i>
մեխակ	[mekɰhak]	<i>carnation</i>
մարգարտածաղիկ	[margartatʃaghik]	<i>daisy</i>
համիկ	[hasmik]	<i>jasmine</i>
շուշան	[ʃhuʃhan]	<i>lily</i>
հովտաշուշան	[hovtashuʃhan]	<i>lily of the valley</i>
վարդ	[vart ^h]	<i>rose</i>
կակաչ	[kakacɰ ^h]	<i>tulip</i>
ԾԱՌԵՐ	[Tʃafer]	TREES
նշենի	[n ^ə ʃheni]	<i>almond tree</i>
խնձորենի	[kɰ ^ə ndzoreni]	<i>apple tree</i>
ծիրանենի	[tʃiraneni]	<i>apricot tree</i>
կեչի	[keɰɰ ^h i]	<i>birch</i>
բալենի	[baleni]	<i>cherry tree</i>

UNIT 9

նոճի	[noçhi]	<i>cypress</i>
թխկենի/թխկի	[tʰəkjʰkeni/tʰəkjʰki]	<i>maple tree</i>
կաղնի	[kaghni]	<i>oak tree</i>
արմավենի	[armaveni]	<i>palm tree</i>
տանձենի	[tandzeni]	<i>pear tree</i>
եղևնի	[yeghevni]	<i>pine tree</i>
սալորենի	[saloreni]	<i>plum tree</i>
նունենի	[nʰneni]	<i>pomegranate tree</i>
բարդի	[bardi]	<i>poplar</i>
կեռասենի	[keʀaseni]	<i>cherry tree</i>
լնկուզենի	[ənkuzeni]	<i>walnut tree</i>
ուռենի	[uʀeni]	<i>willow</i>
ԸՆՏԱՆԻ ԿԵՆՌԱՆԻՆԵՐ	[Əntani kentʰaniner]	DOMESTIC ANIMALS
գոմեշ	[gomesʃ]	<i>buffalo</i>
հորթ	[hortʰ]	<i>calf</i>
կատու	[katu]	<i>cat</i>
կով	[kov]	<i>cow</i>
շուն	[ʃhun]	<i>dog</i>
էշ/ավանակ	[eʃh/avanak]	<i>donkey</i>
այծ	[aytʃ]	<i>goat</i>
ձի	[dʒi]	<i>horse</i>
գառ (նուկ)	[gar(nuk)]	<i>lamb</i>
խոզ	[kʰoz]	<i>pig</i>
ճագար	[çhagar]	<i>rabbit</i>
ոչխար	[voçhʰkʰar]	<i>sheep</i>
ՏՆԱՅԻՆ ԹՌՉՈՒՆՆԵՐ	[Tʰnayin tʰəʀçʰunner]	DOMESTIC BIRDS
դեղձանիկ	[deçhtʃʰanik]	<i>canary</i>
ճուտ	[çhut]	<i>chick</i>
աղավնի	[aghavni]	<i>dove, pigeon</i>
բադ	[bad]	<i>duck</i>
սագ	[sag]	<i>goose</i>

UNIT 9

հավ	[hav]	<i>hen</i>
աքաղաղ/աքլոր	[ak ^h aghagh/ak ^h lor]	<i>rooster, cock</i>
հնդկահավ	[h ^ə ndkahav]	<i>turkey</i>
թռլթակ	[t ^h ut ^h ak]	<i>parrot</i>
սիրամարգ	[siramarg]	<i>peacock</i>
ՎԱՅՐԻ ԹՌՉՈՒՆՆԵՐ	[Vayri t ^h ərc ^h unner]	WILD BIRDS
ագռավ	[ag ^h av]	<i>crow</i>
արծիվ	[art ^s iv]	<i>eagle</i>
բազե	[baze]	<i>falcon</i>
կաչաղակ	[kac ^h aghak]	<i>magpie</i>
սոխակ	[sok ^h ak]	<i>nightingale</i>
բու	[bu]	<i>owl</i>
կաքավ	[kak ^h av]	<i>partridge</i>
լոր(իկ)	[lor(ik)]	<i>quail</i>
ճնճղուկ	[c ^h ənc ^h əghuk]	<i>sparrow</i>
սարյակ	[saryak]	<i>starling</i>
արագիլ	[aragil]	<i>stork</i>
ծիծեռնակ	[tsit ^s ernak]	<i>swallow</i>
անգղ	[ang ^ə gh]	<i>vulture</i>
փայտփորիկ	[p ^h aytp ^h orik]	<i>woodpecker</i>
ՎԱՅՐԻ ԿԵՆԳԱՆԻՆԵՐ	[Vayri kent ^h aniner]	WILD ANIMALS
արջ	[arc ^h h]	<i>bear</i>
փիղ	[p ^h ig ^h]	<i>elephant</i>
աղվես	[aghves]	<i>fox</i>
լնձուղտ	[əndzught]	<i>giraffe</i>
նապաստակ	[napastak]	<i>hare</i>
առյուծ	[aryut ^s]	<i>lion</i>
կապիկ	[kapik]	<i>monkey</i>
ռնդեղջյուր	[r ^ə ngəghjyur]	<i>rhinoceros</i>
վագր	[vag ^ə r]	<i>tiger</i>
գայլ	[gayl]	<i>wolf</i>

V GRAMMAR

A. VERBS

1. Resultative constructions

A limited number of neutral verbs and all passive verbs (ending in *-վել*) form special syntactic constructions known as resultatives. The resultative constructions consist of the auxiliary verb *եմ* – in the present and imperfect tenses respectively – and the past participle ending in *-ած*. Resultative constructions denote the state of a subject resulting from previous actions and lasting up to the present (*[ես] նստած եմ I am sitting*, *[այն] կառուցված է it is built*, etc.), or lasting until some point in the past (*[ես] հոգնած էի I was tired*, *[դու] քնած էիր you were asleep*, *[նա] կապված էր he/she was attached*, etc.)

All types of verbs listed above follow the pattern below:

SINGULAR		
1st pers. (<i>ես</i>)	infinitive stem + <i>-ած</i> <i>եմ/էի</i>	[-aʦ em /eyi]
2nd pers. (<i>դու</i>)	infinitive stem + <i>-ած</i> <i>ես/էիր</i>	[-aʦ es /eyir]
3rd pers. (<i>նա</i>)	infinitive stem + <i>-ած</i> <i>է/էր</i>	[-aʦ e /er]
PLURAL		
1st pers. (<i>մենք</i>)	infinitive stem + <i>-ած</i> <i>ենք/էինք</i>	[-aʦ enk ^h /eyink ^h]
2nd pers. (<i>դուք</i>)	infinitive stem + <i>-ած</i> <i>եք/էիք</i>	[-aʦ ek ^h /eyik ^h]
3rd pers. (<i>իրանք</i>)	infinitive stem + <i>-ած</i> <i>են/էին</i>	[-aʦ en/eyin]

Present
նստել to sit down

Past
հոգվել to be moved

Affirmative

(<i>ես</i>)	<i>նստած եմ</i>	<i>նստած էի</i>	<i>հոգված եմ</i>	<i>հոգված էի</i>
(<i>դու</i>)	<i>նստած ես</i>	<i>նստած էիր</i>	<i>հոգված ես</i>	<i>հոգված էիր</i>
(<i>նա</i>)	<i>նստած է</i>	<i>նստած էր</i>	<i>հոգված է</i>	<i>հոգված էր</i>
(<i>մենք</i>)	<i>նստած ենք</i>	<i>նստած էինք</i>	<i>հոգված ենք</i>	<i>հոգված էինք</i>
(<i>դուք</i>)	<i>նստած եք</i>	<i>նստած էիք</i>	<i>հոգված եք</i>	<i>հոգված էիք</i>
(<i>իրանք</i>)	<i>նստած են</i>	<i>նստած էին</i>	<i>հոգված են</i>	<i>հոգված էին</i>

Negative

(<i>ես</i>)	<i>նստած չեմ</i>	<i>նստած չէի</i>	<i>հոգված չեմ</i>	<i>հոգված չէի</i>
(<i>դու</i>)	<i>նստած չես</i>	<i>նստած չէիր</i>	<i>հոգված չես</i>	<i>հոգված չէիր</i>
(<i>նա</i>)	<i>նստած չէ</i>	<i>նստած չէր</i>	<i>հոգված չէ</i>	<i>հոգված չէր</i>
(<i>մենք</i>)	<i>նստած չենք</i>	<i>նստած չէինք</i>	<i>հոգված չենք</i>	<i>հոգված չէինք</i>
(<i>դուք</i>)	<i>նստած չեք</i>	<i>նստած չէիք</i>	<i>հոգված չեք</i>	<i>հոգված չէիք</i>
(<i>իրանք</i>)	<i>նստած չեն</i>	<i>նստած չէին</i>	<i>հոգված չեն</i>	<i>հոգված չէին</i>

2. Uses of resultative constructions

Resultative constructions can be formed from verbs expressing the following meanings:

- 1) various positions of the body: *նստել* to sit down, *սառկել* to lie down, *կանգնել* to stand up, *ընկնել* to fall down, *կախվել* to hang, etc.
- 2) emotional and physical states: *բարկանալ* to get angry, *հոգնել* to get tired, *մեռնել* to die, *խռովել* to get upset, *զարմանալ* to stun, *հուսահատվել* to despair, etc.
- 3) passive verbs derived from transitive verbs by adding the infix *-վ-* (see p. 154): *հուղվել* to be moved, *ողևորվել* to get excited, *կառուցվել* to be built, *գտնվել* to be found, etc.

While Armenian present tense constructions (see pp. 10-11) express actions in progress, resultative constructions denote a state that resulted from a prior action or process. Let us compare parallel forms of the same verbs.

Present indicative		Present resultative	
<i>նստում եմ</i>	<i>I am sitting down</i>	<i>նստած եմ</i>	<i>I am sitting</i>
<i>բարկանում է</i>	<i>he/she is getting angry</i>	<i>բարկացած է</i>	<i>he/she is angry</i>
<i>կառուցվում է</i>	<i>it is being built</i>	<i>կառուցված է</i>	<i>it is built</i>

As can be seen, the word order in both the *-ում* [-um] and *-ած* [-atʃ] constructions coincides in affirmation. It differs, however, in negation.

<i>չեմ նստում</i>	<i>I am not sitting down</i>	But: <i>նստած չեմ</i>	<i>I am not sitting</i>
<i>չի*բարկանում</i>	<i>he/she is not getting angry</i>	But: <i>բարկացած չէ</i>	<i>he/she is not angry</i>
<i>չի կառուցվում</i>	<i>it is not being built</i>	But: <i>կառուցված չէ</i>	<i>it is not built</i>

A closer look at the resultative constructions reveals a difference in temporal meaning depending on the semantics of the base verb. While resultative constructions of verbs denoting human states express present time (*քնած են* they are sleeping [now], *հոգնած են* they are tired [now], etc.), passive verbs of action express past time (*կառուցված են* they are built, *ավարտված են* they are completed, etc.). This allows to express all three dimensions of time:

PAST	PRESENT	FUTURE
<i>կառուցված է</i> <i>(it) has been built</i>	<i>կառուցվում է</i> <i>(it) is being built</i>	<i>կառուցվելու է</i> <i>(it) is going to be built</i>

The same distinction holds for the imperfect forms of resultative constructions:

<i>կառուցված էր</i> <i>(it) was built</i>	<i>կառուցվում էր</i> <i>it was being built</i>	<i>կառուցվելու էր</i> <i>it was going to be built</i>
--	---	--

*Note that the two paradigms, affirmative and negative, differ not only in the word order but also in the way negation of the 3rd person singular is formed: *չի* vs. *չէ*.

3. Phrasal or two-part verbs

Besides regular verbs, like *գրել* or *կարդալ*, Eastern Armenian makes extensive use of phrasal or two-part verbs. Phrasal verbs derive from short verbs that indicate movement and common activities (*գնալ*, *գալ*, *տալ*, *անել*, etc.) and a complementary word. Many of them have, both in form and content, counterparts in English: *ներս գալ* to come in, *վայր ընկնել* to fall down, *վեր կենալ* to get up, *հետ գալ* to come back, etc. However, Armenian has by far a greater inventory of such verbs. Phrasal verbs are present in both written and spoken Armenian, but are most typical of informal and colloquial speech. The two parts are perceived as a whole and can often be replaced by another verb with the same meaning: *լաց լինել* - *լալ* to cry, *պար գալ* - *պարել* to dance, *թույլ տալ* - *թույլատրել* to allow, *խաղ անել* - *խաղալ* to play, *լուռ մնալ* - *լռել* to be silent, etc. Such parallel formations can differ slightly in meaning or style: *քաշ տալ* to drag - *քաշել* to pull, *հուպ տալ* to push - *հպել* to touch, *թափ տալ* to shake - *թափել* to pour out, to spill, etc. Some Armenian two-part verbs are have no solid counterpart in Armenian. Compare: *ցույց տալ* to show, *կանգ առնել* to stop, *ձեռք բերել* to obtain, *երես տալ* to spoil (cf. about children), *մեջ բերել* to cite, etc.

Armenian two-part verbs consist usually of a short verb and a complementary word of any provenance: a noun (*ձայն տալ* to call, *վրեժ առնել* to avenge, *ձեռք տալ* to touch, etc.), an adverb (*մեջ բերել* to cite, *ներս գալ* to come in, *առաջ գալ* to emerge, etc.), an adjective (*բաց անել* to open, *մեծ խոսել* to brag, *լուռ մնալ* to be silent, etc.), an exclamation (*ախ քաշել* to long for, *վայ անել* to deplore etc.), etc. In such formations, the base verb is conjugated while the complementary word remains unchanged: *բաց եմ անում* I open, *ձայն եմ տալիս* I call, *մեջ ենք բերելու* we will cite, *ծափ են տվել* they applauded, *վայր են ընկել* they fell down, etc. Note here the obligatory inverted word order in complex tenses with the auxiliary verb always preceding the participle (see p. 35).

There are also two-part verbs consisting of two verbs usually combined by a hyphen. These combinations express two simultaneous or consecutive actions that are perceived as a unity. Due to the dynamism that such formations impart to speech, they are more popular in colloquial use: *ուտել-խմել* to feast (literally: to eat+to drink), *ասել-խոսել* to chat (literally: to say+to speak), *եփել-թափել* to cook abundantly (literally: to cook+to pour), *առնել-տալ* to argue (literally: to take+to give), *գալ-հասնել* to come all the way (literally: to come+to reach), *առնել-փախչել* to escape (literally: to take+to flee), *թողնել-հեռանալ* to get away (literally: to leave+to depart), *հագնել-կապել* to dress up (literally: to wear+to tie), etc. As a rule, both parts are conjugated, appearing in the same tense: *ուտում-խմում ենք* we are having a feast, *քաշեց-տարավ* he/she pulled (something) away, *ասեցին-խոսեցին* they chatted, (*նա*) *հագել-կապել է* he/she is all dressed up, etc.

SOME COMMON PHRASAL OR TWO-PART VERBS

ականջ դնել	to listen	(Հ)ետ գալ	to come back
անգիր անել	to learn by heart	(Հ)ետ մնալ	to fall behind
անց կենալ	to pass, to go away	(Հ)ետ առնել	to take back
աչք գցել	to glimpse	հուպ տալ	to push, to squeeze
աչքով տալ	to bewitch (by an evil eye)	ձեռք առնել	to mock
առաջ բերել	to create	ձեռք բերել	to obtain
առաջ գալ	to emerge	ձեռք տալ	to touch
առաջ տանել	to further	ձեռք մեկնել	to give a hand
առաջ քաշել	to promote	ձեռք քաշել	to give up
բարև տալ	to greet	ման գալ	1. to stroll; 2. to search
բաց անել	to open	ման ածել	to take smb. for a walk
գլուխ բերել	to bring about, to achieve	մեջ բերել	to cite, to quote
գլուխ գալ	to be achieved	մեջ ընկնել	to meddle, to interfere
գլուխ հանել	to come to terms	մեջ քաշել	to drag smb. in
գլխի ընկնել	to realize	միտք անել	to think, to contemplate
դեմ դնալ	to oppose	մոտ գալ	to approach
դեմ դնել	to resist	ներս գալ	to come in
դեն նետել	to throw away	ներս քաշել	to drag in, to involve
դուր գալ	to please	շուռ գալ	to turn over
դուրս անել	to expel	շուռ տալ	to turn
դուրս գալ	to exit, to come out	ոտնակոխ անել	to trample
եռ գալ	to boil	պար գալ	to dance
երես տալ	to spoil (a person)	սիրտ անել	to take courage, to dare
երես առնել	to get spoiled	սիրտ առնել	to get encouraged
թափ տալ	to shake	սիրտ մաշել	to worry
թև առնել	to get encouraged	սիրտ տալ	to encourage
թույլ տալ	to allow	սուս կենալ	to remain silent
զրույց անել	to chat	վազ անցնել	to give up
լաց լինել	to cry	վայր ընկնել	to fall down
խաղ անել	to play	վեր կենալ	to stand up
խույս տալ	to avoid	վրեժ առնել	to avenge
ծափ տալ	to applaud	տակը դնել	to appropriate
կանգ առնել	to stop	ցույց տալ	to show
կարգի բերել	to put in order	փուլ գալ	to collapse
(Հ)ետ բերել	to bring back	փոխ տալ	to lend

B. NOUNS

1. The locative case

The locative case generally indicates the location where the action expressed by the verb is taking place. The Armenian locative has no equivalent case in English. Whereas English expresses locative meaning by a preposition such as *in* (cf. *in school*), *at* (cf. *at home*), etc., Armenian achieves the same effect by adding the locative case marker to nouns and some pronouns. The most common marker for the locative case is **-ում**, which is added to a noun's nominative singular or plural form. Compare: *Համալսարան* *university* → *Համալսարանում* *at the university*, *գիրք* *book* → *գրքում* *in the book*, *քաղաքներ* *cities* → *քաղաքներում* *in the cities*, *Հայելիներ* *mirrors* → *Հայելիներում* *in the mirrors*, etc.

2. Uses of the locative case

Unlike other cases in Armenian, not all nouns can take the locative case. Due to the meaning they express, some semantic groups of nouns lack the locative case ending in **-ում**: abstract nouns (like *ուրախություն* *joy*, *սպասում* *expectation*, etc.), nouns denoting persons, both proper and common (like *Արամ* *Aram*, *Հայր* *father*; *տնօրեն* *director*, etc.), nouns not denoting location (like *մատիտ* *pencil*, *ասեղ* *needle*, *մուրճ* *hammer*, etc.), the nominalized infinitive (like *ուտելը* *the eating*, *սպրեելը* *the living*) and many time expressions (like *հունվար* *January*, *երեքշաբթի* *Tuesday*, *գիշեր* *night*, etc.). When the need for the locative meaning arises, the preposition *մեջ* *in* is used with the noun in the genitive case: *շաբաթվա մեջ* *in the week*, *ուրախության մեջ* *in the joy*, *ուտելու մեջ* *in eating*, etc. In many cases, the locative ending in **-ում** and the analytical construction *noun_{gen}+մեջ* are interchangeable:

<i>աշխատանքում</i>	or	<i>աշխատանքի մեջ</i>	<i>in the work</i>
<i>աչքերումդ</i>	or	<i>աչքերիդ մեջ</i>	<i>in your eyes</i>
<i>իմ սրտում</i>	or	<i>իմ սրտի մեջ</i>	<i>in my heart</i>
<i>գրքերում</i>	or	<i>գրքերի մեջ</i>	<i>in the books</i>

In addition to nouns, many other parts of speech can take the locative case marker **-ում**. These can be adverbs of place, such as *առջև* *up front* → *առջևում* *in the front*, *վերև* *above* → *վերևում* *at the top*, *հետև* *behind* → *հետևում* *in the rear*, etc. There are also many other parts of speech that take the locative case marker **-ում**, such as pronouns: *դա* *that* → *դրանում* *in that*, *սա* *this* → *սրանում* *in this*, etc.

Besides the locative of place, a locative of time is often used to indicate the time within which an action takes place: *այս դարում* *in this century*, *մեր ժամանակներում* *in our times*, *սկզբում* *at the beginning*, *վերջում* *at the end*, *հինգ օրում* *in five days*, *որքան ժամանակում* *within how much time?*, *կես ժամում* *within half an hour*, etc.

C. PRONOUNS

Interrogative and relative pronouns

Interrogative pronouns are words with which particular questions are asked: *ո՞վ* *who?*, *ի՞նչ* *what?*, *ո՞ր* *which?*, *ու՞ր* *where?** (in which direction?), *որտե՞ղ* *where?**, etc. Without the question mark, these words can serve as relative pronouns. Relative pronouns introduce relative sentences that refer to an antecedent in the main clause or complement certain sentence elements. Here are some of the most common interrogative pronouns and their corresponding relative pronouns in Armenian:

Ո՞ր *which?* *Ո՞ր նկարն էս սիրում:* *Which picture do you like?*

Սա այն նկարն է, որ սիրում էս: *This is the picture you like.*

Ո՞վ *who?* *Ո՞վ էր ինձ փնտրում:* *Who was looking for me?*

Ով որ քեզ փնտրում էր, գտավ: *Whoever was looking for you, found you.*

Ի՞նչ *what?* *Ի՞նչ էս կորցրել:* *What have you lost?*

Այն, ինչ կորցրել էս, այստեղ չէ: *What you've lost is not here.*

Ինչքա՞ն *how much?* *Ինչքա՞ն էս վճարել:* *How much did you pay?*

Ինչքան որ վճարել էս, ետ կստանաս: *You'll get back as much as you paid.*

Որտե՞ղ *where?** *Որտե՞ղ էս թողել ընտանիքդ:* *Where did you leave your family?*

Սա այն քաղաքն է, որտեղ թողել եմ ընտանիքս: *This is the city where I left my family.*

Ո՞ւր *where?** *Ո՞ւր պիտի գնայիր:* *Where were you supposed to go?*

Ես նրանց ցույց տվեցի այն տեղը, ուր պիտի գնայի: *I showed them the place where I was supposed to go.*

Ե՞րբ *when?* *Ե՞րբ մահացավ հայրդ:* *When did your father die?*

Չեմ մոռանա այն օրը, երբ հայրս մահացավ: *I'll never forget the day when my father died.*

Ինչպե՞ս *how?* *Ինչպե՞ս բացատրեմ ամեն ինչ:* *How should I explain everything?*

Չգիտեմ, ինչպես բացատրեմ ամեն ինչ: *I don't know how to explain everything.*

Ինչո՞ւ *why?* *Ինչո՞ւ չեկար:* *Why didn't you come?*

Չեմ հասկանում՝ ինչու չեկար: *I don't understand why you didn't come.*

* Armenian has two pronouns for the question 'where' 1. *Որտե՞ղ* inquires about the location of someone or something: *Որտե՞ղ էս:* *Where are you?* 2. *Ո՞ւր* presupposes motion or direction: *Ո՞ւր գնաց:* *Where did he go?* Compare the German 'wo?' and 'wohin?'

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

The relative pronoun *որ(ը)* in Armenian

1. The use of relative pronouns in relative clauses in Armenian and English reveals considerable differences. Thus, for the single pronoun *որ(ը)* in Armenian, English has a set of three relative pronouns: a) *who*, b) *which*, and c) *that*. *Who* refers to a personal antecedent, *which* to a non-personal one, while *that* does both or follows its own rules. Unlike English, however, Armenian makes a distinction between singular and plural, using *որ(ը)* for antecedents expressed in the singular and *որոնք* for plural antecedents:

Բժիշկը, որ եկավ ... The physician who/that came ...

Այն շենքերը, որոնք այրվեցին ... Those buildings which/that burnt down ...

2. The English *who* has two declined forms (*whose* and *whom*), while the Armenian *որ(ը)* [vor(ə)] has an extensive declension paradigm with two distinct sets for both the singular and the plural:

	Singular		Plural		
Nom.	<i>որ(ը)</i>	[vor(ə)]	<i>որոնք</i>	[voronk ^h]	<i>who, which, that</i>
Gen.	<i>որի</i>	[vori]	<i>որոնց</i>	[voronts ^h]	<i>whose, of which</i>
Dat.	<i>որին</i>	[vorin]	<i>որոնց</i>	[voronts ^h]	<i>to whom, to which</i>
Acc.	<i>որին</i>	[vorin] (person)	<i>որոնց</i>	[voronts ^h]	<i>whom, which</i>
	<i>որ(ը)</i>	[vor(ə)] (non-person)			
Abl.	<i>որից</i>	[vorits ^h]	<i>որոնցից</i>	[voronts ^h its ^h]	<i>from whom, from which</i>
Instr.	<i>որով</i>	[vorov]	<i>որոնցով</i>	[voronts ^h ov]	<i>with whom, with which</i>
Loc.	<i>որում</i>	[vorum]	<i>որոնցում</i>	[voronts ^h um]	<i>in whom, in which</i>

Distinctions in case are made according to the government of the verb, distinctions in number according to the number of antecedents. Compare:

Տղան, որին տեսար, ... The boy *whom/that* you saw, ...

Կանայք, որոնց հետ եկար, ... The women with *whom* you came, ...

3. While the English relative pronoun may be omitted when used as a direct object, the use of a relative pronoun in Armenian relative clauses is obligatory:

Կինը, որին սիրում եմ, ... The woman (*whom*) I love, ...

4. Armenian has also a set of indefinite relative pronouns consisting of two words: *ով որ* *whoever*; *ում որ* *whomever*; *ինչ որ* *whatever*, etc. More expressive forms include the particle *էլ*: *ով էլ որ* *whoever, regardless of who*, *ինչ էլ որ* *whatever, no matter what* etc.:

Ով (էլ) որ գա, բարով գա: *Whoever comes, is welcome.*

Ում (էլ) հարցնես, քեզ կասի: *Whomever you ask, he/she will tell you.*

VII WORD FORMATION

Formation of adverbs

While adjectives primarily modify nouns, adverbs modify verbs, adjectives, and other adverbs. In doing so, they describe how, when, where, and to what degree an action is performed. The most important types of adverb are:

- a) adverbs of manner (question: *ինչպե՞ս* [inç^hpes?] *how?*)
- b) adverbs of place (question: *ո՞ր [ur?]/որտե՞ղ* [vortegh?] *where?*) (see note on p. 210)
- c) adverbs of time (question: *ե՞րբ* [yerp^h?] *when?*)
- d) adverbs of cause (question: *ինչո՞ւ* [inç^hu?] *why?*)
- e) adverbs of measure (question: *որքա՞ն* [vork^han?] *how much?*)

According to their formation, various categories of adverbs may be established:

1. Radical adverbs that cannot necessarily be identified as derivations from other words:
 - երբեք* [yerp^hek^h] *never*, *այստեղ* [aystegh] *here*, *դուրսը/դրսում* [dursə/d^ərsum] *outside*, *միշտ* [mišt] *always*, *հիմա* [hima] *now*, *հետո* [heto] *after*, etc.
2. Adverbs derived from adjectives by means of the following suffixes:
 - աբար*: *բնական* [b^ənakan] *natural* → *բնականաբար* [b^ənakanabar] *naturally*
 - ակի*: *ուղիղ* [ughigh] *direct* → *ուղղակի* [ughghaki] *directly*
 - ապես*: *այլ* [ayl] *other* → *այլապես* [aylapes] *otherwise*
 - ովին*: *ամբողջ* [amboghçh^h] *entire* → *ամբողջովին* [amboghçh^hovin] *entirely*
 - որեն*: *վստահ* [v^əstah] *sure* → *վստահորեն* [v^əstahoren] *surely*
3. Adjectives functioning as adverbs without affixes:
 - երկար* [yerkar] *long* → *երկար մնացիր* [yerkar m^ənatšir] *you stayed (a) long time*
 - կամայ* [kamatš^h] *slow, quiet* → *կամայ քայլիր* [kamatš^h k^haylir] *walk slowly*
4. Nouns with case markers:
 - սեր* [ser] *love* → *սիրով* [sirov] *gladly* (instrumental case)
 - ներկա* [nerka] *present* → *ներկայումս* [nerkayums] *presently* (locative case)
5. A special participle ending in *-իս* (see p. 237) indicates simultaneity of actions:
 - երգել* [yerk^hel] *to sing* → *երգելիս* [yerk^helis] *while singing*
 - հազալ* [hazal] *to cough* → *հազալիս* [hazalis] *while coughing*, etc.
6. Many infinitives in the instrumental case can be used as adverbs of manner:
 - վազել* [vazel] *to run* → *վազելով* [vazelov] *(by/in) running*
 - հուսալ* [husal] *to hope* → *հուսալով* [husalov] *hoping*, etc.
7. Repetition of adjectives or adverbs constitutes another productive model:
 - արագ* [arag] *fast* → *արագ-արագ* [arag-arag] *quickly*
 - կամայ* [kamatš^h] *slow* → *կամայ-կամայ* [kamatš^h-kamatš^h] *slowly*

8. Repetition of nouns, with the first part appearing in the ablative case:

տեղ [tegh] *place* → *տեղից տեղ* [teghits^h tegh] *from place to place* (abl. case)
ծայր [tsayr] *end* → *ծայրից ծայր* [tsayrits^h tsayr] *from one end to the other*
բերան [beran] *mouth* → *բերանեբերան* [berneberan] *from mouth to mouth*

VIII PRONUNCIATION

Connecting words that belong together (liaison)

In Armenian, some words in an utterance stand out by means of stress while others remain in the background. Depending on their role in a sentence, i.e. whether they are lexical words (nouns, adjectives, adverbs, verbs, numerals, pronouns) or grammatical (auxiliary verbs, conjunctions, particles, the indefinite article), words can be stressed or unstressed respectively. In the flow of speech, many grammatical words are more likely to be unstressed and they may be reduced to weak forms. As a result, in reading or speaking, two or three separately written words can be drawn together, using one stress and uttered all in the same breath. This phenomenon is referred to as ‘liaison’.

1. Liaison occurs when a stressed lexical word is followed by an unstressed grammatical word that usually starts with a vowel:

*անունս** է ... [anún^əs e] *my name is ...*
ազատ է [azát e] *he/she is free*
նրանք էլ [n^əránk^h el] *they, too*

2. Liaison is particularly evident in compound verbal forms where auxiliary verbs starting in *ե* connect to participles of the conjugated verb:

գնում եմ ... [g^ənúm em] *I am going*
գալիս ես [galís es] *you are coming* (informal you)
պարել ենք [parél enk^h] *we have danced*

Note that in the verbal forms above, the initial *ե* [ye] is pronounced [e], which is the typical pronunciation of *ե* in a medial position of words. Compare also the liaison of words other than verbs:

նո՞ւ էս (դու) [nóv es?] *who are you?* (informal you)
ուրախ եմ [urák^h em] *I am glad*

3. In complex verbal forms, when auxiliary verbs appear with the negative particle ‘չ-’ the stressed word is the auxiliary while the basic verb remains unstressed:

* Note that in this section the stress sign ['] is used for phonetic purposes only, except for the prohibitive forms on the next page under 5.

- չեմ գնում [tʃʰém gʷnum] *I am not going*
 չես գալիս [tʃʰés galis] *you are not coming* (informal you)
 չենք պարելու [tʃʰénkʰ parelu] *we are not going to dance*
 չեք խոստացել [tʃʰékʰ kʰostatsʰel] *you have not promised*

4. In the mandative future, it is the participle that is stressed while the particle *պիտի* is unstressed:

- պիտի գոռամ [piti goʳám] *I am going to scream*
 պիտի ասես [piti asés] *you are going to say it* (informal you)

However, when the particle *պիտի* appears with the negative *չ-*, the stress shifts back:

- չպիտի գոռամ [tʃʰʰapiti goʳám] *I am not going to scream*
 չպիտի ասես [tʃʰʰapiti ases] *you are not going to say*

5. In prohibitive constructions, it is the particle *Մի՛* that is emphasized:

- Մի՛ խոսիր [mí kʰosir] *Don't speak!*
 Մի՛ գնա [mí gʷna] *Don't go!*

6. Liaison occurs also in the infinitive form of phrasal or two-part verbs (see pp. 207-208) where the non-verbal element is normally stressed while the verb itself is not:

- պար գալ [pár gal] *to dance*
 ցույց տալ [tsʰúytsʰ tal] *to show*
 զրոյց անել [zʷróytsʰ anel] *to have a talk*

The same applies to all conjugated forms of these verbs where the stress remains always on the non-verbal part. Compare:

- պար եկանք [pár yekankʰ] *we have danced*
 ցույց տուր [tsʰúytsʰ tur!] *show me!*

In all other cases in conjugation, when the pattern consists of three words, these are drawn together like one word with only a single stress on the non-verbal component:

- պար ենք գալիս [pár enkʰ galis] *we are dancing*
 ցույց եմ տվել [tsʰúytsʰ em tʰvel] *I have shown*

7. Two-part conjunctions, with the second part being *որ* or *թե*, stress only the first part:

- միայն թե [miáyn tʰe] *only*, կարծես թե [kartʰés tʰe] *as if*, հենց որ [héntsʰ vor] *as soon as*, քանի որ [kʰaní vor] *since*, etc.

IX ORTHOGRAPHY

Hyphenation in Armenian

To hyphenate words, Armenian uses the same sign (-) as English does. The following rules apply in Armenian:

1. One-syllable words such as *տուն* *house*, *լեռ* *mountain*, *լուռ* *silent*, *սունկ* *mushroom*, etc., are not divisible.
2. One consonant between two vowels is transferred to the next line: *պա-կա-սու-թյուն* *default*, *նե-րո-ղա-միտ* *forgiving*, etc.
3. Two consonants between two vowels are separated: *պար-տիզ-պան* *gardener*, *բազ-ման-դամ* *consisting of many members*, etc.
4. Two vowels appearing in a compound word must be separated: *մի-ա-նալ* *unite*, *է-ու-թյուն* *essence*, *տի-ե-զերք* *universe*, etc.
5. Three consonants between two vowels are divided by keeping the first two consonants together and transferring the third one to the next line: *կանգ-նել* *to stand*, *թարգ-ման* *translator*, *բարձ-րանալ* *to rise, to climb*, etc.
6. The unwritten but pronounced ը [ə] before and between consonants constitutes a syllable and must therefore be written when hyphenated: *զըր-կել* *to embrace from* *զրկել*, *ըմ-բռ-նել* *to grasp from* *ըմբռնել*, *փըր-փուր* *foam from* *փրփուր*, *ըս-կը-սել* *to start from* *սկսել*, etc.
7. A lone letter cannot be transferred to the next line.
8. Compound words can be separated according to their components: *անգլուխ* *headless* as *ան-գլուխ*, *այսքան* *this much* as *այս-քան*, etc.
9. Compound words, with one consonant between two vowels, can be separated either according to their components or according to the general rule by which a consonant between two vowels is transferred to the next line: *կեսուր* *noon, midday* as in *կես-ուր* or *կե-սուր*, *գետափ* *river shore* as in *գետ-ափ* or *գե-տափ*, *ծովեզերք* *seashore* as in *ծով-եզերք* or *ծո-վեզերք*, *փղոսկր* *ivory* as in *փղղ-ոսկր* or *փղ-ղոսկր*, etc.
10. Syllables containing the letter յ allow both choices: *անկյուն* *corner* as in *ան-կյուն* or *անկ-յուն*, *դարձյալ* *again* as *դար-ձյալ* or *դարձ-յալ*, *պարզություն* as in *պար-զու-թյուն* or *պար-զութ-յուն*, etc.

X EXERCISES

1. Combine words from the left column with appropriate words from the right column.

Զմեռը	խնդրեմ, ներս համեցեք:
Աչունը	ձյուն է գալիս:
Ամառը	եկե՛ք խաղանք:
Այսօր	շատ տաք է:
Երեխաները,	նորից շատ խոնավ է:
Սուրբ'ն,	հաճախ անձրև է գալիս:
Պարոն Սարյան,	պատուհանը փակի՛ր, ցուրտ է:

2. Form mini-dialogues according to the patterns in a, b, and c. Replace the words in boldface with **ձյուն գալ**, **որոտալ**, **կարկուտ գալ**, and **քամի փչել**.

- a. A. Ի՞նչպես է եղանակը:
B. **Անձրև է գալիս**:
- b. A. Դ՞ո՞ւրս ես գնալու:
B. **Այո՛, արդեն անձրևը դադարել է**:
- c. A. Լսեցի, որ այստեղ շատ **անձրև է գալիս**:
B. **Ես անձրևից չեմ վախենում**:

3. Answer the following questions according to the pattern.

- a. Ուտել ուզո՞ւմ ես: Ո՛չ, շնորհակալ եմ, ես նոր եմ կերել:
- b. Այս գիրքը կարդացե՞լ ես: Այո՛, նոր ...
- c. Նախաճաշել ուզո՞ւմ ես: Ո՛չ, շնորհակալ եմ, մի քիչ առաջ ...
- d. Այդ կինոնկարը տեսե՞լ ես: Այո՛, անցյալ շաբաթ ...
- e. Մեզ հետ սուրճ խմելո՞ւ ես: Ո՛չ, շնորհակալ եմ, նոր ...
- f. Ուզո՞ւմ ես հանգստանալ: Ո՛չ, շնորհակալ եմ, կես ժամ առաջ ...
- g. Զեռքերդ ուզո՞ւմ ես լվանալ: Ո՛չ, շնորհակալ եմ, ... նոր

4. Build sentences following the pattern.

- a. Այս նամակը ես գրեցի: Սա այն նամակն է, որ ես գրեցի:
- b. Այս շնից վախենում եմ: Սա այն շունն է, որից ...
- c. Ճյուղերը ձյունով ծածկվեցին: Սրանք ճյուղերն են, ...
- d. Ծաղիկները դու բերեցիր: Սրանք ...
- e. Երեխան մրգերը կերավ: Սա ...

- f. Այս դանակով հացը կտրեցի: ...
- g. Այս ճաշը դու հավանեցի՞ր: ...

5. Complete the sentences, following the pattern.

- a. Ես երբեք գինի չեմ խմում: Դու էլ չխմես:
- b. Ես երբեք այդպես չեմ խոսում: Խնդրեմ դու էլ ...
- c. Ես երբեք չեմ ուշանում: Տե՛ս որ ...
- d. Ես այդպիսի տեղեր չեմ գնում: Չլինի որ ...
- e. Ես ուշադիր եմ: Տե՛ս որ ...
- f. Ես վաղ եմ զարթնում: Պիտի խնդրեի, որ ...
- g. Ես դուռը կամաց եմ փակում: Եթե կարելի է, ...

6. Translate.

- a. The weather is beautiful. Let's go out!
- b. It's a cloudy day. Stay at home!
- c. It's cold. Make sure you don't catch a cold!
- d. It'll rain. Take an umbrella with you!
- e. It's very windy and it's freezing. Take a warm coat!
- f. There is thunder and lightning. Turn off the lights!

7. Form interrogative sentences with reference to the words in boldface.

- a. **Տերևախիտ մի ծառ** կար անտառի մեջ:
- b. **Աշունը** աստիճանաբար **թափել էր** ծառի տերևները:
- c. **Ձյան** փաթիլները ծածկեցին **մերկացած ճյուղերը**:
- d. **Ձմեռը** **ճյուղով** ամբողջովին **ծածկել էր** ծառը:
- e. **Հետո արևը** համբուրեց **արթնացող ճյուղերը**:
- f. **Գարունը** ծառին **հագցրել էր նոր հագուստներ**:

8. How would you say it in Armenian? Discuss the weather in your country.

- a. In winter
- b. In spring
- c. In fall
- d. In summer

9. Complete the sentences by translating the words and phrases in parentheses.

Աշուն է: Արևը (sets early), օրերը կարճանում են և (nights) երկարում են: Արևն այլևս չի տաքացնում այնպես, ինչպես (in summer): Երկինքը հաճախ (cloudy) է,

սառը քամի է փչում և (it rains): Ծառերի տերևները (change their color) և դառնում են գույնզգույն՝ դեղին, (brown), կարմիր, (golden) և նարնջագույն: Կարծես թե մեկը նրանց ներկել է: (leaves fall) ամենուր: Մի օր էլ (all the trees) մերկանում են: Մարդիկ պատրաստվում են (to receive) ձմեռը, ձմեռը իր (good and bad) կողմերով:

10. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Ինչպիսի՞ պատմություն է սա:
- b. Ի՞նչ կար անտառի մեջ:
- c. Ի՞նչ եղան ծառի տերևները մի օր:
- d. Ձմեռն ի՞նչ արեց:
- e. Ի՞նչ եղավ, երբ գարունը եկավ:
- f. Ե՞րբ կախվեցին ծառերից ոսկեման պտուղները:

XI PROVERBS

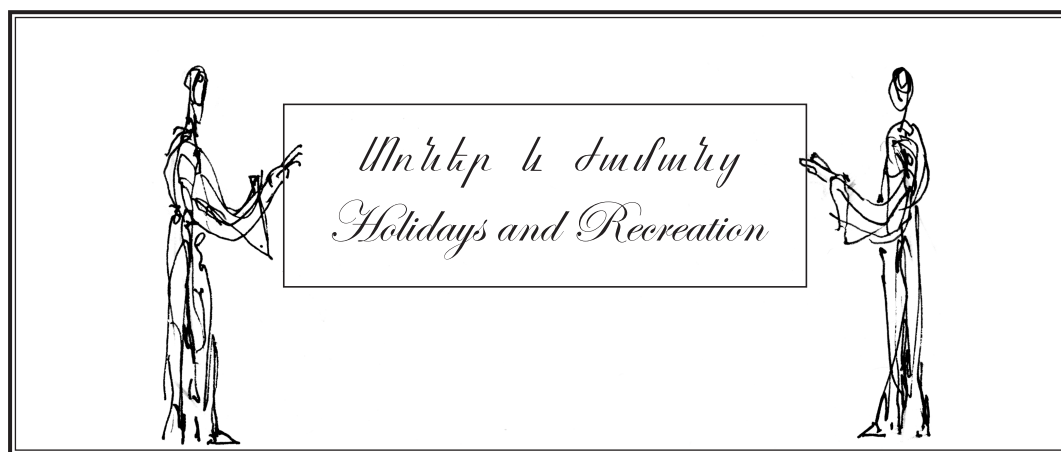
Լուն ուղտ մի՛ շինիր:
[Lun ught mi şhinir]
Don't make a camel out of a flea!

Տասը չափիր, մեկ կտրիր:
[Tasə çh^hap^hir, mek k^ətrir]
Measure ten times, cut once!

Կամաց՝ գնա, որ շուտ հասնես:
[Kamatş^h g^əna, vor şhut hasnes]
Go slowly to arrive quickly.

Փոքրի՛ց սկսիր, որ մեծին հասնես:
[P^hok^hritş^h əsk^əsir, vor metsin hasnes!]
Start with the small to arrive at the tall.

Unit 10

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Extending and accepting invitations	220
<i>Vocabulary:</i>	Holidays and recreation	223
<i>Grammar:</i>	VERBS: The hypothetical mood	224
	PRONOUNS: 1. Reciprocal pronouns	230
	2. Possessive pronouns	230
	3. Possessive forms of nouns	231
	4. Definite pronouns	231
	SYNTAX: Simple sentences in Armenian	232
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Negation in Armenian	234
<i>Word Formation:</i>	Formation of participles	236
<i>Pronunciation:</i>	The vowel -ը [ə]	240
<i>Orthography:</i>	Punctuation marks	241

I DIALOGUES

1. *On the telephone. Lady A is inviting lady B to her house for supper.*

- A. *Բարև՛ ձեզ, տիկի՛ն Պալյան, դո՞ւք եք:* Hello, Mrs. Palian, is that you?
[Barev dzez, tikin Palyan, duk^h ek^h?]
- B. *Բարև՛, տիկի՛ն Սարյան:* Hello, Mrs. Sarian.
[Barev, tikin Saryan]
- Ինչպե՞ս եք: Ի՞նչ կա-չկա:* How are you? What's new?
[Inch^h pes ek^h? Inch^h ka ch^h aka?]
- A. *Ուրբա՞թ երեկո ազա՞տ եք:* Are you free on Friday night?
[Urp^h at^h yereko azat ek^h?]
- Կուզեի ձեզ և ձեր* I would like to invite you and your
[Kuzeyi dzez yev dzer]
ամուսնուն ընթրիքի հրավիրել: husband over for supper.
[amusnun ənt^h rik^h i hravirel]
- B. *Մեծ հաճույքով կգայինք ... ,* We would come with great pleasure ...
[Mets haçhuyk^h ov k^əgayink^h ...,]
- A. *Երեկոյան ժամը յոթը հարմա՞ր է:* Does seven o'clock in the evening suit you?
[Yerekoyan zhamə yot^h ə harmar e?]
- B. *Այո՛, բայց մենք մենակ չենք,* Yes, but we are not alone.
[bayts^h menk^h menak ch^h enk^h,]
- Հյուր ունենք Ֆրանսիայից. քույրս է:* We have a visitor from France; it's my
[hyur unenk^h Fransiayits^h; k^h uyr^əs e] sister.
- A. *Ոչի՛նչ, ձեր քրոջն էլ բերեք:* No problem, bring your sister along.
[Voçh^h inch^h, dzer k^h əroçh^h n el berek^h]
- Ուրեմն սպասում ենք ձեզ:* So, we're looking forward to seeing you.
[Urem^ən spasum enk^h dzez]
- B. *Շնորհակալ ենք: Մինչ ուրբա՞թ:* Many thanks! Till Friday!
[Sh^ənorakal enk^h. Minçh^h urp^h at^h]

2. *A is inviting her friend B to a party for her parents' 50th wedding anniversary.*

- A. *Գոհար՛, կուզեի՞ր կիրակի օրը* Gohar, would you like to come over
[Gohar, kuzeyir kiraki orə]

- Ինձ այցելել: Հավաքույթ ունեմ:*
[indz ayts^h elel? Havak^h uyt^h unem] next Sunday? I'm having a party.
- B. *Սիրով: Ի՞նչ առիթով:*
[Sirov. Inch^h arit^h ov?] Gladly! What's the occasion?
- A. *Հորս և մորս ամուսնու թյան*
[Hor^s yev mor^s amusnut^h yan] It's my parents'
- 50-րդ տարեդարձն է:*
[hisunerort^h taredarts^h n e] 50th wedding anniversary.
- Նրանց համար անակնկալ կլինի:*
[Nrant^s hamar anak^o nkal k^o lini] It'll be a surprise for them.
- B. *Իսկապե՞ս: Քանի՞ հոգու ես հրավիրել:*
[Iskapes? K^h ani hok^h u es hravirel?] Really? How many people have you invited?
- A. *Հիսուն (հոգու):*
[Hisun (hok^h u)] Fifty (people).
- B. *Այդքան տեղ ունե՞ս:*
[Ayt^k an teg^h unes?] Do you have that much room?
- A. *Մեր պարտեզում է լինելու:*
[Mer partezum e line lu] It'll be in our garden.
- B. *Կարո՞ղ եմ քեզ որևէ բանով օգնել:*
[Karogh em k^h ez voreve banov ok^h nel?] May I help you with anything?
- A. *Շատ շնորհակալ եմ,*
[Shat sh^o norakal em] Thank you very much,
- A. *օգնական շատ ունեմ:*
[ok^h nakan shat unem] I have a lot of help.
- Հետք հայկական երաժշտություն բեր:*
[Het^o haykakan yerazh^o shtut^h yun ber] Bring some Armenian music with you.
- B. *Ամենայն սիրով:*
[Amenayn sirov] With great pleasure.
- Ուրիշ ի՞նչ կուզեիր, որ բերեմ:*
[Uri sh inch^h kuzeyir, vor berem?] What else would you like me to bring?
- A. *Մեծ ախորժակ:*
[Met^s akhorzhak] A big appetite!
- B. *Անպայման կբերեմ:*
[Anpayman k^o berem] I'll bring that for sure.

II TEXT

ՓՈՔՐԻԿ ԹՈՒԹԱԿԸ

Քեռի Օհանը մի թուժակ ուներ, որը խոսում էր:

Ծերունին նրան շատ էր սիրում և վանդակի մեջ չէր պահում: Թուժակը ազատ թռչկոտում էր սենյակում և չէր թռչում դուրս: Երբ ծերունին տուն էր գալիս, սենյակի դուռը բաց էր անում ու կանչում:

—Փոքրիկ թուժակ, որտե՞ղ ես:

Թուժակը պատասխանում էր.

—Այստե՞ղ եմ, այստե՞ղ եմ:

Ծերունին ուներ հարևանի տղա, անունը՝ Գուրգեն: Նա հաճախ գալիս էր թուժակի հետ խաղալու: Մի օր, երբ ծերունին տանը չէր, Գուրգենը եկավ, բռնեց թուժակին և գրպանը դրեց: Երբ ուզում էր գնալ, ներս մտավ ծերունին և ասաց.

—Փոքրիկ թուժակ, որտե՞ղ ես:

—Այստե՞ղ եմ, այստե՞ղ, — պատասխանեց թուժակը Գուրգենի գրպանից:

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

քեռի	[k ^h eri]	uncle
փոքրիկ	[p ^h ok ^h rik]	small
թուժակ	[t ^h ut ^h ak]	parrot
ծերունի	[tʃeruni]	old man
վանդակ	[vandak]	cage
պահել	[pahel]	to keep
ազատ	[azat]	free
թռչկոտել	[t ^h ərc ^h h ^h kotel]	to fly around
փախչել	[p ^h ak ^h ch ^h el]	to escape, to flee
կանչել	[kanc ^h h ^h el]	to call
որտե՞ղ	[vorteg ^h ?]	where?
հարևան	[harevan]	neighbor
անուն	[anun]	name
բռնել	[b ^h inel]	to catch
գրպան	[g ^h rapan]	pocket
դնել	[d ^h nel]	to put, to place
ներս մտնել	[ners m ^h tnel]	to come in

IV THEMATIC GROUPS OF WORDS

ՏՈՆԵՐ	[Toner]	HOLIDAYS
տարեդարձ	[taredarts ^h]	<i>anniversary, birthday</i>
կնունք	[k ^ə nunk ^h]	<i>baptism</i>
ծննդյան տարեդարձ	[ts ^ə n ^ə ndyan taredarts]	<i>birthday anniversary</i>
տոնախմբու/թյուն	[tonakh ^ə mbut ^h yun]	<i>celebration, gathering</i>
Սուրբ Ծնունդ	[Surp ^h ts ^ə nund]	<i>Christmas</i>
Ջատիկ	[Zatik]	<i>Easter</i>
նշանադրու/թյուն	[n ^ə sh ^ə nadrut ^h yun]	<i>engagement (party)</i>
Հայրերի օր	[hayreri or]	<i>Father's Day</i>
Հոբելյան	[hobelyan]	<i>jubilee</i>
մայրերի օր	[mayreri or]	<i>Mother's Day</i>
Նոր տարի	[Nor tari]	<i>New Year</i>
ամուսնու/թյան տարեդարձ	[amusnut ^h yan taredarts ^h]	<i>wedding anniversary</i>
Հարսանիք	[harsanik ^h]	<i>wedding</i>
ԺԱՄԱՆՅ	[Zhamants ^h]	RECREATION
պարահանդես	[parahandes]	<i>ball, dance</i>
ճաշկերույթ	[chashkeruyt ^h]	<i>banquet</i>
հանդես	[handes]	<i>ceremony, gala</i>
կրկես	[k ^ə rkes]	<i>circus</i>
մրցու/թյուն	[m ^ə rts ^h ut ^h yun]	<i>competition</i>
համերգ	[hamerg]	<i>concert</i>
խրախճանք	[kh ^ə rakhchank ^h]	<i>feast</i>
նավագնացու/թյուն	[navag ^ə nats ^h ut ^h yun]	<i>cruising, sea voyage</i>
կերուխում	[kerukhum]	<i>feast</i>
արշավ	[arshav]	<i>hiking</i>
հյուրասիրու/թյուն	[hyurasirut ^h yun]	<i>hospitality</i>
հրավեր	[hraver]	<i>invitation</i>
թատրոն	[t ^h atron]	<i>theatre</i>
կինո	[kino]	<i>movie, cinema</i>
դաշտագնացու/թյուն	[dashtag ^ə nats ^h ut ^h yun]	<i>picnic</i>
հավաքույթ, երեկույթ	[havak ^h uyt ^h , yerekuyt ^h]	<i>gathering, (evening) party</i>
պտույտ	[p ^ə tuyt]	<i>stroll, walk</i>
արձակուրդ	[arts ^h akurt ^h]	<i>vacation, holiday</i>
ճամփորդու/թյուն	[champort ^h ut ^h yun]	<i>voyage, trip</i>

V GRAMMAR

A. VERBS

I. THE HYPOTHETICAL MOOD

This mood expresses actions assumed to be hypothetical, yet probable and necessary. There are four hypothetical tenses: the hypothetical future I and II, the hypothetical past I and II.

1. Hypothetical future I

a) The affirmative paradigm of the hypothetical future I is formed by prefixing the conjugated personal forms of the subjunctive future (see p. 150) with *կ-*. Compare:

subjunctive future: գրեմ / կարդամ → *hypothetical future I: կգրեմ / կկարդամ*:

All regular verbs follow the pattern given below:

SINGULAR		
1st pers. (<i>ես</i>)	<i>կ+</i> verb stem + <i>եմ/ամ</i>	[k ^ə + verb stem +em/am]
2nd pers. (<i>դու</i>)	<i>կ+</i> verb stem + <i>ես/աս</i>	[k ^ə + verb stem + es/as]
3rd pers. (<i>նա</i>)	<i>կ+</i> verb stem + <i>ի/ա</i>	[k ^ə + verb stem + i/a]
PLURAL		
1st pers. (<i>մենք</i>)	<i>կ+</i> verb stem + <i>ենք/անք</i>	[k ^ə + verb stem +enk ^h /ank ^h]
2nd pers. (<i>դուք</i>)	<i>կ+</i> verb stem + <i>եք/աք</i>	[k ^ə + verb stem + ek ^h /ak ^h]
3rd pers. (<i>նրանք</i>)	<i>կ+</i> verb stem + <i>են/ան</i>	[k ^ə + verb stem + en/an]

b) The negative paradigm of the hypothetical future I is formed by combining the negated present forms of the auxiliary *եմ* → *չեմ* (see p. 236) with the negative participle of the base verb of the type *գրի* and *կարդա*. Compare: *չեմ գրի* *I will not write*, *չեմ կարդա* *I will not read*, etc. (see the paradigm below).

HYPOTHETICAL FUTURE I

	<i>գրել</i>		<i>կարդալ</i>	
	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(<i>ես</i>)	<i>կգրեմ</i>	<i>չեմ գրի</i>	<i>կկարդամ</i>	<i>չեմ կարդա</i>
(<i>դու</i>)	<i>կգրես</i>	<i>չես գրի</i>	<i>կկարդաս</i>	<i>չես կարդա</i>
(<i>նա</i>)	<i>կգրի</i>	<i>չի գրի</i>	<i>կկարդա</i>	<i>չի կարդա</i>
(<i>մենք</i>)	<i>կգրենք</i>	<i>չենք գրի</i>	<i>կկարդանք</i>	<i>չենք կարդա</i>
(<i>դուք</i>)	<i>կգրեք</i>	<i>չեք գրի</i>	<i>կկարդաք</i>	<i>չեք կարդա</i>
(<i>նրանք</i>)	<i>կգրեն</i>	<i>չեն գրի</i>	<i>կկարդան</i>	<i>չեն կարդա</i>

2. Hypothetical past I

a) The hypothetical past I uses the personal forms of the subjunctive past (see p. 151) of the base verb, prefixing them with *կ-*. Compare:

subjunctive past: *գրեի* → *hypothetical past I: կգրեի*
subjunctive past: *կարդայի* → *hypothetical past I: կկարդայի*

All regular verbs follow the pattern below:

SINGULAR		
(ես)	<i>կ+</i> verb stem + <i>եի/այի</i>	[k ^ə + verb stem + eyi/ayi]
(դու)	<i>կ+</i> verb stem + <i>եիր/այիր</i>	[k ^ə + verb stem + eyir/ayir]
(նա)	<i>կ+</i> verb stem + <i>եր/ար</i>	[k ^ə + verb stem + er/ar]
PLURAL		
(մենք)	<i>կ+</i> verb stem + <i>եինք/այինք</i>	[k ^ə + verb stem + eyink ^h /ayink ^h]
(դուք)	<i>կ+</i> verb stem + <i>եիք/այիք</i>	[k ^ə + verb stem + eyik ^h /ayik ^h]
(նրանք)	<i>կ+</i> verb stem + <i>եին/ային</i>	[k ^ə + verb stem + eyin/ayin]

b) The negative paradigm of the hypothetical past I is analogous to the negative paradigm of the hypothetical future I. It combines the negated past forms of the auxiliary *եմ*, i.e. *չի* → *չէի* with the negative participle of the base verb: *չէի գրի* *I would not write*, *չէիր կարդա* *you would not read*, *չէինք խոսի* *we would not speak*, etc. (see below).

HYPOTHETICAL PAST I

	<i>գրեի</i>		<i>կարդալ</i>	
	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>	<i>affirmative</i>	<i>negative</i>
(ես)	<i>կգրեի</i>	<i>չէի գրի</i>	<i>կկարդայի</i>	<i>չէի կարդա</i>
(դու)	<i>կգրեիր</i>	<i>չէիր գրի</i>	<i>կկարդայիր</i>	<i>չէիր կարդա</i>
(նա)	<i>կգրեր</i>	<i>չէր գրի</i>	<i>կկարդար</i>	<i>չէր կարդա</i>
(մենք)	<i>կգրեինք</i>	<i>չէինք գրի</i>	<i>կկարդայինք</i>	<i>չէինք կարդա</i>
(դուք)	<i>կգրեիք</i>	<i>չէիք գրի</i>	<i>կկարդայիք</i>	<i>չէիք կարդա</i>
(նրանք)	<i>կգրեին</i>	<i>չէին գրի</i>	<i>կկարդային</i>	<i>չէին կարդա</i>

3. Hypothetical future II and hypothetical past II

In addition to the two primary tenses of the hypothetical mood, hypothetical future I and hypothetical past I, there is a pair of secondary tenses, which we will call hypothetical future II and hypothetical past II. They combine the corresponding hypothetical future I and past I paradigms of the auxiliary verb *լինել* (cf. *կլինեմ* and *կլինեի*) with the past participle ending, in *-ած* or *-ացած* (see p. 236) of the base verb.

EXAMPLES: *գրած կլինեմ / գրած կլինեի, կարդացած կլինեմ / կարդացած կլինեի*, etc.

All regular verbs follow the pattern given below:

SINGULAR	
(ես)	participle in <i>-ած</i> or <i>-ացած</i> <i>կլինեմ/կլինեի</i>
(դու)	participle in <i>-ած</i> or <i>-ացած</i> <i>կլինես/կլինեիր</i>
(նա)	participle in <i>-ած</i> or <i>-ացած</i> <i>կլինի/կլինիր</i>
PLURAL	
(մենք)	participle in <i>-ած</i> or <i>-ացած</i> <i>կլինենք/կլինեինք</i>
(դուք)	participle in <i>-ած</i> or <i>-ացած</i> <i>կլինեք/կլինեիք</i>
(նրանք)	participle in <i>-ած</i> or <i>-ացած</i> <i>կլինեն/կլինեին</i>

HYPOTHETICAL FUTURE II

HYPOTHETICAL PAST II

գրել or *կարդալ*

(ես)	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինեմ</i>	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինեի</i>
(դու)	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինես</i>	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինեիր</i>
(նա)	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինի</i>	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինիր</i>
(մենք)	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինենք</i>	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինեինք</i>
(դուք)	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինեք</i>	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինեիք</i>
(նրանք)	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինեն</i>	<i>գրած</i> or <i>կարդացած</i>	<i>կլինեին</i>

4. Formation of the negative paradigms

For the negative forms, this set of hypothetical tenses uses the corresponding hypothetical negative paradigms of the auxiliary verb *լինել* (cf. *չեմ լինի* and *չէի լինի*) with the unchanged past participle (ending in *-ած* or *-ացած*) (see p. 236) of the base verb: *գրած չեմ լինի* I will not have written, *գրած չէի լինի* I would not have written, *կարդացած չեմ լինի* I will not have read, *կարդացած չէի լինի* I would not have read, etc.

5. Uses of the hypothetical future I

In East Armenian grammars, the hypothetical mood is also referred to as the suppositional, conditional and even assertional mood. This confirms the diversity of meanings that this mood imparts to the verb. English does not have a comparable mood, although the hypothetical mood, for the most part, can be easily translated into English.

a) The hypothetical future I denotes the speaker's strong belief that actions or events will take place at a given time in the future:

Կգա կրկին գարունը, կծաղկի աշխարհը, և մենք կհաղթենք:
Spring will come again, the world will come into bloom, and we will win.

b) The hypothetical future I expresses the speaker's determination, intention or promise to perform certain actions:

Այս րոպեիս կգնամ, կգտնեմ այդ մարդուն ու հետ կբերեմ:
I'll go right now, I'll find this man and bring him back.

In that sense, it appears more often in negative forms:

Ես իմ երկիրը չեմ թողնի, չեմ գնա անծանոթ տեղեր:
I will not leave my country, I will not go to unknown places (i.e. I refuse to go).

c) Forms in the second person can appear in orders:

Իսկ հիմա կգնաս ու բոլորից ներողություն կխնդրես:
And now you will go and apologize to everybody.

d) The hypothetical future I appears in main clauses followed or preceded by a conditional clause with a verb in the subjunctive mood:

Կաշխատեմ, եթե դու էլ աշխատես: *Եթե դու փորձես, ես էլ կփորձեմ:*
I will work, if you will also work. *If you try, I will also try.*

e) With reference to the present time, both the affirmative and negative forms of this tense can indicate the speaker's assumption, guess or supposition:

Նրանք այս ժամին տանը չեն լինի: *Նա շատ դրամ կունենա:*
At this time, they won't be at home. *He must have a lot of money.*

f) In some contexts, this tense denotes recurrent actions and events. It then loses its hypothetical meaning, resembling rather the present tense of the indicative mood:

Երեսիդ կնայի ու կծիծաղի. երբե՛ք չի ամաչի:
She'll look at your face and laugh; she'll never feel ashamed.

This meaning of regularity allows this tense to be widely used in Armenian proverbs:

Շունը տիրոջը կճանաչի:
The dog recognizes its master.

Շունը չան միս չի ուտի:
A dog does not eat another dog's flesh.

6. Uses of the hypothetical past I

- a) In some contexts, the hypothetical past I is used to express recurrent activity in the past. In this case, it loses its hypothetical meaning and resembles the past tenses of the indicative mood:

Երբ բոլորը կպառկեին, նա կառներ իր տիկնիկը և կխոսեր նրա հետ:
When everybody went to sleep, she would take her doll and talk to her.

- b) Another instance where the hypothetical past I loses its hypothetical status and obtains a meaning that resembles the indicative mood is the following: A temporal clause introduced by the temporal conjunction **մինչև** *before, by the time* is followed by the main sentence featuring the aorist tense:

Մինչև ես մի բառ կարտասանեի, նա դուռը բացեց ու դնաց:
By the time I could utter a word, he opened the door and left.

- c) The hypothetical past I expresses contrary-to-fact actions. Hence its frequent use in conditional sentences that leave the question open as to whether a condition is met. In most cases, the hypothetical past I forms correspond to English *I would* constructions:

Եթե նրան տեսնեի, անպայման կճանաչեի:
If I saw him, I would definitely recognize him.

Վեպը կկարդայի, եթե ժամանակ ունենայի:
I would read the novel, if I had time.

- d) Since the hypothetical past I indicates non-factuality and uncertainty, both affirmative and negative second-person forms are frequently used to express advice or reproach:

Եթե ես լինեի, չէի մեկնի կամ գոնե մեկնելուց առաջ ցտեսուլթյուն կասեի:
If I were you I wouldn't leave, but at least before leaving I would say goodbye.

- e) In polite interaction, the hypothetical past I applies to the present time. Thus, **կուզեի ...** *I would like ...*, **կխնդրեի ...** *I would ask ...*, **ինձ կասեի՞ք ...** *would you tell me ...*, etc. are forms of politeness. While asking someone for a favor, Armenian affirmative and negative forms are synonymous. Compare:

Ներեցե՛ք, ինձ ժամը կասեի՞ք OR **Ներեցե՛ք, ինձ ժամը չէի՞ք ասի:**
Excuse me, could you tell me the time?

f) In rhetorical questions initiated by this tense, great expressivity is achieved:

*Ո՞վ կմտածեր, որ ... , Ո՞վ չէր ուզի ... , Ո՞վ կհամարձակվեր ... , etc.
Who would think that ..., Who wouldn't wish ..., Who would dare ... etc.*

7. Uses of the hypothetical future II

a) The hypothetical future II indicates an action or an event that the speaker expects to have been completed at some point in the future. Compare:

*Մինչև վաղը ամեն ինչ վերջացած կլինի:
By tomorrow, everything will be finished.*

b) Marking the future tense is not the main function of the hypothetical future II. It is chiefly used to indicate an assumption, guess, or supposition. In this case, it is rendered in English by constructions that contain *may/might, should, and must*:

*Այս նկարը տեսած կլինես:
You must have seen this picture. (I suppose.)*

*Ինքնաթիռն արդեն ժամանած կլինի:
The plane may have arrived already. (I suppose.)*

Several synonymous constructions are interchangeable:

*Լսած կլինես, ...
You must have heard ... (I suppose.)*

*Տեսած պիտի լինես, ...
You must have seen ... (I suppose.)*

*Պետք է (որ) կարդացած լինես, ...
You must have read (this). (I suppose.)*

8. Uses of the hypothetical past II

The hypothetical past II is commonly used to express an action or an event that could have but did not take place due to an unfulfilled condition:

*Գիրքը վաղուց կարդացած կլինեի, եթե հավանեի:
I would have read the book if I had liked it. (But I didn't like it.)*

*Եթե եղանակը լավ լիներ, ինքնաթիռը թռած կլիներ:
If the weather had been nice, the airplane would have flown. (But it wasn't nice.)*

B. PRONOUNS

1. Reciprocal pronouns

Reciprocal pronouns designate objects connected with each other by action or state. These two-way interactions are expressed by the pronouns *իրար* [irar], *միմյանց* [mimyantsʰ], *մեկմեկու* (*մեկմեկի*) *each other* or *one another*:

Նրանք իրար սիրում են: *Սենն ու Անին միմյանց ընկեր են:*
They love each other. *Sen and Ani are friends (with each other).*

Reciprocal pronouns are declined and appear in sentences with case markers as governed by verbs and adjectives. Compare:

Նրանք միմյանցով (instr.) *են հպարտանում:*
They take pride in each other.

Դուք իրարից (abl.) *չառ հեռու եք:*
You are very far from each other.

2. Possessive pronouns

Possessive pronouns are derived from possessive adjectives that function as determiners. Cf. *իմ սունը* *my house*, *քո հույսը* *your hope*, etc. Unlike possessive adjectives, possessive pronouns stand for nouns, taking on the definite article *-ը* after consonants and *-նը* after vowels.* Note that rather than *-ը* or *-նը* the second option *-ն* or *-նն* is used when followed by a word with an initial vowel.

1st	<i>ես</i>	→	<i>իմ</i>	→	<i>իմը</i> or <i>իմս</i>	<i>մենք</i>	→	<i>մեր</i>	→	<i>մերը</i>	
2nd	<i>դու</i>	→	<i>քո</i>	→	<i>քոնը</i>	<i>դուք</i>	→	<i>ձեր</i>	→	<i>ձերը</i>	
3rd	a)	<i>ինքը</i>	→	<i>իր</i>	→	<i>իրենը</i>	<i>իրենք</i>	→	<i>իրենց</i>	→	<i>իրենցը</i>
	b)	<i>նա</i>	→	<i>նրա</i>	→	<i>նրանը</i>	<i>նրանք</i>	→	<i>նրանց</i>	→	<i>նրանցը</i>

EXAMPLES:

Սա իմ գիրքը չէ: *Ինձ իմը տուր:* *Սա ի՞մն է:*
This isn't my book. *Give me mine.* *Is this mine?*

Սա նրա մատիտն է: *Ես նրանը չեմ ուզում:* *Քոնն եմ ուզում:*
This is his/her pencil. *I don't want his/hers.* *I want yours.*

Ահա՛ ձեր նկարը, իսկ մերը չկա: *Սա ձերն է, չէ՞:*
Here is your picture, but ours is missing. *This is yours, isn't it?*

* Exceptions: *իմս* as a second option for the regular *իմը*.

3. Possessive forms of nouns

To avoid repetition of a previously mentioned proper noun, Armenian uses possessive forms of nouns, i.e. compact one-word nouns that stand for both the noun and a newly introduced genitive attribute:

Մարիամի տարեդարձը մարտին է, Արամինը՝ մայիսին:
Mariam's birthday is in March, Aram's (that of Aram) in May.

Possessive forms of nouns are derived from the genitive case form. They are created by adding to the genitive form the ending *-ինը*. This applies equally to common and proper nouns. Most nominalized words of other word classes (see p. 285) follow this pattern as well. As seen above, the basic English equivalent is a genitive form with the ending *'s*, although the meaning of Armenian possessive forms can be more adequately rendered by analytical constructions. **EXAMPLES:**

<i>Սոնայի տունը</i>	<i>Sona's house</i>	→	<i>Սոնայինը</i>	<i>Sona's or that of Sona</i>
<i>դպրոցի ճամփան</i>	<i>the road to school</i>	→	<i>դպրոցինը</i>	<i>that of the school</i>
<i>վերևի հարևանը</i>	<i>the neighbor from above</i>	→	<i>վերևինը</i>	<i>that from above</i>

4. Definite pronouns

Definite pronouns serve to single out or identify an object or a group of objects in a particular context. Definite pronouns consist of two subclasses, one subclass representing determiners used before nouns, and the other, regular pronouns that stand for nouns.

DETERMINERS

ամեն every
ամբողջ all, (the) entire
բոլոր all
մի քանի some, a few
յուրաքանչյուր each

GENUINE PRONOUNS

ամեն մեկը every one of them
ամբողջը all of it
բոլորը/ամենքը all of them, everybody
մի քանիսը some of them, a few of them
յուրաքանչյուրը each of them

EXAMPLES:

- *Բոլոր ուսանողները եկե՞լ էին:* – *Այո՛, բոլորը ներկա էին:* *Ամեն մեկը խոսեց:*
Had all students arrived? Yes, all of them were present. Each of them spoke out.
- *Ամբողջ գիրքը կարդացի՞ր:* – *Ամբողջը՝ ոչ: Մի քանի էջ:* – *Միայն մի քանի՞սը:*
Have you read the entire book? Not the entire (book). Just a few pages. Only a few?
- *Ամեն ուսանող այդպե՞ս է մտածում:* – *Ո՛չ, բոլորը նույն կարծիքի չեն:*
Do all students think that way? No, not all of them share the same opinion.

C. SYNTAX

Simple sentences in Armenian

A traditional simple sentence consists of only one independent clause. As discussed earlier (see Unit 2, p. 34), in a simple Armenian clause, be it a statement, question, or command, the conjugated verb typically occupies the final position. The following examples illustrate the most common patterns of Armenian simple statement clauses, with the verb indicated by (V). Other components include subject (S), direct object (O₁), indirect object (O₂), complement (C), and adverb (A).

1. SV: **Հյուրը եկավ:**
(Guest_{the/nom} came)
The guest came.
2. (S)O₁V: **(Մենք) դուռը փակեցինք:**
(We door_{the/acc} closed)
We closed the door.
3. (S)O₁CV: **(Ես) սուրճը կաթով խմեցի:**
([I] coffee_{the/acc} milk_{instr} drank)
I drank coffee with milk.
4. SAV: **Ընկերս մեր քաղաքից հեռացավ:**
(Friend_{mine/nom} our city_{abl} left)
My friend left our city.
5. SO₂O₁V: **Երեխաները մեզ ծաղիկներ բերեցին:**
(The-children_{nom} us_{dat} flowers_{acc} brought)
The children brought us flowers.
6. SO₁AV: **Մայրս ճաշը սեղանին դրեց:**
(Mother_{mine/nom} meal_{acc} table_{dat} put)
My mother put the meal on the table.

Although these are the normal patterns of simple clauses in East Armenian, word order is not fixed. Clause elements can change their place in each of the above-listed clauses, depending on choices a speaker makes to stress one particular component of the sentence. Thus, pattern 2 can easily change from SOV to

- SVO: **Մենք փակեցինք դուռը:** *We closed the door.*
 VSO: **Փակեցինք մենք դուռը:** *We closed the door.*
 OSV: **Դուռը մենք փակեցինք:** *We closed **the** door.*

In any of the patterns on p. 232, the verb is presented by a simple verbal tense. More often these patterns appear with complex tenses that are formed by the auxiliary **եմ** (*aux*) plus a participle (*part*) of the basic verb:

SO₁V(*part+aux*): **(Մենք) դուռը փակում ենք / փակել ենք / փակելու ենք:**
We are closing / have closed / will close the door.

To stress a component of such a clause, inversion is obligatory whereby the stressed element is moved to an initial position of the clause and is followed immediately by the conjugated auxiliary verb (see p. 35). As for the participle, it may occupy various positions, but it never appears before the auxiliary verb.

Any of the patterns discussed on p. 232 could be affected by inversion provided it contains a compound tense, whereby the verb (V) is presented by the auxiliary+participle (*aux+part*).

COMPARE PATTERN 2:

S+*aux*+O₁+*part*: **Մենք ենք դուռը փակել:**
We have closed the door. (Or: It's we who have closed the door.)

part+aux+(S)+O₁: **Փակել ենք (մենք) դուռը:**
We have closed the door. (Or: We did close the door.)

O₁+*aux*+(S)+*part*: **Դուռն ենք (մենք) փակել:**
We have closed the door. (Or: It's the door that we have closed.)

COMPARE PATTERN 3:

S+*aux+part*+O₁+C: **Ես եմ խմելու սուրճը կաթով:**
I will drink the coffee with milk. (Or: It's me who will drink the coffee with milk.)

O₁+*aux*+(S)+*part*+C: **Սուրճն եմ (ես) խմելու կաթով:**
I will drink the coffee with milk. (Or: It's the coffee that I will drink with milk.)

C+*aux*+(S)+*part*+O₁: **Կաթով եմ (ես) խմելու սուրճը:**
I will drink the coffee with milk. (Or: It's with milk that I will drink the coffee.)

COMPARE PATTERN 4:

S+*aux*+A+*part*: **Ընկերս է քաղաքից հեռանում:**
My friend is leaving the city. (Or: It's my friend who is leaving the city.)

part+aux+S+A: **Հեռանում է ընկերս է քաղաքից:**
My friend is leaving the city. (Or: My friend is [indeed] leaving the city.)

A+*aux+part*+S: **Քաղաքից է հեռանում ընկերս:**
My friend is leaving the city. (Or: It's the city that my friend is leaving.)

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

Negation in Armenian

1. Affirmative forms of verbs in Armenian are easily transformed into negative ones by placing the negative particle չ- [tʰ] before verbs. The negative particle չ- is never stressed. When prefixed to an initial consonant, it is followed by a transitory [ə]=[tʰə].

a) չ- is prefixed to the infinitive and to most of the independent participles:

գրել to write → չգրել not to write, կարդալ to read → չկարդալ not to read
լացողը he who cries → չլացողը he who does not cry, etc. (see pp. 237-238)

b) չ- is prefixed to the conjugated verb, both base verb and auxiliary:

գրեցի I have written → չգրեցի I haven't written
գրելու եմ I will write → չեմ գրելու I won't write

c) չ- is prefixed to the modal particle *պիտի* or modal phrase *պետք է* :*

պիտի գրեմ I will write → չպիտի գրեմ I will not write
պետք է գրեի I should have written → չպետք է գրեի I shouldn't have written

d) There are two alternatives for the 3rd-person singular form of the auxiliary *եմ*: *չի* and *չէ*. *Չի* is restricted to verbal negation in conjugation:

*խոսում է he/she speaks → չի խոսում he/she does not speak***
կհասկանա he/she will understand → չի հասկանա he/she will not understand
կերել է he/she has eaten → չի կերել he/she hasn't eaten.

For all other negations, the regular form *չէ* is used:

հիվանդ է he/she is ill → հիվանդ չէ he/she is not ill,
բժիշկ է he/she is a physician → բժիշկ չէ he/she is not a physician
այստեղ է he/she is here → այստեղ չէ he/she is not here, etc.

2. The prohibitive imperative uses the unattached and stressed negative particle *մի'* *don't* which is placed before regular imperative forms.

Singular: *գրի՛ր write! → մի' գրի՛ր don't write! կարդա՛ read! → մի' կարդա՛*
don't read!, գնա՛ go! → մի' գնա՛ don't go!

Plural: *գրե՛ք write! → մի' գրե՛ք don't write! կարդացե՛ք read! → մի' կարդա՛-*
ցե՛ք don't read!, գնացե՛ք go! → մի' գնացե՛ք don't go!

* Forms with չ- prefixed to the verb are rare but acceptable: *պիտի չգրեմ, պիտի չկարդամ*, etc.

** To transform affirmative paradigms into negative ones, Armenian does not use a verb equivalent to the English auxiliary verb *to do*.

3. A means of negation at the sentence level is *ոչ* *no*.

a) *ոչ* can be used alone as a one-word sentence or may introduce a full negative response:

–Ինքնաթիռը ժամանե՞լ է: –Ո՛չ: or –Ո՛չ, չի ժամանել:
 “Did the airplane arrive?” “No.” or “No, it hasn’t arrived.”

b) Negation is achieved by correlative conjunctions starting with *ոչ*, such as *ոչ թե ... այլ* *not ... but*, *ոչ միայն ... այլ* *not only ... but*, etc.

Ոչ թե սպանվել է, այլ վիրավորվել:
He was not killed but wounded.

Negation is reinforced using the emphatic correlative conjunction *ո՛չ ... ո՛չ*.

Ո՛չ ուտում ես, ո՛չ խմում: Ո՛չ գիշեր կա քեզ համար, ո՛չ ցերեկ:
You neither eat, nor drink. There is no night or day for you.

4. Unlike English, double, and even triple negation is standard for East Armenian. This occurs when negative adverbials such as *երբեք* *never*, *ոչ մի տեղ* *nowhere*, *բնավ* *no way*, *not at all*, *ոչ մեկը* *no one*, *ոչինչ* *nothing*, etc., appear in the same context with negative verb forms:

Նրանք ինձ երբեք չտեղեկացրին այդ մասին:
They never informed me about it. (Literally: They never didn’t inform me about it.)

Ոչ մեկը ոչինչ չհասկացավ:
Nobody understood anything. (Literally: Nobody didn’t understand nothing.)

A double negation can produce affirmation, if one of the negated components is an infinitive prefixed with *չ-*:

Չեմ կարող չգնալ: Չեմ ուզում չմասնակցել:
I must go. I want to participate. (Lit.: I can’t not go. I don’t want not to participate.)

5. To seek consent or invite confirmation, sentences can end with tag questions similar to the English ..., *isn’t it?* that directly follow affirmative sentences. Positive tag questions ..., *is it?* follow negative sentences. Unlike English, however, Armenian always employs negative tag questions ..., *այնպես չէ՞ ...*, *isn’t it so?* or *չէ՞ ...*, *no?*

Եղանակը գեղեցիկ է, այնպես չէ՞:
The weather is nice, isn’t it?

Դու չես մեկնելու, չէ՞:
You won’t leave, will you?

VII WORD FORMATION

A. Formation of participles

Armenian has two sets of participles.

I. The first set consists of four participles that are bound for use in conjugation paradigms. As such, they are never used independently but only in combination with the corresponding forms of the auxiliary verb *եմ* in its affirmative and negative forms.

1) The present participle ending in *-ում*: cf. *գրում/կարդում* in *գրում եմ/կարդում եմ* *I am writing/I am reading*, etc. and *չեմ գրում/չեմ կարդում*, *I am not writing/I am not reading*, etc. (see p. 11-12, 30), *գրում էի/կարդում էի* *I was writing/I was reading*, etc. and *չէի գրում/չէի կարդում*, *I was not writing/I was not reading*, etc. (see pp. 52-53).

2) The past participle ending in *-ել/-ացել*: cf. *գրել/կարդացել* in *գրել եմ/կարդացել եմ* *I have written/I have read*, etc., and *չեմ գրել/չեմ կարդացել*, *I haven't written/I haven't read*, etc. (see p. 96-97), *գրել էի/կարդացել էի* *I had written/I had read*, etc. and *չէի գրել/չէի կարդացել*, *I had not written/I had not read*, etc. (see pp. 97-98).

3) The future participle ending in *-ելու/-ալու*: cf. *գրելու/կարդալու* in *գրելու եմ/կարդալու եմ* *I am going to write/I am going to read*, etc., and *չեմ գրելու/չեմ կարդալու* *I am not going to write/I am not going to read*, etc., *գրելու էի/կարդալու էի* *I was going to write/I was going to read*, etc., and *չէի գրելու/չէի կարդալու* *I was not going to write/I was not going to read*, etc. (see pp. 124-125).

4) The negative participle ending in *-ի/-ա*: cf. *գրի/կարդա* in *չեմ գրի/չեմ կարդա* *I am not going to write/I am not going to read*, etc., *չէի գրի/չէի կարդա* etc. *I would not write/I would not read*, etc. (see pp. 224-225).

II. The second set consists of four free participles that function independently in sentences as adjectives, nouns or adverbs:

1) The present participle ending in *-ող/-ացող*: cf. *գրող/կարդացող* in *նամակ գրող մարդը* *the man who is writing a letter*, *Թերթ կարդացող հարևանս* *my neighbor who is reading a newspaper*.

2) the past participle ending in *-ած* or *-ացած*: cf. *գրած/կարդացած* in *նամակ գրած մարդը* *the man who has written an article*, *Թերթ կարդացած հարևանս* *my neighbor who has read the newspaper*.

3) the future participle ending in *-ելիք* or *-ալիք*: cf. *գրելիք/կարդալիք* in *մարդու*

գրելիք նամակը the letter that the man will write, *հարևանիս կարդալիք թերթը* the newspaper that my neighbor will read.

For the most part, all these participles have no parallel structures in English and are rendered, as the examples show, by relative clauses. Armenian has the choice of both: the participle and the relative clause:

կառուցվող քաղաքը = քաղաքը, որ կառուցվում է
the city that is being built

կառուցված քաղաքը = քաղաքը, որ կառուցվել է
the city that has been built

կառուցվելիք քաղաքը = քաղաքը, որ կառուցվելու է
the city that will be built

4) The temporal or synchronical participle has a predominantly independent adverbial use although it can also appear in secondary conjugation paradigms. It is formed by adding the ending *-իս* to the infinitive of the verb: cf. *գրելիս/կարդալիս* while writing/while reading. This participle expresses an action concurrent to the main action:

գրելիս սխալվել to err while writing

խոսելիս կակազել to stutter while speaking

վազելիս ընկնել to fall while running, etc.

B. Nominalization of participles

Armenian adjectival participles (see p. 236, 1, 2, 3 under II) can readily nominalize. In this case, they acquire the features of a noun and appear with the definite article *-ը* or *-ն* or the possessive article *-ս*, *-դ*, *-ը* or *-ն*, etc., with the plural ending *-ներ*, and various case markers. Since adjectival participles are of verbal origin, they can also appear with the negation prefix *չ-*. Nominalized participles follow the *-ի* declension of nouns.

1) Nominalized participles ending in *-ող* refer to a person engaged in an activity. Consider the following examples:

with the definite article *-ը*: *խոսողը* - he who speaks

with the negation prefix *չ-*: *չխոսողը* - he who doesn't speak

with the plural suffix *-ներ*: *խոսողները* - those who speak

Such nominalizations appear in all sentence positions. Consider the following example in subject position:

Աշխատողը սոված չի մնա:

He who works never stays hungry.

Nominalized participles ending in **-ող** appear with case markers:

խոսողի հետ - *with someone who speaks*

Thus, more complex agglutinated forms can occur:

չ-խոսող-ներ-ը - *those who do not speak*

չ-խոսող-ներ-ի մասին - *about those who do not speak, etc.*

Compare the Armenian saying using the nominalized participle in the ablative case:

Չխոսողներից վախեցիր:

Beware of those who do not speak.

2) When nominalized, participles ending in **-ած** are employed to refer to objects, facts, and events.* As such, participles ending in **-ած** appear:

with the possessive article **-ս, -դ, -ը/-ն**:

տեսածս - *what I see/saw/have seen/will see***

with the plural marker **-ներս**:

չտեսածներս - *those things that I don't see/didn't see/ will see*

with both a plural and case marker:

տեսածներիս մասին - *about those (things) that I see/saw/have seen*

Since the possessive article occurs in all forms indicating person and number, **-ած** formations are used with **-ս, -դ, -ը/-ն**, and with the plural endings **-ներս, -ներդ, -ները** as needed:

տեսածս		<i>what I see, saw, will see</i>
տեսածդ		<i>what you see, saw, will see</i>
տեսածը***		<i>what he/she see, saw, will see</i>
տեսածներս****	մեր տեսածը	<i>what we see, saw, will see</i>
տեսածներդ	ձեր տեսածը	<i>what you see, saw, will see</i>
տեսածները	նրանց տեսածը	<i>what they see, saw, will see</i>

* Only **-ած** participles derived from transitive verbs (such as **տեսնել** *to see*, **լսել** *to hear*, **առնել** *to take*, etc.) can build this type of nominalization.

** Depending on context, forms such as **տեսածս, լսածս, առածս**, etc., can express present, past or future time.

*** Forms with the definite article **-ը/-ն** refer here to the third person. Thus, **տեսածը** means *what he/she sees/saw/will see*, etc.

**** These plural forms are colloquial. The parallel analytical forms such as **մեր տեսածը, ձեր տեսածը, նրանց տեսածը** are more appropriate for formal speech.

The same formations may be prefixed with the negation marker չ-:

չտեսածս	<i>what I don't see, didn't see, won't see</i>
չտեսածդ	<i>what you don't see, didn't see, won't see</i>
չտեսածներս	<i>what I don't see, didn't see, won't see, etc.</i>

When neutral verbs expressing corporal and emotional states (such as **նստել**, **կանգնել**, **հոգնել**, **տխրել**, **քնել**, etc.) form nominalizations derived by means of **-ածը**, they do not indicate objects, facts, and events — as usually with **-ածը** — but the person in the indicated state. Therefore, formations as **նստածը** *the one who is sitting*, **հոգնածը** *the one who is tired*, **քնածը** *the one who is asleep* are functionally closer to those nominalizations ending in **-ողը**: **խոսողը** *he who speaks*, **աշխատողը** *he who works*, etc.

Compare the Armenian proverb:

Քնածն ու մեռածը նույնն է:
(He who is) asleep and (he who is) dead are just the same.

Given that brevity is one of their most important characteristics, proverbs make extensive use of the nominalized participles. Compare the **-ածը** noun in a declined form (dative):

Լեզվի ծակածին դեղ չկա:
There is no remedy for what the tongue has wounded.

Some proverbs include various types of these formations simultaneously:

Ուզածը ասողը չուզածը կլսի:
He who says what he wants, will hear what he does not want.

3) Participles ending in **-իք** can also appear as a noun, using the endings **-ս**, **-դ**, **-ը/-ն**:

Ասելիքս ասում եմ ու գնում, բայց լինելիքը լինելու է:
I am saying what he have to say, but it will happen what is bound to happen.

4) Armenian has a group of participial forms going back to declined forms of the infinitive in various cases.

a) The genitive case: **երգել** → **երգելու**, **խաղալ** → **խաղալու**, **պառկել** → **պառկելու**, etc.

The participle in **-ելու/-ալու** has established itself in attributive function: **խմելու ջուր** *drinking water*, **գնալու տեղ** *place to go*, **ապրելու ցանկություն** *desire to live*, etc.

b) The instrumental case: **գրել** → **գրելով**, **կարդալ** → **կարդալով**, etc.

Participles in **-ելով/-ալով** may function as adverbs of manner (see Unit 9, p. 212):

Կարդալով լեզու չես սովորի, խոսելով կսովորես:
You do not learn a language by reading, you learn it by speaking.

VIII PRONUNCIATION

The vowel ը [ə]

The vowel ը [ə] is the only vowel in Armenian that is never stressed. It is pronounced in various positions of words, but is not always expressed graphically. For its pronunciation, the following rules must be observed:

1. ը [ə] is always written:

- a) in final position where ը [ə] stands for the definite article: մարդը [martʰ ə] *the man*, սեղանը [seghanə] *the table*, լուրերը [lurerə] *the news*, etc.
- b) in initial position before the consonants դ, մ, and ն: ըստ [əst] *according to*, ըղձալ [əghdʒal] *to long for*, ըմբռնել [əmbʰɾnel] *to grasp*, ընկեր [ənker] *friend*, etc.
- c) in compound words where components start with a written ը [ə]: դասընկեր [dasənker] *classmate*, նորընտիր [norəntir] *newly elected*, անընդունակ [anəntʰ unak] *inept*, etc.

2. ը [ə] is slightly pronounced, but not written:

- a) in initial position of some words, before ս, զ, followed by the stops բ, պ, փ, գ, ք, կ, տ, and թ: զբաղմունք [əzbaghmunckʰ] *occupation*, սփոփանք [əspʰ opʰ ankʰ] *consolation*, զգալ [əzgal] *to feel*, etc.
- b) in initial position of words, after գ, չ, and ս when non-stop consonants follow: սխալ [sʰkʰhal] *mistake, wrong*, սգալ [sʰkʰal] *to mourn*, սրահ [sʰrah] *hall*, շռայլ [ʃʰərayl] *wasteful*, շքեղ [ʃʰəkʰ egh] *splendid*, շփել [ʃʰpʰel] *to rub*, etc.
- c) in initial position of words, between two consonants: քնար [kʰənar] *lyre*, պտուղ [pʰətuɣh] *fruit*, հմայք [hʰəmaykʰ] *charm*, պտույտ [pʰətuyt] *promenade*, մտածել [mʰəta-tʃel] *to think*, etc.
- d) in initial clusters of three consonants, an ը [ə] is pronounced after the first consonant: սնդուկ [sʰnduk] *trunk*, մտնել [mʰtnel] *to enter*, սրտագին [sʰrtagin] *cordial*, գնդակ [gʰndak] *ball (toy)*, զսպել [zəspel] *to curb*, etc.
- e) in initial clusters of four or five consonants, an ը [ə] is pronounced after the first consonant, a second ը [ə] after the second or third consonant: մկրտել [mʰkʰərtel] *to baptize*, տրտնջալ [tʰrtəndjal] *to complain, to grouse*, կսկծալ [kʰskʰətsal] *to grieve*, etc.
- f) in final position of words, before a ու, ր or դ: բուռն [burən] *fervent*, ծանր [tsanəɾ] *heavy*, աստղ [astəgh] *star*, վագր [vagəɾ] *tiger*, etc.
- g) in final position of words, when consonants are followed by the personal articles -ս and -դ: մայրս [mayrəs] *my mother*, աչքերդ [ačʰkʰerət] *your eyes*, etc.

IX ORTHOGRAPHY

Punctuation marks

Armenian has a distinct set of punctuation marks:

1. [.] The Armenian վերջակետ [verçhaket] *period* is used to indicate the end of a sentence.
2. [,] The Armenian ստորակետ [storaket] *comma* is used:
 - a) to mark off similar elements, i.e. words, phrases or clauses in a list or sequence where there are either no conjunctions or only a final one;

Դու բերեցիր վարդեր, շուշաններ և մեխակներ:
You brought roses, lilies, and carnations.

When listing nouns, phrases, and sentences, Armenian does not use a comma before the conjunctions **և** or **ու** *and*:

Եկավ տուն, ճաշեց, մի քիչ հանգստացավ և նորից գնաց:
He came home, had dinner, rested a little, and left again.

- b) to separate subordinate from main clauses:

Երբ քեզ տեսա, արդեն ուշ էր:
When I saw you, it was already late.

Unlike English, Armenian also separates subordinate clauses that follow the main clause:

Կգամ, եթե ժամանակ ունենամ:
I will come if I have time.

- c) after exclamations and direct address:

Անի՛, դուռը բաց արա:
Ani, open the door!

3. [՝] The Armenian բուժ [but^h] is used in the following instances:

- a) to replace omitted words:

Դու տուն ես գնալու, իսկ ես՝ աշխատանքի:
You will go home, and I [will go] to work.

- b) to separate words that are drawn together because of missing words:

Իմ՝ քեզ տված գիրքն ո՞ւր է:
 (Literally: *My [՝] to you given book where is?*)
Where is the book that I gave you?

c) to separate a word from its apposition:

Տիկին Սարյանը՝ ուսուցչուհիս, այստեղ է:
Mrs. Sarian, my teacher, is here.

4. [.] The Armenian միջակետ [mijaket] is used:

a) to link clauses that are connected to each other in some way. In that sense, it corresponds to the English semicolon (;):

Ես հոգնած էի. որոշեցի հանգստանալ:
I was tired; I decided to rest.

b) to indicate what will follow in a sequence. In that sense, it replaces the English colon:

Հարցս այս է. ո՞ր դնացիր:
My question is: where did you go?

c) to anticipate direct speech before quotation marks (see below, 5a):

d) to mark abbreviated words:

Պրն. Պալյան
Mr. Palian

5. [«...»] The Armenian չակերտ [tʃʰakert] quotation mark is used:

a) to open and close quoted material, a word, phrase, sentence or passage from a book or direct speech:

Դու ասացիր. «Շատ ուրախ եմ»:
You said: “I am very glad.”

Note that in a dialogue, quotation marks are replaced by a long dash, especially when the answer immediately follows the question:

–**Ո՞ր ես գնում:** “Where are you going?”
 –**Տուն:** “Home.”

b) to highlight book titles:

Շեքսպիրի «Համլետ»-ը:
Shakespeare’s Hamlet.

c) in ironic comments to imply that a word is used in its opposite meaning:

Ես նման «բարեկամներ» չատ եմ տեսել:
I have seen many of such “friends.”

Բոլորը գիտեն, թե որքան «ազնիվ» ես:
Everybody knows how “honest” you are.

X EXERCISES

1. Combine words from the left column with appropriate words from the right column.

a. Մարի, հրավիրում եմ b. Երբ որ գաս, c. Այսօր բոլորս d. Տիկին Ալիս, e. Այս օրերին դուք f. Շնորհակալ եմ, g. Ցավում եմ,	հրավիրված ենք տարեդարձի: ձեր հյուրասիրություն համար: քեզ մեր տուն ճաշկերույթի: բոլոր հյուրերը եկած են լինելու: բայց չեմ կարողանալու գալ: այս երեկո ազատ եք: ուզում եմ Ձեզ և Ձեր ամուսնուն հրավիրել:

2. Form mini-dialogues according to patterns in a, b, c, and d. Replace Ֆրանսիա with Չինաստան, Գերմանիա, Անգլիա, Ռուսաստան, etc.

- a. A. Ձեր հյուրը որտեղից է:
B. Ֆրանսիայից: Ցավոք միայն ֆրանսերեն է խոսում:
- b. A. Մեզ մոտ ֆրանսիացի հյուրեր են եկել:
B. Ի՞նչ լեզվով եք նրանց հետ խոսում:
A. Միշտ ֆրանսերեն: Միրում եմ այդ լեզուն:
- c. A. Ֆրանսիայի հետ միշտ կապի մե՞ջ եք:
B. Այո՛, ֆրանսիացի շատ բարեկամներ ունենք:
- d. A. Հյուրեր՞ ունեք Ֆրանսիայից: Համեցե՞ք նրանց հետ մեզ մոտ:
B. Միրով կգանք: Վստահ եմ, որ կհավանեք մեր ֆրանսիացի հյուրերին:

3. Answer the questions with a negative response. Follow the pattern.

- a. Մա քո բաժակն է, չէ՞: Ո՛չ, քոնն է: (yours)
- b. Սրանք քո թղթերն են, չէ՞: Ո՛չ, (his)
- c. Մա ձեր տունն է, չէ՞: Ո՛չ, (theirs)
- d. Մա քո նոր ուսուցիչն է, չէ՞: Այո՛, բայց (yours) էլ է:
- e. Սրանք քո գրքերն են, չէ՞: Ո՛չ, (his)
- f. Մա նրա տետրն է, չէ՞: Ո՛չ, (mine)
- g. Սրանք ձեր նկարներն են, չէ՞: Ո՛չ, (theirs)

4. Answer the questions according to the pattern.

- a. Մեր տունը մեծ է: Բայց ձերը մերից ավելի մեծ է: (դուք)
- b. Իմ մայրը շատ երիտասարդ է: Բայց (դուք) ...
- c. Մեր ճաշը համով է: Բայց (նրանք) ...

- d. Քո շունը շատ խելացի է: Բայց (ես) ...
- e. Նրա նկարը գեղեցիկ է: Բայց (դու) ...
- f. Նրա պարտեզը մեծ է: Բայց (մենք) ...
- g. Իմ գործը դժվար է: Բայց (նա) ...

5. Insert the reciprocal pronoun իրար in the appropriate form.

- a. Նա եղբայրս է: Մենք իրար շատ ենք սիրում:
- b. Սա ընկերուհիս է: Մենք ... չենք բաժանվում:
- c. Երեխաները ... հետ են խաղում:
- d. Շները ... չեն վախենում:
- e. Լավ ընկերները ... չեն հեռանում:
- f. Նա իմ ընկերն է: Մենք մեր դասերը ... հետ ենք պատրաստում:
- g. Մարդիկ որ ... ճանաչում են, բարևում են ...:

6. Insert the appropriate verb form, following the pattern.

- a. Չգնացի՞ր: Ափսո՛ս, պետք է որ գնացած լինեիր:
- b. Չասացի՞ր: Ափսո՛ս, ...
- c. Չգնեցի՞ք: Ափսո՛ս, ...
- d. Չկարդացի՞ն: Ափսո՛ս, ...
- e. Չգրե՞ց: Ափսո՛ս, ...
- f. Չմնացի՞ն: Ափսո՛ս, ...
- g. Չկերա՞ք: Ափսո՛ս, ...

7. Translate into Armenian.

- a. You're a good student, but you're late every day.
- b. This has to come to an end!
- c. It's not nice to make me wait here for hours.
- d. If I were you, I'd finish this story.
- e. You should not have done this.
- f. Don't make me laugh!

8. How would you say it in Armenian?

- a. Invite your best friend to your new apartment.
- b. Accept an invitation to a friend's birthday.
- c. Politely decline a friend's invitation to a party.

- d. Give reasons for not being able to go to a friend's graduation banquet.
- e. You are a host(ess). How do you offer food/drinks to an official guest? To a friend?
- f. You are a guest. How do you accept/refuse food/drinks?
- g. You are a guest. How do you offer your assistance to the host(ess)?

9. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Ի՞նչ է սարյակը:
- b. Ի՞նչ էր անուամ քեռի Օհանի սարյակը:
- c. Որտե՞ղ էր պահում քեռի Օհանը իր սարյակը:
- d. Ի՞նչ էր անուամ քեռի Օհանը, երբ տուն էր գալիս:
- e. Ի՞նչ էր պատասխանում փոքրիկ սարյակը:
- f. Ո՞վ էր Գուրգենը:
- g. Ինչո՞ւ էր գալիս Գուրգենը քեռի Օհանի մոտ:
- h. Ի՞նչ արեց մի օր Գուրգենը:

XI PROVERBS

Առաջ՝ հաց, հետո՝ հարց:

First the bread, then the questions.

(Message: When people are hungry, feeding them should be a priority.)

Զհրավիրված հյուրը փշի վրա կնստի:

An unwanted guest will sit on thorns.

Կգնա հյուրը, կմնա մուրը:

The guest will go away, but the soot will stay.

Հյուրին պատվողն ու անպատվողը տանտիկինն է:

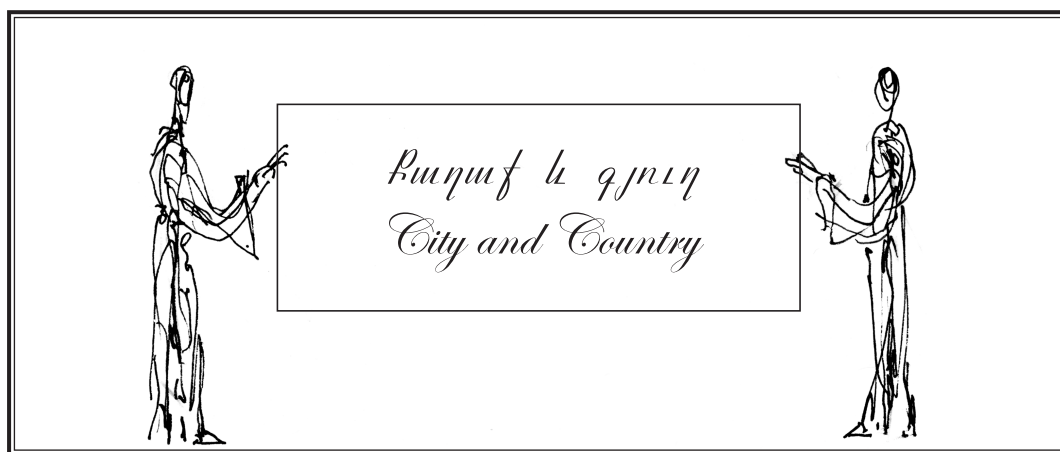
It is the hostess who treats or mistreats the guest.

Ջրի պես գնում է, ավազի պես մնում:

He goes like water, but stays like sand.

(About guests who proceed to leave, yet linger at the door.)

Unit 11

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>Planning leisure time and vacations	248
<i>Vocabulary:</i>City and Country	252
<i>Grammar:</i>SYNTAX: The structure of sentences	255
<i>Armenian-English Contrasts:</i> Government of verbs and adjectives	260
<i>Word Formation:</i>Two-word compounds	266
<i>Pronunciation:</i>Interjections	267
<i>Orthography:</i>Capitalizing words	268

I DIALOGUES

1. A and B are close friends making plans for the evening.

- A. *Լսի՛ր, այս երեկո ի՞նչ ես անելու:*
[L^əsir, ays yereko inçh^h es anelu?]
- Listen, what are you doing tonight?
- B. *Հատուկ ծրագիր չունեմ:*
[Hatuk tʂ^əragir çh^hunem,]
- I have no special plans.
- Ինչո՞ւ ես հարցնում:*
[inçh^hu es hartʂ^hənum?]
- Why do you ask?
- A. *Ուզում էի մի հաճելի տեղ գնալ:*
[Uzum eyi mi haçheli tegh g^ənal]
- I wanted to go somewhere nice.
- Կգա՞ս ինձ հետ:*
[K^əgas indz het?]
- Would you come with me?
- B. *Ո՞ւր ես ուզում, որ գնանք:*
[Ur es uzum, vor g^ənank^h?]
- Where do you want us to go?
- A. *Չգիտեմ՝ ի՞նչ ես նախընտրում՝*
[Çh^həgitem, inçh^h es nakçh^əntrum]
- I don't know, what do you prefer:
- սրճարան, կինո՞, թե՞ թատրոն:*
[s^ərçharan, kino, t^he t^hatron?]
- a café, the movies, or the theatre?
- B. *Գնանք նախ՝ կինո, հետո՞ սրճարան:*
[G^ənank^h nakçh^h kino, heto s^ərçharan]
- Let's go to the movies first, then to a café.
- A. *Լավ գաղափար է: Գնացի՛նք:*
[Lav gaghap^h ar e. G^ənats^hink^h!]
- Good idea! Let's go!

2. A and B are students making plans for a study break:

- A. *Հաջորդ շաբաթ դասեր չկա:*
[Hajort^h şhap^hat^h daser çh^həkan]
- Next week we have no classes.
- B. *Ի՞նչ ես անելու, մնալու ես քաղաքո՞ւմ:*
[Inçh^h es anelu, mnalu es k^haghak^hum?]
- What are you doing? Are you staying in town?
- A. *Ո՛չ, ուզում եմ քաղաքից*
[Voçh^h, uzum em k^haghak^hitʂ^h]
- No, I want to get out of the city.
- դուրս գալ. կգա՞ս ինձ հետ:*
[durs gal; k^əgas indz het?]
- Would you come with me?
- B. *Ո՞ւր կարող ենք գնալ:*
[Ur karogh enk^h g^ənal?]
- Where can we go?

- A. *Մի լավ գյուղ կա լճափին:*
[Mi lav gyugh ka l'chaph in] There is a nice village by the lake.
- Զորս կողմը՝ անտառներ ու լեռներ:*
[Ch^h ors koghmə antaerner u leerner] It's surrounded by forests and mountains.
- B. *Հեռո՞ւ է այստեղից:*
[Heru e aysteghits^h?] Is it far from here?
- A. *Մեքենայով՝ մեկ ժամ:*
[Mekh enayov mek zham] It takes one hour by car.
- B. *Լողալ կարո՞ղ ենք այնտեղ:*
[Loghal karogh enk^h ayntegh?] Can we go swimming there?
- A. *Լողալ, թիավարել, ինչ որ կամենաս:*
[Loghal, t^h iavarel, inch^h vor kamenas] Swim, row, whatever you wish.
- B. *Միրով քեզ կընկերանամ:*
[Sirov k^h ez k^ənkeranam] I'd love to join you.

3. A and B are neighbors discussing their plans for the summer vacation.

- A. *Այս ամառ ի՞նչ ծրագիր ունեք:*
[Ays amar inch^h ts^əragir unek^h?] What are your plans this summer?
- B. *Եվրոպա ենք ուզում գնալ:*
[Yevropa enk^h uzum g^ənal] We want to go to Europe.
- A. *Երեխաներին է՞լ եք տանելու:*
[Yerakhanerim el ek^h tanelu?] Are you taking the children along?
- B. *Ո՛չ, նրանք գյուղ են գնում:*
[Voch^h, n^ərank^h gyugh en g^ənum] No, they are going to the country.
- A. *Ո՞ր երկիրն եք այցելելու:*
[Vor yerkim ek^h ayt^s^h elelu?] Which country are you going to visit?
- B. *Ես Գերմանիա եմ ուզում գնալ,*
[Yes Germanya em uzum g^ənal,]
իսկ ամուսինս՝ Հունաստան:
[isk amusin^əs Hunastan] but my husband wants to go to Greece.
- A. *Առաջի՞ն անգամ եք*
[Arach^h in ank^h am ek^h] Is this the first time
Եվրոպա մեկնում:
[Yevropa meknum?] you will be going to Europe?

- B. *Ո՛չ, երրորդ անգամն է արդեն:*
[Voch^h, yerrort^h ank^h amn e art^h en] No, it's already our third time.
- Իսկ դուք ի՞նչ եք անելու այս ամառ:*
[Isk duk^h inch^h ek^h anelu ays amar?] And what are you doing this summer?
- A. *Որոշել ենք քաղաքում մնալ:*
[Voroshel enk^h k^h aghak^h um m^onal] We've decided to stay in town.
- Հյուրերի ենք սպասում Ռուսաստանից:*
[Hyureri enk^h spasum Rusastanits^h] We're expecting guests from Russia.
- B. *Ցանկանում եմ ձեզ հաճելի ամառ:*
[Tsh^h ankanum em dzez hac^heli amar] I wish you a pleasant summer.
- A. *Ձեզ է՛լ բարի ճանապարհ:*
[Dzez el bari ch^hanaparh!] And bon voyage to you!

II TEXT

Իմ շատ սիրելի տատիկ,

վաղը չէ մյուս օրը նոր տարի է: Շնորհավորում եմ ին և պապիկիս նոր տարին և Սուրբ Ծնունդը: Ձեզ ցանկանում եմ առողջություն և երզանկություն:

Արնչև հիմա ես չեզ նամակ չեի գրում, որովհետև հայերեն լավ գրել չգիտեի: Իհիմա, երբ սովորել եմ, կարող եմ չեզ այս նամակով ուրախացնել:

Ես մեր խաղաչը շատ եմ սիրում: Սիրում եմ խալլել լայն փողոցներով, դիտել բարձր շենձերը և տարբեր մեժեկանների երթևեկը: Սիրում եմ հեծանիվով քրոսայգի գնալ և ընկերներին հետ մրցել: Բայց ամռանը գյուղն ավելի եմ սիրում, ծան խաղաչը: Գյուղում բնությունը ավելի գեղեցիկ է, օրն ու զուրը՝ ավելի մաշուր, և ուտելիքները՝ ավելի համեղ: Բայց ամենից լավն այն է, որ դու՛ք այնտեղ ե՛ք: Երբ դպրոցի դասերը վերջանան, և ամառային արշակուրդները սկսվեն, հայրիկս ինչ չէր գյուղն է բերելու: Անհամբեր սպասում եմ այդ օրվան: Այն ժամանակ կոռնենձ և իմ Ժննդյան օրը:

Սիրով ու կարոտով համբուրում եմ ձեզ և պապիկիս:

Բո Թոննիկ՝ Վահան

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

սիրելի	[sireli]	<i>dear, beloved</i>
վաղը չէ մյուս օրը	[vagħə ɟh ^h e myus orə]	<i>the day after tomorrow</i>
չնորհավորել	[ʃh ^h noravorel]	<i>congratulate</i>
ցանկանալ	[tʃ ^h ankanal]	<i>to wish</i>
առողջություն	[aroghɟh ^h ut ^h yun]	<i>health</i>
երջանկություն	[yerjankut ^h yun]	<i>happiness</i>
նամակ	[namak]	<i>letter</i>
ուրախացնել	[urakɟatʃ ^h ənel]	<i>to make happy</i>
քաղաք	[k ^h aɟhak ^h]	<i>city</i>
քայլել	[k ^h aylel]	<i>to walk</i>
լայն	[layn]	<i>wide</i>
փողոց	[p ^h oɟhots ^h]	<i>street</i>
դիտել	[ditel]	<i>to watch</i>
տարբեր	[tarber]	<i>various</i>
մեքենա	[mek ^h ena]	<i>automobile</i>
չենք	[ʃhenk ^h]	<i>building</i>
հեծանիվ	[hetʃaniv]	<i>bicycle</i>
զբոսայգի	[zbosaygi]	<i>park</i>
ընկեր	[ənker]	<i>friend</i>
մրցել	[m ^ə rtʃ ^h eɫ]	<i>to compete</i>
գյուղ	[gyugh]	<i>village</i>
բնություն	[b ^ə nut ^h yun]	<i>nature</i>
օդ	[ot ^h]	<i>air</i>
արձակուրդ	[artʃ ^h akurt ^h]	<i>vacation</i>
անհամբեր	[anhamp ^h er]	<i>impatiently</i>
տոնել	[tonel]	<i>to celebrate</i>
ծննդյան օր	[tʃ ^ə n ^ə ndyan or]	<i>birthday</i>
համբուրել	[hamp ^h urel]	<i>to kiss</i>
սիրով	[sirov]	<i>‘with love’</i>
կարոտով	[karotov]	<i>‘nostalgically’</i>
սիրով ու կարոտով	[sirov u karotov]	<i>hugs and kisses</i>
թոռնիկ	[t ^h oinik]	<i>grandson</i>

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ՔԱՂԱՔ	[K ^h aghak ^h]	CITY
ակադեմիա	[academia]	academy
օդանավակայան	[ot ^h anavakayan]	airport
պատկերասրահ	[patkeras ^o rah]	art gallery
պողոտա	[poghota]	avenue
բանկ/(դրամատուն)	[bank/(dramatun)]	bank
կամուրջ	[kamurj]	bridge
ավտոբուս	[avtobus]	bus
սրճարան	[s ^o rçharan]	café
ջրանցք	[j ^o rantş ^h k ^h]	canal
ավտոմեքենա	[avtomek ^h ena]	car/automobile
դղյակ	[d ^o ghyak]	castle
մայր տաճար	[mayr tachar]	cathedral
քաղաքի կենտրոն	[k ^h aghak ^h i kentron]	downtown
եկեղեցի	[yekeghets ^h i]	church
կրկես	[k ^o rkes]	circus
քաղաքապետարան	[k ^h aghak ^h apetaran]	city hall, town hall
համերգասրահ	[hamergas ^o rah]	concert hall
հյուպատոսարան	[hyupatosaran]	consulate
առանձնատուն	[a ^o randznatun]	cottage
անցում	[ants ^h um]	crossing, transition
Թաղամաս	[t ^h aghamas]	district
դեսպանատուն	[despanatun]	embassy
հիվանդանոց	[hivandanots ^h]	hospital
հյուրանոց	[hyuranots ^h]	hotel
տեղեկատվական կենտրոն	[teghekat ^o vakan kentron]	information centre
խաչմերուկ	[k ^h ach ^h meruk]	intersection
մանկապարտեզ	[mankapartez]	kindergarten
գրադարան	[g ^o radaran]	library
փոստարկղ	[p ^h ostark ^o gh]	mailbox
շուկա	[şhuka]	market
հուշարձան	[huşhardzan]	monument
մետրո	[metro]	metro

մզկիթ	[m ^ə zkit]	<i>mosque</i>
կինոթատրոն	[kinot ^h atron]	<i>movie-theater</i>
թանգարան	[t ^h angaran]	<i>museum</i>
կոթող	[kot ^h ogh]	<i>obelisk, monument</i>
ծայրամաս	[tʃayramas]	<i>outskirts</i>
պալատ	[palat]	<i>palace</i>
զբոսայգի	[zbosaygi]	<i>park</i>
խորհրդարան	[khorh ^ə rt ^h aran]	<i>parliament</i>
հետիոտն	[hetiot ^ə n]	<i>pedestrian</i>
դեղատուն	[degħatun]	<i>pharmacy</i>
ուստիկանատուն	[vostikanatun]	<i>police station</i>
փոստ	[p ^h ost]	<i>post office</i>
երկաթուղի	[yerkat ^h ugh̄i]	<i>railroad</i>
երկաթուղային կայարան	[yerkat ^h ugh̄ayin kayaran]	<i>railway station</i>
(բնակելի) շենք	[(b ^ə nakeli) shenk ^h]	<i>(residential) building</i>
ճաշարան/ուեստորան	[chasharan/estoran]	<i>restaurant</i>
դպրոց	[d ^ə protʃ ^h]	<i>school</i>
ցուցափեղկ	[tʃ ^h utʃ ^h ap ^h egħk]	<i>shop-window</i>
նրբանցք	[n ^ə rp ^h antʃ ^h k ^h]	<i>side-street</i>
մայթ	[mayt ^h]	<i>sidewalk</i>
տեսարժան վայրեր	[tesarzhan vayrer]	<i>sights</i>
երկնաքեր	[yerknak ^h er]	<i>skyscraper</i>
հրապարակ	[hraparak]	<i>square</i>
արձան	[ardzan]	<i>statue, sculpture</i>
խանութ	[khanut ^h]	<i>store, shop</i>
փողոց	[p ^h ogħotʃ ^h]	<i>street</i>
փողոցի լապտեր	[p ^h ogħotʃ ^h i lapter]	<i>streetlamp</i>
արվարձան	[arvartʃ ^h an]	<i>suburb</i>
գինետուն	[ginetun]	<i>tavern</i>
կապի կենտրոն	[kapi kentron]	<i>telephone centre</i>
տաճար	[tachar]	<i>temple</i>
թատրոն	[t ^h atron]	<i>theatre</i>
աշտարակ	[ashtarak]	<i>tower</i>
կայարան	[kayaran]	<i>train station</i>
փոխադրամիջոց	[p ^h okħhadramijotʃ ^h]	<i>transport</i>

ԳՅՈՒՂ	[Gyugh]	COUNTRY
երկրագործու/թյուն	[yerkragortsut ^h yun]	<i>agriculture</i>
շտեմարան	[shtemaran]	<i>barn</i>
առու, առվակ	[aru, arvak]	<i>brook</i>
վարելահող	[varelahogh]	<i>fallow land</i>
ագարակ	[agarak]	<i>farm</i>
դաշտ	[dash ^t]	<i>field</i>
անտառ	[antar]	<i>forest</i>
ակոս	[akos]	<i>furrow</i>
պուրակ	[purak]	<i>grove</i>
պարտեզ	[partez]	<i>garden</i>
խոտ	[khot]	<i>grass</i>
դեզ	[dez]	<i>haystack</i>
բերքահավաք	[berk ^h ahavak ^h]	<i>harvest</i>
բլուր	[b ^o lur]	<i>hill</i>
լիճ	[lich]	<i>lake</i>
գոմաղբ	[gomachp ^h]	<i>manure</i>
ճահիճ	[chahich]	<i>marsh</i>
մարգագետին	[mark ^h agetin]	<i>meadow</i>
աղաց	[aghat ^s]	<i>mill</i>
լեռ/սար	[lei/sar]	<i>mountain</i>
լեռնաշղթա	[leirash ^o kht ^h a]	<i>mountain range</i>
այգի	[aygi]	<i>orchard</i>
արահետ	[arahet]	<i>path</i>
գութան	[gut ^h an]	<i>plow</i>
լճակ	[l ^o chak]	<i>pond</i>
կիրճ	[kirch]	<i>ravine</i>
գետ	[get]	<i>river</i>
գետափ	[getap ^h]	<i>riverbank</i>
գյուղատնտեսու/թյուն	[gyughat ^o ntesut ^h yun]	<i>rural economy</i>
գյուղաքաղաք	[gyughak ^h aghak ^h]	<i>small town</i>
հող	[hogh]	<i>soil</i>
վտակ	[v ^o tak]	<i>stream</i>
ձոր	[dzor]	<i>gorge</i>
աղբյուր	[akhp ^h yur]	<i>(water) spring</i>

V GRAMMAR

SYNTAX

THE STRUCTURE OF SENTENCES

Sentences can contain more than one clause. In large sentences, clauses are linked to each other by coordination or subordination. Correspondingly, sentences are classified into two types: *compound* and *complex*.

1. A compound sentence consists of two or more independent, coordinate clauses, each of which could be a simple sentence (see p. 232). Clauses in a compound sentence are connected to each other with or without coordinating conjunctions. The latter type is less frequent.

EXAMPLES:

(1) Փոթորիկն անցավ, անձրևը դադարեց:

The storm passed, the rain stopped.

(2) Քամին ամպերը ցրեց, երկինքը բացվեց:

The wind dispersed the clouds, the sky cleared up.

The most common coordinating conjunctions are:

և *and**

բայց *but*

ու *and**

կամ *or*

EXAMPLES:

(1) Հոգնած էի և տանը մնացի: *I was tired, and I stayed home.*

(2) Շատ ջանաց, բայց չկարողացավ: *He tried hard but he couldn't do it.*

(3) Զրուցում ենք կամ իրար ենք նայում: *We chat or we look at each other.*

(4) Հիվանդ եմ ու տառապում եմ: *I am ill and I suffer.*

In the sentences above coordinate clauses have equal status and may be used independently:

(1) Հոգնած էի: *I was tired.* and Տանը մնացի: *I stayed home.*

(3) Շատ ջանաց: *He tried hard.* and Չկարողացավ: *He couldn't make it.*

(2) Զրուցում ենք: *We are chatting* and իրար ենք նայում: *We look at each other.*

(4) Հիվանդ եմ: *I am ill.* and Տառապում եմ: *I suffer.*

* The coordinating conjunctions *և* and *ու* correspond to the English *and*. In certain contexts *և* and *ու* are interchangeable: *հաց ու պանիր* or *հաց և պանիր* *bread and cheese*. However, the certain phonetic restrictions apply. After words ending in a vowel, *և* rather than *ու* is used: *ոսկի և արծաթ* *gold and silver*; *Արմենը և Սուրենը* *Armen and Suren*, but *Արմենն ու Սուրենը* *Armen and Suren*. There are also certain rules: In a longer sentence where both *և* and *ու* have to appear, *ու* tends to connect words, *և* phrases and clauses: *Ես ու դու գնացինք այնտեղ և տեսնք նրան*: *You and I went there and saw him.*

There are other coordinating conjunctions, such as *նաև also*, *ապա then, so*, *այսինքն namely*, *ինչպես և as well as*, *ապա թե ոչ otherwise*, *մինչև իսկ and even*, *բայց և այնպես yet*, *ուրեմն thus*, *ուրեմն thus*, *մանավանդ especially*, etc., that do not have exact correspondences in English. Each of the conjunctions *սակայն*, *այլ* and *իսկ*, for instance, are comparable in meaning to the already mentioned *բայց but*. There are, however, subtleties in meaning that are not always easy to translate into English. The conjunction *իսկ* poses a special problem, as its meaning can be defined as something between the English ‘and’ and ‘but.’

EXAMPLES:

(1) *Մենք խոսեցինք, իսկ դուք լուռ մնացիք:*
We spoke out, but (or: and) you remained silent.

(2) *Նոր տարին մենք տոնեցինք մեր տանը, իսկ դուք սրահ վարձեցիք:*
We celebrated the New Year in our home, but (or: and) you rented a hall.

Armenian is rich in correlative coordinators, i.e. a pair of coordinating conjunctions that belong to the same construction but are separated in use. There are two types of correlative coordinators, unstressed and stressed. Compare the two separate columns:

<i>ոչ միայն ..., այլև</i>	<i>not only ..., but also</i>	<i>և' ..., և'</i>	<i>both ... and ...</i>
<i>որքան ..., այնքան</i>	<i>the more ..., the more</i>	<i>թե' ..., թե'</i>	<i>both ... and ...</i>
<i>եթե ..., ապա</i>	<i>if ..., then</i>	<i>ո՛չ ..., ո՛չ</i>	<i>neither ..., nor ...</i>
<i>ոչ թե ..., այլ</i>	<i>not ... but</i>	<i>կա՛մ ..., կա՛մ</i>	<i>either ..., or</i>

EXAMPLES:

Դուք ոչ միայն աջակցեցիք, այլև փրկեցիք նրանց:
You not only helped them, but also saved them.

Մարդ որքան ծերանում է, այնքան իմաստուն է դառնում:
The older one gets, the wiser one becomes.

Եթե պատմես Աննային, ապա ամբողջ քաղաքը կիմանա:
If you tell Anna, the whole city will know about it.

Ո՛չ դու ես լսում, ո՛չ էլ թողնում ես ուրիշները լսեն:
You neither listen, nor do you allow others to listen.

Թե' լաց ես լինում, թե' ծիծաղում ես:
You are crying and laughing at the same time.

Այսպիսով՝ և՛ ոչխարները ողջ մնացին, և՛ գայլերը սովամահ չեղան:
Thus both the sheep and the wolves survived.

(Literally: *Thus both the sheep remained alive, and the wolves didn't starve.*)

2. A complex sentence consists of one main clause and one or more clauses subordinated to the main clause. A subordinate clause is introduced by:

a) a subordinating conjunction and is always separated from the main clause by a comma.

<i>այնպես որ so that</i>	<i>թեպետ although</i>	<i>նախքան before</i>
<i>ասես թե as if</i>	<i>թեև although</i>	<i>նայած depending</i>
<i>եթե if</i>	<i>ինչպես որ as</i>	<i>ոնց որ as if</i>
<i>եթե միայն if only</i>	<i>կարծես թե as if</i>	<i>որ that</i>
<i>երբ (որ) when</i>	<i>հակառակ որ despite</i>	<i>որովհետև because</i>
<i>թե that</i>	<i>հենց որ as soon as</i>	<i>որպեսզի in order to</i>
<i>թե արդյոք whether</i>	<i>մանավանդ որ especially</i>	<i>որքան որ as much as</i>
<i>թե չէ otherwise</i>	<i>մինչ while</i>	<i>չնայած որ although</i>
<i>թեկուզ although</i>	<i>մինչև (որ) until</i>	<i>քան than</i>
<i>թեկուզ և even though</i>	<i>մինչդեռ whereas, while</i>	<i>քանի while</i>

The most common subordinate conjunctions are listed below in alphabetical order:

Subordinate clauses can follow the main clause.

EXAMPLES:

- (1) *Պետք է գնամ, որովհետև ինձ սպասում են:*
I must go because they are waiting for me.
- (2) *Նա ամեն ինչ անում է, որպեսզի հաղթի:*
He does everything in order to win.
- (3) *Ասում են, որ ինձ մոռացել ես:*
They say that you have forgotten me.

Subordinate clauses can precede the main clause.

EXAMPLES:

- (4) *Երբ դասերը վերջանան, գնալու ենք սարերը:*
When classes end, we will go to the mountains.
- (5) *Մինչև չպահանջես, չես ստանա:*
You won't receive if you don't demand.
- (6) *Այնպես լավ ես գրում, կարծես գրող լինես:*
You write so well, as if you were a writer.

In the complex sentences (1)-(6), clauses do not have equal status: one clause is subordinate to another. In sentence (1) the subordinate clause *որովհետև ինձ սպասում են* *because they are waiting for me* is dependent on the main clause *Պետք է գնամ* *I must go*.

As the above sentences demonstrate, subordinate clauses fulfill various functions within complex sentences. They can appear, for example, as an adverb expressing a cause (1), a purpose (2), a time (4), etc.

When simple sentences are transformed into subordinate clauses, they are marked by an initial subordinating conjunction, but do not undergo any change in word order.

<i>Արմենը ուուսերեն չգիտի:</i>	→	<i>Գիտեմ, որ Արմենը ուուսերեն չգիտի:</i>
<i>Նա եկավ:</i>	→	<i>Երբ նա եկավ, ես գնացել էի:</i>
<i>Հիվանդ էի:</i>	→	<i>Բժշկի գնացի, որովհետև հիվանդ էի:</i>
<i>Ի՞նչ պատահեց:</i>	→	<i>Ուզում եմ իմանալ, թե ինչ պատահեց:</i>

Complex sentences can contain more than one subordinate clause, one depending from the other, thus constituting subordinate clauses of first, second, third degree, etc.:

Եկեղեցին առաջին շենքն էր,
The church was the first building

որը պատերազմից հետո վերակառուցվեց, (1st degree subordinate clause)
that was rebuilt after the war

քանի որ քաղաքում եկեղեցի չէր մնացել: (2nd degree subordinate clause)
since no church was left in the city.

Այս տարի քաղաքում եմ մնալու,
This year I will stay in town

որովհետև ուզում եմ ավարտել այն գիրքը, (1st degree subordinate clause)
because I want to finish the book

որն սկսել եմ գրել անցյալ տարի, (2nd degree subordinate clause)
that I started last year,

երբ շատ ավելի ոգեշնչված էի: (3rd degree subordinate clause)
when I was much more inspired.

3) Armenian has another method of transforming sentences into subordinate units. Instead of subordinate clauses, it uses nominal phrases that include a nominalized infinitive, with the personal-possessive article *-ս, -դ,* etc., or the possessive adjectives *իմ, քո, նրա,* etc., (see p. 54), and a preposition or postposition (see pp. 158-159) that governs a specific case. Such nominal phrases are transformed from independent sentences.

Նամակը գրում էի: (Letter _{the} I wrote _{aor.}) <i>I was writing the letter.</i>	→ Նա եկավ նամակը գրելուս ժամանակ: →(He arrived letter _{the} writing _{gen} -mine. while) → <i>He arrived as I was writing the letter.</i>
Նամակն ուղարկեցի: (Letter _{the} I sent _{aor.}) <i>I sent the letter.</i>	→ Նա եկավ նամակն ուղարկելուցս առաջ: →(He arrived letter _{the} sending _{abl} -mine. before) → <i>He arrived before I sent the letter.</i>
Նամակը բաց արեցիր: (Letter _{the} you opened _{aor.}) <i>You opened the letter.</i>	→ Նա եկավ մինչև նամակը բաց անելը: →(He arrived by the time letter _{the} opening _{acc} -yours) → <i>By the time you opened the letter, he arrived.</i>
Նամակը կարդացիր: (Letter _{the} he read _{aor.}) <i>He read the letter.</i>	→ Նա եկավ նամակը կարդալուցդ հետո: →(He arrived letter _{the} reading _{abl} -mine. after) → <i>He arrived after you read the letter.</i>

As the examples illustrate, the nominal phrases *գրելուս ժամանակ*, *ուղարկելուցս առաջ*, *մինչև բաց անելը*, *կարդալուցդ հետո*, are rendered into English by subordinate clauses.

Many subordinate clauses have equivalent nominal phrases in Armenian:

- Երբ դու գնում էիր, մենք քնած էինք:** OR
Քո գնալու ժամանակ մենք քնած էինք:
When you were leaving, we were asleep.
- Հենց որ Մարիան ինձ տեսավ, անհետացավ:** OR
Ինձ տեսնելուն պես Մարիան անհետացավ:
As soon as Maria saw me, she disappeared.
- Գիրքը չգնեցի, որովհետև մոտս դրամ չկար:** OR
Մոտս դրամ չլինելու պատճառով գիրքը չգնեցի:
I did not buy the book because I did not have money on me.
- Չնայած որ հոգնած էր, մարդը երկար աշխատեց:** OR
Հոգնած լինելով հանդերձ մարդը երկար աշխատեց:
Although he was tired, the man worked for quite a while.

Some of these nominal phrases are translated into English as gerundial or infinitive constructions:

- առանց սպասելու* (preposition + infinitive_{gen}) *without waiting*
պարելու տեղ/փոխարեն (infinitive_{gen} + postposition) *instead of dancing*
տեսնելու նպատակով (infinitive_{gen} + postposition) *in order to see*
հիվանդ լինելու պատճառով (preposition + infinitive_{gen}) *due to being ill*

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

Government of verbs, adjectives, and adverbs

In sentences, some words require that another word take a particular form. For instance, Armenian prepositions and postpositions require that nouns following or preceding them be used in a certain case (see pp. 158-159). Verbs, adjectives, adverbs and even some nouns, too, demand that their complement(s) be used in a particular case, with or without a preposition/postposition. This factor, called government, has an impact on the sentence structure of any language. Among languages, the government of verbs, adjectives, nouns, and adverbs may coincide. Compare the government of the verb *մշակել* in the following Armenian sentence and that of the English verb *cultivate* in the translation of that sentence. Both verbs in the respective languages require a direct object:

Նրանք մշակում են հողը: They cultivate the soil.

Languages, however, vary as to the way in which verbs, nouns, adjectives, and adverbs are connected to their complements. Considering that in Modern English nouns have only two expressed cases, namely nominative and genitive (cf. *father/father's*), and personal pronouns only three cases, i.e. nominative, genitive and objective (cf. *I/my/me*), discrepancies in the government of verbs, nouns, adjectives, and adverbs in Armenian and English are inevitable. Very often, while Armenian requires only an indirect object, English requires a preposition before the object:

Նրանք այնտեղ ինձ են սպասում: They wait there for me.

In the above sentence, *սպասել* *to wait* takes just the indirect object *ինձ*, while in English the verb *to wait* is followed by the preposition *for* plus the object *me*.

Աշխարհը մեզ է նայում: The world is looking at us.

Here again, *նայել* requires an indirect object (the dative of the personal pronoun *մենք* → *մեզ*) where the English *to look* uses the preposition *at* before *us*.

There are considerable differences in the government of verbs of the two languages:

վախենալ + object in the ablative case (ending *-ից*) vs. *to fear* + direct object

Այս շնից վախենում եմ: I fear this dog.

գոհանալ + object in the instr. case (ending *-ով*) vs. *to content oneself* + *with* + object

Քչով գոհանում եմ: I content myself with little.

հպարտանալ + object in the instr. case (ending *-ով*) vs. *to take pride* + *in* + object

Նա հպարտանում է իր զավակներով: He takes pride in his children.

ծիծաղել + object in the genitive case (ending **-ի**) + **վրա** vs. *to laugh* + at + object

Մի՛ ծիծաղիր ուրիշներին վրա: *Do not laugh at others!*

խուսափել + object in the ablative case (ending **-ից**) vs. *to avoid* + direct object

Բոլորը նրանից խուսափում են: *Everybody avoids him.*

It is therefore important to memorize the government of verbs, nouns, and adjectives. In the following pages, some frequently used Armenian verbs and adjectives are grouped according to the case they govern.

Verbs requiring the direct object

Verbs such as **տեսնել** *to see*, **վերցնել** *to take*, **դնել** *to put*, **հասկանալ** *to understand*, etc., are transitive verbs and as such they require a direct object. Transitive verbs require the accusative case, and in most languages these verbs represent the largest group of verbs. There is, however, a distinction that East Armenian makes depending on the meaning of the object. With inanimates it takes the accusative, with animates it takes the dative case:

Տեսնում եմ լեռը(acc): *I see the mountain.*

Չեմ տեսնում երեխաներին(dat): *I don't see the children.*

The animate vs. inanimate distinction becomes irrelevant when the reference to the noun is not specific but generic, i.e. the noun is an example of a class in general. In that case, transitive verbs treat nouns as inanimates and require the accusative:

Մենք հրավիրեցինք մեր ծանոթ բժշկին(dat): *We invited the physician we knew.*

Մենք անմիջապես բժիշկ(acc)**հրավիրեցինք:** *We immediately invited a physician.*

There are verbs that govern two direct objects, the first of them being primary verbs, such as **կոչել** *to name*, **հռչակել** *to declare*, **նշանակել** *to nominate*, **ընտրել** *to choose*, **դարձնել** *to make*, etc. In this case, too, the first object takes either the accusative or the dative according to its meaning, while the second object always takes the accusative:

Երեխային(dat) **ի՞նչ**(acc) **էք կոչելու:** *What are you going to name the child?*

Գեներալը նրան(dat) **հերոս**(acc) **հռչակեց:** *The general declared him a hero.*

Աննային(dat) **Քարտուղար**(acc) **նշանակեցին:** *They nominated Anna as the secretary.*

Քաղաքը(acc) **Անի**(acc) **կոչեցին:** *They called the city Ani.*

Տունը(acc) **դժոխք**(acc) **դարձրեց:** *He turned the house into hell.*

Verbs requiring the dative:

աղաչել to beg	Աղաչեցի մեկին (dat) որ ինձ օգնի: I begged someone to help me.
դիպչել to touch	Նկարներին (dat) չդիպչել: Do not touch the paintings.
ընկերանալ to join	Ընկերացի՛ր մեզ (dat): Join us!
ծանոթանալ to get acquainted	Քաղաքին (dat) ծանոթացանք: We got acquainted with the city.
ծառայել to serve	Ծառայում ենք Հայրենիքին (dat): We serve the fatherland.
կպչել to stick	Սոսինձը կպչում է մատիս (dat): The glue sticks to my finger.
հանդիպել to meet	Այսօր Արամին (dat) հանդիպեցի: I met Aram today.
հասնել to reach	Հասանք մեր նպատակին (dat): We have reached our goal.
հավատալ to believe	Թշնամուն չեն հավատա: They don't believe the enemy.
հետևել to follow	Հետևեցի խորհրդիդ (dat): I followed your advice.
հնազանդվել to obey	Օրենքին (dat) պետք է հնազանդվել: One must obey the law.
հրամայել to order	Մեզ (dat) հրամայեցին, որ գնանք: They ordered us to go.
մոտենալ to approach	Մոտեցե՛ք սեղանին (dat): Come close to the table!
նախանձել to envy	Բոլորը նրան (dat) նախանձում են: Everybody envies him.
նայել to look	Ոչ ոք չանը (dat) չնայեց: Nobody looked at the dog.
նմանվել to resemble	Դու նմանվում ես մորդ (dat): You resemble your mother.
նպաստել to contribute	Նպաստեցիր հաջողությանս (dat): You contributed to my success.
ողորմել to have mercy	Ողորմի՛ր աղքատներին (dat): Have mercy on the poor!
սպառնալ to threaten	Կրակը մեզ (dat) սպառնում էր: The fire was threatening us.
սպասել to wait	Հյուրին (dat) երկար սպասեցինք: We waited long for the guest.
վերագրել to attribute	Ամեն ինչ քեզ (dat) վերագրեցին: They attributed everything to you.
վնասել to harm	Օդը առողջությանս (dat) վնասեց: The air damaged my health.
վստահել to trust	Զեմ վստահում հիշողությանդ (dat): I don't trust your memory.
օգնել to help	Կարո՞ղ ես ինձ (dat) օգնել: Can you help me?
չնորհավորել to congratulate	Սրտանց շնորհավորեցի նրան (dat) հաջողության առթիվ: I congratulated him on his success.

Adjectives and adverbs requiring the dative:

անտարբեր indifferent	Նա իմ ցավին (dat) անտարբեր է: He is indifferent to my pain.
անտեղյակ ignorant	Նրանց դավին (dat) անտեղյակ էինք: We ignored their plot.
արժանի worthy	Իրենց բախտին (dat) արժանի չեն: They do not deserve their luck.
ընդունակ capable	Լավության (dat) ընդունակ է: She is capable of good deeds.
խորթ not familiar	Բարքերին (dat) խորթ են: They are not familiar with the customs.

հաճելի pleasant	Խաղը բոլորիս (dat) հաճելի էր: We all enjoyed the game.
հակառակ opposed	Ասածիս (dat) հակառակ ես: Are you opposed to what I say?
հավասար equal	Մեկը մյուսին (dat) հավասար է: One is equal to the other.
հարմար suitable, fit	Այս կոշիկները ինձ (dat) հարմար են: These shoes fit me.
մոտ(իկ) close	Նրանց տունը մեզ (dat) մոտ է: Their house is close to us.
նման similar, like	Մենք նրանց (dat) նման չենք: We are not like them.
պատշաճ suitable	Հագուստս պատշաճ է տոնին (dat): Is my dress suitable for the party?
պատրաստ ready	Սկսելու (dat) պատրաստ ենք: We are ready to start.
վնասակար harmful	Ծխելը բոլորին (dat) վնասակար է: Smoking is harmful to all.
օգտակար useful, good	Միրգը երեխաներին (dat) օգտակար է: Fruit is good for children.

Verbs requiring the dative and accusative:

Many verbs take two objects, an indirect object in the dative and a direct object in the accusative. Verbs like տալ to give, պատմել to tell, բացատրել to explain, etc., belong to the semantic group of verbs that indicate the act of offering something (a thing or an information) to somebody. The questions asked are ո՞ւմ to whom? referring to a person and ի՞նչ what? referring to the thing or information offered. Here are some verbs of this group:

առաջարկել to offer	Պաշտոնը (acc) քեզ (dat) առաջարկեցին: They offered you the position.
բացատրել to explain	Խնդիրը (acc) նրան (dat) բացատրեցի: I explained the problem to him.
թողնել to leave	Որոշումը (acc) թողեցի հորս (dat): I left the decision to my father.
խոստովանել to confess	Իր սերն (acc) ինձ (dat) խոստովանեց: He confessed his love to me.
նվիրել to give (a gift)	Մարոյին (dat) ծաղիկներ (acc) նվիրեցի: I gave Maro flowers.
պատմել to tell	Այս լուրը (acc) նրան (dat) չպատմեա: Don't tell him this news.
վերադարձնել to return	Ապրանքը (acc) վաճառողին (dat) վերադարձրի: I returned the merchandise to the salesperson.
տալ to give	Տո՛ւր ինձ (dat) հույս (acc): Give me some hope!
ցանկանալ to wish	Քեզ (dat) լավագույնն (acc) եմ ցանկանում: I wish you the best.
ուղարկել to send	Աննային (dat) նամակ (acc) ուղարկեցի: I sent Anna a letter.
ուղղել to address	Նամակս (acc) ուղղում եմ ընտանիքիս (dat): I address my letter to my family.

Verbs requiring the ablative:

անջատել to detach	Միտքդ նրանից (abl) անջատի՛ր: Detach your mind from him/her!
բաժանել to separate	Զորը թացից (abl) բաժանեցին: They separated the dry from the wet.

<i>բաղկանալ to consist</i>	Գիրքը բաղկացած է տաս էջից (abl); <i>The book consists of ten pages.</i>
<i>զանգատվել to complain</i>	Զգանգատվե՛ս ոչ մեկից: <i>Do not complain about anybody.</i>
<i>գողանալ to steal</i>	Ինձանից (abl) <i>չատ բան գողացան:</i> <i>They stole a lot from me.</i>
<i>դադարել to cease</i>	Նա դադարեց գողոթյուն ունենալուց (abl); <i>He ceased to exist.</i>
<i>դժգոհել to complain</i>	Դժգոհո՞ւմ ես քո կյանքից: <i>Do you complain about your life?</i>
<i>դողալ to shiver</i>	Ցրտից գողում եմ: <i>I shiver with cold.</i>
<i>զրկել to deprive</i>	Մի՛ գրկիր քեզ ուսելիքից: <i>Don't deprive yourself of food!</i>
<i>զգուշանալ to beware</i>	Այս շնից (abl) <i>զգուշացի՛ր:</i> <i>Beware of this dog!</i>
<i>խնդրել to ask</i>	Քեզնից (abl) <i>ի՞նչ խնդրեցի:</i> <i>What did I ask you?</i>
<i>խուսափել to avoid</i>	Բոլորը նրանից (abl) <i>խուսափում են:</i> <i>Everybody avoids him.</i>
<i>հեռանալ to go away</i>	Հայրենիքիցս (abl) <i>հեռացել եմ:</i> <i>I left my fatherland.</i>
<i>հրաժարվել to resign</i>	Պաշտոնիցդ (abl) <i>հրաժարվեցի՞ր:</i> <i>Did you resign from your job?</i>
<i>հոգնել to get tired</i>	Աշխատանքիցս (abl) <i>հոգնեցի:</i> <i>I got tired of my work.</i>
<i>պոկել to tear</i>	Այստեղից (abl) <i>մի կտոր պոկի՛ր:</i> <i>Tear a piece from here!</i>
<i>վախենալ to fear</i>	Մի՛ վախեցիր այդ մարդկանցից (abl); <i>Do not fear those people!</i>
<i>տառապել to suffer</i>	Տառապում է անքնությունից (abl); <i>He/she suffers from insomnia.</i>
<i>ձանձրանալ to get fed up</i>	Ձանձրացա այս աղմուկից (abl); <i>I got fed up with this noise.</i>
<i>փախչել to escape</i>	Ճակատագրից (abl) <i>չես փախչի:</i> <i>You cannot escape destiny.</i>
<i>քարանալ to be petrified</i>	Վախից (abl) <i>քարացա:</i> <i>I was petrified with fear.</i>
<i>օգտվել to profit</i>	Օգտվի՛ր լավ եղանակից (abl); <i>Profit from the nice weather!</i>

Adjectives and adverbs requiring the ablative:

<i>ազատ free</i>	Ամեն պարտականությունից (abl) <i>ազատ է:</i> <i>He is free of any duty.</i>
<i>զաղտնի secretly</i>	Ինձնից (abl) <i>զաղտնի գործեցիր:</i> <i>You acted secretly from me.</i>
<i>գոհ satisfied</i>	Ձեր կյանքից (abl) <i>գո՞հ եք:</i> <i>Are you satisfied with your life?</i>
<i>դժգոհ unhappy</i>	Վիճակից (abl) <i>դժգոհ ենք:</i> <i>We are unhappy with the situation.</i>
<i>զուրկ devoid</i>	Նա զգացումներից (abl) <i>զուրկ է:</i> <i>He/she is devoid of feelings.</i>
<i>թույլ weak</i>	Օտար լեզուներից (abl) <i>թույլ եմ:</i> <i>I am weak in foreign languages.</i>
<i>կտրված cut off</i>	Կյանքից (abl) <i>կտրված ենք:</i> <i>We are cut off from life.</i>
<i>հեռու far</i>	Ձեր տունը մեզնից (abl) <i>հեռու չէ:</i> <i>Your house is not far from us.</i>
<i>հոգնած tired</i>	Ամեն ինչից (abl) <i>հոգնած եմ:</i> <i>I am tired of everything.</i>
<i>տարբեր different</i>	Մեկը մյուսից (abl) <i>տարբեր է:</i> <i>One is different from the other.</i>

Verbs requiring the instrumental:

- բավարարվել** to content oneself **Մենք միշտ քչով** (ins) **բավարարվում ենք:**
We always content (ourselves) with little.
- գոհանալ** to be satisfied **Բոլորն էլ գոհացան արդյունքներով** (ins):
Everybody was satisfied with the results.
- հիանալ** to admire **Հիանում եմ քեզնով** (ins): *I admire you.*
- զարդարել** to decorate **Համազգեստդ զարդարել ես շքանշաններով** (ins):
You have decorated your uniform with medals.
- զբաղվել** to occupy oneself **Ինչո՞վ** (ins) **ես զբաղվում:** *What is your occupation?*
- լցնել** to fill **Սիրտս լցրեցիր վախով** (ins): *You filled my heart with fear.*
- մխիթարվել** to console oneself **Մխիթարվելու են իրենց զավակներով** (ins):
They will console themselves with their children.
- սնվել** to nourish oneself **Ինչո՞վ** (ins) **ես սնվում:** *With what do you nourish yourself?*
- հպարտանալ** to take pride **Կան ազգեր, որ հպարտանում են իրենց փառապանծ
անցյալով** (ins):
There are nations that take pride in their glorious past.
- ուրախանալ** to rejoice **Հայրս ուրախանում էր իր որդիների հաջողություններով** (ins):
My father was rejoicing over the success of his sons.
- ծածկվել** to cover oneself **Դաշտերը ծածկվեցին ձյունով** (ins): *The fields were covered
with snow.*

Adjectives requiring the instrumental:

- հարուստ** rich **Հողը հարուստ է մետաղներով** (ins): *The soil is rich in metals.*
- հպարտ** proud **Հպարտ եմ քեզանով** (ins): *I am proud of you.*
- լեցուն** full **Ծնողների սիրտը միշտ լեցուն է սիրով** (ins): *The hearts of par-
ents are always full of love.*
- լի** full **Կյանքը լի է անակնկալներով** (ins): *Life is full of surprises.*
- նշանավոր** famous **Քաղաքը նշանավոր է իր ճարտարապետությունով** (ins): *The city is
famous for its architecture.*
- հզի** full, pregnant **Պատմության ներկա շրջանը հզի է վտանգներով** (ins): *The pres-
ent period of history is full of dangers.*
- օժտված** gifted **Օժտված ես ինտելլեկտով** (ins): *You are gifted with intelligence.*

VII WORD FORMATION

Two-word compounds

Armenian has a great number of two-word compounds, a pair of words with a fixed meaning. These are idiomatic expressions unique to Armenian and widely used as intensifiers. They are written in open form, chiefly connected by the coordinating conjunctions *ու* or *և* (see the notes on pp. 5 and 255).

EXAMPLES:

դեղ ու դարման *remedy* (literally: *medicine and cure*)
խաղ ու պար *child's play* (literally: *game and dance*)
լուռ ու մունջ *silent* (literally: *quiet and taciturn*)
ողջ ու առողջ *wholesome* (literally: *alive and healthy*)
ուժ ու կորով *strength* (literally: *power and vigor*)
խելք ու միտք *cleverness* (literally: *brain and thought*)
հոգս ու ցավ *sorrow* (literally: *worry and pain*), etc.

The elements of these compounds are equal in status and both are stressed. However, they are pronounced as one complex word with a rising intonation towards the second component. Hence the reduction of some of these expressions into one word.

EXAMPLES:

լացուկոծ *lamentation* from *լաց ու կոծ* (*crying and deploring*)
տունտեղ *possessions* from *տուն ու տեղ* (*house and place*)
առուծախ *dealings* from *առ ու ծախ* (*take and sell*)
ուղնուծուծը *pith, core* from *ուղ(ն) ու ծուծ(ը)* (*brain and marrow*)
կարգուկանոն *orderliness* from *կարգ ու կանոն* (*order and rule*), etc.

When used in everyday speech, conjunctions are often left out, and many two-word compounds established themselves in writing with a hyphen.

EXAMPLES:

հագած-կապած *all decked out* (literally: *dressed-fixed*)
անթիվ-անհամար *numerous* (literally: *innumerable-numberless*)
աղմուկ-աղաղակ *brouhaha* (literally: *noise-screaming*), etc.

As the examples illustrate, the components of such compounds are synonymous or close in meaning. There are, however, some formations whose components have the opposite meaning.

EXAMPLES:

Թաց ու չոր *diverse* (literally: *wet and dry*)
աջ ու ձախ *left and right* (literally: *right and left*)
գիշեր ու ցերեկ *all day long* (literally: *night and day*), etc.

VIII PRONUNCIATION

Interjections

Armenian everyday conversation abounds in interjections, marginal items of speech that carry various meanings but function alone and are not part of a sentence structure. These are short linguistic units that are emotive and situational, express a lot using mostly just one syllable consisting of a few sounds. Sometimes they can, however, be longer than one syllable. Armenian interjections can be grouped into four types that carry out various functions.

- 1) To convey strong emotion: **օ՛** [o!], **ա՛** [a!], **օ՛յ** [oy!], **ո՛ւյ** [uy!], **վա՛յ** [vay!], **ջա՛ն** [jan!], **պա՛հ** [pah!], etc.

Due to the difference of the socio-cultural settings in which the two languages, English and Armenian, function, none of these Armenian interjections can be exactly translated into English. Therefore, some common Armenian interjections from the first group will be listed here according to the various emotions they express.

- a) happiness: **ջա՛ն** [jan!], **ուխա՛յ** [ukhaya!], **օ՛հ** [oh!], **ախ՛** [akh!], etc.
 b) surprise: **օ՛հ** [oh!], **օհո՛** [oho!], **պա հո՛** [pa ho!], **բա՛** [ba!], **վա՛հ** [vah!], etc.
 c) grief, anxiety: **վո՛ւյ** [vuy!], **վո՛ւշ** [vush!], **ամա՛ն** [aman!], **վա՛յ** [vay!], **ախ՛** [akh!], etc.
 d) disgust: **փո՛ւ** [p^hu!], **ի՛հ** [ih!], **ո՛ւհ** [uh!], **թո՛յ** [t^hyu!], **թո՛ւ** [t^hu!], etc.
 e) discontent: **օ՛հ** [oh!], **է՛հ** [eh!], **օ՛ֆ** [of!], **հո՛** [hə!], etc.
 f) reproach: **այ-այ-այ՛** [ay-ay-ay!], **էհե՛յ** [ehey!], **ը՛հ** [əh!], **ախ՛** [akh!], etc.
 g) regret: **ավա՛ղ** [avagh!], **վախ՛** [vakh!], **էխ՛** [ekh!], **ախ՛** [akh!], etc.

The special intonation that accompanies each of these interjections is crucial. As the examples **ախ՛** [akh!] or **օ՛հ** [oh!] illustrate, depending on intonation, some interjections can express various emotions.

- 2) To catch the attention a) of a person in general: **ո՛վ** [ov!], **է՛յ** [ey!], **հե՛** [he!], **հե՛յ** [hey!], **էհե՛յ** [ehey!], b) of a man **տո՛** [to!], **ծո՛** [tso!], **արա՛** [ara!], c) of a woman **քա՛** [k^ha!], **աղջի՛** [aghch^hi!], etc. Most of these interjections belong to a lower register of everyday speech and sound at times vulgar.
 3) To incite animals to action or to get their attention, such as to call a) chickens and birds: **յո՛ւ-յո՛ւ** [ju-ju!], b) cats: **փիսի-փիսի** [pisi-pisi!], **փիշի-փիշի** [piṣhi-piṣhi!]; to frighten away animals, such as a) cats: **փիշի** [p^hiṣht!], b) chickens, birds, and flies: **քա՛** [k^həṣha!], to provoke a dog to attack someone **քը՛ս-քը՛ս** [k^həs-k^həs!], etc.
 4) To imitate natural sounds of animals and things, i.e. onomatopoeic words: **հա՛ֆ-հա՛ֆ** [haf-haf!] (dog), **ծիվ-ծիվ** [tṣiv-tṣiv!] (bird), **միաո՛ւ** [miau!] (cat), **ծուղըղըղ** [tṣughruḡhu!] (rooster), **բը՛զզ** [bəz!] (bee), **չըր՛խ** [ç^hərəkḫk!] (shutting door), **խը՛շշ** [kḫəṣḫṣh!] (running water), etc.

IX ORTHOGRAPHY

Capitalizing words

1. As in English, Armenian capitalizes the first word in a sentence, quotation, or verse, and the first letter of proper names:

Արմեն *Armen*
Երևան *Yerevan*
Կիպրոս *Cyprus*

2. Religious terms are also capitalized:

Աստված *God*
Տիրամայր *Mother of our Lord*
Տեր *Lord*

3. In compound proper names, all names start with capital letters:

a) official names of countries

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ *United States of America*
Հայաստանի Հանրապետություն *Republic of Armenia*
Ռուսաստանի Դաշնություն *Russian Federation*
Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետություն *German Federal Republic*

b) names of people

Ալեքսանդր Սերգեևիչ Պուշկին *Alexander Sergeyevich Pushkin*
Ջորջ Բուշ Կրտսեր *George Bush Junior*
Ջորջ Նոել Գորդոն Բայրոն *George Noel Gordon Byron*
Հո Շի Մին *Ho Shi Min*

c) geographic names consisting of separate proper names

Էլզաս-Լոթարինգիա *Alsace-Lorraine*
Մեծ Մասիս *Grand Massis* (mountain of Ararat)
Ադիս Աբեբա *Addis Ababa*
Փոքր Ասիա *Asia Minor*

d) churches and other sacred locations that contain the name **Սուրբ** *Saint*

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին *Holy Sea of St. Etchmiadzin*
*Ախթամար Սուրբ Խաչ Եկեղեցի** *Aghtamar Holy Cross Church*
*Սուրբ Գևորգ վանք** *St. George Monastery*

* See next page, section 4. a).

4. In compound proper nouns, only the first word is capitalized, while specifying common nouns are not. **EXAMPLES:**

a) names of geographic locations

Ստավրոպոլի երկրամաս Stavropol territory

Սև ծով Black Sea

Սևանա լիճ Sevan Lake

b) modern and historical names of states, provinces and districts of countries

Բյուզանդական կայսրություն Byzantine Empire

Կիլիկիայի հայկական թագավորություն Armenian Kingdom of Cilicia

Հայաստանի առաջին հանրապետություն Armenia's First Republic

5. Names of internationally or nationally known prizes, awards, and medals

Նոբելյան մրցանակ Nobel Prize

Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի շքանշան St. Mesrop Mashtots Medal

Հայրենիքի շքանշան Fatherland Medal

6. Names of international organizations, unions, and institutions

Միավորված ազգերի կազմակերպություն Organization of the United Nations

Խաղաղության համաշխարհային խորհուրդ International Peace Council

Ազգերի լիգա League of Nations

7. Names of festivities

a) officially celebrated national and international days

Մարտի ութը 8th of March (International Women's Day)

Անկախության օր Day of Independence

Նոր տարի New Year

b) officially celebrated religious festivities

Սուրբ ծննդի տոն Christmas Day (literally: Day of the Holy Birth)

Զատիկի տոն Easter Feast

Ավագ ուրբաթ Good Friday

8. Names of major events in history

Առաջին համաշխարհային պատերազմ First World War

Մեծ եղեռն The Armenian Genocide (Literally: The Great Disaster)

Դիմադրության շարժում Resistance Movement

Ֆրանսիական մեծ հեղափոխություն (1789–1794 թթ.) The Great French Revolution

X EXERCISES

1. Combine words from the left column with appropriate words from the right column.

a. Սոնիկ, ուզո՞ւմ ես	Հատուկ ծրագիր ունե՞ք:
b. Ի՞նչ պիտի նախընտրեիր՝	ձեզ հաջողություն եմ մաղթում:
c. Մի լավ գյուղ գիտե՞մ	ձեզ:
d. Տիկին Ալիս,	գյուղո՞ւմ ապրել, թե՞ քաղաքում:
e. Այս օրերին դուք	այս ամառ ի՞նչ եք անելու:
f. Սիրով կընկերանամ	հետս թատրոն գնալ:
g. Ուր էլ գնաք,	գետի ափին:

2. Form mini-dialogues according to the patterns in a, b, c, and d. Replace the items թատրոն/կինո with գյուղ/քաղաք, անտառ/լեռ, մարզանք/պտույտ, թանգարան/խանութները, etc.

- a. A. Ո՞ւր ես գնալու:
B. Դեռ չեմ որոշել: Կա՞մ թատրոն եմ գնալու, կա՞մ էլ կինո:
- b. A. Թատրոն էիր գնացել:
B. Ո՛չ, թատրոն չատ չեմ գնում. կինոյից եմ գալիս:
- c. A. Ուզո՞ւմ ես ինձ հետ կինո կամ թատրոն գնալ:
B. Ո՛չ կինո եմ սիրում գնալ, ո՛չ էլ թատրոն:
- d. A. Ո՞ւր գնանք, կինո՞, թե՞ թատրոն:
B. Կինոյից էլ, թատրոնից էլ հոգնել եմ: Տանն եմ մնալու:

3. Transform the active into the passive voice.

- a. Արևը այրեց երեսս: Երեսս արևից միշտ այրվում է:
- b. Չեմ կարող դուռը բացել: Դուռը չի ...
- c. Դասախոսը ուսանողին քննեց: Ուսանողները դասախոսի կողմից ...
- d. Անձրևը փողոցները մաքրում է: Փողոցները անձրևից ...
- e. Լավ օրերը հիշում եմ: Լավ օրերը միշտ ...
- f. Այստեղից լավ եմ լսում: Այստեղից լավ ...
- g. Անունդ այսպե՞ս ես գրում: Չգիտեի, որ անունդ այսպես ...

4. Build sentences according to the pattern.

- Երգողը նա է, ով երգում է:
- Գրողը նա է, ...
- Կարդացողները նրանք են, ովքեր ...
- Խոսողները ...
- Նկարողները ...
- Լսողը ...

5. Complete the following sentences according to the pattern.

- Ուզածներս այն բաներն են, որ ուզեցի:
- Գրածներս այն բաներն են, որ ...
- Չասածներս այն բաներն են, որ ...
- Չլսածներդ ...
- Ձեր ունեցածները ...
- Ձեր նվիրածները ...

6. Complete the following sentences according to the pattern.

- Չգրածս այն է, որ չեմ գրել:
- Չկերածդ այն է, որ ...
- Չուզածը ...
- Չլսածս ...
- Չունեցածս ...
- Չկարդացածդ ...

7. Answer the questions with a negative response. Follow the pattern.

- Ե՞րբ ես այս նվերը տալու: Երբ նրան տեսնեմ, կտամ: (նրան, տեսնել)
- Ե՞րբ ճաշեցիք: Երբ ... (բոլորը, գալ)
- Ե՞րբ ես Աննային ասելու: Երբ ... (Աննա, հանդիպել)
- Ե՞րբ էք կարկանդակը կտրելու: Երբ ... (հյուրերը, հավաքվել)
- Ե՞րբ ես այդ մարդու հետ ծանոթացել: Երբ ... (գնացք, ճամփորդել)
- Ե՞րբ սկսվեց ձեր ընկերությունը: Երբ ... (համալսարան, սովորել)
- Ե՞րբ հասկացար, թե ինչ պատահեց: Երբ ... (նամակ, ստանալ)

8. Link the two clauses to each other by using one the following conjunctions:

(որովհետև, քանի որ, թեև, որպեսզի, չնայած որ, երբ)

- Դասի չգնացի: Հիվանդ էի: Դասի չգնացի, որովհետև հիվանդ էի:

- b. Գիրքը գնեցի: Դրամ չունեի:
- c. Շտապեցինք: Չէինք ուզում ուշանալ:
- d. Անձրևում էր: Դուրս եկանք տնից:
- e. Դասը վերջացավ: Բոլոր երեխաները բակ գնացին խաղալու:
- f. Շատ ցուրտ էր: Նա վերարկու չէր հագել:
- g. Այս ճաշը չեմ սիրում: Ուտում եմ:

9. Translate into Armenian.

- a. Know what you say.
- b. What you see you believe.
- c. He who searches finds.
- d. He who has no money eats what he finds.
- e. What will happen will happen.
- f. He is not somebody who would forget.

10. How would you say it in Armenian?

- a. Ask a friend what his/her plans are for the next day/weekend/summer.
- b. Invite a friend to spend some time with you.
- c. Offer your friend some choices of places to go with you.
- d. Agree to join a friend on a trip.
- e. Politely decline to go with a friend to the theater. Give reasons why you cannot go.
- f. Ask your instructor whether he/she can explain to you the use of an Armenian word.

11. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Նամակ գրողը ո՞վ է:
- b. Նամակը ո՞ւմ է ուղղված:
- c. Որտե՞ղ է ապրում Վահանը:
- d. Որտե՞ղ են ապրում Վահանի տատիկն ու պապիկը:
- e. Ինչո՞ւ մինչև հիմա Վահանը նամակ չէր գրում տատիկին:
- f. Վահանը ե՞րբ է գյուղ գնալու:
- g. Ի՞նչ է տոնելու Վահանը գյուղում:
- h. Որտե՞ղ ես սիրում ապրել, գյուղո՞ւմ, թե՞ քաղաքում:

XI PROVERBS

Գյուղացու փորը քաղաքացու հացով չի կշտանա:
A peasant's stomach cannot be sated with a townsman's bread.

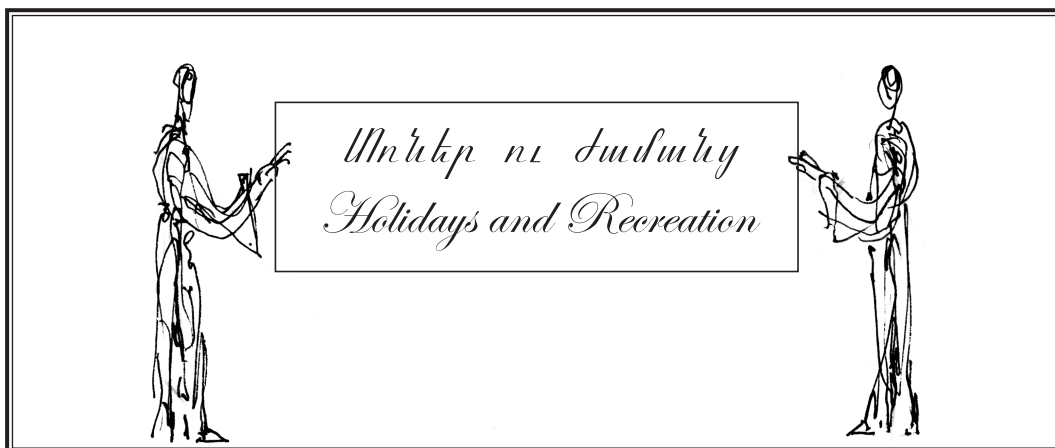
Գյուղացու մեջքը որ շիտակ եղավ, ցանածը ծուռ կբուսնի:
If a peasant's back is straight, his harvest will be crooked.

Կարկուտը ծեծած տեղն է ծեծում:
The hail hits more the spot that it hit before.

Ուրիշի համար փոս փորողը ինքը մեջը կընկնի:
He who digs a pit for someone else will fall into it himself.

Տաշած քարը գետնին չի մնա:
A polished stone won't remain on the ground for long.

Unit 12

On the Agenda ...

<i>Speech Acts in Dialogues:</i>	Discussing news	276
<i>Vocabulary:</i>	Media and news	280
<i>Grammar:</i>	SYNTAX: Direct and indirect speech	282
<i>Armenian-English Contrasts:</i>	Nominalizations in Armenian	285
<i>Word formation:</i>	Reduplication in Armenian	288
<i>Pronunciation:</i>	Double consonants	291
<i>Orthography:</i>	Rendering English words into Armenian	293

UNIT 12

I DIALOGUES

1. *A and B are fellow students. A is back from a study trip to Armenia.*

- A. *Բարի վերադարձ:*
[Bari veradartʰ]
- Welcome back!
- Ինչպե՞ս էր Հայաստանում:*
[Inçh^h pes er Hayastanum?]
- How was Armenia?
- B. *Հիանալի՛ էր: Ամեն ինչ կպատմեմ:*
[Hianali er. Amen inçh^h k^əpatmem]
- It was wonderful. There's a lot to tell.
- Բայց նախ ասա՛ այստեղ ի՞նչ կա-չկա:*
[Baytʰ nakh asa, aystegh inçh^h ka-çh^h əka?]
- But first tell me, what's new here?
- A. *Լսե՞լ ես վերջին նորությունը:*
[L^əsel es verçh^h in norut^h yunə?]
- Have you heard the latest news?
- B. *Ի՞նչ նորություն:*
[Inçh^h norut^h yun?]
- What's new?
- A. *Համալսարանն օրենքները փոխել է:*
[Hamalsarann orenk^h nerə p^h okhəl e]
- The university has changed its rules.
- Այլևս ուսման վարձ չկա:*
[Aylev^əs usman vartʰ^h çh^əka]
- There are no more tuition fees.
- B. *Իսկապե՞ս:*
[Iskapes?]
- Really?
- A. *Այո՛: Բոլոր ուսանողները*
[Ayo! Bolor usanoghnerə]
- All students will receive a
- Համալսարանից թոշակ են ստանալու:*
[hamalsaraniçh^h t^h oshak en stanalu]
- scholarship from the university.
- B. *Ի՞նչ լավ լուր է!*
[Inçh^h lav lur e!]
- That's great news!
- A. *Եվ գիտե՛ս՝ այլևս քննություններ*
[Yev gites aylev^əs k^h ənnut^h yunner]
- And, you know, there will be no
- չեն լինելու, ոչ էլ թվանշաններ:*
[çh^h en linelu, voçh^h el t^h əvanəshanner]
- exams or grades anymore.
- B. *Ի՞նչ ես ասում. անհավատալի է:*
[Inçh^h es asum? Anhavatali e]
- Don't tell me! That's unbelievable!

UNIT 12

- A. **Փոխանակ նրանք մեզ քննելու,**
[P^h okh^hanak n^orank^h mez k^h ʔnnelu,]
մենք ենք գնահատելու դասախոսներին:
[menk^h enk^h g^onahatelu dasakhosnerin]
- Instead of them examining us,
we will evaluate the professors.
- B. **Չեմ կարող ասածիդ հավատալ:**
[Ch^h em karogh asatsit havatal]
- I can't believe what you're saying.
- A. **Ո՞վ ասաց, որ հավատաս:**
[Ov asats^h, vor havatas?]
- Who said you should believe it?
- Այսօր ապրիլի մեկն է:**
[Aysor aprili mekn e]
- Today is April Fool's Day.
- 2. A and B be are neighbors. They are clearing up a misunderstanding.**
- A. **Ոչ մեկին բան չասես, բայց**
[Voch^h mekin ban ch^h ases, bayts^h]
քեզ գաղտնիք ունեմ ասելու:
[k^h ez gakh^htnik^h unem aselu]
- Don't tell anybody, but
I have a secret to share with you.
- B. **Վստահիր ինձ, խոստանում եմ լռել:**
[V^ostahir indz, kh^hostanum em l^orel]
- Trust me, I promise to keep quiet.
- A. **Գիտե՞ս, որ մեր հարևանը գող է:**
[Gites, vor mer harevanə gogh e?]
- Do you know that our neighbor is a thief?
- B. **Ո՞վ, Հովիկը: Քեզ ո՞վ ասաց:**
[Ov, Hovikə? K^h ez ov asats^h?]
- Who, Hovik? Who told you?
- A. **Աչքովս տեսա:**
[Ach^h k^h ov^os tesa]
- I saw it with my own eyes.
- B. **Ի՞նչ տեսար:**
[Inch^h tesar?]
- What did you see?
- A. **Տեսա նրան գողուլթյուն անելիս:**
[Tesa n^oran gokhut^h yun anelis]
- I saw him stealing.
- B. **Չեմ հավատում: Նա մեր մոտ ընկերն է:**
[Ch^h em havatum. Na mer mot ənkern e]
- I don't believe it. He's a close friend of ours.
- A. **Երեկ գիշեր, երբ տանը չէիք,**
[Yerek gisher, yerp^h tanə ch^h eyik^h,]
- Last night, when you weren't home,
ձեր բնակարանից թաքուն դուրս եկավ
[dzer b^onakaranits^h t^h ak^h un durs yekav]
- he sneaked out of your apartment

UNIT 12

- խոշոր մի պարկով:*
[kʰoʃʰor mi parkov] with a big bag.
- B. *Մխալվում ես:*
[Sʰəxʰalvum es] You are mistaken.
- Երեկ գիշեր մենք տանն էինք*
Yerek gish'er menk^h tann eyink^h] Last night we were at home
- և մաքրում/թյուն էինք անում:*
[yev mak^hrut^hyun eyink^h anum] and we were cleaning up.
- Իսկ Հովիկը մեզ օգնում էր:*
[isk Hovikə mez ok^hnum er] And Hovik was helping us.
- A. *Իսկ պարկը:*
[Isk parkə?] And what about the bag?
- B. *Պարկը մեր աղբն էր, որ*
[Parkə mer akʰp^hn er, vor] The bag was our trash, which
- Հովիկը տանում էր թափելու:*
[Hovikə tanum er t^hap^helu] Hovik was taking out.

II TEXT

ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ ԹԻԹԵՌՆԻԿԸ

Ո՛վ չի ճանաչում էֆեմեր թիթեռնիկին, այն շնորհալի թիթեռնիկին, որն ամառային գիշերներին գալիս է, ձեր լապտերի շուրջը բացուխուսի անում իր թեթև թևերը: Նա ապրում է ամենից կարճատև ու ամենից գեղեցիկ կյանքով, որ կարելի է պատկերացնել: Ճաշակելիք չունի, չի կարող ուտել, մի քանի ժամից մեռնելու է. բայց մեռնելու է ամենից բնական, ամենից իդեալական մահով՝ առանց ծերանալու, առանց հիվանդանալու, առանց ցավ զգալու ... : Երջանի՛կ թիթեռնիկ. սննդի կարիք չունի, որովհետև ստամոքս չունի. կյանքի հոգս չունի, որովհետև նրա ժամերը հաշվված են: Իր միակ զբաղմունքը սերն է. նա բարձրանալու է դեպի երկինք՝ իր նման վաղամեռիկ թիթեռնիկ գտնելու: Ու սիրելու է, մեռնելու է՝ իրեն նվիրելով ... Նա իրականացնելու է բանաստեղծի երազը՝ ծնվել, սիրել, մեռնել ...

(Ըստ Ռուբեն Սևակի)

UNIT 12

III NEW WORDS AND EXPRESSIONS

վաղամեռիկ	[vaghamerik]	<i>prematurely dying</i>
թիթեռնիկ	[tʰitʰeɪnik]	<i>butterfly</i>
չնորհալի	[ʃhʰnorhali]	<i>graceful</i>
լապտեր	[lapter]	<i>lantern</i>
չուրջը	[ʃhurjə]	<i>around</i>
բացուխուժի անել	[batʃʰukʰupʰanel]	<i>to flutter</i>
թեթև	[tʰetʰev]	<i>light, not heavy</i>
կարճատև	[karchatev]	<i>short-lived</i>
կյանք	[kyankʰ]	<i>life</i>
պատկերացնել	[patkeratʃʰʰanel]	<i>to imagine</i>
ճաշակելիք	[chashakelikʰ]	<i>sense of taste</i>
մեռնել	[meɪnel]	<i>to die</i>
բնական	[bʰnakan]	<i>natural</i>
մահ	[mah]	<i>death</i>
ծերանալ	[tseranal]	<i>to grow old</i>
առանց	[arantʃʰ]	<i>without</i>
հիվանդանալ	[hivandal]	<i>to get sick</i>
ցավ զգալ	[tʃʰav ʰzgal]	<i>to feel pain</i>
երջանիկ	[yerjanik]	<i>happy</i>
սնունդ	[sʰnund]	<i>nutrition</i>
կարիք	[karikʰ]	<i>need</i>
ստամոքս	[stamokʰs]	<i>stomach</i>
հոգս	[hokʰs]	<i>worry</i>
որովհետև	[vorovhetev]	<i>because</i>
հաշված	[hasʃvatʃ]	<i>counted</i>
միակ	[miak]	<i>the only</i>
զբաղմունք	[ʰzbagʰmunkʰ]	<i>occupation</i>
սեր	[ser]	<i>love</i>
բարձրանալ	[bartʃʰranal]	<i>to rise</i>
երկինք	[yerkinkʰ]	<i>sky</i>
գտնել	[gʰtnel]	<i>to find</i>
նվիրել	[nʰvirel]	<i>to dedicate</i>
իրականացնել	[irakanatʃʰʰanel]	<i>to fulfill, to realize</i>
բանաստեղծ	[banastegʰtʃ]	<i>poet</i>
երազ	[yeraz]	<i>dream</i>
ծնվել	[tʃʰnvel]	<i>to be born</i>

UNIT 12

IV THEMATIC GROUP OF WORDS

ՄԱՄՈՒԼ ԵՎ ԼՈՒԻՐԵՐ	[Mamul yev lurer]	MEDIA AND NEWS
ծանուցում(ներ)	[tʃanuts ^h um(ner)]	<i>advertisement(s)</i>
վերլուծություն	[verlutʃut ^h yun]	<i>analysis</i>
հայտարարել	[haytararel]	<i>(to) announce</i>
հայտարարություն	[haytararut ^h yun]	<i>announcement</i>
հոդված	[hodvats]	<i>article</i>
հեղինակ	[heghinak]	<i>author</i>
չնորհանդես	[ʃh ^ə norhandes]	<i>book presentation</i>
գրախոսություն	[g ^ə rakʃosut ^h yun]	<i>book review</i>
վերջին լուրեր	[verçh ^h in lurer]	<i>latest news</i>
քննադատություն	[k ^h ^ə nnadatut ^h yun]	<i>criticism</i>
փաստագրական	[p ^h astagrakan]	<i>documentary</i>
խմբագրական	[k ^h ^ə mbagrakan]	<i>editorial</i>
գլխավոր խմբագիր	[g ^ə lk ^h avor k ^h ^ə mbagir]	<i>editor-in-chief</i>
հարցազրույց	[harts ^h az ^ə ruyts ^h]	<i>interview</i>
լրագրող	[l ^ə ragrogh]	<i>journalist</i>
երաժշտություն	[yerazh ^ə ʃhut ^h yun]	<i>music</i>
հաղորդագրություն	[haghorth ^h agrut ^h yun]	<i>bulletin</i>
հաղորդել	[haghorth ^h el]	<i>(to) report</i>
համակարգիչ	[hamakark ^h ich ^h]	<i>computer</i>
թղթակից	[t ^h ^ə k ^h t ^h akits]	<i>correspondent</i>
թղթակցել	[t ^h ^ə k ^h t ^h akts ^h el]	<i>(to) correspond</i>
թղթակցություն	[t ^h ^ə k ^h t ^h akts ^h ut ^h yun]	<i>correspondence</i>
սևագրություն	[sevagrut ^h yun]	<i>draft</i>
էլեկտրոնային նամակ	[elektronayin namak]	<i>e-mail</i>
խորագիր	[k ^h horagir]	<i>headlines</i>
տեղեկություն	[teghekut ^h yun]	<i>information</i>
համացանց	[hamats ^h ant ^h]	<i>internet</i>
հանդես	[handes]	<i>journal, magazine</i>
նամակ(ներ)	[namak(ner)]	<i>letter(s)</i>
դասախոսություն	[dasak ^h osut ^h yun]	<i>lecture</i>
ձեռագիր	[dzeragir]	<i>manuscript</i>

UNIT 12

լրագիր	[l ^o ragir]	<i>newspaper</i>
օրաթերթ	[orat ^h ert ^h]	<i>newspaper (daily)</i>
ամսագիր	[amsagir]	<i>newspaper (monthly)</i>
շաբաթաթերթ	[shap ^h at ^h at ^h ert ^h]	<i>newspaper (weekly)</i>
վեպ	[vep]	<i>novel</i>
պարբերաթերթ	[parberat ^h ert ^h]	<i>periodical</i>
բանաստեղծություն	[banasteghtsut ^h yun]	<i>poem</i>
բանաստեղծ	[banasteghts]	<i>poet</i>
քաղաքական տեսություն	[kaghak ^h akan tesut ^h yun]	<i>political review</i>
տպիչ	[t ^o pic ^h]	<i>printer</i>
մամուլ	[mamul]	<i>press</i>
մամուլի տեսություն	[mamuli tesut ^h yun]	<i>press review</i>
մամուլի հաղորդագրություն	[mamuli haghortagrut ^h yun]	<i>press release</i>
տպարան	[t ^o paran]	<i>printery</i>
տպագրատուն	[t ^o pagraturun]	<i>printing press</i>
ծրագիր	[ts ^o ragir]	<i>program</i>
հրատարակություն	[hratarakut ^h yun]	<i>publication</i>
հրատարակիչ	[hratarakich ^h]	<i>publisher</i>
հրատարակչություն	[hratarakch ^h ut ^h yun]	<i>publishing house</i>
ռադիո	[radio]	<i>radio</i>
ընթերցող	[ont ^h erts ^h ogh]	<i>reader</i>
խմբագրություն	[kh ^o mbagrut ^h yun]	<i>edition, editor's office</i>
տեղեկագրություն	[teghkekagrut ^h yun]	<i>report</i>
երգիծաբանություն	[yergitsabanut ^h yun]	<i>satire</i>
նստաշրջան	[n ^o stash ^o rjan]	<i>session</i>
հաղորդավար	[haghort ^h avar]	<i>speaker (radio, tv)</i>
ճառ	[ch ^o ar]	<i>speech, discourse</i>
հեռախոս	[he ^o rak ^h hos]	<i>telephone</i>
հեռուստատեսություն	[he ^o rustatesut ^h yun]	<i>television</i>
հեռափոխում	[he ^o ras ^o p ^h rum]	<i>televising</i>
կայք	[kayk ^h]	<i>web</i>
կայքէջ	[kayk ^h ej]	<i>website</i>
հեռուստացույց	[he ^o rustats ^h uyt ^h]	<i>TV set</i>
եղանակի տեսություն	[yeghanaki tesut ^h yun]	<i>weather forecast</i>
պատճենահան	[patchenahan]	<i>xerox</i>

UNIT 12

V GRAMMAR

SYNTAX

Direct and indirect speech

Reported speech, i.e. citing something said, written or thought by a person, may be direct or indirect. While direct speech tends to reproduce the exact words of the original, indirect speech conveys the report in the words of the reporter.

To open and close quoted material, Armenian employs its quotation marks «...»: When the reporting clause, such as ‘*He said,*’ precedes the direct speech, it ends with a [.], the Armenian equivalent of an English colon or semicolon:

Քարտուղարուհին ասաց. «Վաղն ընդունելության օր է»:
The secretary said: “Tomorrow we are having an open house.”

When the reporting clause follows the direct speech, it is preceded by a comma and a long dash:

«Այստեղ չի կարելի ծխել», – առարկեց հարևանս:
“You cannot smoke here,” objected my neighbor.

However, when the direct speech is interrupted by the reporting clause, opening and closing quotation marks are used in Armenian only once:

«Մի՛ գնա, – խնդրեց մայրս, – մենք առանց քեզ չենք կարող ապրել»:
“Don’t go,” begged my mother, “we cannot live without you.”

In dialogues, especially when utterances follow each other without interruption, quotation marks are replaced by a long dash. Most of the time, such utterances lack reporting clauses:

–Ո՞ւր ես գնում: “Where are you going?”
–Տուն: “Home.”
–Միշտ այս ժամի՞ն ես վերջացնում: “Do you always finish at this time?”
–Երբեմն նույնիսկ ավելի ուշ: “Sometimes even later.”

As in other languages, transformation from direct to indirect speech entails certain structural changes. Here are the most common ones: When transforming direct speech into indirect speech, the original speaker’s words are reported without quotes, and the two clauses merge, with the reporting clause establishing itself as the main clause and the direct speech into a subordinated clause. The latter is introduced by the conjunctions *որ* or *իհ*. Reported state-

UNIT 12

ments, commands or instructions take *որ*, reported questions (general and special) take *թե*.

1. Direct speech (statement): **Նա ասում է. «Լավ եղանակ է լինելու»:**
He says, "The weather will be fine."
→ Indirect speech: **Նա ասում է, որ լավ եղանակ է լինելու:**
He says that the weather will be fine.
2. Direct speech (command): **Նա մեզ ասաց. «Դուռը բացե՛ք»:**
He told us, "Open the door!"
→ Indirect speech: **Նա մեզ ասաց, որ դուռը բացենք:**
He told us to open the door.
3. Direct speech (general question): **Ես նրան հարցրի. «Տո՞ւն ես գնում»:**
I asked him, "Are you going home?"
→ Indirect speech: **Ես նրան հարցրի, թե տուն է գնում:**
I asked him whether he was going home.
4. Direct speech (specific question): **Նա մտածում էր. «Ո՞վ է այս մարդը»:**
He was thinking: "Who is this man?"
→ Indirect specific question: **Նա մտածում էր, թե ով է այս մարդը:**
He was wondering who this man was.

When the prohibitive imperative is transformed into indirect speech, the prohibitive particle *մի՛* is replaced by the negative prefix *չ-*:

- Direct speech (prohibitive imperative): **Նա երեխային հրամայեց. «Մի՛ խոսիր»:**
He ordered his child: "Don't speak!"
→ Reported prohibitive order: **Նա երեխային հրամայեց, որ չխոսի:**
He ordered his child not to speak."

When direct speech becomes indirect speech, dialogue units undergo certain transformations, to adjust to the reporting and storytelling style.

a) In order to keep the logic of narration intact, adjustments are made in personal pronouns with special consideration as to who the person in the reporting clause is, to whom the latter addresses the direct speech, and what the topic of the conversation is:

- Direct speech: **Քույրս ասաց. «Զա՛նդ տուր ինձ, երբ գործդ վերջացնես»:**
My sister said: "Call me, when you finish your work."
→ Reported speech: **Քույրս ասաց, որ զանդ տամ իրեն, երբ գործս վերջացնեմ:**
My sister told me to call her when I finish my work.

UNIT 12

b) While direct speech must be quoted more or less exactly, the reporter is at liberty to reword the reporting clause and instead of the neutral verbs *ասաց* *he/she said* or *հարցրեց* *he/she asked* to use a wide range of other more expressive verbs: *հետաքրքրվեց* *he/she inquired*, *պահանջեց* *he/she demanded*, *զգուշացնել* *he/she warned*, *զարմացավ* *he/she got surprised*, *հանձնարարեց* *he/she recommended*, etc.

EXAMPLES:

Նա նախազգուշացրեց, որ փոքրիկ սունկը կարող էր թունավոր լինել:
He warned that the small mushroom could be poisonous.

Ոստիկանը պահանջեց, որ բոլորը ազատեն սրահը:
The policeman demanded that everybody free the hall.

Բարեկամս իմ գնալուն առարկեց:
My friend objected to my leaving.

Ես հետաքրքրվեցի, թե որտեղից էր այդքան դրամը:
I wanted to know from where all that money was coming.

c) To align many temporal and local adverbs with the time and place of the reporting, some changes in vocabulary are made. Thus, *այստեղ* *here* in direct speech transforms into *այնտեղ* *there* in reporting speech, or any other exact indication of place, such as *այդ վայրում* *in that place*, *տանը* *at home*, or *փողոցում* *on the street*, etc., as the case may be. Similarly, expressions of time transform:

<i>այսօր</i> <i>today</i>	→ <i>այդ օրը</i> <i>on that day</i>
<i>այս երեկո</i> <i>tonight</i>	→ <i>այդ երեկո</i> <i>on that evening</i>
<i>վաղը</i> <i>tomorrow</i>	→ <i>հաջորդ օրը</i> <i>the next day</i>
<i>երեկ</i> <i>yesterday</i>	→ <i>նախորդ օրը</i> <i>the day before</i>
<i>հիմա</i> <i>now</i>	→ <i>այդ պահին, այն ժամանակ</i> <i>then, at that time</i>
<i>անցյալ շաբաթ</i> <i>last week</i>	→ <i>մի շաբաթ առաջ</i> <i>a week before</i>
<i>սրանից առաջ</i> <i>before this</i>	→ <i>դրանից առաջ</i> <i>before that, etc.</i>

d) In indirect speech, Armenian does not necessarily need to shift tenses in order to go back to the time of the utterance as English normally does:

Direct speech: *Ընկերս հարցրեց. «Ինչպե՞ս ես: Ո՞ւր ես գնում»:*
My friend asked, "How are you? Where are you going?"
→ Indirect speech: *Ընկերս հարցրեց, թե ինչպես եմ և ուր եմ գնում:*
My friend asked how I was and where I was going.

UNIT 12

VI ARMENIAN-ENGLISH CONTRASTS

Nominalizations in Armenian

As we have seen throughout this textbook, Armenian can readily nominalize, i.e. form a noun from words that belong to other word classes than nouns (see adjectives, p. 184, infinitives p. 182, participles p. 237, etc). In all of these cases, nominalized words take markers typical of nouns, such as the definite article *-ը/-ն*, the possessive article *-ս, -դ, -ը/-ն*, etc., the plural ending *-ներ*, and case markers.

- Adjectives:** *կարմիր* red → *կարմիրը* the red one, *կարմիրս* my red one, *կարմրիցս* from my red one, *կարմիրները* the red ones, *կարմիրներս* my red ones, *կարմիրներովս* with my red ones, etc.
- Infinitives:** *կարդալ* to read → *կարդալը* the reading → *կարդալս* my reading (the fact that I am reading), *կարդալդ* your reading (the fact that you are reading), *կարդալուս* (*պատճառով*) (because) of my reading, etc. (see p. 182)
- Participles:** *ուշացող* belated → *ուշացողը* he who is late, *ուշացողները* those who are late, *ուշացողներից* from those who are late, etc.
ասած said → *ասածս* what I have said, *ասածներս* all that I have said, *ասածներիցս* from all what I have said, *ասածներովս* with all that I have said, etc. (see p. 237)
- Pronouns:** *իմ* my → *իմը* mine (singular) → *իմոնք* the mine (plural nominative) [my folks], *իմոնց* to the mine (plural + accusative/dative) [to my folks]; *մեր* our → *մերը* ours, *մերոնք* the ours (plural nominative) [our folks], *մերոնցից* from my/our folks; *քո* your → *քոնը* yours, *քոնից* from yours, etc.
- Demonstrative and indefinite pronouns:** *նույն* (same) → *նույնը* the same, *նույնից* of the same, *նույնով* with the same; *յուրաքանչյուր* each, every → *յուրաքանչյուրը* each one, *յուրաքանչյուրին* to each one, *յուրաքանչյուրից* from each one; *ուրիշ* other → *ուրիշը* the other, *ուրիշները* others (plural); *բոլոր* all → *բոլորը* all of them, *բոլորին* to all, *բոլորից* from all, *բոլորով* with everyone, *բոլորս* all of us, *բոլորդ* all of you, etc.
- Postpositions:** *հետ* with → *հետս* with me, *հետդ* with you, *հետը* with him/her, *հետներս* with us, *հետներդ* with you (plural), *հետները* with them; *մեջ* in → *մեջս* in me, *մեջդ* in you, *մեջը* in him/her, *մեջներս* in us / among us, *մեջներդ* in you / among you (plural), *մեջները* in them / among them; *մոտ* near, next → *մոտս* next to me, *մոտդ* next to you, *մոտը* next to him/her, *մոտներս* next to us, *մոտներդ* next to you (plural), *մոտները* next to them, etc.

UNIT 12

a) Nominalized postpositions with local meaning are widely used as local adverbials:

<i>Postposition</i>	→	<i>Adverbial</i>
<i>առջև</i> <i>in front (of)</i>	→	<i>առջևդ</i> <i>in front of you</i>
<i>դիմաց</i> <i>facing</i>	→	<i>դիմացս</i> <i>facing me</i>
<i>հետև</i> <i>behind</i>	→	<i>հետևդ</i> <i>behind you</i>
<i>վրա</i> <i>on</i>	→	<i>վրաներս</i> <i>on us</i>
<i>դեմ</i> <i>against</i>	→	<i>դեմները</i> <i>opposite them</i>

b) Postpositions with local meaning can be further nominalized in their genitive form:

<i>Postposition</i>	→	<i>Genitive</i>	→	<i>Nominalization</i>
<i>դուրս</i> <i>outside</i>	→	<i>դրսի</i>	→	<i>դրսինը</i> <i>the one outside</i>
<i>ներս</i> <i>inside</i>	→	<i>ներսի</i>	→	<i>ներսինը</i> <i>the one inside</i>
<i>վրա</i> <i>on</i>	→	<i>վրայի</i>	→	<i>վրայինը</i> <i>the one on the top</i>
<i>տակ</i> <i>under</i>	→	<i>տակի</i>	→	<i>տակինը</i> <i>the one underneath</i>
<i>մեջտեղ</i> <i>in the middle</i>	→	<i>մեջտեղի</i>	→	<i>մեջտեղինը</i> <i>the one in the middle</i>

7. Temporal or local adverbs can be declined and further nominalized in their genitive form:

<i>Adverb</i>	→	<i>Genitive</i>	→	<i>Nominalization</i>
<i>այսօր</i> <i>today</i>	→	<i>այսօրվա</i> <i>today's</i>	→	<i>այսօրվանը</i> <i>that of today</i>
<i>հիմա</i> <i>now</i>	→	<i>հիմիկվա</i> <i>present</i>	→	<i>հիմիկվանը</i> <i>that of now</i>
<i>այստեղ</i> <i>here</i>	→	<i>այստեղի</i> <i>from here</i>	→	<i>այստեղինը</i> <i>that from here</i>
<i>վաղը</i> <i>tomorrow</i>	→	<i>վաղվա</i> <i>tomorrow's</i>	→	<i>վաղվանը</i> <i>that of tomorrow</i>
<i>այնտեղ</i> <i>there</i>	→	<i>այնտեղի</i> <i>from there</i>	→	<i>այնտեղինը</i> <i>that from there</i>

Note that all nominalizations formed by the possessive article *-ս*, *-դ*, *-ը/-ն* can have synonymous analytical constructions with the possessive adjective *իմ*, *քո*, *նրա*, *մեր*, *ձեր*, *նրանց*. In this case, the nominalized word takes the definite article *-ը/-ն*:

<i>դիմացդ</i>	or	<i>քո դիմաց</i>	<i>facing you (informal)</i>
<i>գալս</i>	or	<i>իմ գալը</i>	<i>my coming</i>
<i>ուզածդ</i>	or	<i>քո ուզածը</i>	<i>what you want</i>
<i>մոտս</i>	or	<i>իմ մոտը</i>	<i>next to me</i>
<i>առջևդ</i>	or	<i>քո առջև</i>	<i>in front of you</i>

Some of these nominalizations form their plural only with analytical constructions: *նրանց կողքը* *next to them*, *մեր առաջը* *in front of us*, etc.

UNIT 12

DECLENSION OF NOMINALIZED PRONOUNS			
	SINGULAR	PLURAL	
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative Instrumental	<i>նույնը*</i> <i>նույնի(ն)</i> <i>նույնից</i> <i>նույնով</i>	<i>նույները</i> <i>նույների(ն)</i> <i>նույներից</i> <i>նույներով</i>	
*Translation: <i>the same</i>			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative Instrumental	<i>ամբողջը*</i> <i>ամբողջի(ն)</i> <i>ամբողջից</i> <i>ամբողջով</i>		NO PLURAL
*Translation: <i>all of it, the entire</i>			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative Instrumental	<i>յուրաքանչյուրը*</i> <i>յուրաքանչյուրի(ն)</i> <i>յուրաքանչյուրից</i> <i>յուրաքանչյուրով</i>		NO PLURAL
*Translation: <i>everyone</i>			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative Instrumental	<i>ամեն մեկը*</i> <i>ամեն մեկի(ն)</i> <i>ամեն մեկից</i> <i>ամեն մեկով</i>		NO PLURAL
*Translation: <i>each one</i>			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative Instrumental	<i>մյուսը*</i> <i>մյուսի(ն)</i> <i>մյուսից</i> <i>մյուսով</i>	<i>մյուսները</i> <i>մյուսների(ն)</i> <i>մյուսներից</i> <i>մյուսներով</i>	
*Translation: <i>the other</i>			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative Instrumental	<i>բոլորը*</i> <i>բոլորի</i> <i>բոլորից</i> <i>բոլորով</i>		NO PLURAL
*Translation: <i>everybody</i>			

UNIT 12

VII WORD FORMATION***Reduplication in Armenian***

In Armenian word formation, reduplication plays a great role. Sounds, syllables and entire words are doubled to create new or intensified meanings. Short, mostly one-syllable words are repeated. They are written separately or are connected by a hyphen or by a conjunction.

A. Reduplication occurs in almost all parts of speech:

1) Nouns are repeated to form qualitative adjectives that are also used as adverbials:

խումբ-խումբ in (many) groups (from *խումբ* group)

փունջ-փունջ in (many) bunches (from *փունջ* bunch, bouquet)

տեղ-տեղ at (some) places (from *տեղ* place)

տեսակ-տեսակ of (many) kinds, of many sorts (from *տեսակ* sort, kind)

Examples of use are:

խումբ-խումբ մարդիկ grouped people (adjective)

խումբ-խումբ կանգնած standing in groups (adverb)

2) Pronouns that can be repeated and are connected with or without a hyphen or conjunction. Reduplication serves here to intensify word meaning or to express uncertainty:

ես ու ես all by myself (from *ես* I)

իրեն-իրեն all by himself/herself/itself (from *իրեն* himself/herself/itself)

ինչ-ինչ whatever (from *ինչ* what?): *ինչ-ինչ միջոցներով* by whatever means

3) Adjectives and adverbs are doubled

a) to heighten the effect of their meaning:

սուր-սուր very sharp (cf. *սուր-սուր խոսքեր* very sharp words)

սև-սև very black, very dark (cf. *սև-սև աչքեր* very dark eyes)

կամաց-կամաց slowly (cf. *կամաց-կամաց հասկացա* I gradually understood)

b) to express repetitive action:

քիչ-քիչ խմել to drink little by little

մեկ-մեկ գնալ to go from time to time

չուտ-չուտ այցելել to visit frequently

4) Numerals are repeated to impart distributive or repetitive meaning:

չորս-չորս կանգնել to stand in fours

քանի՛-քանի՛ անգամ how many times!

UNIT 12

B. Reduplication can be accompanied by sound change or sound reduction. Such repetitions broaden the meaning of the word, indicating a thing or a trait along with something similar. A contrast between repeated words is created by phonetic changes.

1) In the second component of the reduplication, vowels change to *ու*:

ծակ ու ծուկ նայել to look all over the place (from *ծակ* hole)
մանր-մունր բաներ all sort of small things (from *մանր* tiny, small)
ձայն-ձուն չկա there is not a faint sound (from *ձայն* voice, sound)

2) In the second component of the reduplication, the initial consonant is changed, chiefly to an *մ*. This usually results in an intensified meaning or a sense of “X and the like”, “nothing of the sort”:

չաց-մաց չկա there is no bread or the like
ձուկ-մուկ չեմ կերել I haven't eaten fish or anything of the sort
պարապ-սարապ նստած ենք We are left sitting entirely idle

3) In the second component of the reduplication, a consonant, usually an *մ*, is added to the initial vowel:

ավել-մավել brooms and the like
ոլոր-մոլոր winding, marked by repeated turns and bends
աման-չաման dishes and the like

4) In the first component of the reduplication, the initial consonant is removed:

առոք-փառոք in full glory, gloriously (from *փառք* glory)
արան-չարան in many rows (from *չարան* row)
ակաս-պակաս pointless or redundant (from *պակաս* less)

5) The first syllable of an adjective, mostly indicating color, is taken as the first component of reduplication, and the consonant *փ* or *ս* is appended to that syllable. Thus, the adjective's meaning is intensified:

ճերմակ white → *ճեփ-ճերմակ* very white
չոր dry → *չոփ-չոր* very dry
կարմիր red → *կաս-կարմիր* all-red

6) Many reduplications include the preposition *առ*. Such constructions are perceived as one lexical unit:

բառ առ բառ word for word, literal (from *բառ* word)
ժամ առ ժամ hour per hour, hourly (from *ժամ* hour)

UNIT 12

7) In some reduplications, one of the components appears in a grammatical form:

գյուղից գյուղ *from village to village* (the first component *գյուղ* *village* appears in the ablative case)

կողք կողքի *side by side* (the second component *կողք* *side* appears in the genitive)

Some reduplications have preserved older grammatical forms:

տարեց տարի *from year to year* (the first component *տարեց* is an archaic ablative)

Since reduplications are perceived as one word, they are often written as such:

միառմի *one by one, singly* (from *մի* *one*)

դեմառդեմ *face to face* (from *դեմ(ք)* *face*)

գույնզգույն *multi-colored* (from *գույն* *color*)

խառնիխուռն *disorderly, pell-mell* (from *խառն* *mixed*)

դռնեդռու *from door to door* (the first component *դռնե* is an archaic ablative)

C. Among linguistic units that have resulted from reduplication, there is in Armenian a great number of words in which — unlike doubled words written separately or connected by a hyphen or conjunction — reduplication has occurred within a single word. These words are predominantly:

1) verbs with iterative meaning:

չափչփել [tʃʰapʰtʃʰəpʰel] *to measure over* (from *չափել* [tʃʰapʰel] *to measure*)

դողդողալ [dogʰdogʰal] *to shiver, to shudder* (from *դողալ* [dogʰal] *to tremble*)

ծակծկել [tsaktʰəkʰel] *to perforate* (from *ծակել* [tsakel] *to pierce*)

փայլփլել [pʰajlpʰəlel] *to sparkle, to twinkle* (from *փայլել* [pʰajlel] *to shine*)

մտմտալ [mʰtmʰal] *to ponder* (from *մտածել* [mʰatʰsɛl] *to think*)

2) onomatopoeic verbs, i.e. verbs formed by imitating sounds. This occurs by repetition of the first syllable both with and without a change in one of the consonant(s):

փսփսալ [pʰəspʰəsəl] *to whisper*

ծլվլալ [tʰəlvʰəl] *to twitter*

գոռգոռալ [gʰogʰoral] *to shout*

գոմռալ [gʰimʰral] *to grumble*

կոկոռալ [kʰikʰral] *to croak*

շշնջալ [ʃʰəʃʰənjal] *to murmur*

խշխշալ [kʰəʃʰkʰəʃʰal] *to sizzle*

UNIT 12

VIII PRONUNCIATION

Double consonants

In Armenian words, double vowels do not occur. Double consonants, however, are quite common. Depending on their position in words, as well as their origine, they can be pronounced as follows.

1. In initial position, double consonants are pronounced separately, adding a syllable to the word by inserting an unwritten *ը* [ə] between them:

<i>թթու</i>	[tʰtu]	<i>sour, acid</i>
<i>ծծել</i>	[tʰʰsɛl]	<i>to absorb, to suck</i>
<i>զզվելի</i>	[zʰzveli]	<i>disgusting</i>
<i>դդում</i>	[dʰtʰum]	<i>pumpkin</i>
<i>կկու</i>	[kʰku]	<i>cuckoo</i>
<i>շշուկ</i>	[ʃʰʰʃuk]	<i>whisper</i>

2. When they occur in initial consonant clusters due to vowel mutations (see Unit 5, pp. 107-108), double consonants are pronounced separately by inserting *ը* [ə] between them:

<i>ծննդավայր</i>	[tʰnʰndavayr]	<i>native country</i> (from <i>ծնունդ</i> <i>birth</i> + <i>վայր</i> <i>location</i>)
<i>սննդարար</i>	[sʰnʰndarar]	<i>nutritious</i> (from <i>սնունդ</i> <i>nutrition</i> + <i>adjectival suffix -արար</i>)
<i>ծծմայր</i>	[tʰʰtʰmayr]	<i>wet nurse</i> (from <i>ծիծ</i> <i>breast</i> + <i>մայր</i> <i>mother</i>)

3. When clusters result from vowel mutations and appear before vowels, double consonants are pronounced as one prolonged sound:

<i>ուղղագրություն</i>	[ughghagrutʰyun]	<i>orthography</i> (from <i>ուղիղ</i> <i>straight</i> + <i>գրություն</i> <i>writing</i>)
<i>Հովվապետ</i>	[hovvapet]	<i>chief pastor</i> (from <i>Հովիվ</i> <i>pastor</i> + <i>պետ</i> <i>chief</i>)
<i>օրրան</i>	[orran]	<i>cradle</i> (from <i>օրորել</i> <i>to rock</i>)

4. Double *ն* resulting from the plural formation is a prolonged *ն*:

<i>սեղաններ</i>	[seghanner]	<i>tables</i>	from	<i>սեղան</i>	<i>table</i>
<i>գործոններ</i>	[gortsonner]	<i>factors</i>	from	<i>գործոն</i>	<i>factor</i>
<i>բաժիններ</i>	[bazhinner]	<i>departments</i>	from	<i>բաժին</i>	<i>department</i>

5. When double consonants result from word formation (in derived and compound words), each of the consonants is pronounced distinctly:

UNIT 12

<i>աննպատակ</i>	[ann ^ə patak]	<i>aimless</i>	from <i>ան un-</i> + <i>նպատակ aim</i>
<i>ընդդեմ</i>	[entdem]	<i>against</i>	from <i>ընդ counter-</i> + <i>դեմ opposite</i>
<i>երկկնություն</i>	[yerkk ^ə nutyun]	<i>bigamy</i>	from <i>երկ(ու) two</i> + <i>կին woman</i>
<i>երեսսրբիչ</i>	[yeress ^ə rp ^h ich ^h]	<i>(face) towel</i>	from <i>երես face</i> + <i>սրբիչ towel</i>

When passive verbs are derived from transitive verbs (infix *-վ-*), the resulting double *վվ* is pronounced as a longer *վ*:

<i>հոլովվել</i>	[holovvel]	<i>to be declined</i>	from <i>հոլովել [holovel] to decline</i>
<i>գրավվել</i>	[g ^ə ravvel]	<i>to be occupied</i>	from <i>գրավել [g^əravel] to occupy</i>
<i>բարելավվել</i>	[barelavvel]	<i>to be improved</i>	from <i>բարելավել [barelavel] to improve</i>

6. In onomatopoeic words, double consonants play a special role in suggesting a sound. In such words, some double consonants, such as double stops and sibilants, can recur. They are normally pronounced as longer consonants:

<i>ճռռալ</i>	[çh ^ə rɾal]	<i>to creak</i>
<i>խշշալ</i>	[kx ^ə ʃhʃhal]	<i>to rustle</i>
<i>բժժալ</i>	[b ^ə ʒhʒhal]	<i>to buzz</i>
<i>ճթթալ</i>	[çh ^ə t ^h t ^h al]	<i>to crackle</i>

7. In emotional every-day colloquial speech, double consonants can serve to heighten the meaning of some words. In that intensifying function, any consonant can be doubled:

[<i>հիմմար</i>]	[himmar]	<i>extremely crazy</i>	from <i>հիմար [himar] crazy</i>
[<i>հազզարներ</i>]	[hazzarner]	<i>many thousands</i>	from <i>հազար [hazar] thousand</i>
[<i>ամմեն</i>]	[ammen]	<i>every single</i>	from <i>ամեն [amen] each</i>

Note that when foreign common and proper nouns containing double consonants are borrowed into Armenian, they are normally spelled with a single consonant and are pronounced as follows: *պրոֆեսոր* from *professor*, *Թեսալիա* from *Thessalia*, *Ապոլլոն* from *Apollon*, *կոմունիզմ* from *communism*, etc.

EXCEPTIONS:

Մուհամմեդ from *Mohammed*, *մասսա* from *mass*, *Աննա* from *Anna*, *Էմմա* from *Emma*, etc.

UNIT 12

VIII ORTHOGRAPHY

Rendering English words into East Armenian

To resolve the differences between the two significantly dissimilar alphabets of English and Armenian, some important regulations have been officially adopted and enforced for rendering English words and names into East Armenian. The following important rules apply:

1. The English letters *p*, *t*, and *k*, as well as *c* (when pronounced as [k]), are to be transliterated as follows:

a) in initial position of words *p*, *t*, *k*, and *c* (when pronounced as [k]) as *փ*, *թ*, and *ք*;

b) in all other positions, *p*, *t*, *k*, and *c* (when pronounced as [k]), as well as *pp*, and *tt* as *պ*, *տ*, and *կ*.

EXAMPLES: *Թաֆտ* (Taft), *Քարտեր* (Carter), *Քենեդի* (Kennedy), *Փիտ* (Pitt), *Փայկ* (Pike), *Քլարկ* (Clark), *Թոյնբի* (Toynbee), *Սկոտ* (Scott), *Թենիս* (tennis), *Ֆուտբոլ* (football), *բադմինտոն* (badminton), *Թիմ* (team), *միստեր* (Mister), *Դուայս* (Dwight), *Թուկ* (Tooke), *Լիպման* (Lippman), etc.

These rules apply as well to the initial *p*, *t*, *k*, and *c* (when pronounced as [k]) of the second component of compound names:

EXAMPLES: *Օ'Քոնոր* (O'Connor), *Մակ-Թավիշ* (MacTavish), *Փորտ Փատրիկ* (Port Patrick), *Մակ-Քինլի* (McKinley), *Մակ-Քորմիկ* (McCormick), *Ջորջթաուն* (Georgetown), *Լեյկ Փլեսիդ* (Lake Placid), etc.

EXCEPTIONS ESTABLISHED BY TRADITION: *կոնգրեսմեն* (congressman), *կու-կլուքս-կլան* (Ku Klux Klan), *Նյու Յորք* (New York), etc.

2. The English letter combinations *ch*, *ck*, and *th*, must be rendered into *չ*, *կ*, and *թ*:

EXAMPLES: *չեմպիոն* (champion), *չարտիզմ* (Chartism), *Չիկագո* (Chicago), *Բակ* (Buck), *Լոկ* (Lock), *հոկեյ* (hockey), *Փլիմուտ* (Plymouth), *Թոմսոն* (Thomson), *Սմիթ* (Smith), etc.

3. The English *s* pronounced as [z] must be transliterated as *ս*:

EXAMPLES: *Թայմս* (Times), *Ջեյմս* (James), *Ուելս* (Wales), *Ջոնս* (Jones), etc.

EXCEPTIONS ESTABLISHED BY TRADITION: *Չարլզ* (Charles), *Թեմզա* (Thames), etc.

UNIT 12

4. The English consonant letter *w* (also the combination *wh*) representing a voiced bilabial semi-vowel, transliterates — especially in initial position of words — as *ու*, *ուա*, *ուե*, *ուո* or *ուի*, depending on the vowel following the *w(h)*.

EXAMPLES: *Ուայտ* (White), *Ուայտհոլ* (Whitehall), *Ուայլդ* (Wilde), *Ուիլկինսոն* (Wilkinson), *Ուոլսթրիտ* (Wall Street), *Դուայտ* (Dwight), *Փորտ Քոնուեյ* (Port Conway), etc.

EXCEPTIONS ESTABLISHED BY TRADITION: *Վալտեր Սկոտ* (Walter Scott), *Վաշինգտոն* (Washington), *Վիլյամ* (William), *Դարվին* (Darwin), *Վուդրո* (Woodrow), *Վուլֆ* (Wolfe), *Վուդ* (Wood).

5. Various phonetic manifestations of the English vowel *a* are transliterated as follows:

a) the short *a* as *ա*

EXAMPLES: *Ադամս* (Adams), *Ալեն* (Allen), *Ալիս* (Alice), *Հարիսոն* (Harrison), *Մաքսուել* (Maxwell), *Նանսի* (Nancy), *Սանֆորդ* (Sanford), etc.

EXCEPTIONS ESTABLISHED BY TRADITION: *դենդի* (dandy), *Թրումեն* (Truman), *լենդլորդ* (landlord), *չեմպիոն* (champion).

b) the long *a* as *է* or *էյ*

EXAMPLES: *Դեյվիս* (Davis), *Ջեյմս* (James), *Բեկոն* (Bacon), *Ուեյլս* (Wales), *Քեմբրիջ* (Cambridge), etc.

c) the *a* with a value of ‘*o*’ transliterates as *ո*, and in initial position of words as *օ*

EXAMPLES: *Բոլդուին* (Baldwin), *Ուոլտեր* (Walter), *Օլդերման* (Alderman), etc.

d) the combinations *ey*, *ai*, and *ay* as *էյ*:

EXAMPLES: *Լեյտոն* (Leyton), *Դեյտոն* (Dayton), *Թեյլոր* (Taylor), *Փեյն* (Paine), etc.

6. The word-final unpronounced English *r* must be transliterated in Armenian as *ր* or *ռ*

EXAMPLES: *Քարտեր* (Carter), *Ֆոլքներ* (Faulkner), *Փիլ Նարբոր* (Pearl Harbor), etc.

7. Foreign and international words that exist in both languages must be spelled in Armenian according to rules established by lexicography.

EXAMPLES: *Կոպեռնիկոս* (Copernicus), *Պլատոն* (Platon), *Ֆիզիկա* (physics), *խոլերա* (cholera), *քիմիա* (chemistry), *մեխանիկա* (mechanics), *մաթեմատիկա* (mathematics), *Անտոնիոս* (Antonius), etc.

UNIT 12

X EXERCISES

1. Combine words from the left column with appropriate words from the right column.

<p>a. Կարծում եմ,
 b. Բոլորը հարցնում են,
 c. Չեմ կարող
 d. Ուրախ ենք,
 e. Խնդրեցի նրան,
 f. Ոչ մեկին ոչինչ չասես.
 g. Ես տեսա,</p> | <p>Ժե հատուկ մի ծրագիր ունե՞ք:
 որ ինձ համար էլ դնի այդ գրքից:
 Ժե ով է այդ մարդը:
 որ այսօր էլ ուսուցիչը չի գալու:
 Ժե ինչպես թիթեռնիկը թռավ:
 ասածիդ հավատալ:
 գաղտնիք ունե՞մ քեզ ասելու:</p> |
|---|---|

2. Form mini-dialogues according to the patterns a, b, c, and d. Replace the word *լրագիր* with *ամսագիր*, *նամակ*, *հոդված*, *համացանց*, etc.

- a. A. **Լրագիրը նայեցի՞ր:** Նորությունը իմացա՞ր:
 B. **Ի՞նչ լրագիր:** Ես դեռ **լրագրի** ժամանակ չեմ ունեցել:
- b. A. **Նորությունը որտեղի՞ց գիտես:** Վահանի՞ց:
 B. **Լրագրից:** Հենց հիմա կարդացի:
- c. A. **Ո՞վ տվեց քեզ այդ լուրը:** Վահան՞ը:
 B. **Ո՞չ, լրագրում** կարդացի:
- d. A. **Քեզ մի բան եմ ասելու, պիտի** զարմանաս:
 B. **Ես արդեն բոլոր լուրերը** գիտեմ: **Լրագրից:**

3. Transform direct speech into reported speech.

- a. Նա երջանիկ մարդ է: Բոլորը գիտեն, որ նա երջանիկ մարդ է:
 b. Ո՞վ է այդ գեղեցիկ աղջիկը: Ուզում եմ իմանալ, ...
 c. Պատուհանը բացե՛ք, խնդրեմ: Նրանց խնդրեցի, ...
 d. Ինչո՞ւ ես այստեղ: Ես ուզեցի իմանալ, ...
 e. Լավ եմ հիշում այդ օրերը: Վարդանն ինձ ասաց, ...
 f. Այստեղից լա՞վ ես լսում: Աննային հարցրի, ...
 g. Ինչպե՞ս է գրվում անունդ: Հարցրի նրան, ...
 h. Եթե ես քո տեղը լինեի, չէի տեղափոխվի այս քաղաքից: Նա ինձ ասաց, ...
 i. Մի՛ սպասիր, գնա՛ և մորդ հետ խոսի՛ր: Նա խորհուրդ տվեց՝ ...

UNIT 12

4. Combine the two sentences with one of the following conjunctions: *երբ, որ, որովհետև, թե, հակառակ որ, որպեսզի, and թեև*.

- Դասի չգնացի: Հիվանդ եմ:
- Տուն հասա: Նա արդեն մեկնել էր:
- Բոլորը սպասում են: Ե՞րբ է գարունը գալու:
- Շուկա եմ գնում: Ուզում եմ ծաղիկներ գնել:
- Այնքա՛ն հոգնած եմ: Բայց թատրոն գնալու եմ:
- Նոր եմ լսում: Հայաստան էիր գնացել:
- Գիրքը գնեցի: Շատ թանկ էր:

5. Complete the following sentences, using adjectives with the negative prefix *ան-*.

- Նա ճաշակ չունի: Շատ *անճաշակ* է:
- Բնավ հավատք չունես: Շատ ... ես:
- Այս մարդը նկարագրի չունի: Այո՛, շատերն են ասում, որ նա ... մարդ է:
- Հույս չունենք: Բոլորովին ... ենք:
- Համբերություն չունեք: Միշտ ... եք:
- Այս բանը հավատալի՞ է: Ո՛չ, ... է:
- Ասածս քեզ համար երբեք ընդունելի չէ: Միշտ ... է:

6. Complete the following sentences according to the pattern a or b.

- Սա իմ տունը չէ, սա քոնն է: (դու)
- Այս գիրքը քո՞նն է: Ո՛չ, Արամինը: (Արամ)
- Այդ մարդը ձեր հա՞յրն է: Այո՛, ... : (մեր)
- Ո՞ւմն է պայուսակը, ձե՞րն է: ... (նրանք)
- Հեծանիվը քո՞նն է: Ո՛չ, ... : (նա)
- Այս տետրը Ալիսինն է, իսկ այն ... (Սուրեն)
- Այս հաշվիչը ձե՞րն է: Ո՛չ, ... է: (ուսանող)

7. Answer the questions by translating the English text.

- Այս նվերը հարմա՞ր է: No, because it is not beautiful.
- Այս ճաշը կուտվի՞: Yes, if you warm it up.
- Այս վերարկուն հավանո՞ւմ ես: Yes, I do, but I have no money to buy it.
- Այս գարեջուրը համեղ է, չէ՞: Yes, although it should be colder.
- Այս մարդը գերմանացի՞ է: Everybody thinks that he is German, but he isn't.
- Այդ շենքը ե՞րբ են վերջացնելու: I cannot tell you before I see the owner.
- Այդ տունը ձե՞րն է: Although it is not ours, we like it as if it were ours.

UNIT 12

8. Translate into Armenian.

A. Do you know who this young woman is?
B. Which one?

A. The one who is talking to your friend, Anna.
B. The one with the loud voice?
A. Yes, can you tell me what her name is?
B. Who doesn't know her? She is a great writer.

A. What has she written?
B. She has written a very good novel.

A. Have you read it?
B: Not yet, but I will.

A. I would read it if I were you.
B: I promise, I will.

9. How would you say it in Armenian?

a. You have heard exciting news on the radio.
Ask your friend if he/she knows about it.

b. Your friend is surprised by the news.
How does he/she react?

c. You have read a very interesting book.
Advise your colleague to read it.

d. Your colleague just returned from China.
Welcome him/her and ask about his/her impressions.

e. Your neighbor wants to reveal a secret to you.
You promise to keep it.

10. Answer the following questions with reference to the TEXT in this unit.

- a. Ի՞նչ է անում էֆեմեր թիթեռնիկը ամառային գիշերները:
- b. Ինչպիսի՞ն է էֆեմեր թիթեռնիկի կյանքը:
- c. Ինչո՞ւ է էֆեմեր թիթեռնիկը ճաշակելիք չունի:
- d. Ինչպե՞ս է մեռնում այդ թիթեռնիկը:
- e. Ի՞նչ է էֆեմեր թիթեռնիկի զբաղմունքը:
- f. Ինչո՞ւ է էֆեմեր թիթեռնիկը սննդի կարիք չունի:
- g. Ո՞ւմ երազն է իրականացնում էֆեմեր թիթեռնիկը:
- h. Կո՞վերի՞ր ունենալ էֆեմեր թիթեռնիկի կյանքը:

UNIT 12

XI PROVERBS

Բերնեբերան՝ կլինի գերան:

From mouth to mouth it goes, and on and on it grows.

Լուրը ստացիր երեխայից կամ խեղց:

Get the news from a child or a madman.

Թրի կտրածը կլավանա, լեզվի կտրածը՝ ո՛չ:

What's cut by the sword will heal, what's cut by the tongue won't.

Ասելը հեշտ է, անելը՝ դժվար:

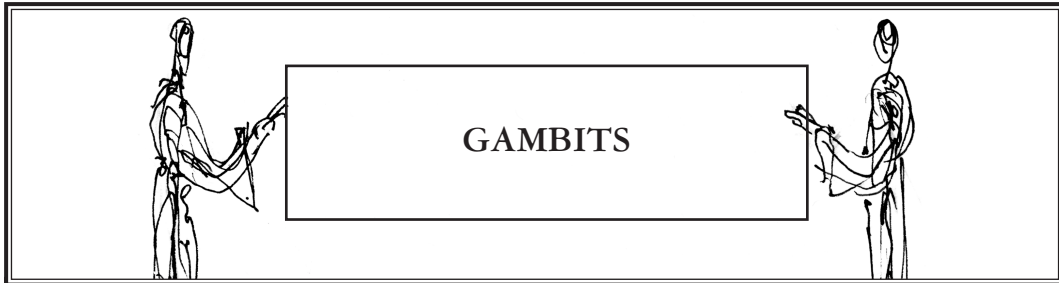
It's easier said than done.

Գիտեցածը ամեն մարդու չեն ասի:

You should not tell everybody what you know.

APPENDIX

Gambits are conventionally accepted expressions used as tools for communication. They appear as “pre-fabricated parts” in the form of words, phrases, and sentences and are readily transferable to everyday recurrent situations. Regardless of their complexity, they must be systematically practiced as any other unit of “active” vocabulary.

1. Greetings

Բարև՛ (ձեզ): [Barev (dʒez)]	Hello (to you)!
Ողջո՛ւն: [Voghch ^h uyn]	Hello!
Բարի լու՛յս: [Bari luys]	Good morning!
Բարի երեկո՛: [Bari yereko]	Good evening!
Բարո՛վ եկար/եկաք: [Barov yekar/yekak ^h]	Welcome! (informal/formal)
Ուրախ եմ, որ քեզ/ձեզ տեսա: [Urah ^h em, vor k ^h ez/dʒez tesa]	I’m glad to see you (informal/formal).
Ցտեսու՛թյո՛ւն: [Tʃ ^h ʔtesut ^h yun]	See you later!
Առայժմ՛: [Arayzh ^ə m]	So long!
Մնաս/մնաք բարո՛վ: [M ^ə nas/m ^ə nak ^h barov]	Good-bye!* (informal/formal)
Գնաս/գնաք բարո՛վ: [G ^ə nas/g ^ə nak ^h barov]	Good luck!* (informal/formal)
Բարի գիշե՛ր: [Bari gish ^{er}]	Good night!

* Conventional exchange of salutations when people depart: *Մնաս/մնաք բարո՛վ* Good-bye! (literally: Stay well!) and *Գնաս/գնաք բարո՛վ* Good luck! (literally: Leave well!).

GAMBITS

2. Requesting and receiving personal information

Ի՞նչ է Ձեր անունը/ազգանունը : [Inç ^h e dzer anunə/azganunə?]	What is your name/surname? (formal)
Ի՞նչ է անունդ/ազգանունդ: [Inç ^h e anun ^ə t/azganun ^ə t?]	What is your name/surname? (informal)
Քանի՞ տարեկան ես/եք: [K ^h ani tarekan es/ek ^h ?]	How old are you (informal/formal)?
Ո՞ր երկրի քաղաքացի ես/եք: [Vor yer ^h kri k ^h aghak ^h atš ^h i es/ek ^h ?]	What is your (informal/formal) citizenship?
Քանի՞ լեզու գիտես/գիտեք: [K ^h ani lezu gites/gitek ^h ?]	How many languages do you know? (informal/formal)
Հայերեն խոսում ես/եք: [Hayeren kḥosum es/ek ^h ?]	Do you (informal/formal) speak Armenian?
Անգլերեն գիտե՞ս/գիտե՞ք: [Angleren gites/gitek ^h ?]	Do you (informal/formal) know English?
Այո՛, գիտեմ:/Ո՛չ, չգիտեմ: [Ayo, gitem / Voch ^h , çh ^h əgitem]	Yes, I do. / No, I don't.
(Խոսում եմ) մի քիչ/սահուն: [(Kḥosum em) mi k ^h içh ^h /sahun]	(I speak) a little/fluently.
Շատ լավ/վատ: [Şhat lav/vat]	Very well/not very well.
Հասկանում եմ, բայց խոսել չգիտեմ: [Haskanum em, bayç ^h kḥosel çh ^h əgitem]	I understand, but I can't speak it.
Ո՞րն է Ձեր հասցեն: [Vorn e dzer hastš ^h en?]	What is your (formal) address?
Ո՞րն է Ձեր հեռախոսի համարը: [Vorn e dzer he ^h rakḥosi hamarə?]	What is your (formal) phone number?
Ինչո՞վ ես/եք զբաղվում: [Inç ^h ov es/ek ^h zbaghvum?]	What is your (informal/formal) occupation?
Որտե՞ղ ես/եք սովորում/աշխատում: [Vortegh es/ek ^h sovorum/aşkhathum?]	Where do you (informal/formal) study/work?
Սովորում/աշխատում եմ X-ում: [Sovorum/aşkhathum em X-um?]	I study/work in the X.

GAMBITS

3a. Identifying things and persons

Սա ո՞վ է: [Sa ov eʔ]	Who is this?
Սա պարոն/տիկին X-ն է: [Sa paron/tikin X-n e]	This is Mr. / Mrs. X.
Սա ի՞նչ է: [Sa inch ^h eʔ]	What is this?
Սա X է, չէ՞: [Sa X e, ch ^h eʔ]	This is a/an X, isn't it?
Այո՛, սա X է: /Ո՛չ, սա X չէ: [Ayo, sa X e. / Voch ^h , sa X ch ^h e]	Yes, this is a/an X. / No, this is not a/an X.
Այստեղ/այնտեղ ի՞նչ կա: [Aystegh/ayntegh inch ^h kaʔ]	What do we have here/there?
Այստեղ/այնտեղ երեք գիրք կա: [Aystegh/ayntegh yerek ^h girk ^h ka]	There are three books here/there.
Ուրիշ ի՞նչ կա: [Urish inch ^h kaʔ]	What else is there?
Ուրիշ ոչինչ չկա: [Urish voch ^h inch ^h ch ^h ka]	There is nothing else.

3b. Affirming and denying things

Անշուշտ:/Իհարկե: [Anshusht!/Iharke]	Certainly!/Of course!
(Շատ) ճիշտ է: [(Shat) chisht e]	That's (very) true!
Վստահ եմ: [V ^ə stah em]	I'm certain!
Կարող եմ քեզ/ձեզ վստահեցնել, որ... [Karogh em k ^h ez/dzez v ^ə stahets ^h ənel, vor...]	I can assure you (informal/formal) that...
Սխալ է:/Ճիշտ չէ: [S ^ə khal e. / Chisht ch ^h e]	It is wrong. / It is not true.
Սխալվում ես/եք, այդպես չէ: [S ^ə khalvum es/ek ^h , aytpe ch ^h e]	You are wrong (informal/formal), that's not so.

GAMBITS

4a. Requesting something (an item or a favor)

X-ը ինձ կտա՞ս/կտա՞ք (խնդրեմ): [X-ə indz kʰtas/kʰtakʰ (kʰəntʰ rem)?]	Would you (informal/formal) give me the X, please?
X-ը ինձ կփոխանցե՞ս/կփոխանցե՞ք: [X-ə indz kʰpʰ okʰantsʰ es/kʰpʰ okʰantsʰ ekʰ ?]	Would you (informal/formal) pass me the X?
Կարո՞ղ ես/եք ինձ տալ քո/ձեր X-ը: [Karogh es/ekʰ indz tal kʰ o/dzer X-ə?]	Can you give me your (informal/formal) X?
Մի բան եմ խնդրելու. կարո՞ղ ես/եք... [Mi ban em kʰəntʰ relu: karogh es/ekʰ ...]	I have something to ask you: could you (informal/formal)...
Բարի՛ եղիր/եղեք X անելու: [Bari yeghir/yeghekʰ X anelu]	Be (informal/formal) so kind as to do X.
Եթե կարելի է, (X արա/արեք): [Yetʰ e kareli e, (X ara/arekʰ)]	Is it possible for you (informal/formal) (to do X)?

4b. Responding to a request

Ամենայն սիրով: [Amenayn sirov]	With great pleasure!
Խնդրեմ, իհարկե: [Kʰəntʰ rem, iharke]	Here you are! Certainly!
Մի րոպե, խնդրեմ: [Mi rope, kʰəntʰ rem]	One moment, please!
Ցավում եմ, բայց չեմ կարող: [Tsʰ avum em, baytsʰ ɕʰ em karogh]	I'm sorry, but I cannot (do it).
Դժբախտաբար զբաղված եմ: [Dʰzʰbakʰtabar ʰzbagʰvats em]	Unfortunately, I'm busy.
Հիմա ժամանակ չունեմ: [Hima zʰamanak ɕʰ unem]	I've no time right now.
Չեմ կարող X-ը տալ: Ինձ պետք է: [ɕʰ em karogh X-ə tal. Indz petkʰ e]	I cannot give you the X. I need it.
Կարո՞ղ ես/եք մի քիչ սպասել: [Karogh es/ekʰ mi kʰ ɪɕʰ spasel?]	Can you (informal/formal) wait a little?
Ցավոք, պետք է մերժեմ: [Tsʰ avokʰ , petkʰ e merzʰhem]	I'm afraid I must refuse.

GAMBITS

5a. Asking for someone's opinion

Ի՞նչ է կարծիք ունես/ունեք X-ի մասին: [Inçh ^h e k ^h o/dzer kartɕsik ^h ə X-i masin?]	What is your (informal/formal) opinion about X?
X-ին հավանում ես/եք: [X-in havanum es/ek ^h ?]	Do you (informal/formal) like X? (about a person)
X-ը հավանեցիր/հավանեցի՞ք: [X-ə havanets ^h ir/havanets ^h ik ^h ?]	Did you (informal/formal) like X? (about an object)
X-ը քեզ/ձեզ դուր է գալիս: [X-ə k ^h ez/dzez dur e galis?]	Does X appeal to you (inform./formal)?
X-ը ինչպե՞ս է/էր: [X-ə inçh ^h pes e/er?]	How is/was X?
Ձե՞ս/չեք կարծում, որ... [Çh ^h es/çh ^h ek ^h kartɕsum, vor... ?]	Don't you (inform./formal) think that...
Ինչ սպավորու[թյուն ունես/ունեք: [Inçh ^h t ^ə pavorut ^h yunə unes/unek ^h ?]	What is your (inform./formal) impression?

5b. Expressing an opinion

Իմ կարծիքով... / Ըստ իս... [Im kartɕsik ^h ov... / [əst is...]	In my opinion,... / To me...
Հիանալի է/էր X-ը: [Hianali e/er X-ə]	X is/was wonderful!
Սոսկալի է/էր: [Soskali e/er]	It is/was terrible!
Շատ եմ հավանում X-ը: [Şhat em havanum X-ə]	I like X very much.
X-ը շատ է դուրս գալիս: [X-e şhat e dur ^ə s galis]	I like X (X appeals to me) very much.
Վատ չէ/չէր: [Vat çh ^h e/çh ^h er]	It is/was not bad.
Մի բան չէ/չէր: [Mi ban çh ^h e/çh ^h er]	It is/was nothing special.
Ո՛չ, բնավ/ամանեին չհավանեցի: [Voçh ^h , b ^ə nav/amenevin çh ^h əhavanets ^h i]	No, I didn't like it at all.

GAMBITS

Սխալվում ես/եք... [S ^ə kʰalvum es/ek ^h ...]	You (informal/formal) are mistaken,...
Քեզ/ձեզ հետ համաձայն չեմ: [K ^h ez/dʒez het hamadzayn ʧ ^h em]	I disagree with you (informal/formal).
Եթե ինձ հարցնես/հարցնեք... [Yet ^h e indʒ hartʃ ^h ənes / hartʃ ^h ənek ^h ...]	If you (informal/formal) ask me,...
Հնարավոր է, բայց... [H ^ə naravor e, baytʃ ^h ...]	Maybe, but...
X-ը շատ գեղեցիկ/համով է/էր: [X-ə ʃhat geghets ^h ik/hamov e/er]	X is/was very beautiful/tasty.

6. Introducing oneself, family, and friends

Թույլ տվեք Ձեզ ծանոթացնել X-ի հետ: [T ^h uyɫ t ^ə vek ^h dʒez tʃanot ^h atʃ ^h ənel X-i het]	Allow me to introduce you to X.
Չեմ կարծում, որ իրար ծանոթ ենք: [ʧ ^h em kartʃum vor irar tʃanot ^h enk ^h]	I don't think we have met.
Ծանոթանանք: Անունս X է: [Tʃanot ^h anank ^h . Anun ^ə s X e]	Let's meet! My name is X.
Իսկ ձեր անունը/ազգանունը: [Isk dʒer anunə / azganunə?]	And your name/surname?
Իրար ճանաչո՞ւմ եք: [Irar ʧhanatʃ ^h um ek ^h ?]	Do you know each other?
Իրար ծանոթ եք: [Irar tʃanot ^h ek ^h ?]	Have you (two) met?
Ծանոթացի՞ր/ծանոթացե՞ք X-ի հետ: [Tʃanot ^h atʃ ^h ir/tʃanotatʃ ^h ek ^h X-i het]	Meet X (informal/formal)!
Արի/եկե՛ք ծանոթացնեմ: [Ari/yekek ^h tʃanot ^h atʃ ^h ənem]	Let me introduce you! (informal/formal).
Սա եղբայրս է/ընկերս է: [Sa yekhpayr ^ə s e/ənk ^ə r ^ə s e]	This is my brother/my friend.
Ուրախ եմ ձեզ հետ ծանոթանալու: [Uraʧ ^h em dʒez het tʃanot ^h analu]	I'm pleased to meet you.
Շատ ուրախ եմ: [ʃhat uraʧ ^h em]	I'm delighted.

GAMBITS

Նմանապես/նույնպես:
[N^əmanapes/nuynpes]

Likewise/Same here.

Զեր մասին շատ եմ լսել:
Dzer masin şhat em l^əsel

I've heard a lot about you.

7a. Request for information

Կարո՞ղ ես/եք ինձ ասել, թե...
[Karogh es/ek^h indz asel t^h e...]

Can you (informal/formal) tell me...

Կարո՞ղ եմ քեզ/ձեզ մի բան հարցնել:
[Karogh em k^h ez/dzez mi ban hartş^h ənel?]

May I ask you (informal/formal) something?

Ինձ կասե՞ս/կասե՞ք, թե...
[Indz kases/kasek^h, t^h e...?]

Would you (informal/formal) tell me...

Գիտե՞ս/գիտե՞ք արդյոք, որ...
[Gites/gitek^h art^h yok^h vor...]

Do you (informal/formal) happen to know that...

Ասա՛/ասացե՛ք, խնդրեմ...
[Asa/asatş^h ek^h kħ^ənt^h rem...]

Tell (informal/formal) me please...

Կուզեի իմանալ, թե...
[Kuzeyi imanal, t^h e...]

I'd like to know if/whether...

X-ը ի՞նչ է նշանակում:
[X-ə inçh^h e n^əşhanakum?]

What does X mean?

Ինչպե՞ս է գրվում X-ը:
[Inçh^h pes e g^ərvum X-ə?]

How do you spell X?

Ինչպե՞ս են ասում հայերեն X:
[Inçh^h pes en asum hayeren X?]

How do you say X in Armenian?

X-ը ինչպե՞ս է արտասանվում:
[X-ə inçh^h pes e artasanvum?]

How do you pronounce X?

Ի՞նչ տարբերություն կա X-ի և Y-ի միջև:
[Inçh^h tarberut^h yun ka X-i yev Y-i miçh^h ev?]

What's the difference between X and Y?

Չեմ հասկանում, թե ինչ ես/եք ասում:
[Çh^h em haskanum, t^h e inçh^h es/ek^h asum]

I do not understand what you are saying (informal/formal).

Կարո՞ղ եք ավելի դանդաղ խոսել:
[Karogh ek^h aveli dandagh kħosel?]

Could you (formal) speak a little slower?

Կարո՞ղ եք ձեր ասածը կրկնել:
[Karogh ek^h dzer asatşə k^ərknel]

Could you (formal) repeat what you just said?

GAMBITS

7b. Responding to a request for information

(Այո), լսում եմ քեզ/ձեզ: [(Ayo), l ^ə sum em k ^h ez/dz ez]	(Yes), I'm listening to you (informal/formal).
(Այո), խնդրեմ: [(Ayo), kh ^ə nt ^h rem]	(Yes), please.
Իհարկե/Անշուշտ: [Iharke/Ans ^h usht!]	Certainly.
Որքան ինձ հայտնի է/Որքան գիտեմ... [Vork ^h anov indz haytni e/vork ^h an gitem...]	As far as I know...
Եթե չեմ սխալվում... [Yet ^h e ch ^h em s ^ə kh ^h alvum...]	If I'm not mistaken...
Վստահ չեմ, բայց... [V ^ə stah ch ^h em, bayt ^h ...]	I'm not sure, but...
Կարծեմ... / Կարծում եմ, որ... [Kartsem... / Kartsum em, vor...]	I think that...
Իմ կարծիքով... [Im kartsik ^h ov...]	In my opinion...
Դժբախտաբար չգիտեմ... [D ^ə zhbakhtabar ch ^h əgitem...]	Unfortunately I don't know...
Ցավոք, տեղացի չեմ... [T ^s ^h avok ^h , teghat ^h i ch ^h em...]	I'm sorry, I'm not from here...

8. Inquiring and reporting about one's well-being and state of health

Ինչպե՞ս ես/եք: Or: Ո՞նց ես/եք: * [Inch ^h pes ek ^h Or: Vont ^h es/ek ^h]	How are you (informal/formal)?
Շնորհակալու՞թյուն, լավ եմ: Իսկ դո՞ւ/դու՞ք: I'm well, thank you. And you? [Sh ^ə norhakalut ^h yun, lav em. Isk du/duk ^h ?]	(informal/formal)
Ոչի՛նչ **, իսկ դու/դուք ո՞նց ես/եք: [Voch ^h inch ^h , lav em. Isk du/duk ^h ?]	Not bad, and you? (informal/formal)

* In East Armenian colloquial speech Ո՞նց ես/Ո՞նց եք is an equivalent of the more formal *Ինչպե՞ս ես/ ես/Ինչպե՞ս եք* for *How are you* (informal/formal)?

**For many beginners, the response *ոչի՛նչ* [voch^h inch^h] *nothing* may be confusing, considering the literal meaning of the word. In East Armenian communication, this response means *not bad, in a passable manner, neither good or bad, or so-so*. It is a borrowing from the Russian 'ничего' 'nothing' used in corresponding settings.

GAMBITS

Ես էլ ոչի՛նչ, ապրում ենք... [Yes el voçh ^h inçh ^h , aprum enk ^h ...]	I'm not bad myself, we're getting by...
Վաղուց է քեզ/ձեզ չեմ տեսել: [Vaghuts ^h e k ^h ez/dzez çh ^h em tesel]	I haven't seen you (informal/formal) for a while.
Ինչպե՞ս է քո/ձեր առողջությունը: [Inçh ^h pes e k ^h o/dzer aroghçh ^h utyunə?]	How is your health?
Լավ ասենք, որ լավ լինենք: [Lav asenk ^h , vor lav linenk ^h]	Literally: Let's say well, to be well.
Փա՛նք Տիրոջը, առողջ/լավ եմ: [P ^h aik ^h Tiroçh ^h ə, aroghçh ^h /lav em]	Thank the Lord, I'm healthy/well.
(Դժբախտաբար) այնքան էլ լավ չեմ: [(D ^ə zhbakhtabar) aynk ^h an el lav çh ^h em]	(Unfortunately), I'm not so well.
Հիվանդ/գունատ/տխուր ես երևում: [Hivand/gunat/t ^ə kçhur es yerevum]	You look ill/pale/sad.
Հիվանդ եմ/չատ վատ եմ զգում: [Hivand em/çhat vat em əzɡum]	I'm sick/I feel very bad.
Գլուխս/կոկորդս/ատամս ցավում է: [G ^ə lukh ^ə s/kokord ^ə s/atam ^ə s çs ^h avum e]	My head/throat/tooth aches.
Ականջներս/ոտքերս ցավում են: [Akanjner ^ə s/votk ^h er ^ə s çs ^h avum en]	My ears/feet ache.
Ձեռքերս դողում են: [Dzerk ^h er ^ə s doghum en]	My hands are shaking.
Ճակատս/մարմինս այրվում է: [Çhakat ^ə s/marmin ^ə s ayr ^ə vum e]	My forehead/my body is burning.
Սիրտս խառնում է: [Sirt ^ə s kçhařnum e]	I'm nauseous.
Ջերմություն ունեմ: [Jermut ^h yun unem]	I've a fever.
Դողում/դողացնում եմ: [Doghum/doghats ^h ənum em]	I'm shaking/I'm trembling.
Անցա՛ծ լինի: [Ants ^h atç lini!]	Get well!
Առողջություն եմ ցանկանում: [Arokçhçh ^h ut ^h yun em çsankanum]	I wish you good health.

GAMBITS

9. Describing people and things, expressing preferences

Շատ լավ եմ նրան ճանաչում: [Sʰat lav em n ^ə ran ʧʰanaʧ ^h um]	I know him/her very well.
Ինչպե՞ս մարդ/կին է երևում: [Kʰelats ^h i mart ^h /kin e yerevum]	He/she seems to be an intelligent man/woman.
Նրան դեռ լավ չեմ ճանաչում: [N ^ə ran der lav ʧ ^h em ʧʰanaʧ ^h um]	I don't know him/her well yet.
Նրան շատ եմ հարգում: [N ^ə ran sʰat em hargum]	I have great respect for him/her.
Այդ մարդուն/կնոջը չեմ սիրում: [Ayt mart ^h un/k ^ə noʧ ^h ə ʧ ^h em sirum]	I don't like that man/woman.
X-ը ավելի լավ մարդ է, քան Y-ը: [X-ə ave lav mart^h e, k^h an Y-ə]	X is a better person than Y.
X-ը աշխարհի ամենալավ մարդն է: [X-ə aʃhkʰarhi amenalav mart ^h n e]	X is the best person in the world.
X-ը հայտնի կանանցից է: [X-ə haytni kanants ^h its ^h e]	X is a well-known woman.
Չեմ սիրում X անել: [ʧ ^h em sirum X anel]	I don't like doing X.
Շատ եմ սիրում X անել: [Sʰat em sirum X anel]	I like doing X very much.
Շատ եմ հավանում այս գույնը: [Sʰat em havanum ays guynə]	I like this color very much.
Նախընտրում եմ X-ը: [Nak ^h ənt ^{rum} em X-ə]	I prefer X.
Սա իմ ամենասիրած X-ն է: [Sa im amenasiratʃ X-n e]	This is my most favorite X.
Ինձ X-ը շատ է դուր գալիս: [Indʒ X-ə sʰat e dur galis]	X pleases me very much.
Ինձ X-ը բնավ չի հուզում: [Indʒ X-ə b ^ə nav ʧ ^h i huzum]	X doesn't move me at all.
X-ի հանդեպ անտարբեր եմ: [X-i handep antarber em]	I'm indifferent to X.

GAMBITS

10. Discussing weather, expressing feelings related to the weather

Ինչպե՞ս է եղանակը: [Inch ^h pes e yeghanakəʔ]	How is the weather?
Եղանակը լավ/վատ է: [Yeghanakə lav/vat e]	The weather is good/bad.
Եղանակը բացվում/փոխվում է: [Yeghanakə bats ^h vum/p ^h okhvum e]	The weather is clearing up/changing.
Մռայլ/պայծառ օր է: [M ^o rayl/paytʂar or e]	It's a dull/bright day.
Այսօր ինչքա՞ն է ջերմաստիճանը: [Aysor inch ^h k ^h an e jermastichanəʔ]	What's the temperature today?
Արևը փայլում է: [Arevə p ^h aylum e]	The sun is shining.
Շատ տաք/ցուրտ/զով է: [ʂhat tak ^h /tʂ ^h urt/zov e]	It is very hot/cold/cool.
Օդը չոր/խոնավ է: [Ot ^h ə ch ^h or/khonav e]	It's dry/humid.
Երկինքը պայծառ/ամպամած է: [Yerkink ^h ə paytʂar/ampamatʂ e]	The sky is clear/cloudy.
Անձրև/ձյուն է գալիս: [Andzrev/dzyun e galis]	It's raining/snowing.
Տեղատարափ անձրև է գալիս: [Teghatarap ^h andzrev e galis]	It's raining cats and dogs.
Կարկուտ է գալիս: [Karkut e galis]	It's hailing.
Որոտում/փայլատակում է: [Vorotum/p ^h aylatakum e]	There is thunder/lightning.
Մշուշ է: [M ^o ʂhush e]	It's foggy.
Սաստիկ քամի է: [Sastik k ^h ami e]	It's very windy.
Փոթորիկ/ձյունամրրիկ է: [P ^h ot ^h orik/dzyunam ^o rrik e]	There is a storm/a snowstorm.

GAMBITS

Սառնամանիք է: [Sainamanik e]	It's freezing cold.
Զրոյից ցածր է X աստիճան: [Z ^ə royitʰ ts ^h atʰ ^ə e X astičan]	It's X below zero.
Մրսում եմ: Շատ եմ մրսում: [M ^ə rsum em. Šhat em m ^ə rsum]	I'm cold. I am very cold.
(Սոսկալի) շոգում եմ: [(Soskali) šhok ^h um em]	I'm (terribly) hot.
Հովանոց/անձրևանոց ունե՞ս/ունե՞ք: [Hovanotʰ ^h /andzrevanotʰ ^h unes/unek ^h ?]	Do you (informal/formal) have an umbrella/a raincoat?
11. Inviting and responding to invitations	
Ուզում եմ քեզ/ձեզ մեր տուն հրավիրել: [Uzum em k ^h ez/dzez mer tun hravirel]	I'd like to invite you (informal/formal) to our place.
Այս երեկո/շաբաթ երեկո ազատ եք: [Ays yereko/šhap ^h at ^h yereko azat ek ^h ?]	Are you free tonight/on Saturday night?
Լավ կլիներ, եթե մեզ մոտ գայիր: [Lav k ^ə liner, yet ^h e mez mot gayik ^h]	It would be great if you would come over
ձեր ամուսնու/տիկնոջ հետ ընթրիքի: [dzer amusunu/dzer tiknoč ^h het ənt ^h rik ^h i]	with your husband/wife for dinner.
Սիրով կգանք (շաբաթ օրը): Ո՞ր ժամին: [Sirov k ^ə gank ^h (šhap ^h at ^h orə). Vor žhamin?]	We would gladly come (on Saturday). At what time?
Ցավում եմ, բայց չենք կարող գալ: [Tʰ ^s avum em, baytʰ ^h č ^h enk ^h karogh gal]	I'm sorry, but we are not able to come.
Զբաղված ենք: Ուրիշ ծրագրեր ունենք: [Zbaghvats enk ^h .Uriš ^h tʰ ^ə ragrer unenk ^h]	We are busy./We have other plans.
Հյուր ունենք: Շատ գործ ունենք: [Hyur unenk ^h . Šhat gortʰ unenk ^h]	We have guests./We have a lot of things to do.
Ուրիշ անգամ/ուրիշ առիթով: [Uriš ^h ank ^h am/urish arit ^h ov]	Some other time./On another occasion.
Շնորհակալութուն հրավերի համար: [Š ^h ^ə norakalut ^h yun hraveri hamar]	Thank you for the invitation.

GAMBITS

12. Hosting

Բարով եկար/եկաք: [Barov yekar/yekak ^h]	Welcome (informal/formal)!
Ներս արի/համեցե՛ք: [Ners ari/hamets ^h ek ^h]	Come on in (informal/formal)!
Խնդրում եմ, ներս եկեք: [Kh ^ə ntrum em ners yekek ^h]	Please come in (formal)!
Նստեցե՛ք, խնդրեմ: [N ^ə stets ^h ek ^h , kh ^ə nt ^h rem]	Sit down, please (formal).
Վաղուց է քեզ/ձեզ չեմ տեսել: [Vaghuts ^h e k ^h ez/dzez ch ^h em tesel]	It's been a while since I've seen you (informal/formal).
Ի՞նչ կարող եմ քեզ/ձեզ առաջարկել: [Inch ^h karogh em k ^h ez/dzez arach ^h arkel]	What can I offer you (informal/formal)?
Սուրճ կուզե՞ս/կուզե՞ք խմել: [Surch kuzes / kuzek ^h kh ^ə mel?]	Would you (informal/formal) like to have some coffee?
Շաքարով, թե առանց շաքարի: [Shak ^h arov, t ^h e arants ^h shak ^h ari?]	With or without sugar?
Մի կտոր էլ խմորեղեն վերցրեք: [Mi k ^ə tor el kh ^ə moreghen vert ^h s ^h rek ^h]	Please, have a piece of cake!
Խորտիկներից էլ օգտվեք: [Kh ^ə ortiknerits ^h el ok ^h t ^ə vek ^h]	Help yourself to the appetizers!
Սիրով, ամեն ինչ շատ համեղ է: [Sirov, amen inch ^h shat hamegh e]	Gladly, everything is very tasty.
Ցավում եմ, բայց մերժելու եմ: [Ts ^h avum em, bayts ^h merzhelu em]	I'm sorry, but I must refuse.
Ախորժակ չունեմ: [Akhorzhak ch ^h unem]	I've no appetite.
Սոված (չ)եմ. ծարավ (չ)եմ: [Sovats (ch ^h)em; tsarav (ch ^h)em]	I'm (not) hungry; I'm (not) thirsty.
Մննդակարգի եմ հետևում: [S ^ə n ^ə ndakark ^h i em hetevum]	I'm on a diet.
Ներեցե՛ք, պետք է գնամ: [Nerets ^h ek ^h , petk ^h e g ^ə nam]	I am sorry, I have to leave.

GAMBITS

Շատ հաճելի երեկույթ է(ր): [ʃhat hacheli yerekuyt ^h e(r)]	It is/was a very pleasant party.
Արդեն գնում եք: Այդքան շուտ: [Art ^h en g ^ə num ek ^h . Ayt ^h an ʃhut?]	You are leaving already? So soon?
Այո՛, պետք է գնամ: [Ayo, petk ^h e gnam]	Yes, I must leave.
Զգացված եմ ձեր հյուրասիրությունից: [Zgats ^h vatʃ em dzer hyurasirut ^h yunits ^h]	Thank you for your hospitality!
Նորից/ելի՛ համեցե՛ք: [Norits ^h /eli hamets ^h ek ^h]	Come see us again!
Դուք էլ մեզ մոտ համեցե՛ք: [Duk ^h el mez mot hamets ^h ek ^h]	You should visit us too.
13. Planning leisure time and vacations	
Այս երեկո/ամառ/տարի ի՞նչ ես անելու: [Ays yereko/amai/tari inč ^h es anelu?]	What are you (informal) doing tonight/ this summer/this year?
Զատիկը/Սուրբ Ծնունդը / Նոր տարին [Zatikə / Surp Tʃ ^ə nundə / Nor tarin]	Easter/Christmas/New Year
մոտենում է: Ի՞նչ ծրագրեր ունես: [motenum e. Inč ^h tʃ ^ə ragrer unes?]	is approaching. What are your plans?
Արձակուրդներին ի՞նչ ես անելու: [Artʃ ^h akurt ^h nerin inč ^h es anelu?]	What do you want to do during the hol- idays?
Ուզո՞ւմ ես/եք միասին մի տեղ գնանք: [Uzum es/ek ^h miasin mi tek ^h g ^ə nank ^h ?]	Do you want us to go some place together?
Ի՞նչ ես նախընտրում անել: [Inč ^h es nak ^h ntrum anel?]	What would you prefer to do?
Մտածում եմ շրջագայել: [M ^ə tatʃsum em ʃh ^ə rjagayel]	I'm planning to take a walk.
Հատուկ ծրագիր չունեմ: [Hatuk tʃ ^ə ragir č ^h unem]	I've no particular plans.
Ոչ մի բան չեմ ծրագրել: [Voč ^h mi ban č ^h em tʃ ^ə ragrel]	I haven't planned anything.
Մտածում եմ/ենք քաղաքից դուրս գնալ: [M ^ə tatʃsum em/enk ^h k ^h ak ^h hak ^h its ^h durs g ^ə nal]	I/we plan to go out of town.

GAMBITS

Որոշել ենք ճանապարհորդել:
[Voroʃhel em/enk^h ʧhanaparort^h el]

We have decided to travel.

Ուզում եմ ընկերներին հրավիրել:
[Uzum em ənkerneris hravirel]

I'd like to invite my friends.

Լավ գաղափար է:
[Lav gakʰap^h ar e]

It's a good idea!

14. *Inquiring about news and reporting news*

Ի՞նչ նորություն կա:
[Inʧ^h norut^h yun ka?]

What's new?

Ի՞նչ կա-չկա:
[Inʧ^h ka-ʧ^h əka?]

What's happening?

Ի՞նչ են ասում:
[Inʧ^h en asum?]

What do they say?

Ի՞նչ են գրում [թերթերը]:
[Inʧ^h en g^ərum t^h ert^h erə?]

What are the newspapers writing?

Նոր բան լսեցի՞ր:
[Nor ban l^əsets^h ir?]

Did you hear anything new?

Լսել ես (վերջին) նորությունը:
[L^əsel es (verʧ^h in) norut^h yunə?]

Have you heard the (latest) news?

Լսեցի՞ր՝ ինչ է պատահել:
[L^əsets^h ir inʧ^h e patahel?]

Have you heard what happened?

Նոր լուր(եր)ն իմացա՞ր:
[Nor lur(er)n imatʃ^h ar?]

Did you hear the latest news?

15. *Telling secrets and reacting to secrets*

Մեր մեջ մնա...
[Mer meʧ^h m^əna...]

Keep it between us,...

Մարդու բան չասես...
[Mart^h u ban ʧ^h ases]

Don't tell anybody,...

Գաղտնիք ունեմ, ոչ ոքի չասես:
[Gaghtnik^h unem, voʧ^h vok^h i ʧ^h ases]

I've a secret, don't tell anyone.

GAMBITS

Կարո՞ղ ես գաղտնիք պահել: [Karogh es gakhnik ^h pahel?]	Can you (informal) keep a secret?
Անհոգ եղիր, մեր մեջ կմնա: [Anhog yeghir, mer mech ^h k ^o m ^o na]	Don't worry, it will stay between us.
Խոստանում եմ լուռ մնալ: [Khostanum em lui ^r m ^o nal]	I promise to keep silent.
Երդվում եմ, մարդ չի իմանա: [Yert ^h ^o vum em, mart ^h ch ^h i imana]	I promise (literally: swear), I won't tell anybody.
Վստահիր ինձ: [V ^o stahir indz]	Trust me!
Երդվում եմ, որ ասածս ստույգ է: [Yert ^h ^o vum em, vor asats ^o s stuyg e]	I swear that what I'm saying is true.
Աչքովս տեսա: [Ach ^h k ^h ov ^o s tesa]	I saw it with my (own) eyes.
Ականջովս լսեցի: [Akanjov ^o s l ^o setsh ^h i]	I heard it with my (own) ears.
Ես արդեն լսել էի/գիտեի: [Yes art ^h en l ^o sel eyi/giteyi]	I already knew it.
Ի՞նչ լավ/վատ լուր է: [Inch ^h lav/vat lur e]	What good/bad news!
Հիանալի/սոսկալի՛ լուր է: [Hianali/soskali lur e]	It's wonderful/terrible news!

16. Expressing surprise, doubt

Ճի՞շտ (ես ասում): [Chisht (es asum)?]	Is that true?
Իսկապե՞ս, չգիտեի: [Iskapes, ch ^h ^o giteyi]	Really? I didn't know that.
Ի՞նչ ես ասում: Երբեք չէի սպասում: [Inch ^h es asum? Yerp ^h ek ^h ch ^h eyi spasum]	Really? I'd never have expected this to happen.
Ջարմանում եմ: Անկարելի է: [Zarmanum em. Ankareli e]	I'm surprised. It's impossible.
Ո՞ւմ մտքով կանցներ: [Um m ^o tk ^h ov kantsh ^h ner?]	Who would have thought it!

GAMBITS

Չեմ կարող ասածիդ հավատալ: [C ^h em karogh asatsit ^h havatal]	I can't believe what you're saying.
Անհավատալի/անսպասելի է: [Anhavatali/anspaseli e]	It's unbelievable/unexpected.
Չլսված բան է: [C ^h ʔl ^o svats ban e]	That's unheard of.
Քեզ ո՞վ ասաց: [K ^h ez ov asats ^h ?]	Who told you?
Ինչպե՞ս իմացար: [Inch ^h pes imats ^h ar?]	How did you hear about it?
Վստահ/համոզված ես: [V ^o stah/hamozvats es?]	Are you sure/convinced?
Հաստատ (գիտես): [Hastat (gites)?]	(Do you know) for sure?
Ստուգելու եմ (Թե ճիշտ է): [Stugelu em (t ^h e chisht e?)]	I'm going to verify it (if it's true).
17a. Asking for advice	
Ի՞նչ անեմ (Աստված իմ): [Inch ^h anem (Astvats im)]	What should I do (my God)?
Ի՞նչ խորհուրդ կտաս: [Inch ^h khorhurt ^h k ^o tas?]	What would you (informal) advise me (to do)?
Դու ի՞նչ կանեիր/Դուք ի՞նչ կանեիք: [Du inch ^h kaneyir/Duk ^h inch ^h kaneyik ^h ?]	What would you (informal/formal) do?
Ի՞նչ կանեիր, եթե իմ տեղը լինեիր: [Inch ^h kaneyir, yet ^h e im teghə lineyir?]	What would you do, if you were me (informal)?
Հիմա ի՞նչ անեմ: [Hima inch ^h anem?]	What am I to do now?
Գնամ, թե՞ մնամ: [X anem, t ^h e Y?]	Should I leave or should I stay?
Չգիտեմ՝ ինչ անեմ: [C ^h ʔgitem, inch ^h anem]	I don't know what to do.

GAMBITS

Անելանելի վիճակ է:
[Anelaneli vichak e]

There is no way out.

Կորած եմ, ի՞նչ անեմ:
[Korats em, inch^h anem?]

I'm lost, what should I do?

17b. Offering advice

Ես քո տեղը լինեի, X կանեի:
[Yes k^h o tek^hə lineyi, X kaneyi]

If I were you, I'd do X.

Ես կմեկնեի, ուրիշ ելք չկա:
[Yes kəmekneyi, urish yelk^h chəka]

I'd leave; there is no other way.

Եթե ինձ լսես, կմեկնես:
[Yet^h e indz l^oses, k^omeknes]

If you listen to me, you will leave.

Ես պարզապես կմեկնեի:
[Yes parzapes k^omekneyi]

I'd simply leave.

Ավելի լավ չէ՞ր լինի, եթե X անեիր:
[Aveli lav ch^h er lini, yet^h e X aneyir?]

Wouldn't it be better if you did X?

Լավագույնը X անելն է:
[Lavaguynə X aneln e]

The best you can do is X.

Իսկապես չգիտեմ՝ ինչ ասեմ:
[Iskapes ch^h ʔgitem, inch^h asem]

I really don't know what to say.

Չգիտեմ, դժվար հարց է:
[Ch^h ʔgitem, d^ozhvar hart^s^h e]

I don't know, it is a problem.

Չլինի թե X անես:
[Ch^h ʔlini t^h e X anes]

Don't ever do X!

Արի ուրիշ մի բան անենք:
[Ari, urish mi ban anenk^h]

Let's do something else.

Փորձեցիր X անել:
[P^h ort^s^h et^s^h ir X anel?]

Did you try to do X?

17c. Taking advice

Լավ խորհուրդ է:
[Lav khohurt^h e]

It is good advice.

Լավ միտք/գաղափար է:
[Lav mitk^h /gaghap^h ar e]

It's a good thought/idea.

GAMBITS

Այդպես էլ կանեմ: [Aytpeſ el kanem]	I'll do just that.
Հետևելու եմ քո/ձեր խորհրդին: [Hetevelu em k ^h o/dzer k ^h orh ^o rt ^h in]	I'll follow your (informal/formal) advice.
18. Congratulating and expressing wishes (on various occasions)	
Շնորհավոր (լինի): [Sh ^o noravor (lini)]	Congratulations!
Շնորհավորում եմ տարեդարձը: [Sh ^o noravorum em taredarts ^h o ^t]	I congratulate you on your anniversary!
Ծնունդդ շնորհավոր: [Tʃ ^o nund ^o t ʃh ^o norhavor]	Happy birthday!
Շնորհավոր նոր տարի: [Sh ^o noravor Nor tari]	Happy New Year!
Շնորհավոր Սուրբ Ծնունդ: [Sh ^o noravor Surp ^h Tʃ ^o nund]	Merry Christmas*! (Literally: Congratulations on the holy birth [of Christ])
Քրիստոս Հարյավ ի մեռելոց:* [Kristos haryav i merelots ^h]	Christ is risen from the dead!
Օրհնյալ է Հարուժյուն Քրիստոսի:** [Kristos tʃ ^o nav yev haytnets ^h av]	Blessed is the resurrection of Christ!
Քրիստոս ծնավ և Հայտնեցավ:*** [Kristos tʃ ^o nav yev haytnets ^h av]	Christ was born and made manifest.
Օրհնյալ է Հայտնուժյուն Քրիստոսի:*** [Kristos tʃ ^o nav yev haytnets ^h av]	Blessed is the manifestation of Christ.
Շնորհավոր Ամանոր և Սուրբ Ծնունդ: [Sh ^o norhavor amanor yev Surp ^h Tʃ ^o nund]	A happy New Year and a Merry Christmas!
Շնորհավորում եմ քո/ձեր նոր պաշտոնը: [Sh ^o norhavorum em k ^h o/dzer nor pashtonə]	I congratulate you on your new position.
Շնորհավորում եմ քո/ձեր նշանդրեքը: [Sh ^o noravorum em k ^h o / dzer n ^o ʃhandrek ^h ə]	I congratulate you on your engagement.

* and ** Official exchange of greetings at Easter

*** and **** Official exchange of greetings at Christmas

GAMBITS

Շնորհավորում եմ քո/ձեր ամուսնությունը: [ʃn ^ə norhavorum em k ^h o/dzer amusnut ^h yunə]	We congratulate you on your marriage.
Ցանկանում եմ երջանիկ տոներ: [Tʃ ^h ankanum em yerjanik toner]	I wish you happy holidays!
Մաղթում եմ քաջառողջություն: [Mak ^h t ^h um em k ^h ajarogh ^h ch ^h ut ^h yun]	I wish you good health.
Բարի գալուստ: [Bari galust]	Welcome!
Բարի ճանապարհ: [Bari çhanapar]	Have a nice trip!
Աստված քեզ հետ լինի: [Astvaʃ k ^h ez het lini]	May God be with you (informal)!
Հաջողություն (եմ մաղթում): [Hajoghut ^h yun (em mag ^h t ^h um)]	(I wish you) good luck!
Աստված քեզ/Ձեզ հետ լինի: [Astvaʃ k ^h ez/dzez het lini]	May God be with you (informal/formal)!
Աչքդ/Աչքներդ լույս: [Aç ^h k ^h əʔ/Aç ^h k ^h nerəʔ luys!]	Congratulations! (informal/formal) (Literally: Light to your eyes! Used on any happy occasion: engagement, marriage, arrival of loved-ones, etc.)
Մի բարձի ծերանաք: [Mi bartʃ ^h i tʃeranak ^h !]	I wish you a long life together! (Literally.: Grow old on the same pillow! Used to congratulate a newlywed couple.)
Հորով-մորով մեծանա: [Horov-morov metʃana]	Literally: May [the child] grow up with his father and mother! A wish to the family members of a newborn baby.
Աստված (նրան) պահի: [Astvaʃ (n ^ə ran) pahi]	May God protect (him/her)!
Բարով հագնես: [Barov hak ^h nes!]	Wear it in health! (About new clothing)
Բարով մաշես, հազարը մաշես: [Barov maʃhes, hazarə maʃhes]	Literally: Wear it out in goodness, wear out thousands of it!
Բարի ախորժակ: [Bari ak ^h horzhak!]	Bon appétit!

GAMBITS

Անո՛ւշ (լինի): [Anuʃh (lini)!]	Enjoy it! (Lit.: <i>May it be sweet!</i> see Unit 4, p. 81)
Բաղնիքդ անո՛ւշ: [Baɣhnik ^h ʔt anuʃh!]	Hope you had a nice bath/shower! (Lit. <i>May your bath be sweet.</i>)
Կենացդ/Ձեր կենացը: [Kenatʃ ^h ʔt/Dzer kenatʃ ^h ʔ!]	To your (informal/formal) health! (When drinking to somebody's health)
Բարո՛վ վայելես/վայելեք: [Barov vayeles/vayelek ^h !]	<i>Use</i> (informal/formal) <i>it in health!</i> (On seeing anything newly obtained.)
Ուրախությանձե՛ր վայելես/վայելեք: [Uraχut ^h yunov vayeles/vayelek ^h]	Enjoy it in happiness (informal/formal)! (Used for house-warmings, for a new car, furniture, etc.)
Թող անփորձա՛նք լինի: [T ^h ogh anp ^h ortʃ ^h ank ^h lini]	May it be safeguarded! (Said after the purchase of a new car.)
(Շա՛տ) ապրե՛ս: [(ʃhat) apres]	Good for you/Bravo! (Lit.: May you live long! Used in praising any good performance)
Կեցցե՛ս/Կեցցե՛ք: [Kets ^h tʃ ^h es/Kets ^h tʃ ^h ek ^h]	Good for you/Bravo! (Lit.: May you prosper!)
Ձեռքերդ դալա՛ր: [Dzerk ^h er ^ʔ t dalar]	Well done! (Lit.: <i>May your</i> (informal) <i>hands thrive!</i> Used in praising someone's manual skills, particularly cooking, baking, etc.)
Վարձքդ կատար: [Vartʃ ^h k ^h ʔt katar]	Well done! (Mostly said to a Godfather after a baptism ceremony, but also to praise anybody for a good performance.)
Ցավակցություններ՛ս: [Tʃ ^h avaktʃ ^h ut ^h yunner ^ʔ s]	My condolences!
Ցավակցում եմ: [Tʃ ^h avaktʃ ^h um em]	My sympathy.
Աստված հոգին լուսավորի: [Astvatʃ hok ^h in lusavori]	May God bless his/her soul!
Աստված ողորմի հոգուն: [Astvatʃ voghormi hok ^h un]	May God have merci with his/her soul!
Թող հողը թեթև լինի նրա վրա: [T ^h ogh hogh ^ə t ^h et ^h ev lini n ^ʔ ra v ^ʔ ra]	May the earth be light on him/her! (Said to surviving family members following a funeral)

GAMBITS

19. Speaking on the phone

Ներեցե՛ք, Աննային կարելի՞ է: [Neretʰ ekʰ , Annayin kareli eʔ]	Excuse me, may I speak to Anna?
Լսում եմ: [Lʰsum em]	I'm listening.
Աննան է լսում: [Annan e lʰsum]	Anna is is listening.
Այո՛, հիմա կկանչեմ: [Ayo, hima kʰkancʰ em]	Yes, let me call her.
(Ցավում եմ, բայց) X-ը տանը չէ: [(Tʰsʰ avum em, baytʰ) X-ə tanə ʧʰ e]	(I'm sorry, but) X is not at home.
(Ցավոք) X-ը դուրս է եկել: [(Tʰsʰ avokʰ) X-ə durs e yekel]	I'm sorry, X has left.
X-ը քաղաքից բացակայում է: [X-ə kʰ aghakʰ itʰ batʰ akayum e]	X is out of town.
Ներեցե՛ք, ո՞վ է հարցնում: [Neretʰ ek, ov e hartʰ ənumʔ]	Who is asking, please?
Մի ժամից այստեղ կլինի: [Mi zʰhamitʰ aystegʰ kʰlini]	He/she will be back in an hour.
Կարո՞ղ եք նրան մի բան հաղորդել: [Karogh ekʰ nʰran mi ban haghorth elʔ]	May I leave him/her a message?
Սիրով, ձեր անունը: [Sirov, dzer anunəʔ]	Sure. Your name?
X-ը այլևս այստեղ չի բնակվում: [X-ə ayljevʰs aystegʰ ʧʰ i bʰnakvum]	X does not live here anymore.
Հասցեն/հեռախոսի համարը ունե՞ք: [Hastʰ en/herakhosi hamarə unekʰʔ]	Do you have his/her telephone number?
Ցավում եմ, բայց համարը չունեմ: [Tʰsʰ avum em, baytʰ hamarə ʧʰ unem]	I'm sorry, I don't have the number.
Սխալ համար եք հավաքել: [Sʰkʰhal hamar ekʰ havakʰ el]	You've got the wrong number.
Ներեցե՛ք: [Neretʰ ekʰ]	Pardon me!

GAMBITS

20. Expressing regret, asking for forgiveness, and pardoning

Ցավում եմ: [Tʰsʰ avum em]	I'm sorry.
Ներողություն եմ խնդրում: [Neroghutʰ yun em khʰntʰ rum]	I ask for forgiveness.
Ներողամիտ եղեք: [Neroghamit yegʰhekʰ]	Please forgive me.
Ներված ես/եք: [Nervatsʰ es/ekʰ]	It's O.K. (Lit.: <i>You</i> (informal/formal) <i>are forgiven.</i>)
(Ի՛նչ) ախո՛ս: [(Inchʰ) apʰ sos]	What a pity!
Ցավում եմ: [Tʰsʰ avum em]	It is regrettable.
Խնդրեմ./Խնդիր չէ: [Khʰntʰ rem./Khʰntʰ ir chʰ e]	I beg you./It's not a problem.

21. Expressing gratitude and responses to expressions of gratitude

Շնորհակալություն: [Shʰnorhakalutʰ yun]	Thanks!
Զգացված եմ: [Zgatsʰ vatsʰ em]	I appreciate it!
Չարժե: [Chʰ arzʰe]	You are welcome!
(Սրտանց) շնորհակալ եմ: [(Sʰrtantsʰ) shʰnorhakal em]	I thank you (wholeheartedly).
Երախտապարտ եմ (քեզ/ձեզ): [Yerakhtapart em (kʰ ez/dʒez)]	I'm indebted (to you) (informal/formal).
Չեմ մոռանա քո/ձեր լավությունը: [Chʰ em moʳana kʰ o/dʒer lavutʰ yunə]	I won't forget your (informal/formal) kindness.
Շատ ուրախ եմ, որ կարողացա օգնել: [Shat urakh em vor karoghatsʰ a okʰ nel]	I'm very happy that I could be of help.
Չնչին բան է(ր): [Chʰ ʰnchʰ in ban e(r)]	Don't mention it!

GAMBITS

22. Inquiring about prices and assessing goods

Ի՞նչ արժե սա/այս X-ը: [Inçh ^h arzhe sa/ ays X-əʔ]	How much does this/this X cost?
Ի՞նչ է այս X-ի գինը: [Inçh ^h e ays X-i ginəʔ]	What is the price of this X?
Հարմար գին է: [Harmar gin e]	It is a reasonable price.
Շատ թանկ է: [Shat t ^h ang e]	It is very expensive.
Ավելի էժանը ունե՞ք: [Aveli ezhənə unek ^h ʔ]	Do you have a cheaper one?
Ավելի մեծը/փոքրը չունե՞ք: [Aveli metşə/p ^h ok ^h rə çh ^h unek ^h ʔ]	Don't you have a bigger/smaller size?
Ուրիշ գույնի չունե՞ք: [Urish guyni çh ^h unek ^h ʔ]	Don't you have it in another color?
Ավելի թարմն եմ ուզում: [Aveli t ^h armn em uzum]	I'm looking for something fresher.
Տեղական/արտասահմանյա՞ն ապրանք է: [Teghakan/artasahmanyān aprank ^h eʔ]	Is it a local/imported merchandise?
Կարո՞ղ եմ սա փորձել: [Karogh em sa p ^h ortş ^h elʔ]	May I try this (on)?
Հավանում եմ, գնելու եմ: [Havanum em, g ^ə nelu em]	I like it, I'll buy it.
Որքա՞ն եմ վճարելու: [Vork ^h an em v ^ə çhareluʔ]	How much should I pay?
Ի՞նչ արժե ամբողջը: [Inçh ^h arzhi amboçh ^h əʔ]	What's the total cost?
Բարո՛վ հագնեք: [Barov hak ^h nek ^h]	Wear it in health!
Շնորհակալու[թյո՛ւն: [Sh ^ə norhakalut ^h yun]	Thanks!

CONJUGATION OF VERBS INDICATIVE MOOD (Affirmative)			
First Conjugation <i>վազել to run</i>		Second Conjugation <i>խաղալ to play</i>	Irregular verb <i>ուտել to eat</i>
Present			
(ես)	վազում եմ	խաղում եմ	ուտում եմ
(դու)	վազում ես	խաղում ես	ուտում ես
(նա)	վազում է	խաղում է	ուտում է
(մենք)	վազում ենք	խաղում ենք	ուտում ենք
(դուք)	վազում եք	խաղում եք	ուտում եք
(նրանք)	վազում են	խաղում են	ուտում են
Imperfect			
(ես)	վազում էի	խաղում էի	ուտում էի
(դու)	վազում էիր	խաղում էիր	ուտում էիր
(նա)	վազում էր	խաղում էր	ուտում էր
(մենք)	վազում էինք	խաղում էինք	ուտում էինք
(դուք)	վազում էիք	խաղում էիք	ուտում էիք
(նրանք)	վազում էին	խաղում էին	ուտում էին
Aorist			
(ես)	վազեցի	խաղացի	կերա
(դու)	վազեցիր	խաղացիր	կերար
(նա)	վազեց	խաղաց	կերավ
(մենք)	վազեցինք	խաղացինք	կերանք
(դուք)	վազեցիք	խաղացիք	կերաք
(նրանք)	վազեցին	խաղացին	կերան
Perfect			
(ես)	վազել եմ	խաղացել եմ	կերել եմ
(դու)	վազել ես	խաղացել ես	կերել ես
(նա)	վազել է	խաղացել է	կերել է
(մենք)	վազել ենք	խաղացել ենք	կերել ենք
(դուք)	վազել եք	խաղացել եք	կերել եք
(նրանք)	վազել են	խաղացել են	կերել են
Pluperfect			
(ես)	վազել էի	խաղացել էի	կերել էի
(դու)	վազել էիր	խաղացել էիր	կերել էիր
(նա)	վազել էր	խաղացել էր	կերել էր
(մենք)	վազել էինք	խաղացել էինք	կերել էինք
(դուք)	վազել էիք	խաղացել էիք	կերել էիք
(նրանք)	վազել էին	խաղացել էին	կերել էին

GRAMMAR TABLES

Future			
(ես)	վազելու եմ	խաղալու եմ	ուտելու եմ
(դու)	վազելու ես	խաղալու ես	ուտելու ես
(նա)	վազելու է	խաղալու է	ուտելու է
(մենք)	վազելու ենք	խաղալու ենք	ուտելու ենք
(դուք)	վազելու եք	խաղալու եք	ուտելու եք
(նրանք)	վազելու են	խաղալու են	ուտելու են
Future Imperfect			
(ես)	վազելու էի	խաղալու էի	ուտելու էի
(դու)	վազելու էիր	խաղալու էիր	ուտելու էիր
(նա)	վազելու էր	խաղալու էր	ուտելու էր
(մենք)	վազելու էինք	խաղալու էինք	ուտելու էինք
(դուք)	վազելու էիք	խաղալու էիք	ուտելու էիք
(նրանք)	վազելու էին	խաղալու էին	ուտելու էին
Mandative Future			
(ես)	պիտի վազեմ	պիտի խաղամ	պիտի ուտեմ
(դու)	պիտի վազես	պիտի խաղաս	պիտի ուտես
(նա)	պիտի վազի	պիտի խաղա	պիտի ուտի
(մենք)	պիտի վազենք	պիտի խաղանք	պիտի ուտենք
(դուք)	պիտի վազեք	պիտի խաղաք	պիտի ուտեք
(նրանք)	պիտի վազեն	պիտի խաղան	պիտի ուտեն
Mandative Past			
(ես)	պիտի վազեի	պիտի խաղայի	պիտի ուտեի
(դու)	պիտի վազեիր	պիտի խաղայիր	պիտի ուտեիր
(նա)	պիտի վազեր	պիտի խաղար	պիտի ուտեր
(մենք)	պիտի վազեինք	պիտի խաղայինք	պիտի ուտեինք
(դուք)	պիտի վազեիք	պիտի խաղայիք	պիտի ուտեիք
(նրանք)	պիտի վազեին	պիտի խաղային	պիտի ուտեին
IMPERATIVE MOOD			
Assertive 2nd pers. sing.:	վազի՛ր	խաղա՛	կե՛ր
Assertive 2nd pers. plur.:	վազ(եց)ե՛ք	խաղացե՛ք	կերե՛ք
Inclusive plural:	վազե՛նք	խաղա՛նք	ուտե՛նք

GRAMMAR TABLES

HYPOTHETICAL FUTURE			
(ես)	կվազեմ	կխաղամ	կուտեմ
(դու)	կվազես	կխաղաս	կուտես
(նա)	կվազի	կխաղա	կուտի
(մենք)	կվազենք	կխաղանք	կուտենք
(դուք)	կվազեք	կխաղաք	կուտեք
(նրանք)	կվազեն	կխաղան	կուտեն
HYPOTHETICAL PAST			
(ես)	կվազեի	կխաղայի	կուտեի
(դու)	կվազեիր	կխաղայիր	կուտեիր
(նա)կ	վազեր	կխաղար	կուտեր
(մենք)	կվազեինք	կխաղայինք	կուտեինք
(դուք)	կվազեիք	կխաղայիք	կուտեիք
(նրանք)	կվազեին	կխաղային	կուտեին
SUBJUNCTIVE MOOD			
Subjunctive future			
(ես)	վազեմ	խաղամ	ուտեմ
(դու)	վազես	խաղաս	ուտես
(նա)	վազի	խաղա	ուտի
(մենք)	վազենք	խաղանք	ուտենք
(դուք)	վազեք	խաղաք	ուտեք
(նրանք)	վազեն	խաղան	ուտեն
Subjunctive Past			
(ես)	վազեի	խաղայի	ուտեի
(դու)	վազեիր	խաղայիր	ուտեիր
(նա)	վազեր	խաղար	ուտեր
(մենք)	վազեինք	խաղայինք	ուտեինք
(դուք)	վազեիք	խաղայիք	ուտեիք
(նրանք)	վազեին	խաղային	ուտեին
Participles			
Present participle	վազող	խաղացող	ուտող
Past participle	վազած	խաղացած	կերած
Future participle (1)	վազելիք	խաղալիք	ուտելիք
Future participle (2)	վազելու	խաղալու	ուտելու
Synchronic participle	վազելիս	խաղալիս	ուտելիս

CONJUGATION OF VERBS INDICATIVE MOOD (Negative)								
First Conjugation <i>վազել to run</i>			Second Conjugation <i>խաղալ to play</i>			Irregular Verb <i>ուտել to eat</i>		
Present								
(ես)	չեմ	վազում	չեմ	խաղում	չեմ	ուտում		
(դու)	չես	վազում	չես	խաղում	չես	ուտում		
(նա)	չի	վազում	չի	խաղում	չի	ուտում		
(մենք)	չենք	վազում	չենք	խաղում	չենք	ուտում		
(դուք)	չեք	վազում	չեք	խաղում	չեք	ուտում		
(նրանք)	չեն	վազում	չեն	խաղում	չեն	ուտում		
Imperfect								
(ես)	չէի	վազում	չէի	խաղում	չէի	ուտում		
(դու)	չէիր	վազում	չէիր	խաղում	չէիր	ուտում		
(նա)	չէր	վազում	չէր	խաղում	չէր	ուտում		
(մենք)	չէինք	վազում	չէինք	խաղում	չէինք	ուտում		
(դուք)	չէիք	վազում	չէիք	խաղում	չէիք	ուտում		
(նրանք)	չէին	վազում	չէին	խաղում	չէին	ուտում		
Aorist								
(ես)	չվազեցի		չխաղացի		չկերա			
(դու)	չվազեցիր		չխաղացիր		չկերար			
(նա)	չվազեց		չխաղաց		չկերավ			
(մենք)	չվազեցինք		չխաղացինք		չկերանք			
(դուք)	չվազեցիք		չխաղացիք		չկերաք			
(նրանք)	չվազեցին		չխաղացին		չկերան			
Perfect								
(ես)	չեմ	վազել	չեմ	խաղացել	չեմ	կերել		
(դու)	չես	վազել	չես	խաղացել	չես	կերել		
(նա)	չի	վազել	չի	խաղացել	չի	կերել		
(մենք)	չենք	վազել	չենք	խաղացել	չենք	կերել		
(դուք)	չեք	վազել	չեք	խաղացել	չեք	կերել		
(նրանք)	չեն	վազել	չեն	խաղացել	չեն	կերել		
Pluperfect								
(ես)	չէի	վազել	չէի	խաղացել	չէի	կերել		
(դու)	չէիր	վազել	չէիր	խաղացել	չէիր	կերել		
(նա)	չէր	վազել	չէր	խաղացել	չէր	կերել		
(մենք)	չէինք	վազել	չէինք	խաղացել	չէինք	կերել		
(դուք)	չէիք	վազել	չէիք	խաղացել	չէիք	կերել		
(նրանք)	չէին	վազել	չէին	խաղացել	չէին	կերել		

GRAMMAR TABLES

Future					
(ես)	չեմ	վազելու	չեմ	խաղալու	չեմ ուտելու
(դու)	չես	վազելու	չես	խաղալու	չես ուտելու
(նա)	չի	վազելու	չի	խաղալու	չի ուտելու
(մենք)	չենք	վազելու	չենք	խաղալու	չենք ուտելու
(դուք)	չեք	վազելու	չեք	խաղալու	չեք ուտելու
(նրանք)	չեն	վազելու	չեն	խաղալու	չեն ուտելու
Future Imperfect					
(ես)	չէի	վազելու	չէի	խաղալու	չէի ուտելու
(դու)	չէիր	վազելու	չէիր	խաղալու	չէիր ուտելու
(նա)	չէր	վազելու	չէր	խաղալու	չէր ուտելու
(մենք)	չէինք	վազելու	չէինք	խաղալու	չէինք ուտելու
(դուք)	չէիք	վազելու	չէիք	խաղալու	չէիք ուտելու
(նրանք)	չէին	վազելու	չէին	խաղալու	չէին ուտելու
Mandative Future					
(ես)	չպիտի վազեմ		չպիտի խաղամ		չպիտի ուտեմ
(դու)	չպիտի վազես		չպիտի խաղաս		չպիտի ուտես
(նա)	չպիտի վազի		չպիտի խաղա		չպիտի ուտի
(մենք)	չպիտի վազենք		չպիտի խաղանք		չպիտի ուտենք
(դուք)	չպիտի վազեք		չպիտի խաղաք		չպիտի ուտեք
(նրանք)	չպիտի վազեն		չպիտի խաղան		չպիտի ուտեն
Mandative Past					
(ես)	չպիտի վազեի		չպիտի խաղայի		չպիտի ուտեի
(դու)	չպիտի վազեիր		չպիտի խաղայիր		չպիտի ուտեիր
(նա)	չպիտի վազեր		չպիտի խաղար		չպիտի ուտեր
(մենք)	չպիտի վազեինք		չպիտի խաղայինք		չպիտի ուտեինք
(դուք)	չպիտի վազեիք		չպիտի խաղայիք		չպիտի ուտեիք
(նրանք)	չպիտի վազեին		չպիտի խաղային		չպիտի ուտեին
IMPERATIVE MOOD (Prohibitive)					
Prohibitive 2nd pers. sing.:	մի՛ վազիր		մի՛ խաղա		մի՛ կեր
Prohibitive 2nd pers. plur.:	մի՛ վազեք		մի՛ խաղացեք		մի՛ կերեք
Inclusive plural:	չվազե՛նք		չխաղա՛նք		չուտե՛նք

GRAMMAR TABLES

Hypothetical Future			
(ես)	չեմ վազի	չեմ խաղա	չեմ ուտի
(դու)	չես վազի	չես խաղա	չես ուտի
(նա)	չի վազի	չի խաղա	չի ուտի
(մենք)	չենք վազի	չենք խաղա	չենք ուտի
(դուք)	չեք վազի	չեք խաղա	չեք ուտի
(նրանք)	չեն վազի	չեն խաղա	չեն ուտի
Hypothetical Past			
(ես)	չէի վազի	չէի խաղա	չէի ուտի
(դու)	չէիր վազի	չէիր խաղա	չէիր ուտի
(նա)	չէր վազի	չէր խաղա	չէր ուտի
(մենք)	չէինք վազի	չէինք խաղա	չէինք ուտի
(դուք)	չէիք վազի	չէիք խաղա	չէիք ուտի
(նրանք)	չէին վազի	չէին խաղա	չէին ուտի
SUBJUNCTIVE MOOD (Negative)			
Subjunctive Future			
(ես)	չվազեմ	չխաղամ	չուտեմ
(դու)	չվազես	չխաղաս	չուտես
(նա)	չվազի	չխաղա	չուտի
(մենք)	չվազենք	չխաղանք	չուտենք
(դուք)	չվազեք	չխաղաք	չուտեք
(նրանք)	չվազեն	չխաղան	չուտեն
Subjunctive Past			
(ես)	չվազեի	չխաղայի	չուտեի
(դու)	չվազեիր	չխաղայիր	չուտեիր
(նա)	չվազեր	չխաղար	չուտեր
(մենք)	չվազեինք	չխաղայինք	չուտեինք
(դուք)	չվազեիք	չխաղայիք	չուտեիք
(նրանք)	չվազեին	չխաղային	չուտեին
Infinite Forms			
Infinitive:	չվազել	չխաղալ	չուտել
Present participle:	չվազող	չխաղացող	չուտող
Past participle:	չվազած	չխաղացած	չկերած
Future participle:	չվազելու	չխաղալու	չուտելու

<p style="text-align: center;">CONJUGATION OF THE IRREGULAR VERB ԵՄ and Լինել INDICATIVE MOOD (Affirmative)</p>					
Present			Imperfect		
(ես)	եմ	լինում եմ	էի	լինում էի	
(դու)	ես	լինում ես	էիր	լինում էիր	
(նա)	է	լինում է	էր	լինում էր	
(մենք)	ենք	լինում ենք	էինք	լինում էինք	
(դուք)	եք	լինում եք	էիք	լինում էիք	
(նրանք)	են	լինում են	էին	լինում էին	
Aorist		Perfect	Pluperfect		
(ես)	եղա	եղել եմ	եղել էի		
(դու)	եղար	եղել ես	եղել էիր		
(նա)	եղավ	եղել է	եղել էր		
(մենք)	եղանք	եղել ենք	եղել էինք		
(դուք)	եղաք	եղել եք	եղել էիք		
(նրանք)	եղան	եղել են	եղել էին		
Future			Future Imperfect		
(ես)	լինելու եմ		լինելու էի		
(դու)	լինելու ես		լինելու էիր		
(նա)	լինելու է		լինելու էր		
(մենք)	լինելու ենք		լինելու էինք		
(դուք)	լինելու եք		լինելու էիք		
(նրանք)	լինելու են		լինելու էին		
Mandative future			Mandative Past		
(ես)	պիտի լինեմ		պիտի լինեի		
(դու)	պիտի լինես		պիտի լինեիր		
(նա)	պիտի լինի		պիտի լիներ		
(մենք)	պիտի լինենք		պիտի լինեինք		
(դուք)	պիտի լինեք		պիտի լինեիք		
(նրանք)	պիտի լինեն		պիտի լինեին		
Infinitive Forms			IMPERATIVE MOOD		
Infinitive	լինել		Assertive 2nd person singular:	եղի՛ր	
Present participle	եղող		Assertive 2nd person plural:	եղե՛ք	
Past participle	եղած		Assertive 3rd person singular:	լի՛նի	
Future participle	լինելիք		Assertive 3rd person plural:	լի՛նան	
Synchronic participle	լինելիս		Inclusive plural:	լինե՛նք	

Hypothetical Future		Hypothetical Past	
(ես)	կլինեմ	կլինեի	
(դու)	կլինես	կլինեիր	
(նա)	կլինի	կլիներ	
(մենք)	կլինենք	կլինեինք	
(դուք)	կլինեք	կլինեիք	
(նրանք)	կլինեն	կլինեին	
Subjunctive Future		Subjunctive Past	
(ես)	լինեմ	լինեի	
(դու)	լինես	լինեիր	
(նա)	լինի	լիներ	
(մենք)	լինենք	լինեինք	
(դուք)	լինեք	լինեիք	
(նրանք)	լինեն	լինեին	
INDICATIVE MOOD (Negative)			
ԵՄ and Լինեմ			
Present		Imperfect	
(ես)	չեմ	չեմ	լինի
(դու)	չես	չես	լինի
(նա)	չէ/չի	չի	լինի
(մենք)	չենք	չենք	լինի
(դուք)	չեք	չեք	լինի
(նրանք)	չեն	չեն	լինի
Aorist		Perfect	
(ես)	չեղա	չեմ	եղել
(դու)	չեղար	չես	եղել
(նա)	չեղալ	չի	եղել
(մենք)	չեղանք	չենք	եղել
(դուք)	չեղաք	չեք	եղել
(նրանք)	չեղան	չեն	եղել
Future		Future Imperfect	
(ես)	չեմ	լինելու	չէի
(դու)	չես	լինելու	չէիր
(նա)	չի	լինելու	չէր
(մենք)	չենք	լինելու	չէինք
(դուք)	չեք	լինելու	չէիք
(նրանք)	չեն	լինելու	չէին

GRAMMAR TABLES

Mandative Future		Mandative Past
(ես)	չպիտի լինեմ	չպիտի լինեի
(դու)	չպիտի լինես	չպիտի լինեիր
(նա)	չպիտի լինի	չպիտի լիներ
(մենք)	չպիտի լինենք	չպիտի լինեինք
(դուք)	չպիտի լինեք	չպիտի լինեիք
(նրանք)	չպիտի լինեն	չպիտի լինեին
Hypothetical Future		Hypothetical Past
(ես)	չեմ լինի	չէի լինի
(դու)	չեմ լինի	չէիր լինի
(նա)	չեմ լինի	չէր լինի
(մենք)	չեմ լինի	չէինք լինի
(դուք)	չեմ լինի	չէիք լինի
(նրանք)	չեմ լինի	չէին լինի
Subjunctive Present		Subjunctive Past
(ես)	չլինեմ	չլինեի
(դու)	չլինես	չլինեիր
(նա)	չլինի	չլիներ
(մենք)	չլինենք	չլինեինք
(դուք)	չլինեք	չլինեիք
(նրանք)	չլինեն	չլինեին
Infinite Forms		IMPERATIVE MOOD (Prohibitive)
Infinitive	չլինել	Prohibitive 2nd pers.sing. մի' լինիր/եղիր
Present participle	չլինող/չեղող	Prohibitive 2nd pers. plur.: մի' լինեք/եղեք
Past participle	չեղած	Inclusive plural: չլինե՛նք
Future participle	չլինելիք	

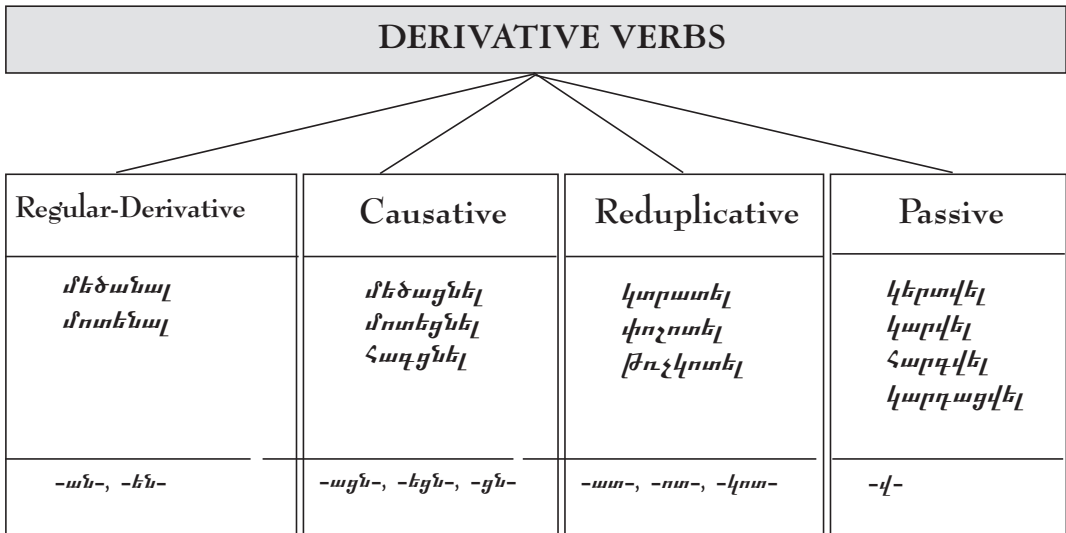
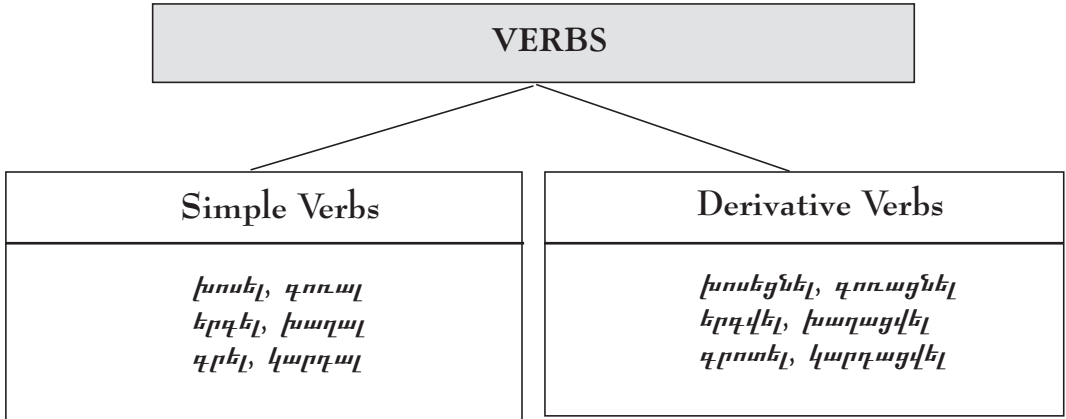
TABLE OF IRREGULAR VERBS					
Infinitive	Present Indicative	Imperfect Indicative	Aorist Indicative	Future Subjunctive	Assertive Imperative
անել	անում եմ	անում էի	արեցի/արի	անեմ	արա'/արե՛ք
առնել	առնում եմ	առնում էի	առա	առնեմ	ա՛ռ/առե՛ք
ասել	ասում եմ	ասում էի	ասացի	ասեմ	ասա'/ասե՛ք
բանալ	բացում եմ	բացում էի	բացեցի/բացի	բանամ/բացեմ	բա՛ց/բացե՛ք
բերել	բերում եմ	բերում էի	բերեցի/բերի	բերեմ	բե՛ր/բերե՛ք
գալ	գալիս եմ	գալիս էի	եկա	գամ	ե՛կ (արի՛)/եկե՛ք
դառնալ	դառնում եմ	դառնում էի	դարձա	դառնամ	դարձի՛ր/դարձե՛ք
դնել	դնում եմ	դնում էի	դր(եց)ի	դնեմ	դի՛ր/դրե՛ք
ելնել	ելնում եմ	ելնում էի	ելա	ելնեմ	ելի՛ր/ելե՛ք
զարկել	զարկում եմ	զարկում էի	զարկեցի	զարկեմ	զարկի՛ր/զարկեցե՛ք
ընկնել	ընկնում եմ	ընկնում էի	ընկա	ընկնեմ	ընկի՛ր/ընկե՛ք
թողնել	թողնում եմ	թողնում էի	թողեցի/թողի	թողնեմ	թո՛ղ/թողե՛ք
լալ	լալիս եմ	լալիս էի	լացեցի/լացի	լամ	լա՛ց/լացե՛ք
լինել	լինում եմ	լինում էի	եղա	լինեմ	եղի՛ր/եղե՛ք
լվանալ	լվանում եմ	լվանում էի	լվացի	լվամ	լվա՛/լվացե՛ք
տալ	տալիս եմ	տալիս էի	տվեցի	տամ	տու՛ր/տվե՛ք
տանել	տանում եմ	տանում էի	տարա	տանեմ	տա՛ր/տարե՛ք
տեսնել	տեսնում եմ	տեսնում էի	տեսա	տեսնեմ	տես՛ս/տեսե՛ք
ուտել	ուտում եմ	ուտում էի	կերա	ուտեմ	կե՛ր/կերե՛ք

TABLE OF IRREGULAR VERBS (cont-ed from p. 334)

Negative participle	Present participle	Past participles	Future participle	Prohibitive Imperative
չեմ/չէի անի	անող	արել/արած	անելու/անելիք	մի՛ արա/արեք
չեմ/չէի առնի	առնող	առել/առած	առնելու/առնելիք	մի՛ առ/առեք
չեմ/չէի ասի	ասող	ասել/ասած	ասելու/ասելիք	մի՛ ասա/ասեք
չեմ/չէի բանա	բացող	բացել/բացած	բանալու/բանալիք	մի՛ բաց/բացեք
չեմ/չէի բերի	բերող	բերել/բերած	բերելու/բերելիք	մի՛ բեր/բերեք
չեմ/չէի գա	եկող	եկել/եկած	գալու/գալիք	մի՛ գար/եկեք*
չեմ/չէի դառնա	դարձող	դարձել/դարձած	դառնալու/դառնալիք	մի՛ դարձիր/դարձեք
չեմ/չէի դնի	դնող	դրել/դրած	դնելու/դնելիք	մի՛ դիր/դրեք
չեմ/չէի ելնի	ելնող	ելել/ելած	ելնելու/ելնելիք	մի՛ ելիր/ելնեք
չեմ/չէի զարկի	զարկող	զարկել/զարկած	զարնելու/զարնելիք	մի՛ զարկիր/զարկեք
չեմ/չէի ընկնի	ընկնող	ընկել/ընկած	ընկնելու/ընկնելիք	մի՛ ընկնիր/ընկեք
չեմ/չէի թողնի	թողնող	թողել/թողած	թողնելու/թողնելիք	մի՛ թող/թողեք
չեմ/չէի լացի	լացող	լացել/լացած	լալու/լալիք	մի՛ լա/լացեք
չեմ/չէի լինի	եղող	եղել/եղած	լինելու/լինելիք	մի՛ եղիր/եղեք
չեմ/չէի լվանա	լվացող	լվացել/լվացած	լվալու/լվալիք	մի՛ լվանա/լվացեք
չեմ/չէի տա	տվող	տվել/տված	տալու/տալիք	մի՛ տուր/տվեք
չեմ/չէի տանի	տանող	տարել/տարած	տանելու/տանելիք	մի՛ տար/տարեք
չեմ/չէի տեսնի	տեսնող	տեսել/տեսած	տեսնելու/տեսնելիք	մի՛ տես/տեսեք
չեմ/չէի ուտի	ուտող	կերել/կերած	ուտելու/ուտելիք	մի՛ կեր/կերեք

TABLE OF DEFECTIVE VERBS

Infinitive	Present	Imperfect	
---	<i>եմ</i>	<i>էի</i>	(The rest of the paradigm is filled with forms of the verb <i>լինել</i>)
---	<i>կամ</i>	<i>կայի</i>	(The rest of the paradigm is filled with forms of the verb <i>լինել</i>)
---	<i>գիտեմ</i>	<i>գիտեի</i>	(The rest of the paradigm is filled with forms of the verb <i>գիտենալ</i> , as well as <i>իմանալ</i>)
---	<i>ունեմ</i>	<i>ունեի</i>	(The rest of the paradigm is filled with forms of the verb <i>ունենալ</i>)
---	<i>արժեմ</i>	<i>արժեի</i>	(The rest of the paradigm is filled with forms of the verb <i>արժենալ</i>)
---	<i>հուսամ</i>	<i>հուսայի</i>	Imperative: <i>հուսա' / հուսացե՛ք</i> (The rest of the paradigm is filled with forms of the phrasal verb <i>հույս ունենալ</i>)
---	<i>ցանկամ</i>	<i>ցանկայի</i>	(The rest of the paradigm is filled with the verb <i>ցանկանալ</i>)
<p><i>վեր կենալ</i>*, <i>վեր եմ կենում</i>, <i>վեր էի կենում</i>, <i>վեր կացա</i>, <i>վեր կենամ</i>, <i>վեր կաց/վեր կացեք</i>, <i>չեմ/չէի վեր կենա</i>, <i>վեր կացող</i>, <i>վեր կացել</i>, <i>վեր կացած</i>, <i>վեր կենալու</i>, <i>վեր կենալիք</i>, <i>մի՛ վեր կաց/կացեք</i></p>			
<p>* The verb <i>կենալ</i> is never used alone. It is a phrasal verb, appearing always as <i>վեր կենալ</i> to get up.</p>			

TRANSITIVE, INTRANSITIVE, PASSIVE VERBS

Transitive	Passive	Intransitive
<p><i>Հեռացրեց կառուցեց բուժեց հրավիրեց</i></p>	<p><i>Հեռացվեց ավերվեց գնվեց գրավվեց</i></p>	<p><i>Հեռացավ գնաց վազեց քնեց</i></p>
<p>The transitive verb is an action verb that requires a direct object to complete its meaning.</p>	<p>In the active voice, the subject performs the action of the verb, while in passive voice, the subject receives the action.</p>	<p>The intransitive verb is a complete action by itself and does not require a direct object to receive the action.</p>

THE INFINITIVE AND THE PARTICIPLES

Infinitive (free)*	Present (free)	Past (free)	Present (bound)**	Past (bound)	Future (free+bound)	Negative (bound)	Synchronic (free+bound)
սովորել գրել կարդալ խաղալ -ել, -ալ	սովորող գրող կարդացող խաղացող -ող, -ացող	սովորած գրած կարդացած խաղացած -ած, -ացած	սովորում գրում կարդում խաղում -ում	սովորել գրել կարդացել խաղացել -ել, -ացել	սովորելու գրելու կարդալու խաղալու -ելու, -ալու	սովորի գրի կարդա խաղա -ի, -ա	սովորելիս գրելիս կարդալիս խաղալիս -ելիս, -ալիս

* **Free** are the infinite forms that have independent use outside the conjugation paradigms.
 ** **Bound** are the infinite forms that have no independent use outside the conjugation paradigms.

DECLENSION OF NOUNS		
SINGULAR	PLURAL	
-ի Declension		
Nominative } <i>քաղաք</i>	<i>քաղաքներ</i>	
Accusative } <i>քաղաքի</i>	<i>քաղաքների</i>	
Genitive } <i>քաղաքից</i>	<i>քաղաքներից</i>	
Dative } <i>քաղաքով</i>	<i>քաղաքներով</i>	
Ablative } <i>քաղաքում</i>	<i>քաղաքներում</i>	
Instrumental } <i>քաղաքներով</i>	<i>քաղաքներով</i>	
Locative } <i>քաղաքում</i>	<i>քաղաքներում</i>	
<p>The majority of nouns, as well as nominalized adjectives, participles, numerals, proper names, adverbs, and postpositions follow this paradigm. Many nouns belonging to other declension paradigms tend to create parallel formations belonging to the <i>-ի</i> declension (see p. 301)</p>		
-ու Declension		
a) Nominative } <i>այգի</i>	<i>այգիներ</i>	
Accusative } <i>այգու</i>	<i>այգիների</i>	
Genitive } <i>այգուց</i>	<i>այգիներից</i>	
Dative } <i>այգով</i>	<i>այգիներով</i>	
Ablative } <i>այգում</i>	<i>այգիներում</i>	
Instrumental } <i>այգերով</i>	<i>այգիներով</i>	
Locative } <i>այգում</i>	<i>այգիներում</i>	
<p>The majority of nouns ending in <i>-ի</i>, some nouns as <i>մարդ</i>, <i>Աստված</i>, <i>ամուսին</i>, etc. and infinitives follow this paradigm.</p>		
b) Nominative } <i>սիրելի(ք)</i>	NO PLURAL	
Accusative } <i>սիրելու(ն)</i>		
Genitive } <i>սիրելու(ն)</i>		
Dative } <i>սիրելուց</i>		
Ablative } <i>սիրելով</i>		
Instrumental } <i>սիրելով</i>		
Locative } <i>-</i>		

		SINGULAR	PLURAL
<i>-ան</i> Declension			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative } Instrumental } Locative }		<i>որոշում</i> <i>որոշման</i> (or <i>որոշումի</i>) <i>որոշումից</i> <i>որոշումով</i> --	<i>որոշումներ</i> <i>որոշումների</i> <i>որոշումներից</i> <i>որոշումներով</i> <i>որոշումներում</i>
a) all nouns in <i>-ում</i> : <i>ծագում</i> (<i>ծագման</i>), <i>զբացում</i> (<i>զբացման</i>), <i>շարժում</i> (<i>շարժման</i>), etc.			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative } Instrumental } Locative }		<i>գարուն</i> <i>գարնան</i> <i>գարնանից</i> <i>գարնանով</i> --	NO PLURAL
b) the words: <i>գարուն</i> (<i>գարնան</i>), <i>ամառ</i> (<i>ամռան</i>), <i>աշուն</i> (<i>աշնան</i>), <i>ձմեռ</i> (<i>ձմռան</i>), etc.			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative } Instrumental } Locative }		<i>մուկ</i> <i>մկան</i> <i>մկնից</i> <i>մկնով</i> --	<i>մկներ</i> <i>մկների</i> <i>մկներից</i> <i>մկներով</i> --
c) monosyllabic words: <i>դուռ</i> (<i>դռան</i>), <i>մուկ</i> (<i>մկան</i>), <i>գառ</i> (<i>գառան</i>), <i>թոռ</i> (<i>թոռան</i>), etc.			
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative } Instrumental } Locative }		<i>մանուկ</i> * <i>մանկան</i> <i>մանկանից</i> <i>մանկանով</i> --	<i>մանուկներ</i> <i>մանուկների</i> <i>մանուկներից</i> <i>մանուկներով</i> --
* The proper noun <i>Մանուկ</i> follows the regular pattern: <i>Մանուկի(ն)</i> , <i>Մանուկից</i> , etc.			

SINGULAR		PLURAL
ու/ա Declension		
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative } Instrumental } Locative }	<i>բարու[թյուն</i> <i>բարու[թյան</i> <i>բարու[թյունից</i> <i>բարու[թյամբ</i> or <i>բարու[թյունով</i> --	NO PLURAL
All abstract nouns ending in <i>-ու[թյուն</i> : <i>ուրախու[թյուն</i> (<i>ուրախու[թյան</i>), <i>տաքու[թյուն</i> (<i>տաքու[թյան</i>), <i>մեծու[թյուն</i> (<i>մեծու[թյան</i>), etc.		
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative } Instrumental } Locative }	<i>անկյուն</i> <i>անկյան</i> or <i>անկյունի</i> <i>անկյունից</i> <i>անկյունով</i> <i>անկյունում</i>	<i>անկյուններ</i> <i>անկյունների(ն)</i> <i>անկյուններից</i> <i>անկյուններով</i> <i>անկյուններում</i>
Nouns ending in <i>-ուն</i> : <i>չուն</i> (<i>չան</i>), <i>արյուն</i> (<i>արյան</i>), <i>անկյուն</i> (<i>անկյան</i>), <i>տուն</i> (<i>տան</i>), etc.		
-վա Declension		
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative } Instrumental } Locative }	<i>ժամ</i> <i>ժամվա</i> or <i>ժամի</i> <i>ժամվանից</i> or <i>ժամից</i> <i>ժամով</i> <i>ժամում</i>	<i>ժամեր</i> <i>ժամերի(ն)</i> <i>ժամերից</i> <i>ժամերով</i> <i>ժամերում</i>
Also: <i>օր</i> (<i>օրվա</i>), <i>ցերեկ</i> (<i>ցերեկվա</i>), <i>շաբաթ</i> (<i>շաբաթվա</i>), <i>տարի</i> (<i>տարվա</i>), <i>ժամանակ</i> (<i>ժամանակվա</i>), <i>գիշեր</i> (<i>գիշերվա</i>), <i>երեկ</i> (<i>երեկվա</i>), <i>ձմեռ</i> (<i>ձմեռվա</i> , also: <i>ձմռան</i>), etc.		
-որ Declension		
Nominative } Accusative } Genitive } Dative } Ablative } Instrumental } Locative }	<i>հայր</i> <i>հոր</i> <i>հոր</i> <i>հոր</i> <i>հորից</i> <i>հորով</i> --	<i>հայրեր</i> <i>հայրերի(ն)</i> <i>հայրերի</i> <i>հայրերի(ն)</i> <i>հայրերից</i> <i>հայրերով</i> --
Also: <i>մայր</i> (<i>մոր</i>), <i>եղբայր</i> (<i>եղբոր</i>), <i>կնքամայր</i> (<i>կնքամոր</i>), <i>կնքահայր</i> (<i>կնքահոր</i>), etc.		

-ոջ Declension			
Nominative	<i>քույր</i>	<i>քույրեր</i>	
Accusative	<i>քրոջ</i>	<i>քույրերի(ն)</i>	
Genitive	<i>քրոջ</i>	<i>քույրերի</i>	
Dative	<i>քրոջ</i>	<i>քույրերի(ն)</i>	
Ablative	<i>քրոջից</i>	<i>քույրերից</i>	
Instrumental	<i>քրոջով</i>	<i>քույրերով</i>	
Locative	--	--	
Also: <i>կին</i> (<i>կնոջ</i>), <i>ընկեր</i> (<i>ընկերոջ</i>), <i>տիկին</i> (<i>տիկնոջ</i>), <i>տալ</i> (<i>տալոջ</i>), <i>աներ</i> (<i>աներոջ</i>), <i>սկեսուր</i> (<i>սկեսորոջ</i>), <i>տանտիկին</i> (<i>տանտիկնոջ</i>), <i>դասընկեր</i> (<i>դասընկերոջ</i>), <i>տեր</i> (<i>տիրոջ</i>), etc.			
-ո Declension			
Nominative	} <i>սուգ</i>	NO PLURAL	
Accusative			
Genitive	} <i>սգո</i> or <i>սուգի</i>		
Dative			
Ablative	<i>սգից</i>		
Instrumental	<i>սգով</i>		
Locative	--		
Also: <i>լույս</i> (<i>լուսո</i> or <i>լույսի</i>), <i>պատիվ</i> (<i>պատվո</i> or <i>պատվի</i>), <i>հուր</i> (<i>հրո</i> or <i>հրի</i>), etc.			
Declension of some irregular plural forms			
Nominative	<i>տիկնայք</i> (or <i>տիկիհներ</i>)	<i>մարդիկ</i>	<i>Գրիգորենք</i>
Accusative	<i>տիկնանց</i> (or <i>տիկիհների(ն)</i>)	<i>մարդկանց</i>	<i>Գրիգորենց</i>
Genitive	<i>տիկնանց</i> (or <i>տիկիհների</i>)	<i>մարդկանց</i>	<i>Գրիգորենց</i>
Dative	<i>տիկնանց</i> (or <i>տիկիհների(ն)</i>)	<i>մարդկանց</i>	<i>Գրիգորենց</i>
Ablative	<i>տիկիհներից</i>	<i>մարդկանցից</i>	<i>Գրիգորենցից</i>
Instrumental	<i>տիկիհներով</i>	<i>մարդկանցով</i>	<i>Գրիգորենց հետ</i>
Locative	--	--	--
Also: <i>կին-կանայք</i> , <i>պարոն-պարոնայք</i> (or <i>պարոններ</i>)			
Nominative	<i>ծնողք</i> (or <i>ծնողներ</i>)	<i>անձինք</i>	<i>որդիք</i> (or <i>որդիներ</i>)
Accusative	<i>ծնողների(ն)</i>	<i>անձանց</i>	<i>որդիների(ն)</i>
Genitive	<i>ծնողաց</i> (or <i>ծնողների</i>)	<i>անձանց</i>	<i>որդոց</i> (or <i>որդիների</i>)
Dative	<i>ծնողների(ն)</i>	<i>անձանց</i>	<i>որդիների(ն)</i>
Ablative	<i>ծնողներից</i>	<i>անձերից</i>	<i>որդիներից</i>
Instrumental	<i>ծնողներով</i>	<i>անձերով</i>	<i>որդիներով</i>
Locative	--	--	--

NOUNS WITH ARCHAIC GENITIVE FORMS

Nominative

Genitive

<i>ամիս</i>	month	<i>ամսվա</i>	(also: <i>ամսի</i>)
<i>այրի</i>	widow	<i>այրու</i>	(also: <i>այրիի</i>)
<i>անկողին</i>	bed	<i>անկողնու</i>	(also: <i>անկողնի</i>)
<i>անկյուն</i>	corner	<i>անկյան</i>	(also: <i>անկյունի</i>)
<i>անուն</i>	noun	<i>անվան</i>	(also: <i>անունի</i>)
<i>արյուն</i>	blood	<i>արյան</i>	(also: <i>արյունի</i>)
<i>բեռ</i>	load, burden	<i>բեռան</i>	(also: <i>բեռի</i>)
<i>գալուստ</i>	arrival	<i>գալստյան</i>	(also: <i>գալուստի</i>)
<i>գառ</i>	lamb	<i>գառան</i>	(also: <i>գառի</i>)
<i>գիշեր</i>	night	<i>գիշերվա</i>	(also: <i>գիշերի</i>)
<i>դար</i>	century	<i>դարու</i>	(also: <i>դարի</i>)
<i>դուստր</i>	daughter	<i>դստեր</i>	(also: <i>դստրի</i>)
<i>եգ</i>	ox	<i>եզան</i>	(also: <i>եզի</i>)
<i>թոռ</i>	grandchild	<i>թռան</i>	(also: <i>թռուի</i>)
<i>լեռ</i>	mountain	<i>լեռան</i>	(also: <i>լեռի</i>)
<i>լույս</i>	light	<i>լուստ</i>	(also: <i>լույսի</i>)
<i>խնդիր</i>	problem	<i>խնդրո</i>	(also: <i>խնդրի</i>)
<i>ծնունդ</i>	birth	<i>ծննդյան</i>	(also: <i>ծննդի</i>)
<i>ծոռ</i>	great-grandchild	<i>ծոռան</i>	(also: <i>ծոռի</i>)
<i>ծունկ</i>	knee	<i>ծնկան</i>	(also: <i>ծնկի</i>)
<i>կայսր</i>	emperor	<i>կայսեր</i>	(also: <i>կայսրի</i>)
<i>հանգիստ</i>	rest	<i>հանգստյան</i>	(also: <i>հանգստի</i>)
<i>հույս</i>	hope	<i>հուստ</i>	(also: <i>հույսի</i>)
<i>հուր</i>	fire	<i>հրո</i>	(also: <i>հրի</i>)
<i>ձյուն</i>	snow	<i>ձյան</i>	(also: <i>ձյունի</i>)
<i>մահ</i>	death	<i>մահվան</i>	(also: <i>մահու/մահի</i>)
<i>պատիվ</i>	honor	<i>պատվո</i>	(also: <i>պատվի</i>)
<i>սեր</i>	love	<i>սիրո</i>	
<i>սկեսուր</i>	mother-in-law	<i>սկեսրոջ</i>	(also: <i>սկեսուրի</i>)
<i>սյուն</i>	pillar	<i>սյան</i>	(also: <i>սյունի</i>)
<i>տալ</i>	sister-in-law	<i>տալոջ</i>	(also: <i>տալի</i>)
<i>փախուստ</i>	flight, escape	<i>փախստյան</i>	(also: <i>փախուստի</i>)
<i>օր</i>	day	<i>օրվա</i>	(also: <i>օրի</i>)

FORMATION OF THE PLURAL

Monosyllabic Nouns	Monosyllabic Nouns	Polysyllabic Nouns	Polysyllabic Nouns in -ի
-եր	-ներ	-ներ	-ներ
<i>բառեր</i>	<i>բեռներ</i>	<i>ճառագայթներ</i>	<i>գոյականներ</i>
<i>բներ</i>	<i>գառներ</i>	<i>եղևիներ</i>	<i>սեղաններ</i>
<i>գետեր</i>	<i>դ(ու)ռներ</i>	<i>ճամբարներ</i>	<i>պայմաններ</i>
<i>լուրեր</i>	<i>լեռներ</i>	<i>երեխաներ</i>	<i>թուչուններ</i>
<i>ձայներ</i>	<i>ծոռներ</i>	<i>աղջիկներ</i>	<i>պահարաններ</i>
<i>ծառեր</i>	<i>թոռներ</i>	<i>ուսանողներ</i>	<i>անուններ</i>
<i>ջրեր</i>	<i>ն(ու)ռներ</i>	<i>հայուհիներ</i>	<i>ամաններ</i>
<i>մայրեր</i>	<i>եզներ</i>	<i>ուսուցիչներ</i>	<i>գրադարաններ</i>
<i>տառեր</i>	<i>ձ(ու)կներ</i>	<i>դասատուներ</i>	<i>նորություններ</i>
<i>օրեր</i>	<i>հարսներ</i>	<i>օդաչուներ</i>	<i>կանոններ</i>
<i>քարեր</i>	<i>մատներ</i>	<i>ուշացումներ</i>	<i>քանոններ</i>

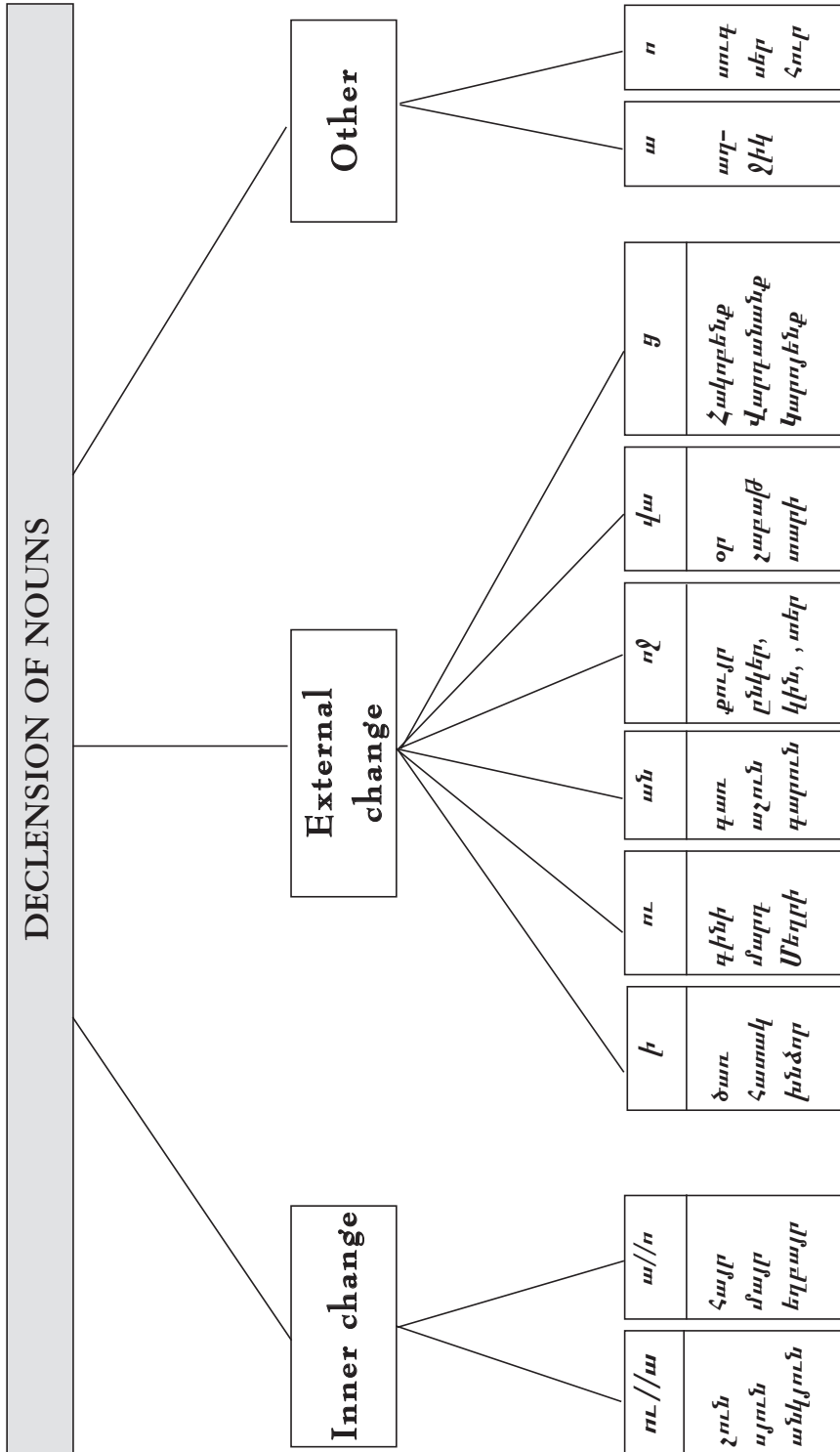
**FORMATION OF THE PLURAL
COMPOUND NOUNS WITH A MONOSYLLABIC WORD
AS LAST COMPONENT**

**LAST COMPONENT IS A NOUN
WITH AN INDEPENDENT USE**
plural ending: *-եր*

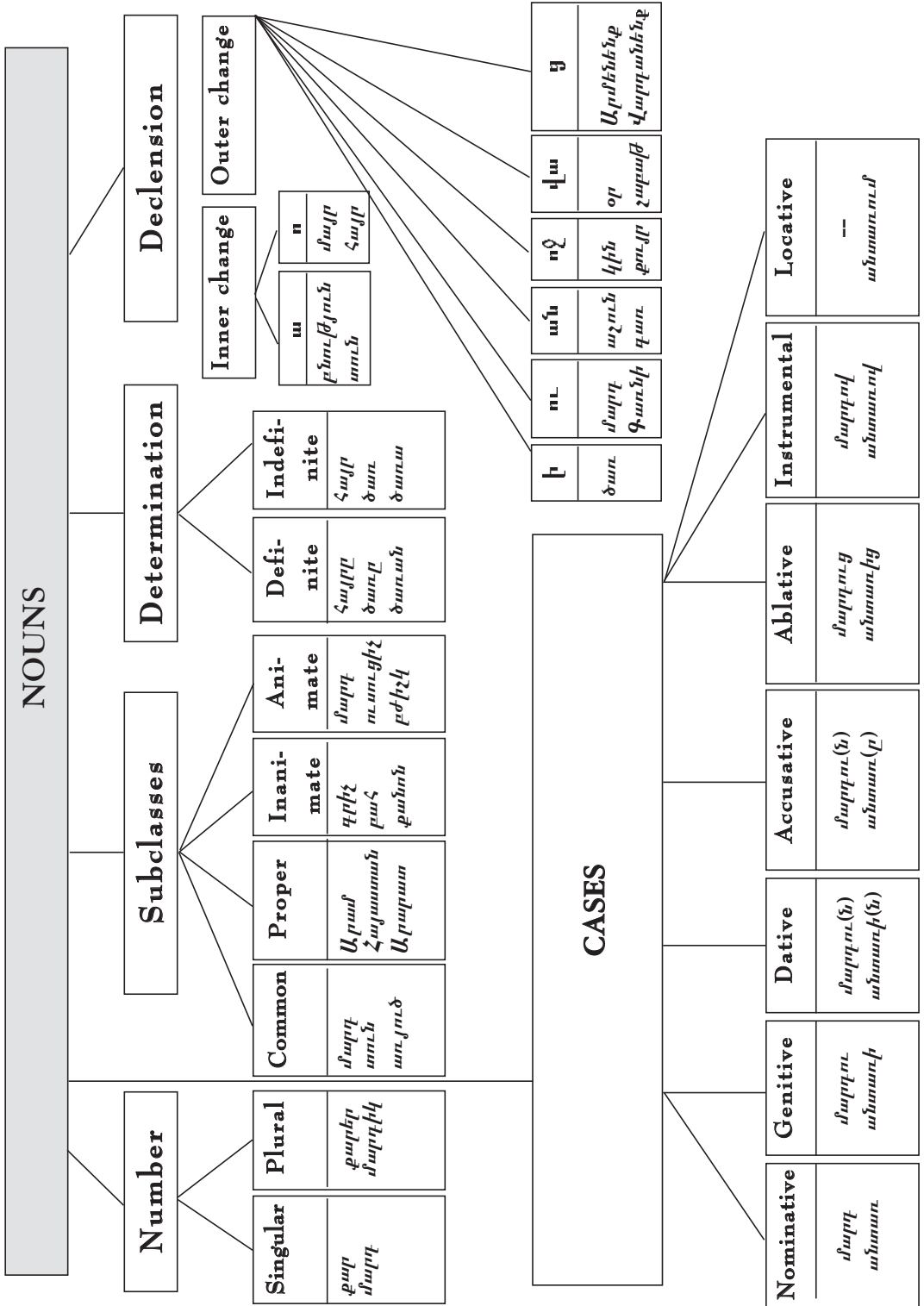
ձեռագիր-ձեռագրեր
հանքահոր-հանքահորեր
արոտավայր-արոտավայրեր
լրագիր-լրագրեր
քարայծ-քարայծեր
վերնատուն-վերնատներ
սառցասար-սառցասարեր

**LAST COMPONENT IS A VERBAL
ROOT WITH NO INDEPENDENT USE**
plural ending: *-ներ*

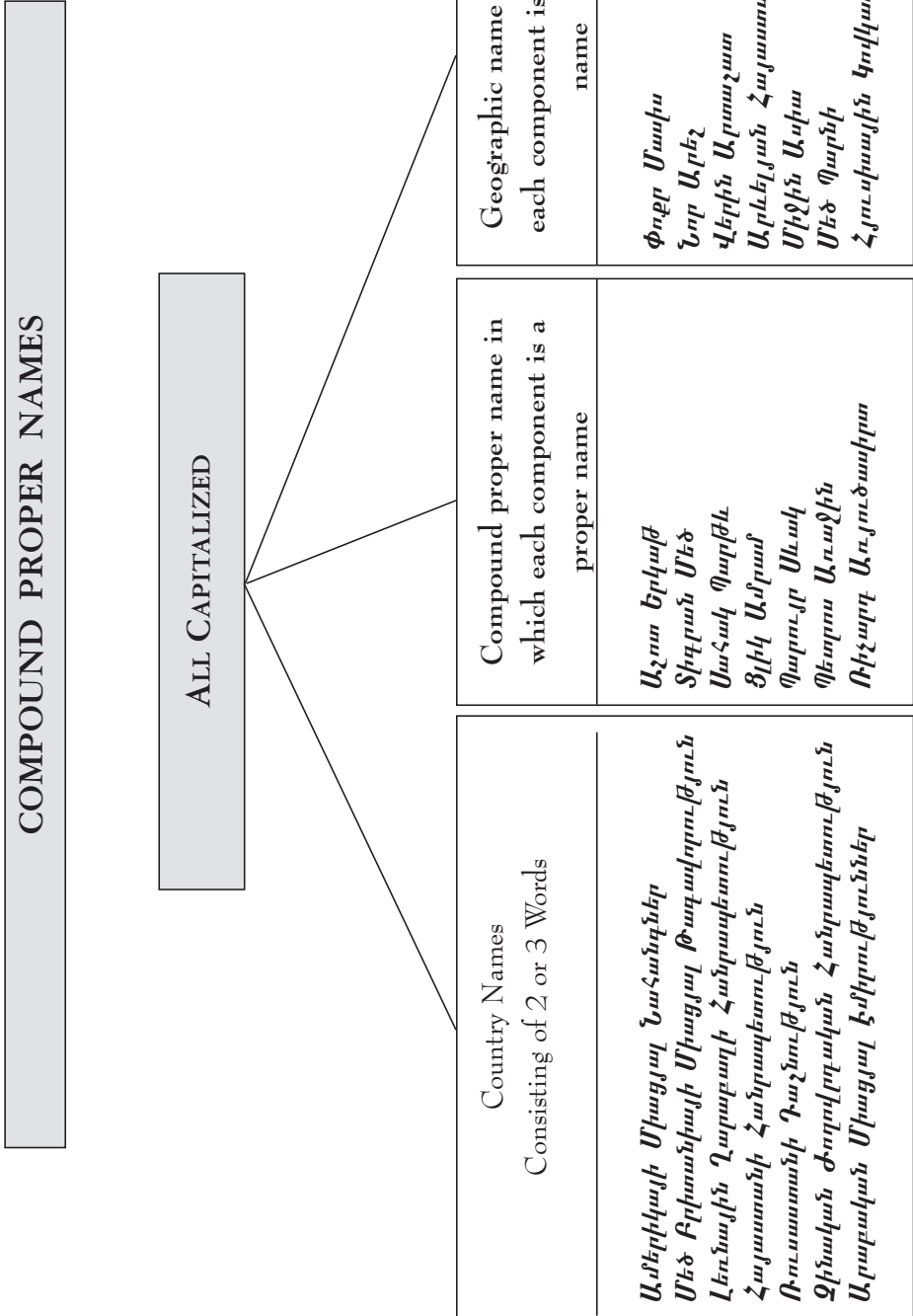
մատենագիր-մատենագիրներ
վիպագիր-վիպագիրներ
հանքափոր-հանքափորներ
ժամացույց-ժամացույցներ
մեծատուն-մեծատուներ (հարուստ)
կոշկակար-կոշկակարներ
զինակիր-զինակիրներ

DECLENSION CASES						
Nominative	Genitive	Dative	Accusative	Ablative	Instrumental	Locative
տուն(ը) հայր(ը) ուսում(ը)	տան հոր ուսման	տան(ը) հոր(ը) ուսման(ը)	տուն հայր ուսում	տանից (տնից) հորից ուսումից	տանից հորից ուսումից	-- -- -- -- -- -- --
ֆուլ(ը) աչակերտ(ը) ձի(ն) օր(ը)	ֆուլ աչակերտի ձիու օրվա	ֆուլ(ը) աչակերտի(ն) ձիու(ն) օրվա(ն)	ֆուլ (ֆուլը) աչակերտ(ին) ձի(ն) օր	ֆուլից աչակերտից ձիուց օրից (օրվանից)	ֆուլով աչակերտով ձիով օրով(օրվանով)	օրում հարևանեցում
հարևանեք դուստր(ը) աղջիկ(ը) սեր(ը) բնություն(ը)	հարևան դուստր աղջիկա սիրու	հարևանեց դուստր(ը) աղջիկա(ն) սիրու (սիրուհի)	հարևանեց դուստր աղջիկա(ն) սեր	դուստրից աղջիկանից սիրուց բնությունից	դուստրով աղջիկանով սիրով բնությունով	-- -- -- բնությունում

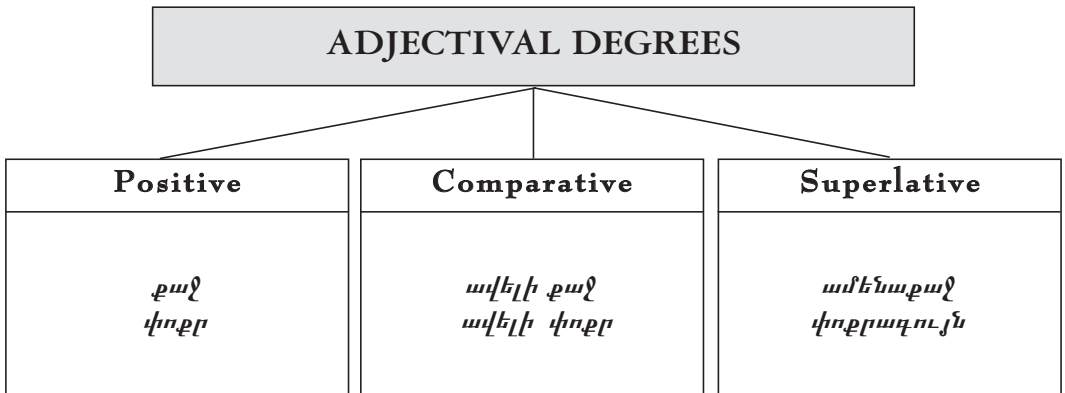
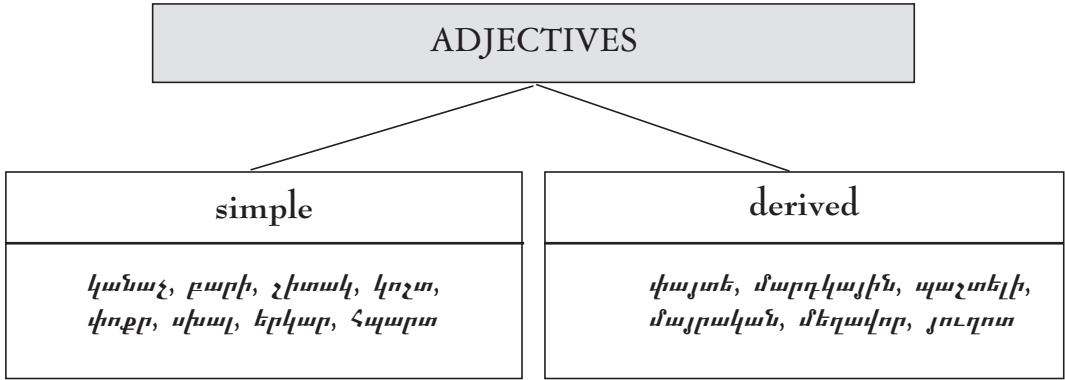
<p>ONLY THE FIRST WORD IS CAPITALIZED</p>	
<p>Geographic names in which the second or third word is not a proper noun</p>	<p>Սև ծով Հյուսիսային սառուցյալ օվկիանոս Հրո երկիր Խաղաղ օվկիանոս Վայոց ձոր Սևանա լիճ</p>
<p>Names of works in literature, science, and art that are taken in quotation marks</p>	<p>«Ազգամիջ առաջ» պատմվածք «Դան թեական ստապել» պոեմ «Զ արի վերջը» հեքիաթ «Ի նչո՞ւ է արժևում դետը» կինոնկար «Ի ններորդ պիք» կտավ «Հա յոց աշխարհ» լրագիր «Ե ըդ առանց խոսքի» երաժշտություն «Գ ըական թերթ» լրագիր</p>
<p>Names of institutions, organizations, awards etc. that are taken in quotation marks</p>	<p>«Աշխատանք» մարզական ընկերություն «Ավանդարդ» արտ. միավորում «Ավտոմորդ» կամավոր ընկերություն «Հրազդան» մարզադաշտ «Զանգակ-97» հրատարակչություն «Էրեբունի» բժշկական կենտրոն</p>
<p>Names of international organizations, institutions, important events, state and government agencies, etc.</p>	<p>Միավորված ազգերի կազմակերպություն Ֆուտբոլի համաշխարհային ֆեդերացիա Նոր տարի Մայրություն և Գեղեցկություն տոն Մահմանադրություն օր Երկրորդ աշխարհամարտ Արցախյան ազատամարտ Ազգային ժողով Փ արիզյան կոմունա</p>

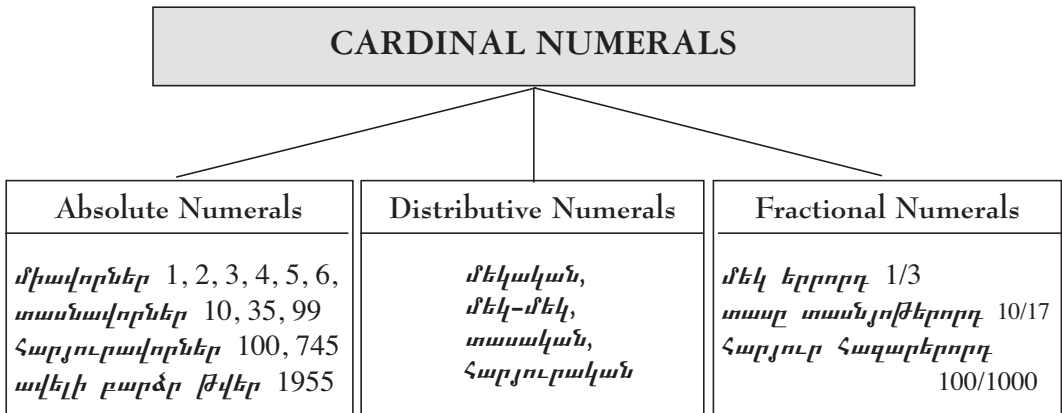
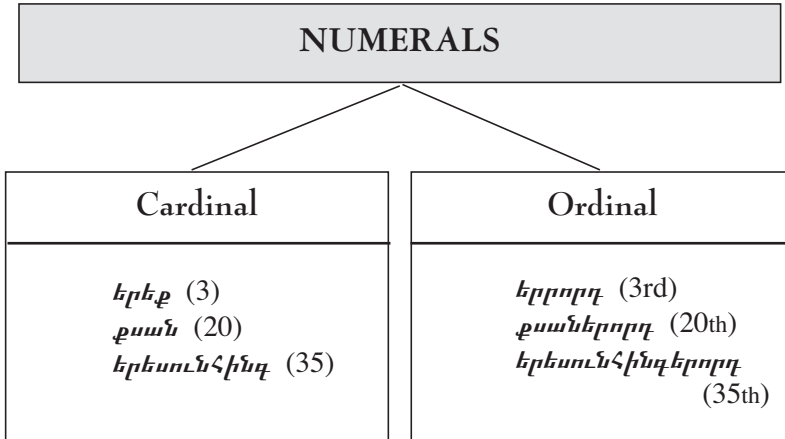

DERIVATIONS			
Nouns, Verbs, Adjectives, and Adverbs			
PREFIXES			
<i>ան-</i>	un-, -less	adj.	<i>անտեղյակ</i> unaware, <i>անհույս</i> hopeless
<i>ապ(ա)-</i>	un-, dis-	adj., verb	<i>ապօրինի</i> illegitimate, <i>ապերախտ</i> ungrateful, <i>ապակողմնորոշել</i> to disorient
<i>արտ(ա)-</i>	ex-, extra-	adj., verb, noun	<i>արտասովոր</i> extraordinary, <i>արտածել</i> to export, <i>արտահայտել</i> to express, <i>արտասահման</i> abroad, out-of-country
<i>դժ-</i>	un-	adj.	<i>դժգույն</i> pale
<i>ենթ(ա)-</i>	sub-	verb, noun	<i>ենթարկել</i> to submit, <i>ենթակա</i> subject
<i>ընդ-</i>	inter-, sub-	adj., verb	<i>ընդհատել</i> to interrupt, <i>ընդծովյա</i> sub marine
<i>հակ(ա)-</i>	counter-	adj., verb, noun	<i>հակադիր</i> opposite, <i>հակազդել</i> to counteract, <i>հակահարված</i> counter-attack
<i>համ(ա)-</i>	con-, homo-, uni-	adj., verb, noun	<i>համերկրացի</i> compatriot, <i>համատեղել</i> to combine, <i>համանիշ</i> homonym
<i>նախ(ա)-</i>	pre-, for-	verb, noun	<i>նախատեսել</i> to foresee, <i>նախադրույթ-յուն</i> preposition, <i>նախաբան</i> preface
<i>ներ(ա)-</i>	in-, inner	adj., verb, noun	<i>ներարկել</i> to infuse, <i>ներաշխարհ</i> inner world
<i>չ-</i>	un-, non-	adj., noun	<i>չկամ</i> unkind, unwilling, <i>չգիտություն</i> ignorance
<i>ստոր(ա)-</i>	sub-, under-	adj.	<i>ստորերկրյա</i> subterranean, <i>ստորագրյալ</i> undersigned
<i>վեր(ա)-</i>	re-, super-	verb, noun	<i>վերստուգել</i> to revise, <i>վերադառնալ</i> to return, <i>վերակացու</i> supervisor
<i>տ-</i>	un-	adj.	<i>տգետ</i> ignorant, <i>տհաճ</i> unpleasant
<i>տար(ա)-</i>	un-, ex-	adj., verb, noun	<i>տարաբախտ</i> unfortunate, <i>տարածել</i> to extend, <i>տարագրություն</i> exile
<i>փոխ(ա)-</i>	trans-, re-	verb, noun	<i>փոխադրել</i> to transport, <i>փոխվրեժ</i>
SUFFIXES			
<i>-աբար</i>	-ly	adverb	<i>մայրաբար</i> motherly, <i>վեհաբար</i> naturally
<i>-(ա)գին</i>	-y, -ly, etc.	adj., adv.	<i>սրտագին</i> heart-felt, <i>ուժգին</i> violently,
<i>-ակ</i>	-able, diminutive	adj., noun	<i>ունակ</i> able, <i>նավակ</i> little boat
<i>-ական/եկան</i>	-al, -(l)y,-ish	adj.	<i>տեղական</i> local, <i>տարեկան</i> yearly

GRAMMAR TABLES

-ապես	-ly, -wise	adverb	վերջապես finally, այլապես otherwise
-ակի	-ly	adverb, adj.	ուղղակի directly, մասնակի particular
-ացու	destined to	adj., noun	մահացու deadly, հարսնացու bride-to-be
-անոց	local	noun	զորանոց barracks, հիվանդանոց hospital
-անք	action	noun	լոգանք bathing, աշխատանք work
-արան	place	noun	պահարան locker, սրճարան coffee house
-ավոր/ևոր	filled with, -y	adj.	մեղավոր guilty, ունևոր wealthy
ային	-like	adj.	մարդկային human-like, օդային aerial
-ելի/ալի	-able	adj.	պաշտելի adorable, ողբալի lamentable
-եղեն	coll. material	adj., noun	ոսկեղեն jewelry, խմորեղեն cookies
-ենի	-able, trees/bushes	adj., noun	վայրենի wild, վարդենի rose bush, խնձորենի apple tree, տանձենի pear tree
-(ե)ցի/(ա)ցի	resident, originating from	noun	դրսեցի outsider, գյուղացի peasant, գերմանացի German
-ե	made from, -en	adj.	փայտե wooden, մետաքսե made from silk
-իկ	diminutive	adj.	մանկիկ infant, սեղանիկ little table
-իչ	instrument, agent,	noun, adj.	զրիչ pen, երգիչ singer, գրավիչ attractive
-իք	geared / subject to	adj., noun	ասելիք something to say, խաղալիք toy
-յան	originating from	adj.	արևելյան oriental, Արամյան originating from Aram
-յա	made from	adj.	մետաղյա made from metal
-ոտ	full of, -y	adj.	յուղոտ greasy (full of fat), աղտոտ dirty
-որդ	agent	noun	որսորդ hunter, գնորդ buyer
-որեն	-ly	adverb	փստահորեն surely, լրջորեն seriously
-(ա)պան	profession	noun	այգեպան gardener, դռնապան doorman
-աստան/-եստան	place,	noun	այգեստան orchard, ծառաստան forest, Հունաստան Greece
-վածք	result of action	noun	կառուցվածք construction, գրվածք writing
-ու/թյուն	abstract	noun	ուրախություն joy, ընկերություն friendship, ընթերցանություն reading, ուսանողություն students (collective)
-ուկ	diminutive	noun	մանչուկ little boy
-ուհի	female	noun	երգչուհի female singer, բժշկուհի female physician
-ում	abstract	noun	բուժում cure, շարժում movement, նվաճում conquest

**CARDINAL NUMERALS
ACCORDING TO THEIR FORMATION**

Simple	Derived	Compound	Complex
<p>բոլոր միավորները (1,2,3,4,5,6,7,8,9) տասը և քսան տասնավորները հարյուրը, հազարը, միլիոնը, միլիարդը</p>	<p>երեսուն քառասուն հիսուն վաթսուն յոթանասուն ութսուն իննսուն</p>	<p>տասնմեկ տասներկու տասներեք տասնչորս տասնհինգ տասնվեց տասնյոթ տասնութ տասնինը քսանմեկ</p>	<p>հարյուր երեսուն (130) հազար իննսուններեք (1093) երկու հազար տասը (2010)</p>

COMPLEX NUMBERS

Written joined together	Written separately
<p>From 11 to 99: տասնմեկ (11), քսաներկու (22), քառասուներեք (43), յոթանասունչորս (74), ութսունյոթ (87), իննսունինը (99), etc.</p>	<p>Over 100: հարյուր մեկ (101), երկու հազար հինգ (2005), հազար ինը հարյուր վաթսունմեկ (1961), հինգ հազար տասներկու (5012), etc.</p>

THE SPELLING OF ORDINAL NUMERALS

Arabic numerals	Armenian Alphabet letters	Roman Numerals	Written in Armenian letters
1-ին	ւ	I	առաջին
2-րդ	բ	II	երկրորդ
3-րդ	գ	III	երրորդ
4-րդ	դ	IV	չորրորդ
5-րդ	ե	V	հինգերորդ
6-րդ	զ	VI	վեցերորդ
7-րդ	է	VII	յոթերորդ
8-րդ	ը	VIII	ութերորդ
9-րդ	թ	IX	իններորդ
10-րդ	ժ	X	տասներորդ
11-րդ	ժա	XI	տասնմեկերորդ
20-րդ	ի	XX	քսաներորդ
30-րդ	լ	XXX	երեսուներորդ
40-րդ	լս	XL	քառասուներորդ
50-րդ	ծ	L	հիսուներորդ
60-րդ	կ	LX	վաթսուներորդ
100-րդ	ճ	C	հարյուրերորդ
400-րդ	ն	CD	չորսհարյուրերորդ
500-րդ	չ	D	հինգհարյուրերորդ
600-րդ	ո	DC	վեցհարյուրերորդ
1000-րդ	ռ	M	հազարերորդ

PRONOUNS

Personal	Demonstrative	Reflexive	Interrogative	Relative	Indefinite	Definite	Negative
ես	աս, դա, նա,	իրար	ո՞վ, ի՞նչ	ով, ինչ	ինչ-որ	ամեն(ը)	ոչ ոք
	այս, այդ, այն,	միմյանց	ինչպիսի՞	ինչպիսի	ինչ-ինչ	ամեն մի	ոչինչ
դու	սույն, նույն,	մեկմեկու	ինչքա՞ն	ինչքան	ոմն	ամեն մեկը	ոչ մի
	միևնույն,	մեկմեկի	ինչչա՞փ	ինչչափ,	մի	ամենքը	
նա	մյուս, այսպես		ինչպե՞ս	ինչպես	մի քանի	բոլոր(ը)	
	այդպես, այնպես,		ինչո՞ւ	ինչու	մի քանիսը	ուրաքանչյուր(ը)	
մենք	նույնպես,		ո՞ր, ո՞րը	որ, որը	ուրիշ	ամեն ինչ(ը)	
	այսպիսի,		որքա՞ն	որքան	այլ	յուրաքանչյուր ոք	
դուք	այդպիսի,		որչա՞փ	որչափ	այսինչ	ամեն ոք	
	այնպիսի,		որպիսի՞	որպիսի	այնինչ	որ(ը)	
նրանք	նույնպիսի,		ո՞րերորդ	որերորդ	որոշ	ամբողջ(ը)	
	այսքան, այդքան,		որտե՞ղ	որտեղ	որևէ	համայն	
	այնքան, նույնքան,		ե՞րբ, ո՞ւր	երբ, ուր	որևէ	ամենայն	
	այսչափ, այդչափ,		քանի՞	քանի	երբեւէ		
	այնչափ, նույնչափ,		քանի՞սը	քանիսը	երբեկցե		
	այտեղ, այդտեղ,		քանի՞տը	քանիտը	որևկցե		
	այնտեղ, նույնտեղ			քանիտեղ	մեկն ու		
					մեկը		

DEMONSTRATIVE PRONOUNS

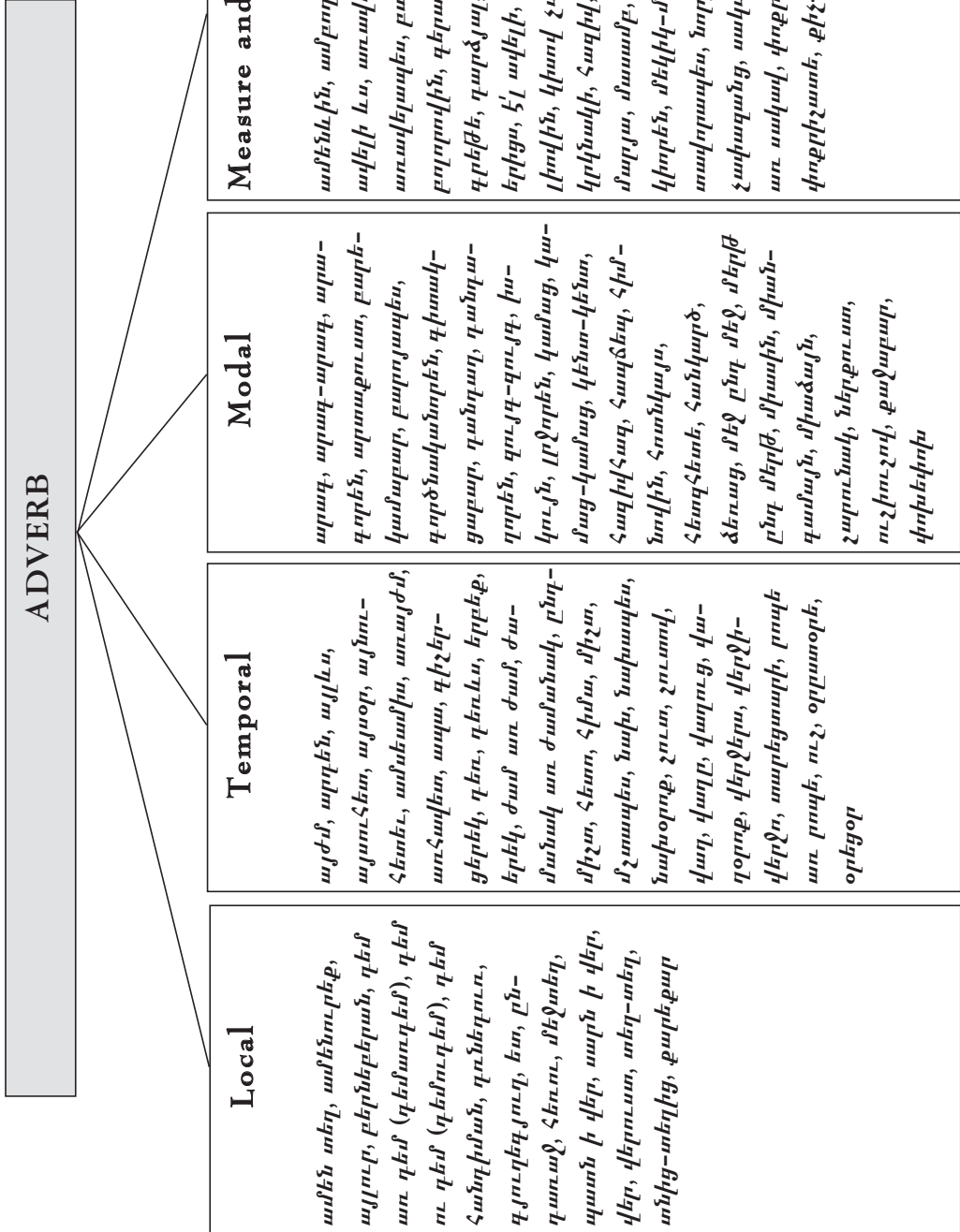
Pointing to an object	Pointing to a trait	Pointing to quantity	Pointing to modality and place
<p><i>սա</i> <i>դա</i> <i>նա</i></p>	<p><i>այս,</i> <i>այսպիսի,</i> <i>այդ,</i> <i>այդպիսի,</i> <i>այն,</i> <i>այնպիսի,</i> <i>նույն,</i> <i>նույնպիսի,</i> <i>միևնույն,</i> <i>մյուս,</i> <i>սույն</i></p>	<p><i>այսքան,</i> <i>այդքան,</i> <i>այնքան,</i> <i>նույնքան,</i> <i>այսչափ,</i> <i>այդչափ,</i> <i>այնչափ,</i> <i>նույնչափ</i></p>	<p><i>այսպես,</i> <i>այդպես</i> <i>այնպես,</i> <i>նույնպես,</i> <i>այստեղ,</i> <i>այդտեղ,</i> <i>այնտեղ,</i> <i>նույնտեղ</i></p>

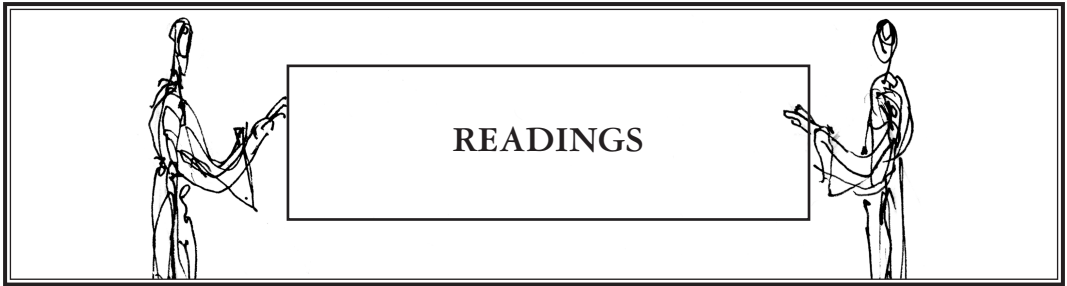
INTERROGATIVE-RELATIVE PRONOUNS

Asking a question about an object	Asking a question about the quality of an object	Asking a question about the quantity of an object	Asking a question about the trait of an object
<p><i>ո՞վ</i> <i>ի՞նչ(ը)</i> <i>ո՞ր(ը)</i></p>	<p><i>ինչպիսի՞</i> <i>որպիսի՞</i></p>	<p><i>ինչքա՞ն</i> <i>որքա՞ն</i> <i>որչա՞փ</i> <i>ո՞րերորդ</i> <i>քանի՞երորդ</i> <i>քանի՞</i></p>	<p><i>ինչպե՞ս</i> <i>ինչո՞ւ</i> <i>ե՞րբ</i> <i>ո՞ւր</i> <i>որտե՞ղ</i></p>

PRONOMINAL ARTICLES

Possessive	Personal	Determinative	Demonstrative
<p>-ս, -դ, -ը/-ն</p> <p>Ներկայութիւնը սիրտս ուրախութեամբ է լցրել: մայրս = իմ մայրը գիրքդ = քո գիրքը մտքին = իր մտքին գլուխները = իրենց գլուխները</p>	<p>-ս, -դ</p> <p>Հայրենիքին հավատարիմ գինվորս չեմ լքի գիրքերս: Քաջիդ անունը վաղուց ենք լսել:</p>	<p>-ը/-ն</p> <p>Սարի գլխին նստած ամպը նման էր մարդու: Խնձորը սեղանին էր:</p>	<p>-ս</p> <p>Գիշերս արթուն եմ մնացել: Աշխարհս ոչ ոքի չի մնացել... Վերջերս ես եղա Եգիպտոսում:</p>
<p>-ս, -դ, -ը/-ն</p> <p>indicates possession or belonging</p> <p>“Your presence has filled my heart with joy.”</p>	<p>-ս, -դ</p> <p>defines the noun as an apposition referring to the first or second person:</p> <p>“I, the faithful soldier of our homeland, won’t abandon my positions.”</p>	<p>-ը/-ն</p> <p>transforms an indefinite item to a definite one, indicating that it is known to the speaker.</p> <p>“The apple was on the table.”</p>	<p>-ս</p> <p>imparts to the noun a demonstrative meaning:</p> <p>գիշերս last night աշխարհս this world</p>

ԻՆՉԵՐ Է ՊԱՏՄՈՒՄ ՀԱՅՈՑ ԼԵՉՈՒՆ

Հայոց լեզուն պատմում է, թե ինքը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքի մեջ հունարենի ու ալբաներենի նման անկախ մի ճյուղ է կազմում: Հայերենը ցեղակից է այն լեզուներին, որոնցով գրված են հնդկական Վեդաները, հունական չքնաղ Իլիականը և ուրիշ շատ հանրածանոթ գործեր, որոնց կողքին շողում են նաև հայ դասական գործերը:

Հայոց լեզուն՝ հինգերորդ դարում ցույց տված իր կատարելությունամբ, վկայում է այն բարձր քաղաքակրթության մասին, որին կարողացել է հասնել հայ ազգը:

Հայոց լեզուն պատմում է նաև հին կյանքից հետաքրքրական մանրամասնություններ: Ունի բառեր, որոնք պատկերում են հայ ժողովրդի հոգեբանությունը, նրա ազգային հին նիստն ու կացը, սովորությունները, կրոնը, նախապաշարումները և նրա ներկա մտածելակերպն ու ապրելակերպը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստանն ունի չքնաղ բնություն, ջինջ ու կապուտակ երկինք, առողջարար և մաքուր օդ, պարզ ու վճիտ ջրեր:

Այս գեղեցիկ բնաշխարհում անհիշելի ժամանակներից սկսած ապրում ու ստեղծագործում է հայ ժողովուրդը: Նա դեռ հնագույն ժամանակներում ստեղծեց պետություն, գիր ու գրականություն, կառուցեց հոյակապ պալատներ, անառիկ բերդեր և հսկա ամրոցներ:

Գտնվելով Արևելքի և Արևմուտքի խաչմերուկում՝ Հայաստանը անընդհատ ենթարկվել է հարձակումների ու ավերածությունների: Սակայն նույնիսկ հաճախակի կրկնվող ավերիչ պատերազմների, օտարերկրյա երկարատև տիրապետությունների պայմաններում հայ ժողովուրդը չի դադարել աշխատելուց: Նա անընդհատ վերակառուցել է թշնամու հրկիզած ու ավերած քաղաքներն ու գյուղերը՝ դրանք դարձնելով ավելի գեղեցիկ ու հոյաչեն: Կառուցել է նոր, մեկը մյուսից գեղեցիկ ու զարմանահրաշ պա-

լատներ ու տաճարներ՝ բորբոքելով թշնամիների չար նախանձը: Հայերը քաղաքական աննպաստ պայմանների հետևանքով դարերի ընթացքում տարբեր տեղերում կառուցել են տասից ավելի մայրաքաղաք: Այդ է պատճառը, որ օտարերկրյա որոշ պատմաբաններ Հայաստանը կոչում են «Թափառող մայրաքաղաքների երկիր»: Հնագույն մայրաքաղաքներից մի քանիսի՝ Վաղարշապատի, Արմավիրի, Դվինի հետքերն ու ավերակները կարելի է տեսնել Հայաստանի տարածքում:

Ըստ Գ. Ավագյանի
Adaptation from G. Avakyan

ԵՐԵՎԱՆԸ

Աշխարհում քաղաքներ շատ կան: Կան մեծ՝ փառաբանված քաղաքներ, կան փոքր աննշան քաղաքներ և կան քաղաքներ, որ նոր են ծնվում: Այդ քաղաքներից յուրաքանչյուրն ունի իր դեմքը, ճարտարապետական իր ոճը, իր բարքերը, իր զարգացման հեռանկարները:

Հայաստանի մայրաքաղաք Երևանը հազարամյակների պատմություն ունի: Աշխարհում շատ քիչ քաղաքներ կան, որ ունեն այնպիսի պատկառելի տարիք, ինչպես Երևանը: Քաղաքը հիմնադրվել է մեր թվականությունից առաջ 782 թվականին իբրև քաղաք էրեբունի: 2018 թվականին Երևանը կլինի 2800 տարեկան: Ամեն մի նույնիսկ երիտասարդ քաղաքում կարելի է ցույց տալ հինն ու նորը, այսօրվանն ու վաղվանը: Երևանում դա դժվար է, գրեթե անհնար: Դարեր շարունակ պատերազմների բեմ դարձած այս հողի վրա ոչնչացվել են գրեթե բոլոր միջնադարյան քարե հուշարձանները... Մնացել են միայն այդ հին, շատ հին ուրարտական շրջանի ամրոցները: 20-րդ դարի սկզբում Երևանը եղել է փոքր քաղաք՝ մեծ մասամբ կալե տներով և ծուռուժուռ փողոցներով: Իրականում այսօրվա Երևանը նոր քաղաք է: Որքան սքանչելիքներ կան նոր Երևանում: Անցնում ես նոր փողոցներով, պուրակներով ու հրապարակներով, այցելում ես օպերան, թանգարաններն ու համերգասրահները և զարմանում ես, թե այս ե՞րբ կառուցվեց, և ո՞վ կառուցեց: Ու մի պահ գլուխ ես խոնարհում հայ ժողովրդի հանճարեղ գավակ Ալեքսանդր Թամանյանի առաջ, որ նախագծել է նոր Երևանը: Խոնարհվում ես նաև այն մարդկանց առաջ, որոնք արդար քրտինք են թափել՝ քարը քարին դնելով ու մեզ հանձնելով այսօրվա Երևանը:

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՅԸ ԵՎ ՀԱՅ ԳՐԵՐԻ ԳՅՈՒՏԸ

Մինչև հինգերորդ դարը հայերը սեփական գիր չունեին և պետական գործերում հաճախ օգտվել են պարսկերեն, հունարեն և ասորերեն լեզուներից: Քրիստոնեության մուսթը Հայաստան (301-ին) և Սուրբ Գիրքն ու սուրբ հայրերի գրածները ժողովրդին

մատչելի դարձնելու պահանջը հարկադրեց, որ հայոց լեզվի բոլոր հնչյունները արտահայտող մի գրություն ստեղծվի: Այդ նշանավոր գործը հաջողությամբ իրականացրեց Մեսրոպ Մաշտոց վարդապետը, որը հայ ժողովրդին տվեց սեփական գիր՝ հայկական այբուբենը: Հինգերորդ դարում լայն գործածություն ունեցող Արարատյան խոսվածքը մշակվելով դարձավ այդ շրջանի գրական լեզուն: Այդ լեզուն այսօր կոչվում է գրաբար կամ դասական հայերեն: Գրաբարով է, որ թարգմանվեցին Սուրբ Գիրքն ու համաշխարհային այլ հռչակավոր գործեր: Այդ լեզվով գրվեցին հայկական առաջին ինքնուրույն գրական աշխատությունները: Հինգերորդ դարը հայերենի ոսկեդարն է:

Ըստ Լ. Շանթի
Adaptation from L. Shant

ՀԱՅԵՐԵՆ ԱՍՏՎԱԾԱՇՈՒՆՉԸ

Ոսկեդարի ամենից չքեղ գործերից մեկն է Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանությունը: Հայկական տառերի գյուտից առաջ Հայաստանի եկեղեցիներում աղոթքները կարդացվում էին օտար լեզուներով: Հայ ժողովուրդը մտքով ու հոգով օտարին գերի էր:

Տառերի գյուտը, որ տեղի ունեցավ 405-ին, առաջացրեց համաժողովրդական ոգևորություն: Ամենուրեք սկսեցին դպրոցներ բացվել՝ նոր սերունդը հայ այբուբենով ու հայոց լեզվով կրթելու և դաստիարակելու համար: Ժողովրդի օրըստօրե մեծացող ծարավը հագեցնելու համար բազմաթիվ գրքեր թարգմանվեցին հայերեն, այդ թվում՝ Սուրբ Գիրքը ասորենենից: Որոշ ժամանակ անց՝ 30-ական թվականներին, Մեսրոպ Մաշտոցի և կաթողիկոս Սահակ Պարթևի անմիջական ղեկավարությամբ նրանց տաղանդավոր աշակերտները Սուրբ Գիրքն ամբողջապես թարգմանեցին հունարեն մի ընտիր օրինակից: Հաջորդ քայլը եղավ այդ երկու թարգմանությունների քննական համադրումը: Իր լեզվական գեղեցկության, ինչպես նաև բնագրին հավատարիմ լինելու համար Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանությունը օտար գիտնականները կոչեցին «թարգմանությունների թագուհի»:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԳԸ ԵՎ ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայ ժողովուրդը աշխարհի ամենահին քրիստոնյա ժողովուրդներից մեկն է: Այն աշխարհում առաջինը եղավ, որ ընդունեց քրիստոնեությունը որպես երկրի պաշտոնական կրոն: Այդ տեղի ունեցավ 301 թվականին, երբ գահակալում էր Տրդատ թագավորը: Տրդատը և Գրիգոր Լուսավորիչը միասին քրիստոնյա դարձրին Հայաստանը և հիմնեցին հայ քրիստոնյա առաջին՝ էջմիածնի եկեղեցին՝ Վաղարշապատում, որն

ամենահին քրիստոնյա եկեղեցին է աշխարհում: Այնտեղ է նստում մինչև այսօր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Հայ եկեղեցին միշտ էլ եղել է հայ ժողովրդի պահպանման ամենագորեղ հաստատությունը: Աշխարհով մեկ ցրված հայերին այն տվել է հույս, հավատ և միասնություն:

Հայաստանը հարուստ է քրիստոնեական հին եկեղեցիներով: Ձուր չէ, որ այն կոչում են թանգարան բաց երկնքի տակ: Ձուր չէ նաև, որ աշխարհի ամեն կողմից զբոսաշրջիկները գալիս են տեսնելու Ս. Էջմիածինը և մյուս հին եկեղեցիները: Նրանց մեջ հատուկ ճարտարապետական արժեք ունեն 7-րդ, 10-րդ և 11-րդ դարերի եկեղեցիները: Այդ եկեղեցիներից ամենանշանավորը Ս. Հռիփսիմեի տաճարն է: Եկեղեցիների շինությունները սովորաբար կառուցված են տեղական քարերով: Գրեթե բոլոր եկեղեցիներն ունեն նույն խաչաձև հատակագիծը, որը մի քիչ երկարավուն է, ինչպես ինքը՝ հայկական խաչը: Հայերը հպարտ են իրենց հին ճարտարապետությունը:

ՀԱՅ ՁԵՌԱԳՐԵՐԸ

Երբ դեռ տպագրություն չկար, մարդիկ գրքերը ձեռքով էին արտագրում: Հայ ժողովուրդը մեկն էր ուսման և լույսի ծարավ այն ազգերից, որոնք բազմաթիվ գրքեր են ընդօրինակել:

Ընդօրինակողները առհասարակ վանականներ, քահանաներ, դպիրներ էին, որոնք աշխատում էին մեծ մասամբ վանքերի կամ եկեղեցիների համեստ խուցերի մեջ ամիսներով, երբեմն նույնիսկ տարիներով, մոմի լույսի տակ: Այդ աշխատանքը նրանք կատարում էին հայ իշխանների և մեծատունների պատվերով: Հաճախ էլ վանքերից դուրս գտնվող մտավորականներ էին հանձն առնում այդ աշխատանքը և սիրահոփար կերպով կատարում որևէ վանքի համար: Նրանք հաճախ ավարտում էին հսկա հատորներ, ինչպես օրինակ՝ Աստվածաշունչը: Ընդօրինակողները շատ գիտուն էին և ունեին գեղեցիկ ձեռագրեր:

Ձեռագրերի մեծագույն արժանիքը սքանչելի զարդանկարներն են, որոնց գեղեցկությունը հիանում է ամբողջ աշխարհը: Մեզ հասած հայկական ամենահին ձեռագիրը 887-ին գրված մի Ավետարան է, որը ներկայումս գտնվում է Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում: Այսօր աշխարհի տարբեր մշակութային կենտրոններում պահվում են ավելի քան 25 հազար հայերեն ձեռագրեր:

Ըստ Ռ. Իշխանյանի
Adaptation from R. Ishkhanyan

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԳԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յուրաքանչյուր ժողովրդի պատմութիւնն նրա կենսագրութիւնն է. նախ՝ կարևոր է ծնունդը՝ որտեղ ու երբ է ծնվել, ապա և՛ ամբողջ կյանքը՝ ինչ պայմաններում է այն ընթացել, ինչ դժվարութիւններ է այդ ժողովուրդը հաղթահարել, մշակույթի ինչ արժեքներ է ստեղծել, ինչ ավանդ է մուծել համաշխարհային մտքի ու մշակույթի գանձարանը և այլն: Կան հին ժողովուրդներ, որոնք մահացել են, վաղուց այլևս գոյութիւն չունեն. ուրեմն նրանց պատմութիւնը տեղ է ծննդից մինչև մահ:

Հայ ժողովուրդը աշխարհի ամենահին ժողովուրդներից է: Նրա հնադարյան հարևանների մի մասն այժմ ապրում է, իր լեզվով խոսում, գրում, մշակութային նոր արժեքներ ստեղծում. դրանցից են վրացիները, օսերը, հույները, արաբները, պարսիկները և ուրիշներ: Իսկ հայերի հնագույն հարևան ժողովուրդների մի մասն էլ այլևս չկա: Նրանց լեզվով վաղուց է, որ ոչ ոք չի խոսում, նրանց մշակույթը չի զարգանում. դրանցից են, օրինակ, շումերները, ասուրաբաբելացիները (աքքադացիները), իեթերը և ուրիշներ:

Հին և հնագույն ժողովուրդների պատմութիւնը լավ հասկանալու համար կարևոր է ճիշտ պատկերացնել պատմութիւնն թվականութիւնները և ժամանակագրութիւնը: Այժմ, ըստ քրիստոնեական տարեցույցի, 2007 թվականն է: Սա նշանակում է, որ մեկ թվականից սկսած անցել է 2007 տարի: Մեկ թվականը համարվում է Քրիստոսի ծննդյան տարին: Այդ թվականից մինչև մեր ժամանակն ընկած տարիների հաշիվը կոչվում է մեր թվականութիւն կամ Քրիստոսի ծննդից հետո:

Իսկ նախքան մեր թվականը տարբեր դարերում, տարբեր տարիների կատարված դեպքերը համարվում են մեր թվականութիւնից առաջ կամ Քրիստոսից առաջ կատարված: Կրճատ՝ այդ դրվում է մ. թ. ա. կամ Ք. ա. :

Մի ժողովրդի պատմութիւնը գրվում է պատմական աղբյուրների օգնութիւնով: Այդ աղբյուրներն են նախ՝ տվյալ ժողովրդի մասին պատմող գրավոր հուշարձանները՝ արձանագրութիւններ, հին մատյաններ, ապա՝ հնագիտական նյութերը, տվյալ ժողովրդի ժողովրդական ստեղծագործութիւնը, հնում գործածված դրամները և այլն:

Հայերի ծագումը՝ նշանակում է հայոց լեզվի ծագում, և երբ որոշում ենք, թե երբ և որտեղ է ծնվել հայոց լեզուն, որոշում ենք, թե երբ և որտեղ են ծնվել այդ լեզվով խոսողներն ու մտածողները՝ հայերը: Հայոց լեզուն իր բառապաշարով մեզ վկայութիւններ է տալիս նաև իր անցած ուղու մասին:

Ըստ Ռ. Իշխանյանի
Adaptation from R. Ishkhanyan

ՄԻ ՔԻՉ ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչպես ամեն մարդ մի ընտանիքի անդամ է կամ որևէ ընտանիքից է ծագել, այնպես էլ ամեն մի լեզու որևէ լեզվաընտանիքի մորից է ծնվել: Այդպես ամեն լեզու ունի իր մայրը և քույրերը: Այդ մայրը լեզվաբանութիւնն է կոչվում է նախալեզու:

Աշխարհում շատ լեզվաընտանիքներ կան: Հիշենք դրանցից մի քանիսը: Սեմական լեզվաընտանիք, որի մեջ մտնում են արաբերենը, ասորերենը (արամեերենը), եբրա-

յերենը, աքքադերենը (ասուրաբաբերերենը) և այլն: Սեմական այս լեզուները ծագել են մայր սեմական լեզվից: Ապա կա իբերակովկասյան ընտանիք, որի մեջ մտնում են վրացերենը, լազերենը, աբխազերենը, ավարերենը և այլն: Թուրքական լեզվաընտանիք, որի մեջ մտնում են թուրքերենը, յակուտերենը, զրղրզերենը, ուզբեկերենը, ղազախերենը, ուլգուրերենը, ադրբեջաներենը և այլն: Հնդեվրոպական ընտանիք, որի մեջ մտնում են հնդկերենը, պարսկերենը, հայերենը, հունարենը, ալբաներենը, լիտվերենը, լատիշերենը, սլավոնական լեզուները (ռուսերեն, չեխերեն, ուկրաիներեն և այլն), գերմանական լեզուները (գերմաներեն, հոլանդերեն, նորվեգերեն, անգլերեն և այլն), ռոմանական լեզուները (լատիներեն, ֆրանսերեն, իտալերեն, ռումիներեն, իսպաներեն և այլն): Այս լեզվաընտանիքներն էլ ունեցել են իրենց մայր լեզուն: Նկատի պետք է ունենալ, որ այժմյան որոշ լեզուների համար սովյալ լեզվաընտանիքի մայրը տատ է գալիս: Օրինակ՝ անգլերենի, արդի գերմաներենի, հոլանդերենի, նորվեգերենի և գերմանական մյուս լեզուների մայրը հնագույն ընդհանուր գերմանական լեզուն է, իսկ սրա մայրը ընդհանուր հնդեվրոպական լեզուն է:

Կան նաև ուրիշ շատ լեզվաընտանիքներ, որոնց մասին կարելի է կարդալ լեզվաբանական գրքերում:

Իսկ ինչպե՞ս են ծնվում լեզուները: Ոմանք կարծում են, թե նոր լեզու առաջանում է երկու կամ մի քանի տարբեր լեզուների խառնվելուց: Սա սխալ պատկերացում է: Ճիշտ հակառակը, նոր լեզուներ ծագել ու ծագում են որևէ լեզվի տրոհվելուց, բաժանբաժան լինելուց: Այդ կերպ առաջանում են բարբառներ: Երկու, երեք բարբառներ իրարից հեռանալով՝ դառնում են առանձին լեզուներ:

Կարևոր է հիշել, որ ամեն լեզու ժամանակի ընթացքում փոփոխվում է, զարգանում, նաև տրոհվում, այսինքն՝ մասերի բաժանվում: Լեզուն հաճախ այնքան է փոփոխվում, որ նույն ժողովուրդը իր լեզուն, որ խոսել է 1000-1500 տարի առաջ, դժվարությամբ է հասկանում: Օրինակ՝ Ծ-ը դարում խոսված հայերենը այսօր հայերը դժվարությամբ են հասկանում և կոչում են գրաբար (գրքի լեզու):

Ըստ Ռ. Իշխանյանի
Adaptation from R. Ishkhanyan

ՎԿԱՅՈՒՄ ԵՆ ԲԱՌԵՐԸ

Հայոց լեզուն հայ ժողովրդի մշտական վկան է: Այն վկայում է Հայկական Լեռնաշխարհում շատ վաղ ժամանակներից հայերի տարածված լինելու, ինչպես և նրանց հին ու նոր հարևանների մասին:

Երբ հայկական ցեղերը, լիովին անջատվելով հնդեվրոպական մայր ժողովրդից, ինքնուրույն կյանք էին վարում, նրանք հարաբերությունների մեջ մտան հարևան այլալեզու ցեղերի ու ժողովուրդների հետ, և լեզվական փոխազդեցություններ տեղի ունեցան: Լեզվական այդ փոխազդեցությունների շերտերը պահպանվել են հայերենում: Բայց, իհարկե, հայոց լեզվի առանցքը, հիմնական բառապաշարը և քերականությունը, մայր լեզվից ժառանգվածն է: Դարերի ընթացքում հայոց լեզուն շատ փոփոխվեց, ձևափոխվեցին նաև մայր լեզվից ժառանգված բառերը, բայց որքան էլ փոփոխվեցին

դրանք, միևնույն է, այսօր էլ իմացվում է, որ հնդեվրոպական են, մայր լեզվից եկող: Այդ բառերը կոչվում են բնիկ հայկական: Հիշենք դրանցից մի քանիսը՝ հալո, մալո, եղբայր, քույր, որդի, դուստր, թոռ, աչք, ձեռք, ականջ, ոտք, լեզու, ջուր, լույս և այլն:

Այլ լեզուներից հայերենին անցած բառերը կոչվում են փոխառյալ բառեր կամ փոխառություններ:

Այսպիսով՝ հայոց լեզվի հնդեվրոպական կամ բնիկ բառերը ամենահինն են, ավելի քան 5000 տարեկան: Այդ բառերի թվում շատ են հատկապես բույսեր, կենդանիներ, գյուղատնտեսական աշխատանք ու կենցաղ նշանակող բառերը, որոնք, առանց բացառության, սերտորեն առնչվում են Հայկական Լեռնաշխարհի հետ: Օրինակ՝ հայերենում կան բույսերի և պտուղների բնիկ հայկական այսպիսի անուններ՝ ծառ, բույս, խոտ, գարի, ծաղիկ, բարդի, եղևնի, բողկ, դեղձ, ծիրան, ընկույզ, սունկ և այլն: Նույնպես՝ կենդանիների ու թռչունների անուններ՝ այծ, եգ, գառ, էշ, աքաղաղ, հավ, աղվես, արծիվ, արջ, բորենի, ոգնի, ծիծեռնակ, կոռնկ, օձ և այլն: Բնիկ հայկական են նաև գյուղատնտեսություն ու կենցաղ նշանակող այնպիսի բառեր, ինչպես՝ մաժուկ, թան, չիր, գինի, արոր, արտ, գոմ և այլն:

Հայոց լեզվի ամենահին բառերի մի մասը, ինչպես ասվեց, փոխառություններ են հայերի հնագույն հարևանների լեզուներից: Այդ հարևանները վաղուց չկան, իսկ նրանց լեզուները հազարամյակներ է, ինչ չեն խոսվում, բայց այդ լեզուների մի շարք բառեր պահպանվել են հայերենի մեջ:

Ըստ Ռ. Իշխանյանի
Adaptation from R. Ishkhanyan

ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆ

Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանը գտնվում է Հայաստանի մայրաքաղաք Երևանում: Այն հսկայական մի գրադարան է, որտեղ պահվում է հին ձեռագրերի մի հսկայական հավաքածու: Մոտ 17 հազար գրքից 14 հազարը գրված է հայերեն, մնացածը՝ օտար լեզուներով: Այդ ձեռագրերը ներկայացնում են 5-18-րդ դարերի հայ պատմիչների, փիլիսոփաների, բանաստեղծների, մաթեմատիկոսների և բժիշկների գործերը: Դրանց թվում են նաև հին աշխարհի և միջնադարի հույն, ասորի, հրեա, արաբ և այլ ժողովուրդների հեղինակային ստեղծագործություններ, որոնք թարգմանված են հայերենի: Դրանցից շատերը կարևոր հուշարձաններ են, որ պահպանվել են միայն հայերեն թարգմանությամբ, քանի որ նրանց բնագրերը կորել են:

Աշխարհի ամեն կողմից Հայաստան այցելող զբոսաշրջիկները հիացած են հեռանում Մատենադարանից: Ահա թե ինչ է ասել Ֆրանսիացի հասարակական գործիչ Էմմանուել Ռոբլեն 1967-ին. «Այս գանձարանը իր նմանը չունի ամբողջ աշխարհում: Արժե Հայաստան այցելել տեսնելու համար թեկուզ միայն այս թանգարան-գրադարանը, ուր պահպանվում են հրաշքով փրկված շատ ձեռագրեր: Նրանք պահպանվել են գրքի նկատմամբ հայերի ունեցած մեծ սիրո շնորհիվ և վկայում են մի փառահեղ անցյալի մասին: Հայերը մեծ սիրտ ունեն. մտածող, ճաշակի տեր, հումորի զգացումով և պայծառ երևակայությամբ օժտված ժողովուրդ են: Նրանցից յուրաքանչյուրի մեջ կա մի բանաստեղծ»:

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՍ

Վաղարշապատ քաղաքը գտնվում է Երևանից ընդամենը 20 կմ հեռավորության վրա:

Վաղարշապատ հիմնվել է երկրորդ դարում և եղել է Հայաստանի մայրաքաղաքը: 301-ին՝ Հայաստանում քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն հաստատվելուց հետո, այստեղ կառուցվել է Էջմիածնի մայր տաճարը, որը հայկական առաջին եկեղեցին է և դարձել է հայ եկեղեցու կենտրոնը: Էջմիածնի մայր տաճարը իր գոյության 1700 տարիների ընթացքում մի քանի անգամ ենթարկվել է նորոգման ու վերակառուցման: Այժմ նա հինգ գմբեթից բաղկացած մի պատկառելի կառույց է: Այստեղ է գտնվում եկեղեցու թանգարանը, որտեղ պահվում են եկեղեցական զանազան իրեր, կրոնական գրքեր, գեղարվեստական ու պատմական արժեքավոր իրեր:

Էջմիածնում է գտնվում նաև Ամենայն Հայոց կաթողիկոսության աթոռը: Այստեղ 1771-ին հիմնվել է սուլարան և ապա թղթի գործարան: 1863-ին հիմնվել է բարձրագույն մի հոգևոր դպրոց՝ Գևորգյան ճեմարանը, որը գործում է մինչև օրս և ունի հոգևոր կրթօջախի պետականորեն վավերացված կարգավիճակ:

Ներկայումս Վաղարշապատ քաղաքը հանրապետության բարգավաճող մշակութային կենտրոններից մեկն է:

ԶՎԱՐԹՆՈՑ

Հայաստանում եկեղեցական շինությունների կառուցումը լայն թափ ստացավ քրիստոնեության ընդունման հետևանքով:

Մշակվեցին տաճարների բազմազան, մեկը մյուսից գեղեցիկ տիպարներ, սակայն այդ բոլորի պսակը հանդիսացավ 7-րդ դարում կառուցված Զվարթնոց տաճարը: Իր կառուցողական մտահղացմամբ, ճարտարապետական ձևերի հարստությամբ ու ճոխությունամբ այն մինչ այդ իր հավասարը չի ունեցել: Ասում են, որ իսկական ճարտարապետական գործի ավերակն իսկ գեղեցիկ է: Եվ իսկապես, մարդու սիրտը հպարտությամբ և երախտագիտությամբ է լցվում, երբ մտածում է այն հանճարեղ ճարտարապետի և քարտաշ վարպետների մասին, որոնք ստեղծել են Զվարթնոցը՝ յոթերորդ դարի հայ ճարտարապետության պսակը:

Հայ պատմիչներից շատերն են հիացումով պատմում Զվարթնոց տաճարի մասին: Պատմությունը Ներսես Շինարար կաթողիկոսին է վերագրում տաճարի կառուցումը՝ մոռանալով հիշատակել բուն կառուցողներին՝ ճարտարապետին և մյուս վարպետներին:

Տաճարի Զվարթնոց անունը ծագել է գվարթուն բառից, որը նշանակել է հրեշտակ, հետևաբար «Զվարթնոց» նշանակել «Հրեշտականոց»:

Հայտնի է, որ տաճարի բացման արարողությանը ներկա է գտնվել Բյուզանդիայի կայսր Կոստանդին Գ-ը: Նա այնքան է հավանել տաճարը, որ որոշել է հայ ճարտարապետին իր հետ տանել, որպեսզի Կոստանդնուպոլսում ևս նման մի տաճար կառուցվի: Սակայն ճանապարհին ճարտարապետը մահացել է:

Տաճարը կործանվել է հավանորեն 10-րդ դարում երկրաշարժի պատճառով: Դարերի ընթացքում նրա մնացորդները հետզհետե ծածկվել են հողի հաստ շերտով, և ոչ ոք չի իմացել նրա տեղը: Այն գտնվեց միայն 20-րդ դարի սկզբում կատարված պեղումների շնորհիվ: Տաճարի առաջին ուսումնասիրությունը և նախկին ձևերի վերակազմության համար մենք պարտական ենք հայ ճարտարապետությունից պատմության քաջատեղյակ, մեծանուն գիտնական Թորոս Թորոմանյանին:

ՀԱՅՆ ՈՒ ՀԱՅՐ

Կուզեի աշխարհում որևէ ուժ տեսնել, որ կարողանար բնաջնջել այս ցեղը:

Աշխատե՛ք կործանել այս ցեղը: Ենթադրենք, որ դարձյալ 1915 է: Աշխարհը պատերազմի մեջ է. կործանե՛ք Հայաստանը: Տեսե՛ք, թե կարո՞ղ եք: Հանե՛ք նրանց իրենց տներից ու ուղարկե՛ք դեպի անապատ: Թույլ մի՛ տաք, որ նրանք հաց կամ ջուր ունենան: Այրե՛ք նրանց տներն ու եկեղեցիները: Տեսե՛ք, թե նրանք կրկին չե՞ն ապրելու: Տեսե՛ք, թե նրանք կրկին չե՞ն ծիծաղելու: Տեսե՛ք, թե այս ցեղը դարձյալ չի՞ ապրելու, երբ քսան տարի անց այդ ցեղից երկուսը իրար հանդիպեն դարեջրատան մեջ, չե՞ն ծիծաղելու և խոսելու իրենց մայրենի լեզվով: Աշխատե՛ք, տեսե՛ք, թե պիտի կարողանա՞ք արգելել, որ նրանք ծաղրեն աշխարհի մեծ գաղափարները, տեսե՛ք, թե պիտի կարողանա՞ք արգելել, որ երկու հայեր խոսեն աշխարհի մասին, աշխատե՛ք ու փորձե՛ք բնաջնջել նրանց...

Translated from W. Saroyan's
The Armenian and the Armenian

ԲԱՅՐՈՆԸ ՀԱՅԻ ՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Դժվար է գտնել մի ժողովրդի պատմություն, որն ավելի խարանված լինի հանցագործություններով, քան հայերի պատմությունն է, որոնց առաքինությունները խաղաղասիրական են, իսկ արատները՝ բռնություն հետևանք:

Ինչպիսին էլ որ լինի նրանց ճակատագիրը, իսկ այն տխուր է, ինչ էլ որ նրանց ապագայում սպասվի, այդ ազգը կմնա ամենաուղաղբավներից մեկը, իսկ նրա լեզուն պետք է ավելի շատ ուսումնասիրել... Եթե Աստվածաշունչը ճիշտ է մեկնաբանված, ապա դրախտը գտնվել է հենց Հայաստանում: Թեև այն երկար ժամանակ եղել է հզոր կայսրություն, նա հազվադեպ է անկախ եղել... Պարսիկ սատրապները և թուրք փաշաները հավասարապես նպաստել են այդ երկրի քայքայմանը, ուր Աստված ստեղծել է մարդուն իր կերպարանքով և նմանությունով:

Translated from Lord Byron's notes about the Armenians

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՃԵՐԸ

Հայաստանում կան մեծ ու փոքր լճեր, որոնք գեղեցկացնում են նրա բնութ-
յունը:

Հայաստանի ամենից մեծ լիճը Սևանա լիճն է: Այն գտնվում է լեռների վրա
և ծովի մակերևույթից ունի 6430 ոտք բարձրություն: Նրա երկարությունը 50 մղոն
է, լայնությունը՝ 20 մղոն, իսկ խորությունը՝ 360 ոտք: Սևանա լճի ջուրը քաղցրահամ
է, այսինքն՝ խմելի է: Այն հարուստ է շատ համեղ ձկներով, որոնցից ամենահամեղը
«իշխան» անունով սաղմոսալնտանիքի ձուկն է:

Սևանա լճի վրա երթևեկում են փոքրիկ շոգենավեր, առագաստանավեր և
մակույկներ:

Սևանից բխում է Հրազդան գետը:

Սևանից ավելի փոքրիկ է Արփա լիճը, որը ծովից 6706 ոտք բարձր է: Արփա
լճի ջուրը ևս քաղցրահամ է: Նրանից է սկիզբ առնում Ախուրյան գետը:

ՍԵՎԱՆԱ ԼԻՃԸ

Սևանա լիճը Հայաստանի բնության հրաշալիքներից մեկն է: Այդ լիճը, որ հայտ-
նի է նաև Գեղամա լիճ անունով, երեք կողմից շրջապատված է ժայռերով ու լեռներով,
իսկ մեկ կողմը բաց է:

Լճի ջուրը քաղցրահամ է և վճիտ: Օրը մի քանի անգամ լիճը փոխում է իր
գույնը: Այնտեղ ապրում է իշխանը՝ սաղմոնների ընտանիքի ամենահամեղ ձուկը:

Սևան քաղաքի մոտ կա ստորերկրյա մի հլեկտրակայան, որը լույս է մատակա-
րարում Հայաստանի քաղաքներին ու ավաններին:

20-րդ դարում 70 տարվա արդյունաբերական շահագործման հետևանքով Սևանի
ջուրն սկսեց զգալիորեն պակասել, և լճի ջրի մակարդակն իջնելով՝ Սևանի կղզին դար-
ձավ թերակղզի: Այժմ, կապույտ ջրերի կենտրոնում, հեռվից երևում են մենավոր
վանքն ու եկեղեցին՝ խաչաձև գմբեթով, որոնք կառուցվել են սրանից 12 դար առաջ:

21-րդ դարում, հուրախություն բոլոր հայերի, Սևանն սկսեց կրկին մեծանալ:
Դա տեղի ունեցավ ամենից առաջ հայ ակնավոր ճարտարագետ-երկրաբան, ակադե-
միկոս Գևորգ Տեր-Ստեփանյանի ջանքերի շնորհիվ, որը հիմնավորել է Սևանա լճի մա-
կարդակի պահպանման համար Սևան-Հրազդան կասկադի շինարարությունը դեռևս
Ստալինյան տարիների դժվարագույն պայմաններում: 2001-ին Հայաստանի Ազգային
ժողովի մշակած «Սևանա լճի մասին» օրենքի կիրառման շնորհիվ լիճը չորս տարում
բարձրացավ 150 սանտիմետրով: Ծրագիր կա լճի մակարդակը առաջիկա 30 տարում
բարձրացնել 6 մետրով՝ այն հասցնելով 1954 թվականի մակարդակին, այսինքն՝ ծովի
մակերևույթից 1904 մետր բարձրության:

Գեղեցիկ է Սևանա լիճը գիշերով: Ալիքները մեղմորեն խփվում են ժայռերին,
և ջրի մակերեսին արտացոլվում են լուսինն ու հազարավոր աստղերը:

ARTICLES FROM NEWSPAPERS

ՄԱՆՈՒՇՅԱՆԸ ՍԵՆՏ ԷՏՅԵՆԻ ՑՈՒՅԱՀԱՆԴԵՍՈՒՄ

Սենտ էտյենի (Ֆրանսիա) քաղաքապետարանում բացվել է Դիմադրության շարժման օտարերկրացի մարտիկներին նվիրված ցուցահանդես, որտեղ զգալի տեղ է հատկացված Միսաք Մանուչյանի հակաֆաշիստական «Կարմիր պաստառ» խմբին: Խմբի միակ փրկված անդամ Արսեն Շաքարյանը ծեր է և վատառողջության պատճառով չի մասնակցել ցուցահանդեսի բացմանը:

Ցուցահանդեսը կազմակերպվել է Լուարի հայ մշակույթի տան նախագահ Ժան Գրիգորյանի նախաձեռնությամբ: Իսկ Կլեմոն Ֆերան քաղաքի թատերախմբերից մեկը հանդես է եկել Մանուչյանի խմբի զնդակահարությանը նվիրված բեմադրությամբ:

Մահապատից մի քանի ժամ առաջ կնոջը՝ Մելինեին գրած նամակում Մանուչյանը վստահություն է հայտնել, որ «Ֆրանսիայի ժողովուրդը և ազատության բոլոր մարտիկները կկարողանան հարգել խմբի հիշատակը»:

Պետրոս Քեչիչյան

AZG Armenian Daily #118, 23/06/2007

ԴՐՈՇՄԱԹՂԹԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐՎԱ ԱՌԻԹՈՎ

Տրոքատերոյի ծովային թանգարանում, ուր հաջողությամբ շարունակվում է Հովհաննես Այվազովսկու ցուցահանդեսը, ներկայացվել են հայ-ֆրանսիական բարեկամությունը խորհրդանշող դրոշմանիշներ: 54 և 85 եվրո արժողությամբ դրոշմաթղթերից առաջինի վրա՝ «Արմենի-Ֆրանս» եզրանիշով, պատկերված է XV դարի հայկական մանրանկարչության մի դրվագ, երկրորդի վրա («Ֆրանս-Արմենի»)՝ Ռենսի մայր տաճարից «Հրեշտակի ժպիտը» քանդակի պատկերը: Ողջույնի խոսքով ելույթ է ունեցել Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպան է. Նալբանդյանը և շնորհավորել արարողությանը ներկա Շառլ Ազնավուրի ծննդյան տարեդարձը: Դեսպանը տեղեկացրել է, որ նույն օրը Երևանում ևս ներկայացվել են դրոշմաթղթերը՝ հայերեն եզրանիշով (70 և 350 դրամ արժողությամբ): Ելույթ է ունեցել նաև ֆրանսիական համապատասխան կազմակերպության ներկայացուցիչը, ապա՝ Շառլ Ազնավուրը, տեղեկացնում է «Ցառաջ» օրաթերթը:

Մելանյա Բադալյան

AZG Armenian Daily #115, 20/06/2007

ՀՈՒՆԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Զարգացման հայկական գործակալությունում երեկ տեղի ունեցած Հոլանաստանի արտաքին գործերի նախարարի փոխանորդ՝ Իոաննիս Մազրիտոսի մամուլի ասուլիսի ժամանակ ներկայացվեց Սևծովյան և միջբալկանյան բիզնես-կենտրոնի կողմից Հայաստանում, Վրաստանում և Ուկրաինայում իրագործվելիք ծրագիր: Այն կսկսվի 2003 թ.-ին և կտևի երեք տարի: Հոլանաստանի պետական բյուջեից հատկացվող վեց մլն եվրո սկզբնական գումարին հավանաբար կավելանա Հոլանաստանի առևտրային բանկի, այլ կառույցների մասնակցությունը:

Իոլոր երեք երկրներում ծրագիրը կունենա երեք ուղղություն: Առաջին՝ առողջապահություն և բժշկական ծառայություններ: Նախատեսվում է բժշկական օգնություն տրամադրել հատկապես այն մարդկանց, որոնք հեռավոր վայրերում են ապրում: Արտաքին գործերի նախարարի փոխանորդը նշեց, որ իրենք այդ փորձն ունեն: 1998 թ.-ից երկու բժշկական կենտրոններ են գործում Ալավերդիում և Երևանում:

Երկրորդ՝ կրթություն և մշակույթ: Պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել կրթության և գիտության նախարարության, օտար լեզուների համալսարանի և տեղի հունական համայնքի հետ Հայաստանում հունական մշակույթի և լեզվի կենտրոն ստեղծելու մասին:

Եվ վերջապես երրորդ ուղղությունը բիզնեսին աջակցելն է: Նախատեսվում է Ֆինանսավորել Հայաստանում 30-60 փոքր, ընտանեկան ձեռնարկություններ: Այժմ ուսումնասիրություններ են կատարվում: Իոաննիս Մազրիտոսը նշում է, որ թեև առաջին անգամ են նման ձեռնարկման գնում, բայց համոզված են հաջողության մեջ:

Որքա՞ն գումար պետք է տրամադրվի այդ երեք երկրներից յուրաքանչյուրին՝ հարցին Հոլանաստանի փոխարտգործնախարարը պատասխանեց, որ դա կախված է տվյալ երկրի հնարավորություններից և ցուցաբերվող հետաքրքրություններից: Պրն Մազրիտոսի կարծիքով՝ Հայաստանի պարագայում կօգտագործվի այդ գումարից 1-1,5 մլն եվրո:

Մամուլի ասուլիսի ժամանակ Հոլանաստանի ներկայացուցիչը նշեց, որ իր երկիրը միջազգային շրջանակներում մշտապես աջակցում է Հայաստանին, ինչը բխում է դարերի խորքից եկող երկու ժողովուրդների ամուր բարեկամությունից: Տեղեկացվեց նաև, որ Հոլանաստանն այս տարի շուրջ 100 հազար եվրո օգնություն կցուցաբերի Հայաստանին՝ ցրտահարության վնասները փոքր-ինչ փոխհատուցելու համար:

AZG Armenian Daily #075, 19/04/2003

1915-Ի ԶՈՆԵՐԻ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՐՑԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

Ամերիկահայ փաստաբաններ Վարդգես Եղիայանի, Մարկ Կիրակոսի և Բրայն Քարաթեքի՝ «Նյու Յորք Լայֆ» ապահովագրական ընկերություն ղեկավարած դատով 20 մլն դոլարի հատուցում տրվեց 1915-ի զոհերի ժառանգներին: Այժմ նրանք, ինչպես հաղորդել ենք, բանակցություններ են վարում Փրանսիական «Աքսա» ընկերության հետ, որը համաձայնել է 17,5 մլն դոլար հատուցել զոհերի շառավիղներին, որից 3 մլն հատկացվելու է Ֆրանսիայի հայկական կազմակերպություններին: «Աքսայի» ավանդատուները հրապարակված ցանկում իրենց անունները ճշտելու համար կարող են դիմել՝ www.armenianinsurancesettlement.com կայքէջ, մինչև այս տարվա հոկտեմբեր ամիսը: Փարիզի «Յառաջը» տեղեկացնում է Ֆրանսիայում նմանաբնույթ ցանկի հրապարակման դժվարությունների մասին՝ կապված կրոնական, ցեղային պատկանելության հանգամանքներով: Հայոց ցեղասպանության զոհերի պարագայում այդ դժվարություններն արդեն հաղթահարված են:

Մայիսի սկզբներին ամերիկահայ փաստաբանները Փարիզից այցելելու էին Բեռլին՝ հանդիպելու գերմանական «Դոյչե բանկի» պատասխանատուների հետ, որոնք, սակայն, դժվարանում են այս հարցում: «Հառաջը» նշում է, որ այս երևույթների պատճառներից են այս երկրի գրեթե մեկ դարվա լուռությունը, 1915-ի դեպքերին Գերմանիայի մեղապատվությունը, նաև Թուրքիայի գործադրած ճնշումները: Ըստ որում, ինչպես նկատում է թերթը, «Նյու Յորք Լայֆի» պարագայում այդ ճնշումը այնքան էլ զգալի չի եղել, որքան «Աքսայի» նկատմամբ, իսկ գերմանական դրամատան դեմ բացված դատի առիթով թուրքական դեսպանատունը դիմել է դատարան՝ ցեղասպանության իրողությունը չընդունելու նամակ-պահանջով:

Նման պահանջով դատ է բացվել նաև «Դրեզդներ» բանկի դեմ, որը համարվում է հայ ավանդատուների գումարներ յուրացնող: Հայերը այս բանկի գանձարկղերին ի պահ էին տվել նաև տարբեր արժեքներ, շրջանառու է նաև լուրը՝ 30 տոննա ձուլածո ոսկու մասին: Գումարներից զատ Բեռլին-Բադենադ երկաթուղուն առնչվող այլ խնդիրներ ևս առկա են, որ վերաբերում են «Դոյչե բանկին» պատկանող այս երկաթուղու շինարարության վրա աշխատող հարյուր հազարավոր հայերի վճարումներին, տեղում հաշվհարդարի ենթարկելուց կամ Դեր Զորի անապատները քշելուց առաջ: Հիշեցնենք, որ «Դոյչե բանկը» Բեռլին-Բադենադ երկաթուղու շինարարության գլխավոր ներդնողն ու կապալառուն էր:

«Դոյչե բանկի» խոսափողականությունը փաստաբաններին ստիպում է հանդիպում փնտրել Գերմանիայի ֆինանսների նախարարության պաշտոնյաների հետ:

«Յառաջը» տեղեկացնում է, որ դրամատնային հաշիվների հետապնդման համար ժամանակի սահմանափակում չկա, սակայն դրամատնային արկղերում պահված ունեցվածքի վերջին պայմանագրամը մինչև 2016 թվականն է:

Ամերիկահայ փաստաբանները ասել են, որ «Դոյչե բանկի» հետ հիշյալ հարցով իրենց նախաձեռնած գործը վերջինը չէ, և որ իրենք շարունակելու են հետապնդել Հայ դատի մինչ այսօր չբարձրացրած հարցը առնվազն 20 տարբեր կազմակերպությունների դեմ:

ՆՈՐ ՕԴՈՒԴԻ. ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԻԱՆՈՒՄ Է
«ՁՎԱՐԹՆՈՑԻ» ՕԴԱՅԻՆ ՆԱՎԱՏՈՐՄԻՂԻՆ

Հունիսի 3-ին, վաղ առավոտյան Երևանի «Ձվարթնոց» միջազգային օդանավակայանում վայրէջք կատարեց գերմանական «Լուֆթհանզա» ավիաընկերություն «Աերոբուս-319» օդանավը՝ սկիզբ դնելով Մյունխեն-Երևան-Մյունխեն շաբաթը երեք անգամ իրականացվող նոր չվերթին:

Այսպիսով, «Լուֆթհանզան» դարձավ Հայաստանում գործող չորրորդ եվրոպական ավիաընկերությունը՝ ավստրիական, բրիտանական և չեխական ընկերությունների հետ:

«Ըստ մեր հետազոտությունների՝ Հայաստանն այնքան էլ հարուստ երկիր չէ, նույնիսկ կարելի է ասել աղքատ երկիր է, – ասում է «Լուֆթհանզա» ընկերության Հայաստանի և Ուկրաինայի ներկայացուցիչ Անտոնիո Կուոկոն: – Սակայն Հայաստանի տնտեսությունը արագ զարգանում է, և դեկտեմբերին Բեռլինում Գերմանիայի ու Հայաստանի նախագահները որոշեցին խորացնել հարաբերությունները երկու երկրների միջև, իսկ այս առումով ավիաընկերությունները լավագույն տարբերակներից են»:

Հունիսի 3-ից մինչև հոկտեմբերի 24-ը ներառյալ ընկերությունը Երևանից մեկնող ուղևորների համար սահմանել է տոմսի հատուկ գներ: Գերմանիայի ցանկացած քաղաքի տոմսն արժե 299 դոլար (հետադարձ՝ գումարած հարկը: Համեմատության կարգով «Ավստրիական ավիաուղիներում» 410 դոլար է), որևէ եվրոպական երկրինը՝ 349 դոլար, Հյուսիսային Ամերիկայինը կամ Աֆրիկայինը՝ 599 դոլար:

«Լուֆթհանզայի» մուտքը համընկավ այս շաբաթ «Բրիտիշ էյրվայզի» Հայտարարությունը, որ հունիսի 18-ից ընկերությունը կրկնապատկում է Լոնդոն-Երևան թռիչքները՝ հասցնելով շաբաթական վեցի: Հայաստանն աղքատ երկիր է, թե ոչ՝ եվրոպական ավիաընկերությունները մրցության մեջ են մտել նրա օդային շուկայի համար:

«Մեր փորձագետները փետրվարին ուսումնասիրություններ են անցկացրել՝ գնահատելու հայկական շուկան և նրա զարգացումները, որպեսզի պարզեն, թե ինչպես կարող ենք բարձրորակ ծառայություններ մատուցել Հայաստանից Եվրոպա մեկնող ուղևորներին: Այդ ուսումնասիրությունները դրական արդյունք տվեցին», – ասում է Կուոկոն:

«Լուֆթհանզա» ընկերության Երևան-Մյունխեն և հակառակ ուղղությամբ տոմսերն սկսել են վաճառել ապրիլից:

Հաջորդ ուղղությունը կբացվի հունիսի 5-ին՝ Մյունխեն-Թբիլիսի չվերթով (շաբաթը երեք թռիչք):

«Այս չվերթներով մենք նպատակ չունենք փորձեր կատարելու: Մենք վստահ ենք, որ Հայաստանի և Վրաստանի հետ հաստատվող կապերը դրական արդյունք կունենան, և համոզված ենք Հայաստանի և Վրաստանի զարգացման մեջ: Ունենալով Մոսկվայի և Կիևի դրական փորձը՝ համոզված ենք, որ այս երկրներում նույնպես մեր չվերթների քանակն ապագայում կավելանա», – ասաց գրասենյակի տնօրեն Օտտը:

Սուրեն Դեհերյան
Armenia Now.com, June 2005

ՄՈՍԿՎԱՆ, ԼՈՆԴՈՆԸ ԵՎ ՍԵՌՈԼԸ
ԱՄԵՆԱԹԱՆԿ ԶԱՂԱՔՆԵՐՆ ԵՆ

«Մերսեր» հետազոտական ընկերությունը տվյալները վկայակոչելով՝ Ֆրանսայրեսը հաղորդում է, որ Մոսկվան հյուրերի համար մնում է աշխարհի ամենաթանկ քաղաքը:

Երկրորդ տեղում Լոնդոնն է, երրորդում՝ Հարավային Կորեայի մայրաքաղաք Սեուլը: Չորրորդ և հինգերորդ տեղերը զբաղեցնում են Տոկիոն և Հոնկոնգը: Իսկ ամենաէժեքան քաղաքն է Պարագվայի մայրաքաղաք Ասունսիոնը:

Հետազոտության հեղինակներն աշխարհի 143 քաղաքներում համեմատել են 200-ից ավելի ապրանքների ու սպասարկումների գները (կացարանի վարձակալում, տրանսպորտ, սնունդ, հագուստ, կենցաղի առարկաներ, զվարճանքներ և այլն)՝ որպես չափանմուշ վերցնելով ԱՄՆ-ի ամենաթանկ քաղաք Նյու Յորքը:

Վերջինիս համեմատությամբ Մոսկվան 34,4 տոկոսով ավելի թանկ քաղաք է: Ընդամին այս ցուցանիշը 11 տոկոսով բարձր է անցյալ տարվա համապատասխան ցուցանիշից: Լոնդոնը Նյու Յորքից թանկ է 26,3 տոկոսով: Անցյալ տարվա համեմատությամբ թանկացումը կազմել է 16 տոկոս:

Ամենաթանկ քաղաքների տասնյակում տեղեր են զբաղեցնում նաև Կոպենհագենը, Ժնևը, Ցյուրիխը, Օսլոն, Օսական և այլն: Ամենաէժեքան եվրոպական քաղաքը Սոֆիան է: Պետերբուրգը 12-րդ տեղում է, իսկ Փարիզը՝ 13-րդ:

AZG Armenian Daily #114, 19/06/2007

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՀԱՐՊԵՐԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼ Է, ՈՐ ԱՅԼ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԽԱՌՆՎՈՒՄ ԵՆ ԿԱՆԱԳԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻՆ

Կանադայի Ազգային էթնիկ մամուլի խորհրդի կլոր սեղանի ժամանակ Կանադայի վարչապետ Սթիվեն Հարպերը հաստատել է, որ Հայոց ցեղասպանության ճանաչումը երկրի պետական քաղաքականությունն է, այլ ոչ թե «որոշ ընտրված մարդկանց դիրքորոշում», ինչպես ոմանք փորձում են ներկայացնել: Կանադայի Հայ դատի հանձնախմբի փոխանցմամբ, Սթիվեն Հարպերը ընդգծել է այլ պետությունների ներկայացուցիչներին՝ Կանադայի ներքին գործերին խառնվելու անընդունելիությունը: «Որպես կառավարության ղեկավար՝ չեմ կարող թելադրել մամուլին՝ ինչ գրել թերթերում: Նաև այլ պետությունները չեն կարող մեզ թելադրել՝ ինչ գրել», - հայտարարել է Կանադայի վարչապետը:

Հիշեցնենք, որ ապրիլի 24-ին Սթիվեն Հարպերը ելույթ է ունեցել Հայոց ցեղասպանության տարելիցի կապակցությամբ, ինչի համար «խիստ քննադատության» էր ենթարկվել Թուրքիայի ԱԳՆ-ի կողմից: Իսկ ապրիլի 24-ից մեկ շաբաթ առաջ Թուրքիան «զգուշացնում էր» Սթիվեն Հարպերին ելույթ չունենալ այնպիսի հայտարարություններով, որում 1915 թվականի իրադարձությունները ցեղասպանություն են կոչվում:

Աղավնի Հարությունյան
AZG Armenian Daily #115, 20/06/2007

ԱԳՐԲԵՋԱՆՑԻ ՁԻՆՎՈՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆԻ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿ Է ԽՆԴՐՈՒՄ

Ադրբեջանցի զինվոր Սամիր Մամեդովը Հայաստանի իշխանություններին խնդրել է իրեն փախստականի կարգավիճակ տալ: «Արմինֆո» գործակալությունը տեղեկացմամբ՝ այս մասին տեղեկացրել է Հայաստանի պետական հանձնաժողովի աշխատանքային խմբի ղեկավար Արմեն Գաբրիելյանը: Սամիր Մամեդովը Ռոբերտ Քոչարյանին է դիմել մայիսի 3-ին՝ խնդրելով իրեն փախստականի կարգավիճակ տալ:

Մամեդովը հայկական սահմանն անցել էր անցյալ տարվա դեկտեմբեր 24-ին և այլևս չի ցանկանում վերադառնալ Ադրբեջան՝ ակնհայտորեն վախենալով ռազմական դատարանի առաջ հայտնվելուց և հայրենիքի դավաճանություն հռչակածով դատապարտվելուց, ինչպիսի ճակատագրի են «արժանացել» Հայաստանում հայտնված մյուս ադրբեջանցի զինվորները:

AZG Armenian Daily #111, 14/06/2007

ՄԻՄՈՆՍԸ ԳՈՂ Է ՆԱՏՕ-Ի ՀԵՏ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻՑ

Հարավային Կովկասում ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղարի հատուկ ներկայացուցիչ Ռոբերտ Միմոնսը, գոհունակություն հայտնելով Հյուսիսատլանտյան գործընկերությունից հանդիսանալու ծրագրի փուլերը հաջողությամբ իրականացնելու առնչությամբ, ընդգծել է, որ գործընկերությունը չի մրցակցում այլ անվտանգության համակարգերի հետ՝ լինի դա Ռուսաստանը կամ Հավաքական անվտանգության պայմանագրի կազմակերպությունը:

ՀՀ պաշտպանության նախարարության տեղեկացմամբ՝ հանդիպմանը պաշտպանության նախարար Միքայել Հարությունյանն անհանգստություն է հայտնել Ադրբեջանի՝ Եվրոպայում սովորական զինված ուժերի պայմանագրից դուրս գալու վերջերս արած հայտարարության կապակցությամբ: Ռոբերտ Միմոնսը հայտնել է, որ ՆԱՏՕ-ն մոտ ժամանակներս հատուկ քննարկումներ է կազմակերպելու Ռուսաստանի և Ադրբեջանի կողմից պայմանագրի հանդեպ մորատորիում հայտարարելու վերաբերյալ:

Ռոբերտ Միմոնսը կարևորել է Հայաստանի մասնակցությունը միջազգային խաղաղարար առաքելություններում, բարձր գնահատելով գործընկերությունը մասնավորապես Կոսովոյում: Կողմերն անդրադարձել են Աֆղանստանում գործող ՆԱՏՕ-ի ISAF-ի (Միջազգային անվտանգության աջակցության ուժեր) կազմում Հայաստանից բժիշկներ ներառելու հեռանկարին: Պաշտպանության նախարար Միքայել Հարությունյանն իր հերթին տեղեկացրել է, որ Հայաստանում մարդու իրավունքների պաշտպանը մոտ օրերս կունենա զինված ուժերի հարցերով զբաղվող ներկայացուցիչ, ինչը կնպաստի երկրի զինված ուժերում մարդու իրավունքների ինստիտուտի ստեղծմանը:

Աղավնի Հարությունյան
AZG Armenian Daily #118, 23/06/2007

«ԱՐՅՈՒՆՈՏ ՁԵՌՔԵՐԸ ՀԱՍԱՆ ԳԻՆՔԻՆ»

Հայտարարել է Թուրքիայի վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը

Երեկ Ստամբուլում սպանվել է «Ակօս» շաբաթաթերթի գլխավոր խմբագիր Հրանտ Դինքը: Սպանությունը կատարվել է ցերեկով այն պահին, երբ Դինքը դուրս է եկել խմբագրությունից: Ենթադրվում է, որ մարդասպանը եղել է երիտասարդ, մոտ 18-19 տարեկան: Սպանությունը կատարել է ատրճանակի կրակոցներով: Սպանությունից վայրում ոստիկանությունը հայտնաբերել է չորս պարկուճ: Ստամբուլի ոստիկանությունը մարդասպանին հայտնաբերելու համար ձեռնարկել է արտակարգ միջոցառումներ: Ուշ երեկոյան ձեռքարկվել են երկու կասկածելիներ:

Այս վայրագ սպանությունը բուռն գայրույթ է առաջ բերել պոլսահայ համայնքում, ինչպես նաև թուրք մտավորականների շրջանում, որոնք, տեղեկանալով ողբերգական միջադեպի մասին, սպանությունը դատապարտելու համար շտապել են «Ակօսի» խմբագրություն: Սպանությունից հետո այնտեղ է շտապել նաև Ստամբուլի նահանգապետ Մուսամբեր Գյուլերը: Այդ ընթացքում Թուրքիայի արտաքին գործերի նախարարությունը հանդես է եկել սպանությունը դատապարտող հայտարարությամբ:

Վարչապետ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը Դինքի սպանության մասին իմացել է նախարարների խորհրդի նիստի ժամանակ և ընդհատելով նիստը՝ անհրաժեշտ հրահանգներ է տվել սպանության բացահայտման ուղղությամբ: Վարչապետը կարգադրել է ներքին գործերի և արդարադատության նախարարներին անել հնարավորը սպանությունը բացահայտելու համար: Երկու նախարարներն իսկույն ուղևորվել են Ստամբուլ: Էրդողանը խորը վշտով նշել է, որ արյունոտ ձեռքերն այս անգամ հասել են Դինքին: «Այս հարձակումն, ի դեմս Հրանտ Դինքի, կատարվել է մեր բոլորի դեմ, ուղղված է մեր միասնության և կայունության դեմ»:

Դինքի սպանությունը սառը ցնցողի ազդեցություն ունեցավ նաև թուրքական մամուլի ներկայացուցիչների վրա: Նրանք, այդ թվում հանրային հեռուստատեսությունը, “Reuters”-ը ինտերնետային էջերում իսկույն արձագանքել են միջադեպին: Նրանց են միացել նաև CNN-ը, BBC-ն և այլ միջազգային լրատվական միջոցներ:

«Ազգի» հետ գրույցում «Մարմարա» թերթի գլխավոր խմբագիր Ռոբեր Հատտեճյանը նշեց, որ իրենք խորապես ցնցված են սպանությունից: «Ինձ բարոյալքված, հուսախաբ եմ զգում: Այս երկրում հանրային կարծիքը պատրաստ էր խիզախ մտքեր լսելու»: Ըստ Ռոբեր Հատտեճյանի՝ Հրանտ Դինքի սպանությունը հարված էր հայ համայնքին, Թուրքիային, խոսքի ազատությանը:

Հրանտ Դինքը ծնվել է 1954 թվականին Մալաթիայում և Ստամբուլի համալսարանի շրջանավարտ է: 1961 թ. ընտանիքը տեղափոխվել է Ստամբուլ: 1996 թ. ապրիլից Դինքն «Ակօսի» գլխավոր խմբագիրն էր: Դինքին թուրքական արդարադատությունը հետապնդել է համարձակ հայացքների համար: Նա 2005 թ. թուրքերի ինքնությունը վիրավորելու համար դատապարտվել էր 6 ամսվա ազատազրկման: Սակայն դա չխանգարեց նրան, որ շարունակի բարձրաձայն խոսել Հայոց ցեղասպանության մասին: Վերջին շրջանում հաճախակի էին թուրք ազգայնամոլների սպառնալիքները նրա նկատմամբ:

Ըստ Հակոբ Զաքրյանի

Adaptation from AZG Armenian Daily #010, 20/01/2007

ՌՌՌՍԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ

Մայիսի 17-ին Ռուսաստանի մայրաքաղաքի Քրիստոս Ամենաիրկիչ տաճարում Մոսկվայի և Համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիյ Բ-ի և Արտեկրի Ռուս ուղղափառ եկեղեցու առաջնորդ և Նյու Յորքի միտրոպոլիտ Լավրի միջև կնքվեց ու սրբազործվեց մի համաձայնագիր (Կանոնական միաբանման կամ հաղորդություն [communion] ակտ), որը ուշագրավ երևույթ է նաև մեզ՝ հայերիս համար: Փաստորեն այդ ակտով հաջողությամբ պսակվեցին 1991 թ.-ից՝ Խորհրդային Միության փլուզումից ի վեր Ռուս ուղղափառ եկեղեցու երկու հատվածների միջև սկսված և վերջին երեք տարիներին պաշտոնական բնույթ ստացած բանակցությունները: Ռուս եկեղեցու պառակտումն սկսվել էր 1917 թ. բոլշևիկյան հեղափոխությունից՝ ցարի ու նրա զերդաստանի անդամների զընդակահարությունը հետևած իրադարձություններով, Ռուսաստանում պաշտոնական աթեիզմի հաստատումով: Ռուս եկեղեցու Նյու Յորքի թեմը և հետագայում արտերկրի այլ թեմեր իրենց անհնազանդությունն էին հայտնել Ռուսաստանի պատրիարքությունը, իսկ 1927 թ.-ին, երբ Ռուսիո Սերգիյ պատրիարքը եկեղեցին կատարյալ ոչնչացումից փրկելու մտահոգությամբ պաշտոնապես իր հավատարմությունն էր հայտնել կոմունիստական կառավարությանը, կապերն ամբողջովին խզվել էին երկու հատվածների միջև, և անջատյալ հատվածն իրեն հայտարարել էր Ռուս ուղղափառ հավատքի միակ պաշտպանը:

Ստորագրված համաձայնագիրը արտերկրի Ռուս եկեղեցուն վերապահում է ներքին, նյութական, վարչական և այլ իրավասություններ՝ ինքնավարության տեսքով: Սակայն, մյուս կողմից, եկեղեցու մեկույթյունն է ապահովում Ռուսաստանի պատրիարքի մականի ներքո, վերջինիս վերապահելով արտերկրի եկեղեցու հովվապետի ընտրությունը հաստատելու (կետ 4), արտերկրի թեմերի լուծարման և կազմավորման որոշումներին համաձայնելու (կետ 6), թեմական առաջնորդների (հայրապետների) ընտրությունը վավերացնելու (կետ 7), եկեղեցական արարողությունների ընթացքում առաջինի՝ Ռուսիո պատրիարքի անունը հիշելու (կետ 9), մյուսուհը Ռուսիո պատրիարքից ստանալու (կետ 13) և այլ կարևորագույն իրավասություններ:

Համաձայնագրի գոյացման և կայացման գործում վճռական էր Ռուսաստանի նախագահի դերակատարումը, որը նախագահեց համաձայնագրի ստորագրման արարողությունը և ստորագրելուց առաջ խաչակնքվեց և սրբապատկերը համբուրեց: Նա ամենևին չթաքցրեց, ընդհակառակն՝ ամեն ձևով ընդգծեց պետության և անձամբ իր դերը եկեղեցու վերամիավորման գործում: Եվ այդ դերն է, որ պետք է ներկայումս օրինակ և նախաչավիղ դառնա հայ եկեղեցու վերամիավորման համար:

Սա այն առիթըն է խորանալու հայ եկեղեցու պառակտման պատճառների մեջ, վերստին բացելու հին վերքեր, հակառակ որ դրանք դեռ արյունահոսում են: Բայց իսկական առիթն է ընդգծելու մեր պետական իշխանություններից և անձամբ հանրապետության նախագահից ակնկալվող դրական ու գործնական միջամտության անհրաժեշտությունը: Եթե բազմամիլիոն ուսու ժողովրդի միասնության համար եկեղեցու միությունը կարևոր է, ապա հայ ժողովրդի համար՝ առավել ևս:

Ըստ Հակոբ Ավետիքյանի

Adaptation from AZG Armenian Daily #112, 15/06/1991

ԼՈՒՐԵՐ ԴԵՍԻՑ ՈՒ ԴԵՆԻՑ

ԵՐԵՎԱՆ: 2007 թ. հունիսի 15-ին Մայր Աթոռ Էջմիածնում Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Բ-ն ընդունել է կրթության, գիտության, ազգային փոքրամասնությունների և կրոնի գծով ՀՀ նախագահի խորհրդականին կից ստեղծված մարմնի անդամներին՝ նախագահի խորհրդական Սերգո Երիցյանի գլխավորությամբ: Հանդիպմանը ներկա են եղել Հայաստանի ուսսական, քրդական, հրեական, ասորական, ուկրաինական, բելառուսական, լեհական, վրացական և հունական համայնքների ներկայացուցիչներ:

Շնորհակալություն հայտնելով վեհափառ հայրապետին՝ կրթության, գիտության, ազգային փոքրամասնությունների և կրոնի գծով նախագահի խորհրդական Սերգո Երիցյանը նշել է, որ վեհափառ ոչ միայն տարբերություն չի դրել, այլև զորացրել է ժողովուրդների բարեկամության ոգին: Ամենայն հայոց կաթողիկոսն էլ իր հերթին հորդորել է ազգային փոքրամասնություններին պահպանել ազգային դիմագիծը և իբրև հավատարիմ քաղաքացիներ անել կարելին ի բարօրություն Հայաստանի:

ՓԱՐԻՉ: «Ինձ համար մեծ պատիվ էր ստանալ ձեր շնորհավորանքը Ֆրանսիայի նախագահ ընտրվելու կապակցությամբ», – ասում է Ֆրանսիայի նախագահ Նիկոլա Սարկոզին Մեծի Տան Կիլիկիո կաթողիկոս Արամ Առաջինին հղած նամակում ի պատասխան նրա շնորհավորական ուղերձի Ֆրանսիայի նախագահի պաշտոնում ընտրվելու կապակցությամբ: «Ես կանեմ հնարավոր ամեն ինչ հայ և ֆրանսիացի ժողովուրդների միջև դարավոր բարեկամության ամրապնդման համար»: Ֆրանսիայի նախագահն ընդգծել է, որ Ֆրանսիայի վերաբերմունքը հայ ժողովրդի հանդեպ անփոփոխ կմնա: «Ես զգացված եմ Հայոց ցեղասպանության հարցում Ֆրանսիայի նախագահի դիրքորոշման առիթով նրա հասցեին ասված ձեր խոսքերից և համոզված եմ, որ Թուրքիայի կողմից Հայոց ցեղասպանության ճանաչումը այդ երկրի բարոյական պարտականությունն է: Հավաստիացնում եմ ձեզ, որ առաջիկայում ևս նույնքան վճռական կգործեմ այդ ուղղությամբ»:

ԿԱՀԻՐԵ: Այսօրվա դրությամբ արաբական աշխարհի բնակչությունը կազմում է 331 միլիոն, հաղորդել է Եգիպտոսի Մենա լրատվական գործակալությունը՝ վկայակոչելով արաբական պետությունների լիգայի տնտեսական կոմիտեի գեկուցագիրը: Ընդամին բնակչության աճի տեմպերը տարեկան 3 տոկոսից ավելի են (1,7 տոկոս): Կանխատեսումների համաձայն՝ 2000 թվականին արաբական երկրների ընդհանուր բնակչությունը կհասնի 400 միլիոնի:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆ ԵՆ ԱՆՑՆՈՒՄ: Խորհրդային սահմանապահները Խաբարովսկի չորս դպրոցականների բռնել են սահմանն անցնելիս: Նրանցից ամենամեծը 12 տարեկան է: Սահմանախախտները հանդերձավորված են եղել ինչպես հարկն է քարտեզներով, կողմնացույցերով, անդամթերքներով: Նրանց նպատակն է եղել հասնել չինական Շաուլին մենաստանը՝ ուշու սովորելու համար:

ՍԻԳՆԻ: Վերջերս Ռեմբրանդտի «Բեհեղգեբուղը Դավիթ թագավորի նամակը կար-

դալիս» կտավը անսպասելիորեն գրավեց ավստրալիացի բժիշկների ուշադրությունը: «Այն, ինչը արվեստասերների համար դասական Ռեմբրանդտ է, բժիշկների համար դասական քաղցկեղ է», – ասել է նրանցից մեկը: Եզրակացություն առիթը Բեհեդզեբուդի ձախ կրծքին քաղցկեղի պարզ երևացող ախտանշաններն են: Որ բժիշկները ճիշտ են նկատել՝ փաստ է: Ռեմբրանդտի բնորոշուհին եղել է նրա կինը՝ Հենդրիկե Սոֆելար, որը քաղցկեղից մահացել է կտավի ստեղծումից ինը տարի անց՝ 36 տարեկան հասակում:

ԲԵԼԳՐԱԴ: Հարավսլավիայի արքունիքի աքսորված թագաժառանգը առաջին անգամ պետք է այցելի իր հայրենիքը, որովհետև շատ մտահոգ է այնտեղ ծավալված իրադարձություններով: Իշխան Ալեքսանդրը Բելգրադ կոմամանի հոկտեմբերի 5-ին և կփորձի խաղաղության բանակցություններ վարել հակամարտ կողմերի հետ: Հիշենք, որ Հարավսլավիայի արքունիքը աքսորվել էր դեռևս 1941-ին:

ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ԿԱՐԾԻՔԸ: Այն հարցին, թե անցյալի քաղաքական գործիչներից ով է առավել համակրելի ուսուցիչների համար, մեծամասնությունը տվել է Մալենկովի ազգանունը՝ պատճառաբանելով, որ 50-ական թվականների կեսերին նա զգալիորեն թուլացրեց հարկերը և ընդարձակեց տնամերձ հողամասերի թուլատրելի սահմանները: Երկրորդ տեղում հայտնվել է ... Լեոնիդ Բրեժնևը: Նշվել է նրա վաստակը հասարակության կայունության գործում:

Գործող քաղաքական գործիչներից մրցակից չի ունեցել ոչ անհայտ Ժիրինովսկին: Սա էլ բարձր պատվի է արժանացել վճռականության և իր նպատակին հասնելու կամքի համար:

ՄՈՍԿՎԱ: Շարունակվում է Լենինի հուշարձանների պղծումը: Ինչպես հայտնեցին Ռուսաստանի ներքին գործերի նախարարության մամուլ կենտրոնից, օգոստոսի 26-ին Լենինգրադում Վասիլևյան կղզու գործկոմի շենքի մոտակա արձանին կանաչ ներկ են լցրել, Կոստով քաղաքում և Նիժնի Նովգորոդի մարզի Պրավդինսկ ավանում Լենինին ներկել են սպիտակ գույնով, իսկ Սարատովի մարզի Եկատերինովկա ավանում՝ դեղին գույնով:

ՆԻՖԵՐԻԱ: Նիգերիայի պրեզիդենտ գեներալ Իբրահիմ Բաբաջիդան արևմտյան պետություններից պահանջում է հատուցել այն վնասը, որ Աֆրիկային պատճառել է ստերիկավաճառությունը: Նա հայտարարել է, որ ավելի քան 30 մլն աֆրիկացիների ստերիկացումով է մեծապես պայմանավորված Աֆրիկայի հետամնացությունը, մինչդեռ «նախկինում Եվրոպան և Աֆրիկան գրեթե հավասար մակարդակ են ունեցել»:

ՊՐԵՏՈՐԻԱ: 1991 թ.-ի գրական լավագույն ստեղծագործության համար Նոբելյան մրցանակը շնորհվել է Հարավային Աֆրիկայի բնակչուհի, սպիտակամորթ գրող Նադին Գորդիմերին:

ARMENIAN FABLES

ՄԽԻԹԱՐ ԳՈՇ (1140-1213)

ԱՍՏՂԵՐԸ

Մի անգամ աստղերը ժողով արեցին: Նրանցից ծերագույնն ասաց.

—Մենք շատ ենք: Ինչո՞ւ լուսնի և արեգակի փոխարեն գիշեր ու ցերեկ չենք լուսավորում:

Մեկ ուրիշը պատասխանեց.

—Որովհետև միավորված չենք:

Եվ որոշեցին միավորվելով՝ նախ հաղթել արեգակին: Բայց հանկարծ ծագեց լուսինը, և նրանք խամրեցին:

—Սրանից որ այսպես խամրեցինք, — ասացին նրանք, — հապա ի՞նչ կլինեինք, եթե արեգակը ծագեր:

Եվ գղջալով խոստովանեցին իրենց պարտությունը:

Խրատում է առակս, թե թույլերը, ինչքան էլ թվով շատ լինեն, չեն կարողանա հաղթել հզորին:

ԱՊԱՇԽԱՐՈՂ ԳԱՅԼԸ

Գայլը ծերանալով գնում է ոչխարի հոտի մոտ ու ասում.

— Այժմ ապաշխարող եմ և շատ եմ ձեզ վշտացրել, ուստի ուզում եմ գալ և ձեր տան մաքրողը դառնալ, որպեսզի թողության արժանանամ և ձեր մանուկներին ուրիշ գայլերից ևս պահպանեմ:

Եվ ուրախանալով ոչխարները շներին ասում են.

— Այլևս մի նեղեք նրան:

Գայլը մնում է այդտեղ, համբերում, մինչև մեծանում են գառները, ապա սկսում է հոշոտել և ուտել նրանց: Ի վերջո շատերը, նկատելով այդ, սատկեցնում են նրան:

Առակս այսպիսի խրատ է տալիս. շուտ չհավատալ չարագործին:

ՆՈՆԵՆԻՆ ԵՎ ԹՉԵՆԻՆ

Նոնենին և Թզենին կամեցան սիրով կապվել միմյանց ու երգվեցին քաղցրությամբ, բայց նոնենու թթվուլթյան պատճառով ձանձրացավ Թզենին, և նրանց դաշինքը խախտվեց:

Առակիս իմաստն այն է, որ սիրողները նախ պետք է փորձեն միմյանց բարքերը, թե բոլոր կողմերով նման են իրար, իսկ եթե ոչ՝ հեշտուլթյամբ կխախտվի սերը:

ՉԿՆԵՐՆ ՈՒ ՆՐԱՆՑ ԹԱԳԱՎՈՐԸ

Չկներին մեղադրեց նրանց թագավորը:

– Ինչո՞ւ եք ուտում ձեզնից մանր ձկներին:

Համարձակուլթյուն ստանալով՝ ձկները պատասխանում են:

– Որովհետև քեզնից սովորեցինք: Շատերը եկան քեզ երկրպագելու, և կլանելով՝ քեզ կերակուր դարձրին:

Ըստ այդմ՝ իրենք ևս հանդուգն եղան:

Առակս հանդիմանում է, որ ոչ թե խոսքով, այլ գործով պետք է խրատել:

ՄԱՐԳԸ ԵՎ ԳԱԼԻԱՆՈՍԸ

Մի անգամ Գալիանոսը դասախոսուլթյուն է կարդում մարմնի առողջուլթյան մասին՝ ասելով:

– Եթե մարդ զգուշ լինի ուտելու և խմելու մեջ, մեր բժշկուլթյան կարիքը չի զգա:

Այս լսելով՝ մի մարդ ո՛չ ուտում է, ո՛չ խմում: Դրանից նա ծանր հիվանդանում է և թշնամանում Գալիանոսին: Իմանալով այդ՝ Գալիանոսն ասաց:

– Ո՛վ անմիտ մարդ, չգիտես՞ դու, որ մենք բնուլթյան արարիչը չենք, այլ օգնականը: Ինչո՞ւ չհասկացար խոսքիս իմաստը, որ ճիշտ վարվելիք:

Այս օրինակից սովորում ենք, որ ուշադրուլթյամբ պետք է լսել իմաստունների ու բժիշկների խոսքը և խուսափել ծայրահեղուլթյուններից՝ և՛ առավելից, և՛ նվազից, որովհետև երկու դեպքում էլ չարիք կա:

ԱՌՅՈՒԾԸ ԵՎ ԱՂՎԵՍԸ

Մի առյուծ կորյուն ծնեց, և հավաքվեցին կենդանիները՝ կորյունին տեսնելու և ուրախանալու:

Աղվեսն եկավ և հանդեսի ժամանակ բազմության մեջ առյուծին նախատեց բարձրաձայն ու անարգեց, թե ա՞յդ է քո զորությունը, որ ծնում ես միայն մեկ կորյուն և ոչ բազմաթիվ:

Առյուծը հանդարտաբար պատասխանեց և ասաց.

– Այո, ես ծնում եմ մի կորյուն, բայց առյուծ եմ ծնում և ոչ քեզ նման աղվես:

ԻՇԽԱՆԸ ԵՎ ԱՅՐԻ ԿԻՆԸ

Մի իշխան կար խիստ չար ու անիրավ: Եվ նույն քաղաքում ապրում էր մի այրի կին, և իշխանը, հարկ պահանջելով, նեղում էր նրան, և այրի կինն աղոթում էր, որ իշխանն ունենա խաղաղ ու երկար կյանք:

Գնացին, ասացին իշխանին՝ քո չարության համար աղոթում է այրին:

Եվ իշխանը եկավ ու ասաց.

– Ես քեզ բարեք չեմ արել, ո՛վ կին, դու ինձ համար ինչո՞ւ ես աղոթում:

Այրի կինն ասաց.

– Քո հայրը վատ մարդ էր, ես անիծեցի, և նա մեռավ: Դու նստեցիր նրա տեղը՝ ավելի խիստ չար: Եվ այժմ վախենում եմ, որ մեռնես, և քո որդին քեզնից ավելի չար լինի:

ԿՏԱԿ ԳԱՆՁԻ ՄԱՍԻՆ

Մի իմաստուն և աղքատ մարդ ուներ ծույլ որդիներ: Մահվան ժամին նա կանչեց որդիներին և ասաց.

– Ո՛վ գավակներ, իմ նախնիները շատ գանձ են թաղել մեր այգում, և ես ցույց չեմ տա նրա տեղը: Այդ գանձը կգտնի նա, ով շատ աշխատի և խոր փորի:

Եվ հոր մահից հետո որդիներն սկսեցին աշխատել մեծ եռանդով և խորն էին վարում, որովհետև յուրաքանչյուրն աշխատում էր, որ ինքը գտնի գանձը:

Եվ այգին սկսեց աճել և զորանալ և առատ բերք տվեց և նրանց հարստացրեց գանձերով:

ԵՂԵԳՆԸ ԵՎ ԾԱՌԵՐԸ

Մի թագավոր գբոսանքի ելավ՝ շրջելու լեռներում և հովիտներում: Եվ տեսավ, որ մեծամեծ ծառեր կային կոտորոված ու փշրված, և միայն մեկ եղեգ կար՝ կանգուն, անարատ: Եվ թագավորն ասաց.

– Ո՛վ եղեգն, ասա՛ ինձ, թե ինչպես հաստատուն ես մնացել, երբ մեծամեծ ծառեր փշրվել են:

Եվ եղեգն ասաց.

– Ո՛վ թագավոր, երբ սաստիկ հողմ բարձրացավ, ծառերը հպարտությամբ հակառակ կանգնեցին հողմի դեմ, և հողմը նրանց փշրեց, իսկ ես խոնարհվեցի հողմի կամքով և ահա կանգուն եմ:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԶԻՆՎՈՐԸ

Մի իմաստուն զինվոր պատերազմ էր գնում, և նա երկու ոտքով կաղ էր: Եվ զինվորներից մեկն ասաց.

– Ո՛վ ողորմելի, ո՞ւր ես գնում: Քեզ իսկույն կսպանեն, որովհետև փախչել չես կարող:

Եվ նա ասաց.

– Ո՛վ անմիտ, ես չեմ գնում պատերազմ՝ փախչելու, այլ կանգնելու, կռվելու և հաղթելու:

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՎ ՋՐԱՂԱՅԸ

Եկեղեցին պարծեցավ յուր սրբությամբ և ասաց.

– Ես եմ տաճարն Աստծու, և դեպի ինձ են գալիս քահանաները և ժողովուրդը՝ աղոթք մատուցելու Աստծուն և պատարագ, և հաշտվում է Աստված աշխարհի հետ, և մեղքերին թողություն է լինում:

Այն ժամանակ ջրաղացն ասաց եկեղեցուն.

– Ինչ որ դու ասում ես, արդար է և ճշմարիտ, բայց դու իմ երախտիքը մի մոռանա, որ գիշեր-ցերեկ աշխատում եմ և աղում այն, ինչ ուտում են քահանաները և ժողովուրդը և ապա քեզ են գալիս աղոթելու և երկրպագելու Աստծուն:

ԻՇՄԱՏԵՐԸ ԵՎ ԳԱՅԼԸ

Մի մարդ կորցրել էր էջը: Նա մորմոքայով այս ու այն կողմ էր շրջում, փնտրում ու չէր գտնում: Հանդիպում է նա մի գայլի:

– Ո՛վ եղբայր, – հարցնում է մարդը, – կորցրել եմ իմ իշուկը, չե՞ս գտել:

– Եղբայր, քո էջը ես եմ գտել, – պատասխանում է գայլը:

– Բե՛ր, որ քո գտնելու վարձը տամ:

– Ո՛վ մարդ, – ասում է գայլը, – քո էջը տիղմի մեջ էր խրվել: Ես երեք օր չարչարվեցի, հագիվ կարողացա հանել: Գիտեի, որ աղքատ մարդ ես, ինձ վարձահատույց լինել չէիր կարող, և վարձի տեղը էջդ կերա:

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՊԱՏԻՎ

Մի թագավոր իր գործով ճանապարհ էր գնում: Նա երկու սուրբ հայրերի տեսավ գարշելի հագուստով: Թագավորը իջավ նժույգից և խոնարհվելով համբուրեց նրանց: Զորավարները սկսեցին տրտնջալ, թե այս թագավորը իր մեծամեծներին պատիվ չի տալիս, չնչին մարդկանց մեծարում է:

Թագավորն իմանալով հրամայեց չորս սնդուկ սարքել: Երկուսը՝ արտաքուստ գեղեցիկ ու քանդակազարդ՝ լի աղբով ու ավազով, իսկ մյուս երկուսը՝ արտաքուստ տհաճ, կպրոտ, մեջը լի ոսկով ու մարգարտով: Եվ կանչելով բամբասող իշխաններին՝ թագավորն ասաց.

– Գնահատեցե՛ք և ընտրեցե՛ք չորս կնքած աստղերից որն ուզում եք: Նրանք ընտրեցին գեղեցիկները և բանալով տեսան, որ լցված են աղբով ու ավազով, զղղջացին:

Թագավորն ասաց.

– Այդպես եք նայում երեսին և պայծառ հագուստին այն մարդու, որ ներքուստ լի է աղտեղությամբ: Իսկ այս սուրբ հայրերը, որոնց հանդիպեցի, արտաքուստ էին աղտոտ, իսկ ներքուստ՝ լի հոգու շնորհով:

ԱՂՔԱՏՆ ՈՒ ԱՐԾԻՎԸ

Ոմն աղքատ մարդ մի կտոր միս էր խորովում անմարդաբնակ վայրում: Եվ ահա մի արծիվ հանկարծակի սլացավ վերևից, հափշտակեց միսն ու բարձրացնելով՝ տարավ: Աղքատը, գետնին երեսի վրա ընկած, լաց եղավ՝ ասելով.

– Զվայելենս:

Արծիվը տարավ միսն իր բույնը, դրեց ձագերի առջև ու ինքը գնաց: Մի կայծ, որ կպած էր մնացել մսին, այրեց արծվի բույնն ու ձագերին:

ՇԻՆԱԿԱՆԻ ՈՐԳԻՆ՝ ԹԱԳԱՎՈՐ

Մի երկրի թագավոր վախճանվել էր: Եվ երբ իշխաններն ու նախարարները իրենցից մեկին թագավոր ընտրելու համար միաբանության չէին գալիս, մի շինականի որդու կարգեցին թագավոր:

Իսկ նրա հայրը, գալով պալատ և տեսնելով իր որդուն թագավորական հանդերձների մեջ, հարցնում է նրան.

– Որդյա՛կ, ճանաչո՞ւմ ես ինձ:

– Ինչպե՞ս կարող եմ ճանաչել, – պատասխանում է որդին, – երբ ի՛նձ չեմ ճանաչում:

ԲԱՁԵՆ ԵՎ ԸՆՏԱՆԻ ՀԱՎԸ

Պարսավում էր բազեն հավին ու ասում.

– Ինչո՞ւ այդպես անշնորհակալ ես քո տիրոջ նկատմամբ, ինչո՞ւ ես զգուշանում նրանից: Ձե՞ս տեսնում ինձ, վայրենի լինելով հանդերձ, հենց որ տերս սուլում և կամ ձեռքի շարժումով կանչում է, անմիջապես մոտենում եմ նրան: Իսկ դու թեև ծնվել ու սնվել ես նրա տան մեջ, բայց խուսափում ես նրանից:

– Շամփուրն եմ հիշում, որովհետև մեզանից շատերին խորովեցին, իսկ բազեններից՝ ոչ մեկին: Որքան որ ես հավ եմ տեսել շամփուրի վրա, ո՛վ թուզունների արքա, եթե դու գեթ մի բազե տեսներ, կարծում եմ, որ անդարձ կհեռանայիր մարդուց, և եթե հազար անգամ համոզեին ու բազում պարզևներ խոստանային, դարձյալ չէիր համաձայնի ենթարկվել նրա կանչին:

ԹԱԳԱՎՈՐԻ ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

Թագավորի պալատում ծառայող երկու իշխան ատելով ատում էին իրար: Մի անգամ, կամենալով փորձել նրանց, թագավորն ասաց.

– Խնդրեցե՛ք ինձանից, ինչ որ ուզում եք: Բայց իմացե՛ք, մեկի խնդրածի դիմաց մյուսին կրկնակին պիտի տամ:

– Թագավո՛ր, – հարցնում է մեծ իշխանը, – ինչ որ խնդրեմ, իմ պաշտոնակից իշխանին երկուսը կտաս:

– Այո՛, ինչ որ խնդրես, կանեմ, – ասում է թագավորը:

Մեծ իշխանը մտածում է. «Եթե ես մի քաղաք ուզեմ, կտաս: Բայց իմ ընկերոջը երկուսը կհասնի, սիրտս կպայթի»:

– Թագավո՛ր, – դիմում է նա, – քեզանից խնդրում եմ, որ իմ մեկ աչքը հանես:

Թագավորը հրամայեց հանել մեծ իշխանի աչքերից մեկը:

Պարզ է, որ նախանձոտն իր անձին ավելի թշնամի է, քան ուրիշների:

ԿԱՄԱԿՈՐ ԿԻՆԸ

Մի մարդ իր կնոջ հետ անցնում էր հնձած արտի մոտով:

– Տեսնո՞ւմ ես, որքան գեղեցիկ ու լավ է հնձած արտը, – ասում է նա կնոջը:

– Ոչ թե հնձած է, այլ խուզած է, – հակաճառում է կինը ամուսնուն:

Քանի ամուսինն ասում է՝ հնձած է, կինը թե՛ չէ, խուզած է:

Բարկանալով՝ ամուսինը կնոջը նետում է ջուրը:

Եվ քանի որ կինն այլևս չէր կարող խոսել, ուստի հանում է ձեռքը ջրից դուրս ու, երկու մատները մկրատի պես շարժելով, մինչև մեռնելը պնդում, թե արտը խուզած է:

ՓՂԻ ՈՐԳԻՆ՝ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԱԿԵՐՏ

Փիղն իր որդուն հանձնեց Պլատոնին՝ իմաստասիրություն ուսանելու: Եվ ուսուցիչը հանձնարարեց աշակերտին չոքել լսարանում, իսկ նա չկարողացավ: Պատվիրեց նաև, որ գլուխը խոնարհի գետնին, այդ ևս չկարողացավ: Պլատոնը այն ժամանակ ետ վերադարձրեց նրան հորը և ասաց.

– Արժանի է, որ քո որդին թագավորի պալատում լինի՝ միշտ ոտքի կանգնած՝ և ոչ իմ լսարանում, քանի որ ո՛չ նստել կարող է և ո՛չ գլուխ խոնարհել:

ԱՄՈՒՄՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՄԱՐԳԸ

Մի մարդ տուն էր շինում: Փորում էր տան հիմքը, շարում աղյուսով, իսկ աղյուսի վրա շարում էր քար:

– Ի՞նչ ես անում, եղբայր, – ասում է մեկը, – պետք է ներքևում քարը շարել, վերևում՝ աղյուսը:

– Պատրաստվում եմ ամուսնանալու, – ծիծաղելով պատասխանում է տանտերը, – կինս որ գա, միևնույն է, շուռ է տալու տունը, պատերը կուղղվեն:

ԹԱԳԱՎՈՐՆ ՈՒ ԾԵՐՈՒՆԻՆ

Բաբելոնի թագավորը մեծ զորաբանակով քաղաք մտնելիս տեսավ մի ծերունու, որ արմավենի էր տնկում:

– Ո՛վ ծերունի, – ասում է թագավորը, – ինչո՞ւ ես տնկում: Զէ՞ որ դա

քառասուն տարի հետո պիտի պտուղ տա, իսկ դու այսօր-վաղը գնալու ես:

- Թագավոր, - պատասխանեց ծերունին, - մի մարդ տնկել էր արմավենի, ես վայելեցի պտուղը, ես էլ տնկում եմ, որ մեկ ուրիշը վայելի:

- Տվե՛ք նրան հազար դրամ, - հրամայում է թագավորն իր ենթականերին, - որովհետև բարի և լավասո՛հ մարդ է:

Վերցնելով դրամը՝ ծերունին գոհ եղավ ճակատագրից:

- Ինչո՞ւ գոհ եղար, - հարցնում է թագավորը:

- Որովհետև, - պատասխանում է ծերունին, - ամեն ծառ տնկող քառասուն տարին լրանալուց հետո է վայելում, իսկ ես այսօր վայելեցի:

ՕԳՈՍՏՈՍ ԿԱՅՄԻՆ ՈՒ ՕՏԱՐԱԿԱՆԸ

Մի օր Օգոստոս կայսրն իմացավ, որ Հուոմ է ժամանել մի օտարական, որը ամեն ինչով շատ նման է իրեն: Կայսրը կանչեց նրան իր մոտ ու տեսնելով՝ շատ ուրախացավ: Նրանք մի քիչ զրուցեցին, այնուհետև կայսրը հարցրեց.

- Հորս ժամանակներում արդյոք մայրդ եկե՞լ է Հուոմ:

- Մայրս՝ ոչ, - պատասխանեց օտարականը, - բայց հայրս շատ անգամ է Հուոմ եկել:

ԺԼԱՏ ՀԱՐՈՒՍՏՆ ՈՒ ՆՐԱ ԱՐՁԱՆԸ

Մի շատ ժլատ ու հարուստ մարդ մարմար քարից պատրաստել է տալիս իր արձանը: Ցույց տալով քանդակը բարեկամներից մեկին՝ նա հարցնում է.

- Ինչպե՞ս է քանդակված, նմա՞ն է արդյոք ինձ:

- Ե՛վ հոգով, և՛ մարմնով շատ նման է քեզ, - պատասխանում է բարեկամը:

ԵՐՁԱՆԻԿ ՄԱՐԳԸ

Մեծահարուստ մի մարդ, որ շատ էր ձանձրանում, կանչեց նշանավոր բժիշկների և դարման խնդրեց իր անբուժելի ախտին: Գիտնականները միաձայն հայտարարեցին, թե բախտավոր մի մարդու շապիկը միայն կարող էր իրեն բուժել: Հիվանդը սպասավորներ ուղարկեց ամեն կողմ, որ փնտրեն, գտնեն և բերեն այդ հրաշագործ շապիկը: Բայց բոլորն էլ ձեռնունայն և հուսահատ վերադարձան: Մեկ բախտավոր գյուղացի էին միայն գտել, այն էլ շապիկ չուներ:

ARMENIAN FAIRY TALES

ՎԱՏԻՑ ԷԼ ՎԱՍԸ

Մի թագավոր իր թագավորության կեսը տալիս է վեզիրին: Մի օր էլ թագուն նայում է, տեսնում, որ վեզիրն իր գանձարանից մի ոսկի գողացավ: Մտածում է. «Թագավորութունս սրա հետ հալալ կես եմ արել, էս մարդուն ի՞նչն է ստիպում, որ իմ գանձարանից մի ոսկի է գողանում»:

Վեզիրին կանչում է իր մոտ, ասում.

— Վեզիր, քեզ տասնհինգ օր ժամանակ եմ տալիս, մա՛ն արի, գտի՛ր, եկ ինձ ասա՛, թե ի՞նչն է աշխարհքում վատից էլ վատը: Որ չասացիր, քեզ կախ եմ տալու: Վեզիրը գնում է տասն օրվա մեջ ամբողջ երկիրը պտտում, սրան-նրան հարցուփորձ անում, ոչ մեկն էլ չի կարենում պատասխան տա:

Տասն օրից հետո գալիս է թագավորի մոտ, ասում.

— Թագավորն ապրած կենա, շատ եմ ման եկել, հարցուփորձ արել, իմացող չկա:

Թագավորը, թե՛

— Չեմ իմանում, հինգ օր է մնացել՝ յա՛ գտի, յա՛ կախ եմ տալու:

Վեզիրը նորից է դես-դեն ընկնում, խելոք մարդկանց հարցուփորձ անում, հնար չի լինում, չեն գտնում պատասխանը:

Էսպես հույսը կտրած վերադառնում է: Մի հանդի միջով անց կենալիս տեսնում է՝ մի չոբան, ոչխարն առաջն արած, արածեցնում է: Կողքովն անցնում է, բարև չի տալիս: Որ մի քիչ գնում է, չոբանը ձեն է տալիս. — Ա՛յ ճամբորդ, ես ծեր մարդ եմ, կողքովս անց կացար, ինչի՞ բարև չտվիր:

Վեզիրն ասում է. — Հենց իմ դարդն ու ցավս քեզ բարև տա՛լն էր ...

— Դարդ ու ցավդ ի՞նչ է, — ասում է չոբանը, — պատմի տեսնամ, բալքի կարենամ օգնեմ:

— Էնքա՛ն իմաստուն, խելոք մարդկանց մոտ եմ գնացել, չեն կարեցել մի բան անեն, դու ի՞նչ պիտի անես, — ասում է վեզիրը:

— Ի՞նչ կա որ, ասա՛, գուցե կարենամ մի բանով օգնել, — ասում է չոբանը:

Վեզիրը պատմում է. — Ես հսինչ թագավորի վեզիրն եմ: Թագավորը իր երկրի կեսը ինձ էր տվել, մի օր էլ նրա գանձարանից մի ոսկի գողացա: Հիմի տասնհինգ օր ժամանակ է տվել, ասել է՝ գնա պտտիր, ման արի, հարցուփորձ արա, ինձ պատասխան բեր, թե ինչն է աշխարհքում վատից էլ վատը: Էս տասնհինգն օրն անց է կենում, ամեն տեղ ման եմ եկել, հարցուփորձ արել, չեմ կարողանում էդ հարցի պատասխանը գտնեմ:

Չոբանն ասում է.

— Վեզիր, ահա՛, ճաղերի տակ տավարի աղբ կա, հավաքիր կեր, իմ ամբողջ

ոչխարն էլ տամ քեզ՝ իմ փոխարեն քշի՛ր, էդ* հարցի պատասխանն էլ ասեմ:

Վեզիրն աչք է ածու՞մ չորս կողմը, տեսնու՞մ է մարդ չկա, ճաղի տակից աղբը հավաքու՞մ է, ուտու՞մ: Չոբանի ոչխարը հավաքու՞մ, քշու՞մ է, հետո էլ հարցնու՞մ:

– Դե՛ ասա, ի՞նչն է աշխարհքու՞մս վատից էլ վատը:

– Ազահուլթյունն ու աչքածակուլթյունը, – պատասխանու՞մ չոբանը:

Վեզիրը գնու՞մ է թագավորի մոտ, ասու՞մ:

– Թագավորն ապրած կենա, գտել եմ հարցիդ պատասխանը: Աշխարհքիս վատից էլ վատը ազահուլթյունն ու աչքածակուլթյունն է:

– էդ ո՞վ է քեզ էդ բանն ասել, – հարցնու՞մ է թագավորը:

– էսինչ սարի չոբանը, – պատասխանու՞մ է վեզիրը:

Թագավորը մարդ է ուղարկու՞մ, էդ չոբանին բերու՞մ են պալատ, թագավորուլթյան կեսը տալիս է նրան: Վեզիրին էլ էդ պաշտոնից հանու՞մ ու հեռացնու՞մ պալատից:

ԾՈՒՅԼ ՄԱՐԳ ՈՒ ԿԻՆԸ

Մարդ ու կին են լինու՞մ, երկուսն էլ շատ ծուլյ: Նա սրան է ասու՞մ՝ կովը ջուրը տար, սա՛ նրան: Համաձայնուլթյան չեն գալիս: Վերջը պայման են դնու՞մ. – Ով առաջինը խոսի, նա կովը տանի ջուրը:

Կինը գնու՞մ է հարևանի տուն: Մարդը մնու՞մ է տանը մենակ:

Մեկ էլ մի անծանոթ մարդ է մտնու՞մ տուն, բարև տալիս: Սա ձեն չի հանու՞մ:

Ասու՞մ է. – Հիվա՞նդ ես:

Չի խոսու՞մ:

– Աչքերդ չե՞ն տեսնու՞մ:

Չի խոսու՞մ:

Ինչ անու՞մ – չի անու՞մ՝ ձեն չի հանու՞մ:

էս որ տեսնու՞մ է էդ անծանոթ մարդը, հավաքու՞մ է տան եղած–չեղածը, լցնու՞մ պարկը, շալակու՞մ–դուրս գնու՞մ:

Մի քիչ հետո կինը տուն է մտնու՞մ, տեսնու՞մ է՝ ոչինչ չկա տանը, ամեն ինչ սրբած–տարած:

Չարմացած ասու՞մ է. – Ա՛յ տղա, էս մեր տան եղած–չեղածը ո՞վ է տարել:

Մարդն էն կողմից վեր է թռչու՞մ ուրախացած, ասու՞մ. – Դու առաջինը խոսեցիր, կովը դո՛ւ պետք է տանես ջուրը:

* In the Ararat-valley, and particularly in the Lori region dialects, the combination ‘այ’ contracts into an ‘է’ in initial position and ‘ե’ in medial position of words. Thus, words like այս, այդ, այն appear as էս, էդ, էն and մայր, հայր, ծայր as մեր, հեր, ծեր:

ԿԱՅԻՆ ԱՆՊԵՐԸ

Մի մարդ գնաց հեռու երկիր՝ աշխատանք անելու, ընկավ մի գյուղ: Տեսավ՝ այս գյուղի մարդիկ ձեռով են փայտ կտորատում:

– Ախպեր, ասավ, ինչո՞ւ եք ձեռով փայտ անում, մի՞թե կացին չունեք:

– Կացինն ի՞նչ բան է, – հարցրին գյուղացիք:

Մարդը իր կացինը գոտկից հանեց, փայտը ջարդեց, մանրեց, դարսեց մյուս կողմը: Գյուղացիք այս որ տեսան, վազեցին գյուղամեջ, ձայն տվին իրար.

– Տո՛, եկե՛ք, տեսե՛ք, կացին ախպերը ինչ արավ:

Գյուղացիք հավաքվեցին կացնի տիրոջ գլխին, խնդրեցին, աղաչեցին, շատ ապրանք տվին ու կացինը ձեռիցն առան:

Կացինը առան, որ հերթով կտորեն իրենց փայտը:

Առաջին օրը տանուտերը տարավ: Կացինը վրա բերավ թե չէ՝ ոտը կտրեց: Գոռալով ընկավ գյուղամեջ:

– Տո՛, եկե՛ք, եկե՛ք, կացին ախպերը կատաղել է, ոտս կտրեց:

Գյուղացիք եկան, հավաքվեցին, փայտերն առան, սկսեցին կացինն ծեծել: Ծեծեցին, տեսան՝ ոչինչ չեղավ: Փայտերը կիտեցին վրան, կրակ տվեցին:

Բոցը բարձրացավ, չորս կողմը բռնեց: Երբ կրակն իջավ, եկան բաց արին, տեսան՝ կացինը կարմրել է: Գոռացին.

– Վա՛յ, տղե՛ք, կացին ախպերը բարկացել է, տեսե՛ք՝ ոնց է կարմրել. որտեղ որ է, մեր գլխին մի փորձանք կբերի: Ի՞նչ անենք:

Մտածեցին, մտածեցին ու վճռեցին՝ տանեն բանտը գցեն:

Տարան-գցեցին տանուտերի մարագը:

Մարագը լիքը դարման էր. գցեցին թե չէ՝ կրակն առավ, բոցը երկինք բարձրացավ:

Գյուղացիք սարսափած վազեցին տիրոջ ետևից թե՛ «Ե՛կ, աստծու սիրուն, կացին ախպորը բան հասկացրու»:

Ըստ Հովհաննես Թումանյանի «Կացին ախպերը» հեքիաթի
(Adaptation from Hovhannes Toumanian, 1869-1923)

ՍՈՒՏԱՍԱՆԸ

Լինում է – չի լինում, մի թագավոր է լինում: Էս թագավորը իր երկրումը հայտնում է.

«Ով էնպես սուտ ասի, որ ես ասեմ՝ սուտ է, իմ թագավորության կեսը կտամ նրան»:

Գալիս է մի հովիվ, ասում է.

– Թագավորն ապրած կենա, իմ հերը մի դագանակ ուներ, որ էստեղից

մեկնում էր, երկնքում աստղերը խառնում:

– Կպատահի՛, – պատասխանում է թագավորը: – Իմ պապն էլ մի չիբուխ ուներ, մի ծերը մեկնում, արեգակիցը վառում:

Ստախոսը գլուխը քորելով դուրս է գնում:

Գալիս է մի դերձակ: Ասում է.

– Ներողութ՛յուն, թագավո՛ր, ես վաղ պիտի գայի, ուշացա: Երեկ շատ անձրև եկավ, կայծակները պայթեցին, երկինքը պատռվեց, գնացել էի կարկատելու:

– Հա՛, լավ ես արել, – ասում է թագավորը, – բայց լավ չէիր կարկատել: Էս առավոտ մի քիչ անձրև թափվեց:

Սա էլ է դուրս գնում:

Ներս է մտնում մի աղքատ գյուղացի՝ կոտը մեջքին:

– Դո՛ւ ինչ ես ուզում, ա՛յ մարդ, – հարցնում է թագավորը:

– Ինձ մի կոտ ոսկի ես պարտ, եկել եմ տանեմ:

– Մի կոտ ոսկի՞, – զարմանում է թագավորը: – Սո՛ւտ ես ասում, ես քեզ ոսկի պարտական չեմ:

– Չէ՛, չէ՛, ճշմարիտ ես ասում, – խոսքը փոխում է թագավորը:

– Ճշմարիտ եմ ասում՝ մի կոտ ոսկին տուր:

Ըստ Հովհաննես Թումանյանի «Սուտասանը» հեքիաթի
(Adaptation from Hovhannes Toumanian, 1869-1923)

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆՐ

Ժամանակին մի մարդ ու կնիկ են լինում:

Էս մարդ ու կնիկը իրար չէին հավանում:

Մարդը կնկան էր ասում հիմար, կնիկը մարդուն, միշտ իրար հետ կռվում էին: Մի օր էլ մարդը մի քանի փուլթ եղ ու բրինձ է առնում, տալիս է մշակի շալակը, տանում տուն:

Կնիկը բարկանում է.

– Ա՛յ, որ ասում եմ հիմար ես, չես հավատում.

Էսքան եղն ու բրինձը միանգամից ինչի՞ համար ես առել-բերել. հորդ քելե՞րն ես տալիս, թե՞ տղիդ հարսանիքն ես անում:

– Ի՞նչ քելեիս, ի՞նչ հարսանիք, այ կնիկ, ի՛նչ ես խոտում, տար պահի, բարեկենդանի համար:

Կնիկը հանգստանում է, տանում է պահում:

Անց է կենում մի առժամանակ, էս կնիկը սպասում է, սպասում է, բարեկենդանը չի գալիս: Մի օր էլ շեմքում նստած է լինում, տեսնում է մի մարդ արագ-արագ փողոցով անց է կենում: Ձեռը դնում է ճակատին ու ձեն տալի:

– Ախպեր, ախպեր, հալա մի կանգնիր:

Տղեն կանգնում է:

– Ախպեր, բարեկենդանը դու հո չե՞ս:

Անցվորականը նկատում է, որ էս կնկա ծալը պակաս է, ասում է.

– Հա, ես եմ բարեկենդանը, քույրիկ ջան, ի՞նչ ես ասում:

– Էն եմ ասում, որ մենք քո ծառան հո չե՞նք, որ քո եղն ու բրինձը պահենք: Դե արի տար:

Էս մարդը ներս է մտնում, սրանց եղն ու բրինձը շալակում ու գնում:

Մարդը գալիս է տուն, կնիկն ասում է.

– Հա՛, էն բարեկենդանն եկավ ու իր բաները տարավ:

– Ի՞նչ բարեկենդան ... ի՞նչ բաներ ...

– Ա՛յ էն եղն ու բրինձը ...

– Վա՛յ քու անխելք տունը քանդվի, որ ասում եմ հիմար ես – հիմար ես է՛լի ...

Ո՞ր կողմը գնաց:

– Ա՛յ էն կողմը:

Էս մարդը ձի է նստում, ընկնում բարեկենդանի ետևից: Գալիս է հասնում իրեն:

– Բարի օր, էս ճամփովը մարդ չի՞ անցել:

– Անցել է:

– Ի՞նչ ուներ շալակին:

– Եղ ու բրինձ:

– Ինչքա՞ն ժամանակ կլինի:

– Բավականին ժամանակ կլինի:

– Որ ձին քչեմ՝ կհասնե՞մ:

– Չես հասնի, դու՛ ձիով, նա՛ ոտով: Մինչև քու ձին չորս ոտը կփոխի, նա երկու ոտով շուտ-շուտ կգնա:

– Բա ինչպե՞ս անեմ:

– Ինչպե՞ս պետք է անես. ուզում ես, ձիդ թող ինձ մոտ, դու էլ նրա պես ոտով վազի, գուցե հասնես:

– Հա՛, էդ լավ ես ասում:

Վեր է գալիս, ձին թողնում սրա մոտ ու ոտով ճանապարհ ընկնում:

Սա հեռանում է թե չէ, բարեկենդանը բեռը բարձում է ձիուն, ճամփեն ծռում, քշում:

Էս մարդը ոտով գնում է, տեսնում է չհասավ, ետ է դառնում, տեսնում՝ ձին էլ չկա: Գալիս է տուն: Նորից սկսում են կռվել, մարդը՝ եղ ու բրինձի համար, կնիկը ձիու:

Ըստ Հովհաննես Թումանյանի «Բարեկենդանը» հեքիաթի
(Adaptation from Hovhannes Toumanian, 1869-1923)

ԱՆՀԱՂԹ ԱՔԼՈՐԸ

Լինում է, չի լինում՝ մի աքլոր է լինում:

Էդ աքլորը քուշուք անելիս մի ոսկի է գտնում:

Կտուրն է բարձրանում ու կանչում.

– Ծուղրուղո՛ւ, փող եմ գտե՛լ ...

Թագավորը լսում է, իր նազիր-վեզիրին հրամայում է՝ գնան, խլեն-բերեն:

Նազիր-վեզիրը գնում են խլում-բերում:

Աքլորը կանչում է.

– Ծուղրուղո՛ւ, թագավորն ինձանով ապրե՛ց ...

Թագավորը ոսկին ետ է տալիս իր նազիր-վեզիրին, ասում է.

– Ե՛տ տարեք, իրեն տվեք, թե չէ աշխարհքովը մին կխայտառակի էդ անպիտանը ...

Նազիր-վեզիրը ոսկին տանում են, ետ տալիս աքլորին:

Աքլորն էլ կտուրն է բարձրանում.

– Ծուղրուղո՛ւ, թագավորն ինձանից վախե՛ց ...

Թագավորը բարկանում է, իր նազիր-վեզիրին հրամայում է.

– Գնացե՛ք, – ասում է, – բռնեցեք էդ սրիկային, գլուխը կտրե՛ք, եփե՛ք, բերեք ուտեմ, պրծնեմ դրանից:

Նազիր-վեզիրը գնում են, աքլորին բռնում, որ տանեն:

Տանելիս կանչում է.

– Ծուղրուղո՛ւ, թագավորն ինձ հյո՛ւր է կանչել ...

Տանում են մորթում, պղինձն են կոխում, որ եփեն, կանչում է.

– Ծուղրուղո՛ւ, թագավորն ինձ տաք-տաք բաղնիք է դրկե՛լ ...

Եփում են, բերում, թագավորի առաջն են դնում, կանչում է.

– Թագավորի հետ սեղան եմ նստե՛լ, ծուղրուղո՛ւ ...

Թագավորը շտապով վերցնում է կուլ տալիս: Կոկորդով գնալիս կանչում է.

– Նեղ-նեղ փողոցներով անց եմ կենում, ծուղրուղո՛ւ ...

Թագավորը հրամայում է նազիր-վեզիրին՝ թուրները հանած պատրաստ կենան, որ մին ձեն հանի – զարկեն:

Աքլորը որ թագավորի փորն է հասնում, կանչում է:

– Լուս աշխարհքումն էի, մութ տեղն եմ ընկել, ծուղրուղո՛ւ ...

– Զարկեցե՛ք ... – հրամայում է թագավորը:

Նազիր-վեզիրը զարկում են, տալիս են թագավորի փորը պատռում:

Աքլորը դուրս է պրծնում, փախչում է, կտուրի վրա կանգնում է ու կանչում.

– Ծուղրուղո՛ւ ...

Ըստ Հովհաննես Թումանյանի «Անիաղթ աքլորը» հեքիաթի
(Adaptation from Hovhannes Toumanian, 1869-1923)

ԱՄԵՆԱՊԻՏԱՆԻ ԲԱՆԸ

Ժամանակով Արևելքի մի հրաշագեղ աշխարհում արդարամիտ ու խելացի մի թագավոր է եղել: Նա ունեցել է երեք որդի: Մի օր կանչել է որդիներին և ասել.

— Սիրելի՛ որդիներ, տեսնո՞ւմ եք, որ ձեր հայրը ծերացել է ու էլ չի կարող երկիրը կառավարել: Ես վաղուց իջած կլինեի իմ գահից, եթե կատարված տեսնեի այն միտքը, որ երկար տարիներ պաշարել է հոգիս, և ձեզանից ով որ կարողանա իմաստուն կերպով լուծել իմ այդ միտքը, նա կստանա իմ թագը, նա կկառավարի իմ ժողովրդին:

— Ապրա՛ծ կենա մեր սիրելի հայրը: Սուրբ է մեզ համար նրա վեհ կամքը: Այդ ի՛նչ մեծ միտք է, որ չի կարողացել լուծել նրա իմաստուն հոգին:

— Ահա տեսնում եք այդ անազին ու մեծածավալ շտեմարանը, որ վաղուց շինել եմ: Իմ փափազն էր այդ լցնել այնպիսի մի բանով, որ ամենապիտանին լինեք աշխարհիս երեսին, և որով կարողանայի բախտավոր դարձնել իմ ժողովրդին: Այդ շտեմարանը դեռ մնում է դատարկ, և հիմա, ով ձեզանից կարողանա այն ծայրեծայր լցնել աշխարհի այդ ամենապիտանի բանով, թող նա արժանի լինի գահին: Առե՛ք գանձերիցս ինչքան որ կուզեք և առանձին-առանձին ուղի ընկեք քաղաքեքաղաք, աշխարհեաշխարհ: գտե՛ք այդ բանը և լցրեք իմ շտեմարանը:

Որդիները համբուրեցին հոր ձեռքը և ճանապարհ ընկան:

Ամբողջ երեք անգամ քառասուն օր նրանք շրջեցին աշխարհաշխարհ, տեսան ուրիշ մարդիկ, բարքեր ու ժամանակին եկան կանգնեցին հոր առջև:

— Բարով եք եկել, անգի՛ն որդիներս: Գտե՞լ եք արդյոք և բերե՞լ, ինչ որ ամենապիտանի բանն է աշխարհում:

— Այո՛, գտել ենք, սիրելի՛ հայր, — պատասխանեցին որդիները: Եվ հայրը վերցրեց որդիներին ու գնացին շտեմարանի դուռը: Թագավորը բացեց դուռը և կանչեց մեծ որդուն.

— Ինչո՞վ կլցնես այս անազին շտեմարանը, սիրելի՛ որդյակ: Ի՞նչ բանով, որը աշխարհում ամենապիտանին լինի:

— Հացով կլցնեմ այս անազին շտեմարանը, թանկագին հայր: Ի՞նչն է աշխարհում ամենապիտանի բանը, քան հացը: Ո՞վ կարող է առանց հացի ապրել:

Այն ժամանակ հայրը կանչեց միջնեկ որդուն և ուղղեց նույն հարցը: Եվ միջնեկ որդին հանեց գրպանից մի բուռ հող, պարզեց դեպի հայրը, ասաց.

— Հողով կլցնեմ այս շտեմարանը, թանկագին հայր: Առանց հողի հաց չկա: Առանց հողի ո՞վ կարող է ապրել:

Ապա հայրը դիմեց կրտսեր որդուն միևնույն հարցով:

— Լույսով կլցնեմ այս անազին շտեմարանը, իմաստուն հայր, լույսով միայն: Շատ թափառեցի, շատ աշխարհներ տեսա, բայց լույսից անհրաժեշտ ոչինչ չգտա: Լույսն է ամենապիտանի բանը, և միայն գիտություն լույսով կարելի է կառավարել աշխարհը:

— Ապրե՛ս, — գոչեց ուրախացած հայրը, — քե՛զ է արժանի իմ գահը, քանի որ լույսով ու գիտությամբ պիտի լցնես թագավորությունը:

Ըստ Դերենիկ Դեմիրճյանի «Ավելորդը»

(Adaptation from Demirjian, 1877-1956)

ARMENIAN HUMOR

ՄՐԱՄԻՏ ՆԵՐԿԱՐԱՐԸ

Մի մարդ մի կտոր սվեց ներկարարին ներկելու:

– Ի՞նչ գույնի ներկեմ, – հարցրեց ներկարարը:

– Այնպես ներկիր, – ասաց պատվիրատուն, – որ լինի ո՛չ կարմիր, ո՛չ դեղին, ո՛չ կանաչ, ո՛չ կապույտ, ո՛չ սև:

– Լավ, – ասաց ներկարարը:

– Ե՞րբ գամ կտորը տանելու, – հարցրեց կտորի տերը:

– Արի այնպիսի օր, որ լինի ո՛չ երկուշաբթի, ո՛չ երեքշաբթի, ո՛չ չորեքշաբթի, ո՛չ հինգշաբթի, ո՛չ ուրբաթ, ո՛չ շաբաթ և ո՛չ էլ կիրակի, – պատասխանեց ներկարարը:

ՊԱՏՄԵԼ Է ՀԱՄՈ ՍԱՀՅԱՆԸ

Ամեն առավոտ աղբ տանող մեքենան գալիս է մեր բակ, ու վարորդը գանգը հնչեցնելով բղավում է.

– Զիբի՛ն, գիբիլը դուրս բերե՛ք...

Կինս տնեցիներին ասում է.

– Ես համո Սահյանի կինն եմ, ինձ վայել չէ աղբի դույլը ձեռքիս բակ դուրս գալ:

– Ես էլ համո Սահյանի մայրն եմ, ինձ վայել չէ, որ հարևանները աղբը ձեռքիս տեսնեն:

Տղաս ասում է.

– Իսկ ես Համո Սահյանի տղան եմ, ինչո՞ւ պետք է աղբը ես թափեմ:

Ճարահատյալ վերցնում եմ աղբով լի դույլն ու ասում.

– Ես Համո Սահյանն եմ, ինձ վայել է, որ տան աղբը ես թափեմ:

Կլարա Թերզյան, «Ռադիոժպիտոններ» ժողովածուից

Հայրը նստած թերթ է կարդում: Որդին դաս է պատրաստում և կողքից անընդհատ հարցեր տալիս:

– Հայրիկ, ի՞նչ բան է վակուումը:

– Ձգիտեմ, – ասում է հայրը կտրուկ:

– Իսկ ի՞նչ է նշանակում կայքէջ:

– Ես որտեղի՞ց իմանամ:

– Իսկ մդոնը քանի՞ մետր է:

– Այդ մեկը չգիտեմ:

– Հայրիկ, միգուցե ես իմ հարցերով խանգարո՞ւմ եմ քեզ:

– Բոլորովին էլ ո՛չ: Հարցնելով է, որ մարդ բան է սովորում:

Վարդանիկ – Ընկեր՝ Մարգո, Ձեզ պարտական եմ այն ամենի համար, ինչ ես գիտեմ:

Ուսուցչուհի – Ի՛նչ կարիք կա շնորհակալություն հայտնել այդքան չնչին բանի համար:

Ուսուցչուհի – Վարդանիկ, մի՞թե իմ հարցը այդքան դժվար է:

Վարդանիկ – Օ՛, ինչ եք ասում, ընկեր Մարգո: Հարցը բոլորովին էլ դժվար չէ: Պատասխանն է, որ դժվար է:

Ընկեր Մարգոն գալիս է դասարան ու ասում.

– Այսօր երգի դաս է, բայց նոր երգ չենք սովորելու: Ձեզանից յուրաքանչյուրը երգելու է մի երգ, որը լավ գիտի:

Աշակերտներից շատերը ձեռք են բարձրացնում ու երգում: Երբ հերթը հասնում է Վարդանիկին, նա հրաժարվում է:

– Ինչո՞ւ չես ուզում երգել, – հարցնում է ընկեր Մարգոն:

– Որովհետև միայն մի երգ գիտեմ, այն էլ՝ շատ վատ խոսքերով:

– Իսկ դու երգի՞ր, բայց վատ խոսքերի փոխարեն ասա «տրա-լա-լա»:

Վարդանիկն սկսում է երգել.

«Ընկեր Մարգո, տրա-լա-լա-լա, քեզ ասում եմ, տրա-լա-լա-լա ...»

Ձկնորս – Արդեն երեք ժամ է, որ ինձ եք նայում: Ինչո՞ւ ինքներդ չեք փորձում ձուկ որսալ:

Դիտող – Համբերությունն չունեմ:

– Ի՞նչ ես անում:

– Նամակ եմ գրում:

– Ո՞ւմ ես գրում:

– Ինձ:

– Ի՞նչ ես գրում քեզ:

– Չգիտեմ, որ նամակն ստանամ, կիմանամ:

– Հայրի՛կ, ես որտեղի՞ց եմ եկել:

– Քեզ արագիլն է բերել:

– Իսկ քույրիկի՞ս:

– Շուկայում ենք գնել:

– Հապա մայրիկը որտեղի՞ց է:

– Նրան գնացել են, ծովից են բերել:

– Իսկ դո՞ւ, որտեղի՞ց ես եկել:

– Ինձ անտառում են գտել:

– Մի՞թե մեր ընտանիքում մի նորմալ ծնված մարդ չկա:

– Մայրի՛կ, դու որտե՞ղ էիր, երբ ես ծնվեցի:

– Հիվանդանոցում:

– Իսկ հայրի՞կս:

– Աշխատանքի տեղը:

– Ուրեմն ոչ մեկդ տանը չէի՞ք, երբ ես ծնվեցի:

Դպրոցում, քննությունից հետո:

– Ինչպե՞ս անցավ ձեր քննությունը:

- Շատ վատ: 90 տոկոսը կտրվեց:
- Ուրեմն այդքան մե՞ծ է ձեր դասարանը:

- Սահակ, շունդ լա՞վ շուն է:
- Հա, Գևո ջան, լավ շուն է, ո՛չ հաչում է, ո՛չ կծում:

- Ո՞նց ես, Գևո ջան, ի՞նչ կա-չկա:
- Ինչ տեսնում ես՝ կա, ինչ չես տեսնում՝ չկա:

-Ահա՛ երկու խնձոր, մեկը քեզ, մյուսը՝ քույրիկիդ, – ասաց մայրիկը
 Լուսիկին:

- Քիչ անց Լուսիկը ներս մտավ ու ասաց.
- Մի խնձորը կերա:
- Մյուսը տուր քրոջդ:
- Սա իմն է, մի քիչ առաջ ես նրա խնձորն եմ կերել:

Աշոտը ուզում է աշխատանքի ընդունվել: Բայց ինքը կակազում է:
 Հարցնում են.

- Մի՞չտ եք կակազում:
- Ո-ո-ո-չ-չ-չ: Մի-մի-մի-այն խո-խո-խո-սե-սե-սե-լիս:

Բժշկի ընդունարանում: Աշոտը նոր դուրս է գալիս բժշկի մոտից:
 -Ի՞նչ ասաց բժիշկը, հարցնում է իրեն սպասող ընկերը:
 -Սրտի անբավարարություն, դեղնախտ, արյան ճնշում, չաքարախտ և
 ուրիշ շատ բաներ ...
 -Դե ուրախ եղիր, ուրեմն շատ առողջ ես: Մարդ պետք է երկաթյա
 առողջություն ունենա, որ այդ բոլոր հիվանդություններին դիմանա:

Բժշկի ընդունարանում: Մայրն աշխատում է հանգստացնել իր երեխային, որ լաց է լինում ու հրաժարվում մտնել բժշկի մոտ:

–Մի՛ վախենա, բալի՛կս, բժիշկը քեզ ոչինչ չի անելու:

–Եթե ոչինչ չի անելու, հապա ինչո՞ւ ենք եկել բժշկին, – հարցնում է երեխան:

Վարդանը հյուր է գնում ընկերոջ՝ Արմենի մոտ: Տեսնում է Արմենին՝ շան հետ դեմ-դիմաց նստած, մեջտեղում՝ շախմատի տախտակը:

–Էդ ի՞նչ եք անում, – հարցնում է Վարդանը:

–Շախմատ ենք խաղում:

–Ի՛նչ խելոք շուն է, – հիանում է Արմենը:

–Էնքան էլ խելոք չի: Միշտ մեկ զրոյով տարվում է:

Արմենը հյուր է գնում ընկերոջ՝ Սուրենի մոտ: Տեսնում է, որ Արմենը ակվարիումից իր միակ ձուկը հանել է ու ափի մեջ է պահում:

–Էդ ի՞նչ ես անում, – հարցնում է Արմենը:

–Ձկանս վարժեցնում եմ ջրից դուրս շնչել:

–Դու գի՛տ ես, խեղճ ձուկը կսատկի, – ասում է Արմենը ու գնում:

Հաջորդ օրը Արմենը կրկին գալիս է ու նույն բանն է տեսնում:

–Տեսնո՞ւմ ես, – ասում է Սուրենը: – Ձուկս արդեն վարժվում է:

Այսօր 5 ըոպե ակվարիումից դուրս մնալով՝ առանց ջրի դիմացավ:

Երբ մի քանի օր հետո Արմենը կրկին այցելում է ընկերոջը, ձուկն այլևս չի երևում: Հարցնում է.

–Ձուկդ որտե՞ղ է:

–Տասը ըոպե օդ շնչեց, դիմացավ, բայց երբ ջուրը գցեցի, խեղդվեց:

EXCERPTS FROM ARMENIAN PROSE

Աղթամար կղզին, որ հայտնի է իր վաղնջական հիշատակներով, տարածվում է Վանա լճի հարավարևելյան մասում՝ հազար ութ հարյուր մետր բարձրության վրա:

Հինավուրց կղզին՝ վիթխարի կես ձկան տեսքով, ձգվում է հարավից հյուսիս՝ կանաչագարդ պոչն ու հսկա գլուխը դեպի վեր կարկառած:

Լճի հյուսիսարևմտյան մասում բարձրանում է Սիփանը՝ գլուխը մխրճած երկնքի լագուրի մեջ, իսկ նրանից քիչ հեռու երևում են կղզին շրջանակող լեռները՝ Գրգուռն ու Նեմրոթը, Անդոկն ու Ծովասարը:

Հայ մարդը դարեր ի վեր սիրել, գուրգուրել է լուրթ կապույտի միջից դուրս պրծած այդ կանաչ հանգրվանը, զարդարել բազիններով ու տաճարներով և բիրտ ոտքերից անկոխ հողի այդ պատառիկը դարձրել դրախտանման մի անկյուն:

Առավոտվա շնկշնկան գեիյուռը ծուլորեն խաղում է պաղպաղուն ալիքների հետ, և նավակը հազիվ նկատելի սահում է ծովի հայելանման մակերևույթի վրա: Հեռվում սկսել էին ուրիշ նավակներ էլ երևալ. ծովը կենդանանում էր: Ինչ-որ տեղից լսվում էին մեյամաղձոտ երգի թախծալի հնչյունները:

Լճի մոտ՝ բարձրադիր քարակոփ ժայռի վրա, կանգնած էր մի մարդ՝ լայնեզր գլխարկով ու եվրոպական հագուստով, և ակնդետ նայում էր լեռնաշխարհի գեղեցկույթյուններին: Եվրոպայի ու Ասիայի շատ երկրներ շրջագայած այդ մարդն այժմ սրտի թրթիռով էր նայում կղզու գեղցկույթյուններին: Շուրթերը ինչ-որ երգ էին մրմնջում, իսկ աջ ձեռքը, փոքր-ինչ առաջ մեկնած, հազիվ նկատելի ցնցվում էր: Թվում էր՝ անտեսանելի վրձնահարվածներ էր տալիս, որ հոգու մեջ առհավետ դրոշմի գեղատեսիլ բնության երանգները:

Անծանոթը Փանոս Թերլեմեզյանն էր:

Հանկարծ ինչ-որ բան հիշելով՝ հապտապ ցած իջավ և քայլերն ուղղեց դեպի Աղթամար կղզու հայտնի քարայրը:

Նա սեպածև արահետով անցավ այժյամի ճարակությամբ, և նրա ուղեկիցը՝ Գասպարը, չէր կարողանում հասնել հետևից: Երբ նրանք մտան քարայր, շփոթված կանգ առան. նրանց թվաց՝ մտել են մի հոյակապ տաճար՝ հաստ, ողորկ սյուներով և առաստաղից գլխիվայր կախված աշտանակներով: Շուտով նրանց աչքերն ընտելացան աղոտ լույսին, և նրանք պարզ տեսան բնության անձեռակերտ հրաշալիքները: Առաստաղից կախված էին ողկույզի ձև ունեցող գույնզգույն հանքաքարեր, հսկա կերոններ հիշեցնող կրային քարացումներ:

Լստ Զարգանդ Դարյանի «Արծիվ Վասպուրականի» վեպի
(Adaptation from Zarzand Daryan, 1912-1984)

Կամսարյանը հանկարծակիի եկածի նման մի վայրկյան մ'նաց անխոս, ապա նորից սկսեց նայել իր շուրջը՝ տեսնելու համար այն, ինչ որ գյուղացին «գյուղ» էր անվանում: Տեղը, ուր կանգ էր առել կառքը, գյուղամիջով անցնող խճուղին էր: Գետինը ծածկված էր աղբակույտերով և աթարի փշուրներով: Այդ ընդարձակ աղբյուսի վրա փողոցների փոխարեն ընկած էին ինչ-որ ծուռուճուռ անցքեր, որոնց երկու կողմերում անկարգ ու շեղ ցրված էին հողածածկ բարձրություններ: Դրանք գյուղացիների կավաշեն հյուղակներն էին՝ նեղ փեղկեր ունեցող պատուհաններով ու փոքրիկ դռներով, որոնք լույսն ստանում էին երգիկներից: Տեսարանը ապշեցուցիչ տպավորություն էր թողնում:

Կամսարյանը լուռ լսում էր տիրացուին: Ուրիշ անգամ գուցե նա ուշադրություն չէր դարձնում, արհամարհեր տիրացուին, բայց այս անգամ նրա բացատրությունները լուրջ մտահոգություն տեղիք տվին: Գյուղն այնքան էր քաղցած ու ողորմելի, որ մի կառուպան չէր կարողանում կեր գտնել իր ձիերի համար, իսկ դա գյուղացիների անհոգությունից ու անշնորհքությունից է միայն, և անհնարին է նրանց մեջ ապրել ու գործել: Վերջին հետևությունը փոխանակ նրան տխրեցնելու, մի թաքուն հաճույք պատճառեց. չէ՞ որ խոչընդոտներն այնքան գորեղ են ու անհաղթահարելի, որ ինքն ստիպված էր դժգոհ լուր ուխտը՝ իր կամքից անկախ: Գյուղը թողնել-հեռանալու նման մի միտք անցավ Կամսարյանի գլխով, բայց դա մի ցուլ էր միայն, որ ասուպի նման փայլփլեց ու անցավ վայրկենապես: Նրա հոգու աչքերը մ'նացին սևեռած այն լուսավոր կետին, որի վրա գրված էր հայ գյուղացու բարօրության համար աշխատելու, տքնելու յուր վճիռը:

Շուտով այստեղ հասավ և տանուտերը՝ միջահասակ, ամրակուռ, խոշոր դիմագծերով, խելացի աչքերով բարեհամբույր մի մարդ: Տան աղյուսն պատին հենելով ձեռքի փոցիքը՝ անշտապ մոտեցավ հյուրին, քաղցրաժպիտ ողջունեց, հարցրեց նրա առողջությունից, ուղևորությունից և հայտնեց յուր շնորհակալությունը, որ նա շնորհ էր արել յուր տանը հյուրընկալվելու: Կամսարյանը հայտնեց իր ու վիճակը, ասաց, որ ճանապարհորդելու նպատակով է այժմ գտնվում Ջիբուխում:

Ըստ Մուրացանի «Առաքյալը» վիպակի
(Adaptation from Muratsan, 1854-1908)

Մի օր՝ աշնանը, Պետրոսը կառքով բժիշկ էր տանում հիվանդ կնոջ համար: Մոտ քառասուն տարեկան տղամարդ էր նա՝ ալեխառն մազերով, գաջի պես գունատ դեմքով, խոհուն, տխուր աչքերով:

Աշնանային թխպոտ օրերից մեկն էր. ամպամած երկնքից անընդհատ մազում էր անձրևը՝ միայր, սրտամաշ, տաղտկալի: Օդը հագեցած էր մինչև ոսկորները թափանցող անախորժ խոնավությամբ:

Փողոցի լճացած կեղտոտ ցեխաջուրը դեսուղեն շարտելով՝ կառքը գնաց-կանգ առավ մի խարխուլ տան ընդարձակ բակի առաջ:

Բժիշկը Պետրոսի հետ իջավ կառքից և, աշխատելով անցնելու համար հարմար տեղ գտնել, մտավ բակը, որտեղ կավային ցեխի մեջ երևում էին ձիերի ամբակների բազմաթիվ հետքեր՝ անձրևի ջրով լի:

Պետրոսը բժշկին ծուռտիկ-մուռտիկ սանդուղքներով առաջնորդեց ներքնա-
հարկը: Բժիշկը մտավ սենյակի նմանություն ունեցող կիսախավար մի նկուղ՝ խոնավ
պատերով և գերանածածկ առաստաղով: Նկուղի գաղջ և հեղձուցիչ օդը միանգամից
խփեց նրա դեմքին:

Դուան դիմաց, մի անկյունում, դրված էր հիվանդի մահճակալը՝ մաքուր
անկողնով: Հիվանդը, ոսկրացած ձեռքը կիսով չափ վերմակի տակից հանած, օրորում
էր մանկան օրորոցը, որ դրված էր պատի տակ՝ իր կողքին: Թիթեղյա վառարանում
ճրթճրթում էին տաշեղները՝ լուսավորելով մութ հատակը:

Մի կերպ կռթնելով իր կմախքացած բազուկներին՝ հիվանդը նստեց. նա շնչում
էր ծանր ու հատու, երկար տարածություն վազած մարդու նման:

Բժիշկն սկսեց քննել նրա կուրծքը, թիկունքը: Երբ նա վերջացրեց իր
գննումները, մի կողմ կանչեց Պետրոսին և ասաց.

— Արյան պակասություն, թոքերի թուլություն, մաղձի անչափ կուտակում,
նյարդերի գրգռվածություն: Պետք է երկարատև բուժում, լավ սնունդ և հանգիստ:

Բժիշկը դեղատոմս գրեց, մի քանի խորհուրդներ էլ տվեց և, երբ ուզում էր
հրաժեշտ տալ, ձեռքի մեջ զգաց Պետրոսի ձեռքի շոշափումը:

— Հարկավոր չէ, — ասաց նա՝ ձեռքը հետ քաշելով:

«Քի՞չ համարեց, թե՞ խղճաց», — դառնությամբ մտածեց Պետրոսը և գլխահակ,
ներքին հուզմունքը թաքցնելով՝ բժշկի հետ ուղղվեց դուրս:

Լատ Նար-Դոսի «Բարեբաբ և որդեգիր» վիպակի
(Adaptation from Nar-Dos, 1867-1933)

Այդ օրից երկու եղբոր հարաբերություններն ավելի լարվեցին: Մարութխանյանը՝
այդ ամբարիշտ ու ամբարտապան սպեկուլյանտը, անընդհատ գրգռում էր Միքայելին՝
ոչ այնքան դատ բանալու եղբոր դեմ, որքան կոնտր-կտակի միջոցով Սմբատին
ջղագրգիռ վիճակի մեջ պահելու: Անձրևաորդի նման երկարավուն իրան ունեցող այդ
անգոհ մարդուն նյարդայնացնում էր Սմբատի սառնասրտությունը, և նա զօր ու գիշեր
խորհում էր՝ ինչ միջոցներ գտնի հակառակորդին հաղթելու համար: Մի՞թե Սմբատը՝
հոր կողմից ամբաստանյալ, Ալիմյանների ընտանեկան օրենքները ոտնահարած,
ընտանիքից օտարացած այդ երիտասարդը, պիտի անպատիժ վայելի ահագին
հարստությունը, անողջախոհ մի երիտասարդ, որը երբևէ չի տքնել, չի մտածել և հան-
կարծ տիրացել է միլիոնների: Ո՛չ, դա անարդարություն է, և ինքը երբեք թույլ չի տա
նրան հանգիստ վայելել հայրական փողերը: Նա երբևիցե չէր կասկածում, որ Սմբատն
ատում էր իրեն՝ մտքում համարելով խարդախ, այլասերված մարդ: Եվ այս հանգաման-
քն ավելի էր բորբոքում նրա թշնամական զգացումը՝ անբարյացակամորեն
տրամադրելով նրա դեմ: Սակայն նա չէր կորցնում իր սառնասրտությունը և ար-
տաքուստ Սմբատի հետ վարվում էր անխաբ բարեկամությամբ ու ակնածանքով: Սմբատը
անդաստիարակ պատանյակի նման չէր թաքցնում իր արհամարհանքն ու անբարյացա-
կամ վերաբերմունքը: Իսկապես, Մարութխանյանն ինքը հույս չուներ կոնտր-կտակի
զորության վրա: Դա մի միջոց էր՝ Սմբատին վախեցնելու և դրդելու, որ գեթ մասամբ
գոհացնի իր քրոջը՝ տալով նրան ժառանգությունից մի որևէ մաս: Մյուս կողմից՝
կտակը հնարել էր՝ Միքայելին իր ձեռքերի մեջ առնելու, և արդեն առել էր: Այժմ

նրանք իբրև դաշնակիցներ կապված են մեկընդմիջտ խարդախ ձեռնարկության բոլոր հետևանքներով, և Մարութխանյանն զգուժմ էր, որ Միքայելը առանց իրեն չի կարող ոչ մի քայլ անել: Իսկ այս հանգամանքը ձեռնտու էր նրան մի այլ նպատակի համար, որին հասնելն ավելի դյուրին էր համարում, քան Ալիմյանի ժառանգությունից որևիցե բան ստանալը:

Ըստ Շիրվանզադեի «Բաւսու» վեպի
(Adaptation from Shirvanzade, 1858-1935):

Մեզանից հարյուրավոր տարիներ առաջ շատ ու շատ հեռու՝ ծովերի ու օվկիանոսների մյուս ափին, կար մի աշխարհ: Այնտեղ ծաղիկներ կային՝ չքնաղ, թիթեռների պես զվարթ ու թրթռուն, աղբյուրներ կային՝ ականակիտ, կարկաչուն: Բայց այնտեղ մարդիկ չար էին, անգութ ու նախանձ:

Մի որբ ու աղքատ մանուկ էր ապրում այդ մարդկանց մեջ: Նա միայնակ էր, ինչպես մի թռչուն՝ ամայի ժայռերի ծերպերի մեջ: Եվ նա մեծացավ բոլորի աչքի առջև՝ անտես ու անհայտ: Ու երբ պատանի դարձավ, թողեց այդ քարսիրտ աշխարհը և ճամփա ընկավ՝ մի ուրիշ, լավ ու հյուրընկալ աշխարհ գտնելու: Մի ծովափի ավազների վրա՝ ցամաքին, շողշողուն մի ձուկ տեսավ՝ հոգեվարքի մեջ թալիկ-թալիկ գալիս: Պատանին, ձուկը գրկած, քնքշությամբ տարավ-բաց թողեց ծովի մեջ:

Ձուկը, երբ ուշքի եկավ, ասաց մարդու լեզվով.

— Բարի՛ տղա, ինչ որ սիրտդ կուզի, ասա՛, ես կկատարեմ քո ցանկությունը:

Պատանին փոքր-ինչ մտածելուց հետո ասաց.

— Տո՛ւր ինձ մարդու կրծքի տակ քարը իսկական սիրտ դարձնելու մի հնար:

— Դու սեր ես ուզում, քաջասիրտ տղա, շատ լավ. կտրիր՝ ծովափի եղեգներից մեկը, սրինդ շինիր և զնա՛ մարդկանց մեջ, երգի՛ր: Եվ երբ տեսնես, որ նրանց աչքերը արցունքով լցվեցին, իմացի՛ր, որ քարը սիրտ դարձավ:

Այսպես խրատեց ձուկը և սուզվեց ծովի փրփրադեզ ալիքների մեջ:

Այնպես քաղցր, այնպես հոգեգրավ դուրս հորդեցին հնչյունները սրնգի փողից, այնպես քնքուշ ու հոգեզմայլ. ուղղակի սրտի խորքից դուրս ցայտեցին դյուլթական հնչյունները, որ փշրվեցին անգթությամբ բռնված սրտերը: Մարդիկ դուրս թռան տներից, շրջապատեցին պատանուն և առաջին անգամ նկատեցին, որ աղքատ է ու միայնակ. գրկեցին ու համբուրեցին նրան և առաջին անգամ իրենց կյանքում վշտահար հեկեկացին...

Այդ օրվանից աշխարհ եկավ երգը, ու երգի միջոցով հուզվեցին քար սրտերը, և այդ օրվանից սերը վշտի հետ անբաժան՝ բույն դրեց մարդկանց կրծքում, նրանց սրտի մեջ:

Ըստ Ավետիք Իսահակյանի «Սիրո երգը» պատումի
(Adaptation from Avetik Issahakian, 1875-1957)

Ամբողջ քաղաքը անսովոր մարդու վրա թողնում էր երկաթուղու կայարանի տպավորութիւն, ուր ամեն ոք շտապում է, վազում, հրում ու հրվում՝ վախենալով գնացքը փախցնել: Այլ ու ձախ սրընթաց անցնում են տնային ու վարձու կառքերը՝ տանելով գործի մարդկանց: Նորածն խանութները՝ հսկա ցուցափեղկերով, լիքն են հաճախորդներով. մտնում են, դուրս գալիս, գնում, վաճառում, խաբում ու խաբվում ու միշտ շտապում:

Ամեն ինչ փոխվում է տենդագին թափով, իսկ ամենից առաջ՝ մարդկանց արտաքինը: Մի երկհարկանի շենքի առջև Սմբատը տեսավ խումբ-խումբ մարդկանց, որ խորհրդավոր հայացքներ փոխանակելով՝ փսփսում էին: Նա մեխանիկորեն գլուխը բարձրացրեց և շենքի ճակատին կարդաց «Բորսա»: Մի քանիսը, Սմբատին ճանաչելով, պատկառանքով հետ քաշվեցին՝ նրան ճանապարհ տալու, մյուսները խոնարհ գլուխ տվեցին:

Սմբատն անցնում էր՝ ամեն կողմից ընդունելով սիրալիր ողջուններ և ժպիտներ: Նա զգաց մի տեսակ արհամարհանք և նույնիսկ նողկանք դեպի այդ մարդիկ, որ պատրաստ էին միմյանց հոշոտել, միմյանց կուլ տալ՝ հօգուտ իրենց շահի:

Նա մի տեսակ ամոթ զգաց իր մտավոր և բարոյական աշխարհի առջև: Այդ պահին նա կանգնած էր երկու մարդու միջև. մեկն այժմյան Սմբատն էր, մյուսը՝ երկու ամիս առաջվա Սմբատը, մեկը՝ միլիոնների ժառանգորդը, մյուսը՝ այն աղքատ երիտասարդը, որ իր ընտանիքը պահում էր մասնավոր դասերով, հորից անիծված, գերդաստանից արտաքսված... Որի՞ն մոտենալ, որի՞ հետ ձուլվել առմիշտ...

Սմբատն զգաց, որ իր մտքերը գնում են հեռու: Նա հանկարծ ցնցվեց ու կանգ առավ. հիշեց անցյալ օրը եղբոր՝ Միքայելի հետ ունեցած անախորժ խոսակցութիւնը: «Այո՛, եթե կտակն օրինական է, խնդիրը կլուծվի ինքնըստինքյան, առանց իմ կամքի», – մտածում էր նա սանդուղքներով բարձրանալիս:

– Սմբատ, – լսեց նա մի ծանոթ ձայն և հետ նայեց:

Գրիգոր Հաբեթյանն էր, որ հեիհե ու քրտնամխած մոտենում էր: Նա միլիոնատիրոջ ավագ որդուն խնդրում էր շնորհ բերել Քյազիմ-բեգի տանը կազմակերպվող խնջույքին:

Սմբատը ցանկանում էր մերժել, բայց հետաքրքրութիւնը գերազանցեց. արժե մի անգամ ներկա լինել Միքայելի ընկերական շրջանում և տեսնել՝ ինչպես է նա անցկացնում իր կյանքը:

Ըստ Շիրվանզադեի «Զաւն» վեպի
(Adaptation from Shirvanzade, 1858-1935)

Երբ Փարիզում էի, մի քանի ընկերներից հրավեր ստացա՝ Նոր տարին միասին դիմավորելու շքեղ ռեստորաններից մեկում:

Ռեստորանի ընդարձակ դահլիճը փոքր առ փոքր լցվեց հասարակութամբ, բոլոր սեղաններն զբաղվեցին: Պչրասեր կանայք պճնված էին ամենավերջին մոդայով: Նրանց ականջօղերի և մանյակների, ապարանջանների և մատանիների ազատներն ու ադամանդները բյուրավոր աստղերի պես փայլվում էին երփներանգ ու ակնախտիտ լույսով: Դահլիճը լուսավորված էր ինը-տասը հսկայատիպ ջահերով, որոնք աստղերի նման շողշողում էին վերևից:

Որոտընդոստ երաժշտությունը թնդաց, և տեղ-տեղ սկսեցին պարել զույգերը: Յուրաքանչյուր սեղանից ճառագայթում էին հնչուն ծիծաղ, քրքիջ, զվարթ ձայներ:

Ակնդետ նայում էի շուրջ՝ մոտիկն ու հեռուն. բոլորի աչքերի մեջ պայծառ ժպիտ կար և գոհունակություն: Կարծես այս մարդիկ երբևիցե վիշտ չէին տեսել, որևէ տխուր ժամ չէին ունեցել և հիմա հավաքվել էին այստեղ՝ նույն հավատքով ընդունելու նոր եկող տարին:

Ժամանակը քանի մոտենում էր գիշերվա ժամը 12-ին, այնքան ընդհանուր զվարթությունը լցվում էր, ուռճանում, որ պիտի աղմկեր շամպայնի շշերի պայթյուններով և պիտի հորդեր շշերից հոսող փրփրուն գինու հետ:

Փողոցից՝ ռեստորանի հսկա լուսամուտներից ներս էին նայում ցնցոտիներ հագած մարդիկ, սովալլուկ մանուկներ: Մի քանի երեխաներ նույնիսկ հանդգնորեն ներս էին խցկվել և կծկվել դռան մոտ:

Սպասավորները գայրույթով անընդհատ դուրս էին քշում նրանց:

— Զարհուրելի բան է աշխարհը, — ասաց ընկերներիցս մեկը:— Քանի աղքատ կա շուրջդ, երջանիկ չես կարող լինել, — հարեց մյուսը:

Ամենքը սպասում էին խորհրդավոր վայրկյանին՝ ժամը 12-ին, երբ մի ցավագին, աղիողորմ ճիչ լավեց. դռան մոտ էր: Սպասավորներից մեկը բռնեցքով հարվածել էր մի խարտյաչ երեխայի երեսին: Երեխայի քթից հոսում էր արյունը. ողորմելին զարհուրանքից ճչում էր: Կանայք հանկարծակի ձայնից սարսուացին և ծածկեցին իրենց մարմարյա ուսերն ու հոլանի բազուկները: Շատերը նյարդայնացած էին. չգիտես ով՝ ում դեմ: Ռեստորանի կառավարչի հրամանով երաժշտությունը թնդաց, և որոտընդոստ ձայների մեջ խեղդվեց երեխայի լացի ձայնը:

Ըստ Ավետիք Իսահակյանի «Նոր տարվա դիմավորումը Փարիզում» պատմվածքի (Adaptation from Avetik Issahakian, 1875-1957)

Եվ ահա ժամանակը չի ուշացնում իր օգնությունը, որպեսզի հասկանանք, թե Կոմիտասի գործը ամենից ավելի հիշեցնում է Մեսրոպ Մաշտոցի գործունեությունը:

Ընթերցելով ժողովածուի նյութերը՝ խելամիտ ընթերցողը չի կարող չզգալ, չհասկանալ ու չըմբռնել, որ Կոմիտասը մի հերթական դեմք չէր հայ մշակույթի պատմության մեջ: Նրա ոսկեգօծ մատյանում երբեք չի զբաղեցնի միայն մի դրվագ: Նա միմիայն երգահան չէր, թեկուզ դարագլխային՝ մի ամբողջ դպրոցի հիմնադիր: Միաժամանակ նա մեծ գիտնական էր, մեկն այն երջանիկ հայտնագործողներից, որոնց հավաքական անունը Կոլումբոս էր: Նաև հայ երգի լավագույն կատարողը՝ նույնպես սկզբնավորողը: Իսկ խմբավաճիկը, ուսուցիչը, բանասերը...

Այս ամենը քաջ հայտնի է եթե ոչ բոլորին, ապա շատերին:

Այսպիսին էր մեկ էլ Մաշտոցը: Լինելով մեր առաջին լեզվաբանը՝ ցայսօր նա մնում է խոշորագույնը. անցած-գնացած տասնհինգ դարերի ընթացքում մի այնպիսի դյուրաշարժ ու մշտափոփոխ լեզու, ինչպիսին է հայերենը, չկարողացավ խոտորվել նրա կարգադրած հնչյունական համակարգից. «Փ»-ն այն բացառությունն է, որ հաստատում է օրենքը:

Նա բառացիորեն մեր առաջին քերականն է և առաջին դասագիրքը, մեր դպրոցների առաջին տնօրենն ու առաջին ուսուցչապետը: Առաջին թարգմանն էր և առաջին մեկնիչը: Այս հայտնի է համարյա բոլորիս:

Բայց Մաշտոցի դիմաքանդակը ավարտուն չէր այնքան ժամանակ, քանի չէր գիտակցված, որ մեր մեծագույն քաղաքագետն էր նա: Մեր տիգրաններից ու երվանդներից, արչակներից ու վաղարչակներից ոչ ոք երբևէ այնպես չզգաց ժամանակի զարկերակը, ինչպես այդ դպիրը, որ իր հույսով ու մանավանդ կոչմամբ հեռու էր քաղաքականութունից:

Այժմ գտնված է Մաշտոցի այս ամենաբնորոշ ու ամենախաղաղ դիմագիծն էլ, և նրա դիմաքանդակը ավարտված է:

Առաջին պահին, անշուշտ, արտառոց կթվա, եթե զուգահեռը շարունակվի՝ Կոմիտասը նաև կոչվի քաղաքագետ:

Ըստ Պարույր Սևակի «Դիմանկարի ամբողջացման համար» հոդվածի
(Adaptation from Paruyr Sevak, 1924-1971)

Պետրոս Մասիսյանի բնակարանը՝ միհարկանի, ճաքճքված պատերով, փտած դռներով, նեղ լուսամուտներով, գտնվում էր Ե. քաղաքի մի հետ ընկած, փոշեծածկ փողոցի վրա: Հնօրյա այդ կառույցը՝ ասես Նոյի ժամանակներից մնացած, գրեթե խարխլել էր, բայց սնահավատ տանտերը՝ Մասիսյանը, որն իր առևտրավաճառուական գործունեության աննախընթաց հաջողութունները կապում էր այդ բնակարանի, նրա մեջ եղած «ոսկի աքաղաղի» հետ, թույլ չէր տալիս վերանորոգչական որևէ գործ: Նույնիսկ ընդարձակ բակում աճած խաղողի որթերին կարծես աղամորդու ձեռք երբևիցե չէր կպել, նրանք մեծացել էին իրենց վայրենի համարձակության մեջ:

Մասիսյանն այն հարուստներից էր, որոնց պարսկերեն հորջորջումով կոչում են «նովթիսա», այսինքն՝ նոր քսակի տեր, որ նշանակում է աղքատութունից բարձրացած և դրամի տեր դարձած նորընծա հարուստ: Այս հարուստները էապես զանազանվում են ժառանգական դրամատերերից իրենց ընդհանուր վարքագծով և ամենից առաջ՝ նրանով, որ նրանք, իբրև «չտեսներ», մարդու ամեն մի արժանիք, ամեն կատարելություն դրամի մեջ են տեսնում: Դրանք երևակայում են, թե խելք, շնորհք, գիտություն, ազնվություն, վարկ, պատիվ, մի խոսքով՝ ամեն բան ունեն, որովհետև փող ունեն: Իսկ նրանց, որ գուրկ են այդ «չնորհից», արհամարհում են, դիտում որպես անշնորհք, անպիտան արարածներ, որոնք պետք է իրենց կամակատարը լինեն միայն, ոչ ավելին: Բայց դրամի կուտակման անհազ տենչին լիովին բավարարություն տալու համար միայն «ոսկի աքաղաղը», այսինքն՝ բախտը բավական չէր: Մասիսյանը իր գործունեության այգածագին իսկ գլխի ընկավ, որ միջոցների միջև չպետք է խտրություն դնել, չպետք է երկնչել, ընկրկել, հրաժարվել զարտուղի միջոցներից, խաբեբայութունից ու շողոքորթելուց, մտացածին պլանները պետք է դարձնել իրական ու առօրեական, հաղթահարել բոլոր խուժերն ու խոչընդոտները, բոլոր միջոցները ի սպաս դնել հօգուտ իր հարստացման բաղձանքին: Ամեն միջոց նրա համար սուրբ էր, եթե հասցնում էր նպատակին:

Եվ այդ բոլորը նա անում էր ոչ թե չարամտությունից դրդված, այլ բոլորովին բնական էր համարում, և այս պատճառով նրա խիղճը միշտ հանգիստ էր:

Ըստ Բաֆֆու «Ոսկի արքադադ» վեպի
(Adaptation from Raffi, 1835-1888)

Շեքսպիրն իր «Համլետով» տիեզերքը դրեց մարդու մեջ՝ Համլետի շուրթերով ազդարարելով: «Ինքս ինձ համար մի ամբողջ տիեզերք եմ»:

Համլետը՝ այս անհույս երագողը, որի բնածին ազնվությունը այլասերվում է ու դառնում կասկած, և կասկածը՝ մաղձ, գերագույն հակադրությունն է Մակբեթի, որի մեջ տիրապետության ծարավը, մարդկային ծառայամոլության անհագուրդ ձգտումը այլասերվում է և տանում դեպի դատողության միջագնում ու դեպի ոճրապարտ հանցանք:

Եթե Համլետը լիներ սոսկ մի իդեալիստ, կփրկվեր և երջանիկ կապերը իր երագներով: Սակայն իդեալիստ լինելուց բացի նա ընդունակ է տեսնել աշխարհը իր ներքին աչքերով, այնպես, ինչպես նա կա:

Մեղուզայի գլխի նման անընդհատ նրա աչքերին նայող իրականության դաժան պատկերը սառեցնում է նրա արյունը, չեզոքացնում նրա գործելու ցանկությունը, դարձնում նրան մի սովեր՝ կենդանի մարդկանց աշխարհում: Ոչ հաղթահարել կարող է նրան, ոչ էլ մոռանալ: Նա տեսնում է մարդկային հասարակությունը՝ իր անողորմ մանրամասնությամբ, ու մարդուն՝ առանց դիմակի:

Այս սարսուռացիչ հայտնությունից հետո նրա բնածին թախիծը տեղի է տալիս մի անբուժելի զգվանքի դեպի աշխարհն ու մարդը: Եվ եթե չի իրագործում իրեն պարտադրված անդրչիրիմյան հրամանը՝ լուծել վրեժը իր սպանված հոր, կամքի թուլությունից չէ, ինչպես կարծում է Գյոթեն, այլ ծայրահեղ արհամարհանքից դեպի աշխարհն ու աշխարհայինը: «Ինչի՞ համար մի բան ձեռնարկեմ և ի՞նչ օգուտ դրանից», – մտածում է նա:

Ի՞նչ է այդ «լուռությունը», որ գմուսում է դանիացու շուրթերը անէության շեմքին: Այդ «լուռությունը», ըստ իս, աշխարհը բարեփոխելու, սրբագրելու անհնարինությունից հանդեպ ողբերգուի ընդվզումն է, ծառացումը անուղղելի դեմ, որ արտահայտվում է ծայրագույն զգվանքով, անբուժելի նողկանքով մահացող Համլետի շուրթերին:

Այդ ամենախոս «լուռությունը» աշխարհը ցնցող մի աղաղակ է դեպի նորը, դեպի գալիքը սլացող մի կանչ, մի հույս, գուցե և մի դավանանք:

Ըստ Վահրամ Փափազյանի «Համլետը, ինչպես տեսա» գրքի
(Adaptation from Vahram Papazian, 1888-1968)

Անպարփակ վիշտը հոգու մեջ՝ նա անդադրում թափառեց օտար ժողովուրդների հայրենիքներում, ցավակից եղավ անօգնական աղամորդուն: Առավ նրան իր սրտի մեջ, մտավ նրա սիրտը, խոսք ասաց, խոսք լսեց և իմացավ, որ ամենուր, աշխարհի բոլոր ծայրերում էլ վիշտը մեկ է, սերը՝ մեկ: Եվ նա հյուսեց բոլորի համար իր երգը, սիրո, տառապանքի, ազատության հոգեգմայլ երգը: Եվ վսեմախոհ երգիչը՝ անբաժան ցուպը ձեռքին, թափառեց աշխարհնաշխարհ, եղավ այլևայլ երկրներում ու մի օր՝ կյանքի իրիկնամուտին, իմաստուն փորձով ու աշխարհըմբռնմամբ, հոգնաբեկ ու ճամփաների փոշին արևառ ճակատին, վերադարձավ հայրենի տուն: Ու երգի մրմունջով ելավ Արագածի լուսահորդ լանջն ի վեր, ընկողմանեց թույրիթույր ծաղիկների մեջ: Վերը՝ երկնի լազուրում, ճախրում-ճիւղում էին ծիածանաթև հավքերի երամները, միմյանց ձայն տալիս, ձայն առնում քաղցրահնչյուն, հոգեթրթիռ դայլայլով: Ներքևում նա տեսավ ավերակների մոխիրներից վեր բարձրացող քաղաքներ, շեներ՝ կտուրներին ծխի կապույտ ծվեններ: Լսեց հայաբառ, բնաշխարհիկ երգը հերկվորի, կարոտավառ նայեց Արարատյան դաշտին, Մեծ ու Փոքր Մասիսներին, նայեց վշտով ու ըղձանքով լի, և թրթռուն սրտի ջերմ արցունքներով ցողվեցին ծաղկաթերթերը: Հուզաթաթավ հոգին խողաղվեց, ականջին երկնային հնչյունները գգվեցին, ու ծաղիկների բուրմունքով արբած՝ հանդարտ նիրհեց:

Հեքիաթային երազը դեռ նոր էր սկիզբ առել, երբ հանկարծ լսեց մի ահասարտուռ ձայն: Ծեր արծվի պես բաց արեց աչքերն ու իր դեմ տեսավ անագորույն, դժխեմ մահը: Առանց դույզն իսկ երկյուղի, անթաքույց արհամարհանքով և անհողողոզ նայեց մահվան աչքերին ու անվրդով հարցրեց.

— Ի՞նչ է ուզածդ:

Մահվան դեմքին թրթռաց սահմուկեցուցիչ ժպիտը.

— Միամիտ է քո հարցմունքը և ոչ վայել իմաստունին. ի՞նչ պետք է ուզի մահը մահկանացուից:

Բարձրացավ մի հոնքը իմաստուն երգչի, թրի պես կեռվեց ճակատի վրա:

— Դու հոգիս ես ուզում, բայց ես այն բաժանել եմ բոլորին, և քեզ տալու ոչինչ չի մնացել, — ասաց երգիչը և նիրհեց բազմասփյուռ ծաղիկների մեջ՝ Արագածի գմբուխտ լանջին:

Ըստ Սուրեն Այվազյանի «Ճակատագիրը հայոց» վեպի
(Adaptation from Suren Ayvazyan, 1915-1981)

Երեք օր անընդհատ հոգեհանգիստ էր կատարվում: Ամենքն աշխատում էին իրենց հարգանքը մատուցել: Այլևս ոչ ոք չէր բամբասում գծուծ միլիոնատիրոջը, ոչ ոք չէր ասում, թե Մարկոս աղան եղել է խաբեբա, անհագ կողոպտիչ, բռնակալ ընտանեկան հարկի տակ: Մահն ամենքին հաշտեցրել էր նրա հետ, և, ինքնըստինքյան հասկանալի է, ամեն ոք աշխատում էր իր վշտակցությունը, սրտի մրմունն արտահայտել ժառանգներին: Շատերը փափսուքով միմյանց ականջին շշնջում էին, թե որդիներից դժգոհ ծերունին դեռ երկար կապրեր, եթե սրտում չունենար Սմբատի ցավը: Մ, մաշեց խեղճ մարդու հոգին և մարմինը անողջախոհ որդու անհեթեթ, Ալիմյանների տան համար վարկաբեկիչ արարքը: Մեղադրանքն արտահայտում էին կցկ-

տուր շնչունով: Յուրաքանչյուրը վախենում էր՝ միգուցե լուրը հասնի միլիոնների ժառանգորդին՝ Սմբատին, որը դաստիարակվել էր մոսկովյան միջավայրում, բնավորութամբ ազնիվ էր, անընչասեր: Բանն այն է, որ ողջ քաղաքը գիտեր, որ հօդս էին ցնդել Միքայելի երազանքները, որ Ալիմյանների տան գործերի ղեկը Սմբատի ձեռքն էր անցնում:

Կտակը բաց արին հանգուցյալի մահվան երրորդ օրը: Դա նախ՝ հանգուցյալի զգացմունքների սրտաբուխ գեղումն էր, ապա՝ գործնական-պաշտոնական անհույս մի վավերաթուղթ՝ նրա թողած միլիոնների հետագա բախտի վերաբերյալ: Մերունին ասել էր, ծխական քահանա Տեր-Սիմոնը՝ արձանագրել: Հանգուցյալը ամենից առաջ պատվիրում էր Սմբատին Միքայելի սխալ վարքագիծը փոխել, նրան ուղիղ ճանապարհի բերել՝ կտրելով այն այլասերված կենցաղից, ցոփ ու շվայտ կյանքից, որի մեջ օրըստօրե փտում է նրա երիտասարդ մարմինը: Հետո պատվիրում էր արթուն հսկողություն ունենալ Արշակի վրա, սիրել ու հարգել մորը, ապրել նրա հետ մի հարկի տակ, անբաժան: Այնուհետև խնդրանքի ու աղերսանքի խոսքերով պահանջում էր ուղղել իր «սխալը»:

Գալով գործնականին՝ հանգուցյալը բացի մի քանի աննշան նվերներից՝ իր չքավոր ազգականներին ու բարեգործական նպատակով, բոլոր իր շարժական ու անշարժ կայքերը և բանկային թղթերն ու ստանալիքները հանձնում էր Սմբատի տնօրինութ-
յանը:

Ըստ Շիրվանզադեի «Զառն» վեպի
(Adaptation from Shirvanzade, 1858-1935)

Ուշ երեկո էր արդեն, երբ Պապը, վերջապես, գնաց իր ննջարանը՝ հանգստանալու: Դա հոր առանձնարանն էր՝ որսի հազվագյուտ մորթիներով ու պես-պես գենքերով զարդարված մի սրահ, որն այժմ դարձել էր ննջարան, ուր վառվում էին երկու յոթնաստեղ արծաթե աշտանակներ, որոնք լուսավորում էին բազմատեսակ մորթիներն ու գենքերը, փայտե նրբակերտ մի մահճակալ՝ իր մետաքսյա անկողնով, և դռները՝ կերպասյա վարագույրներով: Նա սկսեց անհանգիստ հետ ու առաջ քայլել սրահի երկարությամբ՝ նախազարդ հատակը ծածկող գորգի վրայով ու չէր կարողանում հանգստանալ: Քնելու ցանկությունն անգամ փախել էր նրանից: Արդյոք հոգնածությունն էր պատճառը, թե՞ մի այլ բան: «Ինչո՞ւ երկիրը հասավ այս դրության, ո՞վ է մեղավոր, մի՞թե միայն պարսիկները», – մտորում էր նա: Դեմքը մոմերի թրթռացող լույսերի ներքո երևում էր մռայլ, հոգնած ու ջղաճիգ:

Իսկապես հիմա՞ այս երեկո, ավելի քան երբևէ, նրա աջ կիսադեմը ցնցվում էր անընդհատ, և նա դարձյալ չէր կարողանում ասել՝ հոգնածությունից է դա, թե՞ օրվա տպավորություններից: Մտքերի հախուռն հորձանքը երբեք չէր թուլանում, այլ ընդհակառակը, քանի գնում, դառնում էր համառ ու տիրակալ: Նա փորձ արեց թոթափել իրենից այդ հուշերը՝ վաղվա անելիքների մասին մտածելու, չկարողացավ. այդ մտքերը, որ պաշարել էին նրա ողջ հույսերը, անհանգստության հետ ցավ էին պատճառում

նրան:

Պապը զգուշորեն, որ չարթնացնի զինվորներին, անցավ միջանցքով և մոտեցավ Երեմիայի սենյակի դռանը: Առաջին բանը, որ նկատեց, լույսի մի բարակ ցուլք էր, որ երևում էր դռան ճեղքից: Երեմիան խորասուզված գրում էր և չնկատեց Պապի ներս գալը: Պապը նստեց նրա դիմաց՝ թիկնելով եռոտանու վրա և, թիկնոցի փեշերն ուղղելով, դիմեց Երեմիային:

– Ինչո՞վ պիտի վերջանան այս աղետները, խոսի՛ր, Երեմիա, ես քո խորհրդի կարիքն եմ զգում:

Երեմիան զգաց, որ արքան խիստ հուզված է, որ նրան պետք է հանգստացուցիչ խոսքեր ասել, ուստի և հանգիստ տոնով ասաց.

– Սիրելի՛ր իմ Պապ, մեզ մնում է նոր աղետների առաջն առնել, և դա կանի օրեցօր ավելացող մեր զորքը, որ լցված է վրեժխնդրությամբ, մեր զորավարները, որ, ինչպես տեսար, ոչինչ չեն խնայում հայրենիքի և քեզ համար:

Ըստ Ստեփան Զորյանի «Պապ քազավոր» վեպի
(Adaptation from Stepan Zoryan, 1989-1967)

Մի քանի օրվա ընթացքում ծանոթացա քաղաքի հասարակությանը, որ իմ վաղվա հանդիսատեսն էր լինելու: Եվ ես հասկացա, որ ամեն գնով պետք է նվաճել նրանց, որոնք հասարակական կարծիքի առաջին ջուլթակն են լինելու: Նկարիչներ էին դրանք, քննադատներ, բանաստեղծներ՝ հինը դեռևս չմոռացած և նորին չընտելացած մարդիկ, պառավներ՝ նավթալիների բուրմունքով, որոնք անընդհատ 70-ական թվականների կորիֆեյների անուններով էին երգվում, բայց նրանց կողքին կային ոսկեհեր գերմանուհիներ՝ գուսպ ու սառը լրջությամբ, չվեղուհիներ՝ անգույն աչքերով, հոլանդուհիներ, որոնք չնայած վաղուց ապրում էին Ռուսաստանում, բայց պահել էին իրենց տոհմիկ ինքնուրույնութունը՝ դեռ փոքր-ինչ աղավաղված:

Այսպիսի խայտաբղետ հանդիսատեսին տիրելու համար բավական չէր կրկնել այն միջոցները, որոնցից օգտվել էի Մոսկվայում: Անկեղծ ու ինքնաբուխ անմիջականութունը, որի վրա հիմնվել էի մինչ հիմա, այստեղ կարող էր դիտվել որպես միամիտ գավառականութուն, իսկ ապավինել միայն արևմտաեվրոպական արվեստի ոճին՝ առինքնելու համար ինքնահավան այդ հանդիսատեսին, վտանգավոր սայթաքում կլիներ:

Ինչևէ, հոգեկան այդպիսի երկվության պայմաններում սկսեցի «Համլետի» և «Օթելլոյի» փորձերը:

Բայց ո՞վ էի ես Լենինգրադի հանդիսատեսի համար՝ մի հայ դերասան, որ եկել էր հեռու Կովկասից և, որպես Օթելլո ու Համլետ, խաղալու էր Ֆրանսերենով:

Տեսնո՞ւմ ես, սիրելի՛ ընթերցող, թե որքան ծանր է Մոնոմախի գլխարկը, և որքան անհրաժեշտ՝ անհողողող հավատը ուժերիդ հանդեպ ամեն անգամ, երբ հարկը պահանջում է մեզ՝ դերասաններիս, դիմագրավել նոր հանդիսատեսի:

Բեմ մտա առանց ծափահարությունների առաջին անգամ իմ կյանքում: Ծիշտ

է, որ դա եղավ վերջինը:

Երկրորդ նախադասութիւնից զգացի, որ շփացած ու անտարբեր դահլիճը հավաքեց իրեն, թույլ ու անպատշաճ նստածներն ուղղվեցին, առաջին կարգի վրա ձգված ոտքերը հավաքվեցին:

Լուսթիւն տիրեց դահլիճին, թանձրացավ հազարգլխանի վիշապը, մի մարդ դարձավ, և մի ընկեր ընթացքում հավաքելով նրան իմ ձեռքերի մէջ՝ կախարհեցի արվեստի ուժով և արձակեցի իրենց տները՝ միայն ներկայացման վերջում:

Լստ Վահրամ Փափազյանի «Հետադարձ հայացք» գրքի
(Adaptation from Vahram Papazian, 1888-1968)

Երբ ծնվեց Երեմիան՝ Մարգարի ու Ալիսաթունի տասներկուերորդ զավակը, ծնողները հագիվ էին ծայրը ծայրին հասցնում. ուտող բերան՝ շատ, աշխատող՝ քիչ: Հեռահետե փոխվեց ամեն ինչ, և օրըստօրե բարվոքվեց ընտանիքի վիճակը: Այս բարօրութիւնը լուսթիւնը վերագրվում էր Երեմիային: Ու քանի գնում, նա դառնում էր գուրգուրանքի և խորհրդապաշտական սիրո առարկա, եղբայրներն ու քույրերը նրա հետ վարվում էին ոչ այն առօրյա հոգացողութեամբ ու փայփայանքով, որին արժանանում է սովորաբար տան ամենակրտսերը, այլ ինչ-որ յուրօրինակ մի երկյուղածութեամբ:

Փոքրուց ծնողները նրան ուսման տվին նախ՝ տնային քահանայի մոտ, ապա՝ Վարազա վանքի ժառանգավորաց վարժարանում՝ աստծո պաշտամունքի ծառայութեանը նվիրվելու: Վարժարանում Երեմիան աչքի էր ընկնում իր հեզահամբույր վարվեցողութեամբ, հափշտակված, անդադրում պարապմունքներով, ներամփոփ մտաշխարհով: Վարժապետներն ու հոգևոր հայրերը, որոնց հայտնի էր իրենց հոգեորդուն աստծո ծառայութեանը ընծայաբերելու հանգամանքը, հավատում և հավատացնում էին, որ մի նոր Խրիմյան Հայրիկ է լինելու նա, մի արծիվ, որի թևերով նորից երկնամբարձ սավառնելու է Վասպուրական աշխարհը:

Անցնում էին տարիները, և վանքի դպրանոցում ճգնակյաց, հոգու անբասիր դաշնութեան ու անդորրութեան մեջ Երեմիան գիշեր ու զօր ջերմեռանդորեն աղոթում էր՝ ունկնդիր երկնային ձայնին, անէացած, անհաղորդ աշխարհիկ կյանքի թե՛ շուրջալուք, թե՛ քստմնելի էջերին: Մագաղաթյա խնկաթույր ու խորախորհուրդ գրքերից գթառատութեան, բարեպաշտութեան, քրիստոնեական խոնարհութեան, ապաշխարութեան խոսքեր էր անխոնջ քաղում նա՝ մեղսալիք ու ամբարիշտ մարդկանց փրկելու ընչաքաղցողութիւնից ու ախտածին մոլութիւններից: Եվ ոչ մի բան չէր պղտորում նրա անընկճելի հոգին՝ դրդելով աստվածընդդէմ արարքների: Եվ երբ ավարտեց վարժարանի դասընթացը, վանքի պեզարդ միաբանները միակամ ու միասիրտ, անթաքուց ողևորութեամբ ու բարյացակամութեամբ պատրաստվում էին նրա մեծ ու սրբազան օծման:

Լստ Զարգանդ Դարյանի «Արծիվ Վասպուրականի» վեպի
(Adaptation from Zarzand Daryan, 1912-1984)

Արեգակը ծագեց, և նրա հրակարմիր շողերի տակ փայլփլեցին եղյամով պատած ընդարձակ դաշտերը: Երևում էին դեղնականաչ պարտեզներով շրջապատված լքյալ գյուղերը: Արևի տակ համատարած սիււվել էր ուկրաինական դաշտանկարը՝ իր բոլոր հմայքներով ու բույրերով:

Պարզ, թափանցիկ օր էր: Հավվում էին եղյամն ու մերկասառույցը, բլուրները պսպղում էին հագարերանդ, կարծես ջարդված ապակիների միլիոնավոր կտորտանքներ էին շաղ տրված հուլիսի դաշտերի վրա ու փայլվում էին ծիածանի նուրբ գույներով:

Մեսրոպյանն աշխատում էր չնայել ականներից այլանդակված խորդուբորդ ճանապարհների կողմը, որ չտեսնի ծվեն-ծվեն շորերով սովալլուկ երեխաների խմբերը՝ ցեխերի միջով քայլելիս, չտեսնի տնային խայտաբղետ իրերով բարձած սայլակներն ու ձիերի անվերջ դիակները: Սրտածամլիկ պատկերներ էին դրանք:

Այդպես տեղահան եղան, ծեր ու երեխաներ գաղթի ճամփաներն ընկան՝ լացուկոծով ու հառաչանքով, վերջին անգամ նայելով թափուր մնացած տներին ու ամալացող գյուղերին:

Լավեց գումարտակի հրամանատարի որոտընդոտ կանչը՝ օդանավեր, օդանավեր... Հոգնաբեկ մարտիկները վայրկենապես ձուլվեցին գետնին: Զոհրապ Մեսրոպյանն առաջինը նկատեց դեղին, պտուտանման ծուխը և հողի վեր-վեր խոյացող սև շատրվանները: Հետո լավեցին երկրորդ, երրորդ, չորրորդ պայթյունները՝ մեկը մյուսից խոլական, մեկը մյուսից ահասարսուռ: Ու հանկարծ տիրեց մի անսովոր լուռթյուն...

Հրաման եղավ ոտքի ելնել: Մեսրոպյանն արագորեն վեր կացավ: Նույն րոպեին, իրար օգնելով, մեկ-մեկ ոտքի կանգնեցին և մյուսները: Մի գինվոր հետ դարձավ, նայեց Մեսրոպյանին, որն ավտոմատն ուսից կախած՝ վերցրել էր մի բուռ սևահող ու մոտեցրել խռովահույզ դեմքին: Թուխ հողը բուրում էր ծանոթ, քաղցր, երազային բուրմունքով, ձավարի պես հատիկ-հատիկ ու սրսուռ:

— Ինչո՞վ ես զբաղված, — հարցրեց ավտոմատավորներից մեկը:

Զոհրապը տիրահեծ հայացքով նայեց նրան, նայեց բուռն մեջ, հողին, ուղմբերից բացված ձագարին ու շշնջաց:

— Մեղք է հողը...

Ըստ Հրաչյա Քոչարի «Մեծ փան գալիակները» վեպի
(Adaptation from Hrachia Kochar, 1910-1965)

Կեսգիշեր էր: Խորունկ, քաղցր քնի մեջ Կամսարյանը չէր տեսել, թե ինչպես հորիզոնը ծածկող ամպերը, բարդ-բարդ կուտակվելով, լուսինը ծածկեցին, և ապա դանդաղորեն թանձր մառախուղը սքողեց սար ու ձոր: Հետո սկսեց բարակ անձրև մաղել, ապա քիչ-քիչ գնալով սաստկացավ ու հորդացավ: Քամին շառաչելով փոթորկում էր անձրևը և հոսանքն ուղղում դեպի սրահը, ուր փայտե թախտի վրա այդ վայրկյանին քաղցր քնի մեջ էր «առաքյալը»: Բայց հանկարծ պայթեց մի որոտ, հանդիպակաց բլուրները դողդողացին, և անձրևի շառաչյունը կարծես կրկնապատկեց:

Կամսարյանը վեր թռավ տեղից սարսափով և տեսավ ոչ միայն օդի մեջ մրրկող հեղեղը, այլև իր անկողնու երեսն ամբողջովին թրջված: Բացի դրանից, հողածածկ կտուրից տեղ-տեղ ծորում էր պղտոր անձրևաջուրը: Այդ անակնկալ պատահարից շփոթված՝ Կամսարյանը դողում էր: Նրան հարկավոր էր մի ծածկարան՝ անընդհատ հորդացող անձրևից պատսպարվելու համար, և նա, ահա, գտել էր այն: Բացեց ախոռին կից փոքրիկ սենյակի դուռը, հապշտապ փռեց անկողինն այնտեղ գտնվող ճոճուսան թախտի վրա ու պառկեց քնելու: Սակայն չանցավ քառորդ ժամ, և ախոռից փչող սրտխառնիչ հոտը սկսեց անհանգստացնել նրան: Հոգնած, նյարդայնացած բացեց սենյակի դուռը և նորից պառկեց, բայց մի կողմից՝ թախտի ճոճուսանը, մյուս կողմից՝ անհանգիստ խորհրդածուծությունները թույլ չէին տալիս նիրհել: Հազիվ աչքը փակել էր, երբ քաղցից արյան ծարավի լվերը վխտալով հարձակվեցին փափկակենցաղ հյուրի վրա և սկսեցին իրենց «սև» գործը: Պետրոսը սկսեց շուռուճուճու գալ, բայց իզուր, ոչինչ չէր օգնում: Արնաբաղձ լվերը վաղուց էին սպասում մի այդպիսի համեղ որսի, այն էլ ի՛նչ որսի... Նրանք, իհարկե, ամենևին էլ չգիտեին, որ Կամսարյանը համալսարանական է և իրավաբան, այդ պատճառով էլ ծծում էին նրա արյունն անգթորեն, առանց դատ ու դատաստանից վախենալու: Այսպես տևեց երկու-երեք ժամ, բայց տանջալից ու ջղազրգիռ պահերին հաջորդեցին հուսաբեր անուրջները... Անձրևն անցավ, քամին դադարեց, և աղոթարանն սկսեց բացվել:

Ըստ Մուրացանի «Առաքյալը» վիպակի
(Adaptation from Muratsan, 1886-1967)

Նույն նողկալի երազը՝ ահավոր ու սարսափազդու, վերջին շաբաթվա ընթացքում երրորդ անգամ այցի եկավ քեռի Թորոսին: Այնտեղ երկրում էր, իրենց հինավուրց ընկուզենու տակ: Մեհմեդ էֆենդին երկար, կմախքացած մատներով սեղմում էր իր կոկորդը: Ծանր, մղձավանջային երազից քեռի Թորոսը հազով արթնացավ: Նա աչք բացեց մուժ սենյակում և անմիջապես ձեռքը տարավ կոկորդը: Ինչ-որ բան դեմ էր առել կոկորդին, քոր էր տալիս, ճանկուում: Նա ուզում էր շփել սիրթնած դեմքը, կուրծքը, բայց հազը խեղդում էր:

Սենյակում գոնե մեկը լիներ: Կնոջ մահից հետո՝ հինգ-վեց տարի, մենակ էր քնում և առաջին անգամ մեկնումեկի կարիքն զգաց: Խոր գիշեր էր, և քստմունքի երազը, մթան հետ շողախված, չէր ուզում սենյակից դուրս գալ: Լույսը վառել էր պետք: Նրան թվում էր՝ եթե լույս լինի, և՛ կոկորդի ճանկուոցը կանցնի, և՛ հազը:

Քեռի Թորոսը մի կերպ պոկվեց անկողնուց, ավիփելով վառեց լույսը և տարօրինակ հայացքով նայեց շուրջը:

Վերջին շաբաթվա ընթացքում գամված էր անկողնուն: Արդեն չէր խոսում, ձայնը կտրվել էր: Չուսչը հեիհե էր, ուժահաստ, աչքերը փոս էին ընկել՝ ընդգծելով ակնակապիճների խորուժյունը, անընդհատ խեղդվում էր հազից:

Բայց աշնանամուտի այդ օրը՝ լուսադեմին, քեռի Թորոսը ծնկներում ուժ զգաց և ձեռնափայտին հենվելով՝ դողդոջուն քայլերով դուրս ելավ: Աստղերը չքացել էին, միայն լուսաստղն էր թրթռում հայոց լեռնապարին, բացկուրծք սարերին:

Քեռի Թորոսը շնչահեղձ էր լինում, նյարդերը քանդվում էին, բայց նա հեռվում մնացած իր երկրի հետ էր, որի կարոտից մղկտում էր սիրտը: Նա ձիգով բարձրացրեց գլուխը և արցունքակալած աչքերով նայեց երկնքին: Արշալույսը՝ գունեղ, խորհրդավոր, ավելի գեղեցիկ թվաց նրան:

Ըստ Մուշեղ Գալշոյանի «Զեռի Թորոսը» վիպակի
(Adaptation from Mushegh Galshoyan, 1933-1980)

Եկավ հրաժեշտի օրը:

Ես ջանքեր էի գործ դնում, որ անբասիր պահեմ ուսուցչի անունը, բայց կրծքիս տակ փթթող ամենահաղթ զգացմունքը՝ սերը, փափառքով անընդհատ կրկնում էր նրա անունը՝ Խոնարհ, և մրրկում հոգիս:

Օհան ապերը հետևում էր ինձ, խորհուրդներ տալիս. նանը ուղեկցիս՝ ձիապանին, պատվիրում էր ինձ լավ տանել և զգուշ մնալ, որ պայուսակը չընկնի, դյուրագգաց Աշոտը, մի անկյունում կծկված, չզիմանալով ներքին հուզմունքին, սրբում էր թարթիչներին կախված արտասուքի կաթիլները և կցկտուր հարցեր ուղղում ինձ:

Բայց իմ հոգին, ամբողջ էությունս որոնում էր նրան, տենչում միմիայն նրան:

Երբ անցնում էինք դպրոցի մոտով, աշակերտները իջան բլրակով՝ ինձ բարի ճանապարհ մաղթելու: Աղջիկներից ոմանք լաց եղան: Նրանք և՛ ժպտում էին, և՛ սրբում արցունքը, որ ծորում էր աղբյուրի պես: Լալիս էր և Խոնարհի քույրը: Մեկը թե՛ «Ուսուցիչ, մեզ չմոռանաս»: Ճուտիկն էր: Նա միշտ դպրոց էր գալիս հոր մեծ փափախը գլխին, երկար հնամաշ տրեխներով: Որք էր ճուտիկը՝ լուկ-մնջիկ մի երեխա, որին բոլորը սիրում էին: Նա փաթաթվեց ծնկներին, և մեծ փափախի տակից տեսա նրա խելոք աչքերը, լացակումած դեմքը: Կուսցա և ջերմորեն համբուրեցի ճակատը, ինչպես Օհան ապերը՝ իմ ճակատը:

Վերջապես անցնում ենք Խոնարհենց տան մոտով: Անհուն հուզմունքից խեղդվում եմ, նայում բակի կողմը. ոչ ոք չկար: Խոնարհին բակում չտեսա: Տխուր քայլում եմ ձիապանի հետևից: Դեմուղեմ հուռթի արտերն են՝ կանաչ գոտիով, բարձունքի վրա ծերուկ հովիվը, կռթնած իր անբաժան ձեռնափայտին, հետևում է ոչխարների հոտին: Մյուս կողմի կանաչ արտերում կանայք քաղհան էին անում: Նրանց մեջ հանկարծ տեսա... Խոնարհին... Մեր հայացքները իրար հանդիպեցին, և ես նրա աչքերում ժպիտ չտեսա: Արահետով բարձրանալիս միշտ հետ էի նայում: Կուսցած կանայք կանաչին ընկած թռչունների էին նման: Եվ այդ երամից մեկը՝ գորշ շորերով մի աղջիկ, ավելի հաճախ էր բարձրանում, ձեռքը դնում ճակատին, որ արևի շողերը չխանգարեն տեսնելու անտառի մեջ հավիող արահետը և միայնակ անցվորին...

Ըստ Ակսել Բակունցի «Խոնարհի աղջիկը» պատմվածքի
(Adaptation from Axel Bakunts, 1889-1937)

Կառքի փոխարեն բեռնատար ֆուրգոնը եռօրյա հոգնատանջ ճամփորդությունից հետո ապագա վիպասանին հասցրեց հեքիաթային գորչ քաղաքը՝ Բաքուն:

Բրդյա արխալուղը հագին, մորթե գդակով գավառացի միամիտ պատանու հայացքի առաջ սիռվում է հույսերի ու հույզերի քաղաք Բաքուն՝ ասֆալտապատ փողոցներով, գործարանների ու հանքերի թանձրահոս ծխով, նավթային բուրգերի սև անտառներով: Ինչպիսի՜ հակադրություն Շամախու կենսաթրթիռ ու գվարթ, բայց և անդորրավետ բնության ու այս մռայլ, անհրապույր, ժխորային նավթաշխարհի միջև: Դառնադաժան թախիժ է իջնում անհյուրընկալ քաղաքին անընտել պատանու հոգուն: «Թվաց ինձ, – գրում է մեծաշնորհ վիպասանը, – թե իջնում եմ մի տեսակ դժոխք, ուր պիտի հավիտենապես տանջվեմ՝ այդ հեղձուցիչ, թանձր ծխի ու մրի մեջ հարուցած խոչընդոտները հաղթահարելու համար»:

Բախտի քմահաճ մրրիկը մի քանի տարի առաջ Բաքու էր նետել նաև Աբելյանի ընտանիքը՝ հանապազօրյա հաց հայթայթելու: Կինը՝ Մարիամը, Շիրվանզաղեի մորաքույրն էր: Առաջին օրը մինչև կեսգիշեր նրանց կրտսեր ու ավագ որդիները անհուն փափագով հարցուփորձ էին անում Շամախու անցուղարձից, առօրյա կյանքից, իրենց բարբառով գվարձահարույց պատմություններ անում:

Բաքուն հյուրընկալ քաղաք չէր ընչացքը նոր սևացած պատանու համար. այնտեղ ի դերև ելան նրա հույսերը, հօրս ցնդեցին ցնորամիտ, մտացածին բոլոր առասպելները: Անօթևան գավառացի պատանու համար դյուրին չէր այդ քաղաքում ապաստան գտնելը:

Հարմար որևէ աշխատանք գտնելու համար գիշեր ու զօր որոնումներ էին պետք, նաև թախճալի ու կիսաքաղց օրեր էին լինում: Ուրբաթախոս, երկչոտ պատանին երկա՛ր, երկա՛ր դեգերում էր ծովափին, նայում հեռացող դանդաղընթաց շոգենավերին, նախանձում նավաբազրիքներին կռթնած անհոգ նավորդներին, որոնք բոլորն էլ ուրախ ու գվարթ էին, իսկ ինքը՝ նրանց հասակակից, բայց արդեն կյանքի հոգսերից կքած՝ միայն երազահույս, երազատենչ մի պատանի է:

Ըստ Հրանտ Թամրազյանի «Շիրվանզաղե» աշխատության
(Adaptation from Hrant Tamrazyan, 1926-2001)

Աչուն է: Ճամփեգրին երկինք էին խոյացել բարդիները՝ կանաչ, դեղին, դեղնակարմիր, նարնջագույն՝ ստեղծելով մի խճանկար: Ճեփ-ճերմակ և սևաթույր աղավինների մի երամ, աշնան արևից արբած, խենթ պտույտներ էր անում կարկաչուն առվակի վրա: Թիթեղածածկ տներից մեկի ընդարձակ բակում խառնվել են բաց կանաչը, մուգ կարմիրը, շագանակագույնը, վարդագույնը և երանգներ հազարաթույր, որոնց համար անուն պիտի փնտրես և կամ մտածես՝ դրանք տեսե՞լ ես երբևէ: Իսկ այգիները: Եթե մեկը երբևէ ուզում է երանությունից կարգին խենթանալ, ուրեմն աշնանը համարձակություն պիտի ունենա մտնել Արարատյան դաշտի որևէ այգի կամ թեկուզ անցնել նրա կողքով: Դեռ հեռու հեռվից քեզ պարուրում են հաճելի բույրերը:

Խաղողի ողկուղջները փայլվելուամ, աչքով են անում մերթ ընդ մերթ, ծառերի ճյուղերից ասես հիմա կկաթկլթեն մալաչա տանձերը, կես-կես լինելով արևի բերանը կընկնեն դեղձերը քաղցրահամ, և արևից շիկնած խնձորները կհեղեղեն ճամփադ:

Մայքլը, ձիգ բռնած աղջկա ձեռքը, սլացավ հարթ դաշտով մեկ: Հասմիկը, չկարողանալով հետևել երիտասարդի ընթացքին, պոկվեց նրա պիրկ ձեռքից և փոխելով ուղղությունը՝ առաջ նետվեց: Քամին գգուամ, խճճում էր նրա ոսկեդեղձան մագերը, թափում քրտնած դեմքին, բայց նա շարունակում էր ինքնամոռաց, խելակորույս վագքը: Մայքլ-Վանը անէացած՝ երանությամբ հետևում էր նրան: Հասամ, բռնեց: Ու նրանք թավալվեցին աշնան երփներանգ ներկերի մեջ:

Երևանյան հեքիաթային աշուն էր, միջնադրի նուրբ շողերը հեղեղում էին նրանց, ոսկեգոծված խոտերն ասես իրենք էին ասում՝ տրորեցե՛ք մեզ... Եվ Մայքլը, այո՛, պիտի երգվեր, որ այդպիսի երանություն երբևէ և ուրևէ չի տեսել: Սա ծուկնի իջավ Արա-րատի դեմոկրեմ, կուացավ, գլուխը խոնարհեց գետնին, ինչ-որ շնջաց, ինչ-որ երգվեց ու համբուրեց հողը: Հասմիկը տեսավ, որ նրա աչքերը փակ էին, համբուրեց նրան ու հենց այդ ժամանակ նկատեց նրա այտերին սառած արցունքի երկու կաթիլներն ու շուրթերի վրա մնացած սրբազան հողը: Վանը սրտի անկապտելի մղումով ամփոփեց աղջկան իր գրկի մեջ, ամուր սեղմեց կրծքին և դեռ չարթնացած աղոթքից՝ ասաց.

— Երանի նրան, ով ոտքի տակ և հոգու մեջ գգում է մայր հողի անդորրիչ բույրը:

Լստ Բոգդան Վերդյանի «Ծաղիկներս մնացին հեռվում» վեպի
(Adaptation from Bogdan Verdian, 1919-1992)

Երբ գեներալ Հովհաննես Բաղրամյանի՝ անցյալում համեստ անունը տարածվեց Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին, Սփյուռքի հայերից նամակների անընդմեջ հեղեղ հոսեց դեպի նա:

Մի լուսնկա երեկո, երբ պատշգամբում ավարտվել էր ընտանեկան աշխույժ գրույցը, գեներալը, կռթնած իր գրասեղանին, խորատուզվել էր ինչ-որ նամակի ընթերցանության մեջ:

Այսպես էր սկսվում նամակը.

«Ձեզ գրում է բնօրրանից արմատահան եղած տարաշխարհիկ մի հայ կին, որը զօր ու գիշեր երազել է գտնել իր եղբորը՝ թուրքական սրից փրկված միակ հարազատին աշխարհիս վրա: Երկար ժամանակ չէի կարող գրել: Վախենում էի՝ հօդս ցնդեին այն երազները, որոնցով լցվել էր հոգիս այնպես անսպասելիորեն:

Ծնվել եմ Վանա ծովի ափամերձ մի փոքրիկ գյուղում: Բոլորը, բոլորը հիշում եմ, ինչպես այսօրվա այգաբացը, և՛ մեր բարձր լեռները, և՛ խոր ձորերը, մեր բերրի պարտեզները, և՛ մեր մշտածուկի լիճը, և՛ Աղթամարա վանքը՝ կղզու վրա: Կա՞ արդյոք մի ուրիշ չքնաղ երկիր, ինչպիսին մերն էր, որից զրկեց մեզ ժանտ թշնամին: Հիշո՞ւմ եք Դուք այդ ամենը:

Թուրքական յաթաղանից ընկավ իմ հայրը՝ արնաշաղախ դեմքով, մայրս՝ անմեղ

հայացքը անարդար երկնքին ուղղած, եղբայրներս, քույրերս... Ազատվեցինք միմիայն ես ու եղբայրս: Ես՝ ութ տարեկան մի աղջիկ, եղբայրս՝ ինը տարով ինձնից մեծ մի պատանյակ, փախանք անտառ, հետո մյուս փախստականների հետ՝ Ալաշկերտ, Կարս: Այնտեղ ես եղբորս կորցրի: Նա, հրացան առած, գնաց թշնամուց վրեժ լուծելու, իսկ ես, մրկի բերանն ընկած տերևի նման, տարվեցի անդրօվկիանյան այս երկիրը՝ Ամերիկա: Հետո իմացա, որ եղբորս տեսել են Սարգարապատի կռիվներում և, վերջապես, հիմա՝ համաշխարհային այս ահեղ թոհուբոհում, գեներալ դարձած:

Սիրելի՛ Հովհաննես, հարազատս, մի՞թե Դուք իմ եղբայրը չեք ո՛չ, չի կարող պատահել, որ իմ քրոջական սիրտը ինձ խաբի:

Թույլ տվեք ստորագրել այսպես՝ Քո քույր Անահիտ»:

Գեներալը փոքր-ինչ խորհելուց հետո գրեց.

«Թանկագիր՛ն քույրս, նամակդ շատ հուզեց ինձ: Ես ծնվել եմ ոչ թե Թուրքահայաստանում, այլ Սյունյաց աշխարհում և մինչև այսօր Անահիտ անունով քույր չունեի, հիմա ունեմ: Մեզ մի մայր չի ծնել, բայց ծնել է մի՛ ժողովուրդ:

Քո եղբայր՝ Հովհաննես»:

Լստ Հրաչյա Քոչարի «Գեներալի քույրը» պատմվածքի
(Adaptation from Hrachia Kochar, 1910-1965)

Թելիկ-մելիկ, չարածճի մի աղջնակ էր Մարանը: Երբ պատահում էր, էքսկուրսիա էին գնում (ըստ ընկեր Սուքիասյանի՝ «բնագիտական արշավի») դեպի Օձուտի կամ Կարմիր սարի բարձունքները, ինչպես միշտ, նա շրջափյուռ խոտերի մեջ անպայման առաջին հերթին փնտրում էր ուրցի մանրատերև, նրբաբույր ծաղիկներ: Կարծես հեռվից զգում էր, թե որտե՛ղ են թաքնված դրանք, ո՛ր քարարանքներում են կծկված: Եվ երբ գտնում էր, գոհաժպիտ չոքում էր գետնին, հակվում ուրցի քնքուշ ծաղիկներին, զգուշորեն պոկում, ըմբռնում նրանց արբեցնող բույրը և ապա ամրացնում մազերին ու դեղձան շրջագրեստին: Այդ վայրկյաններին նրա աչքերը ցուցում էին, քամին մեղմորեն ծածանում էր թավշյա մազերը՝ ուրցի ծաղիկներով զարդարուն, փռփռացնում դարձածալքերով շորը՝ ընդգծելով վտիտ մարմինը: Երջանկացած՝ սլացիկ հասակով մեկ կանգնում էր, մի ակնթարթ անէացած նայում լուրթ երկնքին և, թև առած, եթերային մի սլացքով թռչում բլուրն ի վայր, ինչպես պինչը քամի մտած այժյամ: Զարմանալի չէր, որ նրանից միշտ ուրցի բույր էր գալիս, և հայտնի չէր, թե ո՛վ էր նրան մի անգամ ասել «Ուրցի Մարան», ու այդպես էլ անունը կպել-մնացել էր:

Օգոստոսյան լուսնիկ գիշեր էր: Աղբյուրի գողտրիկ հուշարձանի մոտ՝ ակացիաների կաթնամշուշ ստվերում, միայնակ կանգնած էր Մարանը: Շուրջըրըրը մի տրտամաշուք անդորրություն էր տիրում: Լուսաթաթախ սպասումի մեջ ինչ-որ մի խռովք էր համակել Մարանին: Ներամփոփ, հագիվ նկատելի նյարդային շարժումով նա անընդհատ քանդում-հյուսում էր ծամերը: Մերթ անթիթ զննում էր ուռնու տակ լուսաստվերից գոյացած ժանյակը, մերթ ունկնդրում ծղրիղների միալար օրհներգը, ակնավճիտ աղբյուրի խոխոջյունը և ինչ-որ անծանոթ ձայներ: Մեկընդմեջ

հայացքն ուղղում էր լուսնկայի արծաթ շողերի տակ գիշերային հորիզոնում գծագրված Մեծ ու Փոքր Մասիսների բիբլիական կատարներին: Տերևների աննշան շրջուկից անգամ Մարանի մարմնով սարսուռ էր անցնում: Ստեպ-ստեպ անընդդիմադրելի ցանկություն էր ունենում փախչելու դեպի տուն, դեպի մայրական տաքուկ գիրկը, բայց վայրկյան անց ինչ-որ անծանոթ ուժ, սրտաթրթիռ մի բան հետ էր պահում նրան, մի անըմբռնելի ու անաղարտ զգացմունք քնքշորեն թովում, կախարդում էր նրան, որից դեռափթիթ սիրտը թպրտում էր:

Դա նրա սիրո առաջին ժամադրությունն էր:

Ըստ Խաչիկ Հրաչյանի «Ուրցի մարանը» վեպի
(Adaptation from Khatchik Hrachian, 1912-1982)

Առավոտ էր:

Լուսնկա գիշերին հաջորդել էր Արարատյան դաշտի լուսապայծառ առավոտներից մեկը: Նորածագ արևի առաջին ճառագայթների ներքո Մասիսի երկնակարկառ գագաթը ոսկեորվել և փայլվում էր վարդագույն շողքերով, որոնք աչք էին ծակում: Արագածի երկնահուլալ գագաթը չէր երևում. նա դեռ պատած էր ձյունի պես ճերմակ մեգով, որպես մի խոնարհ ու ամոթխած հարսիկ, որ սքողում է յուր դեմքը անթափանց շղարշով: Կանաչածածկ, հուռթի մարգագետինները, ցողված վաղորդյան մարգարիտներով, փթթել էին հազարաբույր և հազարաթույր ծաղիկներով և վառվում էին ծխածանի երփներանգ գույներով: Փչում էր մեղմ սյուքը, ծաղիկները ժպտում էին, դալար խոտաբույսերը՝ ծփում ու ծածանվում, և դաշտի անդորր մակերևույթը օրորվում էր հիասքանչ այլեկոծությամբ:

Գեղեցիկ էր այդ առավոտը:

Թռչունների ճախրը և բարեհնչյուն ճուղղյունները թնդացնում էին օդը, բյուրավոր թիթեռները երփներանգ ծաղիկների նման ցանված էին օդի մեջ և շտապով ու անհագուրդ ծծում էին բազմաբույր ծաղիկների նեկտարը: Սպիտակ արագիլը, կարմիր ոտքերը հորիզոնական դիրքով ուղիղ մեկնած, լայն թևերը անընդհատ թափահարում էր՝ շտապելով դեպի Արաքսի մորուսները: Չեռնասուև եղջերուն, վայրի վիթն ու այծյամը դուրս էին եկել Խոսրովի անտառներից և ազատ, համարձակ վազվզում էին շրջակա մարգերի վրա:

Չէր երևում միմիայն մարդը:

Ամեն առավոտ թռչունը կարդում էր իր նախարչալուսյան օրհներգը, և նրա հետ լսելի էին ժրաջան մշակի երգի մեղմօրոր հնչյունները: Արևի տակ փայլվում էր մանգաղը, եռում էր գործը, և ոսկեղեն հունձքը յուր լիառատ բեղմնավորությամբ պարզեատրում էր վաստակաբեկ շինականի աշխատանքը: Իսկ այս առավոտ չկար հնձվորը, և հասունացած արտը, անքաղ ու անխնամ մնալով, չորացել, թարչամել էր, ու անմեկին, ընդհանուր մի սարսափ կարծես թևածում էր շրջակայքում:

Ամեն առավոտ սուրբ տաճարի կոչնակի առաջին հնչյունների հետ զարթնում էր հովիվը: Ոչխարների անուշ մայունը, արջառների ուրախ բառաչյունը կենդանաց-

նում էին կանաչավետ հովիտները խիստ ախորժալուր աղմուկով: Իսկ այս առավոտ
չէին երևում ո՛չ հովիվը և ո՛չ նրա հոտը: Յիրուցան դառնուկները թափառում էին
սար ու ձոր և, որպես հայրակորույս որբուկներ, որոնում հովիվին:

Ըստ Բաֆֆու «Սամվել» վեպի
(Adaptation from Raffi, 1835-1888)

Հետևյալ օրը՝ առավոտյան, երբ Պապը պատրաստվում էր մեկնել Տերենտի
դղյակը, եղանակը հանկարծ փոխվեց: պարզ երկինքը ծածկվեց մթին, սևաթույր ամպե-
րով, ու քամի բարձրացավ: Պապին հյուրընկալող Հավնունի իշխանը խորհուրդ տվեց
ճանապարհ չընկնել և ուղևորությունը հետաձգել վաղվան, բայց Պապը չհամաձայնվեց:
Իշխանն այլևս չընդդիմացավ, հյուրընկալության կարգը չխախտելու համար:

Երբ թագավորը հրաժեշտ տվեց իշխանին ու նրա գերդաստանին և նժույգը
քչեց առաջ, բոլորը միաբերան գոչեցին.

— Բարի ճանապարհ, արքա՛:

Թիկնապահ գունդը, նիզակներով ու աղեղներով զինված, հետևեց թագավորին:
Պապը ձին վարում էր Բաթի ու Երեմիայի մեջտեղը՝ աշխույժ գրուցելով նրանց
հետ: Երեմիայի մի կողքից կախված էր սուրը, մյուս կողքից՝ կաշվե պայուսակը, որի
մեջ պահում էր իր անավարտ մատյանը:

Երբ թագավորական շքախումբը դուրս եկավ անտառից, հեռվում՝ բարձունքի
վրա, երևաց Տերենտի դղյակը՝ շրջապատված կանաչագարդ ծառերով:

Հռոմեացի զորավարը մի քանի զորականներով ընդառաջ եկավ հայոց թագա-
վորին:

— Բարի գալու՛ստ, արքա՛, — ողջունեց Տերենտը՝ ձեռքը բարձրացնելով:

Մտնելով ծառերով շրջապատված բակը՝ Պապը և նրա ուղեկիցներն իջան ձիերից
և տանտիրոջ առաջնորդությամբ քարե սանդուղքներով բարձրացան դղյակը:

Տերենտը հյուրերին առաջնորդեց մի ընդարձակ սրահ, որ կահավորված էր բյու-
զանդական փափուկ բազմոցներով ու աթոռներով: Պատերին կախված էին գեներալ տար-
բեր տեսակներ՝ թրեր, դաշույններ, որսի կենդանիների եղջերուի, այծյամի գլուխներ՝
գեղեցիկ եղջյուրներով, իսկ այդ բոլորի կենտրոնում՝ վարագի մի գլուխ՝ երկար ժա-
նիքներով:

Հյուրերին առաջնորդեցին ճաշարահը, որի կենտրոնում դրված էր մի երկար
սեղան՝ լիքը ամեն տեսակ խորտիկներով ու ըմպելիքներով: Հազիվ էր թագավորը ներս
մտել, երբ հնչեց մեղմ նվազածություն, որ գալիս էր սրահի խորքից: Նվազածության
ձայների տակ Տերենտը մեծ հոգածությամբ նստեցրեց Պապին նրա համար պատրաստ-
ված հատուկ բազմոցի վրա, որ դրված էր սեղանի վերևում, ապա ինքը տեղ բռնեց
սեղանի աջ կողմում՝ արքային մոտիկ:

Ներդաշնակ երգ ու նվագի տակ ճաշկերույթն սկսվեց:

Ըստ Ստեփան Զորյանի «Պապ քաղաքի» վեպի
(Adaptation from Stepan Zoryan, 1889-1967)

– Իսկ անտառը չի՞ մեռնում:

– Ո՛չ, չի մեռնում անտառը: Այն ժողովրդի նման է. մահանում է մեկը, ծնվում է մյուսը, երրորդը, չորրորդը. ընկած դարավոր բնի մոտ նոր շիվ է աճում ու գոյատևում:

Վախը մեծ զգացում է. այն երբեմն անդամալուծ է անում մարդուն, բայց հաճախ մղում է հնարագիտության և խիզախության:

Այդպես պատահեց և անտառապատ բարձունքով փախչող մարդկանց հետ: Տեսնելով իրենց հետապնդող ձիավորներին՝ զինված թիկնապահներով, նրանք ընդարմացան վախից, սակայն զգալով իրենց կյանքին սպառնացող վտանգը՝ իսկույն ևեթ արագացրին քայլերը և գաղտնի կաժանով մտան անտառի խորքը:

Օրը մթնում էր, անտառը՝ մուսյլվում. բարձրացած քամին օրորում էր ծառերը, և նրանց ճյուղերը զարկվում էին իրար ու խշշում՝ մերթ մեղմ սարսուռով, մերթ բարձր, տագնապահար՝ անտառը լցնելով բազմաձայն ժխորով:

Մութը գնալով թանձրանում էր. նրա հետ իջնում էր և լուսթյունը, որ երբեմն-երբեմն խախտվում էր ինչ-որ տարօրինակ ձայներից: Փախստականների խումբը անխոս ու լուեկայն անընդհատ գնում էր առաջ: Եվ որքան առաջ էր շարժվում, անտառն ավելի էր խտանում, և քայլերը դառնում էր դժվարին: Շատերն արդեն հոգնել էին, քայլում էին՝ մեծ ճիգ գործադրելով: Երբ մեկը կամ մյուսը սայթաքում էր, ընկնում, իսկույն վեր էր կենում և երկյուղած շարունակում անհայտ, անորոշ ուղին: Նրանց թվում էր՝ իրենց դեռ հետապնդում են, ուստի անկարգ շարունակում էին առաջ գնալ միևնույն ուղղությամբ՝ իշխանների ձեռքը չընկնելու համար:

– Մարե՛, մինչև ո՞ւր պիտի քայլենք, – հոգնած ոտքերը հագիվ փոխելով՝ հարցրեց ինը տարեկան մի աղջիկ:

– Է՛հ, գնանք, աղջիկս, էլ հետ մի՛ նայիր, – սրդողած ասաց մայրը:

Այլևս անկարող էին առաջ շարժվել: Խումբը կանգ առավ մի բացատում: Տղամարդիկ տեղավորվեցին ուղղակի գետնի վրա, չնայած խոնավ էր ու թաց, կանայք՝ հագուստների կապոցներին, ոմանք էլ նստեցին տապալված ու փտած ծառաբների վրա:

Անտառի գիշերային ձայները երկյուղալի սարսուռով էին լցնում մարդկանց սրտերը: Ծառերի սաղարթների արանքից մեկ-մեկ երևում էին մանր ու մեծ աստղեր՝ հանդարտ թարթող աչքերի նման:

Երկնքի կապույտ ֆոնին գծագրվեց Հարդագողի ճանապարհը:

Ըստ Ստեփան Զորյանի «Հայոց բերդը» վեպի

(Adaptation from Stepan Zoryan, 1889-1967)

Տարագրության և ցեղասպանության արհավիրքներից հիշողությանս մեջ անջնջելի մնացած սարսուռեցուցիչ, ահազարհուր եղեռնապատկերներից մեկն է հայ դեռափթիթ ու սովալլուկ մանուկների վաճառքը Սեպիլի վրանների տակ:

Սեպիլը դժխեմ ու տանջալլուկ հայերին դեպի դժոխք տանող առաջին կայարանն էր: 1915 թվականի դեկտեմբերի վերջերին, մի լուսնկա գիշեր, հասա այնտեղ

և տեսա, որ դաշտը ծածկված էր բյուրավոր վրաններով, որոնք լեցուն էին խարբերդից, Մալաթիայից, Տիգրանակերտից, Պարտիզակից և այլ կողմերից գերեվարած թշվառ տարագիրներով, որոնք, իրենց ակուլթները լքած, դեգերում էին անհյուրընկալ եզերքում: Տիֆը, ժանտախտը, դողէրոցքը օրական 500-600 կյանք էին հնձում: Աղբահավաք սայլերը օրնիբուն վրանից վրան էին անցնում՝ դիակներ հավաքելու, և ամեն սայլի մեջ տասից տասներկու դիակներ դիգում:

Պատահում էր, որ հոգեվարքի մեջ գտնվողներին ևս մեռածների հետ սայլերի մեջ էին նետում:

Բայց ամենից սրտաճմլիկը մանուկների վաճառքն էր: Գոռոզամիտ ու ամբարտավան հարուստ կանայք շրջում էին վրանները՝ հարցնելով.

— Ծախու երեխա չկա՞...

Այն մայրերը, որոնք դեռևս կարող էին մի պատառ հաց հայթայթել, սոսկումով ու արհամարհանքով քշում էին գնորդներին, խակ նրանք, որոնք անել վիճակում էին, անոթի, լացուկոծով, անեծքով և ալեկոծ սրտով հարուստ կանանց էին հանձնում իրենց զավակներին՝ մի քանի արծաթ դրամի դիմաց: Գնորդներն իրենց հետ բերում էին ախորժաղբի ուրե՛ է բան. փոքրիկ աղջկա ձեռքը, օրինակ, մի նարինջ էին տալիս (այդ կանայք միշտ աղջիկներ էին գնում), ու խեղճ, անոթի փոքրիկը հարձակվում էր նարնջի վրա: Հետո ցույց էին տալիս եզիպտացորենն ու ասում.

— Այս էլ կառքի մեջ կուտես:

Ու սովահար փոքրիկը, ինչպես անմեղ գառը, որ մի բուռ խոտի հետևից է գնում, լալով հետևում էր կանանց, առավել՝ եզիպտացորենին, և երբեմն-երբեմն նայում հետ մայրիկին:

Քանի՛-քանի անգամ խելահեղ մայրերը պոռթկուն զղջումով վազել և կառքի միջից հետ են խլել իրենց զավակներին՝ դրամը ամբարիշտ գնորդների երեսին չպրտելով: Խեղճ մայրեր...

Ըստ Երվանդ Օտյանի «Սեպիլի վրաններու փակ» հուշագրության
(Adaptation from Yervand Otian, 1969-1926)

Սիրելի՛ Հռիփսիմե, իմ անգի՛ն քույրիկ. դու զարմանում ես, թե ինչպիսի եղանակով էի գրել նամակս:

Ես, ըստ երևույթին, տրտնջալու հիմք չպետք է ունենամ, այնպես չէ՞, սիրելի՛ քույրիկ: Բայց արի տես, որ այդպես չէ: Վերջին ժամանակներս ինձ թշվառ եմ զգում առանց որևէ ակնհայտ պատճառի:

Նամակ ես պահանջում, ի՞նչ գրեմ, ի՞նչ ունեմ գրելու, երբ շուրջս ու ներսս կատարյալ դատարկություն է տիրում: Ոչինչ չկա, ոչ մի հիմնավոր բան, որից կարողանայի ամուր կառչել չանհետանալու համար, որի վրա կարողանայի կենտրոնացնել թափառող մտքիս ընթացքը՝ չմոլորվելու համար: Երևակայիր՝ մի անհուն, խորխորատ տարածություն, որի մեջ ընկել է մարդ. նա տարածում է ձեռքերն այս ու այն կողմ, որպեսզի մի բան գտնի, որից կարողանա բռնել՝ ավելի խորը չընկնելու համար, բայց

միշտ հանդիպում է դատարկ տարածութեան՝ ոտքերի տակ հատակ չգտնելով: Ճշմարիտ է, կա իմ մեջ մի զգացմունք, որի համար պարտական եմ եղբորս, և թեպետ այդ զգացմունքը բարերար ազդեցութիւն է ունեցել ինձ վրա, բայց, անգի՛ն քույրիկ, հասկանո՞ւմ ես, թե որքան երիտասարդ եմ ես դեռ, և սիրտս ու հոգիս բնականաբար դեպի ինչը պիտի ձգտեն:

Անցյալ կիրակի մեր տուն եկավ Թոմաս Գասպարիչը՝ հորս վաղեմի բարեկամը (դու ճանաչում ես նրան): Նա նույնն է մնացել, հագուստն էլ նույնն է՝ նույն խոնացած գլխարկը՝ կարմիր երիզով, նույն զգեստը՝ հնութիւնից սևացած երկաթե կոճակներով, և նույն ձեռնափայտը, որից նստած ժամանակ անգամ չի բաժանվում: Ես նստած էի սենյակում՝ բաց լուսամուտի առջև, և Տուրգենև էի կարդում: Հայրս նստած էր լուսամուտից հեռու՝ մեջքը դեպի ինձ արած, և մտախոհ նայում էր քաղաքին: Նա այն աստիճան խորասուզված էր իր մտածմունքների մեջ, որ չնկատեց, թե ինչպէս Թոմաս Գասպարիչը մոտեցավ իրեն դանդաղ, երերուն քայլքով:

— Ծատ խորն ես մտածում, աղա՛ Գևորգ, — ասաց Թոմաս Գասպարիչը՝ հայացքը հառելով նրա վրա:

Հայրս հանկարծ սթափվեց և նայեց նրան.

— Ա՛, Թոմաս Գասպարիչ, այդ դո՞ւ ես, բարև (ու մեկնեց նրան իր ձեռքը): Ինչպե՞ս ես, քեֆդ լա՞վ է: Համեցի՛ր, նստի՛ր:

Ըստ Նար-Դոսի «Աննա Սարոյան» վիպակի
(Adaptation from Nar-Dos, 1867-1933)

Լենինականի հին թաղերից մեկում՝ Ձորի բողազում, որն ամենայն իրավամբ դեռ կարող էր կրել Գյումրի անունը, իր փոքրիկ տան մեջ մեռնում է աղբյուրների աշխարհահռչակ վարպետը՝ ուստա Մկրտիչը:

Երբ այցելութեան եկան սրտամոտ ընկերները՝ Օնեսը, Ավետիքը, Միսակը, Հաբեթը, ուստան, արհամարհելով մարմնում օրըստօրե աճող, դողէրոցքի սարսուռն ու մրմուռը հիշեցնող սրսիուքն ու տենդը, ճիգ ու ջանքով կռթնելով դողդոջուն ձեռքերին, մի կերպ ընկողմանեց տափակ բարձին և անդորր, մարող հայացքը ուղղեց նրանց կողմը:

— Մկրտի՞չ, ի՞նչ է եղել, ընչի՞՞ ես պառկել, — ուստային դիմեց Միսակը:

— Վերջին պառկելս է, ներո՞ղ եղեք, — ասաց ուստան: — Հա՛րս ջան, աթոռներ տուր:

Ընկերները, ինչպէս ընդունված է նման դեպքերում, սրտապնդեցին նրան, համոզվածութիւն հայտնեցին, որ ընդամենը յոթ-ութ օրից հետո նա ոտքի կկանգնի, և միային կզնան Վարդապետի բաղը, մի լավ քեֆ կանեն:

Ընկերների գնալուց հետո նա շարունակեց պառկած մնալ անզգա, անշարժ, ընդարմացած: Մարմնում զգում էր ընդհանուր թուլութիւն, ինչ-որ թմբիր, և թեև չէր կորցրել գիտակցութիւնը, անտարբեր էր դարձել դեպի աշխարհը: Ինքնըստինքյան պարզ է, որ այդ վիճակում նրան այլևս ոչ մի միտք չէր հուզում, ոչ մի փափագ չուներ. նրա ուղեղում ձևավորվում էին և անմիջապէս էլ հօդս էին ցնդում անհեթեթ,

հեղհեղուկ պատկերներ: Այժմ, գիշեր ու զօր, սրա ուղեղի ծակվող դարպասից ներս է սարդուժ յուրաքանչյուր մանրուք, ինչ որ գտնվում էր նրա տեսողութայն դաշտում, նրա աչքերի առջև: Իսկ այնտեղ գտնվողը միմիայն հանդիպակաց մայթի ականակիտ աղբյուրն էր՝ նրա ուղեղի և ձեռքերի առաջին գործը: Հինգ տարի անընդմեջ ուրիշ վարպետների մոտ աշակերտելուց հետո քսանվեց տարեկան Մկրտիչը ավարտեց այն, իբրև իր առաջին ինքնուրույն աշխատանքը: Գյուժուժ հուշակավոր վարպետները մանրագնին ստուգեցին աղբյուրը, ցնցեցին գլխաքարը՝ ամո՞ւր է արդյոք, խմեցին ջրից՝ սա՞ռն է արդյոք, ձեռքով փակեցին խողովակի բերանը՝ ջուրը հետ չի՞ խփի, չի՞ ընդհատվի արդյոք: Աղբյուրը դիմացավ ամենապահանջկոտ քննություն: Մկրտիչին ձեռնադրեցին ուստա:

Ըստ Մկրտիչ Արմենի «Հեղնար աղբյուր» վիպակի
(Adaptation from Mkrtich Armen, 1906-1972)

Բժիշկների կոնսիլիումից հետո Մարկոս Ալիմյանի դրուժյունը օրըստօրե վատթարացավ: Սակայն Սմբատի ժամանման լուրը նրան վայրկենապես հանեց լեթարգիական մղձավանջից, լուսավորվեց նրա դեմքը, մի անխաբ ուրախություն անմիջապես պարզեց ճակատը, որը նրա վաթսունամյա երկարաձիգ կյանքի ընթացքում երբևէ չէր արտահայտել գվարթություն: Միմիայն մի պահ հիվանդը խորագնին հայացքը ուղղեց որդու դեմքին, ապա արձակելով մի խուլ մրմնջյուն՝ դողդոջուն ձեռքերով գրկեց ամբաստանյալ որդու գանգրահեր գլուխը և սեղմեց այլևս կրճքին կարելվույն չափ պինդ:

Տիկին Ալիմյանն սկսեց հեկեկալ: Նրան հետևեց աղջիկը՝ Մարթան, հետո՝ որդիները: Այժմ ծերունին կարող էր իր հոգին ավանդել, օ՛, ոչ հանգիստ, ինչպես կփափագեր, այլ մի անհուն վիշտ բազմահեծ սրտի մեջ: Ութ տարի էր՝ նա չէր տեսել ավագ որդուն, որին անհագորեն սիրել էր անբասիր սիրով և որին պիտի հանձներ իր բոլոր գործերը: Եվ ոչ միայն չէր տեսել, այլև չէր ուզում տեսնել, լսել նրա անունը, քանի որ նա իր անողջախոհ վարքագծով վարկաբեկել էր Ալիմյանների տան բարի անունը: Ա՛հ, որքա՛ն հուսախաբ արեց իրեն այդ սիրված որդին, որպիսի՛ հոգեկան տվայտանք պատճառեց, որը թշնամիներից և նախանձամիտներից թաքցնելու համար հարկավոր էին սաստիկ ճիգեր, կամքի գերբնական զորություն:

Ապրելու անհագուրդ տենչը այլևս չէր հետաքրքրում մահամերձին, այլ ծանր ու անել վիճակը, որը նրան դրդում էր կյանքի գեթ վերջին վայրկյաններին անջատվել հոգին կրծող երկընտրանքից և որոշել իր դիրքը մեծ որդու նկատմամբ: Ի վերջո մի խոր, շատ խոր հայացք, որ գալիս էր գերեզմանի խորքից, ամեն ինչ պարզեց մեղսագործ որդու համար:

— Մենա՞կ ես եկել, — կարողացավ միայն բարբառել մեռնողը:

— Մենակ, — պատասխանեց որդին՝ կուհակելով հարցի էությունը:

Մուսյլ ժպիտը ակնթարթորեն տեղի տվեց հուսո շողին, հոգու անդորրին: Բայց ահա ծերունու պղտոր հայացքը ընկավ որդու ոսկե մատանու վրա, որը նրա ամուսնությունից նշանն էր:

– Անցածը վերադարձնել չի լինի, հայր, օրհնիր, – արտասանեց որդին խեղդված ձայնով, որի մեջ զգացվում էր դառը կսկիծ, բայց ոչ զղջում:

– Անիծվե՛ս, եթե վերջին կամքս չես կատարի... – այս սարսուեցուցիչ բառերը մրմնջաց հայրը սառչող շրթունքների միջից:

Ըստ Շիրվանզադեի «Զառու» վեպի
(Adaptation from Shirvanzade, 1858-1935)

Բանո՛ն...

Մի փոքր գյուղ է սա՛ թառած կանաչագարդ ու գեղատեսիլ բարձրավանդակի վրա:

Ոլորապտուկյա, նեղլիկ փողոցների աջ ու ձախ կողմերում կողք կողքի շարված են անձև ու խղճուկ խրճիթներ՝ մեջքամեջքի կպցրած, փոքրիկ բլրակների նմանվող ուռուցիկ կտուրներով, որոնց վերևում երդիկներն են:

Գյուղի արևմտյան կողմում Մարալի գեղազարդ սարերն են՝ կանաչապատ, ծաղկավետ փեշերով: Այդ սարերի ականակիտ աղբյուրներից է սկիզբ առնում Բանոնի լեռնային գետակը, որը, ճեղքելով բլրակների կուրծքը, սրընթաց իջնում է ցած և իր չլուող շառաչյունով խախտում շրջակայքի անդորրը: Նա գիշեր ու զօր ծեծում է իր ափերը, մերթ վճիտ, մերթ պղտոր ալիքներով փրփուրթքում նրանց երեսին: Լա՛ց է լինում գետը, թե՞ գանգատվում է, ոչ ոք չգիտե:

Գարնանը՝ հեղեղների ժամանակ, գետը վարարում է և իր ընթացքի մեջ առնելով մեծ ու փոքր քարեր՝ առաջ է մղում իր աղմկահույզ ալիքները, անզոր բարկությամբ զարկում ափամերձ ժայռերին:

Այս ջրածեծ, ուղղաձիգ քարաժայռերից մեկի կատարին՝ սեպածև բարձունքի վրա, գտնվում է մի հինավուրց մենաստան՝ բնական պարիսպներով շրջապատված:

Դա Բանոնի հայտնի սրբավայրն է՝ Աստվածածինը, որ կառուցել են քրիստոնեական առաջին դարերի հավատացյալները՝ երկնակարկառ այդ բարձունքից առ աստված ուղղելու իրենց սրտաբուխ աղոթքները:

Ոչ ոք չգիտե, թե ե՛րբ է կառուցվել այդ տաճարը, և ո՛ր անարգ ձեռքն է ավերակ դարձրել աստծո տունը. ո՛չ մի գիր, ո՛չ մի հիշատակություն չկա այդ մասին: Բայց Բանոնի բնակչին հարկավոր էլ չէ դա, նա համոզված է, որ այս ավերակ կամարների տակ, այս կիսակործան խորաններում ցանուցիր ընկած մամուլապատ քարերի մեջ էլ աստված կլսի իր թախծամրմունջ աղոթքները:

Լեռնային մի նեղ արահետ այսօր էլ ջերմեռանդ ուխտավորին առաջնորդում է դեպի ավերակ մենաստանը, որ հավատի մոմեր վառի անցյալ փառքի տխուր մնացորդների վրա, համբուրի սրբավայրի մրոտած ու դարերի շնչից մաշված քարերը:

Ըստ Ավետիս Ահարոնյանի «Բանոն» պատմվածքի
(Adaptation from Avetis Aharonian, 1866-1948)

Մեր գլուղը գտնվում է բարձրադիր լեռան հարավային լանջերին: Ներքևում մուգ կանաչ անտառներն են տարածվում, իսկ վերևում՝ ալպիական արոտները՝ կանաչ, ծաղկոտ, բուրավետ: Ո՞վ է փուել այս շքեղ, երփներանգ գորգերը՝ անձեռագործ, կախարդող գույներով...

Անտառագուրկ բարձունքները զարդարված են կանաչով ու դաշտային պես-պես ծաղիկներով, իսկ լեռան գագաթների միջև սարահարթեր են փռված, զմրուխտ մարգագետիններ, ուր ամռանը կանաչը ծփծփում է ծովի նման:

Աղստևի հովտում միալար վշշում է լեռնային առատաբուխ աղբյուրներից սկիզբ առնող գետը: Նրա ափամերձ մեծ-մեծ քարերի ձեղքերում ջրափոսեր կան, որոնց մեջ վխտում են կարմրախայտ ձկների վտառները: Հորդառատ անձրևներից հետո գետը պղտորվում է, գոռգոռում գազազած վիշապի նման, իսկ ամռանը բարակում, դառնում է հեզահամբույր մի գետակ:

Այդ գետի գողտրիկ ափերին է անցել իմ մանկուկությունը՝ նրա պես գիժ ու անսանձ, նրա պես հեզ ու քաղցրակարկաչ:

Ու հիմա, երբ կրկին այցի եմ եկել մանկուկության նվիրական վայրերին, աչքիս առաջ իմ մանկուկյան պատկերներն են գալիս՝ որպես վաղուց փշրված քաղցր երազի բեկորներ:

Գետն էլի իր հավերժական վշշոցով լցնում է ձորը, էլի կարմրախայտերը՝ նրբին խալերով ու փռված թևերով, թպրտում են ականակիտ ջրերում, թռչում ջրվեժն ի վեր: Ամեն ինչ նույնն է, միայն իմ մանկուկյան ընկերը՝ Բողարը, որի հաչոցը դեռ ականջումս է, չկա: Որսկան Քոչարն էլ որսի չի գնում ու քայլում է իր ութսունհինգ տարիների բեռան տակ:

Գետակի հոսանքն ի վեր գնալով՝ հասա լեռնահովիտը, որտեղով հոսում է գետը՝ միօրինակ ու թախծալի վշշոցով: Ու ինձ թվաց՝ իմ մանկուկյան ծանոթ ձայներով լցվեց հովիտը, կարծես մեր Բողարի հաչոցն էի լսում, հորթերի բառաչը, ընկերներիս կանչերը:

Հիմա ուրիշ երեխաներ են խաղում իմ մանկուկյան ընկեր գետակի ափին: Նրանց բերկրալի կանչերից, գոռում-գոչյուններից թնդում է ձորը: Ես հեռանում եմ հարագատ վայրերից՝ մի խորին ափսոսանք սրտիս մեջ:

Ըստ Վախթանգ Անանյանի «Գլուղի քահանան» պատմվածքի
(Adaptation from Vakhtang Ananyan, 1905-1980)

Վաղուց է արդեն՝ ինձ հանգիստ չի տալիս մի միտք՝ մի հին պարտամուրհակ՝ թղթին հանձնելու այն ամենը, ինչ գիտեմ, ինչ կա իմ մտապատկերում Պարույր Սևակի մասին, այն, ինչ մեկ ուրիշը կարող է և չիմանալ, քանի որ տարբեր են եղել Պարույրի հարաբերությունները տարբեր մարդկանց հետ, և նրանց առաջ նա բացվել է տարբեր չափով ու կերպով: Երբ խոսքը վերաբերում է Պարույրի պես վիճող, ասող-խոսող բուրն-կուն բնավորությունը, որ իր անհանգիստ միտքը սպառում էր ոչ միայն գրակա-

նության մեջ և առօրյա կյանքում, նրա ցրած մտքերը, նրա բանավոր ստեղծագործությունը այնպես էլ կմնան անհայտության մեջ, եթե ականջալուրերը գրիչ չառնեն: Մինչդեռ դրանք կարևոր, երբեմն չափազանց կարևոր են իր բնավորությունն ու ստեղծագործությունը հասկանալու համար: Առաջին անգամ այս ամենի մասին խոսք բացվեց անպատմելիորեն հուզախուով միջավայրում՝ 1972-ի հունվարի 24-ին, իր ծննդյան 48-րդ տարելիցին, երբ ինքը չկար այլևս, իր նոր բնակարանում, ուր այնպես էլ նրան չվիճակվեց ապրել այնտեղ: Եվ այդ օրը ծագեց գեթ հուշերով կորուստը մեղմելու միտքը: Դա է, որ ստիպում է գրիչ առնելու դողացող ձեռքով և գրելու, թե ինչպես եմ տեսել Պարույրին, ինչ եմ լսել նրանից, ինչպես եմ հասկացել ամեն ինչով, նաև հակասություններով հարուստ այդ բնավորությունը: Այն տարիները, իսկ դրանք քիչ չեն, որոնց ընթացքում ինձ բախտ է վիճակվել լինելու Պարույրի ընկերը, աշխատակիցը, գրուցակիցը, վերջապես իր նամակների հասցեատերը, ինձ երևի իրավունք են տալիս գրելու նրա մասին, գրելու առանց ոչինչ ավելացնելու և ոչինչ պակասեցնելու, ինչպես պատվիրել է շեքսպիրյան ողբերգության հերոսը: Գրել մի անհատի մասին, որ եկավ ու փայլատակեց հայ հոգևոր կյանքի երկնակամարում՝ ասես իբրև վկայություն, որ մեծ անհատները միայն հնում չեն եղել, որ նրանք կարող են ծնունդ առնել ու ահագնանալ նաև մեր օրերում և անցնել անժամանակ մեր ապշահար հայացքի առաջ: Միայն իր ապրումը չէ, որ արտահայտել է Վահրամ Մավյանը, երբ գրել է. «Նման անժամանակ մեծ կորուստների դիմաց կարծես հանցավոր ես զգում քեզ դեռ ողջ եղած լինելուդ համար, բայց ինչպես ասում են, այսպես կամեցավ ճակատագիրը»:

Լատ Լևոն Հախվերդյանի «Պարույր» հուշագրության
(Adaptation from Levon Hakhverdian, 1924-2003)

ԱՐԵՎԸ

Լսո՞ւմ եք ..., սպասեցե՛ք մի փոքր, ես ձեզ կպատմեմ բոլորն սկզբից...

Գնո՞ւմ եք ..., լս'վ, ես կպատմեմ ծաղիկներին ու խոտերին...

– Միրո՞ւն կակաչներ, լս'վ լսեցեք արևի պատմությունը...

Աղջիկս հիվանդ էր:

Գիտե՞ք, նա էլ ձեզ նման մի ծաղիկ էր՝ նախշունիկ դեմքով, ոսկեգանգուր մազերով: Աղջիկս հիվանդ էր...

Բժիշկը եկավ, իջավ մեր բնակարանը. նա տխուր էր. ինչո՞ւ...

Հա՛, հիշում եմ, նա չէր սիրում ներքևի հարկերը...

Նա իջավ ներքև, նայեց իմ աղջկան, նայեց սենյակի պատերին:

– Խոնավ է, – ասաց, – պիտի փոխեք բնակարանը, պիտի արևկող սենյակ ձարեք...

– Քանի՞ երեխա ունեք, – հարցրեց:

– Երեքն էին, երկուսը մեռան, մնաց այս մեկը... ազատեցե՛ք իմ աղջկան. նա մեր տան հոգին է...

Նա ինչ-որ դեղ գրեց ու տխուր դեմքով դուրս գնաց:

– Հայրի՛կ, ի՞նչ գրեց բժիշկը, – հարցրեց աղջիկս:

– Արև գրեց, սիրելի՛ս, արև գրեց, որ փայլի քեզ վրա ու ազատի ցավից...

Ու այն օրը գնացի արև փնտրելու: Գնացի շատ հեռու, քաղաքի ծայրը ու գտա արևկող մի բնակարան:

Սիրու՛ն կակաչներ, արևի՛ գավակներ, ավելի լավ չէ՞ր ձեզ մոտ բերել իմ ոսկեծամիկ աղջկան:

Դուք նրան կգուգեի՞ք կարմիր ու կանաչ...

Բայց, հա՛, գիտեմ, դուք նրան հաց չէի՞ք տա... դուք սնվում եք վաղորդյան ցողով...

Լսեցե՛ք, ես դեռ չեմ վերջացրել...

... Մյուս առավոտ պիտի տանելի աղջկանս արևի տուն, բայց երբ լուսացավ, նա ինձ կանչեց, ձեռքս բռնեց ու փակեց աչքերը...

Հետո եկան մարդիկ ու տարան նրան...

Ու երբ ոսկեծամիկ աղջիկս հեռացավ մեզնից, մենք բոլորս այրվեցինք լալուց, իսկ ես դարձա արևի հիվանդ:

Ես գնում էի, նստում փոքրիկ գերեզմանի մոտ և սպասում արևածագին:

Ու միշտ տեսնում էի աղջկանս՝ արևը գրկած և իր մազերը նրա վրա փռած...

Բայց երբ պատմում էի արևի մասին, կինս ու մայրս չէին հավատում. նրանք կարծում էին, թե ես խելագար եմ, և ողբում էին այրված, ցամաքած աչքերով:

Ու մի օր էլ դիմեցի արևին.

– Հզո՛ր արև, – ասացի, – մի մեծ գանգատ ունեմ քեզանից... ինչո՞ւ դու մի շողք խնայեցիր իմ աղջկան, ինչո՞ւ սպանեցիր ու տարար նրան...

Նա տխրեց ու մի՞նեց:

– Գնա՛, – ասաց – հայտնի՛ր աշխարհին, ասա՛, որ վերևի հարկը արևի շողքերը խլեց, ստվեր ձգեց ներքևի հարկին ու սպանեց այն ոսկեհեր աղջկան:

Ըստ Մովսես Արագու «Արևը» պատմվածքի
(Adaptation from Movses Arazi, 1878–1964)

Սեպտեմբերի 13, չորեքշաբթի, 1922 – Կեսօրից հետո՝ ժամը երկուսին, հայոց թաղի ուղղությամբ նշամարվում է լայնածավալ ծուխ: Տան վերնահարկից դիտում ենք այդ ծուխը: Ուրիշ տների տանիքներից էլ շատերը դիտում են այն ու ասում, թե հայոց թաղը կրակի է տրված. ոմանք էլ ասում են, թե կրակը Հայնոցից չէ, այլ նրա մոտակա թաղերից: Իրողությունը անձամբ ստուգելու նպատակով ճամփա եմ ընկնում: Հունական հիվանդանոցի մոտ տեսնում եմ կանանց, որ իրենց մա- նուկներին գրկած, անչափահաս երեխաների ձեռքից բռնած ու կապոցներ առած՝

լեղապատառ փախչում են: Ձանազան գուլքեր շալակած տղամարդիկ հետևում են իրենց կանանց: Առաջանում եմ մինչև Կաթըրը Օղլու փողոցը, որտեղից երևում է Ս. Ստեփանոսի՝ դեռևս կանգուն մնացած եռակերտ գմբեթը: Հրդեհը երկու ուղղությամբ է տարածվում. մեկը՝ եկեղեցուց վեր գտնվող Հայնոցի, մյուսը՝ Առաջնորդարանի և նորակառույց խանութների դիմաց գտնվող շենքերի ուղղությամբ: Այս երկու թևերը միմյանցից անջատ են, և ակնհայտ է, որ հրդեհը միտումնավոր է, քանի որ կրակն սկսվել է միաժամանակ մեկից ավելի տեղերում: Հայնոցի հրդեհը ավելի ընդարձակ է, ավելի ծավալուն: Քայլերս ուղղում եմ դեպի Չալգըրը Բաշը, բայց Կաթըրը Օղլուից Չալգըրը Բաշը տանող անցման վրա հանդիպում եմ մի թուրքի, որ մոտենում է ինձ ու ասում. «Մենք պետք եղածն արեցինք, դուք ե՛տ դարձեք»: Թուրքը, որ, անշուշտ, հրդեհի հարցում գործուն մասնակցություն ուներ, ինձ ևս իր ցեղակիցը և գործակիցներից մեկը կարծելով՝ թելադրում է, որ այլևս չառաջանամ, այլ ետ դառնամ: Իրողությունը հասկացողի նման պատասխանում եմ՝ «չա՛տ լավ» և կանգ առնում մի պահ, որպեսզի թուրքը փոքր-ինչ հեռանա և հետո խոսակցության չբռնվի: Երբ 20-30 քայլ հեռանում է, ետ եմ դառնում և քայլ առ քայլ հետևում նրան՝ երկուսիս միջև պահպանելով միևնույն հեռավորությունը: Մինչև հունական հիվանդանոց այս կերպ ենք քայլում: Թուրքը ուղղվում է դեպի Փրանկների թաղը, իսկ ես մտնում եմ հիվանդանոցների փողոցը ու մի երկար շունչ քաշում:

Սարսափով դիտում եմ փախստականների անհամար բազմությանը: Հունական և իտալական հիվանդանոցների պատուհանները լեցուն են փախստականներով, որոնց մեջ կան ծանոթ դեմքեր, իսկ հուլանդական հիվանդանոցի դռները ամուր փակված են: Շտապ անցնում եմ այդ փողոցով և հասնում նավահանգստի տունը: Պատմում եմ տխուր կացության մասին. տնեցիները բոլորը վերնահարկ են բարձրացել: Ծուխը լայնածավալ ամպի պես տարածվում է Հայոց թաղից մինչև Փունթա, և մոխիրները թափվում են մեր գլուխների վրա: Քամին, որ հայոց թաղի կողմից դեպի Փունթա է փչում, հետզհետե սաստկանում է կրակի իսկ արծարծումից: Մայրամուտից հրդեհը արդեն անցել է հունաց թաղերը, որտեղից խոշոր խմբերով դեպի Քարափ են խուժում ահազին բազմություններ: Կեսգիշերին կրակը տարածվում է տարբեր ուղղություններով ու աներևակայելի արագությամբ հասնում մինչև նավահանգիստ: Հրդեհի ծավալմանը զուգընթաց նավահանգստում բազմապատկվում է ահուդողի մատնված մարդկային էակների ալիքը, որը տարածվում է մինչև Փունթա:

Ըստ Կարապետ Խաչերյանի «Զմյուռնիական արկածներս 1922-ին» օրագրի
(Adaptation from Karapet Hatcherian's Diary, 1876-1952)

Պապիկիս օրագրի ընթերցումը արդեն հասունացած տարիքում ո՛չ միայն հաստատեց նրա մասին իմ ունեցած կարծիքը, այլ նաև ինձ օգնեց լրացնելու 12-ամյա երեխայի հիշողության մեջ ուրվագծված նրա պատկերը: Նրա գսպվածությունը՝ օրագրության համար բառերն ընտրելիս, պատկառանք է ներշնչում: Այսպես՝ 1915-ի ցեղասպանությունն ակնարկելիս բժիշկ Նաչերյանը զգուշաբար գործածում է «ընդհանուր տեղահանում», «անցյալի սխալներ» կամ «աքսոր» արտահայտությունները: Տպավորիչ է նաև նրա արտակարգ մարդասիրությունը: Օրագրի մեջ նա տարբեր առիթներով արտահայտում է մարդկանց բարօրություն, արժանապատվության և ազատության հարցերի հետ կապված իր մտահոգությունները: Նա հանդես է գալիս նաև որպես անուղղելիորեն լավատես մարդ, որը, քաջածանոթ լինելով հակառակորդի՝ անցյալում գործած ոսնձգություններին ու վայրագություններին, շարունակում է հավատալ մարդու բնածին առաքինություններին: Միայն այդպես կարելի է հասկանալ բժիշկ Նաչերյանի տատանումները, երբ նա կանգնած էր «անդոհական» քաղաքից, 1922 թվականի Ձմյուռնիայից, հեռանալու որոշման առաջ: Երկար ժամանակ նա համոզված էր, որ թուրքերը չեն կրկնելու անցյալի «սխալները և աշխարհին ցույց են տալու, որ իրենք քաղաքակիրթ ազգ են»: Իր այս լավատեսությունից մեջ նա տատանվում է միայն այն ժամանակ, երբ իր աչքով է տեսնում հայերի թաղը՝ Հայնոցը կործանված և մանավանդ, երբ ձերբակալվում է:

Հարց է ծագում, թե արդյոք բժիշկ Նաչերյանը սխալակա՞ն էր: Շատ դյուրին է հետին հայացքով մեղադրել նրան՝ ժամանակին վճռական քայլերի չգիմելու և իր անմիջական ընտանիքը ավելի շուտ Ձմյուռնիայից չհանելու, մանավանդ իր և իր կնոջ՝ Ակ-Հիսարում մնացած հարազատներին թուրքերի յաթաղանից չփրկելու համար: Վստահ եմ, որ դրա համար նա իր ամբողջ կյանքի ընթացքում իրեն մեղավոր է զգացել՝ թողնելով իր զավակներին բազմաթիվ հարցադրումներով, որոնցից գլխավորն այն էր, թե ինչպես կարող էր իրենց այդքան իմաստուն հայրը այդպիսի «անիմաստ» որոշումներ կայացնել և մյուս հայ բժիշկների հետ ժամանակին չհեռանալ այդ դժոխային քաղաքից: Նմանօրինակ քննադատություններ լսել եմ հանգուցյալ մորիցս՝ նրա հետ այդ նյութի շուրջ խոսելիս: Եթե մայրս իր հոր օրագիրը կարդացած լիներ, վստահ եմ, որ նա իր հոր որոշումները այդ ճգնաժամային օրերին ավելի ճիշտ պիտի ըմբռներ: Չէ՞ որ բժիշկ Նաչերյանը իրեն համարում էր թուրքիայի օրինավոր քաղաքացի, ըստ որում՝ իր քաղաքացիական պարտականությունները այդ երկրի հանդեպ լիուլի կատարած քաղաքացի: Որպես արդարադատ մարդ՝ նա իր նման հազարավոր քրիստոնյաների պես պարզապես ի վիճակի չէր կանխատեսելու մոտեցող աղետը ...

Երախտապարտ եմ պապիկիս՝ պատմությունը նման կարևոր փաստաթուղթ թողած լինելու համար, ակնաստեսի մի վկայություն, որը հաստատում է, որ հայ ժողովրդի Եղեռնը 1915 թվականի ողբերգությունը իր վերջը չի գտել, և որ ինչպես հզոր երկրաչարժից հետո տեղի են ունենում լրացուցիչ ցնցումներ, 20-րդ դարի առաջին ցեղասպանությունը հաջորդել են ուրիշ՝ ծավալով ավելի փոքր, բայց ոչ նվազ կործանարար աղետներ, որոնցից մեկը 1922-ի Ձմյուռնիայի աղետն էր:

Հատված Դորա Սաքայանի՝ Կարապետ Նաչերյանի «Ձմյուռնիական արկածներս 1922-ին» օրագիրը ներկայացնող աշխատությունից: (Dora Sakayan, 1931-)

ARMENIAN POEMS
IN TRANSLATION

ՀԱՄՈ ՍԱՀՅԱՆ
(1914-1993)

ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ

Մեր լեզուն՝ մեր խիղճն է դա,
Սուրբ հացը մեր սեղանի,
Մեր հոգու կանչն է արդար
Ու համը մեր բերանի:

Մեր լեզուն ծուխն է մեր տան,
Մեր կշիռն աշխարհի մեջ,
Նա աղն է մեր ինքնության,
Էության խորհուրդը մեծ:

Մեր լեզուն արյունն է մեր,
Արյունից ավելի քանկ.
Մեր բուրմունքն ու գույնն է մեր,
Մեր լեզուն մենք ենք որ կանք:

Նա պիտի մեր առաջին
Ու վերջին սերը լինի,
Ի՞նչ ունենք էլ աշխարհում,
Որ այսքան մերը լինի:

HAMO SAHIAN
Translated by Dora Sakayan

OUR LANGUAGE

Our language is our inner voice,
The sacred bread on our board,
The just plea of our soul,
And the taste in our mouth.

It is the smoke of our hearth,
Our weight in this world,
The salt of our selfhood,
The great sense of our breath.

Our language is our blood,
Even dearer than blood.
Our scent and our color,
It is us, the way we are.

Our language is our love,
Both the first one and the last,
What else is there in this world
That belongs to us that much?

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿՅԱՆ
(1919-2006)

SYLVA KAPUTIKIAN
Translated by Dora Sakayan

ԽՈՍՔ ԻՄ ՈՐԴՈՒՆ

WORDS TO MY SON

Այս գարնան հետ, այս ծաղկունքի,
Այս թռչնակի, այս առվակի,
Հետն այս երգի ու զարթոնքի
Բացվեց լեզու՛ն իմ մանկիկի.
Ու թոթովեց բառ մի անզին
Հայկյան լեզվից մեր սրբազան,
Ասես մասունք հաղորդության
Գիպավ մանկանս շրթունքին...

With the blossoms of this spring,
When brooks bubble and birds sing,
With Mother Nature at her peak,
My infant son began to speak;
And he uttered a priceless word
In Armenian, oh what splendor!
As though a piece of Holy Bread
Touched my infant's lips so tender.

– Լսի՛ր, որդի՛ս, պատգամ որպես
Սիրող քո մոր խո՛սքը սրտանց,
Այսօրվանից հանձնում եմ քեզ
Հայոց լեզու՛ն հազարազանձ:
Կտրել է նա, հանց աստղալույս,
Երկինքները ժամանակի,
Շառաչել է խռովահույզ
Սլացքի հետ հայկյան նետի:
Եվ Մեսրոպի սուրբ հանճարով
Գարձել է գիր ու մագաղաթ,
Գարձել է հո՛ւյս, դարձել դրո՛շ,
Պահել է՛րթը մեր՝ անաղարտ...
Նրանով է մրմնջացել
Հայ պանդուխտը վերքն իր սրտի,
Նրանո՛վ է որոտացել
Կռվի երգն իմ ժողովրդի.
Նրանով է մայրս ջահել
Ինձ օրորոց դրել մի օր,

Listen, my son, to this command,
Listen to your mother's words with care:
As of today, I hand you down
The Armenian tongue, precious and rare.
It traveled like a stellar light
Through the firmament of ages,
It clamored with the rapid flight
Of our arrows most courageous.
Thanks to the genius of Mesrop,
It became letters, parchment, art,
Hence our banner and our hope,
Helped us advance, set us apart.
With it, the Armenian migrant muttered
The pain of his aching wounds,
With it, my people thundered
Their war songs in martial tunes.
With it on her lips, my mother then young,
Laid me in the cradle one day.

Հիմա եկել, քե՛զ է հասել
 Նրա կարկաչը դարավոր...
 Բա՛ց շուրթերդ, խոսի՛ր, անգի՛ն,
 Ժիր դայլայլի՛ր, ի՛մ սիրասուն,
 Թող մանկանա՛ քո շուրթերին
 Մեր ալեհե՛ր հայոց լեզուն:
 Պահի՛ր նրան բարձր ու վճիտ,
 Արարատի սուրբ ձյունի պես,
 Պահի՛ր նրան սրտիդ մոտիկ,
 Քո պապերի աճյունի պես:
 Ու ոտխի զարկիցը սև
 Դու պաշտպանի՛ր կրծքով նրան,
 Ինչպես մո՛րդ կպաշտպանես,
 Թե սո՛ր քաշեն մորդ վրա:
 Ու տե՛ս, որդի՛ս, ու՛ր էլ լինես,
 Այս լուսնի տակ ու՛ր էլ գնաս,
 Թե մո՛րդ անգամ մտքից հանես,
 Քո մա՛յր լեզուն չմոռանա՛ս...

The sweet sounds of our tongue
 Ring out anew, coming your way.
 Part your lips, speak up, my joy,
 Chirp cheerfully, hum a song,
 May on your lips, my lovely boy,
 Our ancient tongue turn young.
 Keep it up-high, and keep it bright,
 Like the snow on Ararat's peak,
 Keep it next to your beating heart,
 Like an ancestral relic.
 Defend your tongue against the foe,
 Stand up for it in deed and word,
 As if your mother you would defend
 If she were threatened with a sword.
 And look, my son, wherever you are,
 Under this moon, however far you get,
 Even your mother you may ignore,
 Your mother tongue, do not forget!

ԵՂԻՇԵ ՉԱՐԵՆՑ
 (1877-1937)

YEGHISHE CHARENTS
 Translated by Dora Sakayan

ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ

OUR LANGUAGE

Մեր լեզուն ճկուն է ու բարբարոս,
 Առնական է, կոպիտ, բայց միևնույն
 պահին
 Պայծառ է նա, որպես մշտաբորբոք
 փարոս,
 Վառված հրով անշեղ դարերում հին:

Our language is pliant yet barbaric,
 It is manly, rough, yet sends out rays
 Like an ever-glowing beacon,
 Whose flame was kindled in ancient
 days.

ԱՐԱՐԱՏ

Աչք ենք բացել, ու դու մեր դեմ եղել ես, կա՛ս, Արարատ,
Բայց ամեն օր մեզնից հեռու ու մեզ անհաս, Արարատ:

Ասես մի օր կերտել ենք քեզ, որ մարմարե քո տեսքով
Անհաս տենչի, անհազ սիրո արձան դառնաս, Արարատ:

Աշխարհի մեջ ամեն հայի ամեն ծայրից երևում,
Բայց մնում ես հեռո՛ւ, հեռո՛ւ, մնում երա՛գ, Արարատ:

Աշխարհների անապատում ժողովուրդա՛ մի բեղվին,
Իմ թափառիկ եղբայրների կապույտ միրա՛ժ, Արարատ:

Ախ, մեր կարոտն էլե՛լ, դիզվե՛լ, դե՛մ է առել փեշերիդ
Ու խռոված՝ դարձել է գետ, դարձել Արա՛գ, Արարատ:

Աչք ենք բացել քեզնից հեռու, քո կարոտով ծերացել,
Մի՞թե պիտի մեռնենք մի օր քեզնից անմա՛ս, Արարատ...

ARARAT

Since we opened our eyes, you have been towering before us, Ararat,
Yet day-by-day you're far away from us, out of reach, Ararat.

As though they carved you one day to be the marble-shaped statue
of an unreachable goal, of an insatiable love, Ararat.

Although seen from all over the earth by all Armenians,
You remain distant, you remain a dream, Ararat.

In the wilderness of worlds my people are now Bedouins;
To my straying brothers you're a blue mirage, Ararat.

Oh, our nostalgia has piled up around your feet, Ararat,
Anguish made it a flood, made it the river Arax, Ararat.

We opened our eyes away from you, we grew old longing for you.
How can we die one day, apart from you, Ararat?

ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ
(1875-1957)

AVETIK ISAHAKIAN
Translation by Alice Stone Blackwell

ԷՅ, ՉԱՆ-ՀԱՅՐԵՆԻՔ

HÉ, MY FATHERLAND

Է՛յ, ջան-հայրենիք, ինչքա՛ն սիրուն
ես,
Սարերդ կորած երկնի մովի մեջ.
Ջրերդ անո՛ւշ, հովերդ անո՛ւշ,
Մենակ բալերդ արուն-ծովի մեջ:

HÉ, my fatherland, how lovely thou art;
Thy mountain peaks are lost in the mists
of heaven.
Thy waters are sweet, thy breezes are sweet;
Only thy children are in seas of blood.

Քու հողին մեռնեմ, անգի՛ն
հայրենիք,
Ա՛խ, քիչ է, թե որ մի կյանքով մեռնեմ,
Երնեկ ունենամ հազար ու մի կյանք,
Հազարն էլ սրտանց քեզ մատաղ
անեմ:

May I die for thy soil, thou priceless
fatherland!
Oh, it is little if I die with one life!
Would that I had a thousand and one lives,
To offer thee, all from my heart.

Ու հազար կյանքով քու դարդին
մեռնեմ, lives!
Բալերիդ մատա՛ղ, մատա՛ղ քու
սիրուն. love of thee!
Մենակ մի կյանքը թո՛ղ ինձի
պահեմ, –
Է՛ն էլ քու փառքի գովքը երգելուն, –

To die for thy sorrow with a thousand
lives!
Let me offer myself for thy children, for
love of thee!
Let me keep for myself only one life,
That I may sing the praise of thy glory,

Որ արտուտի պես վե՛ր ու վե՛ր
ճախրեմ
Նոր օրվա ծեգիդ, ազի՛զ հայրենիք,
Ու անո՛ւշ երգեմ, բա՛րձր ու զիլ
գովեմ
Կանաչ արևդ, ազա՛տ հայրենիք...

That I may soar high like the skylark
On the rising of thy new day, noble
fatherland,
And sing sweetly, praise loudly
Thy bright sun, thou free fatherland!

ԱՎԵՏԻԲ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ
(1875-1957)

AVETIK ISAHAKIAN
Translated by Ara Baliozian

ՄՈՐ ՍԻՐՏԸ

A MOTHER'S HEART

Կա հինավուրց մի զրույց,
Թե մի տղա,
Միամորիկ,
Միրում է մի աղջկա:

There is an old tale
About a boy,
An only son
Who fell in love with a lass.

Աղջիկն ասավ. – Ինձ բնավ
Դու չես սիրում,
Թե չէ գնա՛,
Գնա՛ մորդ սի՛րտը բեր:

‘You don’t love me,
You never did,’ said she to him.
‘But if you do, go then
And fetch me your mother’s heart.’

Տղան մոլոր, գլխիկոր
Քայլ առավ,
Լացեց, լացեց,
Աղջկա մոտ ետ ետ դառավ:

Downcast and distraught
The boy walked off
And after shedding copious tears
Came back to his love.

Երբ նա տեսավ, զայրացավ.
– Է՛լ չերևա
Շենքիս, ասավ,
Մինչև սիրտը չբերես:

The girl was angry
When she saw him thus
And said, ‘Don’t you dare come back again
Without your mother’s heart.’

Տղան գնաց և որսաց
Սարի այծյամ,
Միրտը հանեց,
բերեց տվեց աղջկան:

The boy went and killed
A mountain roe deer,
And offered its heart
To the one he adored.

Երբ նա տեսավ, զայրացավ.
– Կորի՛ր աչքես,
Թե հարազատ
Մորդ սիրտը չբերես:

But again she was angry
And said, ‘Get out of my sight.
I told you what I want
Is your mother’s heart.’

Տղան գնաց՝ մորն սպանեց,
Երբ վազ կտար
Միրտը ձեռքին,
Ոտքը սահեց. ընկավ վար:

The boy went and killed
His mother, and as he ran
With her heart in his hand
He slipped and fell.

Եվ սիրտը մոր ասավ տխուր,
Լացակմաց, –
«Վա՛յ, խեղճ տղաս,
Ոչ մի տեղդ չցավա՞ց...»

‘My dear child,
My poor child,’
Cried the mother’s heart,
Did you hurt yourself?’

ՄԻԺԱՅԵԼ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ
(1829-1866)

ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ազատ Աստվածն այն օրից,
Երբ հաճեցավ շունչ փչել,
Իմ հողանյութ շինվածքին
Կենդանություն պարգևել.
Ես անբարբառ մի մանուկ
Երկու ձեռքս պարզեցի
Եվ իմ անգոր թևերով
Ազատությունն գրկեցի:

Մինչ գիշերը անհանգիստ
Օրորոցում կապկապած
Լալիս էի անդադար,
Մորս քունը խանգարած,
Խնդրում էի նորանից
Բազուկներս արձակել,
Ես այն օրից ուխտեցի
Ազատությունը սիրել:

Թոթով լեզվիս մինչ կապերն
Արձակվեցան, բացվեցան,
Մինչ ծնողքս իմ ձայնից
Խնդացին ու բերկրեցան,
Նախկին խոսքն որ ասացի.
Չէր հայր կամ մայր, կամ այլ ինչ,
Ազատություն, դուրս թռավ
Իմ մանկական բերանից:

«Ազատություն՞ն, — ինձ կրկնեց
Ճակատագիրը վերևից. —
Ազատությա՞ն դու զինվոր
Կամիս գրվիլ այս օրից:
Ո՛հ, փշոտ ճանապարհո՞ղ,
Քեզ շատ փորձանք կը սպասե.
Ազատություն սիրողին
Այս աշխարհը խիստ նեղ է»:

«Ազատություն՞ն, — գոչեցի, —
Թող որոտա իմ գլխին
Փայլա՛կ, կայծա՛կ, հուր, երկաթ,
Թող դավ դնե թշնամին ,
Ես մինչ ի մահ, կախադան,
Մինչև անարգ մահու սյուն
Պիտի գոռամ, պիտ կրկնեմ
Անդադար՝ ազատություն՞ն»:

MICHAEL NALBANDIAN
Translation by Alice Stone Blackwell

LIBERTY

WHEN God, who is forever free,
Breathed life into my earthly frame, —
From that first day, by His free will
When I a living soul became, —
A babe upon my mother's, breast,
Ere power of speech was given to me,
Even then I stretched my feeble arms
Forth to embrace thee, Liberty!

Wrapped round with many swaddling bands,
All night I did not cease to weep,
And in the cradle, restless still,
My cries disturbed my mother's sleep.
“O mother!” in my heart I prayed,
“Unbind my arms and leave me free!”
And even from that hour I vowed
To love thee ever, Liberty!

When first my faltering tongue was freed,
And when my parents' hearts were stirred
With thrilling joy, to hear their son
Pronounce his first clear-spoken word,
“Papa, Mamma,” as children use,
Were not the names first said by me;
The first word on ray childish lips
Was thy great name, O Liberty!

“Liberty!” answered from on high
The sovereign voice of Destiny:
“Wilt thou enroll thyself henceforth
A soldier true of Liberty ?
The path is thorny all the way,
And many trials wait for thee;
Too strait and narrow is this world
For him who loveth Liberty.”

“Freedom!” I answered, “on my head
Let fire descend and thunder burst;
Let foes against my life conspire,
Let all who hate thee do their worst:
I will be true to thee till death ;
Yea, even upon the gallows tree
The last breath of a death of shame
Shall shout thy name, O Liberty!”

ԵՐԵՎԱՆ-ԷՐԵՔՈՒՆԻ

Երևան դարձած իմ Էրեբունի,
Դու մեր նոր Դվին, մեր նոր Անի,
Մեր փոքրիկ հողի դու մեծ երազանք,
Մեր դարե կարոտ, մեր քարե նազանք:

Կրկներգ. — Երևան դարձած իմ Էրեբունի,
Դարեր ես անցել բայց մնացել ես պատանի:
Քո Մասիս հորով, քո Արաքս մորով,
Մեծանաս դարով, Երևան:

Մենք արյան կանչեր ունենք մեր սրտում,
Անկատար տենչեր ունենք մենք շատ:
Մեր կանչն առանց քեզ իզուր կկորչի,
Առանց քեզ մեր տենչն իզուր կսառչի:

Կրկներգ.— Երևան դարձած ...

Կյանքում ամեն սեր լինում է տարբեր,
Իսկ մենք բոլորս ենք քեզնով հարբեր,
Տաք է սերը մեր՝ շեկ քարերիդ պես
Հին է սերը մեր՝ ձիգ դարերիդ պես:

Կրկներգ — Երևան դարձած ...

PARUYR SEVAK
Translated by Dora Sakayan

YEREVAN-EREBUNI

Reborn Yerevan from Erebuni,
Our modern Dvin, our new Ani,
In our little land you're the greatest goal,
Our ancient dream, our grace of stone.

Refrain: Reborn Yerevan from Erebuni,
You have lived so long, yet you remain in infancy,
With Massis your father, with Arax your mother,
Stay forever young, Yerevan!

Our hearts are filled with ancestral calls,
Unaccomplished goals we have a lot,
Without you, our calls will be lost in vain,
Without you, our goals we will not attain.

Refrain: Reborn Yerevan ...

Love has many ends, many shapes in life,
But we all became entranced by you.
Our love is warm, like your sunny stones,
Our love is old, stemming from eons.

Refrain: Reborn Yerevan ...

TO LIVE

To live, to live, to live in a way,
That your saintly earth won't feel your heaviness.
To live, to live, to live in a way,
That you yourself don't feel your own tininess.
And if you happen to regard yourself
As useless, or just to disregard yourself,
And you insist on that stubbornly,
The mighty Community itself
will argue with you,
and speak to you patiently
to convince you of the contrary...

To live, to live, to live in a way,
That you rejoice with the joy of others,
That you revel with the triumph of others,
And you, too, cheer with them.
Be, stay with your peers,
Comply with their will,
Blend your "I" with the great "We,"
Suffer silently their grief.
Be loyal to them like the light,
and not deceptive, like hope.
Unfold yourself like the day-break,
for them,
Inflame yourself like the sunset,
for them.

If you cry, it's for them,

If you fly, it's for them,

Be bread for them,

Spiritual bread.

Get strength from them in life,

Get zeal from them for life.

Be one of them, whether frail or strong,

And be with them, whether a fly or a throng,

Be poor like a pauper

And rich like the vast prairie.

To live, to live, to live in a way,

That you darken with them like clouds,

And you strike with them like thunder,

With them you expand all at once,

With them you contract all at once.

With them you close and open up,

Like a letter or a card. ...

To live, to live, to live together,

To blend your life with their life,

Your pain with their pain,

Your strife with their strife,

Your grain with their grain,

Comply with the will of others,

Yet impel your own will to others.

And in heaven's global vault

Be both thunder and lightning bolt.

ՊԱՐՈՒՅՐ ՍԵՎԱԿ
(1924-1971)

PARUYR SEVAK
Translated by Dora Sakayan

ՄԻԱՆԳԱՄԻՑ

Ասում են, թե միանգամից կյանքում ոչի՛նչ չի կատարվում.
Միանգամից ո՛չ մի կարպետ և ո՛չ մի գորգ չի պատռվում,
Միանգամից բերդ չի շինվում ու չի քանդվում միանգամից,
Միանգամից ձյուն չի գալիս և չի փչում անգամ քամին:

Մի՛րգ չի հասնում միանգամից, ո՛րք մնաց թե՛ խելոքանան,
Չո՛ւյզ չեն կազմում միանգամից, ո՛րք մնաց թե՛ երեքանան:
Միանգամից չեն կշտանում և չեն զգում ջրի կարիք,
Ո՛չ այսօրն է անցյալ դառնում, ո՛չ էլ վաղն է դառնում գալիք:

Այս ամենը ճիշտ է հարկա՛վ
Հենց այսպես է, ինչպես որ կա:
Սակայն եթե իմ կյանքի մեջ գեթ հարցնեին մի՛ անգամ ինձ,
Թե ես ի՞նչ եմ գերադասում,
Ի՞նչ եմ ուզում
Ու երագում,
Ես կասեի.
– Ինչ լինում է, թող որ լինի միանգամի՛ց...

AT ONCE

They say nothing happens instantly in life,
No carpet nor tapestry is worn out at once,
Instantly no fortress is built, nor is it destroyed at once,
The snow doesn't fall all at once, nor does the wind blow all at once.

Fruits do not ripen, much less do people wiser at once,
Men and women do not couple, much less do they triple at once,
People are not instantly sated, nor do they instantly crave for water,
Today doesn't turn instantly past, nor does tomorrow turn future.

All this is certainly true,
And this is just the way it is.
But if in my life they would ever ask me once,
What would I prefer,
What would I desire,
And to what would I aspire,
I would say:
– Whatever is going to happen, let it happen at once...

ՊԱՐՈՒՅՐ ՍԵՎԱԿ
(1924-1971)

PARUYR SEVAK
Translated by Garig Basmadjian

ՎԱՐՔ ՄԵԾԱՑ

THE GREAT

Ո՛րչ-ո՛րչ են գալիս, բայց ո՛չ ուշացած.
Ծնվում են նրանք ճի՛շտ ժամանակին:
Եվ ժամանակից առաջ են ընկնում,
Գրա համար էլ չեն ներում նրանց:

They appear the latest, but they are
never late,
They are born in time,
But they always fall before it,
And they are never pardoned.

Անտոհմ չեն նրանք կամ անհայրենիք.
Հասարակ հորից ու մորից ծնված,
Մերում են նրանք և ա՛յն վայրենուց,
Որ էլ չէ՛ր կարող ապրել քարայրում:

They are not without a family or a
homeland.
They are born of ordinary parents
Or a savage unable to live in a cave.

Մերում են նրանք և ա՛յն ծերուկից,
Որ նախընտրում էր քնել տակառում:
Մերում են նրանք և ա՛յն պատանուց,
Որ սիրահարվեց իր իսկ պատկերին:

They are brought forth by the old man
Who prefers to sleep in a jug,
Or by the lad
Who falls in love with himself.

Մերում են նրանք բոլո՛ր նրանցից,
Որ սատանային հոգին են ծախում,
Միայն թե անե՛ն մտածածն իրենց,
Ի՛նչ փույթ, թե մեռնեն ժամանակից շուտ:

They are born of those
Who sell their souls to devils
To execute their thoughts –
So what if they are executed.

Անվտանգ՝ ինչպես հրդեհն արևի,
Անվնաս՝ ինչպես օգտակար լորտուն,
Վախ են ներշնչում պետություններին
Մինչև իսկ իրենց կամքի հակառակ:

They are harmless like the fire of the sun,
Innocent like the useful grass-snake.
They inspire fear in states and
governments,
Even against their will.

Արքաների հետ խոսում են «դու»-ով,
Եթե, իհարկե, լսում են նրանց,
Իսկ թե չեն լսում՝ մե՛կ է, չե՛ն լռի,
Կխոսեն նույնիսկ իրենց կոշկի՛ հետ:

They address kings in the second
person singular,
Of course if they listen to them,
And if they don't, it's all the same,
They speak with their shoes.

Ով սահմանում է նոր օրենք ու կարգ՝
Հայտարարվում է և օրենքից դուրս:
Բայց չե՛ն վախենում նրանք չար
մահից.
Ապրում են դժվար ու մեռնում են հեշտ...

He who frames a new law or rule
Is declared to be outside the law.
But they do not fear death:
They live with difficulty and die easily.

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(1897-1937)

ԵՍ ԻՄ ԱՆՈՒՇ

Ես իմ անուշ Հայաստանի արևահամ բառն եմ սիրում,
Մեր հին սագի ողբանվագ, լացակումած լարն եմ սիրում,
Արնանման ծաղիկների ու վարդերի բո՛ւյրը վառման,
Ու նաիրյան աղջիկների հեզաճկուն պա՛րն եմ սիրում:

Սիրում եմ մեր երկինքը մուգ, ջրերը ջինջ, լիճը լուսե,
Արևն ամռան ու ձմեռվա վիշապաճայն բուքը վսեմ,
Մթուն կորած խրճիթների անհյուրընկալ պատերը սև
Ու հնամյա քաղաքների հազարամյա քա՛րն եմ սիրում:

Ուր էլ լինեմ չեմ մոռանա ես ողբաճայն երգերը մեր,
Չեմ մոռանա աղոթք դարձած երկաթագիր գրքերը մեր,
Ինչքան էլ սուր սիրտս խոցեն արյունաքամ վերքերը մեր-
Էլի՛ ես որք ու արնավառ իմ Հայաստան յա՛րն եմ սիրում:

Իմ կարոտած սրտի համար ո՛չ մի ուրիշ հեքիաթ չկա,
Նարեկացու, Քուչակի պես լուսապսակ ճակատ չկա.
Աշխարհ անցի՛ր, Արարատի նման ճերմակ գագաթ չկա.
Ինչպես անհաս փառքի ճամփա՛ ես իմ Մասիս սա՛րն եմ սիրում:

ԵՂԻՇԵ ՉԱՐԵՆՑ

ՄԵՐ ԼԵՁՈՒՆ

Եվ վարպետներ խոնարհ ու հանճարեղ,
Հղկել եմ այն դարեր,
Եվ փայլել է նա մերթ, ինչպես բյուրեղ,
Մերթ կոպտացել: Ինչպես լեռնային քար:

YEGHISHE CHARENTS
Translated by Gerald Papasian and Nora Armani

I LOVE ARMENIA

I love the sun-drenched zestful taste of our peerless Armenian words.
I love the languishing sad tunes of our lamentful ancient lutes.
Our fragrant flowers, blood-red roses and our ripe and luscious fruits.
I love the undulating dances of our fair Nayirian girls.

I love our haunting dark blue skies, our crystal springs and light-soaked lakes.
The summer suns and dragon-winds of winter's unrelenting cold.
The uninviting blackened walls of our wretched homely huts.
I cherish each stone of our martyred cities thousands of years old.

Wherever I wander on earth, they're in my heart our mournful airs.
Our time-worn manuscripts and parchments in my mind have turned to prayers
However deep our bleeding wounds might pierce and ravage my heart's core,
My orphaned land, blood-scorched Armenia, I will love you even more.

No balm can sooth my restless soul, my ever-roving yearning heart.
For me, no hallowed brow glows like Narek's or Kuchak's art.
Traverse the world no holy peak you'll find so bright, for ever white.
Like an unreached road of glory, I love my mountain Ararat.

YEGHISHE CHARENTS
Translated by Dora Sakayan

OUR LANGUAGE

And masters, humble and ingenious,
Have polished it for ages,
It sparkled, like a crystal, at one instant,
It hardened like a rock, at another.

ՀՊԱՆՑԻԿՈՒԹՅՈՒՆ

Երբ վերջալույսն մխրճվում ամպերի մեջ՝ սանրի նման,
 Ու հոտոտող բարակ քամին, շնիկի պես, կանգ է առնում
 Ամեն թփի, ծառի, գուղճի և ամեն մարդու առաջ,
 Ու երբ ցուրտը երիտասարդ ցույց է տալիս իր ուժն արդեն՝
 Ստիպելով շապիկ կոճկել ու մրմնջալ խոսքեր դժգոհ.
 Ու երբ մթան թավշի վրա որվա հաջոցն է խլանում,
 Իսկ հատ ու կենտ լույսերն ասես դառնում են հին զարդանկար,
 Միամիտ են դառնում նորից, հավատում են արդարության.
 Ու թվում է, թե ես պիտի իմ ... բնական մահով մեռնեմ:

TRANSCIENCY

When twilight rakes the clouds like a comb
 and the thin, sniffing wind stops like a puppy
 before every shrub, tree, clod and man,
 when the young cold shows its strength
 making us button our shirts and grumble,
 when the day's bark is deadened on the deep velvet
 and the strewn lights seem ancient adornments—
 one again I become naive,
 once more I believe in justice,
 and it seems to me
 I shall die a natural death.

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԻՐԱԶ
(1914-1984)

HOVHANNES SHIRAZ
Translated by Dora Sakayan

ԿՇԵՈՔ

THE BALANCE

Մտքի օրոցքից երբ աշխարհի մտա՝
Աշխարհում՝ աշխարհի մոր սերը գտա ...

Entering the world from the cradle of
creation,
A worldwide mother love was my first
sensation...

Հոնքերս՝ լծակն են իմ նժարի,
Աչքերս՝ նրա գույգ թասերն արի,
Եվ կշռեցի մորս սերը սուրբ,
Որ ինչքան մեծ էր, այնքան խորն ու
նուրբ.

My brows, the levers of my scale,
My eyes, a pair of shells on its rail.
And I weighed my mother's saintly love
and found
It was as great, as it was gentle and pro-
found.

Հիմալայն իբրև կշռաքար դրի՝
Վեր թռավ լեռը հետն իր նժարի.
Ծովերը դրի՝ վեր ելան կրկին,
Վար քաշեց մորս սերը սրբագին.

I placed Himalaya as the weight,
The mountain rebounded, and so did its
plate.
The plate rose again when I placed the
seas,
My mother's love pulled it down with
ease.

Աստղաբույլերը՝ դրի կշռաքար՝
Նորից մայրիկիս սերը քաշեց վար...
Քո սերն, իմ սիրած, քո սերն էլ դրի՝
Վեր ու վար արին նժար նժարի,...

I loaded the scale with the stars from
above,
But none could outdo my mother's love.
Your love, my sweetheart, I measured as
well,
The bars wavered, up and down went the
scale.

Բայց երբ Մասիս-մայր իմ
Հայաստանից

But when I cast some earth of my
Masis-Mother Armenia with my fist,
The two levers balanced, they came close
and kissed...

Մի բուռ հող դրի՝
Եկավ համբուրեց նժար նժարի...

ՀԱՄՈՒ ՍԱՀՅԱՆ
(1914-1993)

ԿԳԱՄ

Եթե մինչև անգամ
Լսած լինես, թե ես այս աշխարհում չկամ,
Միևնույն է, կգամ, ինչ էլ լինի, կգամ,
Ուր էլ լինեմ կգամ:
Եթե մինչև անգամ ես կուրացած լինեմ,
Եթե մինչև անգամ լույսդ մարած լինի,
Վերջին հույսդ քամին առած-տարած լինի,
Առանց լույսի կգամ, ես այս անգամ կգամ
Մենության մեջ լացող երգիդ վրա:

Եթե մինչև անգամ
Քո հավատի հանդեպ դու մեղք արած լինես
Եվ համարած լինես, որ աշխարհում չկամ,
Եթե մինչև անգամ հողս մաղած լինես,
Եթե մինչև անգամ մտքով թաղած լինես,
Եթե մինչև անգամ ինձ վտարած լինես
Վերհուշերիդ վերջին խոնավ քարանձավից,
Միևնույն է, կգամ, ինչ էլ լինի, կգամ.
Եվ կճչաս հանկարծ տարօրինակ ցավից ...
Կգամ, գլուխ-գլխի ու ձեռք-ձեռքի կտանք,
Լաց կլինենք մեռած մեղքիդ վրա:

Եթե մինչև անգամ հազար սարի ետև
Հազար կապով կապված, խաչով խաչված լինեմ,
Տքնած-տանջված լինեմ, միևնույն է, կգամ:
Ինչ էլ լինի, կգամ, չկանչես էլ, կգամ,
Եվ կբերեմ ես քեզ ուրախություն մի մեծ
Անակնկալ դարձիս իրողությամբ –
Քո տան ու քո հոգու տարողությամբ,
Երազներիդ, կյանքիդ տևողությամբ:
Կգամ և կդառնամ գտած բախտի ժպիտ
Եվ հավատի ժպիտ՝ տառապանքից մաշված,
Արտասուքից խաչված դեմքիդ վրա:

Եթե մինչև անգամ մեջքս ծալված լինի,
Եթե մինչև անգամ ոտքս վառված լինի,
Եվ ճակատիս հազար հողմի հարված լինի,
Միևնույն է, կգամ, ուր էլ լինեմ, կգամ:
Գետնի տակից կգամ,
Մի հեռավոր անհայտ մոլորակից կգամ:
Կգամ ու թափ կտամ
Հարդագողի փոշին շեմքիդ վրա:

I WILL COME

Even if you heard I exist no more in this world,
Just the same, I will come, whatever it takes, I will come,
Wherever I am, I will come.
Even if I have lost my sight,
Even if in your house there is no light,
And you have given up all your hope,
I will reach you in the dark, I will then come
To the tearful song of your solitude.

Even if you have sinned against your faith
Having accepted my cruel fate,
Even if you have buried me in your head,
And have strewn earth on my grave,
Even if you have driven me out
Of your brain's last humid cave,
Just the same, I will come, whatever will be, I will come;
And you will shriek out with unusual pain ...
I will come and we will, hand-in-hand, head-to-head,
Weep over your deadly sin.

Even if I am behind a thousand mountains,
Fastened with a thousand knots, nailed to a cross,
Perturbed and tormented, just the same, I will come.
Whatever it takes, even without your call, I will come.
And I will bring you the greatest joy
In virtue of my sudden return.
And I'll fill your home and your soul
With that joy for as long as you live and dream.
I will appear as fortune's smile,
And the smile of faith on your face
That is bleary with tears, weary of pain.

Even if my back is folded,
Even if my feet are charred,
And my wind-blown forehead scarred,
Just the same, I will come, whatever it takes, I will come.
I will come from under the earth,
From a remote and unknown planet.
I will come and shake off the dust
Of the milky way on your doorstep.

ՀՈՎՀԱՆՆԵՄ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ
(1869-1923)

ՀԱՅՈՑ ԼԵՈՆԵՐՈՒՄ

Մեր ճամփեն խավար, մեր ճամփեն գիշեր,
Ու մենք անհատնում
Էն անլույս մթնում
Երկա՛ր դարերով գնում ենք դեպ վեր
Հայոց լեռներում
Գժար լեռներում:

Տանում ենք հնուց մեր գանձերն անգին,
Մեր գանձերը ծով,
Ինչ որ դարերով
Երկնել է, ծնել մեր խորունկ հոգին
Հայոց լեռներում,
Բարձր լեռներում:

Բայց քանի անգամ շեկ անապատի
Օրդունները սև
Իրարու ետև
Եկա՛ն զարկեցին մեր քարվանսն ազնիվ
Հայոց լեռներում,
Արնոտ լեռներում:

Ու մեր քարվանսը շփոթ, սուկահար,
Թալանված, ջարդված,
Ու հատված-հատված
Տանում է իրեն վերքերն անհամար
Հայոց լեռներում,
Մուգի լեռներում:

Ու մեր աչքերը նայում են կարոտ
Հեռու աստղերին,
Երկնքի ծերին,
Թե ե՞րբ կբացվի պայծառ առավոտ,
Հայոց լեռներում,
Կանաչ լեռներում:

IN THE ARMENIAN MOUNTAINS

Sombre is our path,
Dark as the very night:
Yet upwards have we climbed
Endlessly through the long centuries,
In the Armenian mountains,
Those rigorous mountains.

Of old have we borne our such vast
And priceless treasures,
To which for centuries
Have our souls profound given birth,
In the Armenian mountains,
Those lofty mountains.

But frequently have the black hordes
Of the scorching desert
Come and struck hard,
Repeatedly, at our noble caravan,
In the Armenian mountains,
Those blood-stained mountains.

Yet our caravan, confused, terrified,
Plundered, massacred,
And torn asunder,
Ever bears its innumerable wounds,
In the Armenian mountains,
Those mourning mountains.

And our eyes turn their yearning gaze
Upon the distant stars,
Upon the limits of the heavens,
Wondering when a bright morn will break
In the Armenian mountains,
Those green, green mountains.

ՀԱՄՈ ՍԱՀՅԱՆ
(1914-1993)

ԹԵԹԵՎ ԼԻՆԻ

«Թող հողը թեթև լինի քո վրա» ...
Եվ հետո ծանր մի քար են դնում
Այդ հողի վրա:
Եվ հետո ծանր մի դար է նստում
Այդ հողի վրա:
Եվ հետո հողի մի սար է նստում
Այդ դարի վրա...
«Թող հողը թեթև լինի քո վրա»:

HAMO SAHIAN
Translated by Dora Sakayan

MAY IT BE LIGHT

“May the earth be light on you,”
And they place a stone
On that earth.
And then a century sits
On that earth.
And then a mountain of earth sits
On that century...
“May the earth be light on you.”

ՀԱՄՈ ՍԱՀՅԱՆ

Իմ չլինելուց ես չեմ վախենում
Ես չեմ վախենում իմ բաժին մահից
Սակայն ծնկներս դողում են անվերջ
Մեր հոգնասահանճար, բայց խեղճ ու անճար
Այս մոլորակի
Անվախճանությունից վախճանի ահից:

HAMO SAHIAN
Translated by Dora Sakayan

I am not afraid to see myself fade,
I do not fear my share of death,
But I shudder at the thought
of our planet,
Ingenious yet tired, defenseless, inept.
I dread seeing its endlessness end.

ՀԱՄՈ ՍԱՀՅԱՆ

Քանի, քանի միլիոն տարի
Դու չկայիր, ես չկայի:
Ու մենք իրար չենք պատահի
Քանի, քանի միլիոն տարի...
Ո՞վ պիտի գա, որ մտածի,
Գի՞նն իմանա մեր գտածի:

HAMO SAHIAN
Translated by Dora Sakayan

For how many, many millions of years
You weren't here, I wasn't here.
And we shall never be so near,
For how many, many millions of years.
Who will ever come, just to assess
What we have found; who'll ever guess?

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ
(1864–1929)

HOVANNES HOVANNISSIAN
Translated by Alice Stone Blackwell

ՆՈՐ ԳԱՐՈՒՆ

NEW SPRING

Քեզ սպասող չմնաց,
Ո՞ր ես գալի, ա՛յ գարուն.
Գովքդ ասող չմնաց,
Չո՞ր ես գալի, ա՛յ գարուն:

WHERE art thou coming, Springtime sweet?
Thou com'st in vain, O Spring!
I No one is left to wait for thee,
No one thy praise to sing.

Սև-մութ պատեց աշխարհին,
Մար ու ձոր դառան արին,
Մեզ վայ բերեց էս տարին –
Ո՞ր ես գալի, ա՛յ գարուն:

Deep darkness has enwrapped the world;
To mount and valley cling
Red stains of blood; this year brought woe.
Where art thou coming, Spring?

Բյուրբյուր գա՛ թող ձեն տա,
Էլ ո՞վ պիտի քեզ խնդա,
Էլ ո՞ր սիրտը կքնդա –
Չուր ես գալի, ա՛յ գարուն:

The nightingale may sing to thee;
Who else, where all are slain,
Is left to smile? What heart can stir?
O Spring, thou com'st in vain!

Բյուրբյուրն եկավ՝ վարդ չունի,
Ծաղկոցը կա՛ վարդ չունի –
Էլ ո՞վ ա որ դարդ չունի –
Ո՞ր ես գալի, ա՛յ գարուն:

The nightingale has come, but found
No rose with silken leaf.
Here is the flower-bed, but no flower.
Who else is free from grief?

Դու ես բերիր հավքերին,
Ո՞նց տեր ըլնեն բներին –
Մա՛ղ տեղ չկա մեր երկրին –
Չուր ես գալի, ա՛յ գարուն:

Although thou hast brought back the birds,
How shall they find their nests?
No spot in all our fatherland
Unspoiled, unruined rests.

Աշուղի բերանը փակ,
Մազ-քյամանչեն փակի տակ,
Միրտն ա էրվում անկրակ –
Ո՞ր ես գալի, ա՛յ գարուն:

The minstrel's mouth is closed today;
No flutes or viols ring;
His heart is burning without fire.
Where art thou coming, Spring?

Քեզ սպասող չմնաց,
Չուր ես գալի, ա՛յ գարուն:
Գովքդ ասող չմնաց -
Ո՞ր ես գալի, ա՛յ գարուն:

No one is left to praise thee now
On mountain or on plain;
No one is left to wait for thee;
O Spring, thou com'st in vain!

ARMENIAN-ENGLISH GLOSSARY

Ա

ագահ [agah] avaricious, stingy
ագահուծյուն [agahut^hyun] avarice, stinginess
ագարակ [agarak] farm
ագուսվ [agrav] crow
Ադրբեջան [Ad^orbejan] Azerbaijan
ադրբեջանական [ad^orbejanakan] Azeri, Azerbaijani
ադրբեջաներեն [ad^orbejaneren] Azeri, Azerbaijani (language)
ադրբեջանցի [ad^orbejants^hi] Azeri, Azerbaijani (person)
ազատ [azat] free
ազատամիտ [azatamit] liberal
ազատել [azatel] to free, to rescue
ազատվել [azatvel] to get free
ազատություն [azatut^hyun] liberty, freedom
ազատքեղ [azatk^hegh] parsley
ազգ [azg] nation, people
ազգաբնակչություն [azgab^onakch^hut^hyun] population
ազգագրություն [azgagrut^hyun] ethnography
ազգական [azgakan] relative
ազգակից [azgakits^h] related by nationality
ազգային [azgayin] national
ազգություն [azgut^hyun] nationality
ազդ [azd] announcement, advertisement
ազդակ [azdak] factor, agent
ազդանշան [azdan^oshhan] signal
ազդել [azdel] to influence, to affect
ազդեցիկ [azdets^hik] influential
ազդեցություն [azdets^hut^hyun] influence, effect
ազդու [azdu] effective
ազնիվ [azniv] noble, honest, kind
ազնվություն [azn^ovut^hyun] nobleness, honesty, kindness
ազդը [azd^or] hip
ազնիվ [azniv] honest, noble
ազնվություն [azn^ovut^hyun] honesty
աթար [at^har] dung (used for heating)

աթու [at^hor] chair
աթուանիստ [at^horanist] chief residence (rel.)
ալարել [alarel] to procrastinate
ալեկոծել [alekotsel] to undulate
ալիք [alik^h] wave
ալյուր [alyur] flour
արտու [akhor] stable
արորժակ [akhorzhak] appetite
արորժելի [akhorzheli] agreeable
ախտ [akht] disease, vice
ածական [atsakan] adjective
ածելի [atseli] razor
ածիլել [atsilel] to shave
ածիլվել [atsilvel] to get shaved
ածուխ [atsukh] coal, charcoal
ակ [ak] 1. gem, jewel; 2. wheel; 3. fountain
ական [akan] mine, explosive device
ականատես [akanates] eyewitness
ականջ [akanj] ear
ականջող [akanjogh] earring
ակնարկ [aknark] hint
ակնարկել [aknarkel] to hint
ակնթարթ [ak^ont^hart^h] wink (of an eye), second, moment
ակնկալել [ak^onkalel] to expect
ակնկալություն [ak^onkalut^hyun] expectation
ակնոց [aknots^h] eyeglass
ակոս [akos] furrow
ակումբ [akumb] club (social)
ահ [ah] fear, terror
ահաբեկել [ahabekel] to terrorize
ահաբեկիչ [ahabekich^h] terrorist
ահաբեկչություն [ahabekch^hut^hyun] terrorism
ահագին [ahagin] enormous, large
ահավոր [ahavor] terrible
ահեղ [ahegh] cruel, terrible
աղ [agh] salt
աղալ [aghal] to grind
աղաղակ [aghaghak] scream, outcry, uproar
աղաման [aghaman] salt shaker
աղանդ [aghand] sect, heresy
աղաչել [aghach^hel] to implore, to beg

աղավնի [aghavni] dove, pigeon
աղաց [aghats^h] mill
աղբ [aghpb^h] trash, waste, garbage
աղբյուր [aghpb^hyur] well, spring, source
աղեղ [aghegh] bow, arch
աղետ [aghet] disaster, calamity
աղի [aghi] salty
աղիք [aghik^h] intestine, bowels
աղմկել [aghm^okel] to make noise
աղմուկ [aghmuk] noise
աղյուս [aghyus] brick
աղջիկ [aghch^hik] girl, daughter
աղվես [aghves] fox
աղտ [aght] dirt
աղքատ [aghk^hat] poor
աղքատություն [aghk^hatut^hyun] poverty
աղոթել [aghot^hel] to pray
աղոթք [aghot^hk^h] prayer
աղոտ [aghot] dim
աղցան [aghts^han] salad
աճ [ach] growth
աճել [achel] to grow
աճյուն [achyun] ashes, embers, (mortal) remains
ամայի [amayi] deserted
աման [aman] pot, dish, plate
ամաչել [amach^hel] to be ashamed
ամաչեցնել [amach^hets^hnel] to shame
ամաչկոտ [amach^hkot] shy, bashful
ամառ [amar] summer
ամառանոց [amara^onts^h] country house
ամբաստանել [ambastanel] to accuse, to indict
ամբարտապան [ambartavan] haughty, arrogant
ամբոխ [ambokh] crowd, mob
ամբոխավարություն [ambokhavarut^hyun] demagoguery
ամբողջ [amboghch^h] entire, whole
ամբողջական [amboghch^hakan] compact, total
ամբողջովին [amboghch^hovin] entirely
ամեն [amen] every, each, all
ամեն ինչ [amen inch^h] everything
ամենա- [amena-] (the) most ...
ամենուրեք [amenurek^h] everywhere
Ամերիկա [Amerika] America
Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ [Amerika-yi Miats^hyal Nahangner] United States of America
ամերիկացի [amerikats^hi] American (male)
ամերիկյան [amerikyan] American (adj.)

ամերիկուհի [amerikuhi] American (fem.)
ամիս [amis] month
ԱՄՆ = *Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ* [Amerikayi Miats^hyal Nahangner] United States of America
ամոթ [amot^h] shame
ամպ [amp] cloud
ամպամած [ampamats] cloudy, nebulous
ամսագիր [amsagir] (monthly) magazine
ամսական 1. (adj.) [amsakan] monthly
 1. (noun) [amsakan] salary
ամրանալ [amranal] to grow strong
ամրոց [amrots^h] fortress, stronghold, castle
ամուսնալուծում [amusnaluts^hum] divorce
ամուսին [amusin] husband, spouse
ամուսնանալ [amusnanal] to marry
ամուսնություն [amusnut^hyun] marriage
ամուր [amur] solid, firm, strong
ամուրի [amuri] bachelor, single (male)
այբ [ayb] name of the first letter of the Armenian alphabet
այբուբեն [aybuben] alphabet
այգեգործ [aygegor^ots] gardner
այգեկութ [aygekut^h] vintage
այգի [aygi] vineyard
այդ [ayt] that, this
այդչափ [aytch^hap^h] that much, so much
այդպես [aytpes] that way, so, thus
այդպիսի [aytpisi] such, similar, like that
այդքան [aytk^han] that much
այժմ [ayzh^om] now, presently
այլ [ayl] other, but
այլանդակ [aylandak] hideous, monstrous
այլապես [aylapes] otherwise
այլասերում [aylaserum] degeneration
այլև [aylev] as well
այլևս [aylev^os] anymore
այծ [ayts] goat
այն [ayn] that, it
այնչափ [aynch^hap^h] that much, as much
այնպես [aynpes] so much, that much
այնպիսի [aynpisi] such, this kind of
այնտեղ [ayntegh] there
այնքան [aynk^han] that much, so much
այո [ayo] yes
այս [ays] this
այսինքն [aysink^hen] namely, i.e.
այսչափ [aysch^hap^h] this much
այսպես [ayspes] so, this way

այսպիսի [ayspisi] this kind of
այստեղ [aystegh] here
այսքան [aysk^han] this much
այսօր [aysor] today
այտ [ayt] cheek
այր [ayr] 1. man, male; 2. cave
այրել [ayrel] to burn, to kindle
այրի [ayri] widow(er)
այրված [ayr^ovats] burnt
այրվել [ayr^ovel] to be/get burnt
այց [ayts^h] visit
այցելել [ayts^helel] to visit
այցելություն [ayts^helut^hyun] visitation
անազնիվ [anazniv] dishonest
անազնվություն [anazn^ovut^hyun] dishonesty
անալի [anali] saltless
անակնկալ [anak^onkal] surprise
անամոթ [anamot^h] shameless
անապատ [anapat] desert, wilderness
անաչառ [anach^hair] objective?
անառակ [anarak] unruly, prodigal
անասուն [anasun] animal, beast
անարատ [anarat] immaculate, pure
անարգել [anargel] to scorn, to offend
անարդար [anart^har] unjust
անբախտ [anbakht] unfortunate, unlucky
անբուժելի [anbuzheli] incurable
անգամ [ank^ham] point of time, 2 ~ twice
անգետ [anget] ignorant, unlearned
անգին [angin] priceless
անգիր [angir] by heart
անգլերեն [angleren] English (language)
Անգլիա [Anglia] England
անգլիական [angliakan] English
անգլիացի [angliats^hi] English (male)
անգլուհի [angluhi] English (fem.)
անգրագետ [ang^oraget] illiterate
անգուժ [angut^h] merciless
անգույն [anguyn] colorless
անդադար [andat^har] continuous, unceasing
անդամ [ant^ham] member, limb
անդամալույծ [ant^hamaluyts] crippled, paralyzed, invalid
անդորր [andorr] calm, peaceful
անդունդ [andund] abyss
անել [anel] to do
աներես [aneres] shameless, impudent
անզոր [anzor] powerless, weak
անընդհատ [an^onthat] constantly
անթիվ [ant^hiv] innumerable

անիծել [anitsetl] to curse, to damn
անիմաստ [animast] meaningless
անիրավ [anirav] unjust, wrong
անիվ [aniv] wheel
անխելք [ankhelk^h] senseless, foolish
անխոհեմ [ankhothem] imprudent
անծանոթ [antsanot^h] unknown, strange
անկախ [ankakh] independent, free
անկախություն [ankakhut^hyun] independence
անկայուն [ankayun] unstable
անկանոն [ankanon] irregular
անկատար [ankatar] imperfect, incomplete
անկարգ [ankark] unruly
անկարելի [ankareli] impossible
անկարող [ankarogh] unable, incompetent
անկեղծ [ankegh^hts] sincere
անկյուն [ankyun] corner
անկողին [ankogh^hin] bed (the mattress and the bedding)
անկում [ankum] fall, decadence
անհամբեր [anhamb^her] impatient
անհատ [anhat] individual
անհետանալ [anhetanal] to disappear
անհոգ [anhok] careless
անհրաժեշտ [anhrazhesht] necessary
անձ [andz] person
անձամբ [andzamp] in person
անձնական [andznakan] personal, private
անձնասեր [andznaser] selfish
անձնասպանություն [andznaspanut^hyun] suicide
անձնավորություն [andznavorut^hyun] personality
անձրև [andzrev] rain
անձրևել [andzrevel] to rain
անճաշակ [anchashak] tasteless (about people)
անճարակ [ancharak] inept, stupid
անմահ [anmah] immortal
անմեղ [anmegh] innocent
անմիջապես [anmijapes] immediately
անմուսանալի [anmo^oanali] unforgettable
անշարժ [ansharzh] immobile
անշնորհակալ [ansh^onorhakal] ungrateful
անշուշտ [anshusht] sure, certainly
անոթի [anot^hi] hungry
անվանել [anvanel] to name, to call
անվանի [anvani] renowned
անչափ [anch^hap^h] immense, vey much
անսահման [ansahman] infinite, boundless
անսովոր [ansovor] unusual

անվնաս [anv^ənas] intact, unharmed
 անտառ [antaɾ] forest
 անտարբեր [antarber] indifferent
 անտեր [anter] unprotected, abandoned
 անտիրական [antirakan] unprotected
 անցկացնել [ants^hkats^hənel] to spend (about
 time)
 անցնել [ants^hnel] to pass (by)
 անցորդ [ants^hort^h] passer-by
 անուն [anun] name
 անուշ [anus^h] sweet
 անուշադիր [anus^hhadir] inattentive
 աշակերտ [aʃhakert] pupil, student (male)
 աշակերտուհի [aʃhakertuhi] pupil (fem.)
 աշխատասենյակ [aʃk^hhatasenyak] office,
 study room
 աշխատասեր [aʃk^hhataser] diligent
 աշխատանք [aʃk^hhatank^h] work
 աշխատասիրություն [aʃk^hhatasirut^hyun] di-
 ligence
 աշխատել [aʃk^hhatel] to work
 աշխարհ [aʃk^hharh] world
 աշխարհագրություն [aʃk^hharhagrut^hyun]
 geography
 աշխույժ [aʃk^hhuyz^h] vivacious, lively
 աշտարակ [aʃhtarak] tower
 աշուն [aʃhun] fall (season), autumn
 աչք [ač^hk^h] eye
 ապագա [apaga] future
 ապակի [apaki] glass
 ապահով [apahov] secure, safe
 ապաշխարել [apash^hk^harel] repent
 ապանի [apaini] future tense
 ապաստանել [apastanel] to take refuge
 ապացույց [apats^huyts^h] proof
 ապացուցել [apats^huts^hel] to prove
 ապտակ [aptak^h] slap
 ապրել [aprel] to live
 ապրանք [aprank^h] merchandise
 ապրելակերպ [aprelakerp] way of life
 ապրե՛ս [apres!] Good for you! Bravo!
 ապուխտ [apuk^ht] cured and spiced meat
 ապուշ [apush^h] stupid
 ապուր [apur] soup
 աջ [ač^h] right (side), right hand
 առագաստ [aɾagast] sail
 առագաստանավ [aɾagastanav] sailboat
 առած [aɾats] proverb
 առակ [aɾak] fable
 առաջ [aɾač^h] before, in front

առաջարկ [aɾač^hark] offer
 առաջարկել

1

բազկերակ [bazkerak] pulse
բազմա- [bazma-] multi-, poly-
բազմազան [bazmazan] diverse, manifold
բազմաթիվ [bazmat^hiv] numerous
բազմանալ [bazmanal] to multiply, to grow in number
բազմոց [bazmots^h] sofa, couch
բազմութիւն [bazmut^hyun] crowd
բազուկ [bazuk] arm, forearm
բաժակ [bazhak] cup, mug
բաժակաճառ [bazhakachar] toast (speech)
բաժանել [bazhanel] to divide, to separate
բաժանվել [bazhanvel] to separate
բաժանում [bazhanum] separation, division
բաժին [bazhin] share, part
բալա or *բալիկ* [bala or balik] cherished child, offspring
բախել [bakhel] to collide
բախվել [bakhvel] to knock, to hit
բախտ [bakhht] fate, destiny, luck
բախտավոր [bakhhtavor] lucky, happy
բակ [bak] yard, courtyard
բահ [bah] spade
բաղադրութիւն [baghadrut^hyun] composition, combination
բաղաձայն [baghadzayn] consonant
բաղդատել [baghdatel] to compare
բաղկանալ [baghkanal] to consist of, to be composed of
բաղնիք [baghnik^h] bathhouse, bathroom
բաճկոն [bachkon] waistcoat, jacket
բամբակ [bambak] cotton
բամբասանք [bambasank^h] gossip
բամբասել [bambasel] to gossip
բայ [bay] verb
բայց [bayts^h] but
բան [ban] thing; work
բանալ [banal] to open
բանալի [banali] key
բանակ [banak] army
բանական [banakan] rational
բանակցել [banakt^sel] to negotiate
բանաստեղծ [banasteghts] poet
բանավեճ [banavech] discussion
բանջարեղեն [banjareghen] vegetables
բանվոր [banvor] workman, blue-collar worker
բանվորուհի [banvoruhi] worker (fem.)
բանտ [bant] prison, jail
բանտարկել [bantarkel] to imprison, to detain
բանտարկյալ [bantarkyal] prisoner

բանտարկվել [bantark^ovel] to get jailed
բաշխել [bashkhel] to distribute
բառ [bar] word
բառարան [baran] dictionary
բաստուրմա [basturma] salted and spiced beef
բավական [bavakan] enough, sufficient
բավարար [bavarar] satisfactory
բավարարել [bavararel] to satisfy
բարակ [barak] thin
բարակել [barakel] to become thin(ner)
բարբառ [barbar] dialect
բարբարոս [barbaros] barbarian
բարգավաճել [bargavachel] to flourish, to prosper
բարդ [bart^h] compound, complex
բարեբախտ [barebakhht] fortunate
բարեբեր [bareber] fruitful, fertile
բարեգործ [baregorts] benefactor
բարեգործական [baregortsakan] benevolent
բարելավել [barelavel] to improve
բարեխիղճ [barekhighch] conscientious
բարեխոսել [barekhosel] to intercede, to speak on behalf of s.o.
բարեկամ [barekam] friend (male)
բարեկամուհի [barekamuhi] friend (fem.)
բարեկարգել [barekark^hel] to amend, to improve, to renovate
բարեկեցիկ [barekets^hik] wealthy
բարեկիրթ [barekirt^h] polite, well-behaved
բարեմաղթութիւն [baremaght^hut^hyun] wish, good wish, congratulation
բարենպաստ [baren^opast] beneficial
բարեսիրտ [baresirt] good-hearted
բարերար [barerar] benefactor
բարի [bari] good, kind
բարիք [barik^h] good deed, charity
բարկանալ [barkanal] to get angry, to get mad
բարկութիւն [barkut^hyun] anger
բարձ [barts] pillow, cushion
բարձր [barts^or] high
բարձրագույն [barts^hraguyn] supreme; uppermost; higher (about education)
բարձրախոս [barts^hrakhos] 1. adj. loud (about people); 2. noun: microphone, speaker
բարձրահասակ [barts^hrahasak] tall
բարձրաձայն [barts^hradzayn] aloud
բարձրանալ [barts^hranal] to rise, to mount
բարձրացնել [bartsrats^hanel] to elevate, to raise
բարձրութիւն [barts^hrut^hyun] altitude, height
բարոյական [baroyakan] moral, ethical

բարև [barev] greeting
 բարև! [barev!] hello!
 բարևել [barevel] to salute, to greet
 բաց [batʂ^h] open
 բացակա [batʂ^haka] absent, away
 բացակայութիւն [batʂ^hakayut^hyun] absence
 բացահայտ [batʂ^hahayt] evident, obvious
 բացառիկ [batʂ^harík] exceptional
 բացառական [batʂ^harakan] ablative (case)
 բացառութիւն [batʂ^harut^hyun] exception
 բացասական [batʂ^hasakan] negative
 բացասել [batʂ^hasel] to deny
 բացատրել [batʂ^hatre] to explain
 բացատրութիւն [batʂ^hatrut^hyun] explanation
 բացարձակ [batʂ^hartʂ^hak] absolute
 բացել [batʂ^he] to open
 բացի [batʂ^hi] except
 բացիկ [batʂ^hik] postcard
 բաց կանաչ [batʂ^hkanatʂ^h] light green
 բացվել [batʂ^hvel] to open up
 բացում [batʂ^hum] opening
 բավական [bavakan] enough
 բեկանել [bekanel] to reverse (a decision)
 բեկոր [bekor] piece, fragment; remnant
 բեղ [begh] mustache
 բեղմնավոր [beghmnavor] fruitful; productive
 բեմ [bem] stage
 բեմադրել [bemadrel] to stage, to put on (a play)
 բենզին [benzin] gasoline
 բեռ [ber] burden, load
 բեռնակիր [bernakir] porter
 բեռնատար [beinatar] cargo-carrying; truck
 բերան [beran] mouth
 բերդ [bert^h] fortress, stronghold
 բերել [berel] to bring
 բերրի [berri] fruitful, fertile
 բլթամաս [b^ot^hamat] thumb
 բժիշկ [b^ozhishk] physician
 բժշկական [b^ozh^oshkakan] medical
 բիծ [bits] stain, blemish
 բլուր [b^olur] hill
 բծախնդիր [b^otsakh^ontir] pedantic, fussy
 բխել [b^okhel] to spring up, to originate
 բնագիր [b^onagir] original (work)
 բնազդ [b^onazd] instinct
 բնածին [b^onatʂin] innate, inborn
 բնական [b^onakan] natural
 բնակավայր [b^onakavayr] settlement, residence
 բնակարան [b^onakaran] apartment
 բնակելի [b^onakeli] habitable

բնակիչ [b^onakich^h] resident
 բնակչութիւն [b^onakch^hut^hyun] population
 բնակվել [b^onakvel] to reside, to live
 բնանկար [b^onan^okar] landscape
 բնաջնջել [b^onaj^onjel] to annihilate
 բնաջնջում [b^onaj^onjum] annihilation
 բնավ [b^onav] not at all, never
 բնավորութիւն [b^onavorut^hyun] nature, character
 բնորոշ [b^onorosh] typical
 բնորոշել [b^onoroshel] to characterize, to define
 բնութիւն [b^onut^hyun] nature
 բոզ [boz] whore, prostitute
 բոլոր [bolor] all
 բոլորովին [bolorovin] entirely, completely
 բողբոջ [boghboch] bud, shoot, sprout
 բողոք [boghok^h] protest, complaint, appeal
 բողոքական [boghok^hakan] protestant
 բողոքել [boghok^he] to protest
 բոշա [bosha] gipsy (*pejorative*)
 բովանդակութիւն [bovandakut^hyun] content
 բորան [boran] snowstorm
 բորբոքել [borbok^he] to inflame, to kindle
 բորբոքվել [borbok^hvel] to get inflamed, to blaze
 բորենի [boreni] hyena
 բոց [bots^h] flame, blaze
 բջիջ [b^ojjij] cell
 բռնաբարել [b^ornabarel] to force; to rape; to torture
 բռնաբարութիւն [b^ornabarut^hyun] rape
 բռնագրավել [b^ornagravel] to confiscate
 բռնակալ [b^ornakal] to tyrant
 բռնել [b^oinel] to hold (onto); to catch, to arrest
 բռնի [b^ori] forced, involuntary
 բռնութիւն [b^ornut^hyun] violence
 բռունցք [b^orunts^hkh] fist
 Բրազիլիա [Brazilia] Brasil
 բրազիլացի [brazilats^hi] Brazilian
 բրդյա [b^ort^hya] woolen
 բրինձ [brindz] rice
 բրուտ [brut] potter
 բու [bu] owl
 բութ [but^h] blunt, dull; stupid; elision mark (‘)
 բուժել [buzhel] to cure, to treat
 բուժքույր [buzhk^huyr] nurse
 բուլղարական [bulgharakan] Bulgarian (adj)
 բուլղարերեն [bulghareren] Bulgarian (language)
 Բուլղարիա [Bulgharia] Bulgaria

բույն [buyn] nest
բույս [buys] plant, herb
բույր [buyr] scent, fragrance, aroma
բուն [bun] original, proper
բուսական [busakan] vegetal
բուսակեր [busaker] vegetarian
բուրդ [burt^h] wool
բուրմունք [burmunk^h] scent, aroma
բուք [buk^h] sleet
բևեռ [bever] pole

Գ

գագաթ [gagath] top, summit, peak
գագաթնակետ [gagathnaket] peak, zenith; culmination, climax
գազան [gazan] beast, brute
գազանանոց [gazananoth] zoo
գազար [gazar] carrot
գաթա [gath^a] Armenian pastry
գալ [gal] to come, to arrive
գահ [gah] throne
գաղափար [gaghap^har] idea, notion, concept
գաղթ [gaght^h] emigration, migration
գաղթել [gaght^hel] to emigrate, forced to leave the homeland
գաղջ [gaghch] lukewarm
գաղտնի (adj.) [gaghtni] secret, undiscovered
գաղտնիք (noun) [gaghtnik^h] secret, mystery
գաղութ [gaghut^h] colony; community
գայլ [gayl] wolf
գանգ [gang] skull, cranium
գանգատ [gangat] complaint
գանգատել [gangatvel] to complain
գանգուր [gangur] curly
գանձ [gandz] treasure
գառ(նուկ) [gar(nuk)] lamb
գավազան [gavazan] cane, rod, stick
գավաթ [gavat^h] cup, glass
գավառ [gavar] province, region
գարեջուր [garejur] beer
գարի [gari] barley
գարշահոտ [garshahot] stench, stink
գարշելի [garshehi] detestable, base
գարուն [garun] spring
գդալ [g^otal] spoon
գեղագիտություն [geghagitut^hyun] aesthetics
գեղագրություն [geghagrut^hyun] calligraphy
գեղարվեստ [gegharvest] fine arts
գեղեցիկ [geghets^hik] beautiful
գեղեցկություն [geghets^hkut^hyun] beauty

գեղձ [geghdz] gland
գեղջուկ [geghjuk] peasant
գեշ [gesh] ugly
գետ [get] river
գետին [getin] ground, soil
գետնախնձոր [getnakh^ondzor] girasole
գեր [ger] fat, overweight
գերա- [gera-] over-, super-, trans-, most
գերագնահատել [gerag^onahatel] overestimate
գերադրական [geradrakan] superlative
գերազանց [gerazants^h] excellent
գերան [geran] beam, post
գերդաստան [gerdastan] family, dynasty, descendants
գերեզման [gerezman] grave
գերի [geri] captive, slave
գերմանական [germanakan] German (adj.)
գերմանացի [germanats^hi] German (male)
գերմաներեն [germaneren] German (language)
Գերմանիա [Germania] Germany
գերմանուհի [germanuhi] German (fem.)
գթալ [g^oth^aal] to commiserate, to have compassion
գիժ [gizh] insane, crazy, mad; stupid
գիծ [gits] line
գին [gin] price
գինի [gini] wine
գինով [ginov] drunk
գիշեր [gisher] night
գիշերանոց [gisheranoth] nightgown
գիշերել [gisherel] to stay overnight
գիտակից [gitakits^h] conscious
գիտակցություն [gitakits^hut^hyun] consciousness
գիտելիք [gitelik^h] knowledge
գիտենալ [gitenal] to know
գիտնական [gitnakan] scholar, scientist
գիտություն [gitut^hyun] science
գիտուն [gitun] knowledgeable, erudite
գիր [gir] letter, graphic sign
գիրանալ [giranal] to grow fat
գիրկ [girk] lap, bosom
գիրք [girk^h] book
գլխագիր [g^olkhagir] capital (letter)
գլխավոր [g^olkhavor] main, major
գլխարկ [g^olkhark] hat, cap
գլորել [g^olorel] to roll, to turn over
գլուխ [g^olukh] head; chief
գծել [g^otse] to draw
գմբեթ [g^ombet^h] dome
գյուղ [gyugh] village; countryside

գյուղացի [gyughats^hi] peasant; farmer
գյուղաքաղաք [gyughak^haghak^h] country-town, large village
գյուտ [gyut] invention
գնալ [g^onal] to go, to leave, to depart
գնահատել [g^onahatel] to value, to appreciate
գնացք [g^onats^hkh^h] train
գնել [g^onel] to buy, to purchase
գնդակ [g^ondak] ball, bullet
գնորդ [g^onort^h] buyer, customer
գնչու [g^onc^hu] gypsy
գոգնոց [goknots^h] apron
գոլ [gol] lukewarm
գոլորշի [golorshi] vapor, steam
գոհ [goh] contented, satisfied
գոհանալ [gohanal] to content (oneself)
գոհար [gohar] jewel
գոհացում [gohats^hum] satisfaction
գող [gogh] thief
գողանալ [goghanal] to steal
գոմ [gom] stable, stall; barn
գոյական [goyakan] noun, substantive
գոյություն [goyut^hyun] existence, being
գոնե [gone] at least
գոչել [goc^hel] to exclaim, to shout
գոռալ [goral] to scream, to shout
գոռոզ [goroz] haughty, arrogant
գովել [govel] to praise
գովեստ [govest] word of praise
գոտի [goti] belt
գորգ [gorg] carpet, rug
գործ [gorts] work, affair, act, business
գործադուլ [gortsadul] strike (by workers)
գործազուրկ [gortsazurk] unemployed, jobless
գործածել [gortsatsel] to use, to spend
գործարան [gortsaran] factory; organ (anatomy)
գործել [gortsel] to act, to work
գործիական [gorts^hական] instrumental (case)
գործիչ [gortsich^h] agent, activist
գործիք [gortsik^h] instrument
գործողություն [gortsoghut^hyun] operation
գորտ [gort] frog
գոռեհիկ [grehik] vulgar, trivial
գտնել [g^otnel] to find
գտնվել [g^otn^ovel] to be found, to be situated
գրաբար [g^orabar] classical Armenian
գրագետ [g^oraget] literate, lettered, educated
գրագիր [g^oragir] secretary, clerk (male)
գրագրուհի [g^oragruhi] secretary, clerk (fem.)
գրադարան [g^oradaran] library, bookcase

գրախանութ [g^orakhanut^h] bookstore
գրական [g^orakan] literary
գրականություն [g^orakanut^hyun] literature
գրապահարան [g^orapaharan] bookcase
գրասեղան [g^orasedghan] desk
գրասենյակ [g^orasednyak] office, study room
գրասեր [g^oraser] lover of letters
գրավաճառ [g^oravachar] bookseller
գրավել [g^oravel] to occupy, to confiscate
գրավոր [g^oravor] written, in writing
գրատախտակ [g^oratakhtak] blackboard
գրեթե [gret^he] almost, nearly
գրել [g^orel] to write
գրիչ [g^orich^h] pen
գրկել [g^orkel] to embrace
գրող [g^orog^h] writer
գրպան [g^orpan] pocket
գրություն [g^orut^hyun] writing
գրվել [g^orvel] to be written
գութ [gut^h] compassion, pity
գուլպա [gulpa] sock, stocking
գումար [gumar] sum, amount
գումարում [gumarum] assembly; addition
գույն [guyn] color
գունատ [gunat] pale
գունավոր [gunavor] colored
գուրգուրանք [gurgurank^h] affection
գուցե [guts^he] maybe, perhaps

Դ

դա [da] this, that, this one
դագաղ [dagagh] coffin
դադար [dat^har] pause, rest
դադարել [dat^harel] to stop (intr.)
դադարեցնել [dat^harets^hanel] to stop, to suspend
դաժան [dazhan] cruel, severe
դահիճ [dahich] hangman
դահուկ [dahuk] sledge, sleigh
դանակ [danak] knife
դանդաղ [dandagh] slow
Դանիա [Dania] Denmark
դանիական [daniakan] Danish
դանիացի [daniats^hi] Dane
դաշինք [dashink^h] pact, treaty
դաշնակ [dashnak] Armenian federalist
դաշնակահար [dashnakahar] pianist
դաշնակից [dashnakits^h] ally
դաշնամուր [dashnamur] piano (musical instrument)
դաշտ [dash^t] field

- դառն** [dai^ən] bitter, tart
դառնալ [daɾnal] to turn (into), to become
դաս [das] lesson, class
դասագիրք [dasagirk^h] textbook
դասախոս [dasakhos] lecturer, professor
դասական [dasakan] classical
դասակարգ [dasakark^h] rank, class (in society)
դասավանդել [dasavandel] to teach, to educate (in class)
դասարան [dasaran] class, classroom
դաստիարակ [dastiarak] educator
դաստիարակել [dastiarakeɫ] to educate
դաստիարակություն [dastiarakut^hyun] upbringing, education
դավ [dav] plot, conspiracy
դավաճան [davachan] traitor, betrayer
դավաճանել [davachanel] to betray, to plot
դատ [dat] lawsuit, cause
դատապարտել [datapartel] to condemn, to sentence
դատավարություն [datavarut^hyun] trial
դատավոր [datavor] judge
դատարան [dataran] tribunal, court
դատարկ [datark] empty
դատարկություն [datarkut^hyun] emptiness
դատել [datel] to judge
դար [dar] century
դարակ [darak] shelf; drawer
դարան [daran] snare; hiding place
դարբին [darp^hin] blacksmith
դարձյալ [darts^hyal] again, anew
դարձնել [darts^hanel] to turn, to return; to change (into)
դարման [darman] remedy, cure
դարմանել [darmanel] to remedy, to cure
դեմիկ [d^ətmik] zucchini
դեղում [d^ətmum] pumpkin, squash, zucchini
դեղ [degh] medicine, medication, drug
դեղագործ [deghagorts] pharmacist
դեղատուն [deghatun] pharmacy
դեղին [deghin] yellow
դեղձ [degh^hs^h] peach
դեղձանիկ [degh^hs^hanik] canary
դեղնել [deghnel] to turn yellow
դեմ [dem] against, opposite
դեմք [demk^h] 1. face, visage; 2. person (grammatical category)
դեպի [depi] toward
դեպք [depk^h] case; event, incident
դեռ [dei] yet, still
դեսպան [despan] ambassador
դեսպանատուն [despanatun] embassy
դերասան [derasan] actor, comedian (male)
դերասանուհի [derasanuhi] actress
դերձակ [derts^hak] tailor
դերձակուհի [derts^hakuhi] dressmaker
դերձան [derts^han] thread
դժ- [d^əzh-] mal-, dis-, un-
դժբախտ [d^əzhbakht] unfortunate, unhappy
դժգոհ [d^əzhghoh] discontent, dissatisfied
դժգույն [d^əzhguyn] discolored, pale
դժոխք [d^əzhokhk^h] hell
դժվար [d^əzhvar] hard, difficult
դիակ [diak] corpse, dead body
դիզել [dizel] to pile, to heap up, to accumulate
դիմադրել [dimadrel] to resist, to withstand
դիմակ [dimak] mask
դիմավորել [dimavoreɫ] to meet; to pick up, to fetch
դիմաց [dimats^h] facing, in front of
դիմացկուն [dimats^hkun] resitant, durable
դիպչել [dipch^hel] to touch
դիվանագետ [divanaget] diplomat
դիտավորություն [ditavorut^hyun] intention
դիտել [ditel] to observe, to watch
դիտողություն [ditoghut^hyun] observation, remark
դիրք [dirk^h] position, situation
դյուրին [dyurin] easy
դնել [d^ənel] to put, to place
դող [dogh] (1) shiver, tremor; (2) tire
դողալ [doghal] to tremble, to shake, to shiver
դպիր [d^əpir] church clerk
դպրոց [d^əprotsh] school
դպրոցական [d^əprotshakan] schoolboy, school-girl, student
դրախտ [d^ərakht] paradise
դրական [d^ərakan] 1. positive 2. dative (case)
դրա համար [d^əra hamar] therefore
դրամ [dram] 1. money; 2. Armenian currency
դրացի [drats^hi] neighbor
դրոշ(ակ) [drosh(ak)] flag
դու [du] you (informal)
դուլ [duyl] pail, bucket
դռնեղուն [d^ərnedui] from door to door
դուռ [dur] door
դուստր [dust^ər] daughter
դուրս [durs] out
դուք [duk^h] you (formal)
դև [dev] devil, demon

Ե

եբրայական [yeprayakan] Hebrew, Hebraist
եգիպտական [yegiptakan] Egyptian, of Egypt
եգիպտացի [yegiptats^hi] Egyptian (male)
եգիպտացորեն [yegiptats^horen] corn
Եգիպտոս [Yegiptos] Egypt
եգիպտուհի [yegiptuhi] Egyptian (fem.)
եզ [yez] ox
եզակի [yezaki] singular (in grammar); unique
եզերք [yezerk^h] shore, edge, brink
եթե [yet^he] if
ելակ [yelak] strawberry
ելնել [yelnel] get up, rise; ascent, emerge
ելույթ [yeluyt^h] public appearance
ելք [yelk^h] exit
եկամուտ [yekamut] income
եկեղեցի [yekeghets^hi] church
եղանակ [yeghanak] manner, mode, melody
եղբայր [yeghp^hayr] brother
եղեգ(ն) [yegheg(n)] reed, cane
եղեռն [yeghein] great crime (used for Armenian genocide)
եղնիկ [yeghnik] roe
եղջերու [yeghjeru] deer
եղջյուր [yeghjyur] horn
եղունգ [yeghung] fingernail
ենթադրել [yent^hadrel] to suppose
ենթակա [yent^haka] subject
ենազույն [yeraguyñ] tricolor
եռալ [ye^hal] to boil
ես [yes] I, myself
եսասեր [yesaser] selfish
եսասիրութիւն [yesasirut^hyun] egoism
Եվրոպա [yevropa] Europe
եվրոպական [yevropakan] European
եվրոպացի [yevropats^hi] European citizen
ետ [yet] back, backward
ետև [yetev] back, behind
երազ [yeraz] dream
երաժիշտ [yerazhisht] musician
երաժշտութիւն [yerazhshtut^hyun] music
երախտագիտութիւն [yerakhtagitut^hyun] gratitude
երախտապարտ [yerakhtapart] grateful
երակ [yerak] vein
երամ [yeram] flock
երանի՛ [yerani] I wish ..., if only ...
երաշխավորագիր [yerashkavoragir] warrant, bail
երաշխավորել [yerashkavorel] to warrant,

to guarantee
երբ [yerp^h?] when?
երբեմն [yerp^hem^on] sometimes
երբեք [yerp^hek^h] never
երբ որ [yerp^h vor] when, whenever
երգ [yerk^h] song
երգել [yerk^hel] to sing
երգիչ [yerk^hich^h] singer (male)
երգչուհի [yerk^hch^huhi] singer (fem.)
երդում [yert^hum] oath
երդվել [yert^hovel] to oath, to swear
երեխա [yerekha] child
երեկ [yerek] yesterday
երեկո [yereko] evening
երես [yeres] face, visage
երեսուն [yeresun] thirty
երեք [yerek^h] three
երթ [yert^h] marching; journey
երթևեկել [yert^hevel] to commute
երթևեկութիւն [yert^hevekut^hyun] traffic, communication
երիկամ [yerikam] kidney
երիտասարդ [yeritasard] young, young man
երիտասարդութիւն [yeritasardut^hyun] youth
երկ [yerk] literary work
երկաթ [yerkat^h] iron (metal)
երկար [yerkar] long
երկարատև [yerkaratev] long-lasting
երկարութիւն [yerkarut^hyun] length
երկինք [yerkink^h] heaven, sky
երկիր [yerkir] earth, land
երկնագույն [yerknaguyñ] sky-blue
երկնային [yerknayin] heavenly, celestial
երկչոտ [yerkc^hot] timid
երկչոտութիւն [yerkc^hotut^hyun] timidity
երկտող [yerktogh] note, a few lines
երկրաբան [yerkraban] geologist
երկրաբանութիւն [yerkrabanut^hyun] geology
երկրագործ [yerkragorts] peasant, farmer
երկրագործութիւն [yerkragortsut^hyun] agriculture
երկրային [yerkrayin] terrestrial
երկրաշարժ [yerkrasharzh] earthquake
երկրորդ [yerkrort] second (ordinal number)
երկրպագել [yerk^orpak^hel] to worship
երկու [yerku] two
երշիկ [yershik] sausage
երջանիկ [yerjanik] happy
երջանկութիւն [yerjankut^hyun] happiness
երրորդ [yerrort^h] third

երևալ [yereval] to appear, to seem
երևակայել [yerevakayel] to imagine
երևակայություն [yerevakayut^hyun] imagination
Երևան [Yerevan] Yerevan (capital of Armenia)
երևույթ [yerevuyt^h] appearance, phenomenon
էփած [yep^hatʂ] cooked
էփել [yep^hel] to cook
էփվել [yep^hvel] to be cooked

Չ

զամբյուղ [zamyugh] basket
զայրանալ [zayranal] to get angry
զայրույթ [zayruyt^h] anger
զանազան [zanazan] different
զանազանել [zanazanel] to distinguish
զանգակ [zangak] bell
զանգահարել [zangaharel] to phone, to call
զանգել [zangel] to phone, to call
զառանցել [zarantʂ^hel] to rave, to be delirious
զավակ [zavak] child, offspring
Ջատիկ [Zatik] Easter
զարգանալ [zarganal] to get developed
զարգացնել [zargatʂ^hanel] to develop
զարդ [zart^h] ornament, decoration, adornment
զարդանկար [zart^han^okar] adornment, decoration
զարդարել [zart^harel] to decorate, to adorn
զարկել [zarkel] to strike, to hit
զարմանալ [zarmanal] to be surprised, to be astonished
զարմանալի [zarmanali] bizarre, strange
զարմանք [zarmank^h] astonishment, amazement
զարմիկ [zarmik] cousin
զբաղված [zbaghvats] busy, occupied
զբաղվել [zbaghvel] to occupy oneself
զբոսանք [zbosank^h] amusement, recreation
զբոսաչրջիկ [zbosash^herjik] tourist
զբոսապտույտ [zbosapatuyt] stroll
զբոսնել [zbosnel] to take a walk, to promenade
զգալ [zgal] to feel
զգայուն [zgayun] sensitive
զգացում [zgatʂ^hum] feeling, sentiment
զգեստ [zgest] dress
զգուշ [zguys^h] careful, cautious
զգուշանալ [zguʂhanal] to avoid
զերո [zer^o] zero
զենք [zenk^h] weapon, armament
զզվանք [z^ozvank] disgust; detestation
զզվել [z^ozvel] to be disgusted, to get tired (of)

զզվելի [z^ozveli] disgusting, loathsome
զինել [zinel] to arm
զինվոր [zinvor] soldier
զիջել [zich^hel] to yield, to give in
զղջալ [z^oghjal] to repent
զմայլվել [zmaylvel] to be raptured
զոհ [zoh] victim
զոհել [zohe^l] to sacrifice
զով [zov] cool, fresh
զորք [zork^h] army, troops
զսպել [zaspel] to restrain, to curb, to repress
զվարթ [z^ovart^h] joyous, gay
զվարճանալ [z^ovarchanal] to amuse oneself, to have fun
զրկանք [z^orkank^h] privation, hardship
զրկել [z^orkel] to deprive
զրո [z^oro] zero
զրույց [z^oruiytʂ^h] conversation; tale
զրուցել [z^oruiytʂ^hel] to chat, to converse
զրպարտել [z^orpartel] to slander, to defame
զրպարտություն [z^orpartut^hyun] slander, defamation
զուգահիստություն [zugadiput^hyun] coincidence
զուգարան [zugaran] toilet, bathroom
զույգ [zuyk^h] pair; couple
զուսպ [zusp] restrained, composed
զուր [zur], *ի զուր* [i zur] in vain
զուրկ [zurk] deprived, devoid

Է

էակ [eyak] creature, being
էական [eyakan] substantial, essential
էպես [eyapes] in reality
էգ [ek^h] female
էգուց [ek^hutʂ^h] (dial.) tomorrow
էժան [ezhan] cheap, inexpensive
էժանություն [ezhanut^hyun] cheapness
էլ [el] too, also
էլեկտրակայան [elektrakayan] power station
էլեկտրական [elektrakan] electric(al)
էլեկտրականություն [elektrakanut^hyun] electricity
էլի [eli] again, too, also; nevertheless
էշ [esh] donkey, ass
էջ [ej] page
էստոնացի [estonatʂ^hi] Estonian (person)
էստոներեն [estoneren] Estonian (language)
էստոնիա [Estonia] Estonia
էություն [eyut^hyun] essence

Լ

ըղձալ [əgʰt͡sʰal] to wish
ըմբիշ [əmbiʃh] wrestler
ըմբռնել [əmbʰɹnel] to grasp, to comprehend
ըմպել [əmpel] to drink
ըմպելիք [əmpelikʰ] beverage, drink; liquor, spirits
ընդարձակ [əntʰart͡sʰak] spacious, wide
ընդգծել [əndgʰt͡sɛl] underline; stress; point out
ընդգրկել [əndgʰɹkel] embrace; encompass
ընդդեմ [əntdem] against
ընդդիմանալ [əntdimanal] to resist, to oppose
ընդլայնել [əndlajnel] to enlarge
ընդհակառակը [əntʰhakarakə] on the contrary
ընդհանրապես [əntʰhanrapɛs] in general
ընդհանուր [əntʰhanur] general; total; main
ընդհատել [əntʰhatel] to interrupt, to discontinue
ընդմիշտ [əndmiʃht] forever
ընդմիջել [əndmiçʰel] to interrupt
ընդմիջում [əndmiçʰum] intermission, pause
ընդունակ [əntʰunak] capable, apt
ընդունել [əntʰunel] to accept, to agree
ընդունելություն [əntʰunelutʰyun] reception; admission
ընդօրինակել [əntʰorinakel] to copy
ընդօրինակություն [əntʰorinakutʰyun] copy, duplicate, transcript
ընթացք [əntʰat͡sʰkʰ] course
ընթերցարան [əntʰert͡sʰaran] textbook, reading hall
ընթերցել [əntʰert͡sʰel] course
ընթրել [əntʰrel] to have supper
ընթրիք [əntʰrikʰ] supper
ընծա [ənt͡sa] gift, present
ընծայել [ənt͡sayel] to donate
ընկալել [ənkalel] to comprehend, to perceive
ընկեր [ənker] friend (male)
ընկերակցել [ənkerakt͡sʰel] to associate, to accompany
ընկերանալ [ənkeranal] to join, to accompany
ընկերություն [ənkerutʰyun] society, company, friendship
ընկերուհի [ənkeruhi] friend (female)
ընկնել [ənknel] to fall, to decline
ընկույզ [ənkuyz] walnut
ընձուղա [ənd͡zugʰt] giraffe
ընտանի [əntani] domestic, familiar
ընտանիք [əntanikʰ] family
ընտիր [əntir] first-class, exquisite, fine

ընտրել [əntrel] to elect, to choose
ընտրություն [əntrutʰyun] choice, election
ըստ [əst] according to

Թ

թագ [tʰag] crown
Թագավոր [tʰakʰavor] king
Թագավորություն [tʰakʰavorutʰyun] kingdom
Թագուհի [tʰakʰuhi] queen
Թաթ [tʰatʰ] paw; palm (of hand)
Թախիծ [tʰakʰits] sorrow, grief; affliction
Թակարդ [tʰakartʰ] trap, snare
Թաղ [tʰagh] neighborhood
Թաղամաս [tʰaghamas] district, quarter
Թաղել [tʰagʰel] to bury
Թաղվել [tʰagʰvel] to be buried
Թաղում [tʰagʰum] burial, funeral
Թան [tʰan] tan (yogurt beverage)
Թանաք [tʰanakʰ] ink
Թանգարան [tʰangaran] museum
Թանկ [tʰank] expensive, costly
Թանկագին [tʰankagin] dear, beloved; costly, valuable
Թանձր [tʰand͡zʰr] thick (about liquid)
Թաշկինակ [tʰaʃkinak] hadkerchief
Թառամել [tʰaramel] to fade, to wither
Թատերական [tʰaterakan] theatrical
Թատրոն [tʰatron] theatre
Թարգմանել [tʰargmanel] to translate, to interpret
Թարգման(իչ) [tʰargman(ichʰ)] translator, interpreter
Թարգմանություն [tʰargmanutʰyun] translation, interpretation
Թարգմանվել [tʰargmanvel] to be translated, to be interpreted
Թարթիչ [tʰarthichʰ] eyelash
Թարխուն [tʰarkʰun] tarragon
Թարմ [tʰarm] fresh
Թարմացնել [tʰarmat͡sʰənel] to freshen
Թարմություն [tʰarmutʰyun] to freshen
Թաց [tʰat͡sʰ] wet
Թափ [tʰapʰ] strength; pace; efficacy
Թափառել [tʰapʰarel] to wander, to roam
Թափել [tʰapʰel] to pour, to spill
Թափվել [tʰapʰvel] to flow, to be poured
Թաքնվել [tʰakʰnəvel] to hide
Թաքսոոց [tʰakʰəstot͡sʰ] hiding-place
Թաքուն [tʰakʰun] secretly
Թե [tʰe] that

թեթև [t^het^hev] light; easy
թել [t^hel] wire, thread
թելադրել [t^heladrɛl] to dictate, to advise
թեկնածու [t^heknatsʊ] candidate, contender
թեյ [t^hey] tea
թեյաման [t^heyaman] teapot
թեպետ [t^hepet] although
թերթ [t^hert^h] (1) newspaper; (2) leaf
թերի [t^heri] imperfect, defective, faulty
թերուծյուն [t^herut^hyun] defect, fault, short-coming
թերևս [t^herevəs] perhaps, maybe
թեփ [t^hep^h] (1) bran; (2) dandruff
թեք [t^hek^h] declined; oblique
թեև [t^heyev] although, even though
թթվասեր [t^hɒt^hvaser] sour cream
թթու [t^hɒt^hu] sour
թի(ակ) [t^hi(ak)] shovel, oar
թիավարել [t^hiavarel] to row, to paddle
թիզ [t^hiz] span of hand (unit of measure)
թիթեղ [t^hit^hegh] tin
թիթեռնիկ [t^hit^hɛrnik] butterfly
թիկունք [t^hikunk^h] back; support
թիվ [t^hiv] number
թղթախաղ [t^hɒgh^hak^hagh] card game
թղթակից [t^hɒgh^hakit^h] correspondent
թղթակցել [t^hɒgh^hakt^hel] to correspond
թմբուկ [t^hɒmbuk] drum
թմրել [t^hɒmrel] to grow numb, to get sleepy
թմրեցուցիչ [t^hɒmret^hɒts^hit^h] narcotic
թյուրիմացություն [t^hyurimat^hut^hyun] mis-
 understanding
թշնամի [t^hɒsh^hnami] enemy
թշվառ [t^hɒsh^hvar] miserable
թշվառություն [t^hɒsh^hvarut^hyun] misery
թոթովել [t^hot^hovel] to stammer, to stutter
թողնել [t^hogh^hnel] to leave, to allow, to let
թողություն [t^hogh^hut^hyun] pardon, grace
թոնիր [t^honir] pit oven
թոշակ [t^hosh^hak] stipend, pension
թոռ [t^hor] grandson, granddaughter
թոք [t^hok^h] lung
թոքախտ [t^hok^hakht] tuberculosis
թռիչք [t^hɒr^hit^hch^h] flight
թռչել [t^hɒr^hit^hch^hel] to fly
թռչուն [t^hɒr^hit^hch^hun] bird
թվաբանություն [t^hɒvabanut^hyun] arithmetic
թվալ [t^hɒval] to seem, to appear
թվական [t^hɒvakan] numeral, date
թվանշան [t^hɒvan^hshan] cipher, mark (school)

թվարկել [t^hɒvarkel] to count
թրջել [t^hɒr^hit^hch^hel] to wet
թրջվել [t^hɒr^hit^hch^hvel] to get wet
թրքահայ [t^hɒrk^hahay] Armenian from Turkey
թրքուհի [t^hɒrk^huhi] Turk (fem.)
թուզ [t^huz] fig
թուխ [t^hut^h] mulberry
թուլանալ [t^hulanal] to weaken, to soften
թուլություն [t^hulut^hyun] weakness
թուխ [t^huk^h] brown-skinned, dark-haired
թուղթ [t^hught^h] paper
թույլ [t^huy^l] weak
թույլատրել [t^huy^latrel] to allow
թույն [t^huyⁿ] poison
թունավոր [t^hunavor] poisonous
թունավորել [t^hunavorel] to poison
թուշ [t^hush] cheek
թուր [t^hur] sabre
թուրք [t^hurk^h] Turk
թուրքական [t^hurk^hakan] Turkish (adj.)
թուրքերեն [t^hurk^heren] Turkish (language)
Թուրքիա [T^hurk^hia] Turkey
թուփ [t^hup^h] bush
թուք [t^huk^h] spit
թքել [t^hɒk^hel] to spit
թև [t^hev] arm, wing

Ժ

Ժամ [zh^ham] hour
Ժամագործ [zh^hamagort^hs] watchmaker
Ժամադրվել [zh^hamad^hrv^hel] to make an appoint-
 ment
Ժամադրություն [zh^hamadrut^hyun] appointment
Ժամական [zh^hamakan] hourly, per hour
Ժամանակ [zh^hamanak] time
Ժամանակակից [zh^hamanakakit^h] contempo-
 rary
Ժամանակաշրջան [zh^hamanakash^hɛrjan] epoch,
 period of time
Ժամանակավոր [zh^hamanakavor] temporary
Ժամանակացույց [zh^hamanakats^huyt^h] time-
 table
Ժամանել [zh^hamanel] to arrive
Ժամանց [zh^hamants^h] pastime
Ժամանում [zh^hamanum] arrival
Ժամացույց [zh^hamats^huyt^h] watch, clock
Ժամկետ [zh^hamket] deadline
Ժայռ [zh^hayr] cliff, rock
Ժանդ [zh^hang] rust
Ժանդոտ [zh^hangot] rusty

ժառանգ [zharang] heir, heiress
ժառանգել [zharangel] to inherit
ժառանգորդ [zharangort^h] heir, heiress
ժառանգություն [zharangut^hyun] inheritance, heritage
ժխտական [zh^okhtakan] negative
ժխտել [zh^okhtel] to deny
ժողով [zhoghov] meeting, assembly
ժողովրդական [zhoghov^ort^hakan] popular
ժողովուրդ [zhoghovurt^h] people
ժպիտ [zh^opit] smile
ժպտալ [zh^optal] to smile
ժուժկալ [zhuzhkal] abstinent

Ի

իբր(և) [ip^hr(ev)] as, as if
իգական [igakan] feminine, female
իզուր [izur] in vain
իժ [izh] viper
իղճ [igh^ts^h] desire, longing
իմ [im] my
իմանալ [imanal] to know, to realize, to be aware of
իմաստ [imast] meaning, sense
իմաստուն [imastun] wise
իմացնել [imat^sh^onel] to inform; to warn
իմր [imə] mine
ինը, ինն [inə, inn] nine
ինձ [indz] me, to me
իններորդ [innerort^h] ninth
իննսուն [inn^osun] ninety
ինչ [inch[?]] what?
ինչ որ [inch^h vor] whatever
ինչպես [inch^h pes[?]] how?
ինչպիսի՞ [inch^h pisi[?]] what kind of?
ինչու՞ [inch^h u[?]] why?
ինչքան [inch^h k^h an[?]] how much?
ինքը [ink^h ə] he, she, it
ինքնակենսագրություն [ink^h nakensagrut^hyun] autobiography
ինքնահոս [ink^h nahos] fountain pen
ինքնաշարժ [ink^h nasharzh] motorcar
ինքնասեր [ink^h naser] selfish
ինքնասպանություն [ink^h naspanut^hyun] suicide
ինքնուրույն [ink^h nuruyn] self-reliant, independent, original
ինքս [ink^h əs] myself
իշխան [ishkhan] prince
իշխան ձուկ [ishkhan dzuk] Sevan trout

իշխանուհի [ishkhanuhi] princess
իշխել [ishk^hhel] to reign
իջեցնել [ijets^h ənel] to lower, to take down
իջնել [ijnel] to descend
իսկ [isk] but, and
իսկական [iskakan] real
իսպանացի [ispanat^shⁱ] Spanish (male)
իսկապես [iskapes] really
իսկույն [iskuyⁿ] immediately
իսպանական [ispanakan] Spanish (adj.)
իսպաներեն [ispaneren] Spanish (language)
Իսպանիա [Ispania] Spain

իսպանուհի [ispanuhi] Spanish (fem.)
Իսրայել [Israyel] Israel
իսրայելական [israyelakan] Israelite
իսրայելացի [israyelat^shⁱ] Israelite
իտալական [italakan] Italian (adj.)
իտալացի [italat^shⁱ] Italian (male)
իտալերեն [italeren] Italian (language)
Իտալիա [Italia] Italy
իտալուհի [italuhi] Italian (fem.)
իր (1) [ir] thing; (2) [ir] his/her/its
իրագործել [iragort^sel] to realize, to fulfill
իրադարձություն [iradart^s ut^hyun] event
իրադրություն [iradrut^hyun] situation
իրական [irakan] real
իրականություն [irakanut^hyun] reality
իրան [iran] bust, body, trunk
Իրան [Iran] Iran
իրանական [iranakan] Iranian (adj.)
իրանցի [irant^shⁱ] Iranian (person)
իրապես [irapes] really
իրավ [irav] truly
իրավաբան [iravaban] lawyer
իրավագետ [iravaget] jurist
իրավամբ [iravamb] rightly
իրավունք [iravunk^h] right, entitlement
իրար [irar] each other
իրեն [iren] him/her
իրենց [irent^shⁱ] their, them
իրենք [irenk^h] they
իրիկուն [irikun] evening
իրողություն [iroghut^hyun] reality, truth
իրոք [irok^h] truly, really, in fact

Լ

լաթ [lat^h] cloth
լալ [lal] to cry
լայն [layn] broad, wide

լայնութիւն [laynut^hyun] width
 Լայնք [laynk^h] width
 Լանջ [lanj] slope
 Լապտեր [lapter] lantern
 Լավ [lav] good
 Լավագույն [lavaguyⁿ] the best
 Լավանալ [lavanal] to improve
 Լավաջ [lavash] lavash, Armenian flat bread
 Լավատես [lavates] optimist
 Լավացնել [lavats^hanel] to improve, to better
 Լատինական [latinakan] Latin (adj.)
 Լատիներեն [latineren] Latin (language)
 Լարել [larel] to stretch; to tune; to set (a clock)
 Լարված [larvats] tense
 Լաց [lats^h] cry, crying
 Լաց լինել [lats^h line] to cry
 Լափել [lap^hel] to eat, to gorge, to devour
 Լեզվաբան [lezvaban] linguist
 Լեզվաբանութիւն [lezvabanut^hyun] linguistics
 Լեզվախումբ [lezvak^humb] language group
 Լեզու [lezu] language, tongue
 Լեհ [leh] Polish (male)
 Լեհական [lehakan] Polish (adj.)
 Լեհաստան [Lehastan] Poland
 Լեհերեն [leheren] Polish (language)
 Լեհուհի [lehuhi] Polish (fem.)
 Լեղի [leg^hi] gall, bile
 Լեռ [le^r] mountain
 Լեցուն [lets^hun] full
 Լիզել [lize] to lick
 Լիմոն [limon] lemon
 Լիճ [lich] lake
 Լինել [line] to be
 Լիբը [lik^hə] plenty; full
 Լծել [l^otse] to yoke
 Լկտի [l^ok^hti] impudent
 Լյարդ [lyart^h] liver
 Լոբի [lobi] beans
 Լոլիկ [lolik] tomato
 Լոկ [lok] only, just
 Լողալ [loghal] to swim
 Լողանալ [loghanal] to bathe
 Լողարան [logharan] bathroom
 Լուել [l^orel] to remain silent
 Լուութիւն [l^orut^hyun] silence
 Լսել [l^osel] to hear, to listen
 Լվանալ [l^ovanal] to wash
 Լվացարան [l^ovats^haran] sink; washroom
 Լվացք [l^ovats^hk^h] washing; laundry
 Լրագիր [l^oragir] newspaper

լրանալ [l^oranal] to end, to expire
 Լրացնել [l^orats^hanel] to complete
 Լրիվ [l^oriv] completely
 Լրտես [l^ortes] spy
 Լցնել [l^otse^hnel] to fill, to pour
 Լցոն [l^otse^hon] filling
 Լցվել [l^otse^hvel] to get filled
 Լու [lu] flea
 Լուծ [luts] 1. yoke; 2. diarrhea
 Լուծել [lutse] to solve, to dissolve
 Լույս [luys] light, brightness
 Լուռ [lur] silent
 Լուսաբաց [lusabats^h] dawn; sunrise
 Լուսահոգի [lusahok^hi] the late; deceased
 Լուսանկար [lusan^okar] photograph
 Լուսանկարչութիւն [lusan^okarch^hut^hyun] photography
 Լուսավոր [lusavor] bright
 Լուսավորել [lusavore] to illuminate
 Լուսին [lusin] moon
 Լուր [lur] news, message
 Լուրջ [lurj] serious
 Լքել [l^ok^hel] to abandon, to leave

Խ

Խաբեբա [khap^heba] swindler, impostor
 Խաբել [khap^hel] to deceive
 Խաբուսիկ [khap^husik] deceitful
 Խախտել [k^hakhtel] to displace; to violate
 Խակ [k^hak] not ripe (about fruits)
 Խաղ [k^hagh] game, play
 Խաղալ [k^haghal] to play
 Խաղալիք [k^haghalik^h] toy
 Խաղաղ [k^hag^hagh] calm, peaceful
 Խաղաղութիւն [k^hag^haghut^hyun] peace
 Խաղող [k^hag^hogh] grapes
 Խայթել [k^hayt^hel] to sting, to prick
 Խայտառակ [k^haytarak] disgraceful, infamous
 Խանգարել [k^hangarel] to disturb, to annoy
 Խանդ [k^hand] jealousy
 Խանութ [k^hanut^h] shop, store
 Խաչ [k^hach^h] cross, crucifix
 Խաչաձև [k^hach^hadzev] in the form of a cross
 Խառն [k^hair^on] mixed
 Խառնել [k^hairnel] to mingle, to mix
 Խավար [k^havar] dark(ness)
 Խարդախ [k^hardakh] fraudulent, tricky
 Խարիսխ [k^harisk^h] anchor
 Խելազար [k^helagar] mad, crazy
 Խելացի [k^helats^hi] intelligent, clever

խելոք [kʰelokʰ] wise, intelligent, clever
խելք [kʰelkʰ] brains, intelligence; wisdom
խեղդել [kʰeghdɛl] to strangle, to choke
խեղճ [kʰeghɟɟ] poor, unfortunate
խենթ [kʰentʰ] stupid, crazy, insane
խզել [kʰəzɛl] to break off, to pull away
խթան [kʰtʰan] spur; incentive
խիզախ [kʰizakʰ] brave, courageous
խիղճ [kʰighɟɟ] conscience
խիստ [kʰist] strict, severe
խիտ [kʰit] dense, thick
խղճալ [kʰəghɟɟal] to pity
խճուղի [kʰtʰɟɟuɟhi] main road
խմբագրել [kʰmbagrel] to edit
խմբագրիչ [kʰmbagriɟɟʰ] editor
խմբագրություն [kʰmbagrutʰyun] edition
խմել [kʰmɛl] to drink
խմիչք [kʰmichʰkʰ] conscience
խմոր [kʰmor] dough
խնամել [kʰnamɛl] to take care
խնայել [kʰnayɛl] to save, to spare; to set aside
 for future use
խնդիր [kʰntʰir] matter, problem, question
խնդրանք [kʰntʰrankʰ] request, demand
խնդրել [kʰntʰrel] to ask, to beg, to request
խնձոր [kʰndzor] apple
խնձորենի [kʰndzorenɪ] apple tree
խնջուկք [kʰnɟjukʰ] feast, dinner party; good
 cheer
խոզ [kʰoz] pig
խոհանոց [kʰohanotʰsʰ] kitchen
խոհեմ [kʰohɛm] prudent
խոհեմություն [kʰohɛmutʰyun] prudence
խողովակ [kʰoghovak] pipe, tube
խոյ [kʰoy] ram
խոնավ [kʰonav] humid
խոնավություն [kʰonavutʰyun] humidity
խոնարհ [kʰonarh] humble
խոնարհվել [kʰonarhvel] to bow
խոշոր [kʰoshor] huge, large, gross
խոչընդոտ [kʰochʰəndot] obstacle
խոսակից [kʰosakitʰsʰ] speech partner
խոսակցել [kʰosaktʰsʰɛl] to converse
խոսակցություն [kʰosaktʰsʰutʰyun] conversation
խոսել [kʰosɛl] to speak
խոստանալ [kʰostanal] to promise
խոսք [kʰoskʰ] speech, spoken word, phrase
խոտ [kʰot] grass, turf; herbage
խոր [kʰor] deep, profound

խորամանկ [kʰoramank] sly, cunning, crafty
խորթ հայր [kʰortʰ hayr] stepfather
խորթ մայր [kʰortʰ mayr] stepmother
խորհել [kʰorhel] to think, to meditate, to reflect
խորհրդակցել [kʰorhʰrtʰaktʰsʰɛl] to consult
խորհուրդ [kʰorhʰrtʰ] advice; thought; counsel
խորոված [kʰorovatsʰ] roasted, grilled, broiled;
 barbecue
խորովել [kʰorovel] to barbecue, to roast
խորտակել [kʰortakɛl] to destroy
խորություն [kʰorutʰyun] depth
խուլել [kʰuʰovel] to break up, to become
 alienated, to not talk to each other
խրատ [kʰrat] advice
խրատել [kʰratɛl] to advise
խրխինջ [kʰrkhinj] neigh
խրխնջալ [kʰrkhʰnjal] to neigh
խուժան [kʰuzhan] crowd, mob
խուլ [kʰul] deaf
խուճապ [kʰuchap] panic, alarm
խումբ [kʰumb] group
խուսափել [kʰusapʰɛl] to avoid, to shun
խուց [kʰutsʰ] cell
խուփ [kʰupʰ] cover, lid
խփել [kʰpʰɛl] to hit, to attack

Մ

ծագել [tsakʰɛl] 1. to originate; 2. to rise (about
 the sun)
ծագում [tsakʰum] origin
ծախել [tsakhɛl] to sell
ծախս [tsakʰs] expense
ծախսել [tsakhɛsɛl] to spend, to expend
ծածկել [tsatskɛl] to cover
ծածկոց [tsatskotʰsʰ] cover, tablecloth; bed-
 spread
ծածկվել [tsatskəvel] to get covered
ծակ [tsak] hole, opening
ծակել [tsakɛl] to pierce, to prick
ծաղիկ [tsaghik] flower
ծաղկավետ [tsaghkavɛt] abounding with flow-
 ers, florid
ծաղկել [tsaghkɛl] to bloom
ծաղր [tsaghʰr] sarcasm, ridicule; joke
ծաղրել [tsaghʰrɛl] to ridicule
ծամել [tsamɛl] to chew
ծամոն [tsamon] chewing gum
ծայր [tsayr] edge, end, border
ծայրահեղ [tsayrahegh] extreme; absolute
ծանոթ [tsanotʰ] known, acquaintance

ծանր [tʃan^ər] heavy
ծառ [tʃaɾ] tree
ծառա [tʃaɾa] servant, valet
ծառայել [tʃaɾajel] to serve, to wait upon
ծավալ [tʃaval] volume
ծարավ [tʃarav] thirst, thirsty
ծափ [tʃap^h] clap
ծափահարություն [tʃap^haharut^hyun] applause
ծեծ [tʃets] beating
ծեծել [tʃetsel] to beat
ծեր [tʃer] (about people) old
ծերություն [tʃerut^hyun] old age
ծիածան [tʃiatsan] (1) rainbow; (2) iris
ծիլ [tʃil] bud, sprout
ծիծ [tʃits] breast; udder
ծիծաղ [tʃitsagh] laughter
ծիծաղել [tʃitsaghel] to laugh
ծիծաղելի [tʃitsagheli] ridiculous
ծիծեռնակ [tʃitʃeɾnak] swallow (bird)
ծիրան [tʃiran] apricot
ծխախոտ [tʃ^əkhakhot] tobacco
ծխել [tʃ^əkhel] to smoke
ծնել [tʃ^ənel] to give birth
ծննդավայր [tʃ^ən^əndavayr] birthplace
ծնողներ [tʃ^ənoghner] parents
ծնոտ [tʃ^ənot] jaw
ծնվել [tʃ^ənvel] to be born
ծնունդ [tʃ^ənund] birth
Ծնունդ [tʃ^ənund] Christmas
ծով [tʃov] sea
ծոց [tʃots^h] (1) breast, bosom; (2) gulf
ծռել [tʃ^ərel] to bend
ծռվել [tʃ^ərvel] to incline, to be bent
ծրագիր [tʃ^əragir] program
ծրար [tʃ^ərar] package, envelope
ծուղակ [tʃughak] trap
ծուլ [tʃuyl] lazy
ծունկ [tʃunk] knee
ծուռ [tʃur] crooked

Կ

կազդուրել [kazdurel] to invigorate, to vivify
կազմակերպել [kazmakerpel] organize
կազմակերպություն [kazmakerput^hyun] organization
կազմել [kazmel] to form, to constitute
կաթ [kat^h] milk
կաթիլ [kat^hel] drop
կաթողիկոս [kat^hoghikos] Catholicos, Patriarch of all Armenians

կաթսա [kat^hsa] kettle
կախել [kakhel] to hang
կակաչ [kakach^h] poppy
կահույք [kahuyk^h] furniture
կաղամբ [kaghamb] cabbage
Կաղանդ [Kaghand] New Year's Day
կաղապար [kaghapar] pattern
կաղին [kaghin] hazelnut
կաղնի [kaghni] (1) oak; (2) hazel bush
կամ [kam] or
կամայական [kamayakan] arbitrary
կամար [kamar] arch
կամաց [kamatʃ^h] slow(ly)
կամուրջ [kamuraj] bridge
կամք [kamk^h] will power
կայարան [kayaran] train station
կայծ [kayts] sparkle
կայծակ [kaytsak] lightning
կայսր [kays^ər] Emperor
կայտառ [kaytai] robust
Կանադա [Kanada] Canada
կանադական [kanadakan] Canadian
կանադացի [kanadatʃ^hi] Canadian (male)
կանադուհի [kanaduhi] Canadian (fem.)
կանաչ [kanach^h] green
կանաչեղեն [kanach^heghen] green vegetables, greens; grass, herbs
կանգառ [kangaɾ] stop, station
կանգնել [kangnel] to stop, to stand (up)
կանթեղ [kant^hegh] lamp
կանխել [kankhel] to prevent; to avert
կանխիկ [kankhik] cash
կանոն [kanon] rule, regulation, law
կանոնադրություն [kanonadrut^hyun] constitution; charter
կանոնավոր [kanonavor] regular
կանչել [kanch^hel] to call
կաշառակերություն [kasharakerut^hyun] bribery, corruption
կաշառել [kasharel] to bribe
կաշառք [kashark^h] bribe, bribery, corruption
կաշի [kashi] leather, skin
կաշկանդել [kashkandel] to bind, to restrain; to hinder
կաչաղակ [kach^haghak] magpie
կապ [kap] tie, link; communication; connection
կապել [kapel] to link, to bind, to tie
կապիկ [kapik] monkey
կապույտ [kapuyt] blue
կառավարել [karavarel] to govern

- կառավարութիւն* [kaɾavarut^hyun] government
կառուցել [kaɾut^sel] to build
կառուցող [kaɾut^sogh] builder
կառուցվածք [kaɾut^svatsk^h] structure
կառք [kaɾk^h] coach, carriage
կասկած [kaskat^s] doubt; skepticism
կասկածել [kaskat^sel] to suspect, to doubt
կավիճ [kavich] chalk
կատակ [katak] joke, fun
կատաղի [kataghi] fierce, wild; furious
կատարել [katarel] to fulfill
կատարելութիւն [katarelut^hyun] perfection
կատարյալ [kataryal] perfect
կատու [katu] cat
կար [kar] (1) sewing; (2) there was
կարագ [karak^h] butter
կարապ [karap] swan
կարաս [karas] water jar
կարգ [kark^h] order, rule; rank, row
կարգապահ [karkapah] orderly
կարդալ [kart^hal] to read
կարել [karel] to sew
կարելի [kareli] possible
կարեկցել [karekts^hel] to have compassion with
կարենայ [karenal] to be able
կարիք [karik^h] demand, need
կարծել [kart^sel] to think, to presume
կարծիք [kart^sik^h] opinion
կարծր [kart^sor] hard, tough
կարկանդակ [karkandak] cake, pastry
կարկուտ [karkut] hail
կարճ [karc^h] short, brief
կարմիր [karmir] red
կարմիր պղպեղ [karmir p^oghpegh] red pepper
կարող [karogh] able
կարողանալ [karogh^hanal] to be able
կարոտ [karot] (1) (adj.) needy, in want of;
 (2) (noun) nostalgia
կարտել [karotel] to miss
կարևոր [karevor] important, necessary
կացին [kats^hin] adze
կացութիւն [kats^hut^hyun] situation, status,
 condition
կավ [kav] clay
կավիճ [kavich] chalk
կափարիչ [kap^harich^h] lid, cover
կաքավ [kak^hav] partridge
կեղեքել [keghek^hel] to exploit
կեղծ [keght^s] fake, false
կեղծավոր [keght^savor] hypocrite
կեղտ [keght] dirt
կեղտոտ [keghtot] dirty
կեղև [keghev] peel, bark
կենալ [kenal] to stay, to remain, to stop, to lie
կենդանի [kent^hani] (1) (adj.) alive; (2) (noun)
 animal
կենսաբանութիւն [kensabanut^hyun] biology
կենսական [kensakan] vital
կենտրոն [kentron] center
կեռաս [kefas] cherry
կես [kes] half; part
կեսգիշեր [kesgisher] midnight
կեսօր [kesor] noon, midday; daytime
կետ [ket] point, dot, full stop
կետադրութիւն [ketadrut^hyun] punctuation
կերակրել [kerakrel] to feed, to nourish
կերակուր [kerakur] meal, food
կերպ [kerp] manner, way
կերպար [kerpar] character, features
կեցցե՛ [ket^sts^he] long live!
կզակ [k^ozak] chin, jaw
կին [kin] woman, wife
կիսամյա [kisamya] semi-annual
կիսատ [kijat] incomplete, partially done
կիրակի [kiraki] Sunday
կիրք [kirk^h] passion
կլոր [k^olor] round
կծել [k^ot^sel] to bite
կծծի [k^ots^hsi] stinging
կկու [k^oku] cuckoo
կղզի [k^ok^hzi] island
կղկղանք [k^ok^hk^ok^hank^h] fecal matter, excre-
 ment; dung
կրճտացնել [k^or^hatats^hanel] to gnash, to grind
կմախք [k^omakhk^h] skeleton
կյանք [kyank^h] life
կնիք [k^onik^h] stamp, seal; impression, mark
կնճիթ [k^onc^hit^h] trunk
կնճիւր [k^onc^hhir] wrinkle
կնճռոտ [k^onc^hrot] wrinkled, complicated
կնքահայր [k^onk^hahayr] godfather
կնքամայր [k^onk^hamayr] godmother
կնքել [k^onk^hel] 1. to baptize, to christen; 2. to
 seal
կշեռք [k^os^herk^h] balance, scale
կշիւ [k^os^hir] weight
կշռել [k^os^hrel] to weigh
կշտամբել [k^os^htambel] to reproach, to con-
 demn
կշտանալ [k^os^htanal] to be satiated, to have

enough (food)

կոթ [kot^h] handle
 կոթող [kot^hogh] monument, obelisk
 կոխ [kokh] wrestling
 կոխել [kokhel] to tramp, to press
 կոկիկ [kokik] tidy, neat
 կոկոն [kokon] bud
 կոկորդ [kokort^h] throat
 կող [kogh] rib, flank, side
 կողմ [koghm] side
 կողմնակի [koghmnaki] secondary, oblique
 կողմնացույց [koghmnats^huyts^h] compass
 կողմնորոշել [koghmnoroshel] to orient
 կողոպտել [koghoptel] to rob, to steal
 կողպել [koghpel] to lock, to close
 կողպեք [koghpek^h] lock
 կողք [koghk^h] side; cover (of a book)
 կողքը [koghk^hə] nearby
 կոճակ [kochak] button
 կոնք [konk^h] waist
 կոշիկ [koshik] shoe
 կոշկակար [koshkakark] shoemaker
 կոշտ [koshht] rude, coarse, impolite
 կոչ [koch^h] call, appeal
 կոչել [koch^hel] to name, to call, to appeal
 կոչվել [koch^hvel] to be called
 կոպիտ [kopit] rude, uncivil
 կոտրել [kotrel] to break, to smash
 կորանայ [kor] to bow, to bend
 կորիզ [koriz] kernel, stone; nucleus
 կործանել [kortshanel] to destroy
 կործանում [kortshanim] destruction
 կործանվել [kortshanel] to get destroyed
 կորչել [korch^hel] to get lost
 կորցնել [kortsh^hnel] to lose
 կորուստ [korust] loss, detriment
 կպչել [k^əpch^hel] to stick
 կռահել [k^ərahel] to guess
 կռիվ [k^əriv] battle, fight; war
 կռվել [k^ərvel] to fight
 կռունկ [k^ərunk] 1. crane (bird); 2. crane (machine)
 կսկիծ [k^əskits] grief, sorrow
 կտակ [k^ətak] testament
 կտավ [k^ətav] linen; work of art, painting
 կտոր [k^ətor] piece
 կտրել [k^ətrel] to cut
 կտրուկ [k^ətruk] concise; sharp; decisive
 կտուր [k^ətur] roof
 կտուց [k^ətuts^h] beak

կրակ [k^ərak] fire
 կրակել [krakel] to open fire
 կրել [k^ərel] to carry, to bear
 կրթել [k^ərt^hel] to educate
 կրթիված [k^ərt^hvats] educated
 կրթություն [k^ərt^hut^hyun] education
 կրիա [krya] turtle
 կրկես [k^ərkes] circus
 կրկին [k^ərkin] again
 կրկնակոշիկ [k^ərknakoshik] overshoe
 կրկնել [k^ərknel] to repeat
 կրկնություն [k^ərknut^hyun] to repeat
 կրճատել [k^ərchatel] to reduce
 կրտսեր [k^ərtser] younger
 կրոն [kron] religion
 կրոնական [kronakan] religious
 կրոնավոր [kronavor] clergyman
 կուլ տալ [kul tal] to swallow
 կույր [kuyr] blind
 կուտ [kut] seed, grain, pit
 կուտակել [kutakel] to accumulate
 կուրծք [kurtshk^h] breast

Հ

Հագնել [hak^hnel] to wear, to put on
 Հագնվել [hak^hn^əvel] to dress oneself, to get dressed
 Հագուստ [hak^hust] dress, garment
 Հագուստեղեն [hak^husteghen] clothing, garments
 Հազ [haz] cough
 Հազալ [hazal] to cough
 Հազար [hazar] thousand
 Հազիվ [haziv] hardly
 Հազվադյուտ [hazvagyut] rare
 Հազվադեպ [hazvadep] rare(ly), scarce(ly)
 Հալածանք [halatsank^h] persecution
 Հալածել [halatshel] to persecute
 Հալեցնել [halets^hnel] to melt (trans.)
 Հալվել [halvel] to melt (intrans.)
 Հակա- [haka-] anti-
 Հակակրել [hakakrel] to dislike
 Հակառակ [hakararak] contrary, opposite, adverse
 Հակառակորդ [hakarakort^h] adversary
 Հակասել [hakasel] to contradict
 Հակասություն [hakasut^hyun] contradiction
 Հաղթանակ [haght^hanak] victory
 Հաղթել [haght^hel] to win, to conquer
 Հաղորդել [haghort^hel] to inform, to notify; to

- declare
- Հաճախ [hachakh] often
- Հաճախել [hachakhel] to frequent
- Հաճախորդ [hachakhorth] customer, client
- Հաճելի [hacheli] pleasant, enjoyable
- Հաճույք [hachuyk^h] pleasure
- Համ [ham] taste, flavor
- Համազգեստ [hamazgest] uniform
- Համախմբել [hamakh^ombel] to bring together, to gather
- Համախմբվել [hamakh^ombvel] to come together, to gather
- Համակարգիչ [hamakark^hich^h] computer
- Համակրելի [hamakreli] lovely, good-looking
- Համաձայն [hamadzayn] agreed, concordant
- Համաձայնվել [hamadzayn^ovel] to agree
- Համաշխարհային [hamashkharhayin] international
- Համաչափ [hamach^hap^h] proportional
- Համառ [hamar] stubborn, tenacious
- Համառոտ [hamarot] short, brief
- Համար [hamar] 1. for; 2. number
- Համարել [hamarel] to count, to consider
- Համարձակ [hamarts^hak] bold, frank
- Համարձակվել [hamarts^hakvel] to dare
- Համարվել [hamarvel] to be considered
- Համացանց [hamats^hants^h] internet
- Համբավ [hambav] fame
- Համբերել [hamp^herel] to have patience
- Համբերություն [hamp^herut^hyun] patience
- Համբույր [hamp^huyr] kiss
- Համբուրել [hamp^hurel] to kiss
- Համեղ [hamegh] tasty
- Համեմատ [hamemat] according to
- Համեմատություն [hamematut^hyun] comparison
- Համեստ [hamest] modest
- Համերաշխ [hamerashkh] harmonious
- Համոզել [hamozel] to convince
- Համով [hamov] tasty
- Հայ [hay] Armenian
- Հայաստան [Hayastan] Armenia
- Հայելի [hayeli] mirror
- Հայերեն [hayeren] Armenian (language)
- Հայկական [haykakan] Armenian (adj.)
- Հայհոյել [hayhoyel] to curse
- Հայտագիր [haytagir] announcement, program
- Հայտարարել [haytararel] to announce, to declare, to proclaim
- Հայտարարություն [haytararut^hyun] announcement, declaration
- Հայտնել [haytnel] to reveal, to express
- Հայտնի [haytni] evident, obvious, clear
- Հայտնություն [haytnut^hyun] revelation
- Հայր [hayr] father
- Հայրենակից [hayrenakits^h] compatriot
- Հայրենասեր [hayrenaser] patriot
- Հայրենասիրություն [hayrenasirut^hyun] patriotism
- Հայրենիք [hayrenik^h] fatherland
- Հայցական [hayts^hakan] accusative (case)
- Հայուհի [hayuhi] Armenian (fem.)
- Հանգ [hang] rhyme
- Հանգամանք [hangamank^h] circumstance, condition
- Հանդիսա [hangist] quiet; peaceful; easy-going
- Հանդչել [hangch^hel] to relax, to rest
- Հանգստանալ [hang^ostanal] to rest
- Հանդրվան [hang^orvan] halt
- Հանդեպ [handep] toward
- Հանդես [handes] show, parade, spectacle
- Հանդերձանք [handerts^hank^h] wardrobe (clothing)
- Հանդերձարան [handerts^haran] wardrobe (location)
- Հանդիմանել [handimanel] to scold
- Հանդիպել [handipel] to meet
- Հանդիպում [handipum] meeting, encounter
- Հանդիսատես [handisates] spectator
- Հանել [hanel] to remove, to take out
- Հանելուկ [haneluk] riddle
- Հանկարծ [hankarts] suddenly, at once
- Հանձն առնել [handz^on arnel] to undertake
- Հանձնարարել [handz^onararel] to instruct, to recommend, to advise
- Հանձնել [handznel] to entrust, to remit
- Հանճար [hanchar] genius
- Հանճարեղ [hancharegh] genial
- Հանրածանոթ [hanrats^onot^h] famous
- Հանրակառք [hanrakaik^h] tramway
- Հանցանք [hants^hank^h] fault, guilt, wrong
- Հանցավոր [hants^havor] guilty
- Հանուն [hanun] in the name of, for the sake of
- Հանքային [hank^hayin] mineral
- Հաշիվ [hashiv] account
- Հաշվապահ [hashvaph] accountant
- Հաշվել [hashvel] to count
- Հաշտ [hashht] harmonious
- Հաշտվել [hashht^hvel] to reconcile
- Հաշտություն [hashhtut^hyun] peace, conciliation

հաչել [hach^hel] to bark
հաջող [hajogh] successful
հաջողվել [hajoghvel] to succeed, to be successful
հաջողություն [hajoghut^hyun] success, good luck
հաջորդ [hajort^h] following, next
հառաչել [harach^hel] to sigh, to sob
հասակ [hasak] height; age
հասարակ [hasarak] common, ordinary
հասարակություն [hasarakut^hyun] society; community
հասկանալ [haskanal] to understand
հասկանալի [haskanali] understandable
հասկացություն [haskats^hut^hyun] notion, concept, idea
հասնել [hasnel] to reach, to arrive
հաստ [hast] thick, bulky
հաստատ [hastat] firm, stable, sure
հաստատել [hastatel] to confirm
հասցե [hasts^he] address
հասույթ [hasuyt^h] income, profit
հասուն [hasun] mature, ripe
հավ [hav] chicken
հավանաբար [havanabar] probably
հավանել [havanel] to like; to assent, to approve
հավանություն [havanut^hyun] approval
հավասար [havasar] equal, similar
հավասարություն [havasartut^hyun] equality
հավատալ [havatal] to believe, to trust
հավատարիմ [havatarim] faithful
հավատարմություն [havatarmut^hyun] fidelity
հավատք [havatk^h] belief, faith
հավաքել [havak^hel] to collect
հավաքել [havak^hel] to gather
հավաքվել [havak^hvel] to collect, to gather
հավաքույթ [havak^huyt^h] gathering
հավերժ [haverzh] eternal, forever
հավիտենական [havitenakan] eternal, forever
հատ [hat] piece
հատակ [hatak] bottom
հատակագիծ [hatakagits] plan, map
հատկապես [hatkapes] especially, specifically
հատկություն [hatkut^hyun] quality, trait
հատոր [hator] volume (book)
հատուկ [hatuk] special, proper
հատուցել [hatuts^hel] to compensate, to restore, to pay back
հարաբերական [haraberakan] relative

հարաբերություն [haraberut^hyun] relation
հարազատ [harazat] close relative, kinfolk
հարավ [harav] south
հարբած [harpats^h] drunk, intoxicated
հարբուխ [harpukh] a cold, flu
հարգանք [hargank^h] respect, esteem
հարգել [hargel] to respect
հարգելի [hargeli] respectable
հարթ [hart^h] smooth, plane
հարկ [hark] floor, storey; home;
հարկ [hark] taxes
հարձակում [harts^hakum] attack
հարմար [harmar] suitable, convenient
հարյուր [haryur] hundred
հարս [hars] bride, daughter-in-law, sister-in-law
հարսանիք [harsanik^h] wedding
հարստանալ [har^ostanal] to become rich
հարստություն [har^ostut^hyun] wealth
հարված [harvats] hit, blow
հարվածել [harvatset] to hit, to blow
հարց [harts^h] question
հարցնել [harts^hanel] to ask (a question)
հարուստ [harust] rich, wealthy
հարևան [harevan] neighbor
հաց [hats^h] bread
հեղնանք [hegnank^h] sarcasm
հեղնել [hegnel] to ridicule, to be sarcastic
հեզ [hez] mild, meek
հեթանոս [het^hanok] pagan
հեծանիվ [hetsaniv] bicycle
հեկեկալ [hekekal] to sob
հեղափոխություն [heghap^hokhut^hyun] revolution
հեղինակ [heghinak] author
հեշտ [hesht] easy
հեռագիր [heragir] telegram
հեռախոս [herakhos] telephone
հեռանալ [heranal] to go away
հեռանկար [heranakar] perspective
հեռավոր [heravor] distant
հեռավորություն [heravorut^hyun] distance
հեռու [heru] far
հեռուստատեսություն [herustatesut^hyun] television
հետաքրքիր [hetak^hark^hir] curious
հետաքրքրական [hetak^hark^hrakan] interesting
հետզհետե [het^oz-hete] gradually
հետո [heto] after
հետք [hetk^h] trace, footprint
հետևանք [hetevank^h] result

Հետևանքով [hetevank^hov] as a result of
Հետևել [hetevel] to follow
Հերոս [heros] hero
Հեքիաթ [hek^hiat^h] fairy tale
Հզոր [hazor] powerful
Հիանալ [hianal] to admire, to be charmed
Հիանալի [hianali] wonderful, marvelous
Հիասթափվել [hiast^hap^hvel] to get disappointed
Հիացում [hiats^hum] admiration
Հիմա [hima] now
Հիմար [himar] crazy, stupid
Հիմնել [himnel] to found, to establish
Հիմք [himk^h] basis, foundation
Հինգ [hing] five
Հինգերորդ [hingerort^h] fifth
Հինգշաբթի [hingshap^hti] Thursday
Հիշատակ [hishatak] souvenir, memory
Հիշատակել [hishatakel] to mention
Հիշել [hishel] to remember
Հիշողություն [hishoghut^hyun] memory
Հիսուն [hisun] fifty
Հիսուներորդ [hisunerort^h] fiftieth
Հիսուս [Hisus] Jesus
Հիվանդ [hivand] ill, sick
Հիվանդանալ [hivandanal] to get ill, sick
Հիվանդանոց [hivandanots^h] hospital
Հղի [h^oghi] pregnant
Հմայել [h^omayel] to charm
Հմուտ [h^omut] skilled
Հյուլե [hyule] nucleus
Հյուպատոս [hyupatos] consul
Հյուսիս [hyusis] north
Հյուր [hyur] guest
Հյուրանոց [hyuranots] hospice, hotel
Հյուրասենյակ [hyurasenyak] guest room
Հյուրասեր [hyuraser] hospitable
Հյուրասիրություն [hyurasirut^hyun] hospitality
Հնար [h^onar] means, way
Հնարավոր [h^onaravor] possible
Հնարավորություն [h^onaravorut^hyun] possibility, opportunity
Հնչել [h^onch^he] to sound
Հնչյուն [h^onch^hyun] sound
Հոգալ [hok^hal] to take care
Հոգեբանություն [hok^hebanut^hyun] psychology
Հոգեկան [hok^hekan] spiritual
Հոգի [hok^hi] soul, person
Հոգնած [hok^hnats] tired

Հոգնակի [hok^hnaki] plural
Հոգնել [hok^hnel] to get tired
Հոգս [hok^hs] worry; concern
Հող [hod] article; joint (anat.)
Հովատ [hodvats] article
Հող [hogh] earth, ground, soil, land
Հողագործ [hoghagorts] agronomist; farmer
Հոնք [honk^h] eyebrow
Հոշոտել [hoshotel] to tear to pieces
Հոռետես [horetēs] pessimist
Հոսանք [hosank^h] flow, current, stream
Հոսել [hosel] to run, to flow
Հով [hov] cool, fresh
Հովանոց [hovanots^h] umbrella
Հովիվ [hoviv] shepherd
Հովիտ [hovit] valley, dale
Հոտ [hot] 1. smell; 2. flock
Հոտել [hotel] to stink, to rot
Հոտոտել [hototel] to smell (trans.)
Հոր [hor] well
Հորաքույր [horak^huyr] paternal aunt
Հորդանան [Hordanan] Jordan
Հորեղբայր [horeghp^hayr] paternal uncle
Հորթ [hort^h] calf (young cattle)
Հորինել [horinel] to make up, to create
Հպատակ [h^opatak] citizen, subject
Հպատակություն [h^opatakut^hyun] citizenship
Հպարտ [h^opart] proud
Հպարտանալ [h^opartanal] to pride oneself
Հպարտություն [h^opartut^hyun] pride
Հռչակավոր [h^orch^hakavor] well-known, famous
Հսկա [h^oska] giant, huge
Հսկել [h^oskel] to watch, to attend
Հստակ [h^ostak] clear
Հրաժարական [hrazharakan] resignation
Հրաժարվել [hrazharvel] to resign
Հրաժեշտ [hrazhesht] farewell
Հրահանգ [hrahang] instruction, order
Հրահանգել [hrahangel] to instruct
Հրամայել [hramayel] to command, to order
Հրաման [hraman] order
Հրամցնել [hramts^hanel] to offer, to serve
Հրաշագործ [hrahagorts] miracle-worker
Հրաշալի [hrahshali] wonderful, marvelous
Հրաշալիք [hrahshalik^h] wonder, marvel
Հրաշք [hrahshk^h] miracle
Հրապարակ [hraparak] square
Հրապույր [hrapuyr] charm
Հրապուրել [hrapurel] to charm

հրապուրիչ [hrapurich^h] charming
 հրատարակել [hratarakel] to publish
 հրատարակիչ [hratarakich^h] publisher
 հրավեր [hraver] invitation
 հրավիրել [hravirel] to invite
 հրդեհ [h^ordeh] fire
 հրեա [h^orya] Hebrew, Jewish (person)
 հրեական [hreakan] Hebrew, Jewish (adj.)
 հրել [h^orel] to push
 հրեշ [hresh] monster
 հրեշտակ [hreshhtak] angel
 հրետանի [hretani] canon, artillery
 հրեուհի [hreyuhi] Jewish (fem.)
 հրճվանք [h^orchvank^h] joy, delight
 հուզել [huzel] to touch (emotionally)
 հուլիս [hulis] July
 հում [hum] raw, uncooked
 հունյ [huyn] Greek
 հույս [huys] hope
 հունական [hunakan] Greek (adj.)
 Հունաստան [Hunastan] Greece
 հունարեն [hunaren] Greek (language)
 հունգար [hungar] Hungarian (adj.)
 հունգարերեն [hungareren] Hungarian (language)
 Հունգարիա [hungaria] Hungary
 հունիս [hunis] June
 հունձք [huntsk^h] harvest
 հունվար [hunvar] January
 հուշ [hush] memoir
 հուշարձան [hushardzan] monument, memorial
 հուսադրել [husadrel] to give hope
 հուսալ [husal] to hope
 հուսախաբվել [husakhap^hvel] to get disappointed
 հուսահատ [husahat] in despair

Չ

ձագ [dzak^h] the young of an animal
 ձախ [dzakh] left (side)
 ձայն [dzayn] voice
 ձայնալուսակ [dzaynap^onak] record, music disc
 ձայնափյուն [dzaynasp^hyur] radio
 ձայնավոր [dzaynavor] vowel; vocal
 ձանձրալի [dzandzrali] boring
 ձանձրանալ [dzandzranal] to be bored
 ձգել [dz^ok^hel] to pull, to drag
 ձգձգել [dz^ok^hdz^ok^hel] to postpone, to drag, to delay

ձգտել [dz^ogtel] to strive
 ձեզ [dzez] to you (plural / formal)
 ձեթ [dzet^h] olive oil
 ձեռագիր [dzeragir] manuscript
 ձեռնարկ [dzeinark] enterprise, undertaking
 ձեռնարկել [dzeinarkel] to undertake
 ձեռնափայտ [dzeinap^hayt] stick, cane
 ձեռնոց [dzeinots^h] glove
 ձեռնունայն [dzeinunayn] empty-handed
 ձեռք [dzerk^h] hand
 ձեր [dzer] your (plural / formal)
 ձերբակալել [dzerbakalel] to arrest
 ձի [dzi] horse
 ձիավոր [dziavor] rider, horseman
 ձիարշավ [dziars^hav] horse race
 ձիրք [dzirk^h] gift, talent
 ձկնկիթ [dz^ok^onkith] caviar
 ձկնորս [dz^oknors] fisherman
 ձմեռ [dz^omer] winter
 ձմերուկ [dz^omeruk] watermelon
 ձյուն [dzyun] snow
 ձոր [dzor] dale, valley
 ձվածեղ [dz^ovats^ogh] omelet
 ձրի [dz^ori] free, gratis
 ձու [dzu] egg
 ձուլել [dzulel] to mold (statue)
 ձուկ [dzuk] fish
 ձև [dzev] form, way, manner
 ձևական [dzevakani] formal, nominal
 ձևանալ [dzevanal] to pretend
 ձևափոխել [dzevap^hk^hhel] to transform, to transmute

Ղ

ղեկ [ghek] rudder, helm
 ղեկանիվ [ghekaniv] wheel
 ղեկավար [ghekavar] leader
 ղեկավարել [ghekavarel] to lead, to govern
 ղեկավարություն [ghekavarut^hyun] direction, management
 Ղորան [Ghoran] Koran

Ծ

ճագար [chagar] rabbit
 ճախարակ [chakharak] bobbin
 ճակատ [chakat] forehead, front, facade
 ճակատագիր [chakatagir] fate, destiny
 ճակատամարտ [chakatamart] combat, battle
 ճահիճ [chahich] marsh, swamp
 ճամպրուկ [champruk] suitcase, luggage

ճամփա [champ^ha] route, road
ճամփորդել [champ^hort^hel] to travel
ճամփորդություն [champ^hort^hut^hyun] journey,
ճայ [chay] seagull
ճանաչել [chanach^hel] to know, to recognize
ճանկ [chank] claw, paw
ճանճ [chanch] fly
ճաշ [chash] meal
ճաշակ [chashak] taste
ճաշակավոր [chashakavor] tasteful
ճաշակել [chashakel] to enjoy, to savor
ճաշասեղան [chashaseghan] dinner table
ճաշասենյակ [chashasenyak] dining room
ճաշել [chashel] to dine, to eat, to have dinner
ճաշկերույթ [chashkeruyt^h] feast, gala, dinner
ճապոնական [chaponakan] Japanese (adj.)
ճապոնացի [chaponakan] Japanese (male)
ճապոներեն [chaponeren] Japanese (language)
Ճապոնիա [chapon] Japan
ճապոնուհի [chaponuhi] Japanese (fem.)
ճառ [char] speech, discourse
ճառագայթ [charagayt^h] ray, gleam
ճատրակ [chatrak] chess
ճար [char] remedy, solution
ճարել [charel] to obtain, to procure
ճարպ [charp] grease, fat
ճարպիկ [charpik] skillful, clever
ճարտար [chartar] eloquent, articulate
ճարտարագետ [chartaraget] engineer
ճարտարապետ [chartarapet] architect
ճարտարապետական [chartarapetakan]
 architectural
ճարտարապետություն [chartarapetut^hyun]
 architecture
ճգնաժամ [ch^ok^hnazham] crisis
ճեղք [cheghk^h] slit, rift
ճեմարան [chemaran] seminary
ճերմակ [chermak] white
ճզմել [ch^ozmel] to crush, to press
ճիգ [chik^h] effort
ճիշտ [chisht] just, right
ճիչ [chich^h] cry, scream
ճիրան [chiran] claw
ճկուն [ch^okun] flexible, pliant
ճյուղ [chyugh] branch, bough; shoot
ճնճորուկ [ch^onch^oghuk] sparrow
ճնշել [ch^onshel] to pressure, to oppress
ճնշում [ch^onshum] pressure; oppression
ճշգրիտ [ch^oshgrit] exact, precise
ճշմարիտ [ch^oshmarit] true, truthful

ճշմարտություն [ch^oshmartut^hyun] truth
ճշտել [ch^oshstel] to verify
ճոխ [chokh] opulent, rich
ճոխություն [chokhut^hyun] opulence, luxury
ճորտ [chort] serf; slave
ճչալ [ch^och^hal] to scream, to screech
ճուտ [chut] chick

Մ

մագլցել [mag^oltst^hel] to climb
մազ [maz] hair
մածուն [mat^osun] yogurt
մակաբույժ [makabuyts] parasite
մականուն [makanun] family name
մակարդակ [makardak] level
մակբայ [makbay] adverb
մակերես [makeres] surface
մակերևույթ [makerevuyt^h] surface
մակույկ [makuyk] canoe
մահ [mah] death
մահճակալ [mahchakal] bed
մաղ [magh] sieve, sifter
մաղթել [maght^hel] to wish (well)
մամուլ [mamul] press
մայթ [mayt^h] sidewalk
մայիս [mayis] May
մայր(իկ) [mayr(ik)] mother
մայրամուտ [mayramut] sunset
մայրաքաղաք [mayrak^haghak^h] capital
մայրենի լեզու [mayreni lezu] mother tongue
մանանեխ [mananekh] mustard
մանավանդ [manavand] especially, above all
մանգաղ [mangagh] sickle
մանել [manel] to spin
մանկական [mankakan] childish
մանկավարժ [mankavarzh] educator, peda-
 gogue
մանկավարժություն [mankavarzhut^hyun]
 pedagogy
մանկիկ [mankik] baby
մանկություն [mankut^hyun] childhood
մանր [man^or] small, tiny
մանրամասն [manramasn^o] detailed
մանրամասնություն [manramasnut^hyun] detail
մանուկ [manuk] infant
մանուշակ [manushak] violet (flower)
մանուշակագույն [manushakaguyⁿ] violet
 (color)
մաշել [mashel] to wear out, to use up
մաշկ [mashk] skin

- մաշիվել* [maʃhɪvɛl] to get worn
մառան [maʁan] cellar, pantry
մաս [mas] part
մասամբ [masamb] partly, in part
մասնագետ [masnaget] expert, specialist
մասնագիտություն [masnagitutʰyun] profession, specialization
մասնակից [masnakitsʰ] participant
մասնակցել [masnaktʰɛl] to participate
մասնավոր [masnavor] special, private
մատ [mat] finger
մատանի [matani] ring
մատենադարան [matenadaran] library, repository for old manuscripts
մատիտ [matit] pencil
մատյան [matyan] manuscript, handwritten book
մատնել [matnel] to betray; to denounce
մատչելի [matʃʰɛli] accessible
մատուցել [matutsʰɛl] to offer, to present, to serve (about food, drinks, etc.)
մատուցող [matutsʰogh] waiter
մարգագետին [markʰagetin] meadow
մարգարե [markʰare] prophet
մարդ [martʰ] human being, man
մարդիկ [martʰik] people
մարդկություն [martʰkutʰyun] humanity
մարել [marel] to extinguish, to quench
մարզանք [marzankʰ] exercise, gymnastics
մարզել [marzel] to train, to exercise
մարմար [marmar] marble
մարմին [marmin] body
մարտ [mart] (1) March; (2) battle, combat
մարտիկ [martik] soldier, warrior
մաքի [makʰi] ewe, sheep
մաքրել [makʰrel] to clean
մաքրություն [makʰrutʰyun] to clean
մաքուր [makʰur] clean, pure, neat
մեզ [mez] (pron.) (to) us
մեզ [mez] (noun) urine
մեխ [mekh] nail
մեխակ [mekhak] carnation
մեխել [mekhɛl] to nail
մեծ [mets] big, great, large
մեծահասակ [metsahasak] aged, old
մեծամիտ [metsamit] high-minded, haughty
մեծանալ [metsanal] to grow
մեծարել [metsarel] to honor, to treat
մեծություն [metsu] greatness, largeness
մեկ [mek] one
մեկնաբանել [meknabanel] to comment, to interpret
մեկնել [meknel] to depart, to leave
մեղավոր [meghavor] guilty, sinful
մեղմ [meghm] mild
մեղր [meghʁ] honey
մեղրամիս [meghramis] honeymoon
մեղու [meghu] bee
մեղք [meghkʰ] sin
մենակ [menak] alone
մենք [menkʰ] we
մեջ [mechʰ] in
մեջբերել [mechʰberel] to quote
մեջտեղ [mejtegh] midst, in the middle
մեջք [mechʰkʰ] flank, back
մեռած [merats] dead
մեռնել [meinel] to die
մետաղ [metagh] metal
մեր [mer] our
մերթ [mertʰ] sometimes
մերժել [merzʃel] to refuse
մերկ [merk] naked, uncovered
մեքենա [mekʰena] machine; car
մթերային [mʰtʰerayin] grocery (store)
մթերք [mʰtʰerkʰ] grocery
մթնոլորտ [mʰtʰnolort] atmosphere
մի [mi] a, an
միակ [miak] the only, sole
միամիտ [miamit] naive
միաձայն [miadzayn] unanimous(ly)
միայն [miayn] only
միայնակ [miaynak] lonely
միասին [miasin] together
միավոր [miavor] unit
միացյալ [miatsʰyal] united
Միացյալ Նահանգներ [Miatsʰyal Nahangner] United States
միզել [mizel] to urinate
մի՞թե [mitʰeʔ] Is that so? Is it possible?
միլիարդ [milyard] billion
միլիոն [milyon] million
մինչ [minchʰ] while; as
մինչդեռ [minchʰder] while, whereas
մինչև [minchʰev] until
միշտ [mishʔ] always
միջակ [mijak] mediocre, middle
միջանցք [mijantsʰkʰ] hallway, corridor
միջավայր [mijavayr] environment
միջատ [mijat] insect
միջին [michʰin] middle; intermediate; average

միջև [mich^hev] between
միջնադար [mich^hnadar] middle ages
միջնադարյան [mich^hnadaryan] medieval
միջնորդ [mich^hnort^h] middleman
միջոց [mijots^h] means
միջուկ [mich^huk] kernel
միս [mis] meat, flesh
միտք [mitk^h] mind, intellect
միրգ [mirk^h] fruit
միություն [miut^hun] union
մխիթարել [m^okhit^harel] to console
մկան [m^okan] muscle
մկրատ [m^okrat] scissors
մկրտել [m^ok^ortel] to christen, to baptize
մյուս [myus] other
մնալ [m^onal] to remain, to stay
մնացորդ [m^onats^hort^h] rest, remnant
մշակել [m^os^hakel] to cultivate
մշակվել [m^os^hakvel] to be cultivated
մշակութային [m^os^hakut^hayin] cultural
մշակույթ [m^os^hakuyt^h] culture
մշտական [m^os^htakan] everlasting, steady
մշտանորոգ [m^os^htanorok^h] everlasting
մշուշ [m^os^hush] fog, mist
մոլի [moli] frenetic, maniac
մոլորակ [molorak] planet
մոխիր [mok^hhir] ash
մոխրագույն [mok^hraguyn] grey
մոմ [mom] candle
մոռանալ [mo^oanal] to forget
մոռացություն [mo^orats^hut^hyun] oblivion
մոտ [mot] near, adjacent; about
մոտակայք [motakayk^h] vicinity
մոտենալ [motenal] to approach
մորաքույր [morak^huyr] maternal aunt
մորեղբայր [moryeghp^hayr] maternal uncle
մորթ [mort^h] skin
մորթի [mort^hi] leather, fur
մորուք [moruk^h] beard
մոմուլ [m^oim^oral] to mumble, to grumble
մսուր [m^osur] stall, crib
մտածել [m^otats^hel] to think, to speculate
մտածելակերպ [m^otats^helakerp] mentality
մտահղացում [m^otah^oghats^hum] conception
 of an idea
մտահոգ [m^otahog] worried
մտահոգություն [m^otahogut^hyun] worry
մտավոր [m^otavor] mental
մտերիմ [m^oterim] intimate
մտնել [m^otnel] to enter

մտրակ [m^otrak] whip, lash
մրգաստան [m^ork^hastan] orchard
մրսել [m^orse] to feel cold, to catch cold
մրցանակ [m^orts^hanak] prize
մրցել [m^orts^hel] to compete
մրցույթ [m^orts^huyt^h] competition
մուգ [muk^h] dark (about color)
մուգ կանաչ [muk^h kanach^h] dark green
մութ [mut^h] dark, gloomy
մութ [muk^h] smoke
մուկ [muk] mouse
մուտք [mutk^h] entrance
մուր [mur] soot
մուրալ [mural] to beg, to ask alms, to solicit
 charity

Յ

յար [yar] (colloquial) sweetheart, darling
յոթ [yot^h] seven
յոթնասուն [yot^hanasun] seventy
յոթերորդ [yot^herort^h] seventh
յուղ [yugh] oil
յուղոտ [yughot] oily, greasy, fatty
յուրահատուկ [yurahatuk] unique, special
յուրային [yurayin] close relative; kin
յուրացնել [yurats^hanel] to appropriate
յուրաքանչյուր [yurak^hanch^hyur] each, every
յուրօրինակ [yurorinak] original; peculiar,
 unusual

Ե

նա [na] he/she/it
նախ [nak^h] first (of all)
նախաբան [nak^haban] preface
նախագահ [nak^hagah] president
նախահայր [nak^hahayr] forefather, ancestor
նախաճաշ [nak^hachash] breakfast
նախանձ [nak^handz] envy
նախանձել [nak^handzel] to envy
նախապաշարում [nak^hapas^harmunk^h] super-
 stition
նախատել [nak^hatel] to reproach; to insult
նախարար [nak^harar] minister
նախընտրել [nak^hantrel] to prefer
նախկին [nak^hkin] previous, former; prior
նախնական [nak^hnakan] preliminary; prima-
 ry; principal
նախնի [nak^hni] ancestor
նախորդ [nak^hord] previous, former, predeces-
 sor

նահանգ [nahang] state, province
նահանջ [nahanj] retreat
նահանջել [nahanjel] to retreat
նահատակ [nahatak] victim, martyr
նամակ [namak] letter
նամականիշ [namakanish] postage stamp
նամակատար [namakatar] postman; courier
նայել [naye] to look
նապաստակ [napastak] hare
նավ [nav] ship, vessel
նավակ [navak] boat
նավաստի [navasti] sailor, seaman
նարինջ [narinj] orange (fruit)
նարնջագույն [nar^onjaguyn] orange (color)
նաև [nayev] also, as well
նեղ [negh] narrow, tight, close
նեղանալ [neghanal] 1. to become narrow; 2. to take offence, to become angry
նեղել [neghel] to annoy, to trouble, to vex
նեղվել [neghvel] to be vexed
նեղություն [neghut^hyun] narrowness; trouble, torment
նենդ [neng] perfidious, sly, deceitful, fraudulent
նետ [net] arrow; dart
նետել [netel] to throw off, to dart
ներ [ner] sister-in-law (the wife of a brother-in-law)
ներգաղթել [nergaght^hel] to immigrate
ներգոյական [nergoyakan] locative (case)
ներգործական [nergort^sakan] transitive
ներդաշնակ [nerdashnak] harmonious
ներդնել [nerd^onel] put in, contribute, invest
ներել [nerel] to forgive, to excuse
ներկ [nerk] paint, dye
ներկա [nerka] present
ներկայանալ [nerkayanal] to present oneself, to introduce oneself
ներկայացնել [nerkayats^hanel] to represent, to present
ներկայացուցիչ [nerkayats^huts^hich^h] representative
ներկարար [nerkarar] painter (of walls)
ներկել [nerkel] to paint
ներմուծել [nermut^sel] to import
ներշնչել [nersh^onch^hel] to inspire; to inhale
ներս [ners] in, inside
ներփակ [nerp^hak] enclosed
ներքին [nerk^hin] interior, inner; internal
նիհար [nihar] thin, lean, skinny

նիհարել [niharel] to lose weight
նիշ [nish] mark, sign
նիստ [nist] session, meeting; sitting
նկատել [n^okatel] to notice
նկար [n^okar] picture, painting
նկարագիր [n^okaragir] character
նկարագրել [n^okaragrel] to describe
նկարել [n^okarel] to paint, to picture
նկարիչ [n^okarich^h] painter (male artist)
նկարչուհի [n^okarch^huhi] painter (female artist)
նկուղ [n^okugh] basement, cellar; cave
նման [n^oman] like, alike, similar
նմանիվ [n^omanvel] to resemble
նմուշ [n^omush] sample, pattern
նյարդ [nyart^h] nerve; tendon
նյութ [nyut^h] material
ննջատենյակ [n^onjasenyak] bedroom
նշան [n^os^hhan] sign, mark, signal
նշանած [n^os^hhanats] fiancé
նշանախոսություն [n^os^hhanakhosut^hyun] engagement
նշանակել [n^os^hhanakel] to mean, to nominate
նշանակություն [n^os^hhanakut^hyun] sense, meaning
նշանավոր [n^os^hhanavor] renowned, famous
նշանված [n^os^hhanvats] engaged
նշել [n^os^hhel] to mention, to point out; to celebrate
նոճի [nochⁱ] cypress
նոպա [nopa] attack (illness)
նոր [nor] new
նորից [norits^h] again
նորոգել [norogel] to renew, to refresh; to renovate
նպաստել [n^opastel] to contribute
նստել [n^ostel] to sit, to be seated
նվագ [n^ovag] music
նվագել [n^ovagel] to play (an instrument)
նվագակցել [n^ovagakt^shel] to accompany (on a musical instrument)
նվաճել [n^ovachel] to subdue; to conquer; to prevail
նվեր [n^over] present, gift
նվիրել [n^ovirel] to give (a present)
նրա [n^ora] his/her
նրանց [n^orants^h] them
նրանք [n^oranks^h] they
նրբերչիկ [n^orbershⁱchik] frankfurter, hot dog
նույն [nuyn] same, identical

նույնպես [nuynpes] similarly
 նուշ [nush] almond
 նուռ [nuɾ] pomegranate
 նուրբ [nurp^h] fine, subtle, tender, delicate

Շ

շաբաթ [ʃhap^hat^h] 1. Saturday; 2. week
 շաբաթաթերթ [ʃhap^hat^hat^hert^h] weekly newspaper
 շաբաթական [ʃhap^hat^hakan] weekly
 շաբաթավերջ [ʃhap^hat^haverç^h] weekend
 շագանակ [ʃhaganak] chestnut
 շագանակագույն [ʃhaganakaguyn] chestnut-colored, nutbrown
 շալ [ʃhal] shawl, scarf
 շալակ [ʃhalak] (coll.) back (anat.)
 շահ [ʃhah] profit, gain
 շահագործել [ʃhahagortsel] to exploit, to use
 շահամոլ [ʃshahamol] profit-seeking, mercenary
 շահել [ʃshahel] to earn; to gain
 շաղգամ [ʃhaghgam] turnip
 շամփուր [ʃshamp^hur] skewer
 շապիկ [ʃshapik] shirt
 շատ [ʃhat] very, many, much
 շատախոս [ʃshatak^hhos] talkative; chatterbox
 շատակեր [ʃshataker] voracious; glutton
 շարադրել [ʃsharadrel] to compose (in writing)
 շարադրություն [ʃsharadrut^hyun] composition, essay
 շարժել [ʃsharzhel] to move (trans.)
 շարժվել [ʃsharzh^hvel] to move (intrans.)
 շարժում [ʃsharzhum] movement
 շարունակ [ʃsharunak] continuously
 շարունակել [ʃsharunakel] to continue
 շարունակություն [ʃsharunakut^hyun] continuation
 շարք [ʃshark^h] row, rank, range; line
 շաքար [ʃshak^har] sugar
 շեղ [ʃshegh] oblique
 շեղել [ʃsheghel] to deviate
 շեղվել [ʃsheghvel] to deviate
 շեղում [ʃsheghum] deviation
 շեմ [ʃshem] threshold
 շեն [ʃshen] merry, joyful; prosperous
 շենք [ʃshenk^h] building, edifice
 շեշտ [ʃshesh^ht] stress, accentuation
 շեշտել [ʃshesh^htel] to stress, to accentuate
 շերեփ [ʃsherep^h] scoop, ladle
 շերտ [ʃshert] slice, layer

շեփոր [ʃshep^hor] trumpet, fanfare
 շինել [ʃshinel] to build
 շինարարություն [ʃshinararut^hyun] construction
 շիշ [ʃshish] bottle
 շիտակ [ʃshitak] right, straight, correct, erect
 շիրիմ [ʃshirim] tomb, grave
 շղթա [ʃsh^hgh^ht^ha] chain
 շնորհ [ʃsh^hnorh] grace, favor
 շնորհակալ [ʃsh^hnorhakal] grateful, thankful
 շնորհակալություն [ʃsh^hnorhakalut^hyun] thanks, gratitude, “thank you”
 շնորհավոր [ʃsh^hnorhavor] Congratulations! Merry ...
 շնորհավորել [ʃsh^hnorhavorel] to congratulate
 շնորհիվ [ʃsh^hnorhiv] thanks to
 շնչել [ʃsh^hnç^hel] to breathe
 շոգենավ [ʃshok^henav] steamboat
 շոգի [ʃshok^hi] steam
 շող [ʃshogh] beam
 շողալ [ʃshogh^hal] to shine, to flash
 շողք [ʃshoghk^h] reflection
 շոյել [ʃshoyel] to caress, to pet
 շոշափել [ʃshoshap^hel] to feel, to touch
 շոր [ʃshor] clothes, dress; cloth
 շուայլ [ʃsh^hrayl] wasteful, lavish
 շուայլել [ʃsh^hraylel] to waste; to squander
 շվեդական [ʃshvedakan] Swedish (adj.)
 շվեդացի [ʃshvedats^hi] Swedish (person)
 շվեդերեն [ʃshvederen] Swedish (language)
 Շվեդիա [Shvedia] Sweden
 շվեյցարական [ʃshveyts^harakan] Swiss (adj.)
 շվեյցարացի [ʃshveyts^harats^hi] Swiss (person)
 Շվեյցարիա [Shveyts^haria] Switzerland
 շտապ [ʃsh^htap] hastily, speedily; rapid, urgent
 շտապել [ʃsh^htapel] to hurry, to rush
 շտապեցնել [ʃsh^htapets^hanel] to hasten
 շտապողականություն [ʃsh^htapoghakanut^hyun] hurry, haste
 շրջագայել [ʃsh^hrjagayel] to travel, to tour; to make a round trip; to go for a walk, to promenade
 շրջագայություն [ʃsh^hrjagayut^hyun] tour, journey, travel; stroll, walk
 շրջակայք [ʃsh^hrjakayk^h] vicinity, neighborhood
 շրջան [ʃsh^hrjan] circle, field; area, region; period (of time)
 շրջանակ [ʃsh^hrjanak] frame; milieu, circle
 շրջապատ [ʃsh^hrjapat] environment, surroundings

չրջապատել [ʃh^ərjapatel] to surround
չրթունք [ʃh^ərt^hunk^h] lip
չրջել [ʃh^ərjel] 1. to wander, to stroll, to walk; 2. to turn over
չուկա [ʃhuka] market
չուն [ʃhun] dog
չունչ [ʃhunch^h] breath, respiration; spirit
չուշան [ʃhushan] lily
չուտ [ʃhut] quickly, fast
չուրթ [ʃhurt^h] lip
չուրջ [ʃhurj] around, about
չուք [ʃhuk^h] shade, shadow; splendor
չփանալ [ʃh^əp^hanal] to get spoiled (about children)
չփացնել [ʃh^əp^hatʃ^hanel] to spoil (about children)
չփել [ʃh^əp^hel] to rub
չփոթել [ʃh^əp^hot^hel] to confuse (trans.)
չփոթվել [ʃh^əp^hot^hvel] to get confused
չփվել [ʃh^əp^hvel] to be rubbed against each other; to come into contact
չփում [ʃh^əp^hum] friction; contact
չքեղ [ʃh^ək^hegh] splendid, magnificent
չքերթ [ʃh^ək^hert^h] parade; demonstration

Ո

ոգեչնչել [vok^hesh^ənch^hel] to inspire, to animate
ոգի [vok^hi] spirit, soul; ghost; essence
ոգևորել [vok^hevorel] to encourage; to animate; to inspire, to inflame
ոգևորված [vok^hevorvatʃ] enthusiastic
ոգևորություն [vok^hevorut^hyun] enthusiasm; inspiration
ոգնի [vozni] hedgehog
ոլու(ն) [volor(n)] pea
ոլորել [volorel] to twist, to twirl, to wring
ոլորտ [volort] field, realm, sphere
ոխ [vokh] spite, grudge; malice
ոխակալ [vokhakai] spiteful, vindictive
ող [vogh] vertebra
ողբ [voghp^h] lamentation; complaint
ողբալ [voghp^hal] to lament
ողբերգություն [voghp^hergut^hyun] tragedy
ողկույզ [voghkuyz] bunch (of grapes)
ողնաշար [voghnashar] spine, backbone
ողորմել [voghormel] to have pity, to commiserate
ողջ [voghch^h] alive, living
ողջունչ [voghch^huyun] salute! hello!

ոճ [voch] style
ոճիր [vochir] crime, offense
ոճրագործ [vochragorts] criminal
ոմանք [vomank^h] some (people)
ոմն [vom^ən] someone; some person
ո՞նց [vontʃ^h] (coll.) how?
ոչ [voch^h] no, not
ոչինչ [voch^hinch^h] nothing; unimportant
ոչխար [voch^hkhar] sheep
ոչնչացնել [voch^hanch^hatʃ^hanel] to destroy; to annihilate
ոչ ոք [voch^hvok^h] nobody
ոջիլ [voch^hil] louse
ոռ [vor] (vulg.) ass
ոսկե [voske] golden
ոսկեգույն [voskeguyn] golden, gold in color
ոսկերիչ [voskerich^h] jeweler, goldsmith
ոսկի [voski] gold
ոսկոր [voskor] bone
ոսպ [vosp] lentil
ոստիկան [vostikan] policeman, cop
ով [ov] who
ոտանավոր [votanavor] poem
ոտ(ք) [vot(k^h)] foot
որ [vor] that, who, which
որակ [vorak] quality
որբ [vorp^h] orphan
որբանոց [vorp^hanotʃ^h] orphanage
որդ [vort^h] worm, maggot
որդեգրել [vort^hegrel] to adopt
որդի [vort^hi] son, child
որկրամոլ [vorkramol] voracious, gluttonous
որձ [vortʃ^h] male
որոնել [voronel] to search, to seek
որոշ [vorosh] distinct, certain
որոշակի [voroshaki] specific, certain; definite
որոշել [voroshel] to decide, to determine
որոշում [voroshum] decision
որովհետև [vorovhetev] because, for
որոտալ [vorotal] to thunder, to rumble
որչափ [vorch^hap^h] how much
որպես [vorpes] as
որպեսզի [vorpeszi] in order to, so that
որջ [vorch^h] den
որս [vors] chase, hunting; prey
որսալ [vorsal] to hunt, to chase
որսորդ [vorsort^h] hunter
որսորդություն [vorsordut^hyun] hunting
որտեղ [vortegh] where
որքան [vork^han] how much

որևէ [voryeve] any (for things)

Չ

չաղ [ch^hagh] (coll.) fat
 չամիչ [ch^hamich^h] raisin
 չար [ch^har] naughty, nasty, wicked, bad, evil
 չարամիտ [ch^haramit] malicious
 չարչարել [ch^harch^harel] to torture
 չափ [ch^hap^h] size, measure
 չափազանց [ch^hap^hazants^h] excessively, extremely
 չափազանցել [ch^hap^hazants^hel] to exaggerate
 չափահաս [ch^hap^hahas] adult, grown-up
 չափանիշ [ch^hap^hanish] criterion, standard
 չափավոր [ch^hap^havor] moderate
 չափել [ch^hap^hel] to measure
 չէ [ch^he] he/she/it is not
 չեզոք [ch^hezok^h] neutral
 չինական [ch^hinakan] Chinese (adj.)
 Չինաստան [Ch^hinastan] China
 չինարեն [ch^hinaren] Chinese (language)
 չինացի [ch^hinat^hi] Chinese (male)
 չինուհի [ch^hinuhi] Chinese (fem.)
 չղջիկ [ch^hghjik] bat (zool.)
 չմուշկ [ch^hmus^hhk] skate
 չնայած [ch^hanayats] although, despite
 չոր [ch^hor] dry
 չորեքշաբթի [ch^horek^hshap^ht^hi] Wednesday
 չորս [ch^hors] four
 չորրորդ [ch^horror^h] fourth
 չքանալ [ch^hak^hanal] to disappear, to be annihilated
 չքավոր [ch^hak^havor] needy, indigent
 չքնաղ [ch^hak^hnagh] lovely, charming

Պ

պալատ [palat] palace, castle
 պակաս [pakas] less; minus, lacking
 պահ [pah] moment, second; wink
 պահածո [pahats^o] canned food
 պահակ [pahak] guard; guardian
 պահանջ [pahanj] demand, requirement; claim
 պահանջել [pahanjel] to demand, to require
 պահապան [pahapan] guard, watchman
 պահարան [paharan] cupboard, closet, cabinet
 պահել [pahel] to keep, to preserve
 պահեստ [pahest] reserve, storage
 պահպանել [pahpanel] to preserve, to guard
 պահպանում [pahpanum] preservation
 պահվել [pahvel] to be kept, to be hidden

պաղ [pagh] cold
 պաղատել [paghatel] to beseech, to implore
 Պաղեստին [Paghestin] Palestine
 պաղպաղակ [paghpaghak] ice cream
 պայթել [payt^hel] to explode; to burst
 պայծառ [paytsar] clear, bright; shining
 պայման [payman] condition; conditions
 պայմանագիր [paymanagir] contract, treaty
 պայմանական [paymanakan] conditional; hypothetical
 պայտ [payt] horseshoe
 պայուսակ [payusak] bag, sack
 պայքար [payk^har] struggle
 պանդոկ [pandok] hotel, inn
 պանիր [panir] cheese
 պաշար [pashar] supply, provision
 պաշարել [pasharel] to besiege, to surround
 պաշտամունք [pash^htamunk^h] worship, adoration
 պաշտել [pash^htel] to worship, to adore
 պաշտելի [pash^hтели] adorable
 պաշտոն [pash^hton] post, position, function
 պաշտոնական [pash^htonakan] official
 պաշտոնյա [pash^htonya] officer, employee
 պաշտպան [pash^htpan] protector
 պաշտպանել [pash^htpanel] to protect, to defend
 պապ(իկ) [pap(ik)] grandfather
 պառավ [parav] old woman, matron; old man
 պառկել [par^hkel] to lie down, to rest; to sleep
 պաս [pas] fast; Lent
 պատ [pat] wall
 պատահական [patahakan] accidental, casual; incidental
 պատահար [patahar] accident; incident
 պատահել [patahel] to happen, to occur; to meet accidentally
 պատանի [patani] adolescent, child, youth
 պատառ [patar] bit, slice, piece; a little bit
 պատառաքաղ [pata^hakagh] fork
 պատասխան [pataskhan] answer
 պատասխանատվություն [pataskhanat^ovut^hyun] responsibility
 պատասխանատու [pataskhanatu] responsible
 պատասխանել [pataskhanel] to answer
 պատժել [patz^hhel] to punish
 պատիժ [patiz^h] punishment
 պատիվ [pativ] honor, esteem
 պատկանել [patkanel] to belong
 պատկառանք [patkarank^h] respect, reverence
 պատկառել [patkarel] to revere

պատկեր [patker] picture, image
պատկերացնել [patkerats^h˚nel] picture, image
պատճառ [patchar] reason, cause
պատճառով [patcharov] because of
պատմել [patmel] to tell, to account
պատմիչ [patmic^h] historian
պատմութիւն [patmut^hyun] history, story
պատշաճ [patshach] suitable
պատշգամբ [pat[˚]shgamb] balcony
պատուել [patrel] to tear
պատուիլ [pat[˚]vel] to be ripped, to burst
պատվեր [patver] to order, to command
պատվիրան [patviran] command, command-
 ment
պատվիրել [patvirel] to order, to command
պատրաստ [patrast] ready
պատրաստել [patrastel] to prepare
պատրուակ [pat[˚]rvak] pretext, excuse
պատուհան [patuhan] window
պատուհաս [patuhas] scourge; evil, plague
պար [par] dance
պարագա [paraga] circumstance, case
պարան [paran] rope
պարսպ [parap] empty, void, vacant
պարել [parel] to dance
պարզ [parz] simple, plain, clear
պարզաբանել [parzabanel] to clarify, to eluci-
 date
պարզապես [parzapes] simply
պարզել [parzel] to clarify; to simplify
պարծենալ [partsenal] to boast
պարկ [park] sack, bag
պարկեշտ [parkesh^t] modest, decent; ethical,
 chaste
պարոն [paron] Mister, Mr.
պարուհի [paruhi] female dancer
պարունակել [parunakel] to contain
պարպել [parpel] to empty
պարսավել [parsavel] to reproach, to criticize;
 to condemn; to blame
պարսիկ [parsik] Persian (male)
պարսկական [parsakan] Persian, Iranian (adj.)
Պարսկաստան [Parskastan] Persia, Iran
պարսկերէն [parskeren] Persian, Iranian (lang.)
պարսկուհի [parskuhi] Persian, Iranian (fem.)
պարտադիր [partadir] obligatory
պարտադրել [partadrel] to obligate, to force
պարտական [partakan] indebted, obliged
պարտականութիւն [partakanut^hyun] duty
պարտատեր [partater] debtor

պարտեզ [partez] garden
պարտիզպան [partizpan] gardener
պարտուել [part[˚]vel] to be defeated
պարտութիւն [partut^hyun] defeat
պարտք [partk^h] debt, duty
պարունակել [parunakel] to contain, to include
պեղում [peghum] excavation
պես [pes] as, like, as soon as
պետ [pet] chief, commander; master
պետական [petakan] governmental
պետութիւն [petut^hyun] government, state
պետք [petk^h] need, want; necessary, essential
պերճանք [perchank^h] richness, luxury
պզտիկ [p[˚]ztik] small, little, young
պինդ [pind] firm, stiff; steady, tight, hard
պիտակ [pitak] label
պիտանի [pitani] useful
պիտուկք [pituyk^h] utensil
պղինձ [p[˚]ghindz] copper
պղպեղ [p[˚]ghpegh] pepper
պղտոր [p[˚]gh^tor] turbid, muddy
պճնված [p[˚]chⁿ˚vats] decorated, decked out
պնակ [p[˚]nak] plate, dish
պնդել [p[˚]ndel] to insist, to persist
պոկել [pokel] to pick (flowers, fruits, etc.); to
 pluck
պոչ [poch^h] tail
պոռնիկ [po^rnik] prostitute
պսակ [p[˚]sak] crown, wreath
պտուղ [p[˚]tugh] fruit
պտույտ [p[˚]tuyt] promenade, walk, stroll
պրծնել [p[˚]r^tsnel] to finish (off); to get rid (of);
 to get away; to slip out
պուրակ [purak] grove, garden; city square

Ջ

ջախջախել [jak^hjak^hel] to crush, to destroy
ջահ [jah] torch
ջահել [jahel] (coll.) young, youth
ջանալ [janal] to try, to strive
ջանասեր [janaser] diligent, hard-working
ջանք [jank^h] effort
ջարդ [jart^h] massacre, slaughter
ջարդել [jart^hel] to massacre, to butcher; to
 smash
ջերմ [jerm] warm
ջերմաչափ [jermach^hap^h] thermometer
ջերմաստիճան [jermastic^han] degree (of tem-
 perature)
ջիղ [jigh] nerve

ջղային [j^əghayin] nervous
ջղայնանալ [j^əghaynanal] to get angry
ջնջել [j^ənjel] to wipe out, to erase
ջրաղաց [j^əraghat^s] (water) mill
ջրաման [j^əraman] water urn
ջրել [j^ərel] to water
ջրհեղեղ [j^ərhegh^hegh] deluge, flood
ջրվեժ [j^ərvezh] waterfall
ջուր [jur] water

Ռ

ռազմական [razmakan] military, strategic
ռազմամթերք [razmam^ət^herk^h] ammunition
ռազմիկ [razmik] combatant
ռոճիկ [rochik] salary
ռումբ [rumb] bomb, shell
ռուս [rus] Russian (person)
ռուսական [rusakan] Russian (adj.)
Ռուսաստան [Rusastan] Russia
ռուսերեն [ruseren] Russian (language)

Ս

սա [sa] this, that
սագ [sag] goose
սազել [sazel] to suit, to match; to congregate
սալոր [salor] plum
սակայն [sakayn] but, however
սակարկել [sakarkel] to bargain
սահել [sahel] to slide
սահման [sahman] limit, frontier, border
սահմանադրություն [sahmanadrut^hyun] constitution
սահմանափակել [sahmanap^hakel] to restrict, to limit; to conclude
սահնակ [sahnak] sled
սամիթ [samit^h] dill
սայլ [sayl] cart, chariot
սանձ [sandz] rein, bridle
սանձահարել [sandzaharel] to curb, to subdue
սանր [san^ər] comb
սանրել [sanrel] to comb
սառել [sarel] to freeze
սառը [safə] (ice) cold
սառնարան [safnaran] refrigerator
սառույց [sauruyt^h] ice
սաստիկ [sastik] intense, severe, strong
սավան [savan] sheet
սավառնակ [savafnak] airplane
սատանա [satana] devil
սատարել [satarel] to aid, to assist, to help

սար [sar] mountain
սարդ [sard] spider
սարսափ [sarsap^h] horror, fright
սարքել [sark^hel] to make; to fix, to regulate
սափրել [sap^hrel] to shave
սափրիչ [sap^hrich^h] barber
սգալ [s^ək^hal] to mourn
սեխ [sek^h] melon
սեղան [seghan] table
սեղմել [seghmel] to press
սեմ [sem] threshold
սենյակ [senyak] room, chamber
սեռ [ser] gender, sex
սեռական [serakan] 1.(gramm.) genitive; 2. sexual; 3. gender-related
սեռային [serayin] species-related
սեր [ser] 1. love; 2. cream
սերկեխ [serkevil] quince
սերմ [serm] seed, grain; sperm
սերունդ [serund] generation
սեփական [sep^hakan] private, owned
սեփականություն [sep^hakanut^hyun] ownership
սին [sin] vain
սիրած [sirats] beloved; lover
սիրահար [sirahar] lover
սիրահարվել [siraharvel] to fall in love
սիրել [sirel] to love
սիրելի [sireli] dear, beloved
սիրեկան [sirekan] lover
սիրով [sirov] with pleasure, with love
սիրտ [sirt] heart
սիրուն [sirun] lovely, pretty
սխալ [s^ək^hal] wrong
սխալվել [s^ək^halvel] to err, to make a mistake
սխտոր [s^ək^htor] garlic
սխրանք [s^ək^hr^ənk] bravery
(ս)կեսրայր [(s)kesrayr] (a woman's) father-in-law
(ս)կեսուր [(s)kesur] (a woman's) mother-in-law
սկզբունք [sk^əzbunk^h] principle
սկիզբ [skizb] start, beginning
սրոց [s^əghots^h] saw (tool)
սկյուռ [skyu^hr] squirrel
սկսնակ [sk^əsnak] beginner
սկսվել [sk^əsvel] to start
սմբուկ [s^əmbuk] eggplant
սյուն [syun] column
սնանկանալ [s^ənankanal] to go bankrupt, be

broke

անդիկ [sʰəndik] mercury
անել [sʰənel] to feed, to nourish
անունդ [sʰənund] nutrition, food
սոխ [sokh] onion
սոխակ [sokhak] nightingale
սողալ [soghal] to crawl, to creep
սողուն [soghun] reptile
սոճի [sochi] pine tree
սոսկալի [soskali] horrible, terrible
սով [sov] hunger, famine, starvation
սոված [sovats] hungry, starving
սովոր [sovor] accustomed
սովորական [sovorakan] usual
սովորել [sovorel] to learn
սովորութիւն [sovorutʰyun] custom, habit
սպանել [spanel] to kill
սպանվել [spanvel] to get killed
սպառել [sparel] to consume, to exhaust
սպառնալ [spainal] to threaten, to menace
սպառնալիք [spainalikʰ] threat
սպասասարահ [spasasʰrah] waiting room
սպասավոր [spasavor] servant
սպասել [spasel] to wait
սպիտակ [spitak] white
ստախոս [sʰtakhos] liar
ստանալ [ʰstanal] to receive
ստեղծագործել [steghtsagortsel] to create
ստեղծագործութիւն [steghtsagortsutʰyun] art work, creation
ստեղծել [steghtsel] to create
ստեպիկ [stepghin] carrot, parsnip
ստիպել [stipel] to oblige, to force
ստոր [stor] low; mean; common; dishonest
ստորագրութիւն [storagrutʰyun] signature
ստորգետնյա [storgetnya] underground
ստուգել [stugel] to check out, to verify, to ascertain
ստույգ [stuyg] true, certain
սրահ [sʰrah] hall
սրամիտ [sʰramit] witty, sharp
սրբագրել [sʰrpʰagrel] to correct, to proofread
սրբագրութիւն [sʰrpʰagrutʰyun] correction, proofreading
սրբել [sʰrpʰel] to wipe, to clean
սրբիչ [sʰrpʰichʰ] towel, napkin
սրճագույն [sʰrchaguyn] brown
սրճարան [sʰrcharan] coffeehouse
սրսկել [sʰrʰskel] to spray, to sprinkle, to inject
սուգ [sug] grief; mourning

սուղ [sugh] costly, expensive
սունկ [sunk] mushroom
սուտ [sut] lie; false
սուր [sur] sword
սուրբ [surpʰ] holy, sacred, saint
սուրճ [surch] coffee
սփյուռք [spʰyurkʰ] diaspora
սքանչելի [skʰanchʰeli] admirable, splendid
սև [sev] black

Վ

վագր [vagər] tiger
վազել [vazel] to run; to rush
վաթսուն [vatʰsun] sixty
վաթսուներորդ [vatʰsunerortʰ] sixtieth
վախ [vakh] fear
վախենալ [vakhenal] to fear, to be afraid
վախկոտ [vakhкот] timid
վախճան [vakhchjan] end, finale; conclusion-
վախճանվել [vakhchjanvel] to pass away
վահան [vahan] shield
վաղ [vagʰ] early, soon
վաղը [vagʰə] tomorrow
վաճառական [vachʰakan] merchant, dealer
վաճառել [vachʰarel] to sell; to trade
վայել [vayel] suitable, fit
վայելել [vayelel] to enjoy, to take pleasure
վայր [vayr] 1. site, place; 2. down, below
վայրենի [vayreni] wild, barbarian
վայրի [vayri] wild
վայրկյան [vayrkyan] a second
վայրկենական [vayrkenakan] instantaneous
վայրկենապես [vayrkenapes] instantly
վանական [vanakan] monk
վանդակ [vandat] cage; railing
վանել [vanel] to repel
վանկ [vank] syllable
վանք [vankʰ] monastery
վառարան [vaʰaran] stove
վառել [vaʰrel] to burn, to kindle (trans.)
վառվել [vaʰvel] to burn (intrans.)
վատ [vat] bad, wicked, mean
վատնել [vatnel] to waste
վար [var] the area below, down
վարագույր [varaguayr] curtain
վարակել [varakel] to infect
վարանել [varanel] to hesitate
վարդ [vartʰ] rose
վարդագույն [vartʰaguyn] pink
վարդապետ [vartʰapet] priest

վարել [varel] to conduct, to drive
վարժեցնել [varzhets^hanel] to train; to accustom
վարժվել [varzh^havel] to get accustomed
վարժություն [varzhut^hyun] practice, training
վարձ [varts^h] reward; recompense; rent
վարձատրել [varts^hatre] to reward
վարձել [varts^hel] to rent
վարչապետ [varch^hapet] prime minister
վարչություն [varchut^hyun] management, administration
վարպետ [varpet] master
վարվել [varvel] to behave, to conduct oneself
վարվելակերպ [varvelakerp] behaviour
վարտիք [vartik^h] underpants, breeches
վարունգ [varung] cucumber
վեհություն [vehut^hyun] grandeur, majesty
վեպ [vep] novel; tale
վեր [ver] up; above
վեր կենալ [ver kenal] to get up
վերա- [vera-] re-
վերաբերմունք [verabermunk^h] treatment, attitude
վերագրել [veragrel] to attribute, to ascribe
վերադառնալ [verada^harnal] to return, to come back
վերադարձ [veradarts^h] return, comeback
վերակառուցել [verakaruts^hel] to reconstruct
վերանորոգել [veranorok^hel] to renovate
վերարկու [verarku] (over)coat
վերլուծել [verlut^hsel] to analyze
վերմակ [vermak] quilt, coverlet, blanket
վերնագիր [vernagir] title, headline
վերնաշապիկ [vernashapik] shirt, blouse
վերջ [verch^h] end
վերջալույս [verch^haluy^s] dusk
վերջակետ [verch^haket] period (punctuation mark)
վերջանալ [verch^hanal] to end (intrans.)
վերջապես [verch^hapes] finally, at last
վերջացնել [verch^hats^hanel] to finish
վերջին [verch^hin] last
վերջնական [verch^hnakan] final
վեց [vets^h] six
վեցերորդ [vets^herort^h] sixth
վերք [verk^h] wound
վիզ [viz] neck
վիճակ [vichak] state, condition
վիճել [vichel] to argue
վիշտ [visht] sorrow, grief
վիրավոր [viravor] wounded

վիրավորել [viravorel] to wound, to injure, to offend
վկա [v^oka] witness
վկայական [v^okayakan] certificate
վկայել [v^okayel] to testify
վհատվել [v^ohatvel] to despair
վճարել [v^ochhare] to pay
վճիռ [v^ochir] judgment, sentence, verdict
վճիռ [v^ochit] transparent, clear
վճռական [v^och^hrakan] decisive
վճռել [v^och^hrel] to decide, to resolve
վնաս [v^onas] harm, damage
վնասակար [v^onasakar] harmful
վնասել [v^onasel] to harm
վռնդել [v^or^ondel] to expel
վստահ [v^ostah] confident, sure
վստահել [v^ostahel] to trust
վտանգ [v^otang] danger
վտանգավոր [v^otangavor] dangerous
վրա [vra] on
վրան [vran] tent
Վրաստան [Vrastan] Georgia
վրացերեն [vrats^heren] Georgian (language)
վրացի [vrats^hi] Georgian (male)
վրացուհի [vrats^huhi] Georgian (fem.)
վրեժ [vrezh] revenge
վրիպակ [vripak] (typographic) error, fault, mistake
վրիպել [vripel] miss, fall into error
վրճին [v^orts^hin] brush

S

տաբատ [tap^hat] pants, trousers
տագնապ [tagnap] alarm; anxiety
տագր [tag^or] brother-in-law (husband's brother)
տալ (1) [tal] sister-in-law (husband's sister)
տալ (2) [tal] to give
տախտակ [takhtak] board, plank
տախտակամած [takhtakamat^s] (hardwood) floor, deck
տակ [tak] (1) under; (2) bottom
տակառ [takar] barrel
տակավին [takavin] yet, still
տաղանդ [tag^hand] talent
տաճար [tachar] temple
տանել [tanel] to take (away), to carry (off)
տանիք [tanik^h] roof
տանձ [tandz] pear
տանջանք [tanjank^h] torment, torture, suffering

տանջել [tanjel] to torment, to torture
 տանտեր [tanter] landlord
 տանտիկին [tantikin] housewife
 տաշել [taʃhel] to file
 տաշտ [taʃht] tub, trough
 տապալել [tapalel] to overthrow
 տապակ [tapak] frying pan
 տապակել [tapakel] to fry
 տառ [tai] letter (of alphabet), character
 տառապանք [taʀapank] affliction, suffering
 տառապել [taʀapel] to suffer
 տասը [tasə] ten
 տասներկու [tasnerku] twelve
 տասներորդ [tasnerortʰ] tenth
 տասնութ [tasnut] eighteen
 տատիկ [tatik] grandma
 տարածել [taratʃel] to spread, to expand; to extend
 տարբեր [tarber] different, various
 տարբերել [tarberel] to differentiate
 տարբերվել [tarbervel] to differ, to vary
 տարբերություն [tarberutʰyun] difference
 տարեդարձ [taredartʃʰ] anniversary, birthday
 տարեկան [tarekan] yearly, annual
 տարի [tari] year
 տարիք [tarikʰ] age
 տարիքոտ [tarikʰot] aged, old
 տարր [tarr] element
 տափակ [tapʰak] flat
 տաք [takʰ] warm, hot
 տգեղ [tʰgegh] ugly
 տգետ [tʰget] illiterate, ignorant
 տեղ [tegh] place, room
 տեղակալ [teghakal] deputy, vice-, second in charge; substitute
 տեղական [teghakan] local
 տեղահանել [teghahanel] to deport, to displace
 տեղացի [teghatʃʰi] native; local, aboriginal
 տեղեկանալ [teghekanal] to get informed
 տեղի ունենալ [teghi unenal] to take place
 տեղյակ [teghyak] informed
 տեսակ [tesak] kind, sort, type
 տեսակցություն [tesaktʃʰutʰyun] meeting, appointment
 տեսանելի [tesaneli] visible
 տեսարան [tesaran] spectacle, view
 տեսնել [tesnel] to see
 տեսություն [tesutʰyun] theory
 տետրակ [tetrak] copybook
 տեր [ter] master, owner; the Lord, God

տերև [terevel] leaf
 տերևաթափ [terevatʰapʰ] the falling of leaves
 տիեզերական [tiyezerakan] ecumenical; cosmic, universal
 տիեզերք [tiyezerkʰ] universe
 տիկին [tikin] madam
 տիկնիկ [tiknik] doll
 տիպար [tipar] model
 տիրանալ [tiranal] to gain ownership
 տիրել [tirel] to dominate; to reign over
 տխրել [tʰkʰrel] to sadden (intrans.)
 տխրեցնել [tʰkʰretʃʰanel] to sadden (trans.)
 տխուր [tʰkʰur] sad
 տկար [tʰkar] weak, feeble, faint
 տհաճ [tʰhach] unpleasant
 տղա [tʰgha] boy, son, child
 տղամարդ [tʰghamartʰ] man
 տնկել [tʰnkel] to plant
 տնտեսական [tʰntesakan] economic, material
 տնտեսել [tʰntesel] to save
 տնօրեն [tʰnoren] director
 տոկոս [tokos] interest (%)
 տող [togh] line (in a book or writing)
 տոմս [toms] ticket
 տոն [ton] holiday, feast
 տոնախմբություն [tonakʰambutʰyun] festivity, party
 տոնածառ [tonatʃar] Christmas tree
 տոնական [tonakan] festive
 տոնակատարություն [tonakatarutʰyun] celebration, festivity
 տոնել [tonel] to celebrate
 տոպրակ [toprak] bag, sack
 տպագրել [tʰpagrel] to print, to publish
 տպարան [tʰparan] printing house
 տրամադրություն [tramadrutʰyun] (1) mood; (2) disposition
 տուժել [tuzhel] to forfeit
 տուն [tun] house
 տուրք [turkʰ] dues, taxes; tribute
 տուփ [tupʰ] box
 տքնել [tʰkʰnel] to work hard
 տևել [tevel] to last
 տևողություն [tevoghutʰyun] duration

Ր

րաբի [rabi] rabbi
 րաբունի [rabuni] teacher, wiseman, priest
 րոպե [rope] instant, minute

Յ

ցախ [tʰakʰ] firewood; brush
ցախավել [tʰakʰavel] birchbroom
ցած [tʰatʰ] low; base
ցամաք [tʰamakʰ] land, earth
ցայտուն [tʰaytun] evident; spurting; striking
ցանել [tʰanel] to sow
ցանկ [tʰank] list, index; table of contents
ցանկալ [tʰankal] to wish, to desire
ցանկալի [tʰankali] desirable, desired
ցանկություն [tʰankutʰyun] desire, wish; will
ցավ [tʰav] pain
ցավալի [tʰavali] sad, regrettable
ցավակցել [tʰavakʰtʰel] to condole, to offer one's compassion
ցավել [tʰavel] to regret, to be sorry
ցատկել [tʰatkel] to jump; to spring
ցեխ [tʰekh] mud, dirt
ցեղ [tʰegʰ] race, ethnic group; tribe
ցերեկ [tʰerek] daytime
ցնծություն [tʰʰntʰutʰyun] exultation, jubilation
ցնցել [tʰʰntʰel] to shake
ցնցում [tʰʰntʰum] shock; blow; concussion
ցոլալ [tʰolal] to reflect, to flash
ցոլացում [tʰolatʰum] reflection
ցորեն [tʰoren] wheat
ցտեսություն [tʰʰtesutʰyun] goodbye; till we meet again
ցրվել [tʰʰrvel] to get dispersed
ցույց տալ [tʰʰuytʰ tal] to show
ցուրտ [tʰʰurt] cold
ցուցակ [tʰʰutʰak] list
ցուցահանդես [tʰʰutʰahandes] fair, exhibition
ցուցամատ [tʰʰutʰamat] index finger

ՈՒ

ու [u] and
ուզել [uzel] to wish, to want
ուզենալ [uzenal] to wish, to want; to desire
ութ [utʰ] eight
ութերորդ [utʰerortʰ] eighth
ութսուն [utʰsun] eighty
ուժ [uzʰ] power, strength, force
ուժեղ [uzʰegʰ] strong
ուխտ [ukʰt] vow; pilgrimage
Ուկրաինա [Ukrayina] Ukraine
ուկրաինական [ukrayinakan] Ukrainian (adj.)
ուկրաինացի [ukrayinatʰi] Ukrainian (person)
ուկրաիներեն [ukrayineren] Ukrainian (lang.)

ուղարկել [ugharkel] to send
ուղեկցել [ughekʰtʰel] to accompany
ուղեղ [ughegh] brain, cerebrum; mind, intellect
ուղի [ugʰi] road, way, path
ուղիղ [ugʰigh] straight
ուղղագրություն [ughagrutʰyun] orthography
ուղղական [ughghakan] nominative (case)
ուղղակի [ughghaki] directly
ուղղել [ughghel] to direct, to correct
ուղղություն [ughghutʰyun] direction
ուղտ [ught] camel
ուղևոր [ughevov] passenger
ու՞մ [umʰ?] whose? whom? to whom?
ունայն [unayn] vain
ունենալ [unenal] to have, to possess
ունկնդիր [unkʰndir] listener (audience)
ունկնդրել [unkʰndrel] to listen
ուշ [ush] late
ուշադիր [ushadիր] attentive; careful
ուշանալ [ushanal] to be late
ուռել [urel] to swell
ուռի [uri] willow
ուս [us] shoulder
ուսանել [usanel] to study
ուսանող [usanogh] university student (male)
ուսանողուհի [usanoghuhի] university student (fem.)
ուսում [usum] education
ուսումնասիրություն [usumnasirutʰyun] study, research, survey
ուսուցիչ [usutʰichʰ] teacher (male)
ուսուցչուհի [usutʰchʰuhi] teacher (fem.)
ուտել [utel] to eat, to consume; to squander
ուտելիք [utelikʰ] food
ու՞ր [urʰ?] where?
ուրագ [urag] adze
ուրախ [urakʰ] glad, gay, merry
ուրախանալ [urakʰhanal] to rejoice
ուրախություն [urakʰhutʰyun] joy
ուրբաթ [urpʰatʰ] Friday
ուրեմն [uremʰn] so, thus
ուրիշ [urish] other, else
ուրվագիծ [urvagitʰ] outline
ուրվական [urvakan] ghost

Փ

փաթաթել [pʰatʰatʰel] to wrap
փախչել [pʰakʰchʰel] to flee, to run away
փախուստ [pʰakʰhust] flight, escape

փակ [p^hak] close, shut
փակել [p^hakel] to close, to shut
փայլ [p^hayl] shine
փայլատակել [p^haylatakel] to glitter; to sparkle; to blaze
փայլել [p^haylel] to shine, to sparkle
փայլուն [p^haylun] shiny, brilliant
փայտ [p^hayt] wood
փայփայել [p^hayp^hayel] to caress, to pet
փառասեր [p^haraser] ambitious
փառասիրություն [p^haraserut^hyun] ambition
փառավոր [p^haravor] glorious
փառատոն [p^haraton] festival
փառք [p^hark^h] glory
փաստ [p^hast] fact, evidence; proof
փաստաբան [p^hastaban] lawyer
փարթամ [p^harth^ham] rich, opulent
փափագ [p^hap^hag] wish, desire
փափագել [p^hap^hagel] to wish
փափուկ [p^hap^huk] soft, delicate
փեշ [p^hesh] skirt, hem
փեսա [p^hesa] bridegroom, son-in-law
փետուր [p^hetur] feather
փիլիսոփա [p^hilisop^ha] philosopher
փիղ [p^high] elephant
փլավ [p^hlav] pilaf (steamed rice dish)
փլվել [p^hlvel] to collapse, to fall down
փնտրել [p^hntrel] to seek, to search
փշատ [p^hshat] wild olive, oleaster
փշուր [p^hshur] piece, crumb
փոթորիկ [p^hot^horik] storm
փոխ [p^hok^h] loan
փոխադարձ [p^hok^hhadart^h] mutual
փոխադրել [p^hok^hhadrel] to transfer, to transport
փոխանակ [p^hok^hanak] instead
փոխանակել [p^hok^hanakel] to exchange
փոխել [p^hok^hhel] to change, to exchange
փոխվել [p^hok^hhvel] to be changed; to change (one's clothes)
փող [p^hogh] 1. money; 2. horn
փողկապ [p^hoghkap] necktie
փողոց [p^hoghots^h] street
փոշի [p^hosh^h] dust
փոս [p^hos] hole, ditch, pit
փոր [p^hor] belly, abdomen, bowels
փորել [p^horel] to dig
փորձ [p^horts^h] trial, attempt
փորձել [p^horts^hel] to try, to attempt
փոփոխել [p^hop^hok^hhel] to change, to exchange
փոքր [p^hok^her] small, minor

փչանալ [p^hoch^hanal] to get spoiled, to deteriorate
փչել [p^hoch^hel] to blow
փռել [p^hrel] to spread, to lay out
փռվել [p^hrv^hel] to stretch
փսփսալ [p^hasp^hasal] to whisper
փրկել [p^hrk^hel] to save, to salvage, to rescue
փրկիչ [p^hrkich^h] savior
փրկություն [p^hrkut^hyun] salvation
փրփրել [p^horp^hrel] to foam
փուլ [p^hul] phase, stage
փունջ [p^hunj] bunch, bouquet
փուշ [p^hush] thorn
փուչ [p^huch^h] vain, empty
փուռ [p^hur] oven

Ք

քահանա [k^hahana] priest
քաղաք [k^haghak^h] city, town
քաղաքական [k^haghak^hakan] political
քաղաքականություն [k^haghak^hakanut^hyun] politics
քաղաքակիրթ [k^haghak^hakirt^h] civilized
քաղաքակրթություն [k^haghak^hak^ort^hut^hyun] civilization
քաղաքապետ [k^haghak^hapet] mayor
քաղաքավարի [k^haghak^havari] polite
քաղաքավարություն [k^haghak^havarut^hyun] politeness
քաղաքացի [k^haghak^hats^hi] citizen
քաղաքացիություն [k^haghak^hats^hiut^hyun] citizenship
քաղել [k^hag^hel] to gather, pick, collect (flowers, fruit)
քաղցած [k^haght^hats] hungry
քաղցր [k^haght^her] sweet
քամել [k^hamel] to strain; to squeeze
քայլել [k^haylel] to walk
քան [k^han] than
քանակ [k^hanak^h] (1) quantity
քանդակ [k^handak] sculpture
քանդակագործ [k^handakagorts] sculptor
քանդել [k^handel] to undo, to tear; to ruin, to destroy
քանի՞ [k^hani?] how many?
քաշ [k^hash] weight
քաշել [k^hashel] to pull, to draw
քաջ [k^haj] brave
քաջություն [k^hajut^hyun] courage
քառ- [k^har-] quar-, four-

քառասուն [k^hɑrɑsun] forty
քառյակ [k^hɑrjɑk] quartet
քառորդ [k^hɑfort^h] a quarter
քար [k^hɑr] stone
քարանալ [k^hɑrɑnɑl] to be petrified, to become
 (like) stone
քարոզ [k^hɑroz] sermon
քարոզել [k^hɑrozɛl] to preach
քարտեզ [k^hɑrtɛz] map
քարտուղար [k^hɑrtuɣɑr] secretary
քացախ [k^hɑtʂ^hɑk^h] vinegar
քեզ [k^hɛz] to you, for you (informal)
քեզնից [k^hɛznitʂ^h] from you, of you
քենի [k^hɛni] sister-in-law (the wife's sister)
քեռայր [k^hɛrɑjr] brother-in-law (the sister's
 husband or the wife's brother)
քեռի [k^hɛri] maternal uncle
քերականություն [k^hɛrɑkɑnut^hyun] grammar
քերել [k^hɛrɛl] to scratch
քիթ [k^hit^h] nose
քիմք [k^himk^h] palate
քիչ [k^hitʂ^h] little, **մի քիչ** [mi k^hitʂ^h] a little
քնել [k^hɛnel] to sleep
քննադատ [k^hɛnnɑdɑt] critic
քննադատել [k^hɛnnɑdɑtɛl] to criticize
քննել [k^hɛnnɛl] to examine
քննություն [k^hɛnnut^hyun] exam, test
քշել [k^hɛʂhɛl] to drive, to chase
քո [k^ho] your (informal)
քող [k^hoɣh] veil
քսակ [k^hɛsɑk] purse, wallet; money
քսան [k^hɛsɑn] twenty
քսաներկու [k^hɛsɑnɛrku] twenty-two
քսաներորդ [k^hɛsɑnɛrort^h] twentieth
քսանմեկ [k^hɛsɑnmɛk] twenty-one
քվեարկել [k^hɛvɑrkɛl] to vote
քրիստոնյա [k^hristonjɑ] Christian
քրիստոնեություն [k^hristonejut^hyun] Chris-
 tianity
քույր [k^huyr] sister
քուն [k^hun] sleep
քուրջ [k^hurj] rag; rubbish

Լ

Լ [yev] and
Լ ալն, Լ ն, [yev ɑl^ən] etc.
Լս [yev^əs] also, too, as well

Օ

օգնական [ok^hnɑkɑn] assistant
օգնել [ok^hnel] to help, to assist
օգնություն [ok^hnut^hyun] help, assistance
օգոստոս [ogostos] August
օգտագործել [ok^htagortɛl] to use
օգտակար [ok^htɑkɑr] useful, helpful
օգտվել [ok^htɑvɛl] to make use, to profit
օգուտ [ok^hut] profit
օդ [ot^h] air, weather
օդանավ [ot^hɑnɑv] airplane
օդաչու [ot^hɑtʂ^hu] pilot
օժանդակ [ozhɑndɑk] auxiliary
օժանդակել [ozhɑndɑkɛl] to help, to assist
օձ [otʂ^h] serpent, snake
օձիք [odʂik^h] collar
օղ [oɣh] earring, ring
օղակ [oɣhɑk] ring, buckle
օղի [oɣhi] brandy, vodka
օճառ [oɔtʂɑr] soap
օվկիանոս [ovkianos] ocean
օտար [otar] foreign, strange
օտարություն [otarut^hyun] foreign country
օր [or] day
օրագիր [orɑgir] diary, journal
օրաթերթ [orat^hɛrt^h] daily newspaper
օրացույց [oratʂ^huytʂ^h] calendar
օրենսդրություն [orensdrut^hyun] legislation
օրենք [orenk^h] law
օրինակ [orinɑk] example
օրինական [orinɑkɑn] legitimate, lawful
օրինակելի [orinɑkɛli] exemplary
օրիորդ [oriorot^h] miss, young girl
օրհնել [orhnel] to bless; to glorify
օրոր [oror] lullaby

Ֆ

ֆիզիկա [fizika] physics
ֆիզիկական [fizikɑkɑn] physical, bodily
ֆիզիկապես [fizikɑpɛs] physically
ֆիլմ [film] film
ֆրանսերեն [frɑnsɛrɛn] French (language)
Ֆրանսիա [frɑnsiɑ] France
ֆրանսիական [frɑnsiɑkɑn] French (adj.)
ֆրանսիացի [frɑnsiɑtʂ^hi] French (male)
ֆրանսուհի [frɑnsuhi] French (fem.)

ENGLISH-ARMENIAN GLOSSARY

A

abdomen *փոր* [p^hor], *փորովայն* [vorovayn]
 ablative (case) *բացառական* [batʂ^harakan]
 able *կարող* [karogh]
 about *մասին* [masin] (postp.)
 above *վեր* [ver] (postp.)
 abroad *արտասահման* [artasahman]
 absence *բացակայություն* [batʂ^hakayut^hyun]
 absent *բացակա* [batʂ^haka]
 absolute *բացարձակ* [batʂ^harts^hak]
 absurd *անհեթեթ* [anhets^hets^h]
 abundance *առատություն* [aratut^hyun]
 abundant *առատ* [arat]
 abyss *անդունդ* [andund]
 accent(uation) *շեշտ* [sheshht]
 accept (to) *ընդունել* [ents^hunel]
 acceptance *ընդունելություն* [ents^hunelut^hyun]
 accident *արկած* [arkats]
 accompany (to) *ընկերանալ* [enkeranal]
 according to *համաձայն* [hamadzayn],
 բառ [əst]
 account *հաշիվ* [hashiv]
 accumulate (to) *կուտակել* [kutakel]
 accurate *ճշգրիտ* [ch^hshgrit]
 accusative (case) *հայցական* [haytsakan]
 accuse *ամբաստանել* [ambastanel], *մեղադրել*
 [meghadrel]
 acquaintance *ծանոթ* [tsanot^h]
 acquire (to) *ձեռք բերել* [dzeirk^h berel]
 act (to) *գործել* [gortsel]
 action *գործողություն* [gortsoghut^hyun]
 actor *դերասան* [derasan]
 actress *դերասանուհի* [derasanuhi]
 add *գումարել* [gumarel], *ավելացնել* [ave-
 latʂ^hanel]
 address *հասցե* [hastʂ^he]
 adjective *ածական* [atsakan]
 adjust (to) (intrans.) *հարմարվել* [harmarvel]
 adjust (to) (trans.) *հարմարեցնել* [harmare-
 ts^hanel]
 admire (to) *հիանալ* [hianal]
 adverb *մակբայ* [makbay]
 advice *խորհուրդ* [khorhurt^h]
 advise (to) *խորհուրդ տալ* [khorhurt^h tal]
 affect (to) *ազդել* [azdel]
 afraid *վախեցած* [vakhets^hats], to be ~ *վախե-*

նալ [vakhenal]
 after *հետո* [heto] (postposition)
 afterwards *հետո* [heto] (adverb)
 again *կրկին* [k^hrkin], *դարձյալ* [darts^hyal],
 նորից [norits^h]
 against *հակառակ* [hakarak], *ընդդեմ* [ents^h-
 dem] (prepos.), *դիմաց* [dimats^h]
 (postp.) age *տարիք* [tarik^h]
 aged *տարիքոտ* [tarik^hot]
 ago *առաջ* [arach^h]
 agree (to) *համաձայնվել* [hamadzaynvel]
 agreement *համաձայնություն* [hamadzaynu-
 t^hyun]
 agriculture *երկրագործություն* [yerkragor-
 tsut^hyun]
 aid *օգնություն* [ok^hnut^hyun]
 air *օդ* [ot^h]
 airplane *ինքնաթիռ* [ink^hnat^hir], *սավառնակ*
 [savafnak]
 alas! *ավա՛ղ* [avagh!]
 alive *կենդանի* [kent^hani], *ողջ* [voghch^h]
 all *բոլոր* [bolor], *ամեն* [amen]
 allow (to) *թույլատրել* [t^huylatrel]
 alone *մենակ* [menak]
 almost *գրեթե* [gret^he]
 aloud *բարձրաձայն* [bartʂ^hradzayn]
 alphabet *այբուբեն* [aybuben]
 already *արդեն* [art^hen]
 also *նաև* [nayev], *ևս* [yev^hs], *նույնպես*
 [nuynpes], *էլ* [el]
 although *թեև* [t^heyev]
 always *միշտ* [mishht]
 ambassador *դեսպան* [despan]
 American (fem.) *ամերիկուհի* [amerikuhi]
 American (male) *ամերիկացի* [amerikats^hi]
 amount *գումար* [gumar]
 amuse (to) (intrans.) *զվարճանալ* [z^hvarch^hanal]
 amuse (to) (trans.) *զվարճանացնել* [z^hvarcha-
 ts^hanel]
 anchor *խարիխ* [khariskh]
 and *ու* [u], *և* [yev]
 angel *հրեշտակ* [hreshhtak]
 anger *բարկություն* [barkut^hyun]
 angle *անկյուն* [ankyun]
 angry *բարկացած* [barkats^hats], to become
 ~ *բարկանալ* [barkanal]

- animal *անասուն* [anasun], *կենդանի* [kent^hani]
animate (to) *կենդանացնել* [kent^hanat^sənel]
another *ուրիշ* [urish]
answer *պատասխան* [pataskhan]
ant *մրջյուն* [m^ərjyun]
any *որևէ* [vorevɛ]
anymore *այլևս* [aylev^əs]
apartment *բնակարան* [b^ənakaran]
appeal (to) *կոչ անել* [kotch^h anel], *դիմել* [dimel]
appeal *կոչ* [kotch], *դիմում* [dimum]
appear (to) *թվալ* [t^həval], *երևալ* [yereval]
appearance *երևույթ* [yerevuyt^h]
appetite *ախորժակ* [akhorzhak]
applause *ծափահարություն* [tsap^haharut^hyun]
apple tree *խնձորենի* [kh^əndzoreni]
apply (to) *կիրառել* [kirarel]
appointment *ժամադրություն* [zhamadrut^hyun]
appreciate *գնահատել* [g^ənahatel]
approach (to) *մոտենալ* [motenal]
approach *մոտեցում* [motets^hum]
approval *հավանություն* [havanut^hyun]
approve (to) *հավանություն տալ* [havanu-
t^hyun tal]
apricot *ծիրան* [tsiran]
apron *գոգնոց* [gok^hnots^h]
arc *աղեղ* [aghegh]
arch *կամար* [kamar]
arithmetic *թվաբանություն* [t^həvabanut^hyun]
arm *բազուկ* [bazuk], *թև* [t^hev]
armchair *բազկաթոռ* [bazkat^hoʔ]
Armenia *Հայաստան* [Hayastan]
Armenian (fem.) *հայուհի* [hayuhi]
Armenian (person) *հայ* [hay]
Armenian (adj.) *հայկական* [haykakan]
Armenian (language) *հայերեն* [hayeren]
army *բանակ* [banak]
around *շուրջ* [shurj]
arrange (to) *կարգադրել* [kark^hadrel]
arrangement *կարգադրություն* [kark^hadru-
t^hyun]
arrive (to) *հասնել* [hasnel], *ժամանել* [zhamanel]
arrow *նետ* [net]
art *արվեստ* [arvest]
article *հոդված* [hodvats], ~ (gram.) *հոդ* [hod]
artist *արվեստագետ* [arvestaget]
as *իբր(և)* [ip^hr(ev)], *նման* [n^əman]
ash *մոխիր* [mochir]; ~es *աճյուն* [achyun]
ashtray *մոխրաման* [mochhraman]
ashamed, to be ~ *ամաչել* [amach^hel]
ask (to) *խնդրել* [kh^əntrel] (to request), to ~
(a question) *հարցնել* [harts^hənel]
ass *էջ* [esh], *ավանակ* [avanak]
associate (to) *ընկերակցել* [ənkerakt^sel]
assume (to) *ենթադրել* [yent^hadrel]; ~
(responsibilities) *ստանձնել* [standznel]
assure (to) *վստահեցնել* [v^əstahets^hənel]
assurance *ապահովագրություն* [apahovagru-
t^hyun]
astonished, to be ~ *զարմանալ* [zarmanal]
astonishment *զարմանք* [zarmank^h]
attach (to) *կցել* [k^əts^hel]
attack *հարձակվել* [harts^hakvel]
attempt *փորձ* [p^horts^h]
attempt (to) *փորձել* [p^horts^hel]
attest (to) *վկայել* [v^əkayel]
attract (to) *գրավել* [g^əravel]
attractive *գրավիչ* [g^əravich^h]
augment (to) *ավելացնել* [avelats^hənel]
August *օգոստոս* [ogostos]
aunt (maternal) *մորաքույր* [morak^huyr], ~
(paternal) *հորաքույր* [horak^huyr]
author *հեղինակ* [heghinak]
authority *հեղինակություն* [heghinakut^hyun]
autumn *աշուն* [ashun]
auxiliary *օժանդակ* [ozhandak]
avarice *ագահություն* [agahut^hyun]
avaricious *ագահ* [agah]
average *միջին* [mich^hin]
avoid (to) *խուսափել* [khusap^hel]
awake *արթուն* [art^hun]
awaken (to) *արթնացնել* [art^hnat^sənel],
զարթնեցնել [zart^hnets^hənel]
away *հեռու* [heru]
awful *սարսափելի* [sarsap^heli]
axe *կացին* [kat^shin]
axis *առանցք* [arants^hk^h]
B
baby *մանկիկ* [mankik]
bachelor *ամուրի* [amuri]
back (adv.) *ետ* [yet], (noun) *մեջք* [metch^hk^h]
bad *վատ* [vat]
bag *պայուսակ* [payusak], *տոպրակ* [toprak]
balance *հավասարակշռություն* [havasara-
k^əshirut^hyun]
balcony *պատշգամբ* [pat^əshgamb]
ball *գնդակ* [g^əndak]
banana *բանան* [banan]
bank *դրամատուն* [dramatun], *բանկ* [bank]
bankrupt *սնանկ* [s^ənank]
banquet *խնջույթ* [kh^ənchuyk^h], *ճաշկերույթ*
[chashkeruyt^h]
baptize (to) *կնքել* [k^ənk^hel], *մկրտել* [m^ək^ərtel]
barbecue *խորոված* [khorovats]
bare *մերկ* [merk]
bark (to) *հաչել* [hach^hel]
barley *գարի* [gari]
basic *հիմնական* [himnakan]
basil *ուեհան* [rehan]

- basin *ավազան* [avazan]
 basket *զամբյուղ* [zamyugh], *կողով* [koghov]
 bat 1. *չղջիկ* [ch^həghjik]; 2. *գավազան* [gavazan]
 bathhouse *բաղնիք* [baghnik^h]
 bathe (to) *լողանալ* [loghanal]
 be (to) *լինել* [linel]
 beak *կաուց* [k^otut^sh]
 beam *գերան* [geran]
 beans *լոբի* [lobi]
 bear *արջ* [arch^h]
 beard *մորուք* [moruk^h]
 beast *անասուն* [anasun], *գազան* [gazan]
 beat (to) *ծեծել* [tsetsel]
 beautiful *գեղեցիկ* [geghets^hik]
 beauty *գեղեցկություն* [geghets^hkut^hyun]
 because *որովհետև* [vorovhetev]
 become (to) *դառնալ* [dairnal]
 bed *անկողին* [ankoghin] (mattress and bed-
 ding), *մահճակալ* [mahchakal]
 (piece of furniture)
 bedroom *ննջասենյակ* [n^onjasenyak]
 bee *մեղու* [meghu]
 beer *գարեջուր* [garejur]
 before *առաջ* [arach^h], *առջև* [arch^hev]
 (postposition)
 behave (to) *վարվել* [varvel]
 behavior *վարվելակերպ* [varvelakerp], *վար-
 քագիծ* [vark^hagits],
 behind *ետև* [yetev] (postp.)
 belief *հավատք* [havatk^h]
 believe (to) *հավատալ* [havatal]
 bell *զանգակ* [zangak]
 belt *գոտի* [goti]
 bend (to) (trans.) *ծռել* [ts^orel]
 bend (to) (intrans.) *ծռվել* [ts^orvel]
 benefactor *բարերար* [barerar]
 besides *բացի* [bat^shⁱ]
 betray (to) *դավաճանել* [davachanel]
 between *միջև* [mich^hev] (postp.)
 bicycle *հեծանիվ* [hetsaniv]
 big *մեծ* [mets]
 biology *կենսաբանություն* [kensabanut^hyun]
 birch-broom *ցախավել* [ts^hakhavel]
 bird *թռչուն* [t^hrch^hun]
 birth *ծնունդ* [ts^onund]
 birthday *տարեդարձ* [taredart^sh], *ծննդյան
 օր* [ts^on^ondyan or]
 bit, a ~ *մի քիչ* [mi k^hich^h]
 bite *պատառ* [patar]
 bite (to) *կծել* [k^otsel]
 bitter *դառն* [dair^on]
 black *սև* [sev]
 blackboard *գրատախտակ* [g^oratakhtak]
 bless (to) *օրհնել* [orhnel]
 blessing *օրհնություն* [orhnut^hyun]
 blind *կույր* [kuyr]
 blindness *կուրություն* [kurut^hyun]
 blood *արյուն* [aryun]
 bloom (to) *ծաղկել* [tsaghkel]
 blow (to) *փչել* [p^hch^hel]
 blow *հարված* [harvats]
 blue *կապույտ* [kapuyt]
 blunt *բութ* [but^h]
 board *տախտակ* [takhtak]
 boast *պարծենալ* [partsenal]
 boat *նավ(ակ)* [nav(ak)]
 body *մարմին* [marmin]
 boil (to) *եռալ* [yeral]
 bomb *ռումբ* [rumb]
 bone *ոսկոր* [voskor]
 book *գիրք* [girk^h]
 bookseller *գրավաճառ* [g^oravachar]
 bookcase *գրապահարան* [g^orapaharan]
 bookstore *գրախանութ* [g^orakhanut^h], *գրա-
 տուն* [g^oraturan]
 bored (to) get ~ *ձանձրանալ* [dzandzranal]
 boring *ձանձրալի* [dzandzrali]
 born *ծնված* [ts^onvats]
 bosom *ծոց* [tsots^h]
 bottle *շիշ* [shish]
 bottom *հատակ* [hatak]
 bow *աղեղ* [aghegh]
 box *արկղ* [ark^ogh], *տուփ* [tup^h]
 boy *տղա* [t^ogha]
 brain *ուղեղ* [ughegh]
 brains *խելք* [khelk^h]
 bran *թեփ* [t^hep^h]
 branch *ճյուղ* [chyuugh], *ոստ* [vost]
 brave *քաջ* [k^haj]
 bread *հաց* [hats^h]
 break (to) (trans.) *կոտրել* [kotrel] (glass, etc.),
պոկել [pokel] (flowers)
 break (to) (intrans.) *կոտրվել* [kot^orvel], *պոկվել*
 [pokvel]
 breakfast *նախաճաշ* [nakhachash]
 breast *ծոց* [tsots^h], *կուրծք* [kurt^sk^h], *ծիծ* [tsits]
 breath *չունչ* [shunch^h]
 breathe (to) *չնչել* [sh^onch^hel]
 bribe *կաշառք* [kashark^h]
 bribe (to) *կաշառել* [kasharel]
 brick *աղյուս* [aghyus]
 bride *հարս* [hars]
 bridegroom *փեսա* [p^hesa]
 bridge *կամուրջ* [kamurj]
 bright *փայլուն* [p^haylun]
 bring (to) *բերել* [berel]
 broad *լայն* [layn]
 broken *կոտրած* [kotrats]
 broom *ավել* [avel]
 brother *եղբայր* [yeghpayr]

- brother-in-law: *տեգր* [tek^hər] (husband's brother), *քեռայր* [k^herayr] (sister's husband), *քենեկալ* [k^henekal] (sister-in-law's husband)
- brown *սրճագույն* [s^ərçhaguyn]
- brush *թուփ* [t^hup^h]; *խոզանակ* [k^hozanak]
- bucket *դուլ* [duyl]
- bud *բողբոջ* [bog^hboj], *ծիլ* [tʃil]
- build (to) *կառուցել* [karutʃ^hel], *շինել* [ʃinel]
- building *շենք* [ʃhenk^h]
- bunch *փունջ* [punj]
- burden *բեռ* [ber]
- burial *թաղում* [t^haghum]
- burn (to) (trans.) *վառել* [varel], *այրել* [ayrel]
- burn (to) (intrans.) *այրվել* [ayr^əvel]
- burnt *այրած* [ayrats], *վառած* [varats], (to) get ~ *այրվել* [ayr^əvel], *վառվել* [varvel] bury *թաղել* [t^haghel]
- burst (to) *պայթել* [payt^hel]
- business *առևտուր* [arevtur], *գործ* [gorts], *գործարք* [gortsark^h]
- busy *զբաղված* [zbaghvats]
- but *բայց* [baytʃ^h], *իսկ* [isk]
- butter *կարագ* [karak^h]
- butterfly *թիթեռ(նիկ)* [t^hit^her(nik)]
- button *կոճակ* [kochak]
- buy (to) *գնել* [g^ənel]
- buyer *գնորդ* [g^ənort^h]
- C**
- cabbage *կաղամբ* [kaghamb]
- cage *վանդակ* [vandak]
- cake *կարկանդակ* [karkandak]
- calendar *օրացույց* [orats^huytʃ^h]
- calculate (to) *հաշիվել* [has^hvel]
- call *կոչ* [koc^h]
- call (to) *կանչել* [kanchel], *կոչել* [koc^hel]
- calm *հանդարտ* [handart]
- camel *ուղտ* [ught]
- Canada *Կանադա* [Kanada]
- Canadian (adj.) *կանադական* [kanadakan]
- Canadian (fem.) *կանադուհի* [kanaduhi]
- Canadian (male) *կանադացի* [kanadatʃ^hi]
- canary (bird) *դեղձանիկ* [deg^htʃ^hanik]
- cane *գավազան* [gavazan]
- capable *կարող* [karogh]
- capacity *կարողություն* [karoghut^hyun]
- capital city *մայրաքաղաք* [mayrak^haghak^h]
- capital letter *գլխագիր* [g^əlk^hagir]
- captive *գերի* [geri]
- card game *թղթախաղ* [t^həg^ht^hak^hhagh]
- care (to) *հոգալ* [hok^hal]
- caress (to) *շոյել* [ʃhoyel]
- carnation *մեխակ* [mek^hhak]
- carrot *ստեպղին* [stepghin]
- carpet *գորգ* [gorg]
- carriage *կառք* [kark^h]
- carry (to) *կրել* [k^ərel]
- cart *սայլ* [sayl]
- case *արկղ* [ark^əgh]; *հոլով* [holov] (gram)
- cash *կանխիկ* [kank^hhik]
- cat *կատու* [katu]
- catch (to) *բռնել* [b^ərnel]
- cause *պատճառ* [patchar]; the Armenian ~, *հայ(կական) դատ* [(hay(kakan) dat)]
- cautious *զգույշ* [zguys^h], *ուշադիր* [ushadir]
- cave *քարայր* [k^harayr]
- caviar *ձկնկիթ* [dz^ək^ənkith^h]
- ceiling *առաստաղ* [arastagh]
- celebrate (to) *տոնել* [tonel]
- celebration *տոնակատարություն* [tonakatarut^hyun]
- celestial *երկնային* [yerknayin]
- cell *բջիջ* [b^əjjij]
- cellar *մառան* [ma^əran]
- century *դար* [dar]
- certain *որոշ* [vorosh]
- certainly *անշուշտ* [anshusht]
- chain *շղթա* [ʃ^həg^ht^ha]
- chair *աթոռ* [at^hor]
- chalk *կավիճ* [kavich]
- chance *բախտ* [bakht], *առիթ* [arit^h]
- change (to) (trans.) *փոխել* [p^hok^hhel]
- change (to) (intrans.) *փոխվել* [p^hok^hvel]
- change *փոփոխություն* [p^hop^hok^hhut^hyun]
- charcoal *ածուխ* [atsuk^hh]
- charity *բարեգործություն* [baregortsut^hyun], *ողորմություն* [vog^hormut^hyun]
- cheap *էժան* [ezhan]
- cheapness *էժանություն* [ezhanut^hyun]
- cheat (to) *խաբել* [k^hap^hel]
- cheek *այտ* [ayt]
- cheese *պանիր* [panir]
- cherry *կեռաս* [keras]
- chest *կուրծք* [kurtsk^h]
- chestnut *շագանակ* [ʃhaganak]
- chick *ճուռ* [çhut]
- chicken *հավ* [hav]
- chief *պետ* [pet]
- child *երեխա* [yerekh^ə], *մանուկ* [manuk]
- chin *կզակ* [k^əzak]
- China *Չինաստան* [C^hinastan]
- Chinese (adj.) *չինական* [ç^hinakan]
- Chinese (language) *չինարեն* [ç^hinaren]
- Chinese (male) *չինացի* [ç^hinatʃ^hi]
- Chinese (fem.) *չինուհի* [ç^hinuhi]
- choice *ընտրություն* [ənt^ərut^hyun]
- choose (to) *ընտրել* [əntrel]
- Christmas tree *տոնածառ* [tonatʃar]
- Christmas *Ծնունդ* [tʃ^ənund]

- church եկեղեցի [yekeghets^hi]
 circle շրջանակ [sh^hrjanak]
 citizen քաղաքացի [k^haghak^hat^hs^hi]
 citizenship քաղաքացիություն [k^haghak^ha-
 t^hs^hiyut^hyun], հպատակություն
 [h^hpatakut^hyun]
 city քաղաք [k^haghak^h]
 clap ծափ [tsap^h]
 class (in school) դաս [das]
 class (in society) դասակարգ [dasakark^h]
 classroom դասարան [dasararar]
 claw ճիրան [chiran]
 clay կավ [kav]
 clean մաքուր [mak^hur]
 clean (to) մաքրել [mak^hrel]
 clear հստակ [h^hstak]
 clever խելացի [k^hhelats^hi]
 client հաճախորդ [hachhak^hhort^h]
 clock ժամացույց [zh^hamats^hsuyts^h]
 close փակ [p^hak]
 close, to փակել [p^hakel]
 cloth լավ [lat^h], կերպաս [kerpas]
 clothing հագուստ(եղեն) [hak^hust(eghen)]
 cloud ամպ [amp]
 cloudy ամպամած [ampamats]
 coal ածուխ [atsukh]
 coast ափ [ap^h]
 coat վերարկու [verarku]
 coffee սուրճ [surch]
 coffeehouse սրճարան [s^hrcharan]
 coincidence զուգադիպություն [zugadiput^hyun]
 cold ցուրտ [ts^hurt], սառը [sair^h]
 collar օձիք [odzikh]
 collect (to) հավաքել [havak^hel], ժողովել
 [zhoghovel]
 collective հավաքական [havak^hakan],
 համատեղ [hamateg^h]
 color գույն [guyn]
 colored գունավոր [gunavor]
 column սյուն [syun]
 comb սանր [san^hr]
 comb (to) սանրել [sanrel]
 come (to) գալ [gal]
 comfort սփոփանք [sp^hop^hank^h], հանգստ(ա-
 վետ)ություն [hang^hst(avet)ut^hyun]
 comfortable հարմարավետ [harmaravet]
 comma ստորակետ [storaket]
 common հասարակ [hasarak]
 community հասարակություն [hasaraku-
 t^hyun], համայնք [hamaynk^h]
 commute (to) երթևեկել [yert^hevekel]
 companion ընկեր [onker]
 company ընկերակցություն [onkerakt^hut^hyun]
 compare (to) համեմատել [hamematel]
 comparison համեմատություն [hamematut^hyun]
 compete (to) մրցել [m^hrts^hel]
 complain (to) դանդաղատել [gangatvel]
 complaint դանդաղատ [gangat]
 complete (to) ավարտել [avartel], լրացնել
 [l^hrats^hanel]
 complete կատարյալ [kataryal]
 complex բարդ [bart^h]
 compose (to) շարադրել [sharadrel]
 composition շարադրություն [sharadrut^hyun]
 compound բաղադրյալ [baghadryal]
 comprehend (to) ըմբռնել [amb^hrne]
 computer հաշվիչ [hashvich^h]
 condemn դատապարտել [datapartel]
 condition պայման [payman], վիճակ [vichak]
 confide (to) վստահել [v^hstahel]
 confident վստահ [v^hstah]
 congratulate (to) շնորհավորել [sh^hnorhavorel]
 connect to միացնել [miats^hanel]
 conscience խիղճ [khighch]
 conscious գիտակից [gitakits^h]
 consist (to) բաղկացած [baghkats^hats]
 consider (to) նկատի ունենալ [n^hkati unenal]
 considerable կարևոր [karevor]
 consideration նկատառում [n^hkatarum]
 consonant բաղաձայն [baghadzayn]
 contemporary ժամանակակից [zhamanakakits^h]
 content (noun) բովանդակություն [bovan-
 dakut^hyun], պարունակություն [pa-
 runakut^hyun]
 content(ed) գոհ [goh]
 content (to) oneself գոհանալ [gohanal]
 continuation շարունակություն [sharunaku-
 t^hyun]
 continue (to) շարունակել [sharunakel]
 continuous անընդհատ [anonthat], շարունա-
 կական [sharunakakan]
 contrary հակառակ [hakarak]
 conviction համոզում [hamozum]
 convince (to) համոզել [hamozel]
 convinced համոզված [hamozvats]
 cook (to) եփել [yep^hel]
 cook խոհարար [k^hoharar]
 cooked եփած [yep^hats]
 cool գով [zov], հով [hov]
 copper պղինձ [p^hghindz]
 copy ընդօրինակություն [endorinakut^hyun]
 copy (to) արտագրել [artagrel], ընդօրինա-
 կել [endorinakel]
 copybook տետրակ [tetrak]
 corner անկյուն [ankyun]
 corpse դիակ [di(ak)]
 correct (to) ուղղել [ughghel], սրբագրել [s^hr-
 p^hagrel]
 correction սրբագրություն [s^hrp^hagrut^hyun]
 correspond (to) թղթակցել [t^hgh^hakt^hel];

- Համապատասխանել [hamapatas-khanel]
 correspondence թղթակցութիւն [t^həg^ht^hak-t͡s^hut^hyun], նամակագրութիւն [namakagrut^hyun]
 correspondent թղթակից [t^həg^ht^hakits^h]
 corresponding Համապատասխան [hamapa-taskhan]
 cost արժեք [arzhek^h]
 cost (to) արժենալ [arzhenal]
 cotton բամբակ [bambak]
 couch բազմոց [bazmot͡s^h]
 cough հազ [haz]
 cough (to) հազալ [hazal]
 count (to) թվարկել [t^həvarkel], թվել [t^həvel], հաշվել [has̄hvel]
 country երկիր [yerkir]
 country house ամառանոց [amara^hnot͡s^h]
 court դատարան [dataran]
 courtyard բակ [bak]
 cautious զգուշ [zguys̄h]
 cover ծածկոց [t͡satskot͡s^h]
 cover (to) ծածկել [t͡satskel]
 cow կով [kov]
 cradle օրորոց [ororot͡s^h]
 crazy խենթ [khent^h]
 cream սեր [ser]
 create (to) ստեղծել [steght͡sel]
 creature էակ [eyak]
 crime ոճիր [vochir]
 criminal ոճրագործ [vochragort͡s]
 cripple հաշմանդամ [has̄hmandam]
 criticize (to) քննադատել [k^hənnadatel]
 crooked ծռու [t͡sur]
 cross խաչ [khach^h]
 crow ագռավ [agrav]
 crowd ամբոխ [ambokh], բազմութիւն [bazmut^hyun]
 crown թագ [t^hag]
 crude հում [hum], անտաշ [antash]
 cruel դաժան [dazhan], անգութ [angut^h]
 crush (to) ջարջարել [jakhjak̄hel]
 cry (to) լաց լինել [lats^h linel]
 cup գավաթ [gavat^h], բաժակ [bazhak]
 cupboard պահարան [paharan]
 cure դարման [darman], բուժում [buzhum]
 cure (to) դարմանել [darmanel], բուժել [buzhel]
 curious հետաքրքիր [hetak^hark^hir]
 curly գանգուր [gangur]
 current ընթացիկ [ənt^hats^hik]
 curse անեծք [anetsk^h]
 curse (to) անիծել [anit͡sel]
 curtain վարագույր [varaguyr]
 cushion բարձ [bart͡s]
 custom սովորութիւն [sovorut^hyun]
 customer հաճախորդ [hachakhort^h]
 cut (to) կտրել [k^hətrɛl]
 cypress նոճի [nochi]
- D**
 dagger դաշույն [dashuyn]
 damage վնասել [v^hnasel]
 damn (to) նզովել [n^hzovel]
 dance պար [par]
 dance (to) պարել [parel]
 dandruff թեփ [t^hep^h]
 danger վտանգ [v^hətang]
 dangerous վտանգավոր [v^hətangavor]
 dark (hair or skin) թուխ [t^hukh]
 dark green մուգ կանաչ [muk kanach^h]
 daughter աղջիկ [aghch^hik], դուստր [dust^hər]
 daughter-in-law հարս [hars]
 dawn արշալույս [arshaluys], լուսաբաց [lusa-bats^h]
 day օր [or]
 daytime ցերեկ [tserek]
 dead մեռած [merats]
 dear սիրելի [sireli]
 death մահ [mah]
 debt պարտք [partk^h]
 deceive (to) խաբել [khapv^hel]
 decide (to) որոշել [voroshel]
 decision որոշում [voroshum]
 declaration հայտարարութիւն [haytararut^hyun]
 declare (to) հայտարարել [haytararel]
 decorate (to) զարդարել [zart^harel]
 decrease (to) պակասեցնել [pakaset͡s^hənel]
 deep խորունկ [khorunk]
 deer եղջերու [yeghjeru]
 defame (to) զրպարտել [z^hərpattel]
 defective թերի [t^heri]
 deficiency պակասութիւն [pakasut^hyun]
 deficient պակաս [pakas]
 degree աստիճան [astichan]
 delicate նուրբ [nurp^h]
 demand խնդրանք [kh^hənt^hrank^h], պահանջ [pahanj]
 demand (to) խնդրել [kh^hənt^hrel], պահանջել [pahanjel]
 demon դև [dev]
 den որջ [vorch^h]
 dentist ատամնաբույժ [atamnabuzh]
 deny ժխտել [zh^həkhtel]
 depart (to) մեկնել [meknel]
 depend (to) կախում ունենալ [kakhum unenal]
 deprive (to) զրկել [z^hərkel]
 descend (to) իջնել [ich^hnel]
 desert անապատ [anapat]
 deserted ամայի [amayi]
 design (to) գծագրել [g^hətsagrel]

- design նախագիրծ [nakʰagitsʰ]
 desirable ցանկալի [tsʰankali]
 desire ցանկություն [tsʰankutʰyun], փափագ
 [pʰapʰag]
 desire (to) ցանկանալ [tsʰankanal], փափագել
 [pʰapʰagel]
 desk գրասեղան [gərasegʰan]
 desperate հուսահատ [husahat]
 despise (to) արհամարհել [arhamarhel]
 destiny բախտ [bakʰt], ճակատագիր [chakatagir]
 destroy (to) կործանել [kortʰsanel]
 destruction կործանում [kortʰsanum]
 detail մանրամասնություն [manramasnutʰyun]
 detailed մանրամասն [manramasʰn]
 determine (to) որոշել [vorosʰel]
 develop (to) (trans.) զարգացնել [zargatsʰanel]
 develop (to) (intrans.) զարգանալ [zarganal]
 development զարգացում [zargatsʰum]
 devil սատանա [satana]
 devoid զուրկ [zurk]
 dew ցող [tsʰogʰ]
 dialect բարբառ [barbar]
 diary օրագիր [oragir]
 dictate (to) թելադրել [tʰeladrel]
 dictionary բառարան [bararan]
 die (to) մեռնել [mefnel], մահանալ [mahanal]
 differ (to) տարբերել [tarberel]
 difference տարբերություն [tarberutʰyun]
 different զանազան [zanazan], տարբեր [tarber]
 difficult դժվար [dʰzhvar]
 difficulty դժվարություն [dʰzhvarutʰyun]
 dig (to) փորել [pʰorel]
 digest (to) մարսել [marsel]
 digestion մարսողություն [marsoghutʰyun]
 diligent աշխատասեր [ashkhataser]
 dill սամիթ [samitʰ]
 dine (to) ճաշել [chashel]
 dinner (to) have ~ ճաշել [chashel]
 dinner ճաշ [chash], ընթրիք [əntʰrikʰ]
 dinner party ճաշկերույթ [chashkeruytʰ]
 dinner table ճաշասեղան [chʰashasegʰan]
 direct (to) ուղղել [ughghel], վարել [varel]
 directly ուղղակի [ughghaki]
 dirt կեղտ [keghʰt]
 dirty կեղտոտ [keghʰtot]
 disappear (to) անհետանալ [anhetanal]
 disaster աղետ [aghet]
 discontent դժգոհ [dʰzhghoh]
 discover (to) հայտնաբերել [haytnaberel]
 discovery հայտնաբերում [haytnaberum]
 discontinue (to) ընդհատել [ənthatel]
 discount (to) զեղչել [zeghchʰel]
 discount զեղչ [zeghchʰ]
 discussion բանավեճ [banavechʰ]
 disdain (to) արհամարհել [arhamarhel]
 disease հիվանդություն [hivandutʰyun]
 disgusted, (to) be ~ զզվել [zʰzvel], նողկալ
 [nokʰkal]
 disgusting զզվելի [zʰzveli], նողկալի [nokʰkali]
 dish (1) ճաշատեսակ [chashatesak] (food)
 dish (2) ափսե [apʰse], պնակ [pʰnak] (flat-ware)
 dishonest անազնիվ [anazniv], անպարկեշտ
 [anparkeshʰt]
 dishonesty անազնիվություն [anaznʰvutʰyun],
 անպարկեշտություն [anparkeshʰtutʰyun]
 dissent (to) չհամաձայնվել [chəhamadzaynvel]
 distance հեռավորություն [heavorutʰyun],
 տարածություն [taratsutʰyun]
 distant հեռավոր [heavor]
 distribute (to) բաշխել [bashkʰel]
 disturb (to) խանգարել [khangarel]
 divide (to) բաժանել [bazʰanel], անջատել
 [anjatel]
 division բաժանմունք [bazʰanmunkʰ], բա-
 ժանում [bazʰanum]
 divorce ամուսնալուծում [amusnalutʰsum],
 ապահարզան [apaharzan]
 divorced ամուսնալուծված [amusnalutʰsvatsʰ],
 բաժանված [bazʰanvatsʰ]
 do (to) անել [anel]
 doctor (medical) բժիշկ [bʰzhishk]
 dog շուն [shun]
 dome գմբեթ [gʰmbetʰ]
 donkey հշ [esh], ալանակ [avanak]
 door դուռ [duɾ]
 dot կետ [ket]
 doubt կասկած [kaskatsʰ]
 doubt (to) կասկածել [kaskatsʰel]
 dove տատրակ [tatrak]
 down ներքև [nerkʰev]
 drawer դարակ [darak]
 dream երազ [yeraz]
 dress հագուստ [hakʰust], զգեստ [zgest]
 dress (to) հագնվել [hakʰnʰvel]
 dressmaker (fem.) դերձակուհի [dertsakuhi]
 drink խմիչք [kʰʰmichʰkʰ], ըմպելի [əmpeli]
 drink (to) խմել [kʰʰmel]
 drip (to) կաթել [katʰel]
 drop կաթիլ [katʰil]
 drop (to) ցած գցել [tsʰatsʰgʰtsʰel]
 drunk հարբած [harpʰatsʰ]
 dry չոր [chʰor]
 duck բադ [bad]
 due պատշաճ [patʰshachʰ]
 dust փոշի [pʰoshʰi]
 duty պարտականություն [partakanutʰyun]

E

- each *ամեն* [amen]
 each other *իրար* [irar]
 eagle *արծիվ* [artsiv]
 ear *ականջ* [akanj]
 earring *օղ* [ogh]
 earth (planet) *երկիր* [yerkir], (soil) *հող* [hogh]
 East *արևելք* [arevelk^h]
 Easter *Ջատիկ* [Zatik]
 Eastern *արևելյան* [arevelyan]
 easy *հեշտ* [hesht], *դյուրին* [dyurin]
 eat (to) *ուտել* [utel]
 edge *եզերք* [yezerk^h]
 educate (to) *կրթել* [k^ort^hel]
 education *կրթություն* [k^ort^hut^hyun]
 effect *ազդեցություն* [azdet^hut^hyun]
 effect (to) *ազդել* [azdel]
 effort *ջանք* [jank^h], *ճիգ* [chig],
 egg *ձու* [dzu]
 eggplant *ամբուկ* [s^ombuk], *բադրիջան* [badri-
 jan]
 Egypt *Եգիպտոս* [Yegiptos]
 Egyptian (adj.) *եգիպտական* [yegiptakan]
 Egyptian (fem.) *եգիպտուհի* [yegiptuhi]
 Egyptian (male) *եգիպտացի* [yegiptats^hi]
 eight *ութ* [ut]
 eighteen *տասնութ* [tasnut^h]
 eighth *ութերորդ* [ut^herort^h]
 eighty *ութսուն* [ut^hsun]
 elbow *արմունկ* [armunk]
 elect (to) *ընտրել* [əntrel]
 election *ընտրություն* [əntrut^hyun]
 electric *էլեկտրական* [elektrakan]
 electricity *էլեկտրականություն* [elektraka-
 nut^hyun]
 element *տարր* [tarr]
 elephant *փիղ* [p^high]
 elevate (to) *բարձրացնել* [bart^hrat^hənel]
 emancipate *ազատագրել* [azatagrel]
 embassy *դեսպանատուն* [despanatun]
 embrace (to) *գրկել* [g^orkel]
 empty *դատարկ* [datark], *պարապ* [parap]
 end *վերջ* [verch^h]
 end (to) (intrans.) *վերջանալ* [verch^hanal]
 end (to) (trans.) *վերջացնել* [verch^hats^hənel]
 enemy *թշնամի* [t^həshnami]
 engine *մեքենա* [mek^hena]
 engineer *ճարտարագետ* [chartaraget]
 England *Անգլիա* [Anglia]
 English *անգլիացի* [angliats^hi] (male),
անգլիուհի [angliuhi] (female)
 English *անգլիական* [angliakan] (adjective)
 English (language) *անգլերեն* [angleren]
 enough *բավական* [bavakan]
 enter (to) *մտնել* [m^otnel]
- entire *ամբողջ* [amboghch^h]
 envelope *ծրար* [ts^orar]
 environment *չրջապատ* [sh^orjapat]
 envy *նախանձ* [nak^hhandz]
 equal *հավասար* [havasara]
 equality *հավասարություն* [havasart^hyun]
 error *սխալ* [s^okhal]
 essential *էական* [eyakan]
 estimate (to) *գնահատել* [g^onahatel]
 etc. *և այլն*, [yev ayl^on]
 eternal *հավերժ* [haverzh]
 eternity *հավիտենականություն* [havitenaka-
 nut^hyun]
 Europe *Եվրոպա* [Yevropa]
 European (adj.) *եվրոպական* [yevropakan]
 European (person) *եվրոպացի* [yevropats^hi]
 evaporate (to) *չոգիանալ* [shogianal]
 even *նույնիսկ* [nuynisk], *հարթ* [hart^h]
 evening *երեկո* [yereko]
 event *դեպք* [depk^h]
 ever *երբեք* [yerp^heve]
 every *ամեն* [amen], *յուրաքանչյուր* [yura-
 k^hanch^hyur]
 everybody *բոլորը* [bolorə]
 everywhere *ամենուրեք* [amenurek^h], *ամեն
 տեղ* [amen tegh]
 evidence *ապացույց* [apat^huyts^h]
 evident *հայտնի* [haytni], *բացահայտ* [ba-
 ts^hahayt]
 evil *չարիք* [ch^harik^h]
 exact *ճշգրիտ* [ch^hshgrit]
 examine (to) *քննել* [k^hənnel]
 example *օրինակ* [orinak]
 excellent *գերազանց* [gerazants^h]
 except *բացի* [bats^hi]
 exception *բացառություն* [bats^harut^hyun]
 exceptional *բացառիկ* [bats^harik]
 exchange *փոխանակում* [p^hokhanakum]
 exchange (to) *փոխանակել* [pokhanakel]
 exile *աքսոր* [ak^hsor]
 exist (to) *գոյություն ունենալ* [goyut^hyun
 unenal]
 existence *գոյություն* [goyut^hyun]
 exit *էլք* [yelk^h]
 exit (to) *դուրս գալ* [durs gal]
 expand (to) *տարածվել* [taratsvel]
 expansion *ընդլայնում* [əndlaynum]
 experience *փորձառություն* [p^hort^harut^hyun]
 explain (to) *բացատրել* [bats^hatrel]
 explanation *բացատրություն* [bats^hatrut^hyun]
 export *արտահանում* [artahanum], *արտա-
 ծում* [artatsum]
 export (to) *արտահանել* [artahanel], *արտածել*
 [artatsel]
 express (to) *արտահայտել* [artahaytel]

expression *արտահայտություն* [artahayut^hyun]
 exquisite *ընտիր* [əntir]
 exterior (noun) *արտաքին(ը)* [artak^hin(ə)]
 external (adj.) *արտաքին* [artak^hin]
 extreme(ly) *չափազանց* [ch^hap^hazats^h]
 eye *աչք* [ach^hk]
 eyebrow *հոնք* [honk^h]
 eyeglass *ակնոց* [aknots^h]

F

facade *ճակատ* [chakat]
 face *երես* [yeres]
 fact *փաստ* [p^hast], in ~ *իրոք* [irok^h]
 factory *գործարան* [gortsaran]
 fail (to) *ձախողվել* [dzakhoghvel]
 fairy tale *հեքիաթ* [hek^hyat^h]
 faith *հավատք* [havatk^h]
 faithful *հավատարիմ* [havatarim]
 fake *կեղծ* [keghts]
 fake (to) *կեղծել* [keghtsel]
 falcon *բազե* [baze]
 fall *աշուն* [ashun] (season)
 fall (to) *ընկնել* [ənknel]
 false *կեղծ* [keghts], *սուտ* [sut]
 fame *համբավ* [hambav]
 family *ընտանիք* [əntanik^h]
 family name *ազգանուն* [azganun]
 far *հեռու* [heiru]
 farm *ագարակ* [agarak]
 farmer *ագարակապան* [agarakapan]
 fast *արագ* [arag]
 fat *գեր* [ger], to get ~ *գիրանալ* [giranal]
 fate *բախտ* [bakht]
 father *հայր(իկ)* [hayr(ik)]
 father-in-law (of a woman) *կեսրայր* [kesrayr], (of a man) *աներ* [aner]
 fatherland *հայրենիք* [hayrenik^h]
 fault *հանցանք* [hants^hank^h], *թերություն* [t^herut^hyun]
 faulty *թերի* [t^heri]
 fear *վախ* [vakh]
 fear (to) *վախենալ* [vakhenal]
 feast *խնջույք* [k^hənjuyk^h]
 feather *փետուր* [p^hetur]
 feel (to) *զգալ* [əzgal], to ~ cold *մրսել* [mørsel]
 feeling *զգացում* [əzgat^hum]
 female *իգական* [ik^hakan]; *եք* [ek^h]
 festive *տոնական* [tonakan]
 fiancé *նշանած* [n^əshanats]
 field *արտ* [art], *դաշտ* [dash^ht]
 fifteen *տասնհինգ* [tasn^əhing]
 fifth *հինգերորդ* [hingerort^h]
 fiftieth *հիսուներորդ* [hisunerort^h]
 fifty *հիսուն* [hisun]
 fight (to) *կռվել* [k^ərvel]

fight *կռիվ* [k^əriv]
 fill (to) *լցնել* [l^ət^hsnel]
 finally *վերջապես* [verch^hapes]
 find *գտնել* [g^ət^hnel]
 fine *նուրբ* [nurp^h]
 finger *մատ* [mat]
 fingernail *եղունգ* [yeghung]
 finish (to) *ավարտել* [avartel], *վերջացնել* [verch^hat^hsnel]
 finished, to be ~ *վերջանալ* [verch^hanal]
 fire *կրակ* [krak], *հրդեհ* [h^ərdeh]
 first *առաջին* [arach^hin]
 first of all *նախ և առաջ* [nak^hyev arach^h]
 fish *ձուկ* [dzuk]
 fisherman *ձկնորս* [dz^əknors]
 fist *բռունցք* [b^ərunt^hs^hk^h]
 five *հինգ* [hing]
 flag *դրոշ(ակ)* [drosh(ak)]
 flat (1) (adj.) *տափակ* [tap^hak], *հարթ* [hart^h];
 (2) (noun) *հարկաբաժին* [harkabazhin]
 flame *բոց* [bot^hs^h]
 flea *լու* [lu]
 flee (to) *փախչել* [p^hakhch^he]l]
 flesh *միս* [mis]
 flight *թռիչք* [t^hərichk^h]; *փախուստ* [p^hakhust]
 flock *երամ* [yeram], *հոտ* [hot]
 floor (in a room) *տախտակամած* [takhtakamats]
 floor (in a building) *հարկ* [hark]
 flour *ալյուր* [alyur]
 flow (to) *թափվել* [t^hap^hvel], *հոսել* [hosel]
 flower *ծաղիկ* [tsaghik]
 flu *հարբուխ* [harp^hukh]
 fly *ճանճ* [chanch]
 fly (to) *թռչել* [t^hərchel]
 fold (to) *ծալել* [tsalel]
 follow (to) *հետևել* [hetevel]
 following *հաջորդ* [hajort^h], *հետևյալ* [hete-
vyal]
 food (nutrition) *ուտելիք* [utelik^h]
 food (cooked) *կերակուր* [kerakur]
 fool *խենթ* [k^hhent^h]
 foot *ոտք* [votk^h]
 for *համար* [hamar] (postp.)
 forbid (to) *արգելել* [argelel]
 force *ուժ* [uzh]
 forearm *բազուկ* [bazuk]
 forehead *ճակատ* [chakat]
 foreign *օտար* [otar]
 forest *անտառ* [antaf]
 forget (to) *մոռանալ* [moranal]
 forgetful *մոռացկոտ* [morats^hkot]
 forgive (to) *ներել* [nerel]
 form *ձև* [dzev]
 former *նախկին* [nak^hkin]
 fortress *ամրոց* [amrots^h], *բերդ* [bert^h]

fork պատառաքաղ [pataɾak^hagh]
 forty քառասուն [k^hɑrɑsun]
 found (to) հիմնել [himnel]
 fountain աղբյուր [aghpyur], ավազան [avazan]
 four չորս [ch^hors]
 fourteen տասնչորս [tasn^och^hors]
 fourth չորրորդ [ch^horrort^h]
 fox աղվես [aghves]
 frame շրջանակ [sh^orjanak]
 France Ֆրանսիա [Fransia]
 frank անկեղծ [ankeghts]
 free ազատ [azat]; ճրի [dz^ori]
 free (to) oneself (intrans.) ազատվել [azatvel]
 free (to) (trans.) ազատել [azatel]
 freedom ազատություն [azatut^hyun]
 freeze (to) (intrans.) սառչել [saɾch^hel]
 freeze (to) (trans.) սառեցնել [saɾets^henel]
 French (male) ֆրանսիացի [fransiat^hi]
 French (language) ֆրանսերեն [franseren]
 French (adj.) ֆրանսիական [fransiakan]
 French (fem.) ֆրանսուհի [fransuhi]
 frequent(ly) հաճախ [hachak^h]
 frequent (to) հաճախել [hachak^hel]
 fresh թարմ [t^harm]
 freshen (to) թարմացնել [t^harmats^henel]
 Friday ուրբաթ [urba^ht^h]
 friend (male) բարեկամ [barekam], ~ (fem.)
 բարեկամուհի [barekamuhi]
 friendship բարեկամություն [barekamut^hyun],
 ընկերություն [enkerut^hyun]
 front ճակատ [chakat]
 fruit պտուղ [p^otugh], միրգ [mirk^h]
 fulfill (to) կատարել [katarel], իրագործել
 [iragortsel]
 full լեցուն [lets^hun]
 furniture կահույք [kahuyk^h]
 furrow ակոս [akos]
 futile սին [sin], ունայն [unayn]
 future ապագա [apaga], ապառնի [aparni]
 (grammar)

G

game խաղ [khagh]
 garbage աղբ [aghb]
 garden պարտեզ [partez]
 gardener պարտիզպան [partizpan]
 garlic սխտոր [s^okh^htor]
 gather (to) հավաքվել [havak^hvel]
 gathering հավաքույթ [havak^huyt^h]
 gender սեռ [ser]
 general (adj.) ընդհանուր [ent^hhanur]
 general (noun) զորավար [zoravar]
 generation սերունդ [serund]
 gentle ազնիվ [azniv]
 genocide ցեղասպանություն [ts^heghaspanu-

t^hyun]
 geography աշխարհագրություն [ashkharha-
 grut^hyun]
 geologist երկրաբան [yerkraban]
 geology երկրաբանություն [yerkrabanut^hyun]
 Georgia (Caucasus) վրաստան [Vrastan]
 Georgian (adj.) վրացական [vrats^hakan]
 Georgian (fem.) վրացուհի [vrats^huhi]
 Georgian (lang.) վրացերեն [vrats^heren]
 Georgian (male) վրացի [vrats^hi]
 German (adj.) գերմանական [germanakan]
 German (fem.) գերմանուհի [germanuhi]
 German (language) գերմաներեն [germaneren]
 German (male) գերմանացի [germanats^hi]
 Germany Գերմանիա [Germania]
 get (to) ստանալ [stanal], դառնալ [darnal]
 girl աղջիկ [aghch^hik]
 give (to) տալ [tal], to ~ a present նվիրել
 [n^ovirel]
 glad ուրախ [urakh]
 glass ապակի [apaki]
 glorious փառավոր [p^haravor]
 glory փառք [p^hark^h] glory
 glove ձեռնոց [dzeinots^h]
 go (to) գնալ [g^onal]
 goat այծ [ayts]
 God Աստված [astvats]
 godchild սան(իկ) [san(ik)]
 godfather քավոր [k^havor], կնքահայր [k^on-
 k^hahayr]
 godmother քավորակին [k^havorakin], կնքա-
 մայր [k^onk^hamayr]
 gold ոսկի [voski]
 golf (ծովա)ձոց [(tsova)tsots^h]
 good լավ [lav], բարի [bari]
 good-hearted բարեսիրտ [baresirt]
 goose սագ [sag]
 Gospel ավետարան [avetaran]
 gossip բամբասանք [bambasank^h]
 govern կառավարել [kaɾavarel]
 government կառավարություն [kaɾavarut^hyun]
 governor կառավարիչ [kaɾavarich^h]
 grace շնորհ [sh^onorh]
 graceful շնորհալի [sh^onorhali]
 grain հատիկ [hatik], կուտ [kut]
 grammar քերականություն [k^herakanut^hyun]
 grandchild թոռնիկ [t^hoinik]
 granddaughter թոռնուհի [t^hoinuhi]
 grandfather մեծ հայր [mets^h hayr], պապ(իկ)
 [pap(ik)]
 grandson տղա թոռ [t^hoir]
 grapes խաղող [khaghogh]
 grass խոտ [khot]
 gratis ճրի [dz^ori]
 graze (to) արածել [arat^hsel]

gray գորշ [gorsh]
 great մեծ [mets]
 Greece Հունաստան [Hunastan]
 greedy ագահ [agah]
 Greek հունական [hunakan], հույն [huyn]
 Greek (language) հունարեն [hunaren]
 green կանաչ [kanach^h]
 grey մոխրագույն [mokhraguyn]
 grief վիշտ [visht]
 grind (to) աղալ [aghal]
 grocery նպարեղեն [n^opareghen]
 ground հատակ [hatak]
 group խումբ [khumb]
 grow (to) մեծանալ [metsanal], աճել [achel]
 growth աճ [ach]
 guarantee (to) երաշխավորել [yeras^hkhavor^{el}]
 guarantee (to) երաշխավորություն [yeras^h-
 khavorut^hyun]
 guest հյուր [hyur]
 guest room հյուրասենյակ [hyurasenyak]
 guide (to) առաջնորդել [arachnort^hel]
 guilt հանցանք [hants^hank^h], մեղք [meghk^h]
 guilty մեղավոր [meghavor]
 gun հրացան [hrats^han]
 gypsy գնչու [g^onch^hu]

H

habit սովորություն [sovorut^hyun]
 hair մազ [maz]
 half կես [kes]
 hall սրահ [s^orah]
 ham (խոզի) ապուխտ [(k^hhozi) apukht]
 hammer մուրճ [murch]
 hand ձեռք [dzerk^h]
 handful ափ [ap^h]
 handicraft արհեստ [arhest]
 hang (to) կախել [kak^hel]
 hangman դահիճ [dahich]
 happen պատահել [patahel]
 happiness երջանկություն [yerjankut^hyun]
 happy երջանիկ [yerjanik], գոհ [goh]
 harbor նավահանգիստ [navahangist]
 hard պինդ [pind], դժվար [d^ozhvar]
 hardly հազիվ [haziv], դժվար թե [d^ozhvar t^he]
 hare նապաստակ [napastak]
 harmonious համերաշխ [hamerashkh], ներ-
 դաշնակ [nerdashnak]
 harmony համերաշխություն [hamerashkhu-
 t^hyun], ներդաշնակություն [nerdash-
 nakut^hyun] haste շտապողականու-
 թյուն [shtapoghakanut^hyun]
 hasten (to) շտապել [shtapel]
 hat գլխարկ [g^olk^hark]
 hate (to) ստել [atel]
 hatred ստելություն [atelut^hyun]

haughty մեծամիտ [metsamit], գոռոզ [goroz]
 have (to) ունենալ [unenal]
 hazelnut կաղիւն [kaghin]
 he նա [na]
 head գլուխ [g^olukh]
 health առողջություն [aroghch^hut^hyun]
 hear (to) լսել [l^osel]
 heart սիրտ [sirt]
 heat տաքություն [tak^hut^hyun]
 heaven երկինք [yerkink^h]
 heavenly երկնային [yerknayin]
 heavy ծանր [tsan^or]
 height բարձրություն [barts^hrut^hyun]
 heir ժառանգ [zharang], ժառանգորդ [zha-
 rangort^h]
 hell դժոխք [d^ozhokhk^h]
 help օգնություն [ok^hnut^hyun]
 help (to) օգնել [ok^hnel]
 helper օգնական [ok^hnakan]
 hen հավ [hav]
 here այստեղ [aystegh]
 heritage ժառանգություն [zharangut^hyun]
 hero հերոս [heros]
 heroic հերոսական [herosakan]
 heroically հերոսաբար [herosabar]
 high բարձր [barts^ho^or]
 hill բլուր [b^olur]
 him իրեն [iren], նրան [n^oran]
 himself ինքնիրեն [ink^hniren]
 hire (to) վարձել [varts^hel]
 his նրա [n^ora]
 historian պատմաբան [patmaban]
 history պատմություն [patmut^hyun]
 hit խփել [kh^op^hel]
 hold (to) բռնել [b^orn^{el}]
 hole ծակ [tsak]
 holiday արձակուրդ [arts^hakurt], տոն [ton]
 holy սուրբ [surp^h]
 honest ազնիվ [azniv], պարկեշտ [parkesh^t]
 honesty ազնվություն [azn^ovut^hyun]
 honey մեղր [megh^or]
 honor պատիվ [pativ]
 honor (to) պատվել [patvel]
 hook կեռ [keir]
 hope հույս [huys]
 hope (to) հուսալ [husal]
 horn եղջյուր [yegh^hgyur]
 horrible սոսկալի [soskali]
 horse ձի [dzi]
 hospitable հյուրասեր [hyuraser]
 hospital հիվանդանոց [hivandanots^h]
 hospitality հյուրասիրություն [hyurasirut^hyun]
 hotel պանդոկ [pandok]
 hour ժամ [zham]
 hourly ժամական [zhamakan]

- house սուն [tun]
 housewife տանտիկին [tantikin]
 how? Ի՞նչպես [inch^hpes?]
 how many? քանի՞ [k^hani?]
 how much? քոչափ [vorch^hap^h?], որքան, [vork^han?]
 human being մարդ [mart^h]
 humble խոնարհ [khonarh]
 humid խոնավ [khonav]
 humidity խոնավություն [khonavut^hyun]
 hundred հարյուր [haryur]
 hungry սոված [sovats]
 hunt (to) որսալ [vorsal]
 hunter որսորդ [vorsort^h]
 hunting որս [vors]
 hurry շտապողականություն [shtapoghakanut^hyun]
 hurry (to) շտապել [shtapel]
 husband ամուսին [amusin]
 hyena բորենի [boreni]
 hypocrite կեղծավոր [keghtsavor]
- I**
 I ես [yes]
 ice սառույց [saruyts^h]
 ice-cream պաղպաղակ [paghpaghak]
 idea գաղափար [gaghap^har]
 if եթե [yet^he]
 ignorant տգետ [taget], անգետ [anget]
 ill հիվանդ [hivand]
 illness հիվանդություն [hivandut^hyun]
 illiterate անգրագետ [ang^oraget]
 image պատկեր [patker]
 imagination երևակայություն [yerevakayut^hyun]
 imagine (to) երևակայել [yerevakayel]
 immaculate անարատ [anarat], անթերի [ant^heri]
 immediately անմիջապես [anmijapes], իսկույն [iskuyun]
 immigrate (to) ներգաղթել [nergaght^hel]
 immobile անշարժ [ansharzh]
 immoral անբարոյական [anbaroyakan]
 immortal անմահ [anmah]
 impatient անհամբեր [anhamber]
 implore (to) աղաչել [aghach^hel]
 import (to) ներածել [neratsel]
 important կարևոր [karevor]
 imprudent անխելք [ankhelk^h], անխոհեմ [ankhohem]
 impudent աներես [aneres]
 in մեջ [metch^h] (postp.)
 inattentive անուշադիր [anushadir]
 income եկամուտ [yekamut]
 increase հավելում [havelum]
- increase (to) ավելացնել [avelats^hanel]
 independent անկախ [ankakh]
 indict (to) ամբաստանել [ambastanel]
 individual անհատ [anhat]
 Indo-European հնդեվրոպական [h^ondyevropakan]
 industrious աշխատասեր [ashkhataser]
 industry արդյունաբերություն [art^hyunaberut^hyun]
 infant մանուկ [manuk]
 inflame (to) բորբոքել [borbok^hel]
 influence ազդեցություն [azdets^hut^hyun]
 influence (to) ազդել [azdel]
 influential ազդեցիկ [azdets^hik]
 inform (to) հաղորդել [haghort^hel]
 informed տեղյակ [teghyak], (to) get ~ տեղեկանալ [teghkekanal]
 inherit (to) ժառանգել [zharangel]
 inheritance ժառանգություն [zharangut^hyun]
 ink թանաք [t^hanak^h]
 innocent անմեղ [anmegh]
 inside ներս [ners]
 insect միջատ [mijat]
 insist (to) պնդել [p^ondel]
 instantaneous վայրկենական [vayrkenakan]
 instead փոխանակ [p^hokhanak] (prepos.), փոխարեն [p^hokharen] (postp.)
 instinct բնազդ [bn^onazd]
 instrument գործիք [gortsik^h]
 instrumental (case) գործիական [gortsikian]
 insurance ապահովագրություն [apahovagrut^hyun]
 intellectual մտավորական [m^otavorakan]
 intelligent խելացի [khelatsi]
 interest 1. հետաքրքրություն [hetak^hrk^hrut^hyun]; 2. տոկոս [tokos] (%)
 interesting հետաքրքրական [hetak^hrk^hrakan]
 interpret (to) մեկնաբանել [meknabanel], թարգմանել [t^hargmanel]
 interpretation մեկնաբանություն [meknabanut^hyun]
 interruption ընդմիջում [endmijum]
 invent (to) հնարել [h^onarel]
 invention գյուտ [gyut]
 investigate (to) հետազոտել [hetazotel]
 investigation հետազոտություն [hetazotut^hyun]
 invitation հրավեր [hraver]
 invite (to) հրավիրել [hravirel]
 iron (1) երկաթ [yerkat^h] (metal); (2) արդուկ [art^huk] (appliance)
 irregular անկանոն [ankanon]
 irregularity անկանոնություն [ankanonut^hyun]
 island կղզի [k^oghzi]
 Italian (language) իտալերեն [italeren]
 Italian (male) իտալացի [italats^hi]

Italian (adj.) *իտալական* [italakan]
 Italian (fem.) *իտալուհի* [italuhi]
 Italy *Իտալիա* [Italia]
 its *իր* [ir], *նրա* [n^əra]
 ivory *փղոսկր* [p^həghosk^ər]

J

jail *բանա* [bant]
 jam *պտղանուշ* [p^ətghanusʃ]
 January *հունվար* [hunvar]
 Japan *Ճապոնիա* [Chaponia]
 Japanese (male) *ճապոնացի* [chaponats^hi]
 Japanese (fem.) *ճապոնուհի* [chaponuhi]
 Japanese (adj.) *ճապոնական* [chaponakan]
 Japanese (language) *ճապոներեն* [chaponeren]
 jar *կարաս* [karas]
 jaw *կզակ* [k^əzak]
 Jesus *Հիսուս* [Hisus]
 Jew *հրեա* [h^ərya]
 jewel *գոհար* [gohar]
 jewelry *գոհարեղեն* [gohareghen]
 Jewish (fem.) *հրեուհի* [hrehuhi]
 Jewish (adj.) *հրեական* [hreakan]
 joint (anatom.) *հոդ* [hod]
 job *գործ* [gorts]
 join (to) *միանալ* [mianal]
 journey *ճամփորդություն* [champ^hort^hut^hyun]
 joy *ուրախություն* [urakhut^hyun]
 joyous *զվարթ* [z^əvart^h]
 judge (to) *դատել* [datel]
 judge (noun) *դատավոր* [datavor]
 juice (*մրգի*) *հյութ* [(m^ərkh^hi) hyut^h]
 July *հուլիս* [hulis]
 June *հունիս* [hunis]
 just *արդար* [art^har], *ճշգրիտ* [ch^əshgrit],
ճիշտ [chisht]
 justice *արդարություն* [art^harut^hyun]

K

keep (to) *պահել* [pahel]
 kettle *կաթսա* [kat^hsa]
 key *բանալի* [banali]
 kick *աքացի* [ak^hats^hi], *քացի* [k^hats^hi]
 kick (to) (*ա*)*քացի տալ* [(a)kats^hi tal]
 kind (1) (adj.) *բարի* [bari]
 kind (2) (noun) *տեսակ* [tesak], what kind?
ի՞նչ տեսակ [inch^h tesak?]
 kindle (to) *փառել* [varel], *այրել* [ayrel]
 king *թագավոր* [t^hak^havor], *արքա* [ark^ha]
 kingdom *թագավորություն* [t^hak^havorut^hyun]
 kiss *համբույր* [hamp^huyr]
 kiss (to) *համբուրել* [hamp^hurel], to ~ each
 other *համբուրվել* [hamp^hurvel]
 kitchen *խոհանոց* [khohanoct^h]
 knee *ծունկ* [tsunk]

kneel (to) *ծնրադրել* [ts^ənradrel]
 knife *դանակ* [danak]
 knot *կապ* [kap], *հանգույց* [hanguyts^h]
 know (to) *գիտենալ* [gitenal]
 knowledge *գիտելիք* [gitelik^h]
 known (*հանրա*)*ծանոթ* [(hanra)tsanot^h]

L

lake *լիճ* [lich]
 lamb *գառ* [gar]
 lame *կաղ* [kagh]
 lament *ողբալ* [voghp^hal]
 land *երկիր* [yerkir], *ցամաք* [ts^hamak^h]
 landlord *տանտեր* [tanter]
 language *լեզու* [lezu]
 lantern *լապտեր* [lapter]
 lap *գիրկ* [girk]
 last *վերջին* [verch^hin]
 late *ուշ* [ush]
 late (to) be ~ *ուշանալ* [ushanal]
 laugh (to) *ծիծաղել* [tsitsaghel], to ~ at *ծաղրել*
 [tsaghrel]
 law *օրենք* [orenk^h]
 lawsuit *դատ* [dat]
 lawyer *իրավաբան* [iravaban], *փաստաբան*
 [p^hastaban]
 layer *շերտ* [shert], *խավ* [khav]
 lead (to) *առաջնորդել* [arach^hnort^hel];
ղեկավարել [ghekavarel]
 leader *առաջնորդ* [arach^hnort^h]
 leaf *տերև* [terev], *թերթ* [t^hert^h]
 learn (to) *սովորել* [sovorel], *տեղեկանալ*
 [teghekanal]
 leather *կաշի* [kashi]
 leave (to) *մեկնել* [meknel]
 lecturer *դասախոս* [dasakhos]
 left (side) *ձախ* [dzakh]
 left-handed *ձախիկ* [dzakhlik]
 leg *սրունք* [s^ərunk^h], *ոտք* [votk^h]
 lemon *կիտրոն* [kitron], *լիմոն* [limon]
 length *երկարություն* [yerkarut^hyun]
 lentil *ոսպ* [vosp]
 less *պակաս* [pakas], *նվազ* [n^əvaz]
 lesson *դաս* [das]
 let (to) *թողնել* [t^hoghnel]
 letter (1) *նամակ* [namak] (written communication)
 letter (2) *գիր* [gir], *տառ* [tar] (graphic sign)
 level *մակարդակ* [makardak]
 level (to) *հարթել* [hart^hel]
 liberate (to) *ազատել* [azatel]
 liberty *ազատություն* [azatut^hyun]
 lick (to) *լիզել* [lize]
 lie (down) (to) *պառկել* [parkel]
 lie *սուտ* [sut]

lie (to) սուտ ասել [sut asel], ստել [s^otel]
 life կյանք [kyank^h]
 lift բարձրացնել [bartsh^hratsh^hone1]
 light (adj.) թեթև [t^het^hev]
 light (noun) լույս [luys]
 lighten (to) փայլատակել [p^haylatakel]
 like նման [n^oman] (postp.)
 like (to) հավանել [havanel]
 lily շուշան [shushan]
 limit սահման [sahman]
 line գիծ [gits]
 line (in writing) տող [togh]
 linguistics լեզվաբանություն [lezvabanut^hyun]
 lining աստառ [astair]
 lion առյուծ [arıyuts]
 lip շրթունք [sh^hrt^hunk^h]
 list ցուցակ [ts^huts^hak]
 listen (to) լսել [l^osel]
 literature գրականություն [g^orakanut^hyun]
 little քիչ [k^hich^h], a ~ մի քիչ [mi k^hich^h]
 live (to) ապրել [aprel]
 lively աշխույժ [ashkhuyzh]
 liver լյարդ [lyard]
 living room նստասենյակ [n^ostasenyak]
 load բեռ [ber]
 loan փոխառություն [p^hokh^harut^hyun]
 locative (case) ներգոյական [nergoyakan]
 lock (to) կողպել [koghpe1]
 lock կողպեք [koghpek^h]
 long երկար [yerkar]
 Long live! կեցցե՛ [kets^hts^he!]
 look (to) նայել [nayel]
 Lord Տեր [Ter]
 lose (to) կորցնել [kortsh^hone1]
 loss կորուստ [korust]
 loud բարձրաձայն [bartsh^hradzayn]
 love սեր [ser], to fall in ~ սիրահարվել [siraharvel]
 love (to) սիրել [sirel]
 lover սիրահար [sirahar]
 low ցած [ts^hats]
 lower (to) իջեցնել [ijets^hone1]
 luck բախտ [bakht]
 lucky բախտավոր [bakhtavor]
 lukewarm գոլ [gol]
 lullaby օրոր [oror]
 lung թոք [t^hok^h]

M

machine մեքենա [mek^hena]
 mad խենթ [khent^h]
 madam տիկին [tikin]
 magazine (monthly) ամսագիր [amsagir]
 magpie կաչաղակ [katch^haghak]
 make (to) անել [anel], շինել [shinel]

male արու [aru]
 man մարդ [mart], տղամարդ [t^oghamart^h],
 այր [ayr]
 manner եղանակ [yeghanak]
 map քարտեզ [k^hartez]
 marble մարմար [marmar]
 March մարտ [mart]
 mark նշան [n^oshhan], թիվ [t^hiv]
 market շուկա [shhuka]
 marriage ամուսնություն [amusnut^hyun]
 married ամուսնացած [amusnatsh^hats]
 marry (to) ամուսնանալ [amusnanal]
 marvelous հիանալի [hianali]
 mask դիմակ [dimak]
 master վարպետ [varpet]
 match (to) զուգանալ [zuganal]
 match մրցում [m^ortsh^hum]; խաղ [khagh];
 լուցկի [luts^hki]
 material նյութ [nyut^h]
 materialist նյութապաշտ [nyut^hapasht]
 mature հասուն [hasun]
 maturity հասունություն [hasunut^hyun]
 May մայիս [mayis]
 me ինձ [indz]
 meadow մարգագետին [mark^hagetin]
 meal ճաշ [chash], կերակուր [kerakur]
 mean չար [ch^har]
 mean (to) նշանակել [n^oshhanakel]
 meaning իմաստ [imast], նշանակություն [n^oshhanakut^hyun]
 means միջոց [mijotsh^h]
 measure չափ [ch^hap^h]
 meat միս [mis]
 medical բժշկական [b^ozh^oshkakan]
 medicine բժշկություն [b^ozhshkut^hyun]; դեղ [degh]
 medication դեղ [degh]
 meet (to) հանդիպել [handipel]
 meeting հանդիպում [handipum], ժողով [zhoghov], հանդիպում [handipum]
 melody մեղեդի [meghedi]
 melon սեխ [sek^h]
 melt (to) հալվել [halvel], հալեցնել [haletsh^hone1]
 member անդամ [ant^ham]
 memory հիշողություն [hishoghut^hyun]
 merchandise ապրանք [aprank^h]
 mercy գութ [gut^h], ողորմություն [voghormut^hyun]
 message լուր [lur], պատգամ [patgam]
 metal մետաղ [metagh]
 meticulous բժանիկիր [b^otsakh^hant^hir]
 midday կեսօր [kesor]
 middle մեջտեղ [mech^htegh]
 midnight կեսգիշեր [kesgisher]
 mild մեղմ [meghm]

military *զինվորական* [zinvorakan]
 milk *կաթ* [kat^h]
 million *միլիոն* [million]
 mind *միտք* [mitk^h]
 mine *իմը* [imə]
 mineral *հանքային* [hank^h ayin]
 minute *րոպե* [rope]; *վայրկյան* [vayrkyan]
 mirror *հայելի* [hayeli]
 miserable *թշվառ* [t^həshvar]
 miss *օրիորդ* [orior^h]
 mistake *սխալ* [s^əkhal], make a ~ *սխալվել*
 [s^əkhalvel]
 Mister, Mr. *պարոն* [paron]
 mix (to) *խառնել* [k^hhairnel]
 mixed *խառն* [k^hhairⁿ]
 mob *ամբոխ* [ambok^h]
 modern *արդի* [ardi]
 modest *համեստ* [hamest]
 momentarily *վայրկենապես* [vayrkenapes]
 monarch *արքա* [ark^ha]
 money *դրամ* [dram]
 monkey *կապիկ* [kapik]
 month *ամիս* [amis]
 monthly *ամսական* [amsakan]
 monument *հուշարձան* [hus^hardzan]
 mood *տրամադրություն* [tramadrut^hyun]
 moon *լուսին* [lusin]
 moral *բարոյական* [baroyakan]
 more *ավելի* [aveli]
 morning *առավոտ* [aravot]
 mother *մայր (իկ)* [mayr(ik)]
 mother-in-law (of a woman) *(ս)կեսուր* [(s)ke-
 sur], ~ (of a man) *գորանչ* [zok^h anch^h]
 motion *շարժում* [sharzhum]
 mount (to) *բարձրանալ* [bartsh^hranal]
 mountain *լեռ* [ler]
 mourn (to) *սգալ* [s^ək^hal]
 mouse *մուկ* [muk]
 mouth *բերան* [beran]
 move (to) (trans.) *շարժել* [sharzhel]
 move (to) (intrans.) *շարժվել* [sharzh^əvel]
 movement *շարժում* [sharzhum]
 movie *ֆիլմ* [film]
 much *շատ* [shat]
 mud *ցեխ* [ts^hekh]
 multiply (to) (trans.) *բազմացնել* [bazmatsh^ənel]
 multiply (to) (intrans.) *բազմանալ* [bazmanal]
 muscle *մկան* [m^əkan]
 mushroom *սունկ* [sunk]
 music *երաժշտություն* [yerazh^əshhut^hyun],
նվագ [n^əvag]
 musician *երաժիշտ* [yerazhish^ht]
 mustard *մանանեխ* [mananekh]
 mutual *փոխադարձ* [p^hokhadartsh^h]
 my *իմ* [im]

N

nail *մեխ* [mekh]
 naive *միամիտ* [miamit]
 naked *մերկ* [merk]
 name *անուն* [anun]
 name (to) *անվանել* [anvanel]
 namely *այսինքն* [aysink^hən]
 narrow *նեղ* [negh]
 nation *ազգ* [azg]
 national *ազգային* [azgayin]
 natural *բնական* [b^ənakan]
 nature *բնություն* [b^ənut^hyun]
 naughty *չար* [ch^har]
 near *մոտ* [mot]
 neat *կոկիկ* [kokik]
 nebulous *ամպամած* [ampamatsh]
 necessary *անհրաժեշտ* [anhrazhesht]
 neck *վիզ* [viz]
 needle *անեղ* [asegh]
 negative *ժխտական* [zh^əkhtakan]
 neighbor *դրացի* [dratsh^hi]
 neighborhood *թաղ* [t^hagh]
 nerve *ջիղ* [jigh]
 nervous *ջղային* [j^əghayin]
 nest *բուն* [buyⁿ]
 neutral *չեզոք* [ch^hezok^h]
 never *երբեք* [yerp^hek^h]
 new *նոր* [nor]
 New Year *Նոր տարի* [Nor tari]
 news *լուր(եր)* [lur(er)]
 newspaper (daily) *օրաթերթ* [orat^hert^h]
 next *հաջորդ* [hajort^h]
 nice *սիրալիր* [siralir]
 night *գիշեր* [gish^her]
 nightgown *գիշերանոց* [gish^heranotsh^h]
 nine *ինը* [inə]
 nineteen *տասնինը* [tasninə]
 ninety *իննսուն* [inn^əsun]
 ninth *իններորդ* [innerort]
 no *ոչ* [voch^h]
 noble *ազնիվ* [azniv], *ազնվական* [aznəvakan]
 nobility *ազնվականություն* [aznəva-
 kanut^hyun]
 nobody *ոչ ոք* [voch^h vok^h], *ոչ մեկը* [voch^h
 mekə]
 noise *արմուկ* [aghmuk]
 nominative (case) *ուղղական* [ughghakan]
 normal *բնականոն* [b^ənakanon]
 north *հյուսիս* [hyusis]
 northern *հյուսիսային* [hyusisayin]
 nose *քիթ* [k^hit^h]
 not *չէ, ոչ, չ-* [ch^he, voch^h, ch^h-] ~ at all
բնավ [b^ənav], *բոլորովին* [bolorovin]
 note (1) (memo) *երկտող* [yerktogh]
 note (2) (mark) *թվանշան* [t^həvan^əshan]

notion *գաղափար* [gaghap^har]
 novel *վեպ* [vɛp]
 now *հիմա* [hima], *այժմ* [ayzɰ^hɔm]
 nucleus *կորիզ* [koriz], *միջուկ* [mijuk]
 number *համար* [hamar], *թիվ* [t^hiv]
 numeral *թվական* [t^hvakan]
 numerous *բազմաթիվ* [bazmat^hiv]
 nut *ընկույզ* [ɛnkuyz], *կաղին* [gaghin]
 nutrition *սնունդ* [s^hnund]

O

oak *կաղնի* [kaghni]
 oath *երդում* [yert^hum]
 object *առարկա* [ararka], *խնդիր* [kɰənt^hir]
 object (to) *առարկել* [ararkel]
 objection *առարկություն* [ararkut^hyun]
 observation *դիտողություն* [ditoghut^hyun]
 observe (to) *դիտել* [dit^hel]
 obvious *բացահայտ* [batʃ^hahayt]
 occupation (1) *գրավում* [g^hravum]; (2)
գբաղմունք [zbaghmunk^h] (profession)
 occupy (to) (trans.) *գրավել* [g^hravel]
 occupy (to) oneself *գբաղվել* [zbaghvel]
 occur (to) *պատահել* [patahel]
 ocean *օվկիանոս* [ovkianos]
 of course *անշուշտ* [anshusht]
 off *հեռու* [he^hru]
 offer *առաջարկել* [arach^harkel], *ընծայել*
 [ɛntsayel]
 office *գրասենյակ* [g^hrasenyak]
 officer *սպա* [spa], *պաշտոնյա* [pashtonya]
 often *հաճախ* [hachakh]
 oil *յուղ* [yugh]
 oily *յուղոտ* [yughot]
 olive *ծիթապտուղ* [dzit^hapətugh]
 olive oil *ծիթայուղ* [dzit^hayugh]
 old (things) *հին* [hin]; ~ (people) *ծեր* [tʃer]
 omelet *ձվածեղ* [dz^hvatsɛgh]
 on *վրա* [vra]
 one *մեկ* [mek], *մի* [mi]
 onion *սոխ* [sokɰ]
 only *միայն* [miayn]
 open (to) *բանալ* [banal]
 open *բաց* [batʃ^h]
 opening *բացում* [batʃ^hum]
 operation (medical) *վիրահատություն* [virahatut^hyun]; *գործողություն* [gortsoghut^hyun]
 opinion *կարծիք* [kartsik^h]
 opponent *հակառակորդ* [hakarakt^h]
 opposite *դիմաց* [dimatʃ^h]
 optimist *լավատես* [lavates]
 or *կամ* [kam]
 orange (fruit) *նարինջ* [narinj]

orange (color) *նարնջագույն* [nar^hnjaguyn]
 orchestra *նվագախումբ* [n^hvagakhumb]
 order (to) *հրամայել* [hramayel] (to command),
պատվիրել [patvirel] (to direct to be supplied)
 order (1) *հրաման* [hraman]
 order (2) *կարգ* [kark^h] (succession, sequence),
կարգապահություն [kark^hapahut^hyun] (discipline), orderly *կարգապահ* [kark^hapah]
 ordinary *հասարակ* [hasarak]
 organize (to) *կազմակերպել* [kazmakerpel]
 origin *ծագում* [tsakh^hum]
 original *յուրօրինակ* [yurorinak], *ինքնատիպ*
 [ink^hnatip]
 originally *սկզբնապես* [sk^hzbnapes]
 ornament *զարդ* [zart^h]
 orphan *որբ* [vorp^h]
 orphanage *որբանոց* [vorp^hanots^h]
 orthography *ուղղագրություն* [ughghagrut^hyun]
 other *ուրիշ* [urish], *մյուս* [myus]
 otherwise *այլապես* [aylapes]
 our *մեր* [mer]
 out *դուրս* [durs]
 oven *փուռ* [p^hur], *վառարան* [vararan]
 over *վրա* [on] (postpos.), it is ~ *վերջացավ*
 [verch^hatʃ^hav]
 overturn *տապալել* [tapalel]
 overshoe *կրկնակոշիկ* [k^hrknakoshik]
 own *ունենալ* [unenal]
 owner *տեր* [ter], *սեփականատեր* [sep^hakanater]
 ox *եղ* [yez]

P

pact *դաշինք* [dashink^h]
 page *էջ* [ej]
 pain *ցավ* [ts^hav]
 paint *ներկ* [nerk]
 paint (to) *ներկել* [nerkel], *նկարել* [n^hkarel],
 painter (male) *նկարիչ* [n^hkarich^h]
 painter (fem.) *նկարչուհի* [n^hkarich^huhi]
 painting (յուղանկար) [(yughan^hkar)
 pair *զույգ* [zuyg]
 pale *գունատ* [gunat], *դժգույն* [d^hzhguyn]
 palm *ափ* [ap^h]
 pan *տապակ* [tapak]
 pantry *մառան* [maran]
 pants *տաբատ* [tabat]
 paper *թուղթ* [t^hught^h]
 paradise *դրախտ* [d^hrakhht]
 parcel *ծրար* [ts^hrar]
 parents *ծնող(ներ)* [ts^hnoğh(ner)]
 parsley *ազատքեղ* [azatk^hegh]
 part *բաժին* [bazhin], *մաս* [mas]

- partial *մասնակի* [masnaki]
 participate (to) *մասնակցել* [masnaktʰel]
 particle *մասնիկ* [masnik]
 particularly *հատկապես* [hatkapes]
 partner *գործակից* [gortsakitsʰ]
 partridge *կաքավ* [kakʰav]
 party *տոնախմբություն* [tonakhʰambutʰyun]
 pass (to) *անցնել* [antsʰnel]
 passenger *ճամփորդ* [champʰortʰ]
 passion *կիրք* [kirkʰ]
 passport *անձնագիր* [andznagir]
 past *անցյալ* [antsʰyal]
 pastry *խմորեղեն* [khʰomoreghen], *կարկանդակ* [karkandak]
 pasture *արոտ* [arot]
 pasture (to) *արածել* [aratʰsel]
 patience *համբերություն* [hampʰerutʰyun],
 to have ~ *համբերել* [hampʰerel]
 patient 1. *համբերատար* [hampʰeratar];
 2. *հիվանդ* [hivand]
 pause *դադար* [datʰar]
 paw *թաթ* [tʰatʰ]
 pay (to) *վճարել* [vʰchʰarel]
 payment *վճարում* [vʰchʰarum]
 pea *դուռն* [volorʰn]
 peace *խաղաղություն* [khaghaghutʰyun]
 peaceful *խաղաղ* [khaghagh]
 peach *դեղձ* [deghitsʰ]
 pear *տանձ* [tandz]
 pedagogy *մանկավարժություն* [mankavar-
 zʰutʰyun]
 peel *կեղև* [keghv]
 peel (to) *կեղևել* [keghevel]
 pen *գրիչ* [gʰrichʰ]
 pencil *մատիտ* [matit]
 pension *թոշակ* [tʰoshak]
 people *ժողովուրդ* [zhoghovurtʰ]
 pepper *պղպեղ* [pʰghpegh]
 perhaps *գուցե* [gutʰe], *թերևս* [tʰerevʰs]
 period (punctuation) *վերջակետ* [verchaket];
ժամանակաշրջան [zhamanakashʰrjan]
 Persia *Պարսկաստան* [Parskastan]
 Persian (language) *պարսկերեն* [parskeren]
 Persian (fem.) *պարսկուհի* [parskuhi]
 Persian (male) *պարսիկ* [parsik]
 Persian (adj.) *պարսկական* [parskakan]
 person (1) *անձ* [andz] (human being),
 (2) *դեմք* [demkʰ] (gramm. category)
 personal *անձնական* [andznakan]
 personality *անձնավորություն* [andznavoru-
 tʰyun]
 pharmacist *դեղագործ* [deghagortsʰ]
 pharmacy *դեղատուն* [deghatun]
 photograph *լուսանկար* [lusanʰkar]
 physician *բժիշկ* [bʰzhishk]
- piano *դաշնամուր* [dashnamur]
 pick up (to) *վերցնել* [vertʰsʰnel]
 picture *պատկեր* [patker], *նկար* [nʰkar]
 piece *կտոր* [kʰtor], *հատ(իկ)* [hat(ik)]
 pig *խոզ* [khoz]
 pigeon *աղավնի* [aghavni]
 pile (to) *դիզել* [dizel]
 pillar *սյուն* [syun]
 pillow *բարձ* [bartʰsʰ]
 pin *գնդասեղ* [gʰndasegh]
 pincers *աքցան* [aktʰan]
 pine tree *սոճի* [sochi]
 pink *վարդագույն* [vartʰaguyn]
 pit (1) *փոս* [pʰos] (a hole or cavity); (2) *կորիզ*
 [koriz] (the stone of a fruit)
 pity! *ափսոս* [apʰsos!]
 place *տեղ* [tegh]
 plan *ծրագիր* [tsʰragir]
 plane *ինքնաթիռ* [inkʰnatʰir]
 plant *բույս* [buys]
 plant (to) *տնկել* [tʰnkel]
 plate *ափսե* [apʰse], *պնակ* [pʰnak]
 play (to) *խաղալ* [khaghāl], (to) ~ (an instru-
 ment) *նվագել* [nʰvageł]
 pleasant *հաճելի* [hacheli]
 please *խնդրեմ!* [khʰntʰrem!]
 pleasure *հաճույք* [hachuykʰ], with ~ *սիրով*
 [sirov]
 pleat *ծալք* [tsalkʰ]
 plum *սալոր* [salor]
 pocket *գրպան* [gʰrpan]
 poem *ոտանավոր* [votanavor]
 poet *բանաստեղծ* [banasteghtsʰ]
 poetry *բանաստեղծություն* [banasteghtsutʰyun]
 point *կետ* [ket]
 poison (to) *թունավորել* [tʰunavoreł]
 poison *թուն* [tʰun]
 poisonous *թունավոր* [tʰunavor]
 Poland *Լեհաստան* [Lehastan]
 pole *բևեռ* [bever], *սյուն* [syun]
 Pole (fem.) *լեհուհի* [lehuhi]
 Pole (male) *լեհ* [leh]
 police *ոստիկանություն* [vostikanutʰyun]
 policeman *ոստիկան* [vostikan]
 polish (to) *հղկել* [haghkel], *փայլեցնել*
 [pʰayletsʰnel]
 Polish (adj.) *լեհական* [lehakan]
 Polish (language) *լեհերեն* [leheren]
 polite *բարեկիրթ* [barekirtʰ], *քաղաքավարի*
 [kʰaghakʰavari]
 politeness *քաղաքավարություն* [kʰaghakʰa-
 varutʰyun]
 political *քաղաքական* [kʰaghakʰakan]
 pomegranate *նուռ* [nur]
 poor *խեղճ* [kheghch], *աղքատ* [aghkʰat]

population *Ժողովուրդ* [zhoghovurt^h],
բնակչություն [b^onakch^hut^hyun]
 pork *խոզի միս* [khoz^h mis]
 porter *բեռնակիր* [beirnakir]
 position *դիրք* [dirk^h]
 positive *դրական* [d^orakan]
 possible *կարելի* [kareli]
 possibility *կարելիություն* [kareliut^hyun]
 post office *նամակատուն* [namakatun]
 postcard *բացիկ* [bats^hik]
 pot *աման* [aman], *անոթ* [anot^h]
 potato *դեղնախնձոր* [getnakh^ondzor]
 pour (to) *թափել* [t^hap^heI]
 poverty *աղքատություն* [aghk^hatut^hyun]
 power *ուժ* [uzh], *զորություն* [h^ozorut^hyun]
 powerful *զոր* [h^ozor]
 powerless *անզոր* [anzor]
 praise *գովեստ* [govest]
 praise (to) *գովել* [govel]
 pray (to) *աղոթել* [aghot^heI]
 prayer *աղոթք* [aghot^hk^h]
 preach (to) *քարոզել* [k^harozel]
 pregnant *հղի* [h^oghi]
 prepare (to) *պատրաստել* [patrastel]
 present (to) *ներկայացնել* [nerkayat^hnel]
 present (not absent) *ներկա* [nerka]
 present (gift) *նվեր* [n^over]
 press *մամուլ* [mamul]
 pressure *ճնշում* [ch^ons^hum]
 price *գին* [gin]
 pride *Հպարտություն* [h^opartut^hyun]
 priest *քահանա* [k^hahana], *երեց* [yerets^h],
տերտեր [terter]
 prince *իշխան* [ishkhan]
 princess *իշխանուհի* [ishkhanuhi]
 print (to) *տպել* [t^opel], *տպագրել* [t^opagrel]
 printing office *տպագրատուն* [t^opagratun]
 prison *բանտ* [bant]
 prisoner *բանտարկյալ* [bantarkyal]
 private *անձնական* [andznakan]
 privation *զրկանք* [z^orkank^h]
 probability *Հավանականություն* [havanakanut^hyun]
 probable *Հավանական* [havanakan]
 probably *Հավանաբար* [havanabar]
 problem *խնդիր* [khn^othir]
 produce (to) *արտադրել* [artadrel]
 production *արտադրություն* [artadrut^hyun]
 profit *չափ* [shah]
 program *ծրագիր* [ts^oragir], *Հայտագիր* [haytagir]
 promenade *գրոսանք* [zbosank^h]
 pronounce (to) *արտասանել* [artasanel]
 pronunciation *արտասանություն* [artasanut^hyun]

proper *իրական* [irakan], *իսկական* [iskakan]
 property *սեփականություն* [sep^hakanut^hyun]
 prophet *մարգարե* [mark^hare]
 prose *արձակ* [arts^hak]
 protest *բողոք* [boghoc^h]
 protest (to) *բողոքել* [boghoc^heI]
 protestant *բողոքական* [boghoc^hakan]
 prove *ապացույց* [apat^huyts^h]
 prove (to) *ապացուցել* [apat^hut^heI]
 psychology *Հոգեբանություն* [hoc^hebanut^hyun]
 public (adj.) *Հանրային* [hanrayin]
 public (noun) *Հանրություն* [hanrut^hyun]
 pull (to) *քաշել* [k^hashel]
 pulse *զարկերակ* [zarkerak]
 pumpkin *դդում* [d^ot^hum]
 pun *բառախաղ* [barakhagh]
 punctual *ճշտապահ* [ch^osh^htapah]
 punctuality *ճշտապահություն* [ch^osh^htapahut^hyun]
 punctuation *կետադրություն* [ketadrut^hyun]
 punish (to) *պատժել* [patzheI]
 punishment *պատիժ* [patizh]
 pupil (male) *աշակերտ* [ashakert], (fem.)
աշակերտուհի [ashakertuhi]
 purchase *գնում* [g^onum]
 purchase (to) *գնել* [g^onel]
 purpose *նպատակ* [n^opatak]
 push *հրել* [h^orel]
 put (to) *դնել* [d^onel]

Q

quality *որակ* [vorak]
 quantity *քանակ* [k^hanak]
 quarter, a ~ *քառորդ* [k^harorb^h]
 queen *թագուհի* [t^haguhi]
 question *հարց* [harts^h]
 quick *չուտ* [shut], *արագ* [arag]
 quickly *արագորեն* [aragoren]
 quiet *լուռ* [lur], *հանդարտ* [handart]

R

race (1) *ցեղ* [ts^hegh] (group of people);
 (2) *արշավ* [arshav] (contest of speed)
 radio *ռադիո* [radio]
 railroad *երկաթուղի* [yerkat^hughi]
 rain *անձրև* [andzrev]
 rainbow *ծիածան* [tsiatsan]
 raise (to) *բարձրացնել* [bart^hrats^onel]
 raisin *չամիչ* [ch^hamich^h]
 rape *բռնաբարություն* [b^ornabarut^hyun]
 rape (to) *բռնաբարել* [b^ornabarel]
 rare(ly) *Հազվագյուտ* [hazvaguyut]
 raven *աղուլ* [agrav]
 ray *ճառագայթ* [ch^haragayt^h]
 razor *աժելի* [atseli]

- read (to) կարդալ [kart^hal]
 reading room ընթերցարան [ənt^herts^haran]
 ready պատրաստ [patrast]
 real իրական [irakan], իսկական [iskakan]
 reality իրականություն [irakanut^hyun]
 really իսկապես [iskapes]
 reason պատճառ [patçhar]
 receipt ստացական [stats^hakan]
 receive (to) ստանալ [stanal]
 reception ընդունելություն [ənt^hunelut^hyun]
 recital արտասանություն [artasanut^hyun],
 մենահամերգ [menahamerg]
 recite (to) արտասանել [artasanel]
 recognize (to) ճանաչել [çhanach^hel]
 recognition (to) ճանաչում [çhanach^hum]
 recommend (to) հանձնարարել [handçnararel]
 recreation զբոսանք [zbosank^h]
 red կարմիր [karmir]
 reduce (to) կրճատել [k^orçhatel]
 refugee գաղթական [gaght^hakan]
 refuse (to) մերժել [merzhel]
 regret (to) ափսոսալ [ap^hsosal], ցավել [ts^havel]
 regrettable ցավալի [ts^havali]
 reign (to) իշխել [ishkhel]
 regular կանոնավոր [kanonavor]
 rejoice (to) ուրախանալ [urakhanal]
 relation հարաբերություն [haraberut^hyun]
 relative (1) (adj.) հարաբերական [haraberakan]
 relative (2) (noun) ազգական [azgakan]
 religion կրոն [kron]
 remark դիտողություն [ditoghut^hyun]
 remain (to) մնալ [m^onal]
 remedy դարման [darman]
 remember (to) հիշել [hişhel]
 remit (to) հանձնել [handçnel]
 remove (to) հանել [hanel]
 rent (to) վարձել [vartş^hel]
 rent վարձ [vartş^h]
 renowned անվանի [anvani]
 repeat (to) կրկնել [k^orknel]
 repent (to) գղջալ [z^oghjal]
 repetition կրկնություն [k^orknut^hyun]
 reply պատասխան [pataskhan]
 reply (to) պատասխանել [pataskhanel]
 reporter լրագրող [l^oragrogħ]
 represent (to) ներկայացնել [nerkayats^hənel]
 reptile սողուն [soghun]
 request խնդրանք [kh^ont^hrank^h]
 request (to) խնդրել [kh^ont^hrel]
 rescue (to) ազատել [azatel]
 reside (to) բնակվել [b^onakvel]
 residence բնակարան [b^onakaran]
 resident բնակիչ [b^onakich^h]
 resist (to) դիմադրել [dimadrel]
 resistance դիմադրություն [dimadrut^hyun]
 respect հարգանք [hargank^h]
 respect (to) հարգել [hargel]
 responsible պատասխանատու [pataskhanatu]
 rest (to) հանգստանալ [hang^ostanal]
 rest (1) հանգիստ [hangist] (relaxation)
 rest (2) մնացորդ [m^onaçort^h] (what remains)
 restaurant ճաշարան [çhaşharan]
 restrain (to) զսպել [z^ospel]
 restrained զուսպ [zusp]
 result արդյունք [art^hyunk^h]
 return վերադարձ [veradartş^h]
 return (to) վերադառնալ [verada^onal]
 reveal (to) բացահայտել [batş^hhaytel], երևան
 հանել [yerevan hanel]
 revelation հայտնություն [haytnut^hyun]
 revolution հեղափոխություն [heghap^hokhu-
 t^hyun]
 reward վարձատրություն [vartş^hatrut^hyun]
 rhyme հանգ [hang]
 rib կող [kogħ]
 rice բրինձ [b^orindç]
 rich հարուստ [harust]
 riddle հանելուկ [haneluk]
 right (jur.) իրավունք [iravunk^h]
 right (side) աջ [aç^h]
 right (adj.) ճիշտ [çhişht]
 rightly իրավամբ [iravamb]
 ring օղակ [oghak], մատանի [matani]
 rise (to) բարձրանալ [bartş^hranal], ~ ծագել
 [tsak^hel] (on sunrise)
 river գետ [get]
 robe շրջագգեստ [ş^orçjazgest]
 road ճամփա [çhamp^ha]
 rock ժայռ [zhayr]
 roll (to) (trans.) գլորել [g^olorel]
 roll (to) (intrans.) գլորվել [g^olorvel]
 roof կտուր [k^otur]
 room սենյակ [senyak]; տեղ [tegh]
 rooster աքլոր [ak^hlor]
 root արմատ [armat]
 rose վարդ [vart^h]
 rough կոշտ [kosht]
 round կլոր [k^olor]
 row (1) թիավարություն [t^hiavarut^hyun] (in a
 boat) (2) կարգ [kark^h] (in line)
 row (to) թիավարել [t^hiavarel]
 rub (to) շփել [ş^hph^hel]
 rudder դեկ [ghek], թի(ակ) [t^hi(ak)]
 rude կոշտ [kosht], կոպիտ [kopit]
 ruin ավերակ [averak]
 rule կանոն [kanon]
 ruler (office) քանոն [k^hanon]
 run (to) վազել [vazel]
 Russia Ռուսաստան [Rusastan]
 Russian (adj.) ռուսական [rusakan]

Russian (person) *ռուս* [rus]
 Russian (language) *ռուսերեն* [ruseren]
 rust *ժանգ* [zhang]

S
 sabre *թուր* [tʰur]
 sack *տոպրակ* [toprak]
 sacred *սուրբ* [surpʰ]
 sacrifice *զոհ* [zoh]
 sacrifice (to) *զոհել* [zohel]
 sad *սխուր* [tʰəkhur]
 sadden (to) (trans.) *սխրեցնել* [tʰəkhretsʰənel]
 safe *ապահով* [apahov]
 safety *ապահովություն* [apahovutʰyun]
 sage *խմաստուն* [imastun]
 sail *առագաստ* [aragast]
 sailboat *առագաստանավ* [aragastanav]
 saint *սուրբ* [surpʰ]
 salary *ուճիկ* [rochik]
 sale *վաճառք* [vacʰarkʰ]
 salt *աղ* [agh]
 salt shaker *աղաման* [aghaman]
 salty *աղի* [aghi]
 salute *ողջույն* [voghchʰuyn], *բարև* [barev]
 salute (to) *բարևել* [barevel]
 salvage (to) *փրկել* [pʰərkel]
 salvation *փրկություն* [pʰərkutʰyun]
 same *նույն* [nuyn]
 sample *նմուշ* [nʰəmusʰ]
 sand *ավազ* [avaz]
 satiated (to) be ~ *կշտանալ* [kʰəštanal]
 satisfied *զոհ* [goh]
 Saturday *շաբաթ* [shapʰatʰ]
 sausage *երշիկ* [yersʰik]
 save (to) *ազատել* [azatel]; *փրկել* [pʰərkel]
 savior *փրկիչ* [pʰərkichʰ]
 say (to) *ասել* [asel]
 scales *կշիռ* [kʰəshir]
 scene *տեսարան* [tesaran]
 scent *բույր* [buyr]
 scholar *գիտնական* [gitnakan]
 school *դպրոց* [dʰəprotʰ]
 science *գիտություն* [gitutʰyun]
 scientist *գիտնական* [gitnakan]
 scientific *գիտական* [gitakan]
 scissors *մկրատ* [məkrat]
 scold (to) *հանդիմանել* [handimanel]
 scream (to) *գոռալ* [goʀal]
 screw *ստուտակ* [pʰʰutak]
 sea *ծով* [tʰov]
 seal *կնիք* [kʰnikʰ]
 seal (to) *կնքել* [kʰnkʰel]
 search (to) *փնտրել* [pʰʰntrel]
 seat *նստարան* [nʰəstaran]
 second (1) (of an hour) *վայրկյան* [vayrkyan]

second (2) (ord. numeral) *երկրորդ* [yerkrortʰ]
 secondary *երկրորդական* [yerkrortʰakan]
 secret (adj.) *զաղտնի* [gaghtni]
 secret (noun) *զաղտնիք* [gaghtnikʰ]
 secretary (fem.) *քարտուղարուհի* [kʰartughar-ruhi], (male) *քարտուղար* [kʰartughar]
 see (to) *տեսնել* [tesnel]
 seed *սերմ* [serm]
 seem (to) *թվալ* [tʰəval], *երևալ* [yereval]
 selfish *անձնասեր* [andznaser]
 sell (to) *ծախել* [tsakhel]
 send (to) *ուղարկել* [ugharkel]
 sense *խմաստ* [imast]
 sensitive *զգայուն* [zgayun]
 separate (to) (intrans.) *բաժանվել* [bazhanvel]
 separate (to) (trans.) *բաժանել* [bazhanel]
 separated, (to) get ~ *բաժանվել* [bazhanvel]
 separation *բաժանում* [bazhanum]
 serious *լուրջ* [lurj]
 sermon *քարոզ* [kʰaroz]
 servant *ծառա* [tsara]
 serve (to) *ծառայել* [tsarayel]
 service *ծառայություն* [tsarayutʰyun]
 seven *յոթ* [yotʰ]
 seventeen *տասնյոթ* [tasnʰyotʰ]
 seventy *յոթանասուն* [yotʰanasun]
 sew (to) *կարել* [karel]
 sex *սեռ* [ser]
 shadow *ստվեր* [stver]
 shake (to) (intrans.) *դողալ* [doghal]
 shake (to) (trans.) *ցնցել* [tsʰəntsʰel]
 shame *ամոթ* [amotʰ]
 shameless *անամոթ* [anamot], *աներես* [aneres]
 shape *ձև* [dʰev], *կերպարանք* [kerparankʰ]
 share *բաժին* [bazhin]
 sharp *սուր* [sur]
 shave (to) (trans.) *սափրել* [sapʰrel]
 shave (to) (intrans.) *սափրվել* [sapʰrʰvel]
 she *նա* [na]
 sheep *ոչխար* [vochʰkʰar]
 sheet *սավան* [savan]
 shell *խեցի* [kʰetsʰi], *կեղև* [keghev]
 shine *փայլ* [pʰayl]
 shine (to) *փայլել* [pʰaylel]
 ship *նավ* [nav]
 shirt *շապիկ* [shapik], *վերնաշապիկ* [verna-shapik]
 shiver *դող* [dogh]
 shock *ցնցում* [tsʰəntsʰum]
 shoe *կոշիկ* [koshik]
 shoot (to) *կրակել* [krakel]
 shop *խանութ* [khanutʰ]
 shop window *ցուցափեղկ* [tsʰutʰapʰeghk]
 shore *ծովեզերք* [tʰovezerkʰ]
 short *կարճ* [karch]

- shoulder ուս [us]
 shout (to) գոչել [goch^hel], գոռալ [goʀal]
 show (to) ցույց տալ [ts^huyts^h tal]
 shut (adj.) փակ [p^hak]
 shut (to) փակել [p^hakel]
 shy ամաչկոտ [amach^hkot]
 sick հիվանդ [hivand]
 side կողմ [kogh^m]
 sidewalk մայթ [mayt^h]
 sieve մաղ [magh]
 sign (to) ստորագրել [storagrel]
 sign նշան [n^əshan]
 signal ազդանշան [azdan^əshan]
 signature ստորագրություն [storagrut^hyun]
 silence լուռթյուն [l^orut^hyun]
 silent լուռ [lur] (to) remain ~ լուել [l^orel]
 silk մետաքս [metak^hs]
 silver արծաթ [artsat^h]
 similar նման [n^əman]
 similarly նմանապես [n^əmanapes]
 simple պարզ [parz]
 simply պարզապես [parzapes]
 sin մեղք [meghk^h]
 sing (to) երգել [yerk^hel]
 singer (fem.) երգչուհի [yerk^hch^huhi]
 singer (male) երգիչ [yerk^hich^h]
 singular եզակի [yezaki]
 sister քույր [k^huyr]
 sister-in-law: տալ [tal] (husband's sister),
 հարս [hars] (brother's wife)
 sit (to) նստել [n^əstel]
 six վեց [vetsh^h]
 sixteen տասնվեց [tasnəvetsh^h]
 sixth վեցերորդ [vetsh^herort^h]
 sixtieth վաթսուներորդ [vat^hsunerort^h]
 sixty վաթսուն [vat^hsun]
 size չափ [ch^hap^h]
 skill հմտություն [h^əmtut^hyun]
 skillful ճարպիկ [ch^harpik], հմուտ [h^əmut]
 skin մորթ [mort^h], կաշի [kashⁱ]
 skinny նիհար [nihar]
 skirt փեշ [p^hesh]
 skull գանգ [gang]
 sky երկինք [yerkink^h]
 sky-blue երկնագույն [yerknaguyn]
 slander զրպարտություն [z^ərpartut^hyun]
 slap ապտակ [aptak]
 sled սահնակ [sahnak]
 sleigh դահուկ [dahuk]
 sleep քուն [k^hun]
 sleep (to) քնել [k^hanel]
 slide (to) սահել [sahel]
 slipper հողաթափ [hoghath^hap^h]
 slow դանդաղ [dandagh]
 small փոքր(իկ) [p^hok^hr(ik)]
- smell հոտ [hot]
 smell (to) հոտ գալ [hot gal], բուրել [burel]
 smile ժպիտ [zh^əpit]
 smile (to) ժպտալ [zh^əptal]
 smith դարբին [darp^hin]
 smoke ծուխ [tsukh]
 smoke (to) ծխել [ts^əkhel]
 snake օձ [ots^h]
 snow ձյուն [dzyun]
 so ալյաքս [ayspes]
 so much այսչափ [aysch^hap^h]
 soap օճառ [ochar]
 social հասարակական [hasarakakan]
 society հասարակություն [hasarakut^hyun],
 ընկերություն [enkerut^hyun],
 sock գուլպա [gulpa]
 sofa բազմոց [bazmots^h]
 soft փափուկ [p^hap^huk]
 soldier զինվոր [zinvor]
 solid հաստատուն [hasatun]
 solution լուծում [lutsum]
 solve (to) լուծել [lutsel]
 some որոշ [vorosh], մի քիչ [mi k^hich^h]
 son որդի [vort^hi]
 son-in-law փեսա [p^hesa]
 song երգ [yerk^h]
 sorrow վիշտ [vish^t]
 sort տեսակ [tesak]
 soul հոգի [hok^hi]
 sound ձայն [dzayn]
 soup ապուր [apur]
 source աղբյուր [aghbyur]
 south հարավ [harav]
 southern հարավային [haravayin]
 sow ցանել [ts^hanel]
 space տեղ [tegh] (place, room), տարածու-
 թյուն [taratsut^hyun] (expanse)
 spacious ընդարձակ [endartsh^hak]
 spade բահ [bah]
 Spain իսպանիա [Ispania]
 span թիզ [tshiz]
 Spanish (male) իսպանացի [ispanatsh^hi]
 Spanish (fem.) իսպանուհի [ispanuhi]
 Spanish (lang.) իսպաներեն [ispaneren]
 Spanish (adj.) իսպանական [ispanakan]
 spark կայծ [kayts]
 speak (to) խոսել [khosel]
 special հատուկ [hatuk], մասնավոր [masnavor]
 specialist մասնագետ [masnaget]
 specialty մասնագիտություն [masnagitut^hyun]
 speech խոսք [khosk^h], ճառ [ch^har]
 spend (to) (time) անց կացնել [ants^h kats^hə-
 nel], (money) ծախսել [tsakhsel]
 spice համեմունք [hamemunk^h]
 spider սարդ [sard]

- spirit ոգի [vok^hi]
 spit թուք [t^huk^h]
 spit (to) թքել [t^hək^hel]
 splendid շքեղ [ʃh^ək^hegh]
 sponge սպունգ [spung]
 sponsor հովանավոր [hovanavor]
 sponsor (to) երաշխավորել [yerasħkħavorel]
 spoon գդալ [g^ət^hal]
 spotless անարատ [anarat]
 spring գարուն [garun]; ակունք [akunk^h];
 գսպանակ [z^əspanak]
 square քառակուսի [k^harakusi], հրապարակ
 [hraparak]
 stage բեմ [bem]
 stain բիծ [bits], արատ [arat]
 stammer (to) կակազել [kakazel]
 stamp դրոշմանիշ [droshmanish], դրոշմա-
 թուղթ [droshmat^hught]
 star աստղ [astgh]
 start սկիզբ [skizb]
 start (to) սկսել [sk^əsel]
 statue արձան [ardzan]
 stay (to) մնալ [m^ənal]
 steal (to) գողանալ [goghanel]
 steam շոգի [shok^hi]
 steamboat շոգենավ [shok^henav]
 steel պողպատ [poghpat]
 stem ցողուն [ts^hoghun], բուն [bun], կոճղ
 [kochgh]
 stepfather խորթ հայր [khort^h hayr]
 stepmother խորթ մայր [khort^h mayr]
 stick գավազան [gavazan]
 still դեռ [der]; still անշարժ [ansħarzh]
 sting (to) խայթել [kħayt^hel]
 stingy ժլատ [zh^əlat], կծծի [k^əts^hsi]
 stink (to) հոտել [hotel]
 stipend թոշակ [t^hoshak]
 stomach ստամոքս [stamok^hs]
 stone քար [k^har]
 stop (to) (intrans.) դադարել [dat^harel]
 stop (to) (trans.) կանգնեցնել [kangnets^hənel],
 դադարեցնել [dat^harets^hənel]
 store խանութ [kħanut^h]
 store (to) ամբարել [ambarel]
 stork արագիլ [aragil]
 story պատմութիւն [patmut^hyun]
 straight շիտակ [shıtak], ուղիղ [ughigh]
 strange տարօրինակ [tarorinak]
 stranger օտար [otar]
 strawberry ելակ [yelak]
 street փողոց [p^hoghots^h]
 strength ուժ [uzh]
 strict խիստ [kħist]
 strike (to) հարվածել [harvatset]
 strike գործադուլ [gortsadul]
 strong ուժեղ [uzhegh]
 stronghold ամրոց [amrots^h]
 structure կառույց [karuyts^h]
 stubborn համառ [hamar]
 student (male), (university) ուսանող [usanogh],
 (element. school) աշակերտ [ashakert]
 student (female) (university) ուսանողուհի
 [usanoghuhı], ~ (element. school)
 աշակերտուհի [ashakertuhi]
 studious ջանասեր [janaser]
 study (to) ուսանել [usanel], պարապել [para-
 pel] study room աշխատասենյակ
 [ashkħatasenyak]
 stupid ապուշ [apush], հիմար [himar]
 stutter (to) կակազել [kakazel]
 style ոճ [voch^h]
 subject ենթակա [yent^haka]
 subject (to) ենթարկել [yent^harkel]
 substantial էական [eyakan]
 substantive գոյական [goyakan]
 subtle նրբին [nrp^hin]
 subtraction հանում [hanum]
 succeed (to) հաջողութիւն ունենալ [hajo-
 ghut^hyun unenal]
 success հաջողութիւն [hajoghut^hyun]
 successful հաջող [hajogh]
 successive հաջորդական [hajort^hakan]
 such այսպիսի [ayspisi], այդպիսի [aytpisi],
 այնպիսի [aynpisi]
 sudden(ly) հանկարծ [hankarts]
 suffer (to) տառապել [tarapel]
 suffering տառապանք [tarapank^h]
 suffice (to) բավարարել [bavararel]
 sugar շաքար [shak^har]
 suggest առաջարկել [arajarkel]
 suggestion առաջարկ [arajark]
 suicide ինքնասպանութիւն [ink^hnaspanu-
 t^hyun]
 suitable հարմար [harmar]
 sum գումար [gumar]
 summer ամառ [amar]
 summit գագաթ [gagath]
 sun արև [arev], արեգակ [aregak]
 Sunday կիրակի [kiraki]
 superfluous ավելորդ [avelort^h]
 supper ընթրիք [ənt^hrik^h], to have ~ ընթրել
 [ənt^hrel]
 supply (to) հայթայթել [hayt^hayt^hel]
 support (to) օգնել [ok^hnel]
 suppose (to) ենթադրել [yent^hadrel]
 sure անշուշտ [ansħusht]
 surface մակերես [makeres]
 surprise անակնկալ [anak^ənkal]
 suspect (to) կասկածել [kaskatset]
 swallow (to) կուլ տալ [kul tal]

swan կարապ [karap]
 swear (to) երդվել [yert^hvel]
 sweet անուշ [anush]
 sweetheart սիրելի [sireli]
 swim (to) լողալ [loghal]
 sword սուր [sur], թուր [t^hur], սուսեր [suser]
 syllable վանկ [vank]
 system դրուժյուն [d^orut^hyun]

T

table սեղան [seghan]
 tablecloth սիւղոց [s^op^hrots^h]
 tail պոչ [poch]
 tailor դերձակ [derts^hak]
 take (to) առնել [ar^hnel]
 talent տաղանդ [taghand]
 tale պատմվածք [patm^ovatsk^h], առասպել [araspel]
 talk խոսել [k^hhosel]
 talkative շատախոս [shatakhos]
 tall բարձրահասակ [bart^hrasahsak]
 taste համ [ham] (sense); taste ճաշակ [chashhak] (display of aesthetic values)
 taste (to) համտեսել [hamtesel]
 tasteful ճաշակավոր [chashhakavor]
 tasteless անճաշակ [anchashhak] (people), անհամ [anh^h] (food)
 tasty համեղ [hamegh]
 tax սուրք [turk^h]
 tea թեյ [t^hey]
 teach (to) սովորեցնել [sovoret^hs^onel]
 teacher (male) ուսուցիչ [usuts^hich^h]
 teacher (fem.) ուսուցչուհի [usuts^hch^huhi]
 teapot թեյաման [t^heyaman]
 tear արցունք [arts^hunk^h]
 tear (to) պատուել [patrel]
 telegram հեռագիր [heragir]
 telephone հեռախոս [herakhos]
 telephone (to) զանգահարել [zangaharel]
 televise (to) եթերով սիւղել [yet^herov s^op^hrel]
 television հեռուստատեսություն [herustate-sut^hyun]
 temporary ժամանակավոր [zhamanakavor]
 ten տասը [tasə]
 tent վրան [v^oran]
 tenth տասներորդ [tasnerort^h]
 terrace պատշգամբ [pat^oshgamb]
 terrestrial երկրային [yerkrayin]
 test գրավոր քննություն [g^oravor k^hannut^hyun]
 test (to) փորձել [p^horts^hel]
 thankful շնորհակալ [sh^onorhakal]
 thanks շնորհակալություն [sh^onorhakalut^hyun]
 that այդ [ayt], այն [ayn]
 that much այդչափ [aytch^hap^h], այնչափ [aynch^hap^h]

theatre թատրոն [t^hatron]
 theft գողություն [goghut^hyun]
 their իրենց [irents^h], նրանց [n^orants^h]
 theirs իրենցը [irents^hə], նրանցը [n^orants^hə]
 them նրանց [n^orants^h]
 then այն ժամանակ [ayn zh^hamanak]
 theory տեսություն [tesut^hyun]
 there այնտեղ [ayntegh]
 therefore դրա համար [d^ora hamar]
 they իրենք [irenk^h], նրանք [n^orank^h]
 thick հաստ [hasht]
 thick թանձր [t^handz^or] (about liquids); խիտ [khit] (about solids)
 thief գող [gogh]
 thin բարակ [barak], նիհար [nihar] to get ~ բարակել [barakel], նիհարել [niharel]
 thing բան [ban], իր [ir]
 think (to) մտածել [m^otatsel], կարծել [kartsel]
 third երրորդ [yerrorr^h]
 thirsty ծարավ [tsarav]
 thirty երեսուն [yeresun]
 this այս [ays], սա [sa]
 this much այսքան [aysk^han]
 thought միտք [mitk^h]
 thorn փուշ [p^hush]
 thousand հազար [hazar]
 thread թել [t^hel]
 three երեք [yerek^h]
 throat կոկորդ [kokord]
 throne գահ [gah]
 through միջով [mich^hov]
 throw (to) նետել [netel]
 thumb բթամատ [bt^hamat]
 thunder որոտ [vorot]
 thunder (to) որոտալ [vorotal]
 ticket տոմս(ակ) [toms(ak)]
 tie փողկապ [p^hoghkap]
 tie (to) կապել [kapel]
 tiger վագր [vag^or]
 till մինչև [minch^hev]
 time ժամանակ [zh^hamanak]
 timid երկչոտ [yerkch^hot]
 tin թիթեղ [t^hit^hegh]
 tired հոգնած [hok^hnat^h], (to) get ~ հոգնել [hok^hnel]
 tobacco ծխախոտ [ts^ok^hhakhot]
 today այսօր [aysor]
 toe ոտքի մաս [votk^hi mat]
 together միասին [miasin]
 tolerate (to) հանդուրժել [handurz^hel]
 tolerance հանդուրժողություն [handurz^hoghut^hyun]
 tomato լոլիկ [lolik]
 tomorrow վաղը [vag^hə]
 tongue լեզու [lezu]

too **ևս** [yev^əs], **էլ** [el]
 tooth **ատամ** [atam]
 top **գագաթ** [gagath]
 touch (to) **դիպչել** [dipch^əel], **չոչափել** [shoshpa-
 p^əel]
 tourist **զբոսաշրջիկ** [zbosash^ərjik]
 towards **հանդեպ** [handep]
 tower **աշտարակ** [ashtarak]
 town **ավան** [avan]
 trade **առևտուր** [arevtur], **արհեստ** [arhest]
 traffic **երթևեկ** [yert^əevek], **երթևեկություն**
 [yert^əevekut^əyun]
 tragedy **ողբերգություն** [voghbergut^əyun]
 train **գնացք** [g^əna
 train (to) **վարժեցնել** [varzhets^ənel]
 train station **կայարան** [kayaran]
 traitor **դավաճան** [davachan]
 tramway **հանրակառք** [hanrakark^ə]
 transfer (to) **փոխադրել** [p^əokhadrel]
 transfer **փոխադրություն** [p^əokhadrut^əyun]
 transitive **ներգործական** [nergort^əsakan]
 translate (to) **թարգմանել** [t^əargmanel]
 translation **թարգմանություն** [t^əargmanut^əyun]
 translator **թարգման(իչ)** [t^əargman(ich^ə)]
 transparent **թափանցիկ** [t^əap^əants^əik]
 transport **փոխադրություն** [p^əokhadrut^əyun]
 transport (to) **փոխադրել** [p^əokhadrel]
 travel **ճամփորդություն** [champ^əort^əut^əyun]
 travel (to) **ճամփորդել** [ch^əamp^əort^əel]
 tray **սկուտեղ** [skutegh], **ափսե** [ap^əse]
 treasure **գանձ** [gandz]
 treat (to) **վարպել** [varvel], to ~ a guest
հյուրասիրել [hyurasirel]
 tree **ծառ** [tsar]
 trial **փորձ** [p^əort^əs^ə], **դատ** [dat]
 triangle **եռանկյուն** [yerankyun]
 tribunal **դատարան** [dataran]
 trip **ճամփորդություն** [champort^əut^əyun]
 troops **զորք** [zork^ə]
 trouble **նեղություն** [neghut^əyun]
 trousers **տաբատ** [tabat]
 true **ճշմարիտ** [ch^əshmarit], **իրավ** [irav]
 truly **հիրավի** [hiravi], **իրոք** [irok^ə]
 truth **ճշմարտություն** [ch^əshmartut^əyun]
 truthful **ճշմարիտ** [ch^əshmarit]
 try (to) **ջանալ** [janal]; **փորձել** [p^əort^əs^əel]
 tuberculosis **թոքախտ** [t^əok^əakht], **հյուսձախտ**
 [hyutsakht]
 tulip **վարդակակաչ** [vart^əakakach^ə]
 Turk (fem.) **թրքուհի** [t^ərk^əuhi]
 Turk **թուրք** [t^əurk^ə]
 Turkey **Թուրքիա** [T^əurk^əia]
 Turkish (language) **Թուրքերեն** [t^əurk^əeren]
 Turkish (adj.) **թուրքական** [t^əurk^əakan]
 turn **կարգ** [kark^ə]

turn (to) **դառնալ** [dairnal]
 turtle **կրիա** [kria]
 twelve **տասներկու** [tasnerku]
 twentieth **քսաներորդ** [k^əsanerort^ə]
 twenty **քսան** [k^əsan]
 twenty-two **քսաներկու** [k^əsanerku]
 twist (to) **ոլորել** [volorel], **դարձնել** [darts^ənel]
 two **երկու** [yerku]

U

ugly **սոգեղ** [t^əəgeg^əh]
 umbrella **հովանոց** [hovanots^əh]
 unceasing **անդադար** [andat^əar]
 uncle (maternal) **քեռի** [k^əeri], ~ (paternal)
հորեղբայր [horeghp^əayr]
 under **տակ** [tak] (postp.)
 underpants **վարտիք** [vartik^ə]
 undershirt **ներքնաշապիկ** [nerk^ənashapik]
 understand (to) **հասկանալ** [haskanal]
 undertake (to) **ձեռնարկել** [dzeinarkel]
 unfortunate **դժբախտ** [dzhbakht], **անբախտ**
 [anbakht]
 union **միություն** [miut^əyun]
 unique **եզակի** [yezaki]
 universe **տիեզերք** [tiezerk^ə]
 university **համալսարան** [hamalsaran]
 unjust **անիրավ** [anirav]
 unlucky **անբախտ** [anbakht]
 until **մինչև** [minch^əev]
 unusual **անսովոր** [ansovor]
 up **վեր** [ver]
 upbringing **դաստիարակություն** [dastiaraku-
 t^əyun]
 us **մեզ** [mez]
 use **օգուտ** [ok^əut]
 use (to) **գործածել** [gortsatsel]
 usual **սովորական** [sovorakan]
 usually **սովորաբար** [sovorabar]

V

vacation **արձակուրդ** [arts^əakurt^ə]
 vain **սին** [sin], **անապարծ** [s^ənaparts]; **պարապ**
 [parap], in ~ **իզուր** [izur]
 valley **հովիտ** [hovit], **ձոր** [dzor]
 valuable **արժեքավոր** [arzhek^əavor]
 value **արժեք** [arzhek^ə]
 value (to) **գնահատել** [g^ənahatel]
 various **տարբեր** [tarber]
 vary (to) **տարբերվել** [tarbervel]
 vegetables **բանջարեղեն** [banjareghen]
 veil **քող** [k^əogh]
 vein **երակ** [yerak]
 verb **բայ** [bay]
 verse **քառյակ** [k^əaryak]; **ոտանավոր**
 [votanavor]

victim *զոհ* [zoh]
 victory *հաղթանակ* [hagh^tanak]
 view *տեսարան* [tesaran], *հայացք* [hayats^hk^b]
 village *գյուղ* [gyugh]
 vineyard *այգի* [aygi]
 violate (to) *բռնաբարել* [b^ornabarel]
 violation *բռնաբարություն* [b^ornabarut^hyun]
 violence *բռնություն* [b^ornut^hyun]
 violent *բուռն* [buin]
 violet (flower) *մանուշակ* [manishak]
 violet (color) *մանուշակագույն* [manishakaguyn]
 violin *ջութակ* [jut^hak]
 violinist *ջութակահար* [jut^hakahar]
 virtue *արաքինություն* [arakh^hinut^hyun]
 vision *տեսիլք* [tesilk^h], *պատկերացում* [patkerats^hum]
 visit *այց* [ayts^h], *այցելություն* [ayts^helut^hyun]
 visit (to) *այցելել* [ayts^helet]
 vivacious *աշխույժ* [ashkhuyzh]
 vodka *օղի* [oghi]
 vocabulary *բառապաշար* [barapashar]
 vocal *ձայնավոր* [dzaynavor], *ձայնային* [dzaynayin]
 voice *ձայն* [dzayn]
 volume *հատոր* [hator]
 vow *ուխտ* [ukht]
 vowel *ձայնավոր* [dzaynavor]
 vulgar *գոռեհիկ* [grehik]

W

wage *օրավարձ* [oravarts^h]
 waist *մեղք* [mech^hk^b]
 waistcoat *բաճկոն* [bachkon]
 wait (to) *սպասել* [spasel]
 waiting room *սպասարան* [spasas^orah]
 wake up (to) *գարթնել* [zart^hnel], *արթնանալ* [art^hnanal],
 walk (to) *քայլել* [k^haylel]
 wall *պատ* [pat]
 walnut *ընկույզ* [enkuyz]
 wander (to) *թափառել* [t^hap^harel]
 war *պատերազմ* [paterazm]
 warm *տաք* [tak^h], *ջերմ* [jerm]
 wash (to) *լվանալ* [l^ovanal]
 waste *վատնում* [vatnum]
 waste (to) *վատնել* [vatnel], *մսխել* [m^oskhel],
շռայլել [sh^oraylel]
 wasteful *շռայլ* [sh^orayl]
 watch *ժամացույց* [zhamats^huyts^h]
 watch (to) *դիտել* [ditel]
 watchmaker *ժամագործ* [zhamagorts]
 water *ջուր* [jur]
 water (to) *ջրել* [j^orel]
 waterfall *ջրվեժ* [j^orvezh]
 water glass *ջրի բաժակ* [j^ori bazhak]

watermelon *ձմերուկ* [dz^omeruk]
 wave *ալիք* [alik^h]
 wax *մեղրամոմ* [meghramom]
 way *ճամփա* [champ^ha], *ձև* [dzev]
 we *մենք* [menk^h]
 weak *թույլ* [t^huyll], *տկար* [t^okar]
 wealth *հարստություն* [har^ostut^hyun]
 wealthy *հարուստ* [harust], *բարեկեցիկ* [bareketst^hik]
 weapon *զենք* [zenk^h]
 wear (to) *հագնել* [hak^hnel]
 weather *եղանակ* [yeghanak]
 wedding *հարսանիք* [harsanik^h]
 week *շաբաթ* [shabat^h]
 weekly newspaper *շաբաթաթերթ* [shap^hat^hert^h]
 weekend *շաբաթավերջ* [shap^hat^haverch^h]
 weigh (to) *կշռել* [k^oshrel]
 weight *քաշ* [k^hash], *ծանրություն* [tsanrut^hyun],
 welfare *բարօրություն* [barorut^hyun]
 well 1. (adv.) *լավ* [lav]; 2. (noun) *աղբյուր* [aghp^hyur]
 well-behaved *բարեկիրթ* [barekirt^h]
 well-to-do *բարեկեցիկ* [bareketst^hik]
 west *արևմուտք* [arevmutk^h]
 western *արևմտյան* [arevm^otyan]
 wet *թաց* [t^hats], to get ~ *թրջվել* [t^herch^hvel]
 wet (to) *թրջել* [t^herch^hel]
 what kind of? *ինչպիսի՞* [inch^hpisi^o?], *ի՞նչ տեսակ* [inch^htesak^o?],
 what? *ի՞նչ* [inch^h?]
 whatever *ինչ որ* [inch^hvor]
 wheel *անիվ* [aniv]
 when? *ե՞րբ* [yerp^h?]
 whenever *երբ որ* [yerp^hvor]
 where? *ու՞ր* [ur^o?], *որտե՞ղ* [vortegh^o?]
 wherever *ուր որ* [ur vor], *որտեղ որ* [vortegh vor]
 which? *ո՞ր* [vor^o?]
 which ever *որը որ* [vor^ovor]
 while *մինչ(դեռ)* [minch^h(de^or)]
 whistle *սուլիչ* [sulich^h]
 whistle (to) *սուլել* [sulel]
 white *սպիտակ* [spitak], *ճերմակ* [chermak]
 who? *ո՞վ* [ov^o?]
 whole *ամբողջ* [amboghch^h]
 why? *ինչո՞ւ* [inch^hu^o?]
 wide *լայն* [layn]
 widow *այրի* [ayri]
 width *լայնք* [laynk^h]
 wife *կին* [kin]
 wild *վայրենի* [vayreni]
 will (power) *կամք* [kamk^h]
 willow *ուռի* [uri]

win (to) հաղթել [haght^heɪ]
 wind քամի [k^hami]
 window լուսամուտ [lusamut], պատուհան [patuhan]
 wine գինի [gini]
 wing թև [t^hev]
 winter ձմեռ [dz^əmeɪr]
 wire հեռագիր [heɾagir]
 wire (to) հեռագրել [heɾagrel]
 wisdom իմաստություն [imastut^hyun]
 wise իմաստուն [imastun]
 wish (to) ցանկանալ [ts^hankanal], մաղթել [maght^heɪ]
 with հետ [het] (postp.)
 without առանց [aɾants^h] (prepos.)
 witness վկա [v^əka]
 witness (to) վկայել [v^əkayel]
 witty սրամիտ [s^əramit]
 wolf գայլ [gayɪ]
 woman կին [kin]
 wonder զարմանք [zarmank^h]
 wonder (to) զարմանալ [zarmanal]; իրեն հարց տալ [iren hart^{sh} tal];
 wonderful հիանալի [hianali]
 wood փայտ [p^hayt], անտառ [antar]
 wool բուրդ [burth]
 word բառ [bai]
 work գործ [gorts], աշխատանք [ashkhatank^h]
 work (to) աշխատել [ashkhatel]
 worker (male) բանվոր [banvor], աշխատավոր [ashkhatavor]
 worker (fem.) բանվորուհի [banvoruhi], աշխատավորուհի [ashkhatavoruhi]
 world աշխարհ [ashkharh]
 worm որդ [vort^h]
 worship պաշտամունք [pashtamunk^h]
 worthy արժանի [arzhani]

wound վերք [verk^h]
 worship (to) երկրպագել [yerk^əɾpak^heɪ], պաշտել [pashtel]
 wound (to) վիրավորել [viravoreɪ]
 write (to) գրել [g^ərel]
 writer գրող [g^ərogħ]
 writing գրություն [g^ərut^hyun]
 wrong սխալ [s^əkħal]

Y

year տարի [tari]
 yearly տարեկան [tarekan]
 yellow դեղին [deghin]
 yes այո [ayo]
 yesterday երեկ [yerek]
 yet դեռ [der], դեռևս [derev^əs], տակավին [takavin]
 yogurt մածուկ [mat^hsun]
 yoke լուծ [luts]
 yoke (to) լծել [l^ətsel]
 you (formal) դուք [duk^h], from ~ ձեզանից [dzezanits^h], to ~ ձեզ [dzez]
 you (informal) դու [du], from ~ քեզանից [k^hezanits^h], to ~ քեզ [k^hez]
 young (adj.) երիտասարդ [yeritasart^h] young (of an animal) ձագ [dzak^h]
 your (formal) ձեր [dzer]
 your (informal) քո [k^ho]
 yours (informal) քոնը [k^honə]
 yours (formal) ձերը [dzerə]
 youth երիտասարդություն [yeritasart^hut^hyun]

Z

zero զերո [zero], գրո [z^əro]
 zest վայելք [vayelk^h], եռանդ [yerand]
 zucchini դդմիկ [d^ət^hmik]

BIBLIOGRAPHY

- Աբեղյան Մ. Խ., *Հայոց լեզվի տեսություն*, Երևան, 1965:
- Աբրահամյան Ա. Ա., *Բայը ժամանակակից հայերենում*, Երևան, 1962:
- Աբրահամյան Ա. Ա., *Հայերենի դերբայները և նրանց ձևաբանական նշանակությունը*, Երևան, 1953:
- Աբրահամյան Մ. Գ., *ժամանակակից հայերենի քերականություն*, Երևան, 1981:
- Աբրահամյան Մ. Գ., *ժամանակակից գրական հայերեն*, Երևան, 1981:
- Աբրահամյան Մ. Գ., *Հայոց լեզու. Շարահյուսություն. դասագիրք հանրակրթ-թական դպրոցի 7-8-րդ դասարանների համար*, Երևան, 1993:
- Աբրահամյան Մ. Գ., *Հայերենի կետադրություն*, Երևան, 1993:
- Աբրահամյան Մ. Գ. և այլք, *ժամանակակից հայոց լեզու*, հտ. 2, *Ձևաբանու-թյուն*, Երևան, 1974:
- Աբրահամյան Մ. Գ., և այլք, *Հայոց լեզու*, հտ. 2, *Շարահյուսություն*, Երևան, 1975:
- Ալեքսանյան Զ. Հ., և այլք, *Թելադրության նյութերի ժողովածու*, Երևան, 1991:
- Աղայան Իդ. Բ., *Լեզվաբանության հիմունքները*, Երևան, 1987:
- Աղայան Իդ. Բ., *ժամանակակից հայերենի հոլովումը և խոնարհումը*, Երևան, 1967:
- Աղայան Իդ. Բ., *Արդի հայերենի բացատրական բառարան*, հտ. 1 և 2, Երևան, 1976:
- Աղայան Իդ. Բ., *Ընդհանուր և հայկական բառագիտություն*, Երևան, 1984:
- Առաքելյան Վ. Դ., *Հայերենի շարահյուսություն*, հտ. 1-2, Երևան, 1959-1964:
- Առաքելյան Վ. Դ. և այլք, *ժամանակակից հայոց լեզու (Հնչյունաբանու-թյուն և բառագիտություն)*, Երևան, 1979:
- Ասատրյան Մ. Ե., *ժամանակակից հայոց լեզու (Ձևաբանություն)*, Երևան, 1985:
- Ասատրյան Մ. Ե., *ժամանակակից հայոց լեզու (Շարահյուսություն)*, Երևան, 1987:
- Bagdassarian Louisa and R. David Zorc. *Armenian (Eastern)- English Dictionary / Հայերեն-Անգլերեն բառարան*, Dunwoody Press. Kensington Maryland USA - 1995
- Բաղիկյան Խ. Գ., *ժամանակից հայերենի շարադասությունը և նրա ուսուցումը (պարզ և բարդ նախադասություններ)*, Երևան, 1984:
- Բարսեղյան Հ. Խ., *Հայերեն ուղղագրական-ուղղախոսական, տերմինաբանական բառարան*, Երևան, 1973:
- Բարսեղյան Հ. Խ., *Հայերենի խոսքի մասերի ուսմունքը*, Երևան, 1980:

- Բարսեղյան Հ. Խ., *Տերմինաբանական և ուղղագրական տեղեկատու*, Երևան, 2006:
- Գալստյան Ս. Ա., *Հայոց լեզու*, Երևան, 1968:
- Գալստյան Ս. Ա., *Ածանցումը և ածանցները ժամանակակից հայերենում*, Երևան, 1978:
- Գալստյան Ս. Ա., *Ժամանակակից հայոց լեզվի գործնական աշխատանքների ձեռնարկ*, Երևան, 2003:
- Գարեգինյան Գ. Լ., *Շարժապները ժամանակակից հայերենում*, Երևան, 1963:
- Գարեգինյան Գ. Լ., *Ժամանակակից հայոց լեզու (Շարահյուսութուն)*, Երևան, 1983:
- Գյուլբուրգալյան Ս. Վ., *Ժամանակակից հայոց լեզու (Շարահյուսութուն)*, Երևան, 1988:
- Գյուրջինյան Դ. Ս., *Հայերեն բառարան – տեղեկատու. միասին, անջատ կամ գծիկով գրվող բառեր*, Երևան, 2001:
- Եղեկյան Լ. Կ., *Ոճագիտութուն*, Երևան, 2003:
- Եղեկյան Լ. Կ., *Հայոց լեզու, Երևան*, 2005:
- Թոխմանյան Ռ. Մ., *Ժամանակակից հայերենի շեշտաբանութունը*, Երևան, 1983:
- Խլղաթյան Ֆ. Հ., *Գոյական անուն*, Երևան, 1968:
- Մարգարյան Ա. Ս., *Ժամանակակից հայոց լեզու*, Երևան, 1997:
- Մարգարյան Ա. Ս., *Հայոց լեզվի քերականութուն*, Երևան, 2004:
- Մաքսուդյան Լ. Ս., *Բայանուն գոյականը ժամանակակից հայերենում*, Երևան, 1984:
- Պապոյան Ա. և Բաբիկյան Խ. Գ., *Ժամանակակից հայոց լեզվի շարահյուսութուն*, Երևան, 2003:
- Պառնասյան Ն. Ա., *Շարահյուսական համանիշները ժամանակակից հայերենում*, Երևան, 1970:
- Պետրոսյան Հ. Զ., *Հայերենագիտական բառարան*, Երևան, 1987:
- Ջահուկյան Գ. Բ., *Հայոց լեզվի զարգացումը և կառուցվածքը*, Երևան, 1969:
- Ջահուկյան Գ. Բ., *Ժամանակակից հայերենի տեսութայան հիմունքները*, Երևան, 1974:
- Ջահուկյան Գ. Բ. և այլք, *Հայոց լեզու. Ի մաս, Ա պրակ*, Երևան, 1980:
- Ջահուկյան Գ. Բ., *Հայոց լեզվի տեսութայան և պատմութայան հիմնահարցերը*, Մոնրեսալ, 2003:
- Սուքիասյան Ա. Մ., *Հայոց լեզվի հոմանիշների բառարան*, Երևան, 1969:
- Սուքիասյան Ա. Մ., *Ժամանակակից հայոց լեզու*, Երևան, 2004:
- Սևակ Գ. Գ., *Ժամանակակից հայոց լեզվի դասընթաց*, Երևան, 1955:
- Վիրաբյան Ն., *Հայոց լեզուն գծակարգերում*, պրակ 1. Երևան, 2005:
- Ուռուտյան Ռ. Լ., *Ժամանակակից հայերենի բայական բառակապակցութունների ձևային նկարագրություն*, Երևան, 1984:
- Քոսյան Վ. Ա., *Ժամանակակից հայերենի բառակապակցութունները*, Երևան, 1975:
- Օհանյան Հ. Ա., *Ժամանակակից հայոց լեզվի բառապաշարը և նրա հարստացման միջոցները*, Երևան, 1982:

INDEX

A

- accentuation
 - word ~ **17**
- addressing
 - ~ a person **15**
- adjectives **176**
 - comparative degrees of ~ **184-185**
 - functions of ~ **184**
 - government of ~ **160-165**
 - nominalization of ~ **283**
 - possessive ~ **54-55**
 - prefixes of ~ **188**
 - suffixes of ~ **4, 16, 189**
- adverbs
 - ~ derived from adjectives **212**
 - ~ derived from infinitives **212**
 - ~ derived from nouns **212**
 - formation of ~ **212-213**
 - local ~ **361**
 - measure and quantity ~ **361**
 - modal ~ **361**
 - radical ~ **212**
 - temporal ~ **361**
- alphabet
 - the Armenian ~ **xix-xx, xxii-xxiii**
- alteration
 - ~ of vowels **107-108**
- antonyms **176**
- aorist (simple past tense)
 - formation of the ~, affirmative **74-76**
 - formation of the ~, negative **74-76**
 - negative forms of the ~ **74-75**
 - uses of the ~ **76**
- Armenia **4**
- article
 - definite ~ **13-14**

demonstrative ~ **360**

indefinite ~ **14**

personal ~ **360**

possessive ~ **55**

pronominal ~ **55**

auxiliary

~ verb “*Էմ*” **52, 331-333, 336**

C

calligraphy, see writing Armenian letters

capitalizing words **268-269, 350, 351**

cases (declension)

ablative ~ **128-130**

accusative ~ **78-79**

dative ~ **104**

genitive ~ **100-103**

instrumental ~ **156-157**

locative ~ **209**

nominative ~ **78**

clauses

conditional ~ **150, 152, 153, 227**

coordinating ~ **255, 256**

independent ~ **230**

main ~ **227, 241, 257**

relative ~ **210, 211, 237**

simple ~ **232, 233**

subordinating ~ **241, 257, 258, 259**

comparison

comparative degrees of adjectives **184-185**

complex

~ sentences **255-257**

compound

~ nouns **36**

~ sentences **255**

two-word ~s **266**

conjunctions
 coordinating ~ **255-256**
 stressed ~ **256**
 subordinating ~ **257**
conjugation tables **325-336**
correlative coordinators **256**

D

declension
 ~ cases **348, 349**
 ~ of indefinite pronouns **230**
 ~ of nominalized infinitives **182, 189**
 ~ of nominalized pronouns **285**
 ~ of non-persons **77**
 ~ of nouns **77, 100, 341-343**
 ~ of personal pronouns **186**
 ~ of persons **77**
 ~ paradigm **77, 230, 341-343**
 ~ types **100-103**

deictic system **187**

derivation(s)
 ~ from country names **16**
 ~ of abstract nouns **58, 352-353**
 ~ of adjectives **4, 16, 188, 189, 352**
 ~ of adverbs **212-213, 352-353**
 ~ of diminutives **82**
 ~ of nouns indicating locations **60**
 ~ of nouns indicating persons **135**
 ~ of participles **236**
 ~ of verbs **160, 352-353**

diphthongs **190**

E

Eastern Armenian vs. Western Armenian **xiv, xix, xx**

English words
 rendition of ~ into Armenian **291**

exclamation marks, see orthography

expressions
 ~ for congratulations **319-321**
 ~ of gratitude **323**
 ~ of likes and dislikes **106-107**

 ~ of politeness **80-82**
 ~ of regret **323**
 ~ of surprise **316**
 ~ used on the telephone **322**
 ~ used on various sad occasions **321**

F

future tense
 formation of ~ **124**
 negative forms of ~ **125**
 uses of ~ **125-126**

future imperfect
 formation of ~ **125**
 negative forms ~ **125**
 uses of ~ **126**

G

gambits **301**
gender in Armenian **57**
government
 ~ of adjectives **260-266**
 ~ of verbs **260, 261-266**
 ~ of postpositions, see postpositions
 ~ of prepositions, see prepositions

H

hyphenation **215**
hypothetical future I
 formation of ~ **224**
 uses of ~ **227**

hypothetical future II
 formation of ~ **226**
 uses of ~ **229**

hypothetical past I
 formation of ~ **225**
 uses of ~ **228**

hypothetical past II
 formation of ~ **226**
 use of ~ **229**

I

imperative, see mood

imperfect tense
 formation of ~ **53**
 negative forms os ~ **55**
 uses of ~ **55-56**
 ~ of irregular verbs **54**
impersonal sentences, see sentence
indicative mood, see mood
infinitive **10, 339**
 nominalized ~ **182**
 declension of the ~ **182, 189**
interjections **267**
interrogative sentences, see sentence
indexical words **187**
interjections **267**
introductory unit **xxv-xxviii**
inversion **34-35**
irregular verbs **12, 30**

L

languages of the world, see vocabulary
liaison **2, 213-214**

M

mandative future I
 formation of ~ **177**
 uses of ~ **180**
mandative future II
 formation of ~ **179**
 uses of ~ **181**
mandative past I
 formation of ~ **177-178**
 uses of ~ **180**
mandative past II
 formation of ~ **179**
 uses of ~ **181**
mood
 hypothetical ~ **224**
 ~ future I **224**
 ~ future II **227**
 ~ past I **225**
 ~ past II **226**
 imperative ~ **126-128**

 assertive ~ **126-127**
 prohibitive ~ **126-127**
indicative ~ **10**
 ~ future **124-126**
 ~ imperfect **52-54**
 ~ perfect **96**
 ~ pluperfect **97, 100**
 ~ present **10-13**
 ~ aorist (simple past) **74-76**
mandative ~ **224**
 ~ future I **177, 180**
 ~ future II **179, 181**
 ~ past I **177-178**
 ~ past II **179, 181**
subjunctive ~ **150**
 ~ future **151**
 ~ past **151, 153**

mutations **107-108**

N

names
 ~ of countries **6-7, 16**
 ~ of nationalities **6-7, 16**
negation
 forms of ~ **30-31, 234-235**
nominal phrase **259**
nominalization(s)
 ~ of adjectives **285**
 ~ of adverbs **285**
 ~ of infinitives **182, 287**
 ~ of participles **285**
 ~ of postpositions **286**
 ~ of pronouns **285-286**
numbers
 complex ~ **356**
 simple ~ **356**
numerals
 cardinal ~ **8-9, 131, 355, 356**
 distributive ~ **132-133, 355**
 fractional ~ **133, 355**
 ordinal ~ **131-132, 355, 357**

O

orthography

- capitalizing words **268-269, 350, 351**
- exclamation marks **38**
- hyphenation **215**
- և or է ? **60**
- ւ or ը ? **164**
- ո or օ ? **84**
- punctuation marks **18, 241**
- spelling of diphthongs **191**
- syllabification **137**
- transitory ը [ə] **202**

P

participle(s)

- formation of ~ **236, 339**
- future ~ **237, 339**
- negative ~ **236, 339**
- nominalization of ~ **236**
- past ~ **236, 339**
- present ~ **236**
- synchronical ~ **237, 339**
- types of ~ **236**

passive voice, see voice

perfect tense

- formation of ~ **96**
- negative forms of ~ **97**
- uses of ~ **98-99**

personal pronouns

- 2nd-person ~ **15**
- 3rd-person ~ **57**

pluperfect

- formation of ~ **97**
- negative forms of ~ **98**
- uses of ~ **100**

plural

- formation of ~ **32-33, 345, 346**

possession **54-55**

possessive adjectives **54**

possessive articles **55**

possessive forms of nouns **231**

possessive pronouns **56**

postpositions

- government of ~ **158-159**
- nominalization of ~ **184**

prefixes

- ~ of adjectives **188**, see table(s)

prepositions

- government of ~ **158-159**

present tense

- formation of ~ **10-11**
- negative forms of ~ **30**
- uses of ~ **13**

prohibitive, see mood, imperative

pronouns

- definite ~ **231**
- demonstrative ~ **187, 358, 359**
- indefinite ~ **358**
- interrogative ~ **77, 210, 358, 359**
- personal ~ **15, 186, 359**
- possessive ~ **53, 230**
- reciprocal ~ **230**
- reflexive ~ **197, 359**
- relative ~ **210-211**

pronunciation

- ~ of diphthongs **190**
- ~ of double consonants **291**
- ~ of ք ը, ղ պ, and փ ի **37**
- ~ of ր գ, Կ Կ, and ք ք **59**
- ~ of ղ դ, Տ ս and Թ թ **83**
- ~ of շ ղ and Խ Խ **109**
- ~ of ջ ճ, Ծ ծ and Զ Զ **136**
- ~ of Ջ ճ, ճ ճ and Չ չ **163**
- ~ of the vowel ը [ə] **240**
- interjections **266**
- stress in words **17**

proverbs

- Armenian ~ **22, 43, 66, 88, 114, 141, 168, 195, 218, 245, 272, 296**

punctuation marks, see orthography

Q

question

- general ~ **235**

specific ~ 235
reported ~ 236
~ mark 16

R

reduplication **288-290**
~ of adjectives **288, 289**
~ of adverbs **288**
~ of nouns **288, 289, 290**
~ of numerals **288**
~ of pronouns **288**
~ in verbs **290**

relative clauses **237**
resultative constructions **205-206**
romanization **xvii, xxii-xxiii**

S

sentence
~ structure **33, 232, 255**
simple ~ **232**
complex ~ **255-256**
interrogative ~ **134**
impersonal ~ **105**
simple past tense, see aorist
speech
direct ~ **282-284**
indirect ~ **282-284**
speech acts
accepting invitations **220-221**
affirming states and actions **25, 303**
asking about time **116**
asking for advice **317-318**
asking for a favor **304**
asking for forgiveness **321**
asking for opinion **90, 305**
asking for an item **304**
asking for advice **317**
assessing goods **324**
comparing people and things **170, 310**
contacting somebody on the phone **322**
denying states and actions **24-26**
describing people and things **170-171, 310**

discussing health **144, 308-309**
discussing news **276-277**
discussing weather **198-199, 311-312**
expressing an opinion **90-91, 305**
expressing preferences **106-107, 310**
expressing regret **321**
expressing surprise, doubt **316-317**
extending invitations **220-221**
greeting **301**
hosting **313-314**
identifying things and persons **xxv, 24, 25, 26, 303**
inquiring about one's well-being **308**
inquiring about news **315**
inquiring about prices **324**
introducing oneself, friends and family **68, 306**
inviting and responding to invitations **220-220, 312-313**
offering advice **318**
offering information **308**
pardoning **321**
planning leisure time and vacations **248-249, 314-315**
reacting to news **316**
reporting about one's well-being **308**
request for information **302, 307**
requesting and offering personal information **2-4, 302**
requesting something (an item or a favor) **46, 304**
reporting news **315**
responding to a request **46, 304, 308**
taking advice **318-319**
telling secrets **316**
telling time **116**
spelling
~ of English words and names **293**
stress in words, see accentuation
subjunctive future
formation of ~ **150**
negative forms ~ **150**
uses of ~ **151**

subjunctive past
 formation of ~ **151**
 uses of ~ **153**
suffixes, see derivations
syllabification
 number of syllables in words **137**
syntax
 clauses linked by coordination **187**
 clauses linked by subordination **255**
 complex sentences **257**
 direct/indirect speech **280-282**
 structure of sentences **255**

T

table(s)
 ~ of adjectives **354**
 ~ of adverbs **361**
 ~ of all types of nominal declensions
 340-343
 ~ of all types of pronouns **358**
 ~ of capitalizing names **350**
 ~ of capitalizing compound names **351**
 ~ of cardinal numerals **355, 356**
 ~ of cases of declension **348**
 ~ of defective verbs **336**
 ~ of complex numbers **356**
 ~ of demonstrative pronouns **359**
 ~ of interrogative-relative pronouns **359**
 ~ of irregular (archaic) genitive forms
 344
 ~ of irregular verbs **334-335**
 ~ of nominal declensions **347**
 ~ of nouns and subclasses **349**
 ~ of numerals **355**
 ~ of the pronominal article *-u*, *-t* and
 -l, *-h* **360**
 ~ of plural forms for compound nouns
 346
 ~ of prefixes **352**
 ~ of regular plural forms **345**
 ~ of simple and derivative verbs **337**
 ~ of spelling cardinal numerals **357**

 ~ of suffixes **352-353**
 ~ of the infinitive and participles **339**

transcription, see romanization

V

verbs
 auxiliary ~ **52, 331-333, 336**
 conjugation of regular ~ **12, 30, 50, 52**
 conjugation of irregular ~ **12, 30, 50, 51**
 copular ~ **78**
 defective ~ **12, 30, 336**
 derivative ~ **161, 337**
 first-conjugation ~ **10, 96**
 government of ~ **260-265**
 intransitive ~ **160**
 irregular ~ **30, 334-335**
 monosyllabic ~ **12, 31**
 negative forms of ~ **199-200**
 passive ~ **154, 155, 201, 213-215, 338**
 phrasal ~ **207-209**
 reciprocal ~ **162**
 reflexive ~ **162**
 regular ~ **30**
 second-conjugation ~ **10, 96**
 two-part ~, see phrasal verbs
vocabulary
 adjectives **176**
 animals
 domestic ~ **203**
 wild ~ **204**
 birds
 domestic ~ **203-204**
 wild ~ **204**
 body parts **148**
 cardinal numbers **8**
 city **252**
 classroom items **28-29**
 clothing **94-95**
 colors **95**
 country names **6-7**
 country **254**
 drinks **50**

family and friends **72-73**
festivities 191
flowers **202**
food **50-51**
fruits **51**
furniture **28-29**
holidays **223**
languages **6-7**
media and news **280**
nationalities **6-7**
nature **202**
professions **174**
qualities **175**
recreation **223**
rooms **28**

the clock **122-123**
time expressions **120-123**
trees **202-203**
vegetables **51**
weather **202**
voice of verbs
 active ~ **154**
 passive ~ **154-155**
vowel alterations and mutations **107-108**

W

word formation, see derivations
word order **34, 122**
writing
 ~ of Armenian letters **19, 39, 61, 85**

YEREVAN EREBUNI

Composer Edgar Hovannesyanyan

Lyrics by Paruyr Sevak

Translated by Dora Sakayan

Maestoso e cantabile

Voice

p

1. Re-born Ye - re - van From E - re - bu -
2. filled With an - ces - tral
3. ends Ma - ny shapes in

4

ni, O - ur mo - dern Dvin,
calls, Un - ac - com - plished goals
life, But we all be - came

7

Our new A - ni, In our lit - tle
We have a lot, Without you, - our
En - tranced by you, Our love is

10

land You'r the grea - test goal,
calls Will be lost in vain,
warm Like your sun - ny stones,

13

O - ur an - cient dream O - ur grace of
Without you, our goals We will not at -
O - ur love is old stem - ming from e -

16

stone. Re-born Ye - re - van
tain.
ons.

From E - re - bu - ni, You have lived so

long, yet you re - main in in - fan - cy,

With Ma-sis your fa - ther, With A - rax your

mo - ther, Stay for - e - ver young, Ye - re

van.

2. O - ur hearts are - van.

3. Love has ma - ny

ԳՈՐԱ ՍԱՔԱՅԱՆ (համառոտ կենսագրություն)

Դորա Գևորգի Սաքայանը ծնվել է Հունաստանի Սելանիկ քաղաքում: Տարրական կրթությունը ստացել է նույն քաղաքի Կյուլպենկյան հայկական վարժարանում, իսկ միջնակարգ կրթությունը՝ նախ Սելանիկի, ապա՝ Վիեննայի (Ավստրիա) գերմանական գիմնազիաներում: 1946-ին ծնողների հետ ներգաղթել է Խորհրդային Հայաստան, որտեղ ամբողջացրել է միջնակարգ կրթությունը: 1952-ին ավարտել է Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան ռուսաց և օտար լեզուների մանկավարժական ինստիտուտը և սկսել իր մանկավարժական գործունեությունը որպես գերմաներենի դասախոս նախ այդ նույն ինստիտուտում, ապա 1957-ից Երևանի պետական համալսարանում (ԵՊՀ): 1958-1961-ին սովորել է Մոսկվայի Լոմոնոսովի անվան համալսարանի ասպիրանտուրայում, որտեղ և 1965-ին պաշտպանել է ատենախոսություն՝ ստանալով բանասիրական գիտությունների թեկնածուի աստիճան: 1966-1974 թթ. եղել է ԵՊՀ-ի օտար լեզուների համահամալսարանական ամբիոնի վարիչ և ռումանագերմանական բանասիրության ամբիոնի դասախոս:

1975-ին Դ. Սաքայանը տեղափոխվել է Մոնրեալ (Կանադա) և նույն տարվանից աշխատել որպես ՄակԳիլ (McGill) համալսարանի գերմանական ուսումնասիրությունների ամբիոնի դասախոս, իսկ 1981-ից՝ նաև օտար լեզուների բաժանմունքի վարիչ: 1987-ին նրան շնորհվել է պրոֆեսորի կոչում և նույն համալսարանում ցմահ պաշտոնավարելու իրավունք (tenure):

Վերջին երեք տասնամյակում պրոֆ. Դ. Սաքայանը գերմանագիտությունը զուգընթաց գիտական ծանրակշիռ հետազոտություններ է կատարում հայագիտության բնագավառում՝ ստեղծելով մի շարք կարևոր մենագրություններ: Նրա գրչին են պատկանում հայերենի անվանականացումների մասին ուսումնասիրությունը (cf. *Formen der Textkohärenz. Nominalisierung als sententiale Anapher im Ostarmenischen*, Tübingen: Gunter Narr, 1986), բազմաթիվ հոդվածներ, թարգմանություններ ու խմբագրություններ (cf. *A Universal Theory of Language*. Gevork B. Jahukian, in collaboration with Dora Sakayan. Ann Arbor: Caravan Books, 2003), բուհական և դպրոցական դասագրքեր ու ուսումնական ձեռնարկներ (cf. *Modern Western Armenian for the English-speaking world. A Contrastive Approach*. Montreal: Arod Books, 2000):

Դ. Սաքայանը ՄակԳիլ համալսարանում ստեղծել է հայերենի դասընթացներ: Կազմակերպել է միջազգային գիտաժողովներ, այդ թվում՝ հայագիտությանը նվիրված 5-րդ միջազգային գիտաժողովը 1995-ին, որի նյութերը հրատարակել է 1996-ին: Նա հիմնել է իր սեփական փոքր հրատարակչությունը (Arod Books), որտեղ հրատարակում է հայագիտությանը նվիրված իր գործերը: Նա իրավամբ համարվում է Կանադայում հայագիտության հիմնադիրը: Դ. Սաքայանը իր գործերը ներկայացնում է տարբեր լեզուներով՝ հայերեն, գերմաներեն, անգլերեն, ռուսերեն ու հունարեն:

Դ. Սաքայանի երկարամյա բեղմնավոր գիտամանկավարժական գործունեությունը լայն ճանաչում է ստացել հայրենիքում և արտերկրում: Նա արժանացել է հայրենական և միջազգային մրցանակների ու պատվոգրերի, այդ թվում՝ գերմանական կառավարության «Արժանյաց կարգի խաչ» (Bundesverdienstkreuz) քաղաքացիական բարձրագույն պատվո նշանին 2001-ին և Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմից «Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ» պատվո բարձր շքանշանին 2005-ին:

DORA SAKAYAN (A Short Biography)

DORA SAKAYAN was born in Salonica (Greece). She received her elementary education at the local Armenian Gulbenkian school and subsequently went to a German language secondary school, first in Salonica and then in Vienna (Austria). In 1946 she repatriated with her parents to Soviet Armenia, where she completed her secondary education. In 1952, she graduated from the Yerevan State Pedagogical Institute of Foreign Languages and started her teaching career as an instructor of German, first at the same institute, thereafter at the Yerevan State University (YSU). In the years 1958-1961, she was a graduate student at the Moscow Lomonosov State University, where she received her Ph.D. in 1965. From 1966 to 1974, she was Chair of the Department of

Foreign Languages at YSU, with concomitant teaching duties in the department of Romance and Germanic philology.

In 1975, Sakayan moved to Canada and continued her career in the department of German Studies at McGill University in Montreal. In 1981 she became head of the Modern Language Program. In 1987 she was given tenure and appointed Associate Professor, and in 1991 she was promoted to full Professor.

Without neglecting her main field of research, which is Germanic linguistics, Sakayan has also been highly productive during the last three decades in the field of Armenian linguistics. She is the author and co-author of several monographs, including the one about Armenian nominalizations (cf. *Formen der Textkohärenz. Nominalisierung als sententiale Anapher im Ostarmenischen*. Tübingen: Gunter Narr, 1986). She has written numerous articles, has made many translations and prepared many editions (cf. *A Universal Theory of Language*. Gevork B. Jahukian, in collaboration with Dora Sakayan. Ann Arbor: Caravan Books, 2003). She has also written textbooks and pedagogical guides for German and Armenian (cf. *Modern Western Armenian for the English-speaking world. A Contrastive Approach*. Montreal: Arod Books, 2000).

In 1981 Sakayan set up a program of Armenian courses at McGill University. She has been the organizer of several international conferences, including the Fifth International Conference on Armenian Linguistics in 1995 at McGill University, the proceedings of which she edited in 1996. She is the owner of a small press (Arod Books in Montreal) where she publishes her Armenological works. Sakayan is rightly considered a pioneer of Armenian Studies in Canada. She writes in a number of languages: German, Armenian, Russian, English, and Modern Greek.

A recognized and respected scholar and educator, Sakayan has received many honors and awards, including in 2001 Germany's coveted Cross of the Order of Merit (Bundesverdienstkreuz) and in 2005 the St. Sahag and St. Mesrob medal, along with a pontifical citation by His Holiness Garegin II, Catholicos of All Armenians.

ԳՈՐԱ ՍԱՔԱՅԱՆ (համառոտ կենսագրություն)

Դորա Գևորգի Սաքայանը ծնվել է Հունաստանի Սելանիկ քաղաքում: Տարրական կրթությունը ստացել է նույն քաղաքի Կյուլպենկյան Հայկական վարժարանում, իսկ միջնակարգ կրթությունը՝ նախ Սելանիկի, ապա՝ Վիեննայի (Ավստրիա) գերմանական գիմնազիաներում: 1946-ին ծնողների հետ ներգաղթել է Խորհրդային Հայաստան, որտեղ ամբողջացրել է միջնակարգ կրթությունը: 1952-ին ավարտել է Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան ռուսաց և օտար լեզուների մանկավարժական ինստիտուտը և սկսել իր մանկավարժական գործունեությունը որպես գերմաներենի դասախոս նախ այդ նույն ինստիտուտում, ապա 1957-ից Երևանի պետական համալսարանում (ԵՊՀ): 1958-1961-ին սովորել է Մոսկվայի Լոմոնոսովի անվան համալսարանի ասպիրանտուրայում, որտեղ և 1965-ին պաշտպանել է ատենախոսություն՝ ստանալով բանասիրական գիտությունների թեկնածուի աստիճան: 1966-1974 թթ. եղել է ԵՊՀ-ի օտար լեզուների համահամալսարանական ամբիոնի վարիչ և ռումանագերմանական բանասիրության ամբիոնի դասախոս:

1975-ին Դ. Սաքայանը տեղափոխվել է Մոնրեալ (Կանադա) և նույն տարվանից աշխատել որպես ՄակԳիլ (McGill) համալսարանի գերմանական ուսումնասիրությունների ամբիոնի դասախոս, իսկ 1981-ից՝ նաև օտար լեզուների բաժանմունքի վարիչ: 1987-ին նրան շնորհվել է պրոֆեսորի կոչում և նույն համալսարանում ցմահ պաշտոնավարելու իրավունք (tenure):

Վերջին երեք տասնամյակում պրոֆ. Դ. Սաքայանը գերմանագիտությունը զուգընթաց գիտական ծանրակշիռ հետազոտություններ է կատարում հայագիտության բնագավառում՝ ստեղծելով մի շարք կարևոր մենագրություններ: Նրա գրչին են պատկանում հայերենի անվանականացումների մասին ուսումնասիրությունը (cf. *Formen der Textkohärenz. Nominalisierung als sententiale Anapher im Ostarmenischen*, Tübingen: Gunter Narr, 1986), բազմաթիվ հոդվածներ, թարգմանություններ ու խմբագրություններ (cf. *A Universal Theory of Language*. Gevork B. Jahukian, in collaboration with Dora Sakayan. Ann Arbor: Caravan Books, 2003), բուհական և դպրոցական դասագրքեր ու ուսումնական ձեռնարկներ (cf. *Modern Western Armenian for the English-speaking world. A Contrastive Approach*. Montreal: Arod Books, 2000):

Դ. Սաքայանը ՄակԳիլ համալսարանում ստեղծել է հայերենի դասընթացներ: Կազմակերպել է միջազգային գիտաժողովներ, այդ թվում՝ հայագիտությանը նվիրված 5-րդ միջազգային գիտաժողովը 1995-ին, որի նյութերը հրատարակել է 1996-ին: Նա հիմնել է իր սեփական փոքր հրատարակչությունը (Arod Books), որտեղ հրատարակում է հայագիտությանը նվիրված իր գործերը: Նա իրավամբ համարվում է Կանադայում հայագիտության հիմնադիրը: Դ. Սաքայանը իր գործերը ներկայացնում է տարբեր լեզուներով՝ հայերեն, գերմաներեն, անգլերեն, ռուսերեն ու հունարեն:

Դ. Սաքայանի երկարամյա բեղմնավոր գիտամանկավարժական գործունեությունը լայն ճանաչում է ստացել հայրենիքում և արտերկրում: Նա արժանացել է հայրենական և միջազգային մրցանակների ու պատվոգրերի, այդ թվում՝ գերմանական կառավարության «Արժանյաց կարգի խաչ» (Bundesverdienstkreuz) քաղաքացիական բարձրագույն պատվո նշանին 2001-ին և Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմից «Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ» պատվո բարձր շքանշանին 2005-ին:

DORA SAKAYAN (A Short Biography)

DORA SAKAYAN was born in Salonica (Greece). She received her elementary education at the local Armenian Gulbenkian school and subsequently went to a German language secondary school, first in Salonica and then in Vienna (Austria). In 1946 she repatriated with her parents to Soviet Armenia, where she completed her secondary education. In 1952, she graduated from the Yerevan State Pedagogical Institute of Foreign Languages and started her teaching career as an instructor of German, first at the same institute, thereafter at the Yerevan State University (YSU). In the years 1958-1961, she was a graduate student at the Moscow Lomonosov State University, where she received her Ph.D. in 1965. From 1966 to 1974, she was Chair of the Department of

Foreign Languages at YSU, with concomitant teaching duties in the department of Romance and Germanic philology.

In 1975, Sakayan moved to Canada and continued her career in the department of German Studies at McGill University in Montreal. In 1981 she became head of the Modern Language Program. In 1987 she was given tenure and appointed Associate Professor, and in 1991 she was promoted to full Professor.

Without neglecting her main field of research, which is Germanic linguistics, Sakayan has also been highly productive during the last three decades in the field of Armenian linguistics. She is the author and co-author of several monographs, including the one about Armenian nominalizations (cf. *Formen der Textkohärenz. Nominalisierung als sententiale Anapher im Ostarmenischen*. Tübingen: Gunter Narr, 1986). She has written numerous articles, has made many translations and prepared many editions (cf. *A Universal Theory of Language*. Gevork B. Jahukian, in collaboration with Dora Sakayan. Ann Arbor: Caravan Books, 2003). She has also written textbooks and pedagogical guides for German and Armenian (cf. *Modern Western Armenian for the English-speaking world. A Contrastive Approach*. Montreal: Arod Books, 2000).

In 1981 Sakayan set up a program of Armenian courses at McGill University. She has been the organizer of several international conferences, including the Fifth International Conference on Armenian Linguistics in 1995 at McGill University, the proceedings of which she edited in 1996. She is the owner of a small press (Arod Books in Montreal) where she publishes her Armenological works. Sakayan is rightly considered a pioneer of Armenian Studies in Canada. She writes in a number of languages: German, Armenian, Russian, English, and Modern Greek.

A recognized and respected scholar and educator, Sakayan has received many honors and awards, including in 2001 Germany's coveted Cross of the Order of Merit (Bundesverdienstkreuz) and in 2005 the St. Sahag and St. Mesrob medal, along with a pontifical citation by His Holiness Garegin II, Catholicos of All Armenians.